АРХИВЪ

ЮГО-ЗАПАДНОЙ РОССІИ.

АРХИВЪ

ЮГО-ЗАПАДНОЙ РОССІИ.

ИЗДАВАЕМЫЙ

ВРЕМЕННОЮ КОММИССІЕЮ

ДЛЯ

РАЗБОРА ДРЕВНИХЪ АКТОВЪ,

ВЫСОЧАЙШЕ УЧРЕЖДЕННОЮ

ПРИ

Кіевскомъ, Подольскомъ и Волынскомъ

ГЕНЕРАЛЪ-ГУБЕРНАТОРѢ

ЧАСТЬ ШЕСТАЯ.

АКТЫ ОБЪ ЭКОНОМИЧЕСКИХЪ И ЮРИДИЧЕСКИХЪ ОТНОШЕНІЯХЪ КРЕСТЬЯНЪ ВЪ XVI—XVIII ВѢКѢ.

(1498—1795).

ТОМЪ I.

ПРИЛОЖЕНІЕ.

КІЕВЪ.

ВЪ ТИПОГРАФІИ КІЕВСКАГО ГУБЕРНСКАГО УПРАВЛЕНІЯ.

1876.

Печатать разрѣшается. 8 Января 1876 года.

Предсѣдатель Коммиссіи *Тайный Совѣтникъ М. Юзефовичъ.*

I.

Судебное рѣшеніе по дѣлу объ угнетеніи панами Лысаковскими крестьянъ имѣній Миркова и Верхоставья, арендованными ими у паніи Холоневской. 1655 г., Февраля 27.

Року тысеча шестсотъ пятдесятъ пятого, месеца Февраля двадцать семого дня.

На рочъкахъ судовыхъ, кгродскихъ, Володимеръскихъ, отъ дня осмънадцатого месеца и року, теперъ идучихъ, выжей на акте менованыхъ, припалыхъ и судовне отправовать зачатыхъ, передъ нами, Балтазаромъ зъ Раецъ Раецкимъ, подстаростимъ, а Якубомъ Войною Оранъскимъ, подсудкомъ Черниговскимъ, судею, урядниками судовыми, кгродскими, Володимерскими, приточила се справа зъ регестру судового за приволанемъ шляхетного Грегорего Зленъского, возного, межы урожоною ее милостю панею Анастазиею Ложсчанъкою Михаловою Мисчиною Холоневскою, поводъкою, а урожоными ихъ милостями панею Гелжбетою Дуниновною Болского Яновою Лысаковскою, панею оправною и доживотною, паномъ Абрамомъ, сыномъ, панею Марианъною, першего Сестревитовскою, а теперъ, второго малъженъства, Анъдреевою Липевъскою, судиною земскою Луцъкою, и панъною Анъною, цорками Лисаковъскими, малъжонъкою и потомками зошлого некгды урожоного пана Яна Лысаковского позосталыми, панею Лысаковскою и паномъ Абрамомъ Лысаковскимъ самыми презъ себе, панею судинею земскою, Луцъкою, зъ притомностю пана малжонька ее, а панъною Анъною Лысаковскою зъ притомностю панее Лысаковское, матки ее, яко опекунъки прирожоное, и инъшихъ, зъ права належачихъ, опе-

кунами, позваными, за позвомъ кгродскимъ, Володимерскимъ, отъ поводовое стороны по позваныхъ на терминъ суженя рочковъ теперешныхъ въ справе нижей менованой выданымъ, который, за подпесенемъ стороны поводовое, у суду былъ читанъ и такъ се въ собе маетъ: «Даниель на Несвичу Стемпковский, староста Володимерский, урожонымъ ихъ милостемъ: паней Гелжбете Дуниновъне Болского Яновой Лысаковской, паней оправной и дожнвотной, пану Абрамови, сынови, паней Марианъне, першого Сестревитовской, а теперъ второго малъженъства Анъдреевой Линевъской, судиной земской, Луцъкой, и панъне Анъне, цоркомъ, Лысаковскимъ, малъжонъце и потомкомъ зошлого некгды урожоного пана Яна Лысаковского позосталымъ, еслисте оселые, яко оселымъ, а еслисте не оселые, яко не оселымъ, зъ особъ и зо всихъ добръ вашихъ, лежачихъ, рухомыхъ и сумъ пиняжныхъ, где колвекъ презъ вашмость маючихъ, зверхностю его королевское милости, а моею владзою старостинъскою, приказую, абысте вашмость передъ судомъ моимъ кгродскимъ, Володимерскимъ, на рочъкахъ кгродскихъ, Володимерскихъ, которые въ року теперешнемъ, тысеча шестсотъ пятдесятъ пятомъ, месеца Февраля осмънадцатого дня припадутъ и сужоные будутъ, сами обличне и завите стали, на жалобу и правнее попарте урожоное ее милости панее Анастазыи Ложъсчанки Михаловое Мисчиное Холоневское, поводки, которая отступуючи вшелякого поступку правного, въ справе нижей менованой зачатого и зашлого и на якимъ колвекъ термине и стопъню и въ якимъ колвекъ суде будучого, однакъ не одъ самое речи и справы, овшемъ онную въцале заховуючи, вашмость, пани Лысаковская и пане Абраме Лысаковский, самихъ презъ себе, вашъмость, пани судиная земская, Луцъкая, зъ малжонка вашое милости, а вашмость, панъно Анъно Лысаковская, зъ тоежъ панее Лысаковское матки вашмости, яко опекунки прирожоное, и инъшихъ, вашмости зъ права належачихъ опекуновъ, притомностю, до инътерцизы межы поводкою зъ одное, а зошлымъ паномъ Яномъ Лысаковъскимъ, малъжонъкомъ и отцемъ вашмость, а вашмости, пани Лысаковская малъжонъками, зъ другое стороны, о аренду добръ Миркова и Веръхоставя, въ року тисеча шестсотъ чотирдесятъ шостомъ, Геньвара одинадцатого дня признаное и до права посполитого прихиляючисе, позываетъ, о то: ижъ зешлый малъжонокъ и отецъ вашмости, весполъ за вашмостю, пани Лысаковская, аренъдовавши отъ поводки менованые добра Мирковъ и Верхоставе,

межы инъшими конъдициями, въ превеченой интерцизе выражоными, подданыхъ жадными роботами, подводами, повозами, податками, чиншами и повинъностями болшими надъ тую, которые въ инъвенътару до тоежъ инътерцизы списанымъ спецификовали се, не примушати, а ни вытегати повинъни были, и то сею инътерцизою зъ счасти своее записали се подъ закладомъ, въ той же инътерцизе заложонымъ, а до кожъдое конъдиции, въ немъ выраженой, стягаючимъ се, и подъ шкодами, словне ошацоваными, о чомъ менованая инътерциза и инъвентаръ, до нее списаный, шырей въ собе маетъ; которыхъ малъжонокъ и отецъ вашмости и вашмость, пани Лысаковская, препомневши, и на закладъ заложоныхъ ничого не дбаючи, кривды и шкоды въ держаню тыхъ добръ чинилисте, якожъ подданыхъ Миръковскихъ и Верхоставскихъ, подъ часъ державы своее, малъжонокъ и отецъ вашмости и вашмость, пани Лысаковская, сами презъ се и урядниковъ своихъ барзо ихъ утяжалисте и, бючи, порозгоняли, а быдло и инъшие добытки, по нихъ зосталые, собе побрали, меновите: зъ Миръкова Дмитриковъ три, Стефанъ, Миско и Трохимъ, которые плугъ свой мели, прочъ пошли для утяженя надъ звычай роботами и выганяне до инъшое маетности, до Пентковичъ, за Сенъдомиръ, и грабене, по которыхъ яловицу ихъ власную, за золотыхъ деветъ купленую, взяли; Лавринъ Шостачокъ, же его такъже бито и граблено, прочъ пошолъ, по которымъ коней двое, по золотыхъ тридцатъ, и воловъ три, по золотыхъ двадцати, свиней двое, по золотыхъ осми, бычка двулитъка, за золотыхъ шестъ, такъже пшеницы его копъ деветъ, копа по золотыхъ три, взяли; Гаврилокъ зъ сыномъ, же его надъ звычай въ подводы до роботы выганяно и повязено и граблено, зъ конемъ и волами двома прочъ пошолъ, по которомъ свиней двое, по золотыхъ три, взяли; Яско зъ коними двома и волами двома, же его збито въ року тисеча шестъсотъ чотырдесятъ шостомъ въ Сокалю у ладунъку, зъ росказаня зошлого малъжонъка и отца вашмости, и ледво до дому привезено, прочъ пошолъ, по которомъ свиней двое, по золотыхъ три, взяли; Матъфей Шлома, зъ сынами, для того, же его бито, прочъ пошолъ, у которого взяли овецъ его власныхъ семъ, купленыхъ за золотыхъ пулъшестънадцатъ, и волами его целую зиму въ року тисеча шестъсотъ чотырдесятъ шостомъ роблено, который собе не мелъ чымъ робити,—прочъ пойти мусилъ; Назаръ Дмитриmъ и братъ его Мартинъ зъ волами двома прочъ

пошли, для того, же ихъ надъ звычай роботою утяжали и въ подводы за Вислу частокротъ гонили; млынаръ Иванъ зъ волами двома и конемъ прочъ пошолъ зъ сынами, для того, же его роботами утежали надъ инвентаръ, албовемъ сына зъ волами до возбы, а самого млынара до двора зъ секирею, и потомъ надъ панъсчизну зъ косою выганяли, якожъ ходити, такъже до Люблина въ подводу ездити мусилъ, а не повиненъ былъ водлугъ инвентара болшей, толко зъ секирою до двора; Тывончикъ Федъко зъ волами двома, для того, же его бито и вязено, прочъ пошолъ, по которомъ яловицу, за золотыхъ чотырнадцать купленую, взяли; Васько Варуха прочъ пошолъ зъ причины пановъ арендаровъ, же вила до двора взято, и самого, до пасенъя овецъ надъ панъсчизну приневоляючи, били и вязили; Дудка зъ воломъ однымъ, же его бито, такъ же прочъ пошолъ; Тарасъ, и тотъ, же его частокротъ въ подводу за Вислу выганяли, били и грабили, прочъ пошолъ, по которомъ зостало се быдла воловъ два, по золотыхъ двадцати, корову зъ телятемъ, за золотыхъ тринадцатъ, яловицъ дви, по золотыхъ десетъ, овецъ чотыры, по золотыхъ пулъчварта, свиней трое, по золотыхъ три; у тогожъ Тараса матки свиней шестеро, по золотыхъ тры, зошлый малъжонокъ и отецъ вашмости и вашмость, пани Лысаковская, неналежне, безправне, надъ интерцизу, побралисте, презъ што, интерцизе преречоней спротививши се, въ закладъ въ ней заложоный, шестънадцатъ тисечей золотыхъ полскихъ, попали и поводку до шкодъ немалыхъ, которыхъ собе на дви тисечи золотыхъ полскихъ быти менитъ сталыхъ, привели и приправили, до заплаченя теды помененого закладу и шкодъ нагороженя поводка вашмости, яко малъжонъку и потомковъ зошлого пана Яна Лысаковского, на терминъ вышъозначоный тымъ позвомъ позываетъ, на которомъ, яко на завитомъ, абысте вашмость ставъши, закладъ заплатили, шкоды нагородили и на все, судовне одповедаючи, скутечъне се поводце усправедливили. Писанъ у Володимеря, року тысеча шестъсотъ пятъдесятъ пятого, месеца Генъвара пятнадцатого дня». А по поднесеню и прочитаню того позву на року нинешнемъ, за немъ въ той справе припаломъ, стороны обедве, поводовая и позваная, у суду нинешнего становили се и, въ той справе росправу правную межы собою маючи, контровертовали, которыхъ контроверсый ихъ судъ нинешный, кгродский, Володимерский, поводовое панее Мысчиное Холопевское, презъ

пана Демиана Луцького, а позваное, малъжонки и потомковъ зошлого пана Яна Лысаковского, презъ урожоного пана Стефана Деревинъского, умоцованыхъ ихъ, до суду своего вношоныхъ, выслухавши, и зъ оныхъ добре вырозумевши, даетъ и позволяетъ позваной стороне дилляции на показане посесии, до рочъковъ близко пришлыхъ, кгродскихъ, Володимерскихъ, найпервей по тыхъ теперешнихъ до суженя припадаючихъ и судячихъ се, на которыхъ и рокъ сторонамъ обомъ, позваной, до доситъ учиненя тое завзятое дилляции, а поводовой до прислуханя се ее и далшого въ той справе поступку правного, завитый, безъ припозву становити се складаетъ и заховуетъ, одъ котораго декрету, поводовая сторона до суду головного трибуналу коронного Любелского, апелевала; судъ, ей тое апеляции допустивши, теръминъ за нею передъ менованымъ судомъ головнымъ трибуналскимъ коронымъ, въ Люблине одправуючимъ се, межы справами власного воеводства Волынъского, повету Володимерского, найпервей по акте того декрету и выстю шести недель до суженя припадаючимъ и судячими се, обомъ сторонамъ ку росправе правной завитый безъ припозву становитисе зложилъ и назпачилъ, и тымъ декретомъ складаетъ и заховуетъ. Што все, для памети, до книгъ нинешнихъ, кгродскихъ, Володимерскихъ, естъ записано.

Книга Владимірская гродская, декретовая и кондемнатовая, годъ 1655, № 1024, листъ 7 на оборотѣ.

II.

Инвентарь села Пашовой, съ перечисленіемъ живущихъ въ немъ крестьянъ, принадлежащаго имъ скота и отбываемыхъ ими повинностей. 1655 г., Марта 18.

Року тысеча шестсотъ пятдесятъ пятого, мѣсяца Марца осмнадцатого.

На уряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Луцькомъ, передо мною Крыштофомъ Перетятковичомъ, наместникомъ бурк-

грабства Луцького, и книгами нынешными, кгродскими, Луцькими, персоналитеръ становшы превелебные въ Пану Богу ихъ милость ксенжа Адамъ Константый Закревский, кустосъ Ярославский, канонынъ и казнодзея Олыцький, и Станиславъ Дзержекъ, такъже каноныкъ Олыцький, для вписаня до актъ помененыхъ подали перъ облятамъ инвентаръ, въ селе Пашовой, маетности по зошломъ его милости ксендзу Яну Ерымъ Древинскимъ зъ Древина, споряжоный, отцомъ капитуле Олыцькой за певнымъ правомъ служачый; тудежъ и возный, шляхетный Войтехъ Пиотровский, устне и доброволне сознаслъ, о чомъ тотъ инвентарь, съ подписами рукъ менованыхъ милостей подаваючыхъ и иншыхъ ихъ милостей, ширей въ собе маетъ, просечы, абы принятъ и до книгъ вписанъ былъ. Которого я, врядъ, для вписанья до книгъ приймуючи, читалемъ, и такъ се въ собе маетъ: «Inwentarz wsi Paszowey, uczyniony przy ichmościach panach szlachcie y panu ienerale, niżey podpisanemi, przez ichmości xiężą kanoników Ołyckich, to iest iegomości xiędza Adama Konstantego Zakrzewskiego, kanonika y kaznodzieię Ołyckiego, y iegomości xiędza Stanisława Dzierzka, kanonika także Ołyckiego, po śmierci godney pamięci iegomości xiędza Iana Ierzego Drewińskiego z Drewina, anno Domini millesimo sexcentesimo guinguagesimo guinto die decima sexta martii. 1) Wieś z sadami nieogrodzonemi, z ogrodami także nieogrodzonemi, przy którey iest staw bez młyna, leżący pode wsią, z groblą nienaprawną, y sadzawky bez ryb, zarosłę. 2) W tey że wsi iest budynek, to iest w zrąb stoiący, nie położony zwirzchu niczym, bez połapu, ani dachu maiący y przykrycia żadnego, nie nawieziony y od dołu ziemiey, ani deszczkami y posadską żadną położony, w którym w zrębie izb dwie y sieni, tąkoż iako y izby bez okien, bez pieców, bez drzwi, owo zgoła wzrąb nadpsowany od niepogod, za nienakryciem, który de nowo budować potrzeba ze wszystkim. Obora—w tey ani bydła, ani świni, ani żadney rzeczy niemasz, bo też y samey niemasz na mieyscu dworskim, ale chliw na gruncie y siedlisku chłopskim, w którym dwie szkapie, iedna ciemnogniada stara, drugy kusy y siwy, mało co młodszy, które testamentem legował nieboszczyk iegomość xiądz Ian, dziekan, na zapłacenie czeladzi, aby, one przedawszy, popłacić, które nie wielkiey ceny, bo ledwo po kilku złotych warte; w tym chliwie wół dworski ieden. Na dworzysku pańskim żadnych innych budynków niemasz, krom klatki, w którey kiedyś syry chowano, z lasek urobiony, iuż zgniły. Tamże niedaleko

kuchnia dworska, z chrustu upleciona, która się iuź powala, niedaleko którey był kiedyś dworzec dla pastuchów y gospodyni, na którym iest piekaręka z drzewa, która sie psować poczeła; przy niey sień z chrustu y komora takaź. Tamźe blizko była kiedyś łazienka, niedaleko sadzawek, bez sieni, teraz iuź sie obwaliła. Przy tym placu stodoła z chrustu, z wrotami, nieczym nie ogrodzona ad extra. Dworzec teraznieyszy—ten na placu chłopskim, w chałupie chłopskiey, w którym zastaliśmi po zmarłym nieboszczyku: 1) kokoszy dwadzieścia dwie, 2) kogutów dwa, 3) kapłunów cztyry, 4) gęsi troie, 5) gąsiorów dwa, 6) kaczek dwie. Tey wsi poddani: 1) Andrzey Kraiewsky; ten niema ani wołów, ani krowy, tylko łosze małe, które dopiero teraz kupił na chowanie, gdyź nim ieszcze robic nie moźe; ten siedział przed tym na pułwłoczku; ten na zime posiał robiony woli (sic) dni trzy; 2) drugi Lesko Petrenia; ten ma woła iednego, więcy nic; y ten na pułwłoczku, posiał na zime dni dwa; 3) Paweł Woszczyński; y ten na pułwłoczku, na zimę posiał pułtora dni; ten nie ma bydlęcia źadnego; 4) Semen Charczenia; nie ma y ten ani wołu, ani bydlęcia źadnego, półwłoczny; posiał na zimie dzień ieden; 5) Misko Naumczyk; y ten niema ani wołu ani bidlęcia źadnego, posiał na zimę czetwertynę iednę; pułwłoczny; 6) Dacko Kumienniczek; y ten nie ma ani wołu, ani bydlęcia źadnego; pułwłoczny; posiał na zimę dzień ieden. 7) Dimitricha Prączycha; ta pułwłoczna, ma woła iednego, krowę y cielicę, koz czworo; ta posiała dwa dni; wdowa. 8) Iwanicha Skrzypczycha, wdowa; ta siedziała na pułwłoczku; źe teraz nic niema, nic teź na zimę nie siała. Powinności tych chłopów na ten czas: 1) Andrzey robi dni trzy w tydzień y tłukę odprawuie; 2) Lesko robi dni dwa w tydzień y tłukę; 3) Paweł robi dni dwa w tydzień y tłukę; 4) Semen Charczenia—dzień ieden y tłukę; 5) Misko Naumczyk—dzień ieden y tłukę; 6) Dacko Kumieńczyk—dzień y tłukę; 7) Dimitricha—dwa dni y tłukę; 8) Iwanicha Skrypczycha—dzień ieden y do tłuki powinna. Dań tych chłopow: ci wszyscy, co na pułwłokach siedzą, dawali po mace owsa, Beresteckiey miary, y po pułósma grosza, po kapłunie iednym; wielkonocney zaś dani powinni byli dawać iaiec dziesięć, które sami ź mieli odbierać nazad do siebie y swe kokoszy na nich sadzić, a potym kurczęta do dworu za wysiedzeniem kokoszy oddawać; teraz, źe kur nie maią, nie daią teź. Krescentia Paszowey: źyta w polu w stoźku kop dwadzieścia cztyry, w stodole źyta kop dwanaście, hreczky w stodole kop pięćdziesiąt, na dworze stoźek hreczky kop dwadzieścia, ale ten legowany testamentem paniey Zofiey Witkowskiey; owsa

na polu w stożku kop dwadzieścia pięć, zwiezionego z pola do stodoły kop trzynaście; ięczmieniska było kop iedynaście, z którego nabito czwierć iedne, y to ledwie trzecie ziarno, bo wszystko brzyca y zielska; prosa,— y tego było kop dziewięć, ale nic z niego nie nabito, tylko ziele y brzyca; pszenice kop puldwanasty, to iest sieiuszky (sic), w którey więcey żyta, ledwie dziesiąte ziarno pszenicy, z tey nabito mac dwie». У того инвентаря подписъ рукъ словы тыми: X. Adam Konstanty Zakrewsky, kusztosz Jarosławsky, kanonik y kaznodzieia Ołycky. Stanislaus Dzierżak, Canonicus Olycensis. Ustnie proszony do podpisu y przy tym będący Kazimierz Stanisławsky. Proszony do podpisu y przy tym będący Roman Hruszwicky. Который же то инъвентаръ и возного сознане, за поданемъ и прозбою вишъменованыхъ особъ, а за принятьемъ моимъ урядовымъ, до книгъ нинешнихъ, кгродскихъ, Луцкихъ, есть уписаный.

Книга Луцкая гродская, записовая и поточная, № 2175, годъ 1655 и 1656, листъ 260.

III.

Инвентарь села Каменной Горы. 1655 г., Апрѣля 21.

Року тысеча шестсотъ пятдесятъ пятого, мѣсяца апрѣля двадцетъ первого дня.

На вряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Луцькомъ, передо мною Крыштофомъ Перетятковичемъ, намѣстникомъ замку и буркграбства Луцкого, и книгами нинешными, кгродскими, Луцькими, персоналитеръ станувши урожоный панъ Стефанъ Макарский, номине его милости пана Браславского, пана своего, для вписаня до книгъ нинешнихъ кгродскихъ, Луцкихъ, подалъ перъ облятамъ инвентаръ маетности тогожъ его милости пана Браславского, пана своего, дедичное, Каменное Горы названое, кумъ манифестационе, инъ сепарата копия поръреета, съ подписомъ руки самого его милости пана Браславского, жадаючи, абы принятъ и до книгъ вписаный былъ; а такъ

я, врядъ, тотъ инвентаръ до книгъ приймуючи, читаемъ, и такъ се въ собе, писмомъ подскимъ писаный, маетъ: «Inwentarz Kamienney Gury, iako idzie robocizna, tak y podaczki według ustanowy, którą iegomość podaie do wytrzymania lat trzy mościwemu panu Wespezyanowi Bieniewskiemu. Tak się ma odprawować: napierwszy Michno, u tego włoka, co tylko powinien s pułwłok teraz robić aż do żniwa, a po żniwach iuż ze wszystkiey włoki robić y podaczkę dawać; u tego dwie parze wołów, klacz dwie, krów cztyry, oprócz ynszego drobiazku; z tego będzie powinien robić dni sześć, siódmy żonka dzień; podaczki daie złotych dwa groszy trzy,—to czynsz; do tego grzybów sto, czerwcu łyżek dwie, iaiec dwadzieścia, chmielu pułmacy, gęś iedna, kapłunów dwa, przędziwa z włuki powisem dwanaście, żołądź iak się zrodzi,—powinien dać pułmacy z włuki. Suchowerchy y Kostiuk, dwa na włuce; te powinni także z włuki robić dni sześć, siódmy żunka dzień; u tego wołów cztyry, krów cztyry, czynszu powinien dać złotych dwa y groszy trzy, gęś iednę, kapłunów dwa, iaiec dwadzieścia, grzybów sto, chmielu pułmacy, czerwcu łyżek dwie, przędziwa powisem dwanaście, żołądź także iako z włuki. Tymosz y Kornij, dwa na włuce; s tego powinni służyć dni sześć, siódmy żunka; u tych wołów dwie parze, krów cztyry y klacza iedna; z tego czynszu powinien dać złotych dwa y groszy trzy, gęś iedna, kapłunów dwa, iaiec dwadzieścia, grzybów sto, chmielu pułmace, czerwcu łyżek dwie, przędziwa powisem dwanaście, także y żołądź; co temuż Tymoszowi pułwłuki osobno na strelectwo. Czwarty Roman na pułwłuce, u tego wół ieden, krów dwie; s tego powinien służyć dni trzy, czwarty żunka; czynszu powinien dać złoty y groszy trzy, puł gęsi, kapłun ieden, iaiec dziesięć, czerwcu łyżkę, grzybów piędziesiąt, chmielu czwierć, przędziwa powisem sześć, żołędzi czwierć. Piąty Hryc Bryndźuk na pułwłuce, u tego wołów para, krów dwie, s tego powinien służyć dni trzy, czwarty żunka, czynszu powinien dać złoty y groszy trzy, puł gęsi, kapłun ieden, iaiec dziesięć, czerwcu łyżkę, grzybów piędziesiąt, chmielu czwierć, przędziwa powisem sześć, żołędzi czwierć. Szósty Denis, włuka; u tego wołów par dwie, krów cztyry; s tego powinien służyć dni sześć, żunka siodmy dzień, czynszu powinien dać złotych dwa groszy trzy, gęś iedna, kapłunòw dwa, iaiec dwadzieścia, grzybów sto, czerwcu łyżek dwie, chmielu pułmacy, przędziwa powisem dwanaście, żołędzi pułmacy. Siodmy Łasko, pułwłuki; u tego ieden wół y krowa iedna, ten powinien służyć dni trzy, żunka

dzień czwarty, czynszu powinien dać złoty groszy trzy, pułgęsi, kapłuna, iaiec dziesięć, czerwcu łyżkę, chmielu czwierć, grzybów pięndziesiąt, przędziwa powisem sześć, żołędzi czwierć. Ösmy Paty, u tego włuka, ale teraz tylko s puływłoki powinien służyć dni trzy, czwarty żunka, aż do snopa, ktory będzie powinien służyć dni sześć, siodmy żunka dzień; s tego czynszu złotych dwa groszy trzy, gęś iedna, kapłunów dwa, grzybów sto, czerwcu łyżek dwie, chmielu połmacy, iaiec dwadzieścia, przędziwa powisem dwanaście, żołędzi pułmacy; u tego wołów par trzy, krow cztyry, koń ieden. Dzlewiąty Wasko . . . . . . (окончанія акта въ книгѣ недостаетъ).

Книга гродская Луцкая, записовая, № 2175, годъ 1655 и 1656, листъ 339

IV.

Жалоба отъ имени князя Вацлава Четвертинскаго на крестьянъ пана Корытинскаго изъ с. Вашнева, о томъ, что они, арестовавъ его крестьянина, осудили его на смерть. 1659 г., Мая 9.

Року тысеча шестсотъ пятдесятъ девятого, мѣсяца Мая девятого дня.

На въряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Луцъкомъ, передо мъною Макъсымилианомъ Вересчакою, наместникомъ бурграбства и замку Луцкого, и книгами нинешъними кгродскими, Луцъкими, становъшы очевисто шляхетный панъ Александръ Грыневичъ Олешко, слуга освецоного кнежати его милости Вацлава на Четвертини Четверътенского, пана своего, яко држачого, также яснеосвецоного кнежати его милости Алекъсандра на Острогу и Заславю, воеводича Краковского, яко дедича добръ Серникъ, именемъ, прыхиляючись до оноведапя листовного и устного, презъ кнежати его милость выжейменованого, пана своего, заношоного, сведчылъ и соленнемъ за-

носилъ протесътационемъ противко всей громаде подданымъ урожоного его милости пана Стефана Корытынского, зъ села Вишънева, которыхъ имена и прозвиска помененому его милости пану Корытынскому суть добре ведомые, о то, ижъ оные, запомневшы суровости права посполитого, милости ближнего своего, и винъ, въ немъ на таковыхъ сурове описаныхъ, подданого княжатъ ихъ милости вышъменованыхъ, зъ села Серникъ, на имя Борыса, который, рядячысь (sic) уцтиве, розънымъ людомъ и шляхъте, за позволеньемъ княжати его милости, пана своего заставного, дети свои пры княжати его милости на услузе, пожывеня шукаючы, зоставивъшы, меновите пану Павълови Селаве въ томъ же Вишъневе, а потомъ въ Лейбы жыда въ Луцку служылъ; теды помененая громада року тысеча шестсотъ пятдесятого, месяца марта двадцать девятого дня, подъ часъ торгу, взявшы въ господе у помененого Лейбы за шыю посторонками, до коня прывязавъшы, оного конми влекли ажъ до Вишънева, тамъ оного зъ якогось ранъкору и причыны, забили и замордовали, о смерть приправили, и тело въ болото утопили, и шъто колъвекъ пры немъ было, въсе забрали. О которомъ забитю княжа его милость, панъ заставъный, доведавъшысь, по килкакротъ, такъ листовъне, яко и презъ приятеля справедливости реквировалъ у его милости пана Корытынского; теды его милость панъ Корытынъский, часъ за часомъ одкладаючы, справедливости не учинилъ, и до того часу чынити не хочетъ. Прето протесътанъсъ подаваючый, такъ противъко подданымъ громаде Вишънева о забите и замордованье тыранское выжейменованого подданого княжатъ ихъ милости, Борыса, яко и его милости пана Корытынъского, пана ихъ, рационе неучыненя справедливости, сведчытъ и протесътацию, оферуючы протесътантовъ о то правне чынитъ, салъва маненте шыршое протесътации, такъ пану дедычному, ути етъ посесори. А на доводъ того ставилъ возного енерала, шляхетного Яна Долъмацкого, который, въ моцъ правдывое релъляции своее, созналъ, ижъ тыхъ подданыхъ, громаду Вишъневъскую у Федора, войта тамошъного, въ трохъ сотъ талярувъ, въ року тысеча шестсотъ пятдесятъ девятомъ, месяца Мая дня осмого, съ повинности уряду свого возновъского, маючы пры собе шляхту людей добрыхъ, пана Яна Брзозку и пана Станислава Лекгезу, на местцу урядничомъ тамъ на тотъ часъ будучого, арештътовалъ и прыпоручылъ. И просилъ, абы тая

его протесътация, посъполу и арештъ, до книгъ принятые и записаные были, — што отърымалъ.

Книга Луцкая, гродская, поточная, № 2500, годъ 1659, листъ 62.

V.

Жалоба отъ имени пана Ольшановскаго на пана Закржевскаго, разогнавшаго своими притѣсненіями всѣхъ крестьянъ изъ находившагося у него въ заставѣ имѣнія Пелза. 1659 г., Мая 17.

Року тисеча шестсотъ пятдесятъ девятого, мѣсяца Мая семънадцатого дня.

На вряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Володимерскомъ, передо мъною Станиславомъ Ляховъъскимъ, бурграбимъ замку Володимерского, и книгами нинишними, кгродскими, старосътинскими, personaliter stanowszy szlachetny pan Ian Rybicki, sługa urodzonego iegomości pana Łukasza Olszanowskiego z Olszanicy, imieniem tegoż iegomości pana swego, protestował się przeciwko urodzonemu iegomości panu Alexandrowi Zakrzewskiemu w takowy sposob: iż pomieniony pan Zakrzewski, wiedząc dobrze, że maiętność sioło Pełza, w zastawieniu u iegomości będąca, prędko miała być od pana protestantis, uti legitimo haeredi, eliberowana, bo in termino okupna na święto Nayświętszey Panny gromniczney, roku tysiąc sześćset pięćdziesiąt piątego, gotow był pan protestantis należyte oddać pieniądze y maiętność, ieszcze niespustoszoną, odebrać, ale iegomość pan Zakrzewski, pominowszy słuszności prawa, pieniędzy odbirać y maiętności ustąpić nie chciał. Potem ten że pan protestantis, pod czas vocowania sądow grodzkich Łuckich, po żeyściu z tego swiata xięcia iegomości woiewody Krakowskiego, do sądu grodzkiego Krzemienieckiego dał causam ocupationis, y tam iegomość pan Zakrzewski stawić nie chciał, że in contumaciam nastąpił dekret; naostatek przez rożnych przyiacioł około tego, aby, wziąwszy swoie pieniądze, iegomość pan Zakrzewski maiętność Pełz, iako panu dziedzicznemu, panu protestantis,

ustąmpił, gdy concurował, po staremu ni nacz pozwolić nie chciał; o czym proceder około tego szerzey wyświadcza. Że tedy, za nieszczęśliwemi czasy w oyczyźnie, trybunał się nie sądził, a pomieniony iegomość pan Zakrzewski, widząc się być na okupie, poddanych Pełzeckich różnemi exactiami y robotami onerował, że ich niemal wszystkich porospędzał, bo co było chałup y poddanych ciągłych piędziesiąt y kilka, to tylko czterech kalik teraz zostało, y ci się od koni y wołow opuścili. Bacząc tedy pan protestantis, że wielką ponosi w conditiey swey dziedziczney szkodę, y że dla tego iegomość pan Zakrzewski maiętności tey eliberować nie dopuścił, aby ią właśnie dewastował, chcąc to tedy podać pod uwagę sądowi trybunalskiemu, żałośnie, imieniem pana swego, protestował się, prosząc, aby to opowiadanie do xiąg przyięto y zapisano było,—co otrzymał. U tey protestacyey podpis ręki temi słowy: Ian Rybicki. Co wszystko dla pamięci do xiąg ninieyszych iest zapisano.

Книга Владимирская, гродская, записовая, поточная, декретовая, и комдемнатовая, № 1027, годъ 1659, листъ 174 на оборотъ

VI.

Судебное разслѣдованіе и приговоръ громадскаго суда о воровствѣ крестьяниномъ Василіемъ Городничикомъ у разныхъ лицъ скота и вещей. 1659 г., Августа 2.

Року тисеча шестсотъ пятдесятъ девятого, мѣсяца Сентебра двадцатого дня.

На вряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Володимерскомъ, передо мъною Станиславомъ Лыховъскимъ, буркграбимъ замку Володимерского, и книгами нынешными, кгродскими, старостинъскими, stanowszy oczewiście urodzony iegomość pan Ian Sieklicky, extract z xiąg mieyskich Turzyskich, z upisaniem w nim dekretu między instigatorami y gromadą Torhowicką, powodami, a Omelanem Pawłowym synem y Wasylem Horodniczukiem, z przedmieścia Turzyskiego będącemi, pozwanemi, w spra-

wie, w tym dekrecie mianowicie wyrażoney, ferowanego, z podpisami rąk pana podstarościego, woyta, burmistrzow y raycow Turzyskich, dla wpisania do xiąg ninieyszych, grodzkich, Włodzimirskich, prosząc, aby przyięty y wpisany był, per oblatam podał, tak się w sobie maiący: «Wypis z xiąg mieyskich Turzyskich, roku 1659 die 2 Augusta. Między instigatorami, gromadą, Torhowicką, powodami, z przytomnością pana swego, iegomości pana Iana Saszewskigo, Pawłem krawcem, Iackiem Dawidowiczem, Kuleszem Iwanuszkowiczem, y z ynszemi gromadami, należącemi do parafiey cerkwi Torhowickiey, a Omelanem Pawłowym synem y Wasylem Horodniczukiem, z przedmieścia Turzyskiego, Pirożękami, pozwanemi, oczewiście stawaiącemi, z wiązienia przyprowadzonemi, przeciwko którym obwinionym gromada Torhowicka z inszemi czyniła taką propositią, o to: iż ze czwartku na piątek cerkiew Torhowicką wykradziono, w ktorey pokradziony kielich srebrny z ołtarza, patynę srebrną, dyskors y łyżkę, przy tym y rzeczy świesczennika Torhowickiego y poddanych różnych, dla incursyi żołnierskich w schowaniu będących, poodmykawszy skrzynie y bodnie, wykradli; po ktorym pokradzeniu zaraz zaświża tegoż dnia w piątek rano postrzegszy, yż rzeczy pokradzione cerkiewne y poddanych gromady Torhowickicy, opyt rozny uszynili, gdzie poszczok (sic) od ludzi, ktorzy w polu przy pługach nocowali, wziąwszy, iż w nocy ze czwartku na piątek ludzi drogą Torhowicką iachali, dwoch ich, a to się działo godzin dwie w noc, a potym, z Torhowicka ciż ludzie iadąc, iuż drogą nie iachali, ale manowikami, między żytami, ku Turzysku, z pułnocka iachali, y naiachawszy na czeladź pana Remezowskiego, przy pługach nocuiących, na łąki się udawszy, onych obiachali; z którey czeladzi przed gromadą y swieszczennik Torhowicky do Turzyska, o szkodzie swoiey przepytuiąc się, przybiegli, a maiąc podeyrzenie na Omelana Pawłowa syna, z Turzyska rodem będącego, z tey przyczyny, iż w poniedziałek przed tą szkodą z Wasilem Horodniczykiem u swieszczenika Torhowiskiego nie wiedzieć dla iakiey przyczyny przyieżdżali y do cerkwi wszedszy, przeglądaiąc, w cerkwi byli; o których, maiąc podeyrzenie takowe, przepytywali się; gdzie zastawszy tu w Turzysku Wasila Horodniczyka u Howisza żyda w karczmie, o Pawłowym synu, gdzie by był, pytać się poczęli. Tedy on powiedział, iż «dnia wczorayszego», to iest we czwartek, «gorzałkię my pili, ale z południa poszedł do Kluska»; a potym z dalszym pytaniem, dopytali u człowieka, który był z Kluska, na imie Hryca, woźnicy ieymości paniey Ianowey Kluskiey, yż dnia dzisieyszego, to iest w piątek, na świtaniu, ten Pawłowicz

z drugim człowiekiem wozem do Kluska iachali; «idźcie do Kluska, naydziecie ich śpiących teraz u Miska Dudczeniaty; a to się działo z południa, iak wyszedł z Kluska». Z którey powieści wziąwszy lepszą wiadomość, do Kluska iachali y tam w tey gospodzie tego Pawłowa syna zastali którego gdy z pozwolenia ieymości paniey Szymonowey Kluskiey, aby się sprawił, wziąwszy do Turzyska, iako poddanego Turzyskiego, prowadzili, aby sobie wywod słuszny dał; tedy go pan Grodecki, zastąpiwszy na drodze, odiął y do siebie wziął, mieniąc, yż «to moy zdrayca»; którego zaś potym, za reguizitią woznego y szlachty uczynioną, wydał, którego tu przyprowadzili. A ten Horodniczyk, gdy do zamku, do pana podstarościego wezwany będąc w tenże piątek, w tey sprawie, ieśliby czego wiadom był, aby powiedział, pytany, który, lubo się nie znał, aby miał być wiadom tey szkody, iednakże do rozprawy prawney z Pawłowiczem o tę szkodę, aby się zatrzymał, w zamku za wartą, iako tuteyszy też mieysky przyrodzieniec y poddany, pan podstarości wskazał; tedy on, niewiedzieć z iakiey occasiey, upatrzywszy czas sposobny, ku wieczorowi, z za warty z zamku przez groblą y przez przedmieście uciekać począł, iakoż by był uciekł, gdyby warta, na gwałt zawoławszy, z ludźmi, do pomocy zbiegłemi, na ogrodach kryiącego się między konopiami, nie poymali. Z których przyczyn, podeyrzanie (o) onych ludziach maiąc, do więzienia zamkowego dawszy, o sprawiedliwość z onych obudwuch prosili, daiąc dowody takie, iako tam niżey są opisane. Przy którey propositiey y skardze y świadectwach przypowiadali się z różnych wsi klucza Turzyskiego y inszych, uskarzaiąc się na Wasila Horodniczyka o pokradzenie bydeł swoich y fantow różnych w komorach: Semen Szyłowicz z Sielca uskarzał się, że śladem za wołami swemi, które mu pokradziono w nocy, biegąc do Kluska w tropy, tamże woły iego ieno co do stayni iegomości pana Szymona Kluskiego wprowadzono, tedy on zaraz przybieżał y wołow się swoich wziął, przy których według woli swey zbili onego; na którą skargę, Horodniczyk, tak się sprawuiąc, odpowiedzał: iż «nieczego nie iestem winien, ale Sawka Rozka, poddany iegomości pana Szymona Kluskiego, skradszy te woły, do stayni pańskiey przyprowadził y tego człowieka bił, ażem go, przyszedszy, obronił». Hawryło Pułmacek z Zalesiec na tegoż Wasila Horodniczyka skarzył, że mu wołow dwa ukradszy w nocy, y do poprzysiężenia się onego zabierał na szkody swoie; na co ten Horodniczyk odpowiadaiąc, powiedział: »nie iestem tego przyczyną, ale tylko wiadom tego, bo gdym przyszedł do

dworu, zastał wołów dwóch, w stayni pańskiey przywiązanych; pytałem się czyie to woły, tedy Iwan Wołoszyn odpowiedział iemu, że on z drugim Wołoszynem, na imie Philipem, obodwa te woły z Zalesiec od Pułmacka przywiedli; które to woły pobite są we dworze pana Szymona Kłuskiego». Semen Werchunowicz z Haruszy skarżył się, iż mu ukradziono wołów dwa, iego zamknowszy w chałupie; który gdy sie dobył z chałupy, za śladem biegąc, który ślad był od dwu pieszych a dwóch wierzchowych, y wprowadził ten ślad aż do dworu pana Szymona Kluskiego; Horodniczyk usprawiedliwiał się, że «o tym nie znam y nie wiem, y gotowem przysiądz na to». Maruszka Makarycha wdowa z Zadyb uskarżała się, że iey woła ukradli Suzka Piczeczka y Horodniczyk z ynszemi, co ona, śladem goniąc, przyprowadziła ślad przez pasiekie do siennika, że wrot nie było, wprowadzili do stayni paniey Szymonowey Kluskiey; od którego wołu zabitego, gdy skóra wysiała na górze, uszy urznęła y za lice przed sądem naszym praesentowała; a Horodniczyk, usprawiedliwiaiąc się, że «w tym nie znam y nie wiem», odpowiedzlał. Denis Sawiuszczyk z Zadyb skarżył się na Horodniczyka y Piczke, że mu w nocy woła ukradli y do dworu paniey Kluskiey zaprowadzili, którego, w komnacie niedziel dwie karmiąc, potym zabili y na pożytek swóy obrócili; na co sie Horodniczyk usprawiedliwiaiąc, powiedział, że «o tym nie znam y nie wiem». Proc Martynczyk z Wolki Kluskiey, poddany iegomości pana Pawła Hulewicza, uskarżył się na Horodniczyka o wykradzienie komory y wyłupenie skrzyni, w którey skrzyni wiele fantów zabranych y regestrem do xiąg mieyskich podanych, mianował sobie być szkody na złotych sto trzydzieści—więcey albo mniey, których regestr takowy: giermak liońsky, falendyszowy, z pasamonem sinim, tołstek siedm, pasów cztery, czynkotor dwie tkanych, a pasów dwa dzianych także czercowych, koszul dwadzieścia y cztery, płatów dwadzieścia y dwa, płutna łokci dwadzieścia y pięć, obrusów dwa, poszwa iedna kużelu, kosa, czapka czerwona falendyszowa, y skrzynie zepsowano; z między których fantów pas czerwony poznał na córce pomienionego Piczki. O które lice gdy się Piczeczka sprawował przed panią swoią, ieymość panią Szymonową Kluską, gdy iegomość pan Hulewicz requirował sprawiedliwości, odpowiedział, że «ia ten pas mam od Horodniczyka». A Horodniczyk powiedział, że «ia ten pas mam od białeygłowy, którąm był w Turzysku obrał». Czego ten Proc dowodząc, dowiódł, iż ten Horodniczyk przenaymował tę białągłowę, żeby się przyznała do tego pasa,

ale ona na żadną rzecz pozwolić nie chciała. Jegomość pan Sieklicky uskarżał się na tego Horodniczyka, yż poddanemu iego, Stefanowi Haycakowi, wołu ukradszy, na pożytek swoy obrócił, na co się poddany iegomości y do przysięgi się zabierał. Drugi Chaycak, tegoż iegomości poddany, uskarżał się na Horodniczyka o pokradzenie rzeczy różnych w przytworze cerkwi Kluskiey, ten Horodniczyk z Piczką. Tasyca z Wolki Kluskiey na tegoz Horodniczyka y Piczkę skarżyła o ukradzenie kożucha, który byli przedali do Rużyna, odkupiła była na dowod; a oni znowu, postrzegszy to, ukradli go u niey. Stefan Dudka, poddany iegomości pana Łychowskiego, uskarżał, że mu Horodniczyk y Piczka wołów dwuch ukradli, y do przysięgi się zabierał.

Anno 1659, die 28 Iulii. Sąd ninieyszy, wysłuchawszy skargi, controwersii, dowody stron obudwuch, y on uważywszy, ponieważ z tak wielu skarg, świadectw y dowodów iawnie się pokazuie podejrzenie, tedy sąd niniejszy, przychylaiąc się do prawa pospolitego, uznawszy za rzecz słuszną, aby Wasil Horodniczyk na męki był wydan, z których mąk, iako się pokaże, na dalszą decisiją według prawa, na śmierć wskaże. A tym czasem, póki mistrza odszukaią, wszyscy ichmoście, którym się szkoda stała, y tey sprawy popieraią, strażą swoią y żywnością więźniów opatrywać powinni, aby z więzienia nie uszli, abo z głodu nie pomarli. Do którego się decretu ichmość panowie, przyiaciele iako użyci, podpisali się w te słowa: Piotr Micowsky, iako użyty przyiaciel do tey sprawy. Będący przy tym przyiaciel, Stefan Żytomski.

Anno 1659, die 30 Iulii. Confessata Wasilego Horodniczyka, przy nas, z urzędu zesłanych: Omelana Seredowicza, burmistrza, Iwana Korniia, Kiryła Hłodowicza, Andrzeia Popowicza, Hryca Tomilczyka,—raycow, Iwana Iaskię, pisarza, urzędnikach przysięgłych mieyskych Turzyskich, y woznych generałach dwóch woiewodztwa Wołyńskiego, szlachetnych: Prokopa Iurkiewicza, Hrehorego Korszniakowskiego, trzeciego Iuzepha Suprunika, także szlachty, do tey sprawy użytych, szlachetnych panów: Marcina Grabowskiego, na mękach wyznaną. Naprzod, gdy był ciągniony, że Hawryłowi Pułmackowi z Zalesiec wołów dwuch Piczka z Wołoszynem, z rozkazania iegomości pana Szymona Kluskiego, pokradli y do dworu iegomości przyprowadzili. U Denisa Sawiuszczyka, także z Zadyb, wołu iednego Piczeczka ukradł y do dworu iegomości pana Szymona Kluskiego przyprowadził. U Semena Werchanowicza, ze wsi Haraszy, wołów dwa ukradł, do

tego się przyznał, że «ia te parę wołów ukradł z czeladnikiem iegomości pana Szymona Kluskiego, Hołowaczem y Piczeczką, y te we dworze ziedli». U Maruszki Makarychi, z Zadyb, iednego woła y krowę żydowską ukradli, y do tego się przyznał, że «ia tego woła z szeladnikiem iegomości pana Wolskiego, Antonowiczem y Piczeczką, ukradli y do dworu ieymości paniey Kluskiey przywiedli». U Semena Szyłowicza z Sielca ukradziono parę wołów; powiedział, że «te te woły Sawka Piczka do dworu iegomości pana Szymona Kluskiego przyprowadził». U Proca Martynczuka wykradziono w komorze skrzynię niemałą różnych fantów; do tego się przyznał, że te fanty Piczeczka pokradszy, ieywości panieySzy monowey Kluskiey.....(?), powiedział to. A Omelan Zecyk, z Ossey, poddany ieymości paniey Olszewskiey, przyznał to mu w oczy przy nas, szlachcie y woznych będących, iż ieymość pani Kluska z Horodniczykiem tey białey głowie, na którą się oni zabierali na odwod, dawała spodnicę turecką, pieniędzy talerów dwa, żeby przyznała, że ten pas iest iey własny, czego ona przyznać nie chciała, sumnienia swego nie zawodząc. U Stefana Dudczyka, z Kluski, ukradli parę wołów; z tych wołów do iednego przyznał się, że Piczeczka ukradł y do dworu iegomości pana Szymona Kluskiego zaprowadził. W ostatku to generalem zeznał, co się tylko pokazało szkod napisanych, wszystko to we dworze ieymości paniey Szymonowey Kluskiey posiadło, tak woły, iako y fanty. Przy których confessatach wyszpomienieni szlachetni generałowie woiewodstwa Wołyńskiego, także y szlachta, przy których confessatach od stron ukrzywdzonych będąc dla przysłuchania uproszeni, co słyszeliśmy od obwinionego winowaycy przyznaiącego się; a że generałowie pisać nie umięią, tedy tylko my się szlachta podpisuiemy. Których podpisy w te słowa: Marcin Grabowsky. Samuel Wyszpolski. Samuel Kułakowsky. Alexander Ostrowsky. Anno 1659 die 31 Iulii.

Po którym wskazaniu, na męki gdy był wydan, odprawowane nad nim tedy, uważywszy wyznawania na mękach do tych rzeczy y potym, gdy iuż był wezwany do sądu naszego, pytaliśmy go dobrowolnie, ieżeliby to nie z iakiego rankoru albo ze złości zwyszpomienione osoby powoływał, albo czyli nie z strachu, albo okrucieństwa katowskiego—to przyznawał? Czego on nie odmieniaiąc ni w czym mów swoich, approbował, powiedaiąc generałem, że «w czym kolwiek iestem obwiniony, y ci ludzie, których powoływał, tak przed męką, iako y po męce, są winni temu; a to wszystko zostawało we dworze, za żywota nieboszczyka iegomości pana

Szymona Kluskiego, y po śmierci iuz u pozostałey iuż małżonki, paniey Alexandry Żytyńskiego Szymonowey Kluskiey, z iey wiadomością y rozkazaniem wszystko się działo». Tedy my, to wszystko uważywszy, przy zupełnym sądzie nakazuiemy, aby strona powodowa, którzy instigowali w szkodach swoich, przy nich onego nieodwłocznie poprzysiągła, iako szkodnika swego; a tego Wasila Horodniczyka wskazuiemy na śmierć takową, iako złodzieia, na szubienicę; a instigatorowie powinni na mieysce, do exekuciey naznaczone prowadzić. Przy którym dekrecie podpis rąk w te słowa: Piotr Micowsky, iako użyty do tey sprawy. Iako użyty do tey sprawy przyiaciel, Stephan Zyromsky. Stanisław Metelsky, starosta Turzysky. Daniel Olesky, woyt Turzysky. Omelan Seredowicz, burmistrz przysięgły Turzysky. Iwan Kornyj, Kiriło Hłodowicz. Andrzey Popowicz. Hryć Tomilczyc,—raycy. Iwan Iaskiewicz, pisarz. Z których to xiąg mieyskich, Turzyskich, daiemy ten wypis z podpisem rąk tegoż urzędu naszego zamkowego. U tego extractu podpis ręk temi słowy: Stanisław Metelsky, starosta Turzysky. Daniel Olesky, woyt Turzysky. Omelan Serédowicz, burmistrz Turzysky. Imieniem rayców—Iwana, Kornia, Kiriła Hłodowicza, Andrzeia Popowicza Mikolińskiego, Hryca Tomilczyka, pisać nie umieiących, podpisuie się Iwan Iackiewicz, pisarz mieysky, Turzysky. Которая то обълята, за поданемъ очевистымъ и прозбою вишменованого подаваючого, а за принятемъ моимъ урядовымъ, до книгъ нинешнихъ есть вписана.

Книга Владимирская гродская, записовая, поточная, декретовая и кондемнатовая, № 1027, годъ 1659, листъ 963 на оборотъ.

VII.

Жалобы Брацлавскаго подкоморія, князя Стефана Святополка-Четвертинскаго, на панію Загоровскую, о нападеніяхъ на его кресіьянъ, нанесеніи имъ побоевъ и грабежахъ 1660 г., Марта 6.

Року тысеча шестсотъ шестдесятого, мѣсяца Марца шостого дня.

На уряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Луцькомъ, передо мною, Александромъ зъ Ильинска Ильинскимъ, войскимъ

Черниговскимъ, бурkграбимъ замку Луцкого, и книгами нинешними, кгродскими, Луцкими, ставувши очевисто урожоный панъ Даниель Никоновичъ, слуга яснеосвецоного кнежати его милости Стефана Святопелка Четвертенского, подкоморого воеводства Браславскаго, именемъ кнежати его милости, пана своего, о побите подданыхъ кнежати его милости зъ села Боровичъ, презъ урожоную ее милость панюю Зофию Вылежынского Михаловую Загоровскую побитыхъ одныхъ, а другихъ покрывжоныхъ, нижей спецификованыхъ, жалосне противко его милости сведчылъ и протестовалъсе на вышъречоную ее милость панюю Загоровскую о то: ижъ ее милость, маючи въ пямети своей кривды и шкоды, одъ давного часу, ешъче за жывота помененого пана малъжонъка своего, недавно зъ того света зошлого, починеные, а за поводомъ ее милости сталые, нижей выражоные, и теперъ, место спокойного захованя въ стапе вдовимъ, штобы власне належало, свежо починила кривды и шкоды, такъ кнежати его милости, яко и подданымъ рознымъ кнежати его милости; а впродъ, за жывота небошчыковскаго, трымаючы презъ аренду маетность Рожышча, зъ прысюлками, а то неподалеку села Рудки, приселъка Любецкого, и будучи повинны волы подданымъ кнежати его милости пана протестантисъ за державы ихъ милостей того то села Рудки, неслушне презъ ихъ милостей побраные, яко былъ прыятелемъ сполнымъ узналъ, пооддавать, не учынившы досыть тому прыятелскому выналезкови, але подданыхъ всихъ Рожыскихъ и зъ прыселковъ, также и зъ своее маетности вышъ вспомненое, въ одно местце—злучывшы, одныхъ оренжно, яко до бою, а другихъ зъ возами, зъ челядю своею и одъ покровныхъ набывшы, на жаль, контемптъ и дисгоноръ кнежати его милости, протестантисъ, часу есеннего, кгды ешче зъ городовъ не спрятано, моцно, кгвалтомъ умыслне а несподеване на дворъ кнежати его милости, пана протестантисъ, въ Рудце будучый, сама ее милость, зъ теми то слугами и поддаными, будучи презенсъ, наехала; тамже стырту жыта въ гумне забрать казала, и въ огородахъ, такъ дворскихъ, яко и подданыхъ, ярыны, одные побрали, а другые выдоптали, конми, быдломъ вытравили, и досыть воли своее, яко ихъ милости замыслили, учынили, шкодъ немало и крывдъ подданымъ тамошнымъ, чынячы то на взгарду права посполитого, а контемптъ кнежати его милости, почынили, и далей его милости безъ увагы, не устаючы кнежати его милости,

пана протестантисъ, до болшыхъ приводить жалювъ и шкодъ, знову, ку зневадзе права посполитого, а на умыслный контемптъ, жаль и дисгоноръ, также шкоды пана протестантисъ чынячы, кгды на урочыску, названомъ Вязовъне, властномъ кгрунте Боровицкомъ, руду на роботу до рудъ Володимерецкихъ, пану Янови Папроцкому арендованыхъ, коштомъ того жъ пана Папроцкого зъготованую и до Володимерца княжати его милости, пана протестантисъ, брать и везти мено, ихъ милости всихъ тежъ подданыхъ своихъ зъ селъ Лукова, Навозу и Волки Загоровское, зъ слугами своими и приспособлеными, одныхъ оружно, а другихъ зъ возами, кгвалтовне наславшы, тую руду всю зготованую побрали и въ селе Новозе зложыли. Которое то таковое неспокойное суседство и далей континуючы, подданого тогожъ княжати его милости, пана протестантисъ, на име Дмитра, прозвискомъ Чебеника, въ селе Гродцу, прысюлку Боровицкомъ, передъ тымъ мешкаючого, дедычного, который у подданого ихъ милости, въ Волце Загоровской будучого, на име Терешка, дорку его за жону прыиялъ, и подъ часъ поветра, кгды тотъ Терешко зъ жоною и детми вымеръ, выдячи паблизшую жону свою до позосталыхъ по нихъ речый, абы се доведала, где се што подело, и если бы што могла одшукать, послалъ, а ихъ милости, казавшы ее до себе привести, (речы) ее власные, водлугъ пана Бога и слушности по родычахъ належачые, будучы потребные, на свой одобрали пожытокъ, до мужа ее не пустили, въ кайданы оковать казали и дотоль ее вязили и не пустили, ажъ тотъ подданый княжати его милости, пана протестантисъ, до жоны прийти и тамъ презъ мусъ въ той Волце за подданою осести муселъ. А ихъ милости, видячи тое, же добре се поводитъ и въ милченью тое все зоставаетъ, и не устаючы въ таковыхъ крывдахъ и шкодахъ, далей жаль до жалю и крывду до крывды выражаючы, злость прычыняючы, кгды и теперъ, часу недавного подданыхъ княжати его милости, пана протестантисъ, зъ села Грузятына, на име Марка, за ведомостю и позволениемъ ее милости панее Загоровское самое, яко то въ суседстве межы поддаными звыкло бывать, на засевокъ гречкою поля, у подданого Навозского зъ десятыны закупилъ, и тое поле зоравши, мацъ двема гречкою засеялъ и водлугъ часу часть зкосилъ, а часть ешче нескошеная зоставала, и тую гречку ее милость, хоцъ была ешче невязаная, толко же се была добре зродила, лепей, нижели у ее милости, привлашчаючы ее собе, мимо вше-

лякую слушность, кгвалтовне наславши слугъ и подданыхъ своихъ, имены и прозвиски ее милости ведомыхъ, одныхъ арматно, и другихъ зъ возами, ку шкоде немалой того то подданого и зубоженю его, своей выгожаючы потребе, тую гречку, невязаную ешче, наславшы, побрать казала, а некошоную выбить, выдоптать, же се ничого не зостало, росказала, што водлугъ воли и росказанья ее милости, хоць неслушне, досыть стало. А иншихъ розныхъ немало кривдъ и шкодъ, такъ сами ихъ милости, яко и подданые ихъ милостей, за поводомъ идучи пановъ своихъ, часы розными, въ суседстве таковомъ неспокойномъ будучи, воле начынили, же и выписать паметать се не можетъ, и для жалю не менуютъ се. И теперъ свижо, въ року и месяцу, вышъ на акте писаныхъ, дня шостого Февраля, кгды подданые княжати его милости, вышъменованые, зъ села Боровичъ, на реце Стыру, которого яко есть кождому навигация волная, такъ и ловенья рыбъ забороняти се не можетъ никому, хоть на чужимъ кгрунте, а то на власномъ кгрунте княжати его милости, зготовавши полонки на ловенье рыбъ, до домовъ своихъ одошли и на завтрей рыбы ловить мели, о чомъ подданые ее милости паней Загоровской знать дали, а ее милость и въ томъ, такъ же яко и въ Рудце, поступила, сама наехавши, жыто кгвалтовне побрала и шкодъ начынила, слугъ, бояровъ, челядь дворную и подданыхъ, всихъ немаль маючы зобраныхъ, хоть одъ Лукова и двору ее милости зъ пулмили, чы не болшей, було, сама на тое прийстье подданыхъ тыхъ, вышъречоныхъ, выехавшы, то есть противно слушности и належности чекала, и слуги, также подданые, на битье, забиянье, пилновали; и кгды только подданые княжати его милости, пана протестантисъ, на урочыско, прозываемое Старое, кгрунтъ княжати его милости, пана своего, ничого противного ни одъ кого на себе сподеваючы, вошли, а преречоные слуги и подданые ее милости, имены и прозвиски ее милости ведомые, за заволаньемъ ее милости припадшы до нихъ, и не допустившы имъ ничого зъ собою мовити, заразъ одны обухами, а другие киями, безборонныхъ, правомъ посполитымъ обеспечоныхъ, безъ милосердя, нелитостиве, побили, поранили, разовъ не мало шкодливыхъ битыхъ, спухлыхъ, синихъ, по розныхъ члонкахъ тела ихъ позадавали, а другие заледво здоровья свои поуносили; тамъ же одповедь на здоровья ихъ, обецуючы не жывить, учынили, што заразъ засвежа возпымъ и шляхтою есть обведено. Въ чомъ

княжа его милости, панъ протестантисъ, жалосный будучи, же власности своее не маетъ самъ, а ни подданые его милости, для уставичного таковового неспокойного суседства беспечне и волне зажывать, не могучы меть иншого способу до целости своее и подданыхъ, любо зъ жалемъ великимъ быть муситъ, же до терминовъ правныхъ удать се пришло, которое для теперешнихъ часовъ злыхъ и неприятелей коронныхъ, же на панства его королевское милости зовсюль наступуютъ, борзо упоромъ идутъ, и справедливость укривжонымъ затримываютъ; однакъ о тое все, што се вышей поменило, княжати его милости и подданыхъ его милости именемъ, протестансъ соленитеръ протестовавши противко ее милости паней Загоровской, и оферовавши княжати его милости и подданыхъ о тое правомъ, яко съ права прийдетъ, чынить, а волную мелиорацию тое протестации, была ли бы въ чомъ того потреба, любо учыненьемъ иншое, любо презъ позовъ, албо тежъ и словную декляpацию, зоставивши, о приданье возного, шляхетного Семена Пруневича, для огляданья збитыхъ подданыхъ, мене, уряду, просилъ. На которого афектацию пререченого возного придаломъ, который, персоналитеръ передо мною, урядомъ, стоячы, на далшый доводъ побитья сталого подданыхъ, въ моцъ правдивое своее реляции, устне и доброволне тыми созналъ словы: ижъ онъ, зъ приданья моего, урядового, и зъ повинности уряду своего возновского, маючи при собе шляхтичовъ, людей добрыхъ, пана Яна Поликарповского а пана Павла Наперковича, за ужытемъ пана Гелияша Янчынского, слуги княжати его милости, пана подкоморого Браславского, былъ, въ року нынешнемъ, тисеча шестдесятомъ, мѣсяца Февраля дня девятого, въ селе Боровичахъ, маетности вышреченого княжати его милости, пана подкоморого Браславского, тамъже впродъ въ мешканью Карпа вышменованого Скобля будучы, на постели лежачого оного засталъ и, за показаньемъ его, разы синокрвавые, сродзе спухлые, шкодливые, обухомъ позадаваные, одинъ въ правое плече, а другие по хрыбте, ниже, и по рукахъ, которыхъ перeличыть трудно было, не леде обаленому заданые, битые,— оглядилъ. У Матия тежъ Скоблика два разы съ тылу головы, шкодливые, битые, шаблею плазомъ заданые, синокрвавые, попухлые, сродце, ажъ до крве, попробияные, за показаньемъ оного виделъ. У Васка Скоблика рану одну, въ рогъ головы зъ левое стороны киемъ ударенныхъ и барзо спухлыхъ, шкодливыхъ, оглядалъ. А у Семена Волько-

вича на руце правой ранѣ кiемъ битыхъ, синокрвавыхъ, спухлыхъ, кгды се рукою зложылъ, барзо шкодливыхъ, заданыхъ; кгды бы се былъ не зложылъ, певне бы былъ забитый,—виделъ. Которое то зраненье и битье преречоные подданые поведали одъ слугъ и подданыхъ ее милости панее Загоровское, имены и прозвиски ее милости ведомыхъ, при бытности ее милости, за волею и росказанемъ ее милости, на кгрунте кнежати его милости, прозваномъ Старое, кгды для ловенья рыбъ на тое езеро и урочыско шли, еще не ловили, битя тые шкодливые позадаваные, за которыми хоровать и кавенчыть мусятъ, безъ набытя пожывеня своего, што вышречоный возный правдиве быть созналъ. А протестуючый о принятье и записанье такъ протестации тое, яко и возного реляцийи, мене, уряду, просилъ,—што, яко въ речи слушной, отрымалъ.

Книга Луцкая, гродская, поточная, № 2501, годъ 1660, листъ 96 на оборотъ.

VIII.

Подписка панiи Вильжиной и крестьянина ея Остапковича о прекращенiи ими дѣла о убiйствѣ крестьянами пановъ Скарбковъ племянника Остапковича, крестьянина Похабскаго. 1660 г., Апрѣля 3.

Року тисеча шестъсотъ шестъдесятого, месеца Априля третего дня.

На уряде кгродскимъ, въ замку его королевское милости Володимерскимъ, передо мною, Станиславомъ Лыховскимъ, буркграбимъ замку Володимерского, и книгами нинешними, старостинскими, stanowszy oczewiście robotny Jsak Ostapkowicz, poddany urodzoney iey mości paniey Reginy z Domaniewa Wilżyney, z przytomnością teyże paniey swoiey, zdrowi będąc na ciele y umyśle, iawnie, ustnie y dobrowolnie zeznał: iż co zeznawaiący, z przytomnością pomienioney paniey swey, intentował actią urodzonym ich mościom panom Daniełowi Skarb-

kowi y paniey Theophile z Komarowa Skarbkowey, małżonkom, o zabicie Samuela, Pochabskiego, synowca swego, przez poddanych ich mościów panów Skarbków, małżonków, poddanym ich mościów ze wsi Starogrodą, na imie Senkowi Jwanickiemu, woytowiczowi, y Miskowi Harasimczukowi, o stawienie onych przed sąd grodski Bełzki, na guerelle pro extendendis super illos legum paenis pro gualitate illorum excessus; w którym sądzie pomienieni ich mość panowie Skarbkowie, dosyć czyniąc prawu pospolitemu, pomienionych obwinionych przed sądem stawili, z których ieden, actor necis (sic) pomienionego stryia zeznawaiącego, Senko Jwanicki, iest convictus et ad carceres, per eum summendas ex illo legum paenas, decretem sądu grodzkiego, Bełzkiego, podany, a drugi tymże decretem, to iest Misko Harasymczuk, iako minus reus facti, iest uwolniony; od którego decretu pozwana strona do sądu głównego trybunału koronnego apellowała; za którą appellatią, za nieattentowaniem przez ich mościów panów Skarbków, małżonków, y poddanych ich, in contumatiam infamia y iey publicatia, anno praesenti w trybunale Piotrkowskim, feria guinta post dominicam Laetare guadragesimalem staneła; tedy, za włożeniém się w to ich mościów panów przyiaciół do iey mości paniey Wilżyney, za processa prawne, iż we wszystkim stanęła się satisfactia, którą się contentuiąc, tedy ze wszystkiego processu w tey sprawie zaszłego, protestacyi, proclamacyi, obdukcyi, praesentacyi, appellacyi, pro sorte poddanych ich mościów panów Skarbków, małżonków, scrutiniey, infamiey, dekretu y ze wszystkich generaliter spraw, w którym kolwiek grodzie po akt y dzień dzisieyszy, na którym kolwiek stopniu zaszłych, ich mościów panow Skarbków, małżonków, y poddanych ich mościów, za dosyć uczynieniem sobie, kwituią, wszystek ten process prawny w tey sprawie, po akt dzisieyszy nayduiący się, kassuią, annihiluią, żadnego recursu prawnego ieymość pani Wilżyna do wszelakich pretensyi swoich y o zabicie czeladnika mianowanego swego, a pomieniony Jzak Ostapkowicz o głowę synowca swego, nie zostawuiąc, wieczne milczenie wkładaią, tey infamiey y iey publicaticey ich mościom panom Skarbkom, małżonkom, y poddanym ich mościów cassatią za kwitem teraznieyszym w sądzie głównym trybunalskim, koronnym, Lubelskim, otrzymać dopuszczaią; a Senka Jwanickiego a penis legum et illi, także et carceribus in castro Bełzensi detentum, liberum pronunciat,—mocą ninieyszego dobrowolnego zeznania swego. A ieśliby o tę głowę zabitego poddanego panowie Skarbkowie, małżonkowie, turbowani byli, tedy ewinkować ma y

zastępować ieymość pani Wilżyna z pomienionym Jzakiem Ostapczykiem. I aby to do akt przyięto y zapisano było prosili, co y otrzymali. U tego kwitu podpis ręki temi słowy: Regina Wilżyna ręką swą. Што все для памети до книгъ нинешнихъ естъ записано.

Книга гродская Владимирская, записовая, поточная и декретовая, годъ 1660, № 1028, листъ 841

IX.

Жалоба игумена Луцкаго монастыря, Тарасія Прокоповича, на пана Станислава Поплавскаго, утопившаго монастырскаго крестьянина за нежеланіе его жить у Поплавскаго. 1660 г., Апрѣля 24.

Року тисеча шестсотъ шестдесятого, мѣсяца Априля двадцать четвертого дня.

На вряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Луцкомъ, передо мною, Томашемъ Савицкимъ, наместникомъ буркграбства и замку Луцкаго, и книгами нынешними, кгродскими, Луцкими, становшы персоналитеръ велебный въ Богу его милость отецъ Тарасиусъ Прокоповичъ, игуменъ монастыра брацтва Луцкого, своимъ и всее братии законное, также уцтывыхъ: Марушки, Мисковое Голозичыковое жоны, и Ивана, сына, Орышки и Палажки, цорокъ помененого Голозичыка, яко своихъ власныхъ дворниковъ, въ дворѣ властномъ монастырскомъ, въ селе Подгайцахъ бубучомъ, именемъ, яко скоро тело затопленое помененого Миска Голозичыка, дворника своего, въ реце Стыре налезеное презъ рыбаковъ тутошныхъ, такъ заразъ сведчылъ етъ инъ тото реферуючысь до протестации своее, дня двадцат првого, мѣсяца Кветня, въ року тысеча шестсотъ шестдесятомъ, въ кгроде тутошнемъ запесеное, протестовалсе противко урожоному пану Станиславу Поплавскому, яко принцыпапалови, также работнымъ Фескови, паробкови дворному, и Васкови Тамошови, купцови, подданымъ, зъ того села его Подгаецъ, яко ком-

принцыпаломъ и помочникомъ его о то: ижъ помененый панъ Поплавский, яко принципалъ съ компринципалами и помочниками своими, не огледаючисе ничого на срокгость права посполитого и вины, въ немъ на таковыхъ описаные, въ року теперешнемъ, тысеча шестсотъ шестдесятомъ, мѣсяца Кветня осмнадцатаго дня, дворника власного протестуючыхъ, на йимя Голозичыка, конемъ и возомъ власнымъ монастырскимъ, зъ речами своими до села Чернчычъ едучого, напавшы оного, ручникомъ его самого, который у пояса мелъ, руки звязавшы обе, въ Стыре, зъ ранкору своего, который мелъ на него, же за нимъ мешкати не хотелъ, за дворцемъ, подле шубеницы, утопилъ, где рыбаки тутошные, Луцъкие, посродъ ночы сегоднешнее сети на рыбы заруцили, и такъ, место рыбъ, тело утопленое того то дворника вытегнули, которое, заховуючы се въ томъ ведлугъ права посполитого, тутъ, на уряде тутошнемъ, на возе превезшы, презентовали, и возного, для публикацыи того тела утопленого оффициозе аффектовали, котораго я, урядъ, возного, шляхетного Яна Долмацкого, прыдалемъ; который, маючы при собе шляхту, пана Андрея Крзывицкого а пана Крыштофа Бобрыковского, року, месяца и дня, вышей на акте написаныхъ, а зъ повинности уряду своего, и зъ прыданя моего урядового, тое тело, вышменованое, утопленое, и презъ рыбаковъ тутошныхъ, Луцъкихъ въ Стыре зналезеное, руки обе ручникомъ звязаные виделъ и огледалъ и оное на местцахъ звычайныхъ такъ въ замку околномъ, вышшомъ Луцъкомъ, въ месте и на рынку, яко и пры погребе въ монастыре брацъкомъ Луцъкомъ, ижъ есть тое тело Миска Голозичыка, утопленое въ Стыре презъ пана Станислава Поплавского, принцыпала, и его компринцыпаловъ и помочниковъ, въ протестации першей выражоныхъ, способомъ въ той же протестации описанымъ, сталое, оцволалъ, публиковалъ, и всимъ до ведомости прывелъ и объяснилъ; о чомъ тую реляцию свою правдивую, корамъ актисъ либере признавшы, просилъ, абы она, за прынятьемъ моимъ урядовымъ, до книгъ принята и записана была,—што отрымалъ.

Книга Луцкая, гродская, поточная, № 2501, годъ 1660, листъ 240.

X.

Приговоръ къ инфамія пана Адама Красицкаго за наѣздъ на имѣнія Казимира Красицкаго и учиненныя тамъ насилія грабежи и убійство. 1662 г., Января 14.

Року тисеча шестъсотъ шестъдесятъ второго, месеца Январа чотырнадцатого дня.

На рочкахъ судовыхъ, кгродскихъ, Володимерскихъ, отъ дня двандцатого, месеца и року теперъ идучыхъ, выжей на акте менованыхъ, припалыхъ и судовне отправоватисъ зачатыхъ, przed nami Baltazarem z Raiu Raieckim, podstarościm, a Janom Kudewiczem Kopczyński, sędzią, urzędnikami sądowemi, grodzkiemi, Włodzimirskiemi, przytoczyła się sprawa z regestru sądowego, za przywołaniem woznego,—szlachetnego Jwana Czaczuka, między instygatorem sądowym y iego delatorami—wielmożnemi ich mościami: iego moścą panem Kazimierzem z Siecina Krasickim, hrabią na Krasiczynie y Dubiecku, y iey moścą panią Barbarą Naruszewiczówną Kazimirzową, matżonkami, powodową stroną, a wielmożnemi: iego moścą panem Adamem Krasickim y panią Izabellą na Malinie Adamową Krasicką, małżonkami, y innemi, w pozwie niżey inserowanym mianowanemi, osobami, pozwanemi, za pozwem grodzkim Włodzimirskim, od powodów po pozwanych na roczki teraznieysze w sprawie niżey mianowaney wydanym. Tedy postanowiwszy się oczewiście u sądu ninieyszego powodowa strona, pozwanych, iż się za potrzykrotnym woznego, wyżey mianowanego, przywoływaniem nie odezwali, do prawa nie stali y o niestaniu swoim żadney wiadomości sądowi ninieyszemu y stronie powodowey nie dali,—onych, iako niestałych y prawa pospolitego nieposłusznych, z dopuszczenia sądowego na upad w zysku win prawnych ich mościów panów Krasickich, małżonków, y osoby stanu szlacheckiego, to iest w winie infamiey, względem wiolentyi, w pozwie mianowanych, przez nich popełnionych, względem zabrania rzeczy y poczynienia szkod, w winie wieczney banitiey, względem niedosić uczynienia contractowi działowemu, w nagrodzeniu szkod y zapłaceniu długów przez powódów pozwanych creditorom zapłaconych, y expens podiętych, in instanti, pod winą banitiey; a zaś plebeos, w pozwie mianowanych,—w winie infamiey y win gar-

łowych, z odesłaniem na wskazanie y publikowanie ich do sądu głównego trzybunału koronnego Lubelskiego, z wolnym iednak tey sprawy do zwykłey godziny aresztem,—wzdał na pozew, w te słowa pisany: «Daniel na Nieświczu Stępkowski, Kasztelan Bracławski, starosta Włodzimirski. Wielmożnym ich mościom panom: Adamowi Krasickiemu y paniey Izabelli na Malinie Adamowey Krasickiey, która do wszystkich niżey mianowanych excessów et ad inferendas wiolentias cale mieszkaiące powodką iesteś, z małżonkiem swym, iako samym princypałem, także szlachetnym: Andrzeiowi Komarowskiemu, Maciiowi Kosickiemu, Ianowi Siecińskiemu, directorom ludzi niżey mianowanych, wam, Sieciński, zabóyce kowala Koszyrskiego, y Borkowskiemu, alias Bakawskiemu, także Makarewiczowi y Saganowskiemu, pomocnikom, tegoż zabóystwa dopomagaiącym: Boldykowskiewu, Bankowskiemu, Rybińskiemu, Żakowskiemu, Kozłowskiemu, czeladnikowi Kozłowskiego, Woyciechowi Kozubowskiemu, Zarzewskiemu Stanisławowi y Iędrzeiewskiemu, Iaszewskiemu, także tatarom z pod chorągwie Samuela Solimanowicza, commendantowi nieiakiemu Chrapickiemu, taboru iego—Konopackiemu, Alexandrowi Chrapickiemu, bratu iego, Adamowi, Szabanasi, Adamowiczowi, Moszkowiczowi, Abrahimasi, Weliczkowi y innum tatarom, waszmości, panie Krasicki, y tobie, Solimanowiczu, po imionach y przezwiskach lepiey wiadomym y znaiomym, których imiona y przezwiska w tym pozwie mieć chcemy, niewiernemu Berkowi Danilewiczowi, synowi iego niewiernemu Holikowi z Sanówki, iako poradcy do pożytków z naiazdów obiecanych, uczciwym y roboczym: Horcie, Draganowi, Nesterykowi, Demkowi Kusznierzowi, Demkowi Antonowiczowi, Dmitrowi Denisewiczowi, Wanisowiczom: Waśkowi, Semenowi, Chwedorowi Hubarewiczowi, Filipowi Kackiewiczowi, Kondratowi Bartnikowiczowi, Feskowi piwnikowi, Hrycowi Iuszkiewiczowi, Iachimowi kowalewi, Swirydowi, synowi iego, Mieleszczukowi, Iarmołowi, Iuchymowi y Iendrzeiowi Skrzypczycom, Kirykowi Selechowi, Krokosowi, winnikowi, Chwedkowi y Ostapowi Lachowiczowi, Nestorowi, Łaurynowi, Hunczykowi, bednarzowi, Hunce szewcowi y Sebastyanowi, synowi iego, Ławrynowi, Leskowi pastuchowi, piwowarowi Stelmachowi, Szpitalczukowi, Iaśkowi Kotykowi, Łaurynowi piwowarowi, Iackowi y Hauryłowi, Iaśkowi, Omelanowi, tkaczowi, Nesterowi, Omelanowi Niemkowiczowi, Sidorowi, Martynowi Baikowiczowi, Iozawikowi y Iendrzeiowi Zaiącowi, Chomie Panaskowi, kucharzowi, draganowi Rudowąsemu z Mikitą, Lisztwanowi, Kaskowi, Łu-

kaszowi Kundowiczowi, Hawryłowi, Iaskowi Kabaczykowi, Denisowi, Kondratowi Okaczowi, ogrodnikowi, Tymoszowi Salowiczowi, Terencowi y zięciowi iego, Kuryłowi Krążkowskiemu, z Rokitnice haydukowi, trębaczowi, Hrycowi Kotlanczynemu, Iaskowi Kupiczowi, Truszowi, Pawlukowi Iuskowemu, kowalowi, Sidorowi wóytowi, Kupiczowi y synom iego: Kondratowi, Chwedkowi y Martynowi, Małoszowi, Iwanowi Daniszewcycowi, Romanowi Milutyczowi, Ihnatowi Mielnikowi, Iackowi, Piotrowi Szpusitowi, Pawłowi Mielnikowiczowi, Miclechowi y Ianowi Dacowi, Charewiczowi, Sidorowi bednarzowi, Denisowi, Nesterykowi, Krotowi, Panasowi, Olechwyrykowi, Matfeiowi, Andruszkowi, Kondratowi Philipowiczowi, Kirykowi, Matfeiowi Charewiczowi, Bułamie, Iarmonowi Charewiczowi, Połaianowi Charewiczowi, Pasiowi Charewiczowi, Iarmołowi Charewiczowi, Lemżunowi, Borysowi, synowi, Mikitynemu, Matwieiowi Nurkowi, Kolkowi Niewodniczemu, Iwancowi Szandorowi, Kyryłowi Ładkowiczowi, Krynkowi, Saciowi, Harasymowi Dziesiątnikowi, mielnikowi, woznemu Sydorowi Kaczenemu, Matwieiowi Kapuście, Cynkowi, Chwedkowi krawcowi, atamanowi, niewodniczemu, popowi, ptasznikowi y innym poddanym y chłopom, parobkom, których było do siedmiu set, z muszkietami y różnym orężem, do woyny należącym, ze wsi Hłucsy, Borek, Niemira gromady, skutkiem samym wolą y rozkazanie panów swoich y excessa niżey mianowane pełniacym, z osoby y z dobr waszych wszelakich, łeżących, ruchomych y summ pieniężnych, zwierzchnością iego królewskiey mości a władzą moią starościńską przykazuię: abyście waszmość, przed sądem moim grodzkim Włodzimirskim, na roczkach grodzkich, Włodzimirskich, w roku blizko przyszłem, tysiąc sześćset sześćdziesiąt włórego, miesiąca Ianuarii dwunastego dnia, do sądzenia przypadaiących, sami oblicznie y zawicie staneli, na instancyą instygatora sądowego y iego delatorów, wielwożnych ich mościów: iego mości pana Kazimierza z Siecina Krasickiego, hrabi na Krasiczynie y Dubiecku, powodów, którzy iego mość pan Kazimierz Krasicki sam przez sie, a iey mość pani Kazimirzowa Krasicka, iako skoro z więzienia iest uwolniona, z przytomnością iego mości pana małżonka swego, in guantum assistentia maritalis de iure necessaria est, waszmości, panie Adamie Krasicki, samego przez się, a waszmości, pani Adamowa Krasicka, z przytomnością pana małżonka waszmościnego, także boiarowie y poddani wyż rzeczeni, z przytomnością tychże panów waszych, a którzy przytomności nie potrzebuiecie—samych przez się, przychylaiąc się

do protestaciey swoich, tak świeższych iako y dawnieyszych, y one pozwem meliоruiąc, w grodzie moim Włodzimirskim zaniesionych, pozywaią o to: iż waszmość, panowie Krasiccy, małżonkowie, z ludźmi wyż mianowanemi, ochotę swą do wszelakich excessów waszmościom obiecuiącemi, przepomniawszy prawa pospolitego y win w nim contra violentes invasiones bonorum alienorum et obsanguinolatores domów szlacheckich rigide opisanych w prawie pospolitym, nie tylko na substantią, ale y na same zdrowie protestuiących iawnie nastąpili; iakoż roku teraznieyszego, tysiąc sześćset sześćdziesiąt pierwszego, dnia dwunastegn Februaris, z Podgórza iadąc, przyiachawszy do miasteczka Koszara y dwora tam będącego, animo deliberato invadendi, powodów intentią y umysłem uważnym chcąc naiachać y naść na dom powodów, do miasteczka Koszarza y dworu, tam będącego, przyiechaliście waszmość, gdzie pochwałkę przeciwko statutowi województwa Wołyńskiego uczyniwszy, a iawnie y rozmyślnie, a obiecawszy na karku powodowi usieść, nie maiąc sposobności do wykonania zamysłu swego, odpowiedzieliście waszmość na maiętność y zdrowie powodów; a nie contentuiąc się też temi przechwałkami y opowiedaniem na zdrowie protestuiących, ukontemptowaniem y dishonorowaniem w domu iego własnym, a nie widziawszy sposobności do wykonania umysłu y naiazdu, ale raczey rano wiiąc przedsięwzięty umysł swóy, odiechawczy z miasteczka Koszarza w niemałey kupie ludzi, przy boku swoim będącey, na dobra wieś Worokoml y Załozie, prawu protestuiących podległe, tatarów do siebie na oppressią protestantów z pod chorągwie pana Sulimanowicza zaciągnąwszy, guerico modo instructa, nec trybem woyskowym, in armis et cum armis, in absentia protestantis, naiachali, nie uważaiąc żadney słuszności, nie respectuiąc na to, żeście waszmość na dział Koszyrski, powodowi należący, różne ciężary z osoby swoiey pozaciągali, y, co powodowey stronie należy wegług contractu, nie oddaiecie, iako to na terminie będzie prawnie dowiedziono; a przecie waszmość, nie oddawszy tego, co creditorom waszeciów powodowa strona zapłaciła, y co onym za waszeciow na Starym Koszarze, na Dąmenszczyznie, na Krahelu, na dziele waszmościów Hłuskim, satisfactio y intratę strona powodowa zostawiła, przecie waszmość, nie pamiętaiąc na to y na inne powodów expensy, za sie wydane, iako około dnia ośmnastego Septembris na wyżey pomieniono maiętność Worokoml y Zalozie naiachawszy, przy naiachaniu gwałtownym chłopów do gromady zwoławszy, aby waszmości y iey mości, paniey mał-

żonce waszmościney poddaństwo oddali, przykazywałeś onym, do tego biciem y razami siniemi y krwawemi przymuszałeś, a potym, małżonkę swą w tey wsi dla continuowania gwałtów zostawiwszy, sam do Hłuszy odiachałeś, która, po oddiezdzie waszmości, deposita powodów, przyiacioł y sług ich w seguester swóy wzieła u odebrała nie sobie, ale pomow (sic) od przyiacioł y sług poufanie, stróżów, którzy tam deposita w zawiadywaniu swym mieli, przez sługi swe krwawiła, gumna tak dworne, iako y chłopskie y sług protestuiących, młóciła, czynsze, miody y podatki wybierała; a tak maiętność spustoszywszy, odiachała z ludźmi różnemi y z tatarami wyżey mianowanemi. Którzy zaś potym dnia dwudziestego pierwszego Februaris, roku teraznieyszego, z Hłuszy wysłani na gościniec, w Załaziu do Cyra idący, którym gościńcem z miasteczka Koszarza y z Załasia do maiętności protestuiących, wsi Cyra, rzeczy ruchome, ochędostwa, obicie różne, srebro stołowe—w skrzyniach zamknione, także sprawy różne, w szkatułach będące y rzeczy panny chorążanki y paniey Swiderskiey wieźli, stada bydła, konie przy wozach pędzili na zimowlą,—pomienieni tatarowie dragani, iedni z Hłuszy, a drudzy ze wsi Worokomla y Załiaza wypadszy, huk y krzyk hostili modo uczyniwszy, circum circa wozy otoczywszy, draganów, przy rzeczach będących, na dobrowolnym gościńcu pod Cerem, iuż za drogą, która idzie z Borek ku Bychowu, siekąć y biiąc, o czym obdukcya szyrzey świadczy,—wszystkie rzeczy, w skrzyniach na wozach będące, bydła, konie protestuiących y sług, na zimowisko prowadzone, które rzeczy osobnym regestrem specifikowane qędą, także miody przasne, sieci źwierzęce, niewody, obrazy różne do obiiania y prawdziwe conterfecty rodziców powoda, xięcia iego mości Adama Alexandra Sanguszka, niegdy woiewody Wołyńskiego, violento modo zabrawszy, do Hłuszy, maiętności ich mościów, panowie Krasiccy zaprowadzili. Nie contentuiąc się tym ieszcze wasz mość, panowie Krasiccy, małżonkowie, w tydzień potym, trzydziestego Septembra, do dalszych violentii et ad inferendas in iurias udali się, iakoż tychże sług, tatarów, czeladzi, draganów na wieś Załazie, prawu protestuiących służące, y dwor tam będący nasławszy, tak w samym dworze, iako y we wsi, szkod wiele w zbożach y w bydłach, trybem woyskowym tam zostaiąc, naczyniwszy, onym ustąpić kazaliście. Po którym naieździe y ustąpieniu ludzi waszeciów, renovando waszmość violentias et invasiones, gromady ze wsiów Hłuszy, Borek y Niemiera, nie uważaiąc małości lat ludzi, ile ich w domu starszych

y młodszych było, a kto kolwiek do szturmu posłużyć mogł, ile ich tylko w domu było, na głowę zbiwszy, z temiż tatarami y sługami swemi y czeladzią, draganią, w niedziele, gdy wszyscy ludzie do cerkwie Worokomskiey z Załazia, die wtórego miesiąca Octombra anno praesentis, rozeszli się, ci zaś miasto nabożeństwa na mordy, zabóystwa y na złupienia do ostatku maiętności Worokomla, także na oppressyą samey iey mości paniey Krasickiey nasłali; którzy nasłańcy, udawszy się do instrumentów szturmowych, gdy sług y stróżów powodów dobrowolnie dworu poddać nie chcieli, do palenia folwarku y gumna zamknionego, tycze ze smołą po końcach maiąc, do ognia przysposobione, przy wozach, do szturmu przystąpili, y przez szturm dwór powodów wziąwszy, ludzi niemało poraniwszy y pokaleczywszy, mianowicie: Martynowi ran trzy z nosacza starego w głowę zadali; drugiemu, Filipowi Duczkowi, ran na plecach szerokich y głębokich dwie, a trzecią nad czołem w głowę; iednego, na imie Chysia, kowala Koszyrskiego, rany mu sam Sieciński pozadawawszy, w stodole folwarkowey tenże sam, gdy popa potrzebował, dorznąć kazał przez gardziel, a ostatek ciało sciętego, bez wszelakiego około chrześciańskiego pogrzebu postąpku, w ziemie zakopawszy, znak grobu tracąc—ogień na tym mieyscu nałożyli, a potym wykopawszy, uchodząc obdukcyi y proclamatiey ciała, te ciało czyli utopili, czyli spalili; przy którym opanowaniu dworu Worokomla y Załazia przez szturm, wpadszy do izby, samę małżonkę powoda w oney zastawszy z bialemi głowami stanu szlacheckiego, przy niey będącemi, słowami uszczypliwemi zdishonorowawszy, y komory poodbiiawszy, cokolwiek do obrony powodów należało—palili, cokolwiek było rzeczy ruchomych y w ochędostwie, także y w szpichlerzach żywności y legumina pozabierawszy, samę małżonkę powoda in obsidione maiąc, do młocenia gumien dwornych y chłopskich rzuciwszy się, wszystkie zboża do Hłuszy wywoziliście waszmość, a małżonkę protestuiącego w ciężkim więzieniu y osoby stanu szlacheckiego, przy niey będące, victualia wszelkie odebrawszy, głodem y mrozem morzyliście, w chorobę cięźką one z przestrachu wprawiwszy, trapiliście, aditum do niey y od niey broniliście et e carceribus eliberować obsidendo nie chcieli, życząc sobie, aby ona, sprzykrzywszy sobie obsessią, maiętność y siebie waszmościom poddała; także woznego, szlachetnego Iana Kozakowskiego, gdy dla aresztowania sług, czeladzi, tatarów, draganów y poddanych, naiezników na wyż rzeczone dobra, do wsi Hłuszy, maiętności waszmościów, iezdził, więzieniem

onego trapiliście, o czym protestacie, eo nomine na waszmości zaniesione, szyrzey w sobie obmawiaią, także obductie, relacie y areszta woznych. Przez który takowy swoy postępek waszmość, panowie Krasiccy, małżonkowie, z pomocnikami swemi, ratione violentiarum, invasionum, obsanguinolentionis domus nobilis, illatarum violentiarum, posieczenie draganów, zabicie iednego z nich circa invasionem, także o ciężkie więzienie małżonki delatora y osob szlacheckich, przy niey będących, także więzienie woznego wyżrzeczonego, na urzędzie circa arestum z przydania urzędowego zostaiącego, winy prawne pro gualitate sui excessus, a względem zabrania rzeczy na gościńcu Czyrskim na piećdziesiąt tysięcy złotych polskich, salva melioratione iuxta ieżeli może być in restitutionem onych, względem szkod przy naiazdach w dobrach pomienionych, których sobie na dziesięć tysięcy poczynionych być mienią, in refusionem onych, także względem sprzeciwienia się contractowi działowemu modo praemisso, et in recompensam szkod, które ztąd ponieśli, y dlugów creditorom waszmościów y expens wydanych, które in termino specificabuntur, popadliście. Przeto powodowie, zostawiwszy salvam actionem in causa deducendi scrutinii za inszym pozwem, teraz do przysłuchania się win prawnych secundum gualitatem excessus y dekretowi, iaki w tey sprawię ratione omnium praemissorum ferowany będzie, delatorowie waszmościów na termin wyż oznaczony pozywaią. Przeto abyście waszmość staneli y we wszystkim, stronie powodowey sądownie odpowiadaiąc, skutecznie się usprawiedliwili. Pisan w zamku Włodzimirskim, roku tysiąc sześćset sześćdziesiąt pierwszego, miesiąca Decembra dziewiątego dnia.» Którego wzdania iź pozwani, będąc o godzinie zwykłey aresztowey do aresztu tey sprawy przez woznego wyżey mianowanego przywoływani, oney ani sami przez siebie, ani przez umocowanego swego nie aresztowali, aresztować y stronie powodowey usprawiedliwić się nie chcieli,—zaczym powodowa strona na nich, iako niestałych y prawa pospolitego nieposłusznych, dalszego w tey sprawie postępku prawnego prosiła y domowiała się. Przeto sąd ninieyszy, grodzki, Włodzimirski, za niestaniem pozwanych, a za domowieniem się y prawnemi postępkami strony powodowey, przychylaiąc się w tym do prawa pospolitego, w dalszym tey sprawy postępku prawnym, w sposob zysku, według pozwu, na iednych pozwanych, to iest ich mościach panach Krasickich, małżonkach, y osobach stanu szlacheckiego, winy prawne, to iest winę infamiey, super plebeis także winy prawne, winę infamiey y winy

garłowe, za uczynki przez nich popełnione, w pozwie mianowane, na osoby ich sciągaiące się, powodowey stronie otrzymywać dopuszcza nihilominus; tenże sąd nakazuie, aby pozwani ich mość panowie Krasiccy, małżonkowie, rzeczy, na gościńcu Czyrskim zabrane, na pięćdziesiąt tysięcy złotych polskich otaxowane, y szkody, przy naiezdzie gwałtownym w dobrach, w pozwie mianowanych, na dziesięć tysięcy złotych polskich poczynione, wszystkie sprzęty y zbiory domowe zabrane, pod winą wieczney banitiey, względem zaś niedosyć uczynienia contraktowi działowemu, także szkody y długi przez powodów creditorom pozwanych zapłacone, y expensa wszystkie, które się ieno prawdziwe pokażą, pod winą baniciey, in instanti powodowey stronie przed sądem ninieyszym oddali y zapłacili. Któremu decretowi iż się pozwani sprzeciwili y onemu dosyć nie uczynili, tedy sąd ninieyszy grodzki, Włodzimierski, tak na wskazanie winy infamiey, win garłowych, iako y win banicyi na pozwanych, wyżey mianowanych, tę sprawę do sągu głównego trybunału koronnego Lubelskiego, między sprawy conserwatnie Kiiowskiego, Wołyńskiego, Bracławskiego y Czernichowskiego województw, naypierwiey po akcie tego dekretu y po wyściu sześciu niedziel do sądziena przypadaiące y sądzące się, odsyła, y termin za przypozwem od powodów po pozwanych do tego decretu wydanym składa y zachowuie. Што все для памети до книгъ нинешънихъ, кгродскихъ, Володимерскихъ естъ записано.

Книга гродская, Владимирская, декретовая, годъ 1662, № 1031; листъ 7.

XI.

Жалоба капитана Ценевича о крестьянскомъ бунтѣ въ селѣ Сельцѣ противъ остановившагося тамъ отряда войскъ.—Донесеніе вознаго объ осмотрѣ избитаго солдата изъ того же отряда. 1663 г., Февраля 13.

Року тисеча шестъсотъ шестъдесятъ третего, месеца Февъраля тринадцатого дня.

На уряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Володи-

мерскомъ, передо мною, Стефаномъ Вышъполъскимъ, бурктрабимъ замку Володимерского, и книгами нинешними, кгродскими, старостинскими, stanąwszy oczewiście urodzony iego mość pan Benedykt Ceniewicz, kapitan regimentu pieszego wielmożnego iego mości pana Alexandra Lubomirskiego, koniuszego koronnego, stawił na urzędzie żołdata Stanisława Stephańskiego z pod chorągwie iego mości pana maiora tegoż regimentu iego mości pana Jana Guldyna, kiimi żbitego, zekrwawionego, prosząc mnie, urzędu, o przydanie woznego na oglądanie razów sinich, krwawych, spuchnych, pomienionemu Stanisławowi Stephańskiegu, żołdatowi, które razy chłopi we wsi Sielcu, bunt na żołnierzow y chorągwie dwie, dnia iedenastego Februarii, anni praesentis, noclegiem stoiące, podniosszy, kiimi pomienionego żołdata zabić chcieli. Jakoż ia, urząd, czyniąc dosyć prawu pospolitemu y affectatiey comparentis, woznego urzędowego, szlachetnego Stephana Jaskułka, przydałem; który, z przydania urzędowego, u pomienionego Stephańskiego, żołdata, naprzód raz kiiowy przebity, spuchły, nad czołem lewey strony, a zaś na żebrach także u prawey strony razow sinich, krwawych, kiiowych kilka, które razy krwawe mianował sobie być zadane na noclegu we wsi Sielcu, za podniesieniem buntu chłopskiego na chorągwie, które noclegiem staneli. A pomieniony iego mość pan Benedykt Ceniewicz, kapitan regimentu iego mości pana koniuszego koronnego, o takowy bunt chłopów ofiarował się w sądzie należnym z iey moścą panią Sawicką, panią tych poddanych, prawnie sobie postąpić. J prosili comparentes, aby to actis connotatum było, co y otrzymali. U tey protestatiey podpis rąk temi słowy: Benedykt Ceniewicz, kapitan iego królewskiey mości; Stephan Jaskułt, wozny. Што все для памети до книгъ нинешнихъ естъ записано.

Книга гродская, Владимирская, записовая, поточная и декретовая, годъ 1663, № 1032, листъ 52 на оборотѣ.

XII.

Инвентарь села Ворокомля, составленный въ 1651 г., съ подробнымъ исчисленіемъ крестьянскихъ платежей. 1663 г., Мая 1.

Року тисеча шестьсотъ шестьдесятъ третего, месеца Мая першого дня.

На вряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Володимерскомъ, передо мною, Стефаномъ Вышъпольскимъ, бурккграбимъ замку Володимерского, и книгами нинешними, кгродскими, старостинскими, становши очевисте урожоный панъ Кгабриелъ Винярский, инвентаръ списаный подданыхъ въ селе Ворокомлю, урожонному пану Шимонови Бачевскому, черезъ жида Моша Илъяшевича, арендара Ворокомского, зъ росказаня княжати его милости, поданый, для вписаня до книгъ нинешнихъ, просячи, абы принятый и вписаный былъ, перъ облятамъ подалъ, такъ ся въ собе маючий: «Inwentarz podania podanych we wsi Worokomlu urodzonemu panu Szymonowi Baczewskiemu, przez Moszka Iliaszewisza, żyda, aredarza Worokomskiego, z rozkazania xążęcia iego mości, dnia piątego spisany, roku tysiąc sześćset pięćdsiesiąt pierwszego. 1) Maxim Ocharewicz, trzyma czwartą cześć (oyczyzny) Radowskiey, z którey płaci: miodu wiązowiec półtrzeci y cwierć wiązowicy, albo pieniędzmi złotych 5 y groszy 15; czynszu: groszy dwa, pieniędzy siedm y czwierć pieniądza; to z tego chłopa przyiemszczyzna. Tenże trzyma czwartą część oyczyzny Sabłaiewic, z którey ptaci: miodu wiązowiec półtrzeci y czwierć wiązowicy, albo pieniędzmi złotych pięć y groszy piętnaście; czynszu groszy dwa, pieniędzy siedm y czwierć pieniądza, żmeń miodu albo groszy półósma; podymnego groszy półósma; ostupowszczyzny groszy pięć; podymnego królewskiego groszy póttrzecia, konopiey garści pięć albo groszy sześć y pieniędzy dwa; spisnego grosz, pieniędzy dwa, powiesmo lnu; z dymu: miarka owsa, kur troie, iaiec dziesięć, woz siana, lnu powiesm dziesięć, kapłunów trzy, półgęsi, chmielu maca albo złoty,—uczyni samych pieniędzy z tey półoyczyzny złotych trzynaście y groszy pięc, pieniędzy sześć y półtzecia; ten ma chłop wołów pare. 2) Łuc Ocharewicz, trzyma czwartą część oyczyzny Synharowskiey, z którey płaci: miodu

wiązowic półtrzeci y czwierć wiązowicy, albo złotych 5, groszy 15; czynszu: groszy dwa, pieniędzy siedm y czwierć pieniądza, żmeń miodu albo groszy półósma; podymnego groszy półósma; ostupszczyzny groszy 5; podymnego królewskiego: groszy półtrzecia, konopi garści 5, albo groszy sześć y pieniędzy dwa; spisnego: grosz y pieniędzy dwa, przędziwa lnu powieśmo; z dymu: miarka owsa, kur troie, iaiec dziesięć, woz siana, maca chmielu albo złoty, lnu powiesm pięć, kapłunów półtora, gęsi czwierć; —przychodzi sie od tego chłopa pieniędzy: złotych siedm, groszy siedmnaście, pieniędzy siedm y czwierć; ma wołów parc. 3) Mikita Hetalik trzyma czwierć oyczyzny Raskowskiey przez trochi, z tego płaci: miodu wiązowic półtrzeci przez trochi, albo złotych cztyry y groszy dwadzieścia y sześć, szelągów dwa; czynsz: groszy połtrzecia, żmeń miodu albo groszy półósma; podymnego groszy półósma; ostupszczyzny groszy pięć; podymnego królewskiego groszy półtrzecia, konopi garści pięć, albo groszy sześć y pieniędzy dwa; spisnego grosz y pieniędzy dwa, powiesmo lnu; z dymu: miarka owsa, kur 3, iaiec dziesięć, wóz siana, maca chmielu albo złoty, lnu powiesm pięć, kapłunów półtora, gęsi czwierć:—przychodzi sie od tego chłopa pieniędzy: złotych sześć, groszy dwadzieścia dziewięć; ma pare wołów. 4) Ławryn Lithwin trzyma czwierć oyczyzny Sucińskiey y Kuzenczyzny część; płaci: miodu wiązowić półczwarty y czwierć, albo złotych półósma, żmeń miodu albo groszy półósma; podymnego groszy półósma, ostupowszczyzny groszy pięć, podymnego: groszy półtrzecia, konopiey garści pięć, albo groszy sześć y pieniędzy dwa; spisnego grosz y pieniędzy dwa, maca chmielu albo złoty ieden, miarka owsa, powiesmo lnu, woz siana, kur troe, iaiec dziesięć, lnu powiesem dziesięć, kapłunów dwa, gęsi tretina; pieniędzy wszystkich przychodzi złotych dziewięć, groszy 14; ma pare wołów. 5) Choma Lachowic trzyma czwierć oyczyzny przez części Grzybowiey, płaci: miodu wiązowic dwie y czwierć y trzecine quarty, albo za nie złotych cztyry y groszy półośmnasta; czynszu: groszy półtrzecia, żmeń miodu albo groszy półósma; podymnego groszy półósma; ostupowszczyzny groszy pięć; podymnego królewskiego groszy półtrzecia, konopi garści pięć, albo groszy sześć y pieniędzy dwa; spisnego grosz y pieniędzy dwa, maca chmielu albo złoty, powiesmo lnu; z dymu: miarka owsa, wóz siana, kur troie, iaiec 10, kapłunów półtora przez połczwierci, gęsi czwierć, przędziwa lnu garści pięć; pieniędzy wszyskich przychodzi złotych sześć, groszy dwadzieścia;

ma wolu iednego. 6) Iarmol Kulewicz, trzyma czwierć oyczyzny Kozywskiey, powinien dać: miodu wiązowic półtrzecia y czwierć, albo złotych półszósta; czynszu groszy dwa, pieniędzy siedm y czwierć pieniądza, żmeń miodu albo groszy półòsma; podymnego groszy półósma; ostupowszczyzny groszy pięć; podymnego królewskiego groszy półtrzecia, konopi garsći pięć, albo groszy sześć y pieniędzy dwa; spisnego grosz y pieniędzy dwa, maca smielu albo złoty, powiesmo lnu; z dymu: miarka owsa, wóz siana, kur troie, iaiec dziesięć. Tenże chłop trzyma szóstą część oyczyzny Hrycynowskiey, powinien dać: miodu wiązowic półtory y trzecine, albo złotych trzy, y groszy dwadzieścia; czynszu: dwa grosza, kapłunów ze wszystkiego półtrzecia, gęsi pół; — pieniędzy wszystkich od tego chłopa: złotych iedynaście, groszy dziewięć, penędzy sześć y półtrzecia; ma wołu iednego. 7) Andruś Żukowicz trzyma szóstą część oyczyzny Sucińskiey, powinien dać miodu wiązowic półtory y trzecine, albo złotych trzy y groszy dwadzieścia; czynszu: groszy dwa, żmeń miodu albo groszy półósma; podymnego groszy półósma; ostupowszczyzny groszy pięć; podymnego królewskiego groszy półtrzecia, konopi garści pięć, albo groszy sześć y pieniędzy dwa; spisnego grosz y pieniędzy dwa, maca chmielu albo złoty, powiesmo lnu, miarka owsa, wóz siana, kur troie, iaiec dziesięć, kapłun, gęsi śzósta czwierć, lnu z dymu trzy powiesma y dwie części; — przychodzi sie pieniędzy: złotych pięć, groszy dwadźieścia dwa; ma wolu iednego. Ösmy, Onysko Hryńczukowicz, trzyma czwierć oyszyzny Sutelowskiey, powinie dać: miodu wiązowic półtrzeci y czwierć, albo złotych półszósta; czynszu groszy dwa, pieniędzy siedm y czwierć, żmeń miodu albo groszy półósma; podymnego groszy półósma; ostupowszczyzny groszy pięć; podymnego królewskiego groszy półtrzecia, konopi garści pięć albo groszy sześć y pieniędzy dwa; spisnego grosz, pieniędzy dwa, maca chmielu albo złoty, powismo lnu; podymnego: miarka owsa, wóz siana, kur troie, iaiec dziesięć. Tenże chłop trzyma szóstą część oyczyzny Chiżewicz, powinien dać: miodu wiązowic półtorey y tretynę, albo złotych trzy y groszy dwadzieścia, kapłunów półtrzecia, pół gęsi, lnu powisem siedm y dwie części; -przychodzi się pieniędzy, od tego chłopa: złotych iedynaście y groszy dziewięć, pieniędzy sześć y półpięta; ma wołu iednego. Oyczyzna Płoszczyce, którą dano na dworzec panu Szymonowi Baczowskiemu. У того инвентару печатъ естъ притисненая и при ней приписаный пунктъ рукою княжати его милости тыми словы: Inwentarz, co sie Baczewskiemu dało. Который то инвен-

таръ, за поданемъ особистымъ вышъменованое особы. а за приня темъ моимъ урядовымъ, до книгъ нинешнихъ есть записаный.

Книга гродская Владимирская, записовая, поточная и декретовая годъ 1663, № 1032, листъ 940.

XIII.

Жалоба Владимирскаго земскаго судьи, Яна Загоровскаго, на арендатора имѣнія его Цевеличъ, пана Петра Васильковскаго, о чрезмѣрномъ отягощеніи крестьянъ работами и поборами и объ истязаніи одного изъ нихъ. Донесеніе вознаго по тому же дѣлу. 1663 г., Іюня 20

Року тисеча шестьсотъ шестъдесятъ третего, месеца Юня двадцатого дня.

На уряде кгродскимъ, въ замку его королевское милости Володимерскимъ, передо мною, Стефаномъ Вышъпольскимъ, буркграбимъ замку Володимерского, и книгами нинешними, кгродскими, старостинскими, personaliter stanowszy szlachetny pan Antoni Domontowski, sługa urodzonych ich mościów panów: Iana na Zahorowie Zahorowskiego, y iey mości paniey Zophiey Iagniszki z Korczmina Ianowey Zahorowskiey, sędziney ziemskiey Włodzimierskiey, małżonków, imieniem tychże panów swoich, naprzeciwko urodzonym ich mościom panom: Piotrowi Wasilkowskiemu y iey mości paniey Zophiey Staweckiego Wasilkowskiey, małżonkom, świadszył się y protestował w sposob takowy: iż ich mość panowie Wasilkowscy, małżonkowie, u pomienionych ich mościów panów Zahorowskich, małżonków, w roku blizko przeszłym, tysiąc sześćdziesiąt pierwszym, dnia pierwszego miesiąca Augusta, zaaręndowawszy maiętność, wieś Cewelicze, ze wszystkiemi tey wsi przynależnościami, pożytkami, poddanymi, iako o tym intercyza z zakładem, w niey założonym, znacz.... forum generatnego wszelakiego u sądu, urzedu, y ligamentami prawnemi, a do intercyzy inwentarz, które w sobie dowodniey wyrażaią, według którey intercyzy inwentarza ich mość panowie Wasilkowscy, małżon

kowie, z poddanemi tey wsi Czewielicz, w robociznach y powinnościach ich nad mienioną intercyze y inwentarz obchodząc sie, ale y owszem sprzeciwiaiąc sie im, poddanych tamecznych niemal prawie co dzień na robotę na dwor ustawicznie w przeszłych leciach, iako y teraznieyszym, tysiąc sześćset sześćdziesiąt trzecim, onych ciemiężąc,—rzadki nie miał w tydzień dzień wolny; którzy poddani tameysi, znać nie mogąc tak ciężkiey nad inwentarz robociznie wystarczyć y w tey wsi zostawać, przecz na strone rozeyść sie musieli, iakoż sie y rozeszli, mianowicie ci poddani tey to wsi Czewielicz: Kiryk, Łucyk z żoną, z synami dwiema y córką, Stanisław Kamela, Fedko Kamela, Iarosz Kamela z żoną, z dziećmi, Mic z synem, Lewko, starszy syn Micow, Iwan Podsudok z żoną y z dziećmi, Choma Krzywoszienia z żoną, Waśko Prystupa z żoną, Kiryk Koza z żoną y z dziećmi, Iarmoł z żoną, z dziećmi, Klim, syn iego, z żoną, z dziećmi, Iacyna z żoną, z dziećmi, komornica, na imie Nastia, z córko, dziedziczna poddana, a druga także komornica przezwiskiem Kosicka, z synem dorosłym, ci bowiem wszyscy pomienieni poddani, iako y komornice, z przyczyny ich mościów panów Wasilkowskich, małżonków, wyżey y niżey pomienionych, sine ulla praepeditione iego mości pana sędziego ziemskiego, Włodzimirskiego, y małżonki iego mości, panów manifestantów, roześć sie musieli. Także też z przyczyny ich mościów że panów Wasilkowskich, małżonków, którzy czasu teyże aręndy z temiż poddanemi Cewelickiemi tak sie obchodzili, gdy, dosyć uczyniwszy powinnościom według inwentarza, y w którym tygodniu dni swoie odrobili, tedy ich mość panowie Wasilkowscy kazali im narzucać po groszy trzech, aby przez te robocizna na dwor szła, a ieśliby który takowy z poddanych rozkazaniu dosyć nie czynił, takowy, według woli ich mościów, swoią lubo karę, lubo winę odniosł, w ostatku y w kaydany zakowywano dla nieposłuszeństwa, nad zwyczay—w kaydanach robienie, a niewydołaiącemu do robienia naymowali robotnika, co musieli; ciż bowiem poddani ze wsi Cewelicz, tak na rok tysiąc sześćset sześćdziesiąt trzeci (sic), iako y na teraznieyszy, nic sobie nie przysiawszy, tak oziminy, iako y wiosny, dla ustawiczney robocizny nad inwentarz y zwyczay; zony także poddane z czeladzią domową białey płci, którzy, według dawnego zwyczaiu, na tłuke raz w tydzień do dworu powinno, co niemal do codzienney roboty tak czeladź przytrzymuiąc, że zaledwo trzeciego dnia do dom puczczą;- y to nad powinność tychże poddanych, co iedno w chałupie ludzi

być mogło y który iedno z nich czy ni (sic) miał wołów, z tym wszystkim do robocizny ich mościów panów Wasilkowskich, małżonków, nad zwyczay y inwentarz, czasu świąt uroczystych, rzymskiego albo ruskiego święta, w które dni człowiekowi dla chwały bożey, powagi święta, wytchnienie dla robienia, dla boiaźni bożey z grzychem,—tedy takowe w święta insze dni odrabiać; lny na wagi poddanym tameyszym niewiastom rozdaiąc podłe na wyprzędzenie, chcący ich mość przędziwa odbierać piękne y pod takowoż wagą, z krzywdą swoią poddani musieli lubo swoim dokładać, lubo też płacić, czego żadney z poddanych niewiast nie przepuszczono. Poddanego też tameyszego Illasza Połaceniaty, maiącego wołów dwóch y konia, nad inwentarz w kożdy dzień ze wszystkę czeladzią, żoną, z drugiemi iey, na każdy dzień na robote ich mościow dworną iako chodzywali, tak y na ten czas że chodzą, które zwłaszcza białogłowym za raz w tydzień na tłokie; temuż też poddanemu Ilaszowi Paleceniaty przez ich mościów wypust iest odebrany nad zwyczay, którego wypustu y w iuwentarzu nie maiąc, że poddany tenże nie ma gdzie na codzienną robocizne wołów y drugiego bydlęcia na pastwe wypuścić, który codziennie na dwor robić musi. U świeszczenika tameyszego, w tey wsi Ceweliczach, żłoby, koryta, kadzie, kadłuby y insze statki gospodarskie, do dworu na potrzebe ich mościów zabrane, z woli y rozkazania ich mościów, bez których zboża w czym do schowania nie maiąc, znacznie szkodnym został, któremu też zosobna, także bezprzyczynnie, pola, sianożęci, ogrody ich mość odebrali, zasiewki po czwierci wielą grochu, a ięczmienia także zasiewku po czwierci trzy, końmi, bydłem, z rozkazania ich mościów, wypasiono, że tak wielą grochu, iako y ięczmienia, y snopa iednego nie wziol, z pola ostatek na dwor pokoszone pozabierano y wypaszono, że aż precz pόść musiał. Sobolowski, który w teyże wsi z czynszu mieszka y czynsz ich mościom kożdoroćzny z gruntu y ze wszystkiego płaci, także we zbożach swoich y dobytkach krzywdy być ponosi; y w inszych pretensiach y grabieżach, o co sie ma osobna pretensia pewna ich mościów panów Zahorowskich, małżonków, iż ich mość panowie Wasilkowcy z iego mością panem Moszkowskim, mimo prawo pospolite, poddanego tameyszego dziedzicznego, na imie Romana Pacynke, bezwinnie, nie obszedszy sie z nim samą słusznością, onego czyli winnego, czyli też y niewinuego, ich mościów protestantów względem iakoby iakoweyści pretensiey pokradzenia rzeczy, przez czas niemały y kilka nocy przez czeladź iego mości pana Wa-

silkowskiego, których nomina et cognomina samemuż iego mości są dobrze wiadome y znaiome,—którego tegoż to poddanego, Romana Pacynke, kiiem rospalonym męczyli y na noc go wiążąc, że aż rospalony kiy, którym go przez nocy trzy zamykano albo wiązano, aż ciało z oboyga nog na łydkach y nad łydkami iest wypalone, iako niżey w obductiey; często też w kiy ów zasiekszy go związanemu, przez co chłop skaliczał, y w kaydanach, skaliczonemu, do roboty, w więzieniu we dworze będącemu, którey robocie żadną miarą wystarczyć nie mogąc, naymować musiał robotnika. Przez te tedy przyczyny, których daley nie wyrażaiąc y nie specifikuiąc, maiętność pomieniona zniszczona, częścią dla oppressiey poddanych, częścią nad zwyczay, nad inwentarz, do uprzykrzenia, iako sie wyżey pomieniło, robocizną y zabiorami tychże poddanych, którzy z przyczyny ich mościów panów Wasilkowskich rozeyść sie musieli, przez co maiętność spustoszała y wniwecz zniszczona. W czym iednak, ostrzegaiąc całości swey, iego mość pan sędzia ziemski, Włodzimirski, iako y paniey małżonki swey, a skłaniaiąc sie w tym do prawa pospolitego, o te wszystkie krzywdy y o szkody wyżey pomienione, iako y o sprzeciwienie sie intercyzie pomienioney arędowney, między ich mościąmi oboią stroną stałey, aktami grodzkiemi, Lubelskiemi, roborowaney, prawnie czynić tychże panów swoich ofiarował; także też o przepadnienie zakładu w niey założonego, nagrodzienia szkod, które to wszystkie szkody dowodnie czasu prawa osobnemi pozwami specifikowane będą wolną iednak melioratio zachowawszy tymże pomienionym panom swoim tey protestatiey, albo uczynienia inszey, szyrszey,—ukaże li tego potrzeba. A na dowod tego wszystkiego, za przydaniem urzędu ninieyszego, grodzkiego, Włodzimirskiego, szlachetnego Zachariasza Wąsowicza, woznego generała woiewodztwa Wołyńskiego, urzędowi ninieyszemu dobrze znaiomego, który, w moc prawdziwey y skuteczney relatiey swoiey, dla zapisania do akt ninieyszych ustnie, iawnie y dobrowolnie zeznał: iż on, roku teraznieyszego, tysiąc sześćset sześćdziesiąt trzeciego, miesiąca Maia trzydziestego dnia, maiąc przy sobie szlachte, ludzi dobrych, wiary godnych, szlachetnych ponów: Iana Kaczorowskiego y Piotra Ostromeckiego, był we dworze, we wsi Ceweliczach bedącym, y tam, z powinności urzędu swego, u wyż pomienionych panów Wasilkowskich, małżonków, Woytka Mazura aresztował; który areszt ich mość przyiowszy, submittowali sie onego do rosprawi prawney dotrzymać; a to wzdlędem zmęczenia chłopa, w protectatiey pomienionego, a to ad instantiam iego mości pana

*

Iana Zahorowskiego, sędziego ziemskiego, Włodzimirskiego, y małżonki iego mości. Co wyżey pomieniony wozny taż szlachtą oświadczywszy sie, ż pomienionego dworu, w Ceweliczach będącego, przecz odiechał. Takoważ relatią swoią prawdziwą zeznał: iż on w tymże dworze w kaydanach będącego poddanego dziedzicznego Cewelickiego, tegoż dnia, miesiąca y roku wyżey pomienionych, to iest Maia trzydziestego dnia, na imie Romana Pacynke, widział y oglądał, razy na ciele iego w oboyga nog wypalone na łydkach, także te: y na udach oboyga nog, na łydkach także wypalone, które sobie być mienił za rozkazaniem iego mości pana Wasilkowskiego przez czeladź iego y tegoż to pomienionego Woytka Mazura, iż przez nocy trzy onego w rozpalony kiy na noc sadzono, od którego rospalonego kiia y ciało na pomienionych mieyscach iest wypalone. Króra takową swoię prawdziwą relatią wozny, wyżey pomieniony, przyznał, y prosił, aby do akt ninieyszych przyięta y zapisana była, iako y wyżey pomieniony comparens—protestatiey insimul z relatią woznego,—co otrzymał. У той протестации подписъ рукъ тыми словы: Ian Zahorowski, sędzia ziemski, Włodzimirski, swoim y małżonki swey imieniem; Antoni Domentowski. Што все для памети до книгъ нинешнихъ, кгродскихъ, Володимерскихъ, естъ записано.

Книга гродская, Владимирская, записовая, поточная и декретовая, одъ 1663, № 1032, листъ 389 на оборотѣ.

XIV.

Жалоба отъ имени Парнавскаго подчашаго, Войцеха Черминскаго, на поручика Казимира Родкевича о неправильномъ представленіи въ гродскій Владимірскій судъ обокравшаго Родкевича крестьянина жалобщика, и на гродскій судъ о незаконномъ принятіи этого дѣла къ разсмотрѣнію. 1663 г., Сентября 6.

Року тисеча шестьсотъ шестьдесятъ третего, мѣсяца Сентебра шостого дня.

На враде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Воло-

димерскомъ, передо мною, Марциномъ Казимиромъ Вроновскимъ, наместникомъ буркграбства Володимерскаго, и книгами нинешними, кгродскими, старостинскими, stanowszy oczewiście szlachetny pan Marcin Sitnicki, sługa urodzonego iego mości pana Woyciecha Czermińskiego, podczaszego Parnawskiego, imieniem tegoż pana swego, także y imieniem iaśnie oświeconego xiążęcia iego mości Ianusza Alexandra na Zasławiu y Ostrogu, hrabi na Tarnowie, woiewodzica Krakowskiego, iako też iaśnie wielmożnego iego mości pana Stanisława Kazimierza Bieniewskiego, woiewody Czernihowskiego, Bohusławskiego et c. starosty, opiekuna xiążęcia iego mości lat niemaiącego, miasteczka, dobr dziedzicznych xiążęcia iego mości pana woiewodzica Krakowskiego, to iest Michałowca, Ryławicy, zastawnych, zaś iego mości pana podczaszego Parnawskiego y paniey Helżbiety z Podhorodney Woyciechowey Czermińskiey, podczaszyney Parnawskiey, małżonków, a zaś z dekretu kommissarskiego w summie pewney iego mości pana Strzałkowskiego zostaiącego, naprzeciwko urodzonemu iego mości panu Kazimirzowi Rodkiewiczowi, porucznikowi chorągwie wielmożnego iego mości pana Działyńskiego, starosty Pokrzywnickiego, y czeladzi iego mości, z imion y przezwisk iego mości panu Rodkiewiczowi samemu łepiey wiadomym y znaiomym, iako też przeciwko sławetnym panom: Stanisławowi Łuckiewiczowi, lentwoytowi, Ierzemu Swanieckiemu, Andrzeiowi Pilkiewiczowi, Marcinowi y Andrzeiowi Ostapowiczom, Iwanowi Chmelewiczowi, raycom y burmistrzom miasta iego królewskiey mości Włodzimierza, żałosną skargę czynił y protestował sie o to: iż pomieniony iego mość pan Rodkiewicz, mimo prawo pospolite, nie wdaiąc sie do sądu należnego, maiąc szkode przez nieiakiego Iwana Łacznika w pokradzeniu rzeczy iego mości pana Rodkiewicza, mianowicie w domu Olfa Beniamenczyka, żyda y mieszczanina Włodzimirskiego, to iest: szable, w srebro oprawną, złocistą, z iednorożcową rękoieścią, rządzika, łyżki srebrne, z nożami, we srebro oprawnemi, z nożenkami, pare pistoletów, buty toruńskie, y innych rzeczy niemało, w dekrecie sądu lentwoytowskiego, Włodzimirskiego, mianowanych; do którego sądu nim sie iego mość pan Rodkiewicz udał, wprzód czeladzi swoiey na dom sławetnego Filipa Borysika, w miasteczku Ryławicy mieszkaiącego, poddanemu dziedzicznemu xiążęcia iego mości pana protestantis, gwałtownie rozkazał nayść; którzy nasłańcy, czyniąc wolę y rozkazanie pana swego, vi et violenter naszedszy, stodołe, komore poodbiiawszy, tych rzeszy pokradzionych przez złoczyńce iego po .... szukali,

czego nie nalazszy, w stodole sami z bratem stryiecznym rodzonym iego mości pana Rodkiewiczowym nocowali; a nazaiutrz, to iest dnia trzeciego miesiąca Septembra eiusdem anno, niewiedzieć gdzie zdrayce swego złapawszy, czyli z naprawy tego złoczyńce, czyli też z rozkazania pana swego, alboli też z domysłu swego, nietylko iednego pomienionego Borysika, ale y drugiego, Miśka Barana, mieszczan Ryławickich, daiąc im te przyczyne, że «u was mieszkaiąc złoczyńca, którego macie w rękach, rzeczy pokradzione w schowaniu u was zostaią», i tak ludzi cnotliwie żyiących, y nigdy nie podeyrzanych, gwałtownie pobrawszy, nie pamiętaiąc na to, iż prawo pospolite obwarowało, aby szlacheckich poddanych miasto nie sądziło, lubo niewinnych, lubo winnych, nie do zamku, ale do należnego sądu udaiąc sie, albo u panów tych obwinionych sprawiedliwości reguirował, ale wprzód pomienionego Łucznika, złoczyńce pana Radkiewiczowego, czeladzi swoiey kazał męczyć, którego nietylko raz, ale razy kilka tyrańsko męczyć kazał; który złoczyńca, niewiedzieć czyli z złego serca, czyli z umysłu swego, czyli z naprawy, pomienionych Filipa Borysika y Miśka Barana, niewinnych ludzi, powołał; y tak pomienionego iego mości pana Rodkiewicza czeladź, pomienionych mieszczan Ryławickich gwałtem pobrawszy, niewiedzieć dla iakiey przyczyny, Borysika y Barana, nie reguiruiąc sprawiedliwości ni u kogo, onych wzięli, więzieniem trapiąc bili, w kiy uwiązał, a zbiwszy potym do mieyskiego sądu wdał sie y onych w więzienie mieyskiey turmy wsadził; a potym panowie mieszczanie, lentwóyt y burmistrze, bez żadnego pozwolenia pana protestuiącego, sądzić śmieli y ważyli się, lekce cobie panów pomienionych obwinionych, tudzież y prawo pospolite poważywszy; Iwana złoczyńce wymęczywszy barzo, wprzód ieszcze nim mistera przywieziono z Bełza, nie przysięgaiąc, onego na gardło osądzili y na śmierć zdali; a obwinionych, ludzi niewinnych, dotąd w więzieniu trzymaią. O co wszystko pomieniony protestans, tak o obelge pana swego, iego mości pana podczaszego Parnawskiego, xiążęcia iego mości pana woiewodzica Krakowskiego, także wielmożnego iego mości pana woiewody Czernihowskiego, iego mości pana Strzałkowskiego, rotmistra iego królewskiey mości, którym wszystkim salve dochodzenia krzywd ich mościów y więzienie, tez przed pana swego zostawiwszy melioracią tey protestaciey swoiey, albo poprawe tey protestatii, inguantum by tego potrzeba ukazowała,—prawnie sobie postąpić ofiarował. A na dowod tego wszystkiego stawił woznego generała woiewodstwa Wolyńskiego,

szlachetnego Stephana Iaskułta, który, w moc prawdziwey swey relacii, temi zeznał słowy: iż on, z przydania urządowego, wprzód był u urodzonego iego mości pana Kazimierza Rodkiewicza, a potym był u pana Stanisława Luckiewicza, lentwoyta Włodzimirskiego, y tam będąc, przy szlachetnych panach: Ianie Wierzbickim y Iakubie Dębskim, Mikołaia Barana y Filipa Borysika do rosprawy prawney we trzech tisiącach kop groszy litewskich przyporęczył, a panu lentwoytowi przykazał; który areszt tak iego mość pan Rodkiewicz, iako y pan lentwóyt, dobrowolnie przyiowszy, do decisiey sądu grodzkiego, Włodzimirskiego, dotrzymać submittowali sie. O czym wszystkim pomieniony wozny relacią swoie zeznawszy, o przyięcie tak tego aresztu, iako y protestacyi do xiąg zapisanie prosili,—co y otrzymali. У тое протестации подписъ рукъ тыми словы: imieniem pana Sitnickiego podpisuie sie Thomasz Skarzyński, manu propria; Stephan Iaskułt, wozny. Што все для памети до книгъ нинешнихъ есть записано.

Книга гродская Владимирская, записовая, поточная и декретовая, одъ 1663, № 1032, листъ 556

XV.

Жалоба Владимирскаго уніатскаго епископа, Яна-Михаила Поцея, на Пинскаго подкоморія, Яна-Карла Дольскаго, о нападеніи послѣдняго съ отрядомъ вооруженныхъ людей на уніатскую церковь въ селѣ Ильбяжъ, которую они разрушили до основанія и изъ бревенъ отъ разрушенной церкви хотѣли сдѣлать висѣлицу и повѣсить на ней мѣстнаго священника, но послѣдній успѣлъ скрыться. 1663 г., Сентября 28.

Року тисеча шестъсотъ шестъдесятъ третего, месеца Сенътебря двадцатъ осмого дня.

На уряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Володимерскомъ, передо мною, Марциномъ Казимеромъ Вроновскимъ, наместникомъ на тотъ часъ буркграбства и замку Володимерского, и книгами нинешними, старостинскими, stanowszy oczewiście przewielebny w

Bogu iego mość oyciec Martynian Żukowiecki, protoprezbiter y namieśnik cerkwie katedralney Włodzimirskiey, imieniem iaśnie przewielebnego w Bogu iego mości oyca Iana Michała Pocieia, episkopa Włodzimirskiego y Brzyskiego, prototroniego metropoliey Kiiowskiey, y wszystkiey kapituły teyże cerkwie soborney Włodzimirskiey, przeciwko wielmożnemu iego mości panu Ianowi Karolowi Dolskiemu, podkomorzemu powiatu Pińskiego, rotmistrzowi iego królewskiey mości, iako niżey mianowaney sprawy awtorowi, tudzież tez czeladzi, boiarom y poddanym iego mości, we wsi Ilbiażu mieszkaiącym, y inszym wielu osobom, których było więcey sta człowieka, wolą, intentią y rozkazanie wyżpomienionego iego mości pana podkomorzego Pińskiego pełniącym y wykonywaiącym, iako skoro te zawziowszy wiadomość od wielebnego oyca Tarasia Laskowicza, prezbitera cerkwie tamże we wsi Ilbiażu, założenia świętego Mikoły, y od innych pewnych y wiary godnych osob y ludziey, świadczył y protestował się o to: iż pomieniony iego mość pan podkomorzy Piński, nic nie respektuiąc na boiażń Bożą y winy, w nim na takowych osob opisane, roku teraznieyszego tysiąc sześćset sześćdziesiąt trzeciego, miesiąca Augusta trzynastego dnia, mocno, gwałtownie, z niemałym orszakiem ludzi, armatnie, z strzelbą, z siekirami y inszym orężem, nie maiąc żadnego respektu na dom Boży y cerkiew święto, która tylko dla chwały Bożey zbudowana, wolnościami, fundaciami y prawem Boskim y pospolitym obwarowana, we wsi Ilbiażu, założenia świętego Mikoly, w unii świętey będącą, do dyocesiey episkopiey Włodzimirskiey należącą, nabiegszy, tamże drzwi naypierwiey siekirami wysiekszy, obrazy wszystkie, xięgi y insze apparaty cerkiewne porozrzucawszy, a w ostatku żadney ućciwości, powinney przeciwko Rogu y naświętszym sacrametom iego, nieuczyniwszy, samą cerkiew, poczowszy od samego wirchu aż do ostatniey ściany, rozrucali, ołtarz, na którym przenaświętszy sacrament doroczny stał, rozbili y sprofanowali, sam naświętszy, sacrament na tym ołtarzu stoiący, niewiedzieć gdzie zadzieli, tylko czastkie iedne poddani tameczni do stodoły pomienionego oyca Tarasia Laskowicza, prezbitera tamecznego, w rozbitey pusce wniosszy, porucili; y tak cerkiew świętą zruynowawszy, y gwalt takowy chwale Boskiey y przenaświętszemu sacramentowi uczyniwszy, odeszli; świeszczenika tamecznego na haniebną śmierć, aby go było z tegoż drzewa cerkiewnego szubienicę urobiwszy, obiesić, który za predificatią Boską przedtym wcześnie uszedł, szukali. Zaczsym tym takowym swoim gwaltownym, bezprawnym, niechrześciańs-

kim y nie katolickim postępkiem pomieniony iego mość pan podkomorzy Piński, z swemi adherentami, prawo pospolite zgwałciwszy, w winy, w nim na takowych osob opisane, popadli, y one na siebie y osoby swoie dobrowolnie zawzieli y zaciągneli; o które winy protestans iego mości oyca episkopa Włodzimirskiego, iako pasterza tey diocesiey, także siebie y wszystkie duchowieństwo, y tego kożdego, komu według prawa o to czynić przydzie y będzie należało, in foro competenti bez omieszkania prawnie postąpić ofiarowawszy się, y wolną melioratią tey protestatiey albo inszey szyrszey uczynienie, ieśli tego potrzeba będzie ukazowała, wcale ostrzegszy y zachowawszy, na ten czas prosił, aby ta, wkrótce zaniesiona, do xiąg przyięta y zapisana była,—co otrzymał.

Книга гродская Владимирская, записовая, поточная и декретовая, годъ 1663, № 1032, листъ 609 на оборотъ.

XVI.

Инвентарь имѣній Дерпскаго стольника Щаснаго Тышкевича: Королевки, Кристиновки, Бышева и другихъ. 1664 года........

Року тысеча шестъсотъ осъмъдесятъ осъмого, месяца Сепътемврия двадъцатъ осъмого дня.

На уряде кгродскомъ, въ замъку его королевъское милости Овъруцъкомъ, передо мъною Яномъ Песлякомъ, намесъникомъ на тотъ часъ кгродскимъ подъстаросътва и реентомъ кгродскимъ, Овъруцъкимъ, и книгами нинешъними, кгродскими, Овъруцъкими, comparens personaliter urodzony pan Iózef Lukiński, sługa urodzonego iego mości pana Karola Tyszkiewicza, towarzysza chorągwie pancerney iaśnie wielmożnego iego mości pana kasztelana Chełmskiego, nomine tegoż pana swego, quam primum ten regestr pana podawaiącego dobr, niżey w tym że regestrze specifikowanych, zbutwiały, ręką własną zeszłego niegdy urodzonego iego mości pana Sczęsnego Tyszkiewicza, stolnika Derpskiego, podpisany, między różnemi dawnemi sprawami y munimentami domów Tyszkiewiczowskich wynaleść mogł,

tak zaraz, praevia manifestatione, dla wpisania do xiąg ninieyszych, grodzkich, Owruckich, per oblatam podał, o czym ten regestr szerzey a dostateczniey w sobie obmawia, prosząc, aby przyięty y do xiąg nineyszych wpisany był; którego ia, urząd, ad acticandum przymuiąc, czytałem, y temi iest pismem polskim pisany słowy: «Regestr poddanych w Korolówce, tak kozaków, iako y nie kozakow: Stepan Bondar, kozak,—trzydzienny, Iuśko Kozynenko—trzydzienny, Skuta Chweśko—dwudzienny, Niczyporenko Szulha, kozak,—trzydzienny, Heliasz—trzydzienny, Bondar Waśko—iednodzienny, Lewon—iednodzienny, Lekuka, kozak,—trzydzienny, Podopczycha—trzydzienna, Anton Iosienko—trzydzienny, Wasko, zięć Iaroszow,—dwudzienny, Iosenko Panas, kozak,—dwudzienny, Charczenko Daniło—trzydzienny, Radko Kozynenko—trzydzienny, Serna Kilian—trzydzienny, Braczenko Kondrat—trzydzienny, Hodum Chwesko—trzydzienny, Siemion Litwinenko—trzydzienny, Hoduniec Wasil, kozak,—trzydzienny, Sierbiczynichowa wdowa—trzydzienna, Niczyporenko Kondrat—trzydzienny, Kuzma Litwinienko—dwudzienny, Ostap—dwudzienny, Olexiey Wityna—dwudzienny, Porcianka Semen—trzydzienny, Kosmatycha wdowa—trzydzienna, Susza, kozak,—trzydzienny, Daniło, kozak,—trzydzienny, Hryńczenko, kozak,—trzydzienny, Lisko Iwan—dwudzienny, Misko Iarko dwudzienny, Paweł—dwudzienny, Teturenko Maxim—dwudzienny, Cieryczka wdowa—trzydzienna, Kowal Łazar, kozak,—trzydzienny, Andruś Pasiczniczenko—trzydzienny, Tarasicha wdowa—dwudzienna, Horbacz Iwan—dwudzienny, Semen Czarny—trzydzienny, Olenucha Iwan, kozak,—trzydzienny, Borowiczek Kiryło, kozak,—trzydzienny, Brudny Hrycko—trzydzienny, Teteruk Tymosz—trzydzienny, Chwedor Peski—trzydzienny, Czmelicha wdowa—trzydzienna, Weremiecha wdowa—dwudzienna, Taraszczuk Andrij—dwudzienny, Leciuszycha Paraska—trzydzienna, Olexiienko Andrzey—trzydzienny, Hermaczycha wdowa—trzydzienna, Mołosik Misko—dwudzienny, Szpitalenko Paweł—trzydzienny, Seweryn—dwudzienny, Taranczuk Iacko—dwudzienny, Ławrukowec Chwedor - trzydzienny, Riabczenko Mikita—trzydzienny, Szklar Pańko, ogrodnik, Portianka,—ten grunt trzyma, Tuptało, kozak,—trzydzienny, Andrij Poleheńky—trzydzienny. Regestr poddanych Warewickich y otczyn, z których dań miodową daią: Radkowi synowie, Choma, drugi Iwan,—trzymaią Dawidowszczyznę y Suprunowszczyznę; Iowchimow syn Misko—trzyma Iwanowszczyznę; Horoszowska otczyna pustowała,—pitać się, kto trzyma; Trucka—od Marcinowicz Daniłowszczyznę;

Lapczenkowie Hryszko, Naum, Daszko—dwie kadzi daią, pustey tzrymaią Markowszczyzne y Prochowszczyznę; Rebuski Miron y Ostap kadź miodu daią, Czobotowszczyznę pustą przy tym trzymaią, do którey należy Harasko Karinenko; Hrycko trzyma otczyznę swoię, przy tym trzyma Horoszkowszczyznę, Łuchowszczyznę Hryszkowszczyznę,—przychodzi dani więcey dwoch kadzi; Andros pułkadzi daię; Ieskowszczyzna pusta,—dowiedzieć się, kto tam trzyma; Buskowszczyzna pusta, pułkadzi z niey przychodziło,—dowiedzieć się, kto tam trzyma; Łazarowszczyzna pusta,—dowiedzieć się, kto trzyma; Ryszczanie Filipenkowie, Hryszko y Paweł, trzymaią oyczyznę; Borodenko Iacko trzyma swoię oyczyznę, przy tym y Kosiowszczyznę; Dmitrowszczyzna pusta,—dowiedzieć się, kto ią trzyma; Stasiowszczyzna pusta,—dowiedzieć sie, kto trzyma. Regestr poddanych w Krystynowce: woyt Iarosz Cwik, Radko Korobeyko, Poleszuk kowal, Iasko Kołomiiec, Smuha Lesko, Barszczyszko Cimosz, Slusarz Staś, Makar Zieleńsky; Podolny, za rzeką Norynią: Iosko, Prochor Kołosza, Roman Kolesnik. W Stupiszczach: Iwan, Paweł Nawarenko, Iouchim Sczerbina, Ławryn Nawara, Misko Nawara, Wasil Kosmaty, Skopik». У того рекгесътру подъпись руки тыми словы: Sczensny Tyszkiewicz, stolnik Derpski, ręką swą, manu propria. А по подъписе руки, другий рекгесътръ зачинаетъ се тыми словы: Miasto Byszow, wsi do Byszowa: Paszkowka, Hruszka, Iastrzębna,—tych wsi niepostępować nikomu; Iuriuwka, Koziczanka—y tey niepostępować; Sosnowka, Olszka; wsi do Byszowa należące: Lesznia, Dobkowszczyzna—w zastawie u pana Proskury; Stawki wielkie, Iuriuwka, Staweczki, Samoyłowka. Regestr zboża różnego, co się w Korolowce, we dworze, w iamach zostało. Anno milesimo sexcentesimo sexagesimo quarto: Żyta osmaczek sto ośmdziesiąt dziewięć, ięczmieniu osmaczek dwanaście, pszenicy osmaczek cztyry, grochu osmaczek dwadzieścia dwie y puł, owsa osmaczek dziewiętnaście, iageł osmaczek sześć, miodu bielcow siedm, wołow dwa, ieden płowy, drugi czarny, krową z cielenciem gniada, świnia iedna, kur sześcioro, gęsi troię, posiano żyta osmaczek trzydzieści cztyry na rok tysiąc sześćset sześćdziesiąt piąty. Который же то реестръ, за поданемъ перъ облятамъ вышъменованое особы подаваючее, а за моимъ урядовымъ принятемъ, до книгъ нинешънихъ, кгродскихъ, Овъруцъкихъ, такъ яко се въ собе написанъ маетъ, и естъ инкгросованъ.

Книга гродская, Овруцкая, годъ 1688—1689, № 5214, листъ 139.

XVII.

Жалоба пана Куровскаго и паніи Маньковской на крестьянъ последней, взбунтовавшихся, избившихъ и изранившихъ ея слугу, и нападавшихъ на самую помещицу. 1664 г., Января 22.

Року тисеча шестьсотъ шестьдесятъ четвертого, месеца Генвара двадцатъ второго дня.

На рочки судовые, кгродскіе, Луцкие, одъ дня двадцатого месеца Декабря, въ року прошълымъ судитисъ зачатые, сужоные и нескончоные, а въ року нинешнемъ, вышъ на акте менованымъ, in iudicando континуючиеся, передо мною, Александромъ Пирускимъ, подсудкомъ Володимерскимъ, подстаростимъ Луцкимъ, stanąwszy personaliter szlashetny pan Stanisław Kurowski, swoim y urodzoney iey mości paniey Zofiey z Owadowey primi voti zeszłego niegdy urodzonego pana Stanisława Głębockiego, secundi vero voti urodzonego iego mości pana Iana Władysława Mankowskiego, y małżonka iey mości, pomienionego iego mości pana Władysława Mankowskiego, protunc na usłudze rzeczypospolitey na Ukrainie za Dnieprem zostaiącego, iako opiekuna stanu małżeńskiego, nomine, świadczył y żałośnie protestował się przeciwko robotnym na imie Iackowi, Trockowi, Sidorowi y Mikicie, synam Fedora Dzedżery, princypałom, y conprincypałom ich, ze wsi Pekałowa, maiętności zastawney ich mościów, w powiecie Łuckim leżącey, a dziedzicznych iego mości pana Władysława Wincentego Daniłowicza, starościca Krzemienieckiego, y iego mości pana Iana Sapiehy, pisarza polnego koronnego, w tem niżey opisany sposob: iż obwinieni poddani, nie oglądaiąc się nic na srogość prawa pospolitego y winy w niem na takowych zbrodników, którzy ręce na panów swoich podeymuią y na zdrowie pańskie następuią, opisane, nic nie respectuiąc, w roku teraznieyszym, tysiąc sześćset sześćdziesiąt czwartym, ze dnia czwartkowego na dzień piątkowy, to iest z dnia siedmnastego na dzień ośmnasty Ianuarii, gdy iey mość pani Mankowska, protestuiąca, czeladnika swego, wyż mianowanego protestanta, aby do iey mości, iako pani swey, obwinieni szli, rozkazuiąc im, żeby owies na targ do Dubna w podwodę, który wyprowadzony był, kilka mac, dla przedawania onego, y żeby pieniędzy wołoskich nie brali, ale dobrą monetą odbierali, iachali, po-

słała,—tedy pomienieni poddani obwinieni, bracia, principałowie, y comprincypałowie, zbuntowawszy się, y rebellią przeciwko paniey swey, którą nie po ieden raz na panią swoią podnosili, podniosszy, uczyniwszy odpowiedzi na zdrowie protestuiących, że »nie poiedziemy, y pani nabierze się strachu, ale tam poiedziemy, gdzie nam potrzeba«; którzy wyprowadziwszy się wszyscy cztery w drogę na Ukrainę, za któremi czeladnika wyżmianowanego protestanta, zawracaiąc ich, posłała, gdzie zaraz na tego to czeladnika protestanta na drodze dobrowolney, za wsią Pekałowem, wszyscy cztery iako obses skoczywszy, onego ułapiwszy, szablą iego własną wydzieraiąc, ręce iego popodrzynawszy, to iest u prawey ręki, od palca wielkiego począwszy, palców dwa przecz poderzneli, że tylko na-skurce wiszą, a na lewey ręce trzy palce, od miezinego począwszy, poderzneli, a potym położywszy onego protestanta na ziemi, kiiami niemiłosiernie y nielitościwic bili, mordowali, y razów niemało sinych, bitych, tak na grzbiecie, iako y po plecach y niżey, których y zliczyć trydno, których iest do stu plus minus, owo zgoła chcieli go na śmierć zabić, nazadawali. O którym tak srogim zbiciu protestanta gdy sama iey mość protestuiąca wzieła wiadomość, wsiadszy na sanie y z drugą czeladzią swoią za niemi goniła, którzy zobaczywszy, po staremu bili, wołaiąc: »nie następuycie, bo y wam toż się dostanie»; którzy słowami uszczypliwemi, chłopskiemi, samę iey mość protestuiącą inhoneste sromocili, łaiali y dishonorowali, y te robotkę zrobiwszy, do domu swego iednego, w Pekałowie będącego, powrócili, którzy do kos y strzelby rzucili się, y iako do potrzeby staneli,—y tak zaledwie sama iey mość protestuiąca y czeladź od nich obwinionych, nie będąc bezpieczni w zdrowiu swoim, zdrowie swoie pounosili. Przez króry takowy niesłuszny y nieprzystoyny postępek pomienieni obwinieni prawo pospolite y bezpieczeństwo wszelakie zgwałcili, wiarełomstwo na siebie zaciągneli y winy iuxta qualitatem facti demeritarunt wciągneli; o którę, iako y wszystko, protestans swoim y iey mości paniey swoiey imieniem ofiarował się z wyżey pomienionemi obwinionemi debita iuris via agere velle, salwam iednak meliorationem tey teraznieyszey protestatiey lubo uczynienie inszey szyrszey, in quantum by tego potrzeba ukazowała, zostawiwszy. Et in verificationem omnium praemissorum, protestans stawił woznego generała woiewodztw Kiiowskiego, Wołyńskiego, Bracławskiego y Czernichowskiego, szlachetnego Woyciecha Piotrowskiego, który, in vim verae ac fidelis relationis suae, palam, publice, libereque

his verbis recognovit: że on, w roku teraznieyszym, tysiąc sześćset sześćdziesiat czwartym, miesiąca Ianuarii dnia wczorayszego, dwudziestego wtórego, z przydania sądowego, maiąc przy sobie szlachtę: pana Franciszka Czayskiego a pana Woyciecha Izbińskiego, w gospodzie, w zamku Łuckim będącey, wzwyż pomienionego pana Stanisława Kurowskiego, to iest u prawey ręki od palca wielkiego palców dwa precz poderznięte, że tylko na skurce wiszą, a na lewey ręce trzy palce od mizinego począwszy poderznięte, także y razów niemało u tego pomienionego pana Kurowskiego sinich, bitych, tak na grzbiecie, iako po plecach y niżey, których y liczyć trudno, których iest do sta plus minus,—wiadział y oczewiście oglądał; które to zranienie swoie y zbicie wyżpomieniony pan Kurowski declarował sobie, y contempt y dishonor wyżmianowaney ieymości paniey Mankowskiey, paniey swoiey, sposobem y czasem wyżey w protestaciey mianowanym od poddanych obwinionych, wyżey specificowanych, bydź stałe. O czym relacię swoię prawdziwą benevole przyznawszy, prosił, aby ona juridice do xiąg przyięta y zapisana była,—co y otrzymał.

Книга гродская Луцкая, поточная, годъ 1664, № 2506, листъ 152.

XVIII.

Жалоба пановъ Гавсовичей—Шостаковскихъ на пана Куберскаго о томъ, что когда у нихъ пропалъ хлѣбъ, и слѣдъ привелъ къ имѣнію Куберскаго, то послѣдній отказалъ въ приказаніи своимъ крестьянамъ либо отвести слѣдъ дальше, либо вознаградить за пропажу. 1664 г., Февраля 12.

Року тисеча шестъсотъ шестъдесятъ четвертого, месеца Февраля дванадцатого дня,

На уряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Луцкомъ, передо мною, Томашемъ Савицкимъ, наместникомъ буркграбства и замку Луцкого, и книгами нинешними кгродскими, Луцкими, stanąwszy оссе-

wiście urodzony iego mość pan Iustian Hawsowicz Szostakowski, imieniem swym y urodzonego iego mości pana Konstantego Hawsowicza Szostakowskiego, brata swego rodzonego, świadczył się y protestował przeciwko urodzonemu iego mości panu Stanisławowi Kuberskiemu y małżonce iego mości o to: iż protestans, z rodzonym swoim, w barzo blizkiem sąsiedztwie dzierżawy iego mości pana Kuberskiego, nazwaney siele Zarzycku, w dobrach swoich, siele Podhorcach, mieszkaiąc, ró'ne ustawiczne krzywdy y szkody od tey to wsi Zarzycka y poddanych, w niey mieszkaiących, ponosił. Iakoż y teraz świżo, roku teraznieyszego, tysiąc sześćset sześćdziesiąt czwartego, miesiąca Ianuarii, wprzód ze dnia pirwszego na dzień wtóry, poddani z dzierżawy iego mości pana Kuberskiego, o których imionach protestantes dowiedzieć się na ten czas nie mogą, nie pomniąc na prawo pospolite y winy w niem surowo opisane, w nocy do pasieki protestantów, w lesie Podhoreckim będącey, wlazszy, pniów ze pszczołami dziewięć na głowe wybili; a potem, ze dnia siódmego na dzień ósmy tegoż miesiąca Ianuarii, z teyże wsi a dzierzawy pana Kuberskiego poddani Zarzycka, o których także imionach protestans dowiedzieć się niemoże, stodołe protestantów w siele Podhorcach przy dworze będącą, zboża niemało młoconego, w tey stodole będącego, mianowicie: hreczki mac dwie, żyta maca iednę, owsa mac półtory, sposobem złodzieyskim pokradszy y na wozy ponakładawszy, do domów swoich do wsi Zarzycka zaprowadzili. A gdy protestans nazaiutrz w tey szkodzie uczynioney dowiedziawszy się opyt czynił, a sladem idąc, ten slad przy ludziach do maiętności iego mości pana Kuberskiego, sioła Zarzycka, przywiodszy, który ślad woznym woiewodstwa Wołyńskiego, szlachetnym Ianem Dołmackim, y szlachtą przy nim będącą, urodzonemi: panem Marcinem Lipińskim y panem Alexandrem Piaseckim, na to zaciągnionemi, dowodząc, u iego mości pana Kuberskiego, iako possessora na ten czas mianowaney wsi, do którey ślad iest przywiedziony, zastawszy iego mości w dworze tameyszym, wprzód o wyprowadzenie śladu ze wsi swoiey, a w niewyprowadzenin—o uczynienie sprawiedliwości ze wszystkiey gromady iego sioła, który protestans o te szkody swoie, pierwszą y teraznieyszą, upraszał,—tedy iego mość pan Kuberzski, przy pomienionych woznym y szlachcie, wrzkomo iego to dnia ósmego Ianuarii, sprawiedliwości uczynić, ponieważ ślad ze wsi iego nie mógł bydź wyprowadzony, obiecuiąc, y czas nazaiutrz naznaczywszy; potym gdy protestans, według czasu od

iego mości naznaczonego, dla odniesienia sprawiedliwości z tymże woznym y szlachtą przyiachał, tedy iego mość pan Kuberski, nic nie pomniąc na prawo pospolite y winy w niem opisane, tey sprawiedliwości z poddanych swoich, znać nie chcąc czynić, z domu swego umyślnie ziachał, y przez małżonkę swoię powiedział, że «sprawiedliwości uczynić nie chcę, niech mie prawem patrzą»; iakoż nie uczynił. Przez co iego mość pan Kuberski prawu się pospolitemu sprzeciwił y winy ratione nieuczynienia sprawiedliwości na siebie zaciągnoł; przeciwko któremu o te nieuczynienie sprawiedliwości za to, y przeciwko poddanym iego mości wszystkiey gromadzie Zarzyckiey, protestans, swym y brata swego nomine, y powtóre świadczy y protestatią zanosi, ofiaruiąc się z nim prawnie czynić, zostawiwszy sobie y bratu swemu salwę do uczynienia szyrszey protestatiey y melioratią tey teraznieyszey, była li by tego potrzeba. A na dowod tego wszystkiego stawił woznego generała woiewodstwa Wołyńskiego, szlachetnego Iana Dołmackiego, który dla zapisania do xiąg ninieyszych grodskich, Luckich, zeznał temi słowy: iż on, roku teraznieyszego, tysiąc sześćset sześćdziesiąt czwartego, miesiaca Ianuarii ósmego dnia, za żądaniem ich mościów panów Szostakowskich, maiąc przy sobie wyżey mainowaną szlachtą, widział pszczoły w pasiece powybiiane, stodołe w siele Podhorcach odbitą, w którey zboże pokradziono, także ślad do wsi Zarzycka, maiętności pana Kuberskiego, przyprowadzony, którego iego mość pan Kuberski ze wsi swoiey poddanym obwinionym wyprowadzić nie kazał, y owszem, obiecuiąc opyt czynić y czas naznaczywszy, sam z domu swego umyślnie ziachał, sprawiedliwości z poddanych swoich gromady Zarzyckiey uczynić nie chciał; których poddanych przerzeczony wozny, wszystką gromadę Zarzycką, do rosprawy prawney, im. p. Kuberskiego, przy teyże szlachcie aresztowawszy, ztamtąd precz odiachał, y o tym tę swoię relacię uszynił y zeznał, prosząc, aby, pospołu z protestacią, byla przyięta y do akt zapisana,—co otrzymał.

Книга гродская Луцкая, поточная, 1664, № 2506, листъ 229.

XIX.

Жалоба пана Юшковскаго на князя Федора Святополка-Четвертенскаго о томъ, что послѣдній вынудилъ его подписать различные документы, грозя въ противномъ случаѣ смертью за двоеженство, такъ Юшковскій, во время козацкаго возстанія, женился было для спасенія своей жизни на крестьянкѣ Четвертенскаго, и впослѣдствіи вступилъ въ во вторичный бракъ съ шляхтянкою. 1664 г., Февраля 26.

Року тисеча шестъсотъ шестъдесятъ четвертого, месеца Февраля двадцетъ семого дня.

На уряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Луцкомъ, передо мною Томашемъ Савицкимъ, намесникомъ буркграбства замку Луцкого, и книгами нинешними кгродскими, Луцкими, stanowszy personaliter uzodzony iego mość pan Wacław Iuszkowski, syn zeszłego niegdy urodzonego pana Hrehorego Rakaienka Iuszkowskiego, solenniter swiadczył y protestatią swoie zanosił przeciwko oświeconemu xiążęciu iego mości Fedorowi Swiątopełkowi Czetwerteńskiemu, w ten sposob y o to: iż xiąże iego mość, nactus occasionem calamitatis publicae woiewodztw Kiiowskiego, Wołyńskiego, Bracławskiego y Czernichowskiego, podczas którey gdy pod Batohem woysko zniesiono, gdzie y protestant, będąc wzięty w niewolą, y zostaiąc w poymaniu w ręku nieprzyiacielskich, kozackich, sam sobą władnąć niemogąc, okupuiąc prawie garło swoie u atamana Kopiiowskiego, na imie Iwana Struczenka, poddanego xiążęcia iego mości, Kopiiowskiego, córke za żone przymuszonę poioł był; pod którą protectią, do expeditiey Ochmatowskiey y do szczęśliwego powrotu woysk koronnych, w Ukrainie żywot swoy ochraniaiąc, tam zostawał, zkąd aż przez urodzonego iego mości pana Alexandra Diakowskiego, towarzysza chorągwie wielmożnego iego mości pana Halickiego, przez wzięcie protestanta na koń swoy w zabiodra, w roku tysiąc sześćset pięćdziesiąt piątym był recuperowany, y z tamtych kraiów zawoiowanych, iako niewolnik, od tak przymuszonego małżeństwa uwolniony, y iuż na woli zostaiąc tenże protestant, usługą rzeczypospolitey bawiąc pod chorągwią tegoż iego mości pana Halickiego csas niemały, gdy zaś w roku tysiąc sześćset pięćdziesiąt siódmym, po dobrey woli swey, z przeyzrzenia boskiego, równą

sobie w stan święty małżeński urodżoną iey mość panią Zophia Talerówne, urodzonego niegdy pana Mikołaia Radkowskiego pozostałą małżonke, wdowe, za żone poioł, y z nią przez lat kilka na Wołyniu żostawał,— tedy xiąże iego mość, hanc occasione ductus, że protestant z musu iego poddane był poioł, zwabiwszy swego poddanego, w roku tysiąc sześćset sześćdziesiąt pierwszym, Decembra dnia dwudziestego trzeciego, pomienionego Struczenka, atamana Kopiiowskiego, y z córką iego, na Wołyń, przydawszy mu czeladź swoie służałą, po protestanta w dom iego, gdzie na tamten czas w Ławrowie modo arendatorio przemieszkiwał, iachać kazawszy, którzy posłani na protestanta ni o czym nie wiedzącego insperacie napadszy, łżąc, sromocąc, mówiąc, a mianowicie córka atamanowa: «a godziło sie tak mnie poszlubiwszy, a potem drugą poymować? weź konia a iedź z nami, obaczysz co sie z tobą będzie działo;» a tak protestant konia sobie dać kazawszy, iachał z niemi nie tak po woli iako raczey po niewoli; y przyprowadziwszy protestanta do Łucka, prosili duchowieństwa ritus Graeci, aby te sprawe sądzili; a gdy duchowieństwo kapituły Łuckiey, do sądzenia tey sprawy zebrawszy się na mieysce, sądom duchownym należące, sądzić one sprawe chcieli,—xiąże iego mość, dowiedziawszy się od sług swoich, że duchowieństwo ruskie między sobą mówili, iż małżeństwo przymuszone nieważne są, przysyła do pomienionego Struczenka, atamana swego Kopiiowskiego, aby tey sprawy przed sąd duchowny nie przypuszczał, obiecuiąc bydź tey sprawy sam władyką y metropolitą, y kazał iachać do Boratina, maiętności swey, z protestantem; gdzie gdy przyiachali, tam xiąże iego mość wprzód invective na protestanta uczyniwszy, mówiąc protestantowi: »oto widzisz iakoś garło zasłużył, ale cie onym daruie i nastać na cie nie chce, tylko mi podpisz sie na te zapisy, które widzisz bydź gotowe y popisane, bo inaczey każe cie zaraz do Lublina prowadzić, i tam ci kat szyie utnie». W czym protestant, nie maiąc żadney rady ich mościów panów prawnych, ani do niey przyść mogąc w tak ciężkim opale y utrapieniu swoim, sam też bywszy nie literatem, ledwie podpisać sie umieiąc, wziowszy te zapisy, nie radząc sie y nie czytaiąc iako ich napisano (z których ieden był zapis wieczności części iego dziedzicznych we wsiach: Kopiiowie, Fedorowie y Kitaygrodzie, a druga roboratia iakieyści submissiey, w którey co sie zamyka y dotychczas nie wie, bo iey w xięgach niemasz) popodpisywał, y z niemi iachawszy do Łucka, poprzyznawał; przez które przyznania pomienionego

zapisu wieczności y roboratiey submissiey, nieprawnych, xiąże iego mość te części protestantis kilkanaście tysięcy pretio daiąc dostać nie mógł natenczas, sola calamitate communi reipublicae et privata, protestantis usus naymnieyszego pretium ani minimum quadranten niedawszy, sobie przywłaszczył; bo prędko po tym zeznaniu, po uspokoieniu za szczęściem rzeczypospolitey y woysk koronnych po Czudnowskiey Ukrainy, gdy każdy z obywatelów tameyszych woiewodztw do swego się wracał, y protestant itidem,—xiąże iego mość vigore tych zapisów te części zaiachawszy, protestantem przez sług swoich expulit; a gdy protestans do prawa chciał sie zaraz udać y xiąże iego mość aby tego nie czynił expostulował, xiąże iego mość guoties toties strasząc protestanta utraceniem garła za przymuszone małżeństwo z poddaną iegoż poszlubione, y obiecuiąc wraz na przyiaciela dać, y ieżeliby tenże przyiaciel kazał tych części ustąpić—submittował się ustąpić, do tych czas ani przyiaciela wysadził y do maiętności nie dopuszcza. Iakoż teraz świżo, roku blizko przeszłego, tysiąc sześćset sześćdziesiąt trzeciego, gdy protestans dla obięcia tych dóbr y zaiachania, iako nieprawnie przez xięcia iego mości osiągnionych, miesiąca Nowembra dziesiątego dnia, gdy aditus otworzył się przez przeście z woyskiem iego królewskiey mości, pana naszego miłościwego, przez tamte kraie, do tych części swoich dziedzicznych, we wsi Kopiiowie, Fedorówce y Kitaygrodzie będących, przyiachał y one obiąć chciał,—tam Prokop Czeretowicz, sługa xiążęcia iego mości, tych części imieniem xiążęcia iego mości nie dopuścił y owszem z nich protestantów wybił y wycisnoł. W inszych zaś częściah, do których xiąże iego mość żadney pretensiey nie ma, wiele szkod, krzywd tenże Czeretowicz, sługa xiążęcia iego mości, tak poddanym protestantowym, iako y samemu protestantowi, w pobraniu w poddanych miodów, skór, zboż, pieniędzy, połowicą stawu protestantis kilka razy spuszczenia, dziesięcin brania, za poddanemi gonienie się z gołą szablą, y chłopów protestantowych z gruntów ich własnych zganianie, iako to latius pozwami będzie liquidowano,—poczynił y czynić nie przestaie. Przez co xiąże iego mość protestanta, tak nieprawnie zapisy od niego wymogszy, z dziedzicznych części iego wyszpomienionych expulit y do szkod wielkich na dziesięć tysięcy złotych (części tych w to nie includuiąc) protestantem względem tylko intrat y prowentów zabrania przywiodł y przyprowadził. W czym wszystkim protestans, et de nullitate pomienionych zapisów nieprawnie wymuszonych, zostawiwszy sobie wolną melioratią tey teraznicy—

szey, albo uczynienia inszey, szyrszey, si et in quantum by tego potrzeba ukazywała, iterum iterumque protestowawszy się, ofiarował się z xiążęciem iego mością prout et ubi de iure competierit, prawnie postąpić. A na dowod tego, stawił woznego generała woiewodztwa Kiiowskiego, Wołyńskiego, Bracławskiego y Czerniehowskiego, szlachetnego Iana Ianickiego, który, w moc prawdziwey relatiey swoiey, iawnie y dobrowolnie zeznał: iż on, roku przeszłego, tysąc sześćset sześćdziesąt trzeciego, miesiąca Nowembra dziesiętego dnia, maiąc przy sobię szlachte, ludzi dobrych, szlachetnych panów: Iana Borowskiego y Piotra Woboszczyńskiego, był na sprawie y potrzebie prawney wyżrzeczonego protestanta iego mości pana Iuszkowskiego, w częściach iego dziedzicznych, we wsi Kopiiówce, Fedorówce y Kitaygrodzie, w woiewodztwie Bracławskim będących, przez wyż rzeczonego xiążęcia iego mości Fedora Czetwerteńskiego niesłusznie osiągnionych, y tam będąc requirował, aby te części, wyż rzeczone, xiąże iego mość protestantowi, iako iego własne dziedziczne, do possessiey obiąć nie bronił; gdzie Prokop Czeretowicz, imieniem pana swego, xiążęcia iego mości, tamże stoiąc, tych części do possessiey obiąć nie dopuścił, y gdy ie protestans obiąć chciał, protestanta z nich wybił y wycisnoł; i to słyszał od róznych sąsiedów nieopodal tam będących, że te szkody, wyż expesse w protestatiey wyrażone, w inszych częściach protestantowych, do których xiąże iego mość żadney pretensiey nie miał, przez wyż rzeczonego Czeretowicza, z rozkazania pana iego, xiążęcia iego mości, są własne poczynione; y to słyszał, że to tak sie wszystko działo, iako wyżey w protestatiey iest opisano, od różnych ich mościów panów obywatelów Ukraińskich woiewodztwa Bracławskiego y Wołyńskich. Co widząc i słysząc, o tem prawdziwą relatią swoię, że tak a nie inaczey było, czyni y zeznawa. Co zeznawszy, wozny relatiey swoiey a protestans protestatiey o przyięcie do akt prosili, — co na affectatią swoię otrzymali.

Книга гродская Луцкая, поточная, годъ 1664, № 2506, листъ 241.

XX.

Жалоба пана Ольшанскаго на пановъ Закревскихъ о угнетеніи и разореніи крестьянъ въ арендуемомъ у него имѣніи Пелжѣ. 1664 г., Марта 14.

Року тисеча шестъсотъ шестъдесятъ четвертого, месеца Марца чотырнадцатого дня.

На уряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Луцкомъ, передо мною Александромъ Илинскимъ зъ Ильинска, войскимъ Черниговскимъ, бурkграбимъ замку Луцкого, и книгами нинешними кгродскими, Луцкими, stanowszy oczewiście szlachetny pan Kazimierz Falkowski, imieniem urodzonego iego mości pana Łukasza Olszańskiego, podstolego Nowogródzkiego cum solenni manifestatione swiadczył y protestował się przeciwko urodzonym: iego mości panu Andrzeiowi Alexandrowi Zakrzewskiemu y panu Piotrowi Kulikowi, iż iego mość pan Zakrzewski, roku teraznieyszego, tysiac sześćset sześćdziesiąt czwartego, nie contentuiąc się różnemi desolatiami, któremi maiętność protestanta, sioło Pelża, spustoszył, bo obiąwszy ad possessionem suam poddanych dobrze zamożystych, którzy niemal każdy z nich swoim orywał pługiem, sześciudziesiąt y ośmiu rozegnał, że telko wszystkiego ośm dawnych pozostało było, ale chcąc y do końca tę ubogę wioskę ruinować, na roczkach grodzkich, Łuckich, summy pieniężney należytey sobie, złotych trzech tysięcy, wzięć y protestantowi dziedziczney tey maiętności ustąpić nie chciał, causam suam per appellationem na trybunał protraxit, y dotąd na urzędzie położonych przez protestanta pieniędzy nie podnosząc, tak poddanych pozostałych oppressit, niewinnie z iey u nich biorąc powozy w różne drogi, onymi nienależnie odprawuiąc, biiąc, w więzieniu samych y żon ich więżąc, że w tych dniach trzech poddanych dobrze osiadłych z wołami y końmi y ze wszystką maiętnością pouciekali; dąbrowe nad samą wsią Pełżami barzo dobrą, przezywaiomą Żabokrzycczyzną, z którey y na budynki przed tym zbraniano, tak sam przez się, iako też, kurząc gorzałkę, arędarzowi swemu do winnice, y wielom ludziom sąsiadom, in damnum protestantis (bo w tym kraiu o dębinę trudno) pozwalaiąc, y do dworu swego, w Łucku będącego, końmi y wołami dwornemi dzień w dzień czeladzią odprowadzał y

przedawał, y prawie tak ią wyciął y wypustoszył, że iuż po chwili y na grodzę koła nie naydą; pustki po odbiegłych tak wielu chłopów ze wsi Pełż na drugie cudze wsi poprzedawał; groblą, którey y w iesieni y teraz niczym nie ratuiąc tak popsował, że bez pochyby przez lada powodź przerwana bydź musi,—zaczym y staw na spuście zostaiący, którego spust po ośmiu set złotych chodził, zginąć, y młyn dobry, który zawsze bez przestanku zwykli mleć, spustoszeć musi; sad, różnym drzewem pożytecznym zdawna nasadzony, zaraz przy okopisku, gdzie zameczek bywał, leżący, umyślnie tak iabłonie, gruszki, śliwy y wisznie wycinać każe, że iuż w tym sadzie mało co y drzewa zostawa, y do ostatku go podobno wyrąbią; we dworku y koło dworku ogrodze y budynki pustoszą, y insze desolacie, które telko dowcipem swoim przymyślić iego mość pan Zakrzewski może, in ruinam tey wioski a na większą y umyślną szkodę protestantową, wynayduie y per effectum dokazuie; a nie telko sam iego mość pan Zakrzewski przez sie, ale y przez pomienionego pana Kulika te desolatione summam czyni, który poddanych w possessiey swoiey iakieyś od pana Zakrzewskiego w teyże wsi trzymaiąc porozpędzał, odbieżczyzną po nich pobrał, tęż dąbrowę pomienionę Zadokrzycczyznę y sam wycina, y komu sie podoba pustoszyć pozwala; dębine do Ołyki y do różne mieysca przedaiąc, czyniąc to na wielką szkodę protestantis, który z żalem wielkim takową desolatię potykaiąc, y większey w krótkim czasie spodziewaiąc się, bo y ostatek poddanych oyczystych, nie wytrzymawszy krzywdy, boiów zbytnich, uchodzić precz muszą, urzędowi ninieyszemu opowiedział, y aby actis connotatum było upraszał,—co otrzymał.

Книга гродская Луцкая, записовая, годъ 1664, № 2506, листъ 285.

XXI.

Жалоба пана Куберскаго на крестьянъ села Котова о томъ, что они содѣйствовали козакамъ нападать на его дворъ, служили имъ проводниками, и т. д. 1664 г., Марта 15.

Року тисеча шестъсотъ шестъдесятъ четвертого, месеца Марца пятнадцатого дня.

На уряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Луцкомъ, передо мною Александромъ Илинскимъ зъ Илъинска, войскимъ Черниговскимъ, буркграбимъ замку Луцкого, и книгами нинешними кгродскими, Луцкими, stanąwszy oczewiście urodzony iego mość pan Thomasz Błoński, imieniem urodzonego iego mości pana Iana Kuberskiego, iako possessoris obligatorii miasteczka Kozlina, maiętności dziedziczney iaśniewielmożnego iego mości pana Iana na Zamościu Zamoyskiego, woiewody Sędomirskiego, iako skoro tylko eliberatus zostawszy niedawnemi czasy per prowidentiam Divinam z rąk nieprzyiacielskich niewoli moskiewskiey, y do dzierżawy swey zastawney, wyżmianowaney, dóbr miasteczka Kozlina, przyszedszy, przychilaiąc się in toto do protestatiey swey w grodzie Łuckim na poddanych sioła Kotowa, maiętności na on czas dziedziczney iaśnieoświeconey xiężny iey mości Krystyny z Lubomirza Radziwiłowey, kanclerzyney wielkiego xięstwa Litewskiego, do którey miasteczka należącey zaniesioney, y one we wszystkich punktach, paragrafach melioruiąc, solenniter et gravi cum querela przeciwko roboczym: Hiczyporowi Własieniaty, Ihnatowi woytowi, Maximowi, principałom, y ich complicibus uczynku, niżey mianowanego, na imie: Parchomowi, Iakimowi Zozuleni, Omelkowi Zozuleni, Marcinowi Kitayczeni, Oxionowi bratu iego, Hryniowi, Pilipowi tkaczowi, Karpowi, Iuskowi Litayni, Hirkowi mielnikowi y inszym wszystkim poddanym ze wsi Kotowa, z imion y przezwisk samym princypałom lepiey wiadomym y znaiomym, których czasu prawa specificatio sufficiens, czasu prawa iudicio constabat, protestował się o to: iż pomienieni poddani Kotowscy, zasmakowawszy sobie wyuzdane sweywoli swey, która podczas zawziętey rebelliey kozackiey między chłopstwem dotąd panuie, nie dosyć na tym maiąc, że ex mera malitia sua, zawziąwszy rankor y niechęć swoie do protestuiącego y iego dzierżawy zastawney, mieszczan Kozlickich, w bliskim sąsiedztwie

swoim zostaiąc, podczas Grodeckiey, w roku tysiąc sześćset pięćdziesiąt piątym, gdy dla następuiącego nieprzyiaciela głównego rzeczypospolitey, moskwicina, obywatele wszyscy woiewodztwa Wołyńskiego, tak stanu szlacheckiego, iako y inszey różney condiciey ludzie, przed takowym strachem uchodząc, musieliże też y mieszczanie Kozlińscy—uchodzili, iednak czego uprowadzić nie mogli, świni wszystkich z półtorasta plus vel minus w lesie Kozlińskim przy pastuchach swoich zostawili, ubezpieczeni będąc tą nadzieią, że iako przedtym pod takowe trwogi, tak y naten czas miały zostawać w całości, te świnie iedne taiemnie pokradli, drugie iawnie pozabierali, pobili, poiedli, poprzedali, a insze co wiedzieć iako na pożytek swoy poobracali, y inszych krzywd, szkod y trudności niemało temu miasteczku, mieszczanom, poddanym tameyszym, y samemu iego mości panu Kuberskiemu naczynili. Ale ieszcze tym więcey krzywde do krzywdy y ciężki żal do ciężkiego żalu przydaiąc, nic nie dbaiąć na prawo pospolite y winy w niem contra eiusdem excessivos surowie opisane, śmieli y ważyli się podszas gdy także woiewodztwo Wołyńskie w roku tysiąc sześćset sześćdziesiątym w trwodze od nieprzyiaciela moskwicina, buntów kozackich, zoztawało, y obywatele uchodzić musieli, iakoż y protestans modernus uchodził, a potem, za otuchą że nieprzyiaciel ustąpić miał, do domów swych powracali, iakoż de facto skoro wyźey pomieniony pan Ian Kuberski powróciwszy do miasteczka Kozlina cum tota suppellectili securi zostawać chcieli y przez niekróry czas zostawali, w tym czasie, in mense Septembris, roku pomienionego, tysiąc sześćset sześćdziesiątego, od woyska kozackiego, które było z woyskiem moskiewskim podiazdy y inkursie swoie odprawowali, y nad Horyń zbliżyli się,—pomienieni ciż poddani Kotowscy, princypałowie, na imie: Ihnat woyt, y Nicypor Ułaszenia y Nosz Marcin, do kozaków, którzy w lesie, za Horynią, skrycie zostawali, o którym czasie y o który godzinie tam w nocy na miasteczko Kozlin napaść mieli; iakoż skoro nocy doczekawszy kozacy mianowani, przeprawiwszy się przez Horyń rzekę, za powodem y informatią poddanych Kotowskich, pryncypałów, y inszych wszystkich z teyże wsi pomocników, kilkadziesiąt kon i kozaków krórym oni droge torowali y onych do miasteczka Kozlina sami wprzód iadąc wprowadzali y nawodzili, nocnym obyczaiem, o kilku godzin w nocy, gwałtownie napadszy, bez żadnego respektu, trybem nieprzyiacielskim, wszystkie dostatki pomienionego iego mości pana Kuberskiego, ieszcze na wozach skoro po przyiachaniu z ucieczki nie złożone zostaiące, w ochędo-

stwie, złocie, srebrze, w koniach, szaciech, bydle y inszych sprzętach gospodarskich zostaiące, namniey na dziesięć tysięcy, zniszczyli y wniwecz obrócili. A co większa, mieszczan Kozlińskich, za własnym powodem poddanych Kotowskich, aby ich w tey mierze uczynek zataiony był y żeby o nich poznaki y wiadomości nie było, że oni primarii przywodem y początkiem do wszystkiego tego złego byli, niemało mieszczan Kozlińskich pozabiiali, do czego sami ciż poddani dopomagali, urodzonego pana Otfinowskiego postrzelili, Pawła Taszczeniaty burmistrza, Stephana mielnika, Sawke kowala, Ostapa mieszczanika, Iowana Iowika przysiężnego, drugiego Iędrzeia Iowika przysiężnego, Hawryła Koczyka, Miska Skrutka, Iarzembińskiego czeladnina—na śmierć pozabiiano, Waśka Kołtunenka y drugiego krawca posieczono, Hryćko Obłowiski postrzelony, y inszych niemało posieczonych y postrzelonych zostaie; samego iego mości pana Kuberskiego z sobą kozacy wziowszy, na Ukraine zaprowadzili y onego moskwie w niewolą oddali, który w ciężkich łykach w więzieniu y oppressiey przez rok cały zostawaiąc, zaledwie diwina providentia z Kiiowa eliberowany został; a ciż kozacy zaprowadzeni przez Kotowców do Kozlina, będąc ukontentowani z ich przysługi, że na dobry obłow naprowadzili, in vim satisfactionis y regratificatiey, bydła y fantów niemało udzielaiąc, Kotowców ukontentowali. O które tedy wszystkie praemissa iterum atque iterum wyżey mianowany iego mość pan Thomasz Błoński, imieniem pomienionego iego mości pana Iana Kuberskiego, przeciwko osobom mianowanym te skarge y protestatią zanosząc, y z temiż wszystkiemi osobami, poddanemi Kotowskiemi, prout de jure venerit, in foro fori prawnie czynić ofiarował się, a natenczas prosił, aby to wszystko actis praesentibus connotatum było,—co y otrzymał.

Книга гродская Луцкая, поточная, годъ 1664, № 2506, листъ 288 на оборотъ.

XXII.

Жалоба пановъ Домбровскихъ на поручика козацкой хоругви Киевскаго воеводы Выговскаго, Радлинскаго, о томъ, что онъ, сверхъ всякихъ утѣсненій въ имѣніяхъ жалобщиковъ м. Оратовѣ, и селѣ Оратовкѣ, самовольно записалъ тамошнихъ крестьянъ въ козаки 1664 г., Марта 18.

Року тысеча шестсотъ шесдесятъ четвертого, мѣсяца Марца осмнадцятого дня.

На уряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Володимерскомъ, передо мною, Стефаномъ Вышпольскимъ, буркграбимъ замку Володимерского, и книгами нынешними, кгродскими, старостинскими, поневажъ кгродъ Винницкий вакуетъ, становшы очевисто урожоные ихъ милость панове Петръ Домбровский, ловчый Браславский, и Крыстына па Оратове Домбровская, ловчыная Браславская, съ прытомностю помененого малжонка своего, яко опекуна малженского, места Оратова и села Оратовки дедичове, жалосливе сведчили и протестовалисе напротивко велможному его милости пану Янови Выговскому, воеводе Киевскому, яко пулковникови и нижей почыненыхъ шкодъ, презъ люде его, авторови, и урожонымъ ихъ милость паномъ: Стефанови Радлинскому, поручникови, Вербовскому, хоружому, Александрови, Должкевичови Доминикови, Димитрови Жоравскому, Ласкови, Короневскому, Красовскому, Базанови, Себестыянскому, Шембелеви, Трембацкому, Езерскому, Хроншчови, Кгроховскому Янови, Базилему и Вацлавови Белецкимъ, брати, Янови Колантовскому, Куровскому, Кендзерскому, Вишневскому, Галеви, Сокалскому, Русинскому, Уляницкому,—товарыству, то есть хоругви козацкое его милости пана воеводы Киевского, и инньмъ велюмъ товарыству, о которыхъ именахъ и прозвискахъ протестантесъ не могли се доведати, однакъ его милости пану воеводе Киевскому, яко полковникови, его милости пану Радлинскому, яко поручникови, имена и презвиска ихъ лепей суть ведомые, которыхъ именъ и прозвискъ протестантесъ салвамъ сиби деноминационемъ зоставуютъ, ецнямъ инъ процессу кавзе истиусъ, о то: инъ его милость панъ воевода Киевский, не контентуючисе давнейшими кривдами, которыхъ въ добрахъ протестантисъ, заразъ по Слободыское експедиции, презъ людей полку своего, не маючы жадное ассикгнации одъ его милости пана гетмана, шкоды великие почынилъ, о што и протестация инъ рецепти есть въ кгроде тутечномъ учыненая, лекце собе поважаючы право пос-

политое, давными и свежыми конституциями обварованое, а меновите року прошлого, тысеча шестьсотъ шестдесятъ первого, де секуритате бонорумъ етъ гонорумъ, воеводствомъ Киевского, Волынского, Браславского и Черниговского, абы одъ войска добра земские въ тыхъ воеводствахъ не были утяженые, и абы жаденъ пулковникъ, рохмистръ (sic), до добръ шляхетскихъ вышпомененыхъ воеводствъ жаднего претексту не мелъ, и абы обывателевъ тамечныхъ инъ посесионибусъ еорумъ не импедиовали, а его милость панъ воевода, будучы сенаторомъ и енераломъ воеводства Киевского, который, яко кондиторъ лекгумъ, мелъ бы лекгесъ публикасъ серваре етъ еквестремъ ординемъ туери етъ дефендере, нонъ оппримере, ани тежъ протестантесъ, яко гередесъ добръ вышъ помененыхъ, места Оратова и села Оратовки, въ воеводстве Браславскомъ лежачихъ, въ которыхъ, за вестемъ его королевское милости зъ войсками на Украину, пацифице мешкаючы, зажывали, и подданые, яко паномъ своимъ дедичнымъ, послушенства и повинности оддавали, и въ посессии помененыхъ добръ не мелъ бы перешкажати, ани турбовати,—его милость панъ воевода Киевский, жаднего не маючи претексту до добръ а ни подданыхъ протестантовъ, абы ихъ мелъ утежати, и протестантовъ въ посессии труънити, кгдыжъ недосыть на томъ, ижъ две хоругве его милости прыватныхъ, одна дракганская, другая пешая, надъ которыми пешо былъ ротмистромъ панъ Орелъ, а надъ другою дракганскою былъ капитаномъ панъ Бекъ, подъ которымъ было двесте чоловека, дня двадцать четвертого, мѣсяця Стычня, року теперешнего, тысяча шестсотъ шестдесятъ четвертого, въ месте Оратове въ добрахъ протестантовъ станули и, презъ два дни стоячы, великие крывды, шкоды подданымъ почынили. Але ешче тымъ се не контентуючы, чынечи на опрессию, на знищене добръ протестантовъ, хоруговъ свою вышпомененую, козацкую, подъ которою было намней коний двесте люду, кромъ люзныхъ, дня двадцать семого, мѣсяца и року вышменованыхъ, въ добрахъ протестантовъ Оратове за свою прыватную ассыкгнацию постановилъ, также помененый его милость панъ поручникъ, кезавшы росписати господы становные, на всю компанию въ месте Оратове, а другие приписные, такъ въ месте, яко и въ селе Оротовце, господы, стацию незносную у подданыхъ протестантовъ, то есть збожа вшелякого рожаю, вепры кормные, яловицы, бараны, полти мяса, и иншые речы и фанты розные и кони брали;

надъ то збожа, яглы, пшеницу, жыто, которые подданые протестантомъ зложыли и подводами сто двадцять зъ поменеными збожемъ до Львова ити мели, и такъ зъ места Оратова, яко и зъ села Оратовки выходити хотели, и тые збожа, протестантомъ належачые, и съ поддаными ихъ, то есть каждый товаришъ у своихъ господаровъ позаберали. Надъто, не ведити ква авторитате етъ куюсъ инстинкту етъ мандато, пимененый панъ Радлинский, поручникъ, подданыхъ протестантовъ до реестру своего прыватного не ведети на што казалъ, до козатства ихъ вокуючы, вписывати, якожъ, кумъ сумма домно етъ перикули протестантовъ, до трохъ сотъ чловека вписалъ, и такъ презъ днюй десять, то есть одъ дня двадцять семого Генвара ажъ до дня пятого мѣсяца Февраля року теперешнего, тысеча шестсотъ шестдесятъ четвертого, въ помененыхъ добрахъ стоячы, не толко же шкоды, крывды, стацые незносные и фанты брали, чого всего особный реестръ протестантове цирка индукционемъ кавзе оферуютъсе подати, але узумъ фруктумъ протестантомъ и послушенство подданыхъ одобрали, мовлячы каждый товарышъ господаромъ своимъ и прыписнымъ: «Я тутъ теперъ панъ, коли тутъ стою»; такъ ижъ не толко жебы мели подданые якую повинность протестантомъ оддавати, але дровъ жаденъ не моглъ привезти. А што болшая, тое жъ товарыство подданымъ протестантовъ кгвалтомъ казали спровадити до Бару албо до Браилова, добръ и волости его милости пана воеводы Киевского, зачымъ протестантесъ до великихъ шкодъ, на петнадцать тисечей золотыхъ монеты личбы полское прыпровадили; а протестантесъ, ведечы таковую шкоду свою, добръ дезоляцию, опрессию, адъ ремедия юстицые, такъ о неслушное выбиране стации, утиснене подданыхъ, въ поссесии спокойное протестантомъ перешкоду и збожъ розныхъ, яко се вышей поменило, забране, удалисе. За который таковый свой поступокъ въ вины, правомъ посполитымъ описаные, попали и на особы свои затегнули; о которые протестантесъ итерумъ аткве итерумъ сведчыли и протестовали се, хотечи о тое правне чынити, заховуючы собе волную поправу тое протестации, ежели будетъ съ права належало, и просили, абы тая ихъ протестация до книгъ принята и записана была,—што отрымали.

Книга Владимирская, гродская, записовая, поточная и декретовая, 1663—1664 годовъ, № 1033, листъ 333.

XXIII.

Инвентарь части села Жить, съ исчисленіемъ крестьянъ и ихъ повинностей. 1664 г., Марта 27 дня.

Року тисеча шестъсотъ шестъдесятъ четвертого, месеца Марца тридцатъ первого дня.

На урядє кгродскомъ, въ замку его королевское милости Володимерскомъ, передо мною, Стефаномъ Вышполскимъ, буркграбимъ замку Володимерского, и книгами нинешними кгродскими, старостинскими, ставши очевисте урожоный его милостъ панъ Криштофъ Беневский, инвентаръ двора и части села Жита, презъ ихъ милостей пановъ судовыхъ кгродскихъ, Володимерскихъ, при одданю тое части презъ моцную екзекуцию собе подаваючому списаный и руками тыхъ же ихъ милостей пановъ судовыхъ и возного, при ихъ милостехъ будучого подписаный, для вписаня до книгъ нинешнихъ кгродскихъ, Володимерскихъ, просячи абы принятый и вписаный былъ, перъ облятамъ подалъ, который такъ се въ собе маетъ: «Inwentarz dwora Żytańskiego, roku tysiąc sześćset sześćdziesiąt czwartego, dnia dwudziestego siódmego Marca, to iest: izba z alkierzem, piece w nich zielone, okien pięć, w izbie drzwi troie, w alkierzu dwoie, wszystkie na żelaznych zawiasach, u iednych drzwi zamek y to zły; z teyże izby komora przy piecu, druga izba naprzeciwko, także lepianka, ganek przy tem budynku, piekarnia przez podworze przy wrotach, staynia y druga szopa, piwnica, stodoła, szpichlerz, gołębnik; zasiewki ozime, to iest: żyta włodzimirskiey miary mac czternaście, pszenice mac cztery; w szpichlerzu odebrałem iarzyny, to iest: owsa półczwarty macy, ięczmienia mac cztery, grochu trzy mace bez czwierci, hreczki mac cztery bez czwierci, słodu półtrzeci macy, pszenice czwierć, siemienia konopnego półkorca y miareczek trzy, iarego żyta półkorca; poddanych: Raduszka pierwszy, powinność robocizny dni trzy, daniny owsa czwierci trzy, pieniędzy groszy półósma; drugi Szulak, dni trzy, daniny owsa czwierci trzy, pieniędzy także; trzeci Kihin, pańszczyzny dni pięć, owsa półtora korca, groszy piętnaście; czwarty Poleszuk, dni trzy, owsa czwierci trzy, pieniędzy groszy półósma; piąty Antonik, dni pięć, owsa półtory macy, pieniędzy groszy piętnaście; szósty Iowtuch Krzywy, dni dwa; siódmy

Kurta, dni pięć, owsa półtory macy, groszy piętnaśsie; ósmy Dziuryk, dni trzy, owsa trzy czwierci, groszy półósma; dziewiąty Rybak Krzywy, pobereźnik, dni dwa; dziesiąty Szulaczek, dni trzy, owsa trzy czwierci, groszy półósma; dwunasty Iacyk, dni trzy, owsa trzy czwierci, groszy półósma; trzynasty Petryk, owsa trzy czwierci, groszy półoswa; czternasty Pilip, dni trzy, owsa trzy czwierci, groszy półósma; piętnasty Jarmoł. Powinność tychże chłopów z włoki: kapłun, robocizna lecie przez trzy dni po dwoie, a drugie dni poiedynkiem; komornicy: Kłopocianka, zimie dzień a latem dwie dni, Hulanka także, Puczyk także». У того инвентара подписы рукъ въ тые слова: Mikołay Żabokrzycki, woiewodztwa Bracławskiego podsędek, podstarości sądowy Włodzimirski, manu propria; Ian Kudewicz Kopczyński, sędzia grodzki Włodzimirski; Mikołay Sztyka, wozny woiewodztwa Wołyńskiego. Который же то инвентаръ, перъ облятамъ поданый, за очевистою прозбою вышъменованого его милости подаваючого, а за принятемъ моимъ урадовымъ, до книгъ нинешнихъ естъ вписанъ.

Книга Владимирская, гродская, записовая, поточная и декретовая, № 1033, годъ 1663—1664; листъ 1014

XXIV.

Приговоръ копнаго суда, по которому крестьяне села Секуна, принадлежащаго пану Достоевскому, неявившіеся на копу, должны удовлетворить крестьянъ села Бучина, у которыхъ на поляхъ ограбленъ былъ хлѣбъ. 1664 г., Августа 13 дня.

Року тисеча шесгьсотъ шестъдесятъ четвертого, месеца Августа тридцатого дня.

На уряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Володимерскомъ, передо мною, Стефаномъ Вышполскимъ, бургкграбимъ замку Володимерского, и книгами нинешними кгродскими, старостинскими, становшы персоналитеръ урожоный панъ Станиславъ Петровский, слуга

урожоного его милости пана Марцина Люшковского, именемъ того жъ пана своего, декретъ копный въ шкоде подданыхъ его милости села Бучынского, на полю Сереховицкимъ, на стени у Андреевое горы, въ томъ теперешнемъ, тысеча шестъсотъ шестъдесятъ четвертомъ року, месеца Августа трынадцятого дня, презъ пановъ судий, на тое высажоныхъ, фередованый и руками ихъ милостей подписаный, съ параграфомъ, пры подписахъ рукъ, семи вершами приписанымъ, для вписаня до книгъ нинешнихъ, просячи, абы принятый и вписаный былъ, перъ облятамъ подалъ такъ се въ собе маючый: «My, na podpysach niżey mianowani, będąc zaciągnieni y uproszeni do sprawy, niżey mianowaney, od gromady Buczyńskiey, poddanych iego mości pana Marcina Łuszkowskiego, do sądu kopnego przez gromady wsi różnych, mianowicie: Synowa Rateńskiego, Synowa Monastyrskiego, Sołowieiowa, Dorohotycz, Zarzecza, z Hrytkowicz, Szaina, Mizowa, Serechowicz, Rerezowa, Grabowa, a to w pograbieniu zboża nocnym sposobem z pol Buczyńskich, odprawowanego w roku tysiąc sześćiet sześćdziesięt czwartym, dnia trzynastego miesiąca Awgusta, ziechawszy się na mianowane uroczysko do krzaku dębowego, na mierzy stoiącego, u Andrzeiowey góry, przy woznym, szlachetnym Alexandrze Bankowskim, y przy mężach, wiary godnych, od gromad zesłanych, stronę uskarżaiącą się, poddanych iego mości pana Luszkowskiego, Buczyńskich y Mikowskich, przed siedie przywołać kazaliśmy, na imie: Filona Piatczuka, woyta Buczyńkiego, Iwana Kibe, Piotra Iuskowicza—z Buczyna, a z Mizowa—Iacka Żekote y Trochima Mosia, którzy stanąwszy przed nami, wnosili skargę swoię, iż im w nocy w sobotę, to iest prima Augusti, na własnych polach ich to zboże zabrano, żyta kop trzydzi ści, którzy ślad przywiedli z ludźmi postronnemi, Serechowickiemi, do wsi Siekunia, maiętności iego mości pana Dostoiowskiego; na którą skargę poddanych iego mości pana Luszkowskiego gromada Buczyńska, zszedszy się do wsi Siekunia, maiętności iego mości pana Dostoiowskiego, dzierżawcy Siekuńskiego, requirowali, aby poddanych swoich Siekuńskich na kope stawił, żeby w tey szkodzie wywod z siebie słuszny dali, ślad ten, który z tą szkodą do wsi iest przywiedziony, ze wsi swoiey wywiedli y ukazali; a że iego mość pan Dostoiowski przyiaciela żadnego z strony swoiey nie zosłał, ani gromadzie swoiey Siekuńskiey mężow na kope stawić kazał, ale na ludibrium iakiegoś chłopa, imieniem Seliwona, gromada z pośrzodku siebie na miedzę wyżmianowaną wysłała, który wywodu żadnego nie uczynił,

ani śladu, do wsi przywiedzionego, nie wywiodł,—tedy strony, na sąd kopny od gromad zesłani, uważywszy słuszność samą, dekretem swoim kopnym Siekuńska gromadę winną bydź osądzili y szkody te płacić nakazali od daty dzisieyszey na niedziel dwie, a ieżeliby się nie poczuwali dekretowi dosyć czynić kopnemu, tedy sąd pozwala grabież brać ze wszystkiey generaliter szkody, y ten grabież do grodu oddać, czyniąc sobie dalszy proceder, w prawie pospolitym opisany. Gdzie my, sądowi słusznemu przysłuchawszy się, dla lepszey wiary rękami naszemi podpisuiemy. Działo się w polu Sierechowickim, na ścianie u Andrzeiowey góry, anno millesimo sexcentesimo quarto, miesiąca Augusta trzynastego dnia. У того декрету передъ паракграфомъ южъ выжей инсерованомъ подписъ рукъ тыми словы: Alexander Zgierski M. Z. W.; Stephan Hryniewicki, Marcin Dodrzyński, będący przy tey sprawie, Marcin Grot Spasowski, Maciey Pniewski, będący przy tey sprawie. Который то декретъ, за поданемъ вышъменованое особы, а за принятемъ моимъ урядовымъ, естъ до книгъ вписаный.

Книга Владимирская, гродская, записовая, поточная и декретовая, № 1033, годъ 1663—1664, листъ 1276.

XXV.

Объявленіи отъ имени пана Люшковскаго о томъ, что панъ Достоевскій отказался исполнить приговоръ копнаго суда по дѣлу объ ограбленіи на поляхъ Люшковскаго крестьянскаго хлѣба, а также коней и воловъ. 1664 г, Августа 30 дня

Року тысеча шестсотъ шесдесятъ четвертого, мѣсяца Августа трыдцятого дня.

На уряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Володимерскимъ, передо мною, Стефаномъ Вышпольскимъ, буркграбимъ замку Володимерского, и книгами нинешними, кгродскими, старостинскими, ставовши персоналитеръ урожоный панъ Станиславъ Пиотровский, слуга

урожоного его милости пана Марцина Люшковского, именемъ тогожъ пана своего и подданыхъ его милости Буценскихъ оповедалъ и тую манифестацию занеслъ противко урожоному его милости пану Достоевскому, державцы села Секуня, и подданымъ его милости Секунскимъ, о то: ижъ его милость панъ Достоевский, спротивляючысе праву посполитому, тудежъ декретови копъному, въ року теперешнемъ, тисеча шестсотъ шестдесятъ четвертомъ, дня третегонадцать мѣсяца Августа, презъ громады зъ розныхъ селъ околичныхъ, на инстанцию подданыхъ Буценскихъ и инныхъ селъ, о пограбене ночнымъ способомъ збожъ зъ поль и пограбене коний и воловъ, фероваными, которымъ декретомъ судъ копный наказалъ, абы его милость панъ Достоевский подданыхъ своихъ Секунскихъ на копу ставилъ, жебы въ той шкоде выводъ зъ себе слушный дали, следъ, по которому зъ шкодою тою до села есть приведеный, зъ села своего вывели и указали. А же его милость панъ Достоевский прыятеля жадного зъ стороны свое не зослалъ, ани громаде своей Секунской, мужомъ, на копу ставитисе казалъ, теды судъ копный, уважывшы слушность самую, декретомъ своимъ копнымъ, копу, Секунскую громаду, винную быти узнавшы и шкоды тые одъ даты декрету оного за недель две платити наказали. На которомъ, по томъ декрете, въ две недели припадаючымъ, то есть дня двадцятого семого Августа, менованый компаренсъ зъ громадою Буценскою и инною, и зъ вознымъ, шляхетнымъ Яномъ Проборскимъ, ведлугъ декрету копного, до урожоного его милости пана Достовского, до села Секуня, зъѣхавши, тамъ самого пана Достоевского въ дому не застали, который, умыслне уникаючы чыненя справедливости, зъ дому зъехалъ, еднакъ заставшы урядника, на имя Лукаша, и челядника Качковского, яко и войта тамочного, названого Верзъбицкого, которыхъ урядовне реквировали, ежели за тые шкоды, которые подданые его милости пана Люшковского одъ подданыхъ Секунскихъ, розными часы, такъ въ побраню збожъ, коний, воловъ, поносятъ, ведлугъ декрету копного, заплату зъ сатисфакциею однесутъ? На которую реквизицию громады его милости пана Люшковского и возного, менованые урядникъ, войтъ и челядникъ пана Достоевского одповедили: ижъ «мы о той справе мней ведаемо, панъ нашъ лепей о томъ ведаетъ, зачымъ тыхъ шкодъ подданымъ своимъ Секунскимъ не далъ, и овшемъ, кому крывда диется, нехай правомъ собе о то патрытъ». Которую таковую декларацию

услышавшы а видячы явное спротивене праву и декретови копному, вознымъ и шляхтою осведчывши, зтамтоль одъехали. О которое то спротивене декретови копному, яко тежъ о шкоды, подданымъ пана протестуючого сталые, итерумъ аткве итерумъ менованый компаренсъ противко его милости пану Достоевскому и подданымъ его Секунскимъ протестовавшы, оферуючы подданыхъ пана своего, же о тые шкоды свои (зъ) поддаными Секунскими и зъ его милостю паномъ Достоевскимъ и челядю оного инъ форо компетенти чинити не занехаютъ. А на утвержене и верификацию тоее манифестации, персоналитеръ становшы возный воеводства Волынского, шляхетный Янъ Проборский, въ моцъ правдивое релляции своее созналъ тыми словы: ижъ онъ, року теперешнего, тисеча шестсотъ шестдесятъ четвертого, мѣсяца Августа двадцятого семого дня, маючы пры собе сторону, шляхту, людей веры годныхъ, пана Яна Прзыболювского и пана Марцина Дубуржыцкого, пры бытности пана Станислава Пиютровского, компарента, и громады Буценское и Видютское, былъ въ селе Секуню и во дворе тамочнымъ, тамъ, самого его милости пана Достоевского не заставшы, который умыслне, уникаючы чыненя справедливости, зъѣхалъ, еднакъ, заставшы урядника оного, названого Лукаша, и челядника Качковского, и войта тамочного Виерзбицкого, которыхъ урядовые реквировалъ, абы шкоды за побране ночнымъ способомъ збожа подданымъ его милости пана Люшковского, также за грабежъ коний и воловъ, и за иншие шкоды почыненые, ведлугъ декрету копного, поневажъ сляду одъ села своего невывели,—нагородили и достатечную учинили сатисфакцію; которые то урядникъ, челядникъ и войтъ, цале се на пана своего въ томъ реферуючы, одповедили: «же мы о томъ неведаемъ, а ни тежъ панъ нашъ розказалъ намъ шкоды тые платити, если кому крывда се деетъ, нехай правомъ о то патраютъ.» Што ижъ такъ а нейначей было менованый возный на томъ тую свою созъналъ реляцию, просечы зъ менованымъ компарентомъ, абы такъ тая манифестация, яко и реляция, до актъ прынята была,—што отрымали.

Книга Владимирская, гродская, записовая, поточная и декретовая № *1033, годъ 1663—1664, листъ 719.*

XXVI.

Жалоба пани Бончалской на пановъ Кашевскихъ о нарушеніи условія объ арендованіи ею у нихъ имѣнія, угнетеніи крестьянъ о разгонѣ ихъ и проч. 1664 г., Октября 31.

Року тисеча шестсотъ шестдесятъ четвертого, мѣсяца Октябра трыдцать первого дня.

На уряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Володимерскомъ, передо мною Флорыяномъ Кулешею, намесникомъ прысеглымъ буркграбства замку Володимерского, и книгами нинешними кгродскими, старостинскими, становшы персоналитеръ урожоная пани Крыстына зъ Дубя, Милоцкого, Станиславовая Бончалская, того жъ некгды зошлого пана Бончалского позосталая малжонка, яко пани оправная и дожывотная всихъ и вшелякихъ добръ дедичныхъ, заставныхъ, лежачыхъ, рухомыхъ и сумъ понежныхъ, где колвекъ будучыхъ, по зошлымъ малжонку своимъ позосталыхъ, прыхыляючысе до протестации, ешче въ року давно прошломъ, тысеча шестсотъ чотырдесятъ осмомъ, мѣсяца Генваря трынадцетого дня, въ кгроде Володимерскимъ, о недосытьучынене записови, нижей менованому, противко его милости, урожоному пану Янови зъ Высокого и Барбаре Корытовичовне Курцевичовне Кашевскимъ, малжонкомъ, учыненое, на тотъ часъ, противко урожоныхъ ихъ милостемъ: ихъ милости пану Самуелови, ее милости паней Анне Павловой Черминской, ихъ милостемъ панномъ Катарыне, южъ на выданю будучей, Крыстыне, летъ ешче немаючой, Кашевскимъ, сынове и цоркомъ помененыхъ зошлыхъ некгды его милости пана Яна и Барбары Кашевскихъ, малжонковъ, яко потомкомъ и дедичомъ добръ, по тыхъ панахъ, родичахъ своихъ, позосталыхъ, также противко ее милости паней Марцыянне Черминскою Самуеловой Кашевской, малжонце тогожъ вышречоного пана Кашевского, и его милости пану Павлови Черминскому, малжонкови вышречоное паней Анны Кашевскою Черминской, инъ квантумъ бы собе якое право до тыхъ же добръ по зошлыхъ панахъ Кашевскихъ претендовалъ,—протестовала се и оведчала, ижъ не тылко родичы теперешныхъ потомковъ, розные кривды и безправя противко записови своему, въ року тисеча шестсотъ чотырде-

сятъ семомъ, мѣсяца Февраля четвертого дня, на две тисечи и заставу части Завадна написанному, даному и въ кгроде Володимерскимъ зезнаному, не помнячи на обовязки, кондицие, пункта, а затымъ въ закладъ и шкоды, за кождую контравенцию, перешкоду попаднене, место евинкованя и бороненя,—сами чынили, меновите: въ тымъ же ешче вышречонымъ року, тисеча шестсотъ четырдесятъ семымъ, мѣсяца Июня двадцеть второго дня, трохъ поданыхъ южъ въ посессии заставной протестантовъ будучыхъ: першого Леха, другого Остапа, третего Богдана Кулганяковъ, жоны ихъ забравшы и до везеня своего прыватного, до двору Турычанъ, безъ ведомости и воли протестантисъ и зошлого малжонка ее, осадившы и муками албо тортурами ихъ страшачы, одпудили, которыхъ протестансъ збожемъ и пенезми на золотыхъ семъ была запомогла. Потымъ, того жъ року, по тыхъ же подданыхъ позосталое озимины и одбежоное копъ тридцать, кождую копу на тотъ часъ таксуючы по золотыхъ пяти, а ярыны копъ двадцеть, копу таксуючы по золотыхъ четыры, кгвалтовне повзявшы, также огороднину розную, кождый горбдъ рахуючи по золотыхъ двадцати, итидемъ кгвалтовне позберавшы и покопавшы, озимину дня дванадцетого Августа, ярыну дня второго, Сентебра, а огороднину дня четвертого Ноябра до двору своего, въ Турычанахъ будучого, запровадили, подданымъ своимъ Турычанскимъ и Ягоденскимъ звозити казали. Третяя: место выделеня и доданя зъ власныхъ своихъ дворскихъ обшаровъ, абы выстарчало засевку, такъ ярого, яко и озимого, по десети мацъ, водлугъ запису, не тылко не додали поль, на которыхъ ено по чотыры мацы се высеваетъ, але, што болшая, власного жыта протестантисъ на двухъ нывкахъ, которыхъ передъ тымъ и панове Тернавские зажывали, и, водлугъ запису, протестансъ поссессоркою была, копъ четырдесятъ, копу по золотыхъ пять шацуючы, кгвалтовне презъ подданыхъ своихъ Турычанскихъ и Ягоденскихъ, въ року тымъ же, тысеча шестсотъ чотырдесятъ семомъ, мѣсяца Августа шестнадцатого дня, пожали и до Турычанского двору своего позвозыти казали. Четвертая: на тыхъ дворскихъ и халупахъ хлопскихъ, одбежаныхъ, на еднемъ, Леховымъ, подданого, кгволи собе, въ тымже року, тысеча шестсотъ четырдесятъ семомъ, Июля дня дванадцетого, осадившы, повинность вшелякую пелнити собе росказали и презъ летъ килка, то есть немаль тры, зажывали; а на другимъ, Остаповымъ, урожоного пана Волчка, арендовнымъ

способомъ, въ томъ же вышреченомъ року, дня второго мѣсяца Децебмра, впустившы, такъ же презъ летъ тры пожытковъ вшелякихъ заживали. Пятая, кгды помененый Остапъ, которого были панове Кашевские выпудили, а (въ) килка летъ либере до пановъ своихъ заставныхъ повернулъ, оного, въ року тысеча шестсотъ пятдесятомъ, мѣсяца Декабра двадцятого дня, кгвалтомъ до вязеня своего, до двору Турычанъ, взевшы и осадившы, желизами и ланцухами обтяжывшы, въ везеню своимъ зимномъ и голодомъ уморыли. Шостая, кгды въ року прошлымъ, тысеча шестсотъ пятдесятъ осмомъ, панъ Саврукъ также подданого, заставное поссессии подлегаючого, на име Марка Романюка, казуалитеръ забравшы, хотелъ манифестантемъ годити, теды зошлый его милость панъ Кашевский, головщизну за голову хлопскую взевшы, обецовалъ и субмиттовалъ се протестанти инного хлопа дати, которого не далъ, и дотоль не оддано. А не досыть на тымъ всимъ маючы, што за зошлыхъ родичовъ крывдъ и контравенций деяло, але южъ и на тотъ часъ потомкове ихъ милостей вышменованые, въ року прошлымъ, тысеча шестсотъ шестдесятъ вторымъ, мѣсяца Октобра двадцатого дня, противко записови, во млыне Турычанскимъ, въ которымъ волное мелте протестанти было, мерки одберати казали; такъ же и зъ поль, такъ въ тымже року прешлымъ, вышменованымъ, озимихъ и ярыхъ кресценций, яко тежъ и въ ближей прешлымъ, тысеча шестсотъ шестдесятъ третимъ, подъ часъ жнивъ и зобраня зъ поль, десятину брати казали неналежне и неслушне, которыхъ обудвохъ летъ озимины на копъ дванадцеть, а ярыны розное на копъ осмъ выбрано, и поль, абы выстарчало по десети мацъ, которыхъ тылко выстарчаетъ по чотыры маци на обой засивъ, не тылко передъ тымъ, але южъ и въ року теперешнемъ, тысеча шестсотъ шестдесятъ четвертымъ, мѣсеца Октобра двадцятого второго дня, презъ возного и шляхту, нижей менованыхъ, реквированые, не додали. А наконецъ, сеножать, названую Сорочынъ, въ томъ же теперешнымъ, тысеча шестсотъ шестдесятъ четвертымъ року, мѣсеца Июля розныхъ дний, здавна въ поссессии протестантъ заставный будучую, на килкадесятъ возъ покосившы кгвалтовне на свои сеножати позвозили и въ стырты до своего сена поскладали. Въ чымъ всемъ записови помененому частокротне спротивлялисе и явне, ясне се спротивляютъ; презъ што въ закладъ, до кождое кондицие стосуючысе, попали, и до шкодъ, по вси часы ажъ дотоль, не инклудуючы въ

то самого збожа, яко се вышей поменило, по збеглыхъ хлопахъ, и огородниныѵ, также и власного протестантисъ, позабераное десетины, и мирокъ зъ млына, также сена,—на золотыхъ тысечу, албо яко судъ узнаетъ, протестантемъ прыправили. Наконецъ, на здорове и знишчене протестантисъ похвалку учынили. О што все оферуючысе протестансъ модерна зъ ихъ милостю правомъ чынити, тую свою заносечи протестацию, салвамъ мелиорационисъ зоставуетъ. Етъ инъ континенти, возного, шляхетного Стефана Яскулта, ставила, который, въ моцъ правдивое реляции своее, явне, ясне и доброволне зозналъ: ижъ онъ, въ року теперешнымъ, тысеча шестсотъ шестдесятъ четвертымъ, мѣсяца Октобра двадцеть второго дня, зъ стороною, шляхтою, паномъ Яномъ Петровскимъ и Андреемъ Брозовскимъ, будучи ужытымъ одъ ее милости урожоное панее Крыстыны Милоцкого Бончалское, былъ въ дворе Турычанахъ, где поссессоровъ тыхъ добръ, потомковъ зошлыхъ его милости пана Яна зъ Высокого Кашевского и Барбары Корытовичовны Курцевичовны, малжонковъ, выжей въ протестации менованыхъ, меновите его милости пана Самоеля Кашевского, заставшы, реквировалъ, абы во всемъ, взглядомъ помененыхъ пунктовъ, записови родичовъ своихъ досыть чынили, поля выделили и што колвекъ прыналежало, взглядомъ почыненыхъ здавна и свежо крывдъ, хотели рефероватисе до запису, яко потомкове родичовъ своихъ обликгованые, збоже, огороднины повертали, албо таксу заплатили, сеножать покошеную, зъ сеномъ, мерки въ млыне и десетину, неслушне браные, прывернули и по прыятелску сь знесли; теды его милость панъ Кашевский, за ничого собе маючы записъ, ликгамента и закладъ, не тылко реквизиции той досыть чынить ни въ чомъ не хотелъ, але ешче на здорове и знишчене до конца претестантисъ одповѣдь своимъ и инныхъ именемъ учынилъ. Зачымъ помененый возный сено помененое въ закладе двохъ тысечей золотыхъ полскихъ арештовалъ, который арештъ его милость панъ Кашевский итидемъ своимъ и инныхъ именемъ принялъ. А такъ весполъ, яко протестансъ о приняте своее протестации, такъ онъ, сознаваючый, свою реляцию, абы принятые и записаные были, просили,—што отрымали.

Книга Владимирская, гродская, записовая, поточная и декретовая, 1663—1664 годовъ, № 1033, листъ 817.

XXVII.

Жалоба отъ имени пани Сепютиной на арендатора ея имѣній Ольшаницы, Волоскаго и Скроботовки, пана Якубовскаго, о угнетеніи ея крестьянъ. 1665 г., Января 24.

Року тисеча шестъсотъ шестъдесятъ пятого, месеца Генвара двадцатъ четвертого дня.

На уряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Луцкомъ, передо мною, Мацеемъ Казимеромъ Ястребскимъ, намесникомъ буркграбства и замку Луцкого, и книгами нинешними кгродскими, Луцкими, personaliter stanowszy szlachetny pan Wawrzyniec Illaszewicz, imieniem urodzoney iey mości paniey Krystyny ze Wkry, pierwszego małżeństwa Moyżeszowey Sieniuciney, przeciwko urodzonemu iego mości panu Mikołaiowi Iakubowskiemu świadczył się y solenniter protestował w ten sposob y o to: iż pomieniony iego mość pan Iakubowski, dobra pewne, przerzeczoney iey mości paniey Sieniuciney pewnym prawem służące, to iest części we wsi Olszanicy, Wołoskim y Skrobotówce będące, od teyże iey mości paniey Sieniuciney przez intercizę między niemi w roku tysiąc sześćset sześćdziesiąt trzecim, miesiąca Octobra dwudziestego ósmego dnia, o tym spisaną y aktami grodzkiemi, Krzemienieckiemi roborowaną, za summę siedmset y dziewięćdziesiąt złotych polskich, na lat trzy zupełnych, od świętych Szymona y Iudy, święta rzymskiego, w roku tymże, tysiąc sześćset sześćdziesiąt trzecim będących, aż do takowegoż święta w roku tysiąc sześćset sześćdziesiąt szóstym przypadaiącego, arędowawszy y one obiąwszy, powinien był w tey arędzie według intercyzy y inwentarza, do niey spisanego, słusznie się we wszystkim zachować, i poddanych tameyszych, sobie arędowanych, we wsi Olszanicy będących, nad powinność ich y nad inwentarz, do tey arędy spisany, podany y we wszystkim do intercyzy arędowney referuiący się, do żadnych robocizn nie pociągać y onych nie uciążać, iako o tym taż intercyza, roboratia y inwentarz szyrzey w sobie maią; których intercyzy y inwentarza, także y prawa pospolitego, pomieniony iego mość pan Iakubowski przepomniawszy, y na zakład w intercyzie założony nic nie dbaiąc, poddanych tych, sobie arędowanych, nad powinność ich y inwentarz, do tey arędy onemu dany, od zawzięcia tey arę-

dy y obięcia tych dóbr w possessyą po wszystek czás aż dotąd, tak w roku tysiąc sześćset sześćdziesiąt trzecim, iako y tysiąc sześćset sześćdziesiąt czwartym, różnych miesięsy y dni, uciążał y teraz uciąża, y do tego, do czego oni nie należą, gwałtem pociąga y przymusza, mianowicie: gdy iuż poddani arędowni pańszczyznę od nich według inwentarza należytą lubo y z uciążeniem swoim onemu odprawuią, tedy, nad tę pańszczyznę y nad powinność odprawioną, do łowienia ryb y ciągnienia sieci na rzece Horyni poddanych gwałtem wygania, y lubo swoiey sieci nie ma, pożycza iey umyślnie na uciążenie poddanych u którego z panów sąsiadów, y takowym sposobem, że tego sieci u kogo iey pożycza, a iego poddani, spólnie z nimi łowi, y zawsze tak, nad odprawiona pańszczyznę y nad inwentarz, powinność y wszelaką słuszność, tych poddanych arędownych do tego wygania y chodzić rozkazuie; iakoż, lubo y z wielkim swoim uciążeniem y szkodą zawsze chodzić y sieć ciągnąć muszą y chodzą, a gdy który poddany rozkazaniu iego w tym dosyć nie czyni, to go każe do siebie gwałtem przywieść y bić, y sam niemiłosiernie biie, do więzienia sadza y więzi, y iuż poddanych tameyszych nie za żadną należytą od nich powinność, tylko przymuszaiąc ich do tego, żeby mu robili to co on nadpowinność y inwentarz każe, barzo pobił y pokaliczył; zboża zaś gdy młócić każe, tedy nie tak iako zwyczay iest między ludźmi młócenia y iako wszędy tam u sąsiadów poddani młócą, y iako ich iest powinność,—żyta kopę na dzień iednemu zbić a iarzyny półtory kopy, a mianowany pan arędarz, nad zwyczay, powinność y wszelaką słuszność, poddanym trzem półpięty kopy żyta na dzień a iarzyny po sześciu kop bić zawsze każe y gwałtem do tego przymusza; a drew na pańszczyznę z iesieni na kóżdy tydzień po wozów trzy, a teraz zimie po wozów cztery, każdemu poddanemu aby mu wozili każe y do tego także przymusza gwałtem, co nigdzie się tam nie zachowuie u żadnego z sąsiad; a gdy tego, lubo w młoceniu zboża, lubo w wożeniu drew, poddany który nie wydoła, iakoż y rzecz iest niepodobna, to także poddanych biie y do więzienia sadza y więzi, a to wszystko czyni nad inwentarz; dla którey tak barzo wielkiey y niezwyczaynie ciężkiey robocizny, bicia y więzienia, poddani tameyszy żadną miarą parobków zatrzymać sobie nie mogą y sami chcą przecz iść; do tego poddanego tameyszego, na imie Iwana, mimo powinność iego y inwentarz, gwałtem do dworu wziąwszy, przymusza go, żeby we dworze za gospodarza był, y iuż go o to kilka razy bił y biie, a tego poddanego onemu iey

mość pani Sieniucina nie za gospodarza, ale za poddanego podała, y tylko dwa dni w tydzień, a nie więcey, pieszo robić powinien; któremu biciu y gwałtowi mianowany poddany, daley wytrwać nie mogąc, y boiąc się dalszego bicia, chce stamtąd uciekać. Piwa też warzyć za półmile do Iampola poddanych tameyszych, nad powinność y odprawioną pańszczyznę, pan arędarz gwałtem wygania, y muszą chodzić y chodzą. Prząść także w piątki przędziwa nad pańszczyznę gwałtem na poddanych narzuca y daie, y konopie trzeć każe, czego tam bez pańszczyzny robić nie powinni y iemu tego w inwentarzu nie podano, a on przedsię gwałtem do tego przymusza, y robią mu. Także co w podwodę według inwentarza powinni poddani tameysze po piąciu czwierci miary iampolskiey raz na rok do Lwowa zboże wozić, abo, gdy w podwodę nie poiadą, to po złotych piąciu za podwodę iednę dać panu arędarzowi powinni,—to pan arędarz, nad inwenrarz y powinność, nie po piąciu czwierci miary iampolskiey, ale po półtory mace miary Lachowieckiey, która est od jampolskiey większa, onym gwałtem narzuca,—brać y wozić każe y przymusza, y tak niebożęta wozić muszą y wożą. Co też poddanych kilka przyszło było sam do tych dobr arędownych teraz podczas arędy iego osieść, y iuż poczeli byli tam y mieszkać, tedy pomieniony pan arędarz, miasto tego co by ich miał przyiowszy, iako nowych, czym założyć y im ieszcze sfolgować, to on nastąpił gwałtem na nich, żeby mu zaraz pańszczyzną robili, wyganiał ich na nię, przymuszał ich do różnych nad zwyczay robot, y kazał im robić różne rzemiosła, których oni nie umieli, grożąc im biciem y więzieniem; y tak niebożęta, widząc takowy gwałt y uciążenie, y obawiaiąc się tego bicia y więzienia, bo też y widzieli co się z drugiemi tameyszemi poddanemi od niego działo, uboztwo swoie tam porzuciwszy, kilka ich z żonami y dziećmi, w te tak wielkie zimna, precz ztamtąd poszli. A szewca tameyszego, do arędy tey puszczonego, który według inwentarza, iako rzemieśnik, nie miał być y nie ma do żadnych robot pociągany, tylko czynsz roczny, iako w inwentarzu opisano, płacić powinien,—tedy przerzeczony pan arędarz y tego nad inwentarz uciąża, bo nad tę powinność iego przymusza go do różnych robot y posług swoich, do łowienia ryb zawsze go wygania, bednarstwo robić y też iego rzemiosło szewskie odprawować mu każe, przymusza, y zawsze nieborak na iego tylko posługach y robocie zostaie, na siebie nie mogąc nic zarobić. Iako y drudzy przerzeczeni poddani arędowni, co ich nad. powinność y inwentarz do robot swoich przymusza, więzi y biie, iemu tylko zawsze mało nie co dzień, po wszystek

ten czas arędy, aż dotąd, roboty odprawuią, a sobie nic za takowym uciążeniem niebożęta nie robią, y iuż ich przez to tak barzo poubożył, pociemiężył, że daley iuż takowego uciążenia wytrwać nie zmogą; owo zgoła wniwec przez takowe postąpki pomieniony iego mość pan Iakubowski te dobra arędowne spustoszył, wyrządzaiąc y czyniąc nietylko te, ale y inne tam uciążenia, krzywdy y szkody. Przez co mianowany iego mość pan Iakubowski prawu pospolitemu, intercyzie przerzeczoney y do niey spisanemu inwentarzowi sprzeciwiwszy się, w zakład w intercyzie pomienioney założony popadł, y iey mość panią Sieniucinę y poddanych iey do szkod niemałych, które czasu prawa pozwami specifikowane będą, przywiodł y przyprawił. O co wszystko pomieniony comparens, nomine iey mości paniey Sieniuciney przeciwko iego mości panu Iakubowskiemu y powtóre świadczy się y protestuie, salve do uczynienia inszey y poprawienia tey teraznieyszey protestatiey, ieśliby w czym tego potrzeba ukazywała, iey mości paniey Sieniuciney wcale zostawiwszy, ofiarował też iey mość panią Sieniuciną o to, ile y iako z prawa przydzie y należeć będzie, prawnie czynić niezaniechać; a na ten czas tenże pomieniony comparens prosił, aby ta protestatia do akt przyięta y zapisana była,—co otrzymał.

Книга гродская Луцкая, поточная, годъ 1665, № 2507, листъ 68 на об.

XXVIII.

Жалоба пана Яна Совинскаго на управлявшаго его имѣніемъ Верховнымъ, Людвика Раковича, объ угнетеніи имъ его крестьянъ и разореніи имѣнія. 1665 г., Апрѣля 1.

Roku tysiąc sześcet sześćdziesiąt piątego, miesiąca Aprilis pierwszego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku iego krolewskiey mości Żytomirskim, przede mną, Pawłem Ziołkowskim, podstaroscim Żytomirskim, oczewiscie stanąwszy urodzony iego mość pan Ian Sowiński, towarzysz rothy

huzarskiey dawnieyszey iego krolewskiey mości, gravi cum gverela zanosił protestatią przeciwko szlachetnemu panu Ludwikowi Rakowiczowi, słudze bywszemu y urzędnikowi maiętności swoiey, nazwiskiem Wierzchowni, w sposod niżey opisani y o to: iż pomieniony pan Rakowicz, przystawszy do protestuiącego w roku przeszłym tysiąc sześćset sześćdziesiątym czwartym, miesiąca Februarydwudziestego trzeciego dnia, prawie nagi, wziąwszy zaraz, in primo accessu służby zwoiey, od protestuiącego sukień parę nowych y suchedni wszystkie in futurum za cały rok y inszą przy tym, którey protestans nie wspomina contentatią, a wziąwszy od protestuiącego w administracią maiętność iego wysz pomienioną, wszystkie intraty y pożyski tak we zbożach, młynach y w gotowych pieniądzach, co kolwiek się znaydowało fructuum, protestuiącemu należących, do powierzenia swego odebrawszy, gdy protestans, spuściwszy się cale na cnoty y życzliwość pana Rakowiczową, z woli iego krolewskiey mosci do Warszawy, potym do Krymu, włożona maiąc na siebie od krola iego mości functią poselską do hana Krymskiego nie tylko od chorągwie swoiey, ale y od maiętności swoiey absentować się musiał,—pan Rakowicz, miasto wyświadczenia zyczliwości swoiey, zapomniawszy dobrodzieystwa protestuiącego, ktore zaraz na początku onemu oświadczył, co by miał wiarnością raczey nagradzać, a proventa, panu należące, zbierać, y wcałości dochowawszy, do rąk pańskich za przyiazdem onego oddać, to on nie tylko intraty oddieraiąc zle niemi szafował, trwonił, przepiiał y marnie obracał, iako z regestru, niżey inserowanego, patebit, ale co większa, rospasawszy się na wszelakie zbrodnie y niecnoty, ruptis divinarum humanarumque legum repagulis, iako ieden z bezrozumnych, obrzydłe facinora w maiętności protestuiącego exercebat, chłopow nie zwyczainie męcząc, niewiasty rożne, tak zamężnie, iako y wdowy, także dziewki publice visibiliterque gwałcąc, iednym nie kontentuiąc się dosyć szpetnyw, ktory patravit, excessem, gdy dla wypełnienia swey woli gonił się za niewiastą, ktora, nie mogąc zbyć onego, aż w wodę wskoczyła, musiała tamże zachłyniona, a prawie w puł utopiona, gdy ią ludzie wyciągnęli, nie mogąc bydź żywa, w kilka dni Panu Bogu ducha oddała. W prędkim czasie pótym, miasto poprawy y pokaiania, do takiey pervenit insolentiey, czego baczným y uczciwym uszom słuchać horrendum, w teyże majętności protestantis niewiasty dwie, na swąwolą panią Rakowiczową, nie pozwalaiące, na imiona y przezwiska Horpinę Misczychę Iosypenkowę wdowę, y dziewkę iey na imie Maruszkę, matkę y corkę, (ktore

*

białegłowy, in simul z panem protestuiącym na tymże urzędzie stanąwszy, z płaczem skarzyly się przy ludziach), visibiliter gwałty jm poczyniwszy, stupravit; a iż mu sie wszystko impune miiało, miasto tego, co by miał, przestrzegać krzywd poddanych protestantis y szkod tak pańskich, iako y poddanych iego, ile w tym kraiu, gdzie sedes belli na ten czas existit, aby się od woyskowych nie dzialy, to on sam, bardziey niżeli nieprzyiaciel, maiętność protestuiącego zniszczył, pokrzywdził, a prawie w niwecz odrocił; gdy tedy protestans, uwolniwszy się trochę od swoich zabaw o trudności, powracał do maiętności swoiey pomienioney, pan Rakowicz wczesnie powziąwszy wiadomość o prędkiey bytności protestuiącego, pana swego, czuiąc się bydź winnym, niechcąc sie y widzieć z protestuiącym, panem swoim, nie czekał na mieyscu onego, ale co kolwiek było pieniędzy przy nim pańskich, te wszystkie z sobą zabrawszy, w roku teraznieyszym, tysiąc sześćset sześćdziesiątym piątym, miesiąca Marca dwudziestego dnia, nieopowiednie odiachał; a znalazszy sobie protectią u iego mości pana Iana Suchodolskiego, w niedalekim sąsiedztwie z protestuiącym zostaiącego, z tamtąd hostiliter nie poiednokroć na grunty protestuiącego z czeladzią iego mości pana Suchodolskiego wypadaiąc, rożne czaty odprawuie, bydła, konie zabiera, gaie pustoszy y iedno co może złego wymyslić maiętności protestuiącego, wyrządza· a coby miał za swoie występki popełnione żałować y pana swego, ktorego nie tylko tak wielkie szkody w maiętności iego poczyniwszy, excessa brzydkie y nieznosne porobiwszy, żalem y contumelią nakarmił, blagać, y iednać, to on ieszcze, przydaiąc większego żalu y zniewagi protestanti, przechwałki rożne tak na zdrowie samego protestuiącego, iako y na maiętność iego ustawicznie sprawuie, głosy spargendo w te słowa, że «iako Dymirowi od czeladnika pana Wilczkowskiego sięstało, będe szukał takich sposobow, że się to stanie y Wierzchowni», maiętnosci pomienioney protestantis, to iest, iako ten wspomniony iego mości pana Wilczkowskiego czeladnik, ze złości przeciwko panu swemu, naprowadził na pomieniony Dymir, maiętność pańską, nieprzyiaciela Deynekow, z tymże y pan Rakowicz odzywa się affektem y uczynkiem przeciwko protestuiącemu, panu swemu. Przez ktore swoie nieprzystoyne wysz wspomnione postępki, pan Rakowicz pana swego do szkod na dwa tysiące złotych przyprawił, a za gwałty y występki popełnione paenas legum, na takich rozpustnych y bezecnych zbrodniarzow w prawie iaśnie opisane, succubuit; o ktore wszystkie swoie szkody, excessa nieznośne, gwałty, białymgłowom poczynione, o przechwałki y insze zbyteczne facinora, do wskazania y wzciągnienia na

panu Rakowiczu win, ktore zasłużył, prawnych, w constituciey surowie opisanych, ofiaruiąc się z nim protestans, pan iego, prawnie, prout de iure venerit, agere, salva melioratione tey protestatiey albo, in guantum exiget necessitas, uczynienie inszey, przed urzędem tuteyszym grodzkim. Żytomirzskim, iterum atque iterum protestatur; et in continenti na verificatią szkod swoich, przez pana Rakowicza podiętych, podał protestans regestr spisany, niżey wyrażony, y zaraz stawił dwoch poddanych swoich, Iwana Pucenenka y Iuchna Hryszczenka, wszystkiego dobrze wiadomych, aby co kolwiek representuie ten regestr, iuramentem ztwierdzili, którzy nie z przymusu, ale z dobrey woli comprobarunt, in eam iuramenti rotham: «Ia Iwan y ia Iuchno przysięgami Panu Bogu w Tróycy Swiętey Iedynemu, iż te wszystkie excessa y zbrodnie, przez pana Rakowicza w maiętności pana naszego popełnione, w protestaciey wyrażone, także wszystkie szkody, przez tegoż pana Rakowicza w dochodach pańskich poczynione, prawdziwie, a nie potwarnie są opisane, tak nam Panie Boże dopomoż y niewinna męka Pana Christusowa». A tego regestru tenor iest ten: «Regestr szkod, przez Rakowicza poczynionych. Naprzód percepta dziesięciny, którą wziął z łanow pańskich roku 1664: u Pilipa pszenice kop cztery; u Fesenka Iaremenka żyta pułtrzeci kopy, pszenice kop dwie; u Iliasza Krzywoszyie pszenice kop trzy; Matfij Krzywy dał żyta pułtory kopy; u Opryszczenka żyta kope iedne; u Dyaka żyta pułtrzecia kopy; u Hrynczenka pszenice kop sześć, żyta kop trzy, u Iacka Mohiłki pszenice kop pułszosty, żyta pułpięty kopy; u Maska żyta pułtrzeci kopy; u Lewczenka żyta kop trzy; u Panasa żyta kop trzy, pszenice kopę iedne; u Iakowychy żyta kop trzy y snopow piętnaście; u Charenkow pszenice pułczwarty kopy; u Nerody żyta pułtory kopy; u Sołowiia żyta kopę iednę; u Moroza żyta kop dwie; u Skrypczenka żyta kopę iednę, pszenice kopę iednę; u Zymowczychy żyta kopę iednę; u Bobra żyta kopę; u Lewka Horbanenka żyta pułpięty kopy; osiewku mego kop dwadzieścia; odbieżczyzny u Czumaka żyta kop iedenaście; u Iakowenka kop sześć; u Bobka żyta kop cztery, restant; dwa młyny, w ktorych po dwa kamienie, stępy, watidła, to wszystko on do siebie brał y obracał, kędy chciał, konie kupował etc; u Andruszczenka Iliasza uchwyciła piechota owiec dwie w Pawołoczy, Andruszczycha chodziła do commendanta, commendant kazał owce popłacić y skury powracać,—Rakowicz te pieniędze pobrał; Iterum w tychże dniach, absente me, wziął Rakowicz u gromady złotych trzydzieści, iak do Łabu-

nia iechał; iterum taż gromada dała złotych dziesieć in absentia iego, kiedy odiachał do Łabunia, wziął był attaman ze młyna złotych cztery, y te Rakowicz powrociwszy wziął y przepił w Pawołoczy za konia; Kiryłowi wymiaru ze młyna pułdziesięty osmaki dał Rakowicz; pszenicy, co z iam wybierali u chłopow, wziął osmaczek sześć; u Feskowego parobka wziął owsa pułtory mirki; sboża mego samego wziął osmak pięć; u Maximenka z Romanem wziął talerow trzy, łaznią spalił. A tak pomieniony protestans tę swoię protestatią, iuramentem poddanych stwierdzoną, przede mną, urzędem, zaniozszy, prosił, aby przyięta y do xiąg ninieyszych, grodzkich, Żytomirskich, wpisana była,—co otrzymał.

Книга Житомирская гродская, записовая и поточная, 1664—1666 года, № 21, листъ 127.

XXIX

Донесеніе align вознаго о наложеніи имъ ареста на крестьянъ, бѣжавшихъ изъ имѣнія Бердичевскаго монастыря, въ село Кустынъ. 1665 г., Апрѣля 27.

Roku tysiąc sześćset sześćdziesiąt piątego, miesiąca Aprilis dwudziestego śiódmego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku iego królewskiey mości Żytomirskim, przede mną, Pawłem Ziołkowskim, podstarościm Żytomirskim, stanąwszy oczewisto wozny generał woiewodztwa Kiiowskiego, Wołyńskiego, Bracławskiego y Czernihowskiego, opatrzny Ignacy Kuryłowicz, ku zapisaniu do xiąg ninieyszych grodzkich, Żytomirskich, w moc prawdziwey relaciey swoiey, iawnie, iaśnie y dobrowolnie zeznał temi słowy: iż on, w roku teraznieyszym, tysiąc sześćset sześćdziesiąt piątym, miesiąca Aprilis dwudziestego piątego dnia, będąc requisitus wolą w Bogu wielebnych oyców karmelitów bosych konwentu Berdyczowskiego, z przydania urzędowego, maiąc przy sobie stronę szlachtę, ludzi dobrych, szlachetnego pana Antoniego Didkowskiego y pana Stanisława Głowkowskiego, ieździł y był w

siele Kustynie, maiętności urodzonego iego mości pana Walentego Dłużyńskiego, w kluczu Berdyczowskim, w woiewodztwie Kiiowskim a powiecie Żytomirskim leżącey, gdzie we dworze w izbie zastawszy oblicznie sługę iego mości, raczey urzędnika pomienioney maiętności, szlachetnego pana Iana Gołębiowskiego, z powinności swoiey woznowskiey, poddanych zbiegłych, z ich wszelkiemi dobytkami, bydłem, końmi y maietkami, w liczbie dziewiętnastu, to iest: Kniazichę wdowę ze dwiema synami, Fedora stróżą, Iwana Pukáca Łapiszynego zięcia, Hrycka, Matfieia Cwiia, Wyszotrawkę Kondrata, Trochna, Łucyka, Trocka dyakowego brata, Husienka Iwana, Hrycka Haystrę, Tymka Maxymenka, Mrozenka, Spikulisienka zięcia stróżowego, Własa Rusienka, Nestera, Łucyka, Kostia, Trocka, każdego w tysiącu kopach litewskich u pomienionego pana Gołębiowskiego aresztował y innodował, aby wyż pomienionych poddanych, po imionach y przezwiskach specifice wyrażonych, iako własnych klasztorowi Berdyczowskiemu należytych, do rozprawy prawney dotrzymał; który, to iest pan Gołębiowski, wyż mianowany areszt przyiowszy, z tym się deklarował, mówiąc, że pan iego, iego mość pan Dłużyński, pomienionych poddanych do rozprawy prawney dotrzymać gotowy y do sądu in causa statuitionis zapozwany stawić. Co pomieniony wozny stroną szlachtą, przy sobie będącą, oświadczywszy, ztamtąd odiachał, y tego wszystkiego prawdziwą relacyą przed urzędem tuteyszym uczyniwszy y zeznawszy, prosił, aby do xiąg ninieyszych przyięta y zapisana była,—co otrzymał.

Книга гродская Житомирская, записовая и поточная, годъ 1664—1666, № 21, листъ 147.

XXX.

Жалоба пана Кулаковскаго о разореніи паней Козицкою имѣнія Дядковичъ, на которое онъ имѣетъ право наслѣдства. 1665 г., Іюля 14.

Року тисеча шестьсотъ шестьдесятъ пятого, месеца Июля чотырнадцатого дня.

На враде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Луцкомъ, передо мною, Мацеемъ Казимеромъ Ястребскимъ, наместникомъ буркграб-

ства и замку Луцкого, и книгами нинешними кгродскими, Луцкими, personaliter stanowszy urodzony iego mość pan Alexander Kułakowski urodzoney paney Maryny Hawsowiczówny Kukolskiego małżonek, imieniem paniey małżonki smey y swoim, iako małżeński opiekun, przeciwko urodzonym ich mościom panom: iey mości paniey Staniszewskiego, pierwszego małżenstwa Stephanowey Bohdaszewskiey, a wtórego Kozickiey, także potomkom y successorom dobr, po urodzonym niegdy panie Stephanie Bohdaszewskim, pierwszym małżonku iey mości, zostałym, którym iego mość manifestans imion wiedzieć na ten czas nie może, po wzięciu iednak wiadomości specifikować będzie, świadcząc się y protestuiąc, do wiadomości urzędu ninieyszego donosił to: iż przerzeczony pan Bohdaszewski od dwudziestu niemal lat maiętność wieś Diadkowicze, w woiewodztwie Wołyńskim a powiecie Łuckim leżącą, dobra macierzyste manifestuiącey, nie spustoszone, do używania swego wziąwszy, y części tak urodzonym niegdy panu Ierzemu Hawsowiczowi y pannie Helenie, bratu y siestrze manifestuiącey, Kukolskim, y samey manifestuiącey należące, nullo iure w dzierzenie swoie obiąwszy, onych czas niemały, nic z tych części, choć byli reguisiti od dziedziców, nie daiąc, tych dóbr zażywali, które potym tak sam neboszczyk pan Bohdaszewski, iako y sama iey mość, szedszy w stan małżeński za pana Kozickiego, y po panu Kozickim, sama uciążeniem różnym poddanych tameyszych zniyszczyła, zubożyła, że teraz tylko ich trzy zostało, a było więcey trzydziestu; o czyw manifestuiący się, iako dziedzice przerzeczonych części, wziąwszy wiadomość, że te dobra, wyż rzeczone, manifestuiącym części należące, ich mość trzymali, pożytki z nich przychodzące, brali y nic z nich manifestuiącym prowiantu nie dawali, dobra te, części manifestuiącym należące, spustoszyli y do szkod niemałych przywiedli, które, po wzięcu doskonalszey wiadomości, przez inszą, szerszą protestacyą, albo pozew, będą specifikowali; w czym sobie wolną melioratią iego mość manifestans zostawiwszy, o przyięcie y zapisanie tego krótkiego opowiadania prosił,—co y otrzymał.

Книга гродская Луцкая, поточная, годъ 1665, № 2507, листъ 738

XXXI.

Жалоба пани Стрибунецкой на ксендза Гнатовскаго, отнимающаго у нея земли, прогнавшаго православнаго священника и поселившаго въ его домѣ дударя, съ цѣлью, чтобы онъ своею игрою мѣшалъ православному богослуженію. 1665 г., Іюля 24.

Року тисеча шестьсотъ шестьдесятъ пятого, месеца Іюля двадцатъ четвертого дня.

На уряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Луцкомъ, передо мною, Мацеемъ Казимеромъ Ястребскимъ, намесникомъ буркграбства и замку Луцкого, и книгами нинешними кгродскими, Луцкими, personaliter stanąwszy urodzona iey mość pani Maryna Bereznickiego, pierwszego małżeństwa Konstantowa Porwaniecka, a teraz wtórego Alexandrowa Strybuniecka, z przytomnością iego mości pana Strybunieckiego, małżonka swego, swym y potomków swych z tymże pirszym małżonkiem spłodzonych imieniem, swiadczyła y protestowała się przeciwko wielebnemu w Panu Bogu iego mości xiędzu Ludwikowi, plebanowi Hulewiczowskiemu, y urodzonemu panu Iakubowi, Gnatowskim, braci rodzoney a synom zeszłego niegdy urodzonego pana Iana Gnatowskiego, o to: iż pomieniony xiądz Gnatowski, z rodzonym swoim, mieszkaiąc z protestuiącą w iedney wsi Kniehininie, gdzie iako inszym ich mościom panom sąsiadom, w teyże wsi, Kniehininie, mieszkaiącym y kondicie swoie maiącym, pretextem tego że iest osoba duchowna, tak y protestuiącey y dziatkom iey, w dobrach ich własnych dziedzicznych, różne a prawie ustawiczne, przy presentiey swoiey, w tey wsi mieszkaiąc, y sine praesentia, przez rodzonego swego y czeladź, krzywdy, szkody, despekta sameyże protestuiącey, teraznieyszemu małżonkowi, czeladzi y poddanym iey czyni, wyrządza, z dobr prawu dziedzicznemu pirszego małżonka protestuiącey a oney oprawnemu podległych, przez odeymowanie gruntów, wyciska, y iako mu się podoba, nie dbaiąc nic na stan swóy duchowny, protestuiącą y innych ich mościów panów sąsiad, o co na iego mości od nich są pozanoszone protestacie, opprimuie. A nie kontentuiąc się temi to przez siebie wyrządzonemi krzywdami y szkodami, od kilku lat cmentarz na własnym y spólnym gruncie Kniehinińskim ufundowany, gdzie przed tym starożytna cerkiew bywała y ciała w grobach przodków sąsiedzkich y antecessorów ich odpoczywaią, nigdy do tego gruntu, gdzie ten cmentarz zosta-

wał, nie należąc, pod siebie podgarnowszy, y drogę starowieczystą, mimo ten cmentarz ku Szwiszczowu idącą, kożdemu do przeiachania wolną, zagrodziwszy, tam z tego cmentarza ogrod y gumno sobie, krzyże y kamienie nad umarłemi stanowione pozrzucawszy, uczynił; a żeby do szkody protestuiącą mógł przywodzić, iako y ich mościów panów sąsiady inszych przywodzi, umyślnie do tego zagrodzonégo y z cmentarza urobionego ogrodu y gumna dziury kożdego prawie roku czynić kazawszy, dobytki wszelakie gdy w ogrod wchodzą, lubo w onym nic posianego y zboż w gumnie nie będzie,—bić y zabiiać każe. W roku zaś tysiąc sześćset sześćdziesiąt czwartym tenże iego mość xiądz Gnatowski, z rodzonym swoim, chałupę popowską, przy cerkwie inszey Kniehinińskiey na własnym gruncie protestuiącey y zeszłego małżonka iey, przez ich mościów panów sąsiady ich samych zbudowaną, świeszczennika z oney odpędziwszy, na siebie nic do niey y do gruntu nie należąc odebrał, y na wzgarde wiary greckiey chłopa Dude w też chałupę, dla przeszkody odprawowania nabożeństwa, wsadził; który to Duda, rozkazania iego mości xiędza Gnatowskiego y brata iego, podczas odprawowania przez zaciągnionego czasem świeszczennika w cerkwie nabożeństwa, w dude gra y w nabożeństwie przeszkadza, y pod tąż cerkwią piiatyki y tańce ludzie przy tym Dudzie z woli ich mościów odprawuią, a ich mość z tego wszystkiego naśmiewaią się y urąganie czynią, przez co żadną miarą w tey cerkwi nabożeństwo odprawowane być nie może. Do tego tenże xiądz Gnatowski z bratem swoim, wyciskaiąc protestantkę z ubogiey substantiey iey y dziatek oney; w roku tymże, tysiąc sześćset sześćdziesiąt czwartym, pirwey wygon własny protestuiącey, na gruncie iey dla dodytków od inszych gruntów iey dzielony, przeciwko gruntu ich zostaiący, nie chcąc nigdy dla ustawiczney swey ku protestuiącey nieprzyiazni zboż swoich grodzić, gwałtownie odioł, a potym, roku iuż teraznieyszego, tysiąc sześćdziesiąt piątego, in Maio, na gruncie też protestuiącey ulicę, od niemałych lat uczynioną, do siebie y gruntu swego przyłączywszy, przechodu poddanym protestuiącey obadwa ich mość bronią, y gdy którego powodę do stawu albo gdziekolwiek idącego obaczą,—biią, tłuką y iak się im podoba oprimuią. A nie dość na tym maiąc, że z własney oyczyzny dziatki protestuiącey y samą protestuiącą iego mość xiądz Gnatowski z rodzonym swoim wyzuć usiłował, ale ieszcze nic nie dbaiąc na zapis rodzica swego zeszłemu panu Konstantemu Porwanieckiemu, pirszemu małżonkowi protestuiącey, na summę siedmset złotych y na zastawę części pewney gruntów, pól y sianożęci służącemu, też grunta y sianożęci, przez rodzica swego zastawione, in evicti-

one będące, odbira, iakoż nie tylko co sam poodbirał, ale ieszcze panom Zarębom, małżonkom, siostrze y szwagrowi swoim, sianożęć, w dzierzeniu protestuiącey będącą, niewiedzieć za iakowemś kontraktem puścił, którzy tak w roku przeszłym, iako y w teraznieyszym, siana niemało na tych sianożęciach pograbili. Zaczym protestuiąca, nie mogąc tak wielkich krzywd y szkod dłużey od iego mości xiędza y pana Iakuba Gnatowskich ponosić, gdy przyiacioł do ich mościów okolicznych prosząc, aby cokolwiek z gruntów własnych, dziedzicznych pirszego małżonka iey, prawu oprawnemu oney podległych, pod siebie podgarneli, przywrócili, y w dalszy czas, aby takowemi oppressiami protestuiącey y małżonka iey nie ciemiężyli, także, aby sianożęci przez rodzica ich zastawioney nie odbirali, y grabić panom Zarębom nie kazali,—tegy ich mość, zaiątrzone serce iako do wszystkich sąsiad swoich, tak y do protestuiącey y małżonka iey maiąc, y owszem w dalszy czas poprzestać przeszkod y impedimentow czynić nie chcąc, na perswazyą przyiacielską nic a nic uczynić nie chcieli, ale raczey do dalczey ruiny substancyę, zdrowia przywodzić y na kryminały, aby ich z substanciey y dobr wyzuć mogli, zarabiać deklarowali się; przy którym odprawieniu przyiacioł ieszcze odpowiedź dalszą na zdrowie małżonka protestuiącey y iey samey uczynili y czynią. Przez co wszystko xiądz Gnatowski, z rodzonym swoim, prawo pospolite zgwałciwszy, w winy, w niem opisane y w zakład w zapisie rodzica swego założony, popadł, także do szkod niemałych, które czasu prawa pozwami specifikowane będą, przywiodł y przyprawił; o co się y powtóre protestuiąca przeciwko onym oświadczywszy, a zostawiwszy sobie salwe do uczynienia szyrszey protestaciey y melioracią tey teraznieyszey, byłali by tego potrzeba. A na dowod tego wszystkiego tak protestuiąca stawiła woznego generała woiewodztwa Wołyńskiego, szlachetnego Onofria Waśkowicza, który dla zapisania do xiąg ninieyszych grodzkich, Łuckich, zeznał temi słowy: iż on roku teraznieyszego, tysiąc sześćset sześćdziesiątego piątego, miesiąca Maia ośmnastego dnia, maiąc przy sobie szlachtę, ludzi dobrych, pana Marcina Kyszyńskiego a pana Mikołaia Gronckiego, za żądaniem y reqvisitią iey mości paniey Strybunieckiey y małżonka iey, był we wsi Kniehininie, gdzie z powinności swoiey urzędowey widział w chałupie, przy cerkwi Kniehinińskiey zbudowaney, chłopa Dudę, który ustawicznie przeszkadzaiąc odprawowaniu w cerkwi nabożeństwa w dudę gra, y tam ustawicznie pod cerkwią tańce y piiatyki odprawuią się, który Duda mianował być tę chałupę, w którey zostaie, przez

*

xiędza Gnatowskiego y rodzonego iego od panów szlachty Kniehinińskiey odiętą. Do tego wygon, dla dobytków wydzielony, własny iey mości paniey Strybunieckiey, y ulicę przez iego mości xiędza Gnatowskiego pod siebie pozabierane y do swoich gruntów przyłączone, oglądał; y ztamtąd zwróciwszy się, o tym relatią swoię przedemną, urzędem, uczynił y zeznał, prosząc, aby ta protestatia, pospołu z relatią, była przyięta y do akt zapisana,—co otrzymał.

Книга гродская Луцкая, поточная, годъ 1665, № 2507, листъ 779 на оборотѣ.

XXXII.

Жалоба слуги Запорожскаго гетмана Павла Тетери, шляхтича Покленковскаго, на пана Кухарскаго, убившаго нанявшуюся было у него женщину. 1665 г., Октября 23.

Року тисеча шестъсотъ шестъдесятъ пятого, месеца Октобра двадцатъ третего дня.

Въ роки судовые кгродские, Луцкие, отъ дня двадцатъ второго месеца и року вышъ на акте менованыхъ припалые и судовне одправоватисе зачатые, передо мною, Александромъ Пирускимъ, подсудкомъ Володимерскимъ, подстаростимъ Луцкимъ, stanąwszy personaliter urodzony iego mość pan Maciey Poklękowski, sługa wielmożnego iego mości pana Pawła Tetery, hetmana woysk iego królewskiey mości Zaporozkich, Bracławskiego, Czyhyryńskiego starosty, za prawem od iaśnie wielmożnego iego mości pana oboznego koronnego, starosty Łuckiego, teraz świżo nabytym, dóbr miasteczka Rafałówki y wsiey do niego należących dziedzica, tak tegoż pana swego iako y osoby niżey mianowaney, okrutnie przez urodzonego iego mości pana Marcina Kucharskiego zabitey, krewnych, którzyby się napotem odezwać mogli, imieniem, naprzeciwko temuż iego mości panu Marcinowi Kucharskiemu, przez którego niżey mianowany zabóystwa uczynek iest popełniony, solenniter nec non gravi cum querela

zanosząc akt protestaciey opowiadał, y do wiadomości to urzędowi ninieyszemu donosił: iż pomieniony comparens, w roku teraznieyszym, tysiąc sześćêt sześćdziesiat piątym, będąc od wyż mianowanego iego mości pana hetmana woysk Zaporozkich, pana swego, tam do wyż rzeczonych dóbr Rafałowskich, teraz nowo przez iego mości pana hetmana nabytych, dla dozoru zasiania y inszego gospodarstwa zesłany, gdzie zostaiąc, gdy w roku tymże teraznieyszym, tysiąc sześćset sześćdziesiąt piątym, miesiąca Octobra dnia siedmnastego, w pewney potrzebie tegoź pana swego z miasteczka Rafałówki do miasta Czartoryska przez wieś Police, w którey pomieniony iego mość pan Kucharski mieszka, iechał, alie chłopi trupa zczerniałego, którego psi znacznie nadiedli, do grobu tamże za dworem na to wykopanego niosą; czemu się comparens zadziwiwszy, chłopów tamecznych że, coby to był za trup, przez kogo y iakim sposodem iest zabity?— pytał się; a tak chłopi tameczni, iako y inna czeladź dworska, za tym ciałem idąca, którzy tego dodrze wiadomi, powiedzieli, że to białagłowa, na imie Anna, mieniła się być szlachcianką z Ukraińskich kraiów, pokrewnym (sic) pana Hulanickiego, która podczas rozruchów, w kraiach tamecznych, Ukraińskich, będących, przed nieprzyiacielem krzyża świętego tu do Polski uszła, y czas niemały na pewnym mieyscu gdzieś pod Lublinem zmieszkawszy, znowu, ku domowi przebieraiąc się, przez miasto Ołykę podczas żniw teraznieyszych szła, którą tenże pan Kucharski, będąc potrzebny gozpodyni, tam natenczas przeiąwszy w Ołyce, ady się do pewnego czasu u niego zabawiła, prosił, y wziąwszy ią zaraz ztamtąd, za gospodynię onę przyiął był; a tak ona nieco pomieszkawszy, y źe się iey te mieysce dla pewnych przyczyn nie podobało, chcąc się uwolnić, prosiła o odprawę, którą on miasto odprawy zbił y żadną miarą odprawić nie chciał; tedy pomieniona, okrutnie zabita, nie mogąc się inaczey eliberować, musiała była nieopowiednie odeyść, którą obwiniony pan Kucharski w drodze dogoniwszy, y do dworu, tam w tey wsi Policach będącego, dnia dwudziestego dziewiątego Septemdris w tymże teraznieyszym roku, tysiąc sześćset sześćdziesiąt piątego, przyprowadziwszy, y do lipy, pośrzod dworu tam będącey, przywiązawszy, sam kiiem tak okrutnie a nielitościwie zbił, że wszystkie cało barzo zsiniałe zostalo y one aż do kości poodbiiał, y ledwie co troche żywą tamże, na podworzu, zostawiwszy, nikomu do izby brać y żadnego opatrzenia koło niey mieć nie kazał. Nad którą białogłowa tam iedna zmiłowawszy się, a potaiemnie w kilka

dni potym na teliżkę ią włożywszy, do łaźni poddanego iednego tameyszego, Serhiia, zaprowadziła była; o czym pomieniony pan Kucharski dowiedziawszy się, a chcąc żeby ludzi okolicznych wiadomości to nie doszło, do dworu ią znowu także w kilka dni potym wziąć kazawszy, do izby pustey, tam w tymże dworze będącey, wrzucić kazał, y opatrzenia żadnego, umyślnie żeby umarła, dawać zabronił; która przez kilka dni w tey pustey izbie leżąc, a nie mogąc iuż nic około siebie radzić, gniła, a tak psy dworskie ten smrod od niey usłyszawszy, w nocy, ze dnia szesnastego na dzień siedmnasty tegoż miesiąca Octobra, do tey izby wpadszy, ieszcze żywą, rady sobie dać nie mogącą, szarpiąc doiedli, że tamże, bez spowiedzi y naświętszego sacramentu, teyże nocy Panu Rogu ducha oddała; o czym tenże obwiniony pan Kucharski dowiedziawszy się, czym prędzey zakopać kazał,—y to teraz chować to ciało prowadzą. Co wszystko tak ci chłopi tameczni, którzy tego wszystkiego barzo dobrze wiadomi, iako y dragan tam ieden z pod chorągwie iego mości pana hetmana woysk Żaporozkich, znaiąc przed tym tę białogłowę, pod sumieniem zeznali. A tak wyż mianowany comparens, takowy wyż rzeczonego obwinionego pana Kucharskiego nieprzystoyny a prawie niezbożny uczynek widząc, tego to trupa, na którym iuż y ciała omale na kościach było, chować nie dopuściwszy, y one zaraz in recenti wziąwszy, zachowuiąc się w tem według nauki prawa pospolitego, też ciało, przez wyż rzeczonego pana Kucharskiego, sposobem wyżey opisanym zabite, tu na urząd przyprowadziwszy, one przede mną, urzędem, prezentował, y o przydanie woznego dla oglądanią y proclamowania onego y żebym sam oglądał—mnie, urzędu, prosił y affectował. A tak ia, urząd, czyniąc dosyć affectaciey comparentis, tego trupa oglądałem, y woznego generała, szlachetnego Nestera Mikrowskiego, na oglądanie y proclamowanie tego trupa przydałem. Który to wozny, czyniąc dosyć woli y rozkażaniu urzędowemu, a z powinności swoiey woznowskiey, one ciało, które barzo kiiami potłuczone y przez psów poszarpane y aż do kości pożarte, widziawszy, według prawa raz pierwszy w zamku, drugi przed zamkiem, trzeci w rynku; na mieyscach zwykłych, publicznych, przywodząc to wszystkim do wiadomości, iż ta białagłowa, na imie Anna, przez wyż rzeczonego pana Kucharskiego, sposobem y czasu wyżey mianowanych, okrutnie a nielitościwie iest zabita y zamordowana—obwołał y publikował; y tak o tem, z mieysc proclamaciey powróciwszy, że obwołał y publikował, iako że y to

tak a nie inaczey było, iako wyżey w tyw akcie protestaciey iest wyrażono, prawdziwie być stałe mienił, oczewiście przed urzędem ninieyszym stanąwszy, zeznał swoią relacią. A tak przerzeczony comparens to urzędowi do wiadomości doniosszy, y salve do meliorowania tego aktu albo inszey szyrszey protestatiey uczynienia, ieśliby tego potrzeba ukazywała, temu komu z prawa będzie należało, zostawiwszy, prosił, aby to wszystko actis praesentibus connotatum było,—co otrzymał.

Книга гродская Луцкая, поточная, № 2507, годъ 1665, листъ 1086 на оборотѣ.

XXXIII.

Жалоба отъ имени Брацлавскаго старосты, Павла Тетери, на управлявшаго арендованнымъ у него селомъ Полицами, шляхтича Кухарскаго, объ угнетеніи тамошнихъ крестьянъ и изнасилованіи крестьянскихъ дѣвушекъ и женщинъ. 1666 г., Іюля 1.

Року тисеча шестъсотъ шестъдесятъ шостого, месеца Юлии первшого дня.

На уряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Луцкомъ, передо мною, Мацеемъ Казимеромъ Ястребскимъ, наместникомъ бурkграбства и замку Луцкого, и книгами нинешними кгродскими, Луцкими, stanowszy oczewiście urodzony pan Stephan Drzewiecki, sługa wielmożnego iego mości pana Pawła Tetery, Bracławskiego, Czehiryńskiego etc. starosty, dobr miasteczka Rafałówki y wsi do niego należących dziedzica, imieniem tegoż pana swego y poddanych iego mości dziedzicznych, tak tu niżey imiony wyrażonych, iako y tych, którzy czasu prawa w pozwach specifikowani będą, ze wsiów Polic, Żołudźka Małego, Mosiewicz y Bołochowicz, tu w powiecie Łuckim a kluczu Rafałowskim będących, iako skoro tylko od tychże poddanych o krzywdach, wiolencyach y oppressyach ich, od iego mości pana Marcina Kucharskiego onym stałych, mogła się wziąć wiadomość, natychmiast zaraz przeciwko temuż urodzonemu panu Marci-

nowi Kucharskiemu świadczył się y solenniter protestował w ten, niżey opisany, sposob y o to: iż mianowany pan Kucharski, od iaśnie wielmożnego iego mości pana Iana Klemensa Branickiego, marszałka nadwornego koronnego, y paniey Katharzyny na Czarncu Czarneckiey, małżonki iego mości, którzy wyż rzeczone wsi Police, Żołudźk Mały, Mosiewicze y Bołochowicze za pewnym prawem przeszłych lat trzymali, będąc pomieniony pan Kucharski przerzeczonych wsi urzednikiem y w zawiadywaniu swoim one maiąc, nie sprawował się tam iako na niego należało, ale nic nie pomnąc na prawo pospolite y winy w niem opisane, sam z domysłu swego, chcąc te dobra y poddanych tameyszych wniwecz obrócić, mimo wszelaką słuszność y nad powinność zwyczayną, od tych poddanych należącą, różne tymże poddanym krzywdy, oppressye, excessa, gwałty, boie, grabieże y inne barzo wielkie szkody, które się osobliwym regestrem opiszą albo czasu prawa pozwami obiaśnione będą, przez wszystek ten świżo przeszły rok, tysiąc sześćset sześćdziesiąt piąty, różnych miesięcy y dni, a zgoła po wszystek czas urzędu y zawiadywania tam swego zostaiąc,—poczynił; poddanych przez wielkie, niezwyczayne exactie, zbytki, bicia y gwałty porozganiał, y niemało róznych krzywd naczynił. A nadto ieszcze, gdy białegłowy, mężatki y dziwki, poddane ze wsi Polic, na pańszczyzne pleć lubo prząść do dworu, tamże w Policach będącego, gdzie mianowany pan Kucharski mieszkał, przychodzili, y gdy pańszczyzne odprawiwszy, w wieczor zwyczaynie ku domowi odchodzić mieli, tedy przerzeczony pań Kucharski do domu ich nie puszczał, ale przepomniawszy boiaźni Bożey, srogości prawa pospolitego y win w niem, surowo na takowych opisanych, nie obawiaiąc się, gwałtem te dziwki y mężatki we dworze zatrzymywał, y onych (lubo małżonke swoie miał) do nierządnego z sobą uczynku, biiąc ich y morduiąc, przymuszał, iakoż de facto dziewkom czterem y mężatce iedney ze wsi Polic, w roku świżo przeszłym, tysiąc sześćset sześćdziesiąt piątym, różnych miesięcy y dni, mianowicie: pierwiey w ostatni tydzień postu wielkiego we srzode, dnia pierwszego Aprila, iedney dziwce, imieniem Oxinie, siestrze rodzoney Tatiany Ostapowey Berdnikowey, drugiey dziwce Krystynie, córce Kassiana Sacewicza, w tymże roku przeszłym, miesiąca Iunii ośmnastego dnia, trzeciey dziwce Maruszce Byczkównie, siestrze rodzoney Daniła y Trochima Byczków, tegoż roku y miesiąca Iunii dwudziestego szóstego dnia, a potym mężatce iedney, imieniem Fedorze, niewistce Michałowey, w tymże przyszłym roku,

tysiąc sześćset sześćdziesiąt piątym, Iulii szóstego dnia, y Olenie dziwce, córce wdowy Kolendichi, tegoż roku y miesiąca Iulii dwudziestego dnia, wszystkim gwałty poczynił y z niemi ten tak nieprzystoyny, Bogu y ludziom brzydki uczynek przerzeczony pan Kucharski przez gwałt popełnił; a żeby tego tak sprosnego iego uczynku światu nie wyiawiano y żeby nikt o tym nie wiedział, tak też mężatkę y dziwki, iako inszych poddanych, bracio y krewnych ich, którzy mu, żeby takowych wiolencyi im nie czynił, o to mówili y upraszali, bił ich y pod srogim karaniem, w ostatku y śmiercią grożąc, żeby tego nikomu nie powiadali—surowo im zakazywał; które to wyż mianowane dziwki y mężatki, tak dla barzo wielkiego wstydu, iako y dla tego, że od pomienionego pana Kncharskiego pokoiu nie mieli, owszem oppressye cierpieli, ze wsi precz póść musieli y poszli, y gdzie y teraz dwóch ich, to iest Fedory mężatki y Oleny dziewki y dotych czas we wsi Policach niemasz, tylko się pomienione trzy dziwki, Oxińka, Krystyna y Maruszka, y to po ustąpieniu pana Kucharskiego z tamtych maiętności, w roku iuż teraznieyszym, tysiąc sześćset sześćdziesiąt szóstym, czasu niedawnego, do Polic powrócili, bo póki on tam zostawał, boiąc się onego, nie śmieli powracać. Także y drudzy poddani tameysi, boiąc się mianowanego pana Kucharskiego tych odpowiedzi, bicia y tyrańeach, zostaiąc zwłaszcza pod władzą onego, póki tam w tey wsi Policach był, y póki tu w tych kraiach zostawał, nikomu o takowych iego uczynkach y oppressiey swoiey nie śmieli powiadać y nie powiadali, aż gdy z tych dobr ustąpił y z tych kraiów wyiachał, dopiero ci niebożęta poddani o tym przed ludźmi powiadac y panu protestantis, iako panu swemu, skargi donosić poczeli. Przez który takowy swoy nieprzystoyny postępek przerzeczony pan Kucharski prawo Boże y pospolite zgwałciwszy, w winy, w prawie surowo o tym opisane, popadł y one na osobe swoie zaciągnął. O to tedy wszystko pomieniony comparens, iaka tylko mogła się wziąć od poddanych o tym wiadomość, imieniem iego mości pana starosty Bracławskiego y poddanych iego mości, przeciwko przerzeczonemu panu Kucharskiemu iterum atque iterum świadczy się y protestuie, salve do uczynienia inszey, szyrszey, y poprawienia tey teraznieyszey protestaciey, ieśliby w czym tego potrzeba ukazowała, także wolne specifikowanie pozwami imion poddanych y innych rzeczy, mianowany comparens panu swemu y poddanym iego mości wcale zostawiwszy, ofiarował onych że tak iako z prawa przydzie, prawnie o to czynić niezaniechać.

Gdzie tudzież, przy wyż rzeczonym protestuiącym, dziwek dwie z tych wyż mianowanych osob, iedna Krystyna Kasianówna, z oycem swoim Kasianem Sacewiczem, druga Maruszka Byczkówna, z bracią swoią rodzoną, Danilem y Trochimem Byczkami, oczewiście, przede mną, urzędem, stanowszy, będąc o to ode mnie examinowani, pod sumieniem przyznali, że ten wyż mianowany uczynek gwałtu onym przez pomienionego pana Kucharskiego, sposobem y czasu wyżey opisanych iest popełniony. Przy tym przerzeczony comparens żądał, aby ta protestacya, z przyznaniem onych, do xiąg była przyięta y zapisana; co wszystko iest przyięto y zapisano.

Книга гродская Луцкая, поточная, № *2508, годъ 1666, листъ 759.*

XXXIV.

Жалоба пана Калуссовскаго на пана Вержбицкаго, обѣщавшаго вѣшать при встрѣчѣ его крестьянъ. 1666 г., Іюля 6.

Року тисеча шестъсотъ шестъдесятъ шостого, месеца Юлии шостого дня.

На уряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Луцкомъ, передо мною, Мацеемъ Казимеромъ Ястребскимъ, наместникомъ буркграбства и замку Луцкого, и книгами нинешними кгродскими, Луцкими, stanowszy oczewiście szlachetny pan Kazimierz Lesiński, sługa urodzonego iego mości pana Iana Kałussowskiego, imieniem tegoż pana swego protestował się przeciwko Stephanowi Wirzbickiemu, dzierżawcy arędownemu włości Hołobskiey, o to: iż on, nie maiąc żadney przyczyny, do pana protestantis y do poddanych iego powziąwszy rankor iakiś, często verbis laesivis traktuiąc, novissime dnia onegdayszego, gdy pan prorestantis po swoiey pilney potrzebie do wsi Hołob sługę swego, pana Michała Pawłowskiego, zesłał, onego w plebanii o potrzebie pana swego będącego obaczywszy, verbis impetuosis napadszy, y samego pana uszczypliwemi utraktowawszy, dołożył formalia: »powiedź panu swemu, gdzie iego poddanego by y kilka zdybię, odważę się, że zabiię, by mi przyszło

na funty płacić.« Zaczym consolendo bezpieczeństwa swego poddanym protestatur, prosząc, aby actis connotatum było, zostawuiąc iednak melioratio tey protestatii albo szyrszey uczynienie,—co otrzymał.

Книга гродская Луцкая, поточная, № 2508, годъ 1666, листъ 775 на оборотѣ.

XXXV.

Жалоба намѣстника хоругви ротмистра Самуила Лаща, Александра Глосковскаго, на пана Жвана, за нападеніе съ крестьянами на его отрядъ во время ночлега и поджогъ корчмы. 1666 г., Сентября 25.

Року тисеча шестъсотъ шестъдесятъ шостого, месеца Сенътебра двадцатъ пятого дня.

Do urzędu y akt grodzkich starościńskich, Łuckich, y do mnie, Mateusza Kazimierza Pietruszewskiego, burgrabiego zamku Łuckiego, oblicznie przyszedszy urodzony Alexander Głoskowski, namieśnik chorągwi iego mości pana Samuela na Tuczapach Łaszcza, rotmistrza iego królewskiey mości, swoim tego iego mości pana rotmistrza y wszystkiey kompaniey imieniem, skarżył y protestował się przeciwko urodzonemu Ierzemu Żwanowi, dzierżawcy wsi Turzey, iako principałowi, za którego rozkazaniem niżey opisany stał się excess, y przeciwko inszym comprincypałom y pomocnikom, czeladzi y poddanym tegoż urodzonego Żwana, których imion y przezwisk lubo teraz wiedzieć nie można, na terminie iednak przyszłym, dowiedziawszy się o nich, będą specificowani, o to: iż pomieniony principał, nie pomnąc na ostrość praw koronnych y łekce ważąc dobrze a krwawie zasłużonych rzeczypospolitey żołnirzów, nie respectuiąc na straty ich w borgowey tak długo zostaiąc słuźbie, w piątek przed świętym Mateuszem, blisko przeszły, w roku teraznieyszym, gdy chorągiew ta za ordinansem iaśnie wielmożnego iego mości pana woiewody Krakowskiego, hetmana wielkiego koronnego, do obozu, pod Krupę naznaczonego, ciągnęła, y nocleg, iako podczas tak dżdżystey iesieni nie można było daley iść, w teyże

wsi Turzey protestantowi z kompanią przypadł, według trybu woyskowego gdy posłał dwóch towarzystwa dla rozpysania gospod na chorągiew,—pomieniony iego mość pan Źwan, zwabiwszy czeladź y chłopów wszystkich ze wsi wyżey mianowaney, z orężem iakie kto mogł mieć, z kosami, z kiiami, z cepami, na tych pisarzów przed dworem uderzył y hałasować począł, y gdyby była chorągiew nie nastąpiła, bez wątpienia pobitoby ich y z czeladzią,—za przybliżeniem iednak chorągwi ledwie ten uskromił się tumult. A iak staneła chorągiew, ile mógł uszczypliwych wymyślić słów pomieniony iego mość pan Źwan, będąc dobrze piiany, naprzeciw teyże kompaniey, gdzie którego potkał fulminował y znieważał, na poiedynek każdego wyzywaiąc. A nie kontentuiąc się tym, aby swoiemu dosyć uczynił rancorowi, w nocy teyże iuż nadedniem subordynował chłopa, poddanego dzierżawy swoiey, aby karczmę, w którey stał protestant przy chorągwi z czeladzią swoią, zapalił, iakoż y uczynił dosyć rozkazaniu pana swego, kiedy się namniey nie spodziewano, bo iskry ognia w gospodzie, iako podczas szabasu u żyda nie było, zapalono karczmę, w którey siła drobiazgów protestantowych, gdy niespodziany ogarnął ogień, a nie można było ratować, pogorzało, osobliwie w iukach: rządzik pukasty, mieyscami złocisty, chusty białe wszystkie, czapka szkarłatna garłowa, butów świżych czerwonych dwie parze, pas iedwabny, obrus gdański, recognitie różne, kwity, atestatie od różnych osob, protestantowi służące, pieniędzy w szelągach złotych cztyrydzieści y cztyry. Przez który swóy postępek, żadney nie maiąc do protestanta y kompaniey przyczyny, prawu pospolitemu sprzeciwił cię; o króre krzywdy y szkody obiecuie protestant in foro competenti z pomienionym principałem y comprincipałami prawnie czynić, y prosił wyż mianowany comparens, aby to actis praesentibus connotatum było,—co otrzymał.

Книга гродская Луцкая, поточная, № *2508, годъ 1666, листъ 960 на оборотъ.*

XXXVI.

Жалоба пана Карсницкаго на Кіевскаго стольника Яна-Александра Хребтовича, о убійствѣ крестьянина. 1666 г., Ноября 8

Року тисеча шестъсотъ шестъдесятъ шостого, месеца Ноябра осмого дня.

На уряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Луцкомъ, передо мною, Матеушомъ Казимеромъ Петрушевскимъ, буркграбимъ замку Луцкого, и книгами нинешними кгродскими, Луцкими, stanowszy personaliter urodzony iego mość pan Mikołay Karzśnicki, swym y urodzoney paniey Marianny Rusianówny Karzśnickiey, małżonki swey, y urodzonego pana Iędrzeia Krysy, z tąż małżonką swoią spłodzonego syna, in minorennitate existentis, imieniem, solenniter się oświadczał y protestował przeciwko urodzonemu iego mości panu Ianowi Alexandrowi Chrebtowiczowi, stolnikowi Kiiowskiemu, iako princypałowi y autorowi facti infra scripti, także szlachetnemu Piotrowskiemu y nieiakim: Raczkowi haydukowi, Ianuszowi, Szymkowi woźnicy, Waśkowi rybakowi, woznemu Lewkowi, tudzież stolarzowi, mielnikowi y inszym wszystkim czeladzi y poddanym ze wsi Bohurina części maiętności wyżey pomienionego iego mości pana Chrebtowicza, stolnika Kiiowskiego, iako comprincypałom y pomocnikom iego, którzy tu pro inscriptis et specificatis maią być rozumiani, y w dalszym procederze prawnym y w pozwach, po wzięciu wiadomośći o imionach y przezwiskach ich, specificowani y pomieneni będą, o to: iż przerzeczony iego mość pan Chrebtowicz, nie oglądaiąc się nic na prawo pospolite y winy w niem y constitutiach surowie respectu infrascriptorum opisane, ani na powinność chrześciańską ni w czym nie respectuiąc, y owszew to wszystko z tymi to swoiemi comprincipalibus et complicibus postponowawszy, maiąc znać rancor y nieprzyiaźń skrytą przeciwko protestuiącym y one do skutku przywodząc, roku teraznieyszego, tysiąc sześćset sześćdziesiąt szóstego, miesiąca Nowembra trzeciego dnia, godzina przed południem mogła być, wziąwszy wiadomość od tych to swoich pomocników facti praenominati, że nieboźczyk Paweł Litwin, poddany protestuiącego ze wsi Gruszek, maiętności ich, nazad ze wsi Uholec ze młyna we wsi Bohurynie, na części iego mości pana Roguskiego będącego, powracał się, kazawszy tego to nieboźczyka, gościńcem zwyczaynym starożytnym, z

Bohuryna idącego, poymać na dobrowolney drodze, nikomu nic, pogotowiu im, niewinnego, y do dworu swego, w tey wsi Bohurynie będącego, przyprowadzić; którzy, gdy pomienieni adhaerentes onego przyprowadzili, zarazem bez wszelakiego miłosierdzia, nie maiąc politowania nad człowiekiem chrześciańskim, niewinnym, sam iego mość pan Chrebtowicz obuchem trzy razy w głowę, to iest dwa razy w ciemie same aż do mozgu, a trzeci raz w tył głowy uderzył, od których razów gdy niebożczyk ten Paweł na ziemie padł y ledwie co żywy zostawał, tedy onego iuż tak leżącego, napoły prawie umarłego, tym to swoim czeladzi y poddanym obuchami y kiiami bić y tłuć niemiłosiernie, przewracaiąc y na drugą stronę, rozkazał; którzy to iego adherentowie y pomocnicy, nie maiąc żadnego politowania nad niebożczykiem, widząc iuż mało co żywego, bili y tłukli okrutnie po głowie, grzbiecie, bokach, rękach, nogach, goleniach, że aż żebier trzy w lewym boku złamali, ręce, nogi y golenie pogruchotali y wszystko ciało potłukli, y ran niemało, blizko sta, zadali, których dla wielkiego zbicia y stłuczenia okrutnego trydno y zliczyć, y tam iuż zbitego y umarłego od tego zbicia za dwor wywlekli z roskazania tegoż iego mości pana Chrebtowicza; gdzie dziatki tego to nieboszczyka, mianowicie Maruszka, Fenna y Hapka, córki, a Fedor y Zacharko, synowie, ieszcze y nie dorosłe, dowiedziawszy o tym zabiciu niebożczyka, oyca swego, gdy do ciała iego, tak za dwor wyrzuconego, z wielką żałością y płaczem przybiegszy, płakali (bo ciało tego zabitego dla boiaźni nie brano), tedy przerzeczony iego mość pan Chrebtowicz to ciało zabite, na większy żal tych dzieci y contempt protestuiących, kazawszy u ogona końskiego uwiązać, w rzece Horyni tamże za wsią y pode wsią y dworem iego będącą zawlekszy utopić, iako y utopiono; gdzie też dzieci, lubo ze strachem wielkim, przez całą noc pilnuiąc, y gdy to ciało spłyneło, u wierzby za nogę trzymali, a potym nazaiutrz, to iest dnia czwartego tegoż miesiąca y roku teraznieyszego, to ciało z wody, przy woznym generale, Mikołaiu Chomickim, y szlachcie, szlachetnych Ianie Boguckim y Samoelu Kamieńskim, urzędownie wyięto y tu do akt przyprowadzono dla prezentowania; gdzie z przydania urzędowego na requisitią protestantis, tenże wozny, szlachetny Mikołay Chomicki, y z przerzeczoną szlachtą, tuż judicialiter widział y oglądał na tym ciele zabitym niebożczyka Pawła Litwina, tak w głowie iako y inszych członkach y wszystkim ciele, począwszy od głowy aż do stopy nóg,

okrutnie zbite, stłuczone y zgruchotane, y rany zadane, iako w protestatii wyżey iest pomieniono, których ran y zliczyć trydno było dla okrutnego zbicia y stłuczenia; co wszystko stałe y zadane słyszał tak tam przy wyięciu tego ciała z wody, iako y na inszych mieyscach, być stałe od wyżey specificowanego iego mości pana Chrebtowicza, sług y poddanych iego, czasu, roku, miesiąca y dnia, y sposobem wyżey opisanym. A zaś tenże wozny zeznał: iż on, dnia dzisieyszego, na akcie mianowanego, to iest ósmego Nowembra, z przydania urzędowego, przy teyże szlachcie y inszych różnych ludzi, przy tym natenczas będących, wedlug prawa raz pierwszy w zamku, drugi przed zamkiem, a trzeci y czwarty w mieście samym Łucku y za miastem obwołał y prawnie publicował, że ten niebożczyk Paweł Litwin, sposobem wyżey opisanym czasu, roku, miesiąca y dnia w protestatii wyżey pomienionych, y sposobem pomienionym, iest okrutnie zabity y zamordowany przez tych to: iego mości pana Chrebtowicza, sług y poddanych, y onych za mężobóyców onego takowym sposobem, uti suprascriptum est, obwoławszy y publicowawszy prawnie, y to effective przyznawszy, y z szlachtą, affectował, aby ta iego relatia y protestatia, wespół z protestatią, do akt inserowane y zapisane były,—co otrzymali.

Книга гродская Луцкая, поточная, № 2508, годъ 1666, листъ 1069.

XXXVII.

Инвентарь сэла Руснова, съ исчисленіемъ крестьянъ и ихъ повинностей. 1667 г. Іюня 27 дня.

Року тисеча шестьсотъ шестьдесятъ семого, месеца Іюня двадцегъ осмого дня.

На уряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Володимерскомъ, передо мною, Александромъ Францишкомъ Мысловскимъ, бурккграбимъ замку Володимерского, и книгами нинешними кгродскими, старостинскими, становшы персоналитеръ урожоный панъ Станиславъ Чарноцкий, слуга урожоныхъ ихъ милостей: пана Андрея зъ Рациборска Морштына,

берштерлейтнанта его королевское милости, и ее милости панее Геленью Козичанки Морштыновое, малжонковъ, номине тыхъ же пановъ своихъ, инвентаръ села Руснова для записаня до книгъ нинешнихъ кгродскихъ, Володимерскихъ, перъ облятамъ подалъ, просячы о прыняте и до книгъ записане оного; а такъ я, урядъ, тотъ инвентаръ для вписаня до книгъ прымуючы, чыталемъ, который такъ се въ собе писаный маетъ: «Inwentarz wsi Rusnowa, przez iego mości pana Iana Kozikę, podkomorzycza Włodzimirskiego, syna zeszłego niegdy iego mości pana podkomorzego Włodzimirskiego, Tomasza Koziki, iego mości panu Adrzeiowi z Raciborska Morsztynowi, obersztelleytnantowi iego królewskiey mości, y iey mości paniey Helenie Koziczance, małżonce iego mości, dnia dwudziestego siódmego Iunii, anno millesimo sexcentisimo sexagesimo septimo. Naprzód dwór: kamienica ze dwiema izbami y alkierzami dwiema, ze wszystkim zawarciem y oknami, budynek z drzewa budowany, izba z komorą, piekarnia z komorą słomą poszyta, sernik, gumno, stodoła pleciona chróstem, obudowana płotem, winnica z browarem bez bań y kotła y bez statków, z chróstu zbudowana, stadnica z chróstu, sady pod dworem. Poddani tey wsi y powinności ich: Car Chwedko na półłanku, ma wołów trzy; Olexa na czwierci, ma wołów dwa; Iwaszko na czwierci, ma wołów dwa; Sac na pułłanku, ma wołów trzy; Głowacki na czwierci, ma wołów dwa; Brożak na czwierci, ma wołów dwa; Szwarluk na czwierci, ma wołów trzy; Kabeta na półłanku, ma wołów trzy; Lisik Andruch na czwierci, ma wołów dwa y konia; Katana na czwierci, ma wołów dwa; Grześko Werszczuk na czwierci, wołów dwa; Borysik na czwierci, ma wołów dwa; Łysy na półłanku, ma wołów trzy; Iwan Skrzypka na czwierci, ma wołów trzy; Żdanko na czwierci, ma wołów dwa; Martyn na czwierci, ma wołów dwa; Berekiela na czwierci, bez wołów; tywon y gumienny Smal—ten piechotą robi na ogrodzie; Stelmach—ten piechotą robił na ogrodzie, ale powinien lasu pilnować; pasiecznik—ten piechotą robi na ogrodzie, którego excipuią; powinność tych poddanych: robić na każdy tydzień wołami trzy dni, piechotą czwarty dzień, to iest półłannicy sami, a czetwertynnicy także trzy dni wołami a czwarty dzień żonki; powinności żadney nie oddaią; stroża za pańszczyznę. Młynek, pod którym sadzawek dwie y stawek; mielnik Waśko trzyma czwierć pola tego; powinność—do dworu z siekirą co potrzeba. Zasiwek: żyta posiano sokalskiey miary korcy piętnaście na iednym obszarze, na drugim, Borsukowie, korcy sześć, psze-

nice tąż miarą korcy pięć, owsa tąż miarą korcy ośm, ięczmienia tąż miarą korcy ieden, tatarką tąż miarą korcy trzy, prosa osmaczka Włodzimierska, konopi czwierć Włodzimierska, lnu nie siano; ogrodów zasianych warzywem dwa, grząd czterdzieści, cebuli grząd dziesięć, marchwie grząd dziesięć, pietruszki grząd dwie, ćwikty grząd dwie, pasternaku grząd ośmnaście, kapusty, grząd pięć, wysadków grząd trzy. Zboża co kolwiek iest młoconego y niemłocenego, iako to stert żyta trzy, cośmy sami widzieli okiem swym, tedy styrty, iako zimne zboża w stodołach y w szpichlerzach będące, maią cedere in usum iego mości pana podkomorzycza Włodzimirskiego, y one, iako swoie własne, ma wziąć et in commodum proprium obrocić. A tak my, przyiaciele, niżey na podpisie mianowani, ten inwentarz rękami naszemi w Rusnowie podpisawszy, stronom obom oddaliśmy. Działo się w Rusnowie, dnia dwudziestego siodmego Iunii, roku tysiąc sześćset sześćdziesiątego siodmego, ut supra». У того инвентара подписы рукъ въ тые слова: Ianusz Kozika, P. W.; Stanisław Naszłowski imieniem swoim y córki moiey, iey mości paniey Ioanny Koziczyney, pisać niumieiącey; Andrzey Morsztyn, owerszterleytnant iego królewskiey mości; Helena Morsztynowa; Iwanicki Marcian, cześnik Czernihowski, będąc na ten czas w Rusnowie, przy tym inwentarzu, podpisuię się od oboiey strony uproszony, manu propria; Ian Kudewicz Kopczyński, będący przy tym inwentarzu pisanym w Rusnowie y rewiziey bonorum, iako przyiaciel proszony y użyty od ich mościów panów oboiey strony, podpisuię się, manu propria, idem qui supra; Paweł Dunin Łabęski, uproszony przyiaciel do podpisu tego inwentarza od oboiey strony, podpisuię się, manu propria; ustnie proszony pieczętarz od oboyga ich mościów Adam Korczewski; namieśnik burgrabstwa Włodzimirskiego Ioachim Kopec. Который же то инвентаръ, за поданемъ и прозбою вышъменованое особы подаваючое, а за принятемъ моимъ урядовымъ, ввесъ зуполна одъ слова до слова до книгъ нинешнихъ кгродскихъ, Володимерскихъ, естъ инкгроссованый.

Книга Владимирская гродская, записовая, поточная и декретовая, № 1037, годъ 1667, листъ 441 на оборотъ.

XXXVIII.

Жалоба пана Вышпольскаго на пана Лыховскаго о незаконной продажѣ и залогѣ непринадлежащихъ ему крестьянъ. 1671 г., Іюня 28.

Року тысеча шестсотъ семъдесятъ первого, месеца Июня двадцетъ осмого дня.

На уряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Володимерскимъ, передо мною, Томашомъ Савицкимъ, наместникомъ присяглымъ буркграбства и замку Володимерского, и книгами нинешними, кгродскими, старостинскими, stanowszy personaliter urodzony pan Konstanty Wyszpolski, świadczył y protestował się imieniem urodzoney pani Krystyny Kozieradzkiego primi voti Franciszkowey Drozdowskiey, secundi vero voti Konstantowey Wyszpolskiey, małżonki swey, także urodzonego pana Piotra Kozieradzkiego, in minorennitate ieszcze zostaiącego, dziedzicow części wsi Kluska y Wolicy Kluskiey, przeciwko urodronemu iego mości panu Andrzeiowi Łychowskiemu, regentowi ziemskiemu Włodzimirskiemu, takoż y samey iey mości paniey Łychowskiey, siestrze rodzoney małżonki protestantis, a pana Piotra Kozieradzkiego stryiecznie rodzoney, tudzież urodzonemu iego mości panu Ianowi Żurawnickiemu, de nullitate contractow z wyszmianowanemi panami Łychowskiemi, małżonkami, uczynionych, w ten niżey opisany sposob: iż ich mość panowie Łychowscy, małżonkowie, będąc społdziedzicami części wsi Kluska i Wolicy Kluskiey po babie ich spadłych, to iest urodzoney paniey Poloniey Kluskiego Andrzeiowey Wińskiey, iako też y tey części, która przez zastaw odeszła przez tychże panow Wińskich, małżonkow, urodzonemu iego mości panu Stefanowi Lityńskiemu, a iego mość pan Lityński per cessionem juris puścił urodzoney paniey Teophili Lityńskiego Andrzeiowey Łychowskiey, córce swey; na teyże części iey mość pani Łychowska dożywocia zapis uczyniła małżonkowi swemu, iego mości panu Andrzeiowi Łychowskiemu, a iego mość pan Łychowski, nie sprawuiąc się secundum ius praescriptum, telko dożywocie maiąc na tey części, chłopow porozganiał; iakoż rozegnawszy, krórzy uszli do maiętności iego mości pana Iana Żurawnickiego,— tamże, o nich sie dowiedziawszy, poiachał y przedał ich trzech Mrocz-

kow wieczysto nazywaiomych, nie maiąc do nich prawa innego oprócz dożywocia, z iey mością panią małżonką teraznieyszą swą, iako dziedziczką, bez inszych wiadomości; także drugich pozastawywał, iako to: iego mości panu Wolskiemu chłopka Dudkę we złotych dwóchset, chłopa drugiego Musiia iey mości paniey Pucniewskiey, ciotce swey, we złotych stu dziewiąciudziesiąt. Przeto protestantes, skoro sie dowiedzieli o tych prawach y ruinie części tey, protestatur de nullitate et validitate prawa swego dziedzicznego, ofiaruiąc o to wszystko, uti de jure competient, salvam meliorationem hujus protestationis, prawnie czynić z ich mościami pany Łychowskiemi, małżonkami, si inquantum necessitas expostulaverit; a teraz o przyięcie tey teraznieyszey y do akt zapisanie prosił,—co otrzymał.

Книга Владимирская гродская, записовая, поточная и декретовая, годъ 1671, № *1042, листъ 723.*

XXXIX.

Актъ судебной передачи имѣній Добратина и Букоймы, присужденныхъ панамъ Линчевскимъ отъ Волынскаго Каштеляна Яна-Франциска Любовицкаго; при передачѣ судомъ составленъ списокъ имущества, крестьянъ и ихъ повинностей. 1671 г., Ноября 13.

Року тисеча шестъсотъ семъдесятъ первого, месеца Ноябра осмнацятого дня.

На уряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Володимерскомъ, передо мною, Стефаномъ Вышполскимъ, коморникомъ кграничнымъ воеводства Киевского, буркграбимъ замку Володимерского, и книгами нинешними кгродскими, старостинскими, становши очевисто урожоный его милость панъ Теодоръ Нецевичъ, писаръ кгродский, Володимерский, своимъ и урожоныхъ ихъ милостей пановъ: Миколая Жабокрицкого, подсудка воеводства Браславского, подстаростего, и Збигнева зъ Любенца Любенецкого, столника Венденского, судьи, урядни-

ковъ судовыхъ кгродскихъ, Володимерскихъ, также урожоного его милости пана Александра Хриницкого, подстаростего Кременецкого, именемъ, листъ екзекуториалный и ремиссу въ справе урожоного его милости пана Яна зъ Линчовъ Линчевского на добрахъ селе Добратине и половицы добръ села Букоймы, добрахъ ясневелможного его милости пана Яна Францишка Лубовицкого, каштеляна Волынского, и Анны Констанцией съ Харленжа Лубовицкое, каштеляновое Волынское, малжонковъ, ексъспедиованые, рукома ихъ милостей пановъ официалистовъ при печатехъ подписаные, для вписаня до книгъ нинешнихъ перъ облятамъ подалъ, просячы, абы принятый и въ книги вписаный былъ; который то листъ екъзекуториальный и ремиссу я, урядъ, для вписаня до книгъ прыймуючы, читалемъ, и такъ се въ себе писаный маетъ: «My, Mikołay Żabokrzycki, podsędek Bracławski, podstarości, Zbigniew z Lubieńca Lubieniecki, stolnik Wendeńcki, sędzia, y Teodor Necewicz pisarz Włodzimirscy, y Alexander Chrynicki, podstarości Krzemieniecki, urzędnicy sądowi, wiadomo czyniemy tym naszym executorialnym listem wszem wobec y kożdemu zosobna, a osobliwie sądowi głównemu trybunałowi koronnemu Lubelskiemu: iż my, przychylaiąc się tak do prawa pospolitego y decretów sądów głównych trzybunalskich, Lubelskich y Piotrkowskich, między instygatorem sądowym y urodzonemi ich mościami: panem Ianem z Linczow Linczewskim y panią Zuzanną Hulewiczówną Linczewską, małżonkami, actorami, a iaśniewielmożnemi ich mościami: panem Ianem Franciszkiem Lubowickim kasztelanem Wołyńskim, y iey moścą panią Anną Constantią z Charlęża Lubowicką, kasztelanową Wołyńską, małżonkami, y innemi osobami w dekretach specificowanemi, pozwanemi w sprawach kilku, to iest o expulsią z dobr sioła Skurcza, Biskupicz y Dziesięciny, prawu ich mościów panów Linczewskich, małżonków, podległych, skontemptowanie actorów babki y czeladzi ich mościów, pobranie wiele rzeczy, y o inne pretensie y wiolentie, tudzież o winy prawne, ztąd pochodzące—intentowanych, po różnych terminach ex personali comparitione in termino contraventionis decretis tribunalitionis, także ratione convulsionis decretorum tribunalitionum et evocationis—do sądu seymowego ferowanych, iako też do condemnat na ich mościach pozwanych otrzymanych referuiąc się, także y do decretu ostatniego, z remissy ich mościów panów deputatów capturowych woiewodstwa Wołyńskiego, przez ten sąd capturowy dla uczynienia na dobrach pozwanych mocney executiey przydanych, w sądzie głów-

nym tvybunale koronnym, Lubelskim, między temiż actorami y ich mościami: panem kasztelanem Wołyńskim, małżonką iego mości y innemi osobami, pierwszey executiey y odebranie dobr impugnatorami, w remissie mianowanemi, pozwanemi, feria quarta pridie festi sanctae Heduigis viduae electae, anno Domini millesimo sexcentesimo septuagesimo primo—stałego; którym to decretem ostatnim, za nieodezwaniem się przez pozwanych y nieznoszeniu z siebie infamii y banicii wiecznych, ex controversiis otrzymanych, sąd główny trybunalski koronny Lubelski nakazał, aby wielmożny iego mość pan starosta Włodzimirski y iaśnie oświecony xiąże iego mość pan starosta Krzemieniecki, lubo sami przez siebie, lubo przez urzędy swoie, z dobr pozwanych executionem ultimariam, fortem, finalem ac indelatam, manu forti et armata, z ruszeniem powiatów woiewodztwa Wołyńskiego, lubo by się pozwani gleytami z łaski iego królewskiey mości danemi y relatiami ad cassandum zapisanemi, bronili y innych benefitia juris zażywali, sub paena perpetuae banitionis et sub privatione capitaneatuum et refusione damnorum—uczynili, y ad possessionem bonae jure victorum citatorum, ad primam requisitionem partis actoreae, podali; o czym decreta ex controwersiis, któremi solutia summy post praestitum juramentum, także paeny—są przysądzone, iako też infamiae banitiae y decret pomieniony ostatni, którym fortem executionem ich mościom panom starostom y nam urzędom czynić nakazano, do akt grodzkich, Krzemienieckich, per oblatam podany, szyrzey w sobie maią. Czyniąc tedy my, urzędnicy, powinności naszey y uchodząc vigoru przez decret trydunalski na ich mościów panów starostów y na nas officialistów założonego, za requisitią pomienionego iego mości pana Iana Linczewskiego y małżonki iego mości, actorów, gdyśmy roku teraznieyszego, tysiąc cześćset siedmdziesiąt pierwszego, miesiąca Nowebra dwunastego dnia, maiąc przy sobie dwoch woznych generałów woiewodztwa Wołyńskiego, szlachetnych: Konstantego Zbuńskiego y Onofria Waśkowicza, y przy nich kilku ich mościów panów obywatelów woiewodztwa też Wolyńskiego, nie iadąc do zamku y wsi Iarosławicz, ustawiczney rezydentiey ich mościów panów Wołyńskich, małżonków, senatorskiey, wprzód do wsi Dobratyna, maiętności pozwanych, w possessiey ich mościów będącey, ludo barzo długami y processami, iako actorowie twierdzili, onerowaney (nic nie preiudicuiąc tak prawu urodzonego pana Ignacego Strzelnickiego y małżonki iego, którzy za prawem swoim dawnym, od zeszłego niegdy iego mości pana Konstantego Puzyny,

podkomorzyca Włodzimirskiego, pirwszego małżonka iey mości paniey kasztelanowey Wołyńskiey, na część pewną służącym, za podaniem oney po expulsiey per executionem trzymaią, których podług prawa ich y processów wcale zachowawszy, y zalve o insze pretensye ich, gdzie z prawa y z kim będzie należało, zostawiwszy, iako też y pana Iana Kordzińskiego, małżonką iego, przy prawie ich, od pana Rahozy na summę półtora tysiąca złotych y na zastawę części pewney w teyże wsi Dobratynie per cessionem nabytym, wcale zahowuiąc) przyiechali y wrota do dworku, przy folwarku będącego, zamknione otworzyć sobie kazali, za którym bez żadney contradictiey otworzeniem wrot przez pana Michała Raczyłowicza, urzędnika tey wsi, do pomienionego dworka y izdebki przyszedszy y na mieyscach swoich zasiadszy, iurisdictią naszą sądową podług prawa y zwyczaiu ufundowawszy, y bezpieczeństwo wszelakie iednemu z woznych, szlachetnemu Konstantemu Zbońskiemu, in praesentia tychże ich mościów panów odywatelów woiewodztwa Wołyńskiego kilku, obwołać, y pomienionemu urzędnikowi ich mościów panów Wołyńskich, małżonków, z obronami, iako prawo każe, ieśliby od ich mościów iakie miał, stanąc przed się, kazaliśmy; który na produkowane przez aktorów, ich mościów panów Linczewskich, decreta, infamie y banitie wieczne, także ostatni decret, trybunalskie, nic prawnego do zatrzymania się przez nas nie pokazuiąc, tylko abyśmy od czynienia tey mocney executiey do przyiazdu z Poleskich kraiów panów iego supersedowali—upraszał. Tedy my, urzędnicy, ad mentem sądu trybunalskiego stosuiąc się, z powinności naszey, urzędowey, za requisitią strony actorowey, do uczynienia executiey przystąpiliśmy: iakoż naprzód gromadę Dobratyńską, poddanych w tey wsi y Brzuchowie przysiołku będących, do possessiey tylko ich mościów panów Wołyńskich, małżonków, należących, przez tywona alias włodarza zebrawszy y iako którego zowią i co ma niżey wyraziwszy, dworek barzo ledaiaki, opustoszały, z izdebką, piekarnią, chlewami, stodołą, winnicą, w którym dworku nic a nic, osobliwie z rzeczy ruchomych, bydła, koni, świni, owiec, gęsi, kur, za wyprowadzeniem przez urzędnika, kilka dni przed przyiazdem naszym do Iarosławicz, nic nie było, z gumnem wszelakim, ozimym y iarym, w styrtach y w stogach będącym, niżey przez nas exprimowanym, o którym zbożu, iako go prawdziwie wiele iest kop, urzędnik powiedzieć nie chciał,—per executionem, iako prawo y dekret kazał, tymże ich mościom panom Linczewskim, małżonkom, ad possessionem bez żadney wio-

lentiey podaliśmy, y w one dobra ich mościów przez wyżey mianowanych woznych reindukowawszy, y securitatem actorom samym, czeladzi ich tam zostawioney y ztamtąd odieżdżaiącey obostrzywszy, ztamtąd nazaiutrz do drugiey wioski ich mościów panów Wołyńskich, małżonków, połowicy sioła Bukoymy, także dla podania oney per executionem, ponieważ ten Dobratyn non sufficiat intracie, summie y pretensyom aktorów, odiachaliśmy. Iakoż z temiż woznemi y ich mościami pany kilko obywatelow gdyśmy dnia trzynastego Novembris ku dworowi Bukoiemskiemu, na części ich mościów będącemu, przyieżdżali, tam kobylice przed wrotami zapuszczone y świżo zgotowane zastaliśmy, przed któremi to kobylicami urzędnik Dobratyński y pan Stephan Mańkowski, urzędnik Bukoiemski, z kilko czeladzi, broniąc executiey stał, y wrota zatarasować, przy których piesza czeladź z strzelbą stała, rozkazał; a gdy żadney obrony nie pokazowano, tylko constitutią anno millesimo sexcentesimo sexagesimo septimo na seymie ferowano, i że wszystkie condemnaty bez uspokoienia strony seym skasował – broniono się; a że ta constitutia nie do osoby ich mościow panow Linczewskich, małżonkow, ale do osoby ich mościow panow Saczkow, małżonkow, iako actorowie wywodzili, służy,—tedy my urzędnicy tych obron, iako nieprawnych, za słuszne nie przymuiąc, czeladzi swey te kobylice zrzucić y wrota do dworu otworzyć kazawszy, y po otworzeniu w izbie, iako zwyczay, iurisdictią naszą sądową ufundowawszy y bezpieczeństwo przez woznego Onofrego Waśkowicza osobom wszystkim, przy nas będacym, y sobie samym obwołać kazawszy, do zebrania gromady, zrewidowania gumien y do spisania inszych intrat, w tych dobrach znayduiących się, a potym do podania onych per executionem ich mościom panom Linczewskim, małżonkom, przystąpiliśmy. Iakoż pomienione dobra, część ich mościów panów Wołyńskich, małżonków, Bukoiemską, z dworem y folwarkiem, z gumnami, poddanemi, niżey specifikowanemi, stawem, arędą, winnicą, w którey kotły arędarskie, z karczmą y wszystkiemi pożytkami, tymże ich mościom panom Linczewskim, małżonkom, przez tychże woznych ad possessionem realem podaliśmy y w one ich mościów reindukowali, cum ea declaratione: ponieważ nad summę dziesięć tysięcy złotych, przez actorow poprzysiężoną, y grzywny decretami sądu trybunalskiego przysądzone, potym nie iest nic więcey decretem żadnym trybunalskim do tych czas actorom przysądzonego, a gumna tak w Dobratynie iako y w siele Bukoymie są niemałe, gotowa y inna intrata, iako

się niżey wyrazi, (z) stawów y z aręd pokaże się, co wszystko kwotę niemałą wynieść może,—tedy my, urzędnicy Włodzimirscy y Krzemieniecki, ratione tylko crescentiey w drugiey maiętności, to iest w siele Bukoymie znayduiącey się, niżey położoney, ad trutinam et decisionem, ieśli y ta crescentia actorom będzie należała, do sądu głównego trybunału koronnego Lubelskiego tę sprawę odsyłamy, y termin stronom obom, actorom y pozwanym, inter causas terminorum tactorum sine beneficio aresti conservatorum, zachowuiemy in duabus (septimanis) bez przypozwu. Protestatur pars actorea contra officium o uczynienie remissy do sądu trybunalskiego in protractionem causae dabitur latius in copia. Reprotestatur officium, że tak podłyg prawa y samey słuszności być uważał. Przy którym expediowaniu executiey inwentarz poddanych w tych oboch wsiach znayduiących się, gumien y inszych dochodów, tak się w sobie ma: naprzód w siele Dobratynie poddani y sprzężaie (sic) ich ci: pierwszy Kuźma Chwedorenia, dziedziczny, wołów trzy, koni dwoie, robi trzy dni; drugi Chweśko Chwedorenia—wołów trzy, koni cztyry, dziedziczny, robi trzy dni; trzeci Iacko Rezenia—wołów trzy, koń ieden, dziedziczny, robi także; czwarty Lesko Woronecki, dziedziczny, woł ieden, robi także; piąty Iwan Woronka—wołów dwa, dziedziczny, robi także; szósta Mielniczka, dziedziczna, z pługiem wołów, po trzy dni panu orzo na ugor i wiosne i co każą do dwora siekirą; siódmy Iacko Tatida—wołów dwa, dziedziczny, ale o niego ma pan Strzelnicki actią, robi trzy dni; ósmy Chweśko, dziedziczny, wołów dwa, robi trzy dni; dziewiąty Bilecki Semen, dziedziczny, wołow dwa, klacz iedna; dziesiąty Iwan Krzywy; iedynasty Iusko—wołow dwa; dwunasty Hawryło Poprużyński—koń ieden; ci robią po trzy dni; trzynasty Choma—wołów dwa; czternasty Hryc—woł ieden; piętnasty Krawiec—klacz iedna, robi rzemiosła; szesnasty Semen—woł ieden; siedmnasty Samuyło—woł ieden, ośmnasty Dacko—klacz iedna; dziewiętnasty Hryc—woł ieden; dwudziesty Paweł—klacz iedna; dwudziesty pirwszy Iarosz—wołow dwa,—ci wszyscy z strony przyszli, robią po dwa dni w tydzień; dwudziesty wtory Petro—woł ieden; dwudziesty trzeci Petro drugi—ktacz iedna; dwudziesty czwarty Semen drugi—koń ieden; dwudziesty piąty Iacko Kowal—klacz iedna, robi rzemiosła;—y ci przychodniowie poddani Brzuchowscy, z przisiołka do Dobratyna należącego; dwudziesty szósty Paweł Andzuła, dziedziczny, wołow cztyry, koń ieden, robi dni cztyry; dwudziesty siódmy Kondrat, dziedziczny, wołow dwa, kon ieden; dwudziesty ósmy Stepan—wołow dwa, koń ieden; dwu-

dziesty dziewiąty Hryc—klacz iedna; trzydziesty Misko—klacz iedna, z rzemiosła; trzydziesty pierwszy tkacz, z rzemiosła; trzydziesty wtory Hrycko Harkawy, robi dzień ieden; trzydziesty trzeci Matwey stelmach, z rzemiosła; trzydziesty czwarty Adam, robi dzień,—ci przychodniowie; trzydziesty piąty Ius, dziedziczny, robi dzień; trzydziesty szósty Łazarz sadowniczy, dziedziczny, wolny od roboty, sadu pilnuie; trzydziesty siódmy bednarz, z rzemiosła; trzydziesty ósmy Misko Burak; trzydziesty dziewiąty Iwan Łubko; cztyrydziesty Iarosz; cztyrydziesty pierwszy Iaśko Did; cztyrydziesty wtóry Demko Wareyko; cztyrydziesty trzeci Iwan; cztyrydziesty czwarty Hryc,—y ci przychodniowie, robio także po dniu iednemu w tydzień. W gumnie: iedna styrta żyta kop sto pięćdziesiąt, dwie starego, iako gumienny przyznał y karb w styrcie znaleziony pokazał; druga styrta hreczki starey kop dziewięćdziesiąt cztery, także gumienny y karb przyznał; trzecia styrta pszenicy tegoroczniey, kop sto sześćdziesiąt sześć, iako gumienny przyznał; czwarta styrta żyta nowego, kop sto pięćdziesiąt; piąta styrta y stog, w nich kop sto pięćdziesiąt ośm żyta; owsa styrta, kop sto dziewięćdziesiąt; siódma styrta hreczki nowey, kop dwieście ośm, y z stożkiem, ale ią grad przebił y na pokosach długo leżąc opadła; ósma styrta ięczmienia, kop sto; item ięczmienia, kop czterydzieści sześć, złego, zleżałego; grochu koszonego styrtka, sążni cztery wzdłuż, a wszyrz dwa y łokieć. W stodole: pszenice y żyta dziesięcinnego coś niewiele, iako gumienny twierdzi, ledwie kop ośmnaście; zyta iarego kop sześć, lnu kop cztery, siemienia lnianego czwierć niechędożonego. Winnica, w niey banie arędarskie, daią arędy złotych trzysta na rok. Młynek, koło iedno; grobla na Ikwie rzece, na którey młyna niemasz, a przed tym bywało koł cztery,—ta grobla restawraciey y sumptu niemałego potrzebuie; spust stawku, na którym młynek iest, we trzy lata czyni złotych dwieście. Teraz na zime posiano: żyta y pszenicy mac Dubieńskich dwadzieścia cztery, iako gumienny powiadał, facit korcy Lubelskich z mace iedney pięć. Inwentarz wsi Bukoymy. Poddani: pierwszy Andrzey Mielnik, ma wołow dwa, koni dwa, z siekirą robi do dwora co rozkażą; drugi Andrzey Seńczuk—wołow trzy, koni dwoie, dziedziczny, robi dni cztery w każdy tydzień lecie, a zimie po trzy dni; trzeci Sawka, dziedziczny, ma wołow cztery, koni dwoie, robi lecie cztyry dni, a zimie trzy dni; czwarty Semen, ma wołow dwa, koń ieden, zachoży z strony, robi lecie cztyry, a zimie trzy dni; piąty Roman, ma woła iednego, robi dwa dni, dziedziczny; szósty

Pilip—wołow dwa, koń ieden, robi dni dwa, zachoży; siodmy Iwan Pinczuk, pieszy y zachoży, robi dwa dni; ósmy Wasil—woła iednego y konia, także zachoży, robi po dwa dni; dziewiąty Iarosz, pieszy, zachoży, robi po dwa dni w każdy tydzień; dziesiąty Semen Charuka, pieszy, dziedziczny, robi po dwa dni w tydzień; iedynasty Daniło, ma konia iednego, zachoży, robi dzień ieden; dwunasty Iwan Ianczenie, ma konia iednego, dzień w każdy tydzień ieden robi, dziedziczny; trzynasty Panas, pieszy, zachoży, robi dzień ieden w każdy tydzień; cztyrnasty Iwan Czerkies, ma konia iednego, zachoży, robi w każdy tydzień po dwa dni; piętnasty Ianko Mazur, ma konia iednego, zachoży, robi w każdy tydzień dzień ieden; szesnasty Hryc, ma konia iednego, zachoży, robi dzień ieden w każdy tydzień; siedmnasty Iwan Hodun, ma klacz iednę, robi dzień ieden; ośmnasty Marcin, ma klacz iedne, zachoży, robi dwa dni w każdy tydzień; dziewiętnasty Hryc Martinow, ma konia iednego, robi dzień ieden, zachoży; dwudziesty Iasko, ma konia iednego, zachoży, robi po iednemu dniu w każdy tydzień. In summa wszystkich poddanych w pomienioney wsi Bukoymie na części ich mościow panow Wołyńskich, małżonkow, dwadzieścia, gdyż tam na drugiey połowicy zostaią dziedzicami ich mość panowie Malińscy, chorążycowie wołyńscy. Inwentarz gumna przy dworze Bukoiemskim zostaiącego: pierwsza styrta ięczmienia, w tey styrcie kop sześćdziesiąt pięć, iako tenże pan Mańkowski, urzędnik ich mościow panow Wołyńskich, małżonkow, y gumiennik—przyznali; druga styrta pszenice, w któreyże iest, twierdzili, kop sto; trzecia styrta żyta, w którey kop pięćdziesiąt; czwarta styrta żyta, w którey kop pięćdziesiąt; piąta styrta hreczki, w którey kop sto; szósta styrta hreczki, w krótey kop pięćdziesiąt; na drygim zaś folwarku, za stawem, ósma styrta żyta; dziewiąta także styrta żyta, w których oboch, iako urzędnik y gumiennik powiadali, kop sto pięćdziesiąt; dziesiąta styrta owsa, w którey, twierdzili, iest kop sto; iedynasta styrta owsa, w tey, powiadali, iest kop ośmdziesiąt; dwunasta styrta ięczmienia, kop pięćdziesiąt; trzynasta styrta grochu koszonego niewała; czternasty stog prosa koszonego, w którym, powiadali, kop dwadzieścia; piętnasty stożek pszenice iarey; szesnasty stożek żyta iarego, w którym, mienili, kop dwadzieścia. Aręda Bukoiemska na każdy rok intraty czyni ze młyna y z karczmy złotych półczwarta sta; a w winnicy także kotły arędarskie. Staw Bukoiemski, własny ich mościow panow Wołyńskich, małżonkow, czyni intraty we trzy lata złotych polskich tysiąc. W teyże maiętności na dwor posiano na zime

przyszło, iako tenże urzędnik y gumiennik przy gromadzie zeznali, mac miary Dubieńskiey żyta y przenice dwadzieścia. Co wszystko spisawszy y termin ten z powinności naszey expediowawszy, bezpieczeństwo wszelakie między stronami, aby się spokoynie zachowali, sobie samym y przy nas szlachcie będącey y odieżdżaiącey—przez woznego obwołać rozkazawszy, ztamtąd powracaiąc, ten akt nasz reinductiey, z pieczęćmi y z podpisami rąk naszych, wydaiemy. Działo się we dworze Bukoiemskim, anno millesimo sexcentesimo septuagesimo primo, miesiąca Nowembra trzynastego dnia.» У того акту екзекуториалного и ремиссы, при печатехъ притисненыхъ, подписы рукъ ихъ милостей пановъ судовыхъ кгродскихъ, Володимерскихъ и Кременецкого, въ тые словы: Mikołay Żabokrzycki, podsędek Bracławskiego woiewodztwa, podstarości Włodzimirski, manu propria; Zbigniew Lubeniecki, stolnik Wendeński, sędzia grodzki, Włodzimirski; Alexander Chrynnicki, podstarości sądowy Krzemieniecki, manu propria; Theodor Necewicz, pisarz grodzki, Włodzimirski, manu propria.—Которая то облята, за поданемъ вышъречоного подаваючого, а за моимъ урядовымъ принятемъ, до книгъ нинешнихъ естъ записана.

Книга гродская Владимирская, записовая, поточная и декретовая, годъ 1671, № 1042, листъ 1724.

XL.

Росписка пана Федора Павши пану Семену Мошковскому въ полученіи удовлетворенія за убитаго Мошковскимъ крестьянина Павши. 1676 г., Января 16.

Року тысеча шестсотъ осемъдесятъ четвертого, мѣсяца Октобря чотырнадцятого дня.

На рочки судовые кгродские, Киевские, одъ дня пятого мѣсяца и року, теперъ идучыхъ, вышъ на акте менованомъ, въ месте его ко-

ролевское милости Овручомъ припалые и судовне одправоватыся зачатые, передо мною, Стефаномъ Дѣдъковскимъ, яко субделекгатомъ адъ оункъ солюмъ актумъ, урожоного его милости пана Дымитра на Жабокрыкахъ Жабокрицского, подчашого Вилькомирского, подъвоеводего енералу воеводъства Киевъского, засажонымъ, и книгами нинешними, кгродъскими, Киевъскими, personaliter stanowszy urodzony iego mość pan Semen Moszkowski dla wpisania do xiąg ninieyszych, grodzkich, Kiiowskich, podał per oblatam kwit od urodzonego iego mości pana Theodora Pawszy, sobie podawaiącemu, na rzecz pewną, niżey w tym kwicie inserowanym mianowicie wyrażoną, dany y służący, y ręką tegoż iego mości własną podpisany, o czym ten kwit niżey wpisany, szerzey a dostateczniey w sobie obmawia, prosząc, aby był przyięty y do xiąg wpisany; a tak ia, subdelegat, dla wpisania do xiąg ninieyszych grodzkich, Kiiowskich, przymuiąc, ad affectationem podawaiącego, czytałem, który temi iest inserowany słowy: «ia niżey na podpisie mianowany, daie ten mÓy kwit Semenowi Ihnatenkowi Moszkowskiemu, iż po zabitym poddanym moim, Zinkiem, niebożczykiem, poymałem go bił, iako zdrayce, którego za uprosieniem iego mości pana Ostafnego Trypolskiego y inszych różnych ludzi, krórego uwalniam; y chto by się kolwiek miał do tego interesować, niepowinien onego ni wczym turbować, bo ia, iako będac panem po nieboszczyku poddanym moim Zińku, cale onego ze wszystkiego kwituię. Dzialo się w Czernihowiczach, dnia szesnastego Ianuarii, roku tysiąc sześćset siedmdziesiąt szóstego. У того квиту подписъ руки его милости пана Павшы тыми словы: Theodor Pawsza. Который же то квитъ, за поданъемъ и прозъбою вышъ менованое особы подаваючое, а за моимъ субъделекгатовымъ принятъемъ, до книгъ нинешнихъ, кгродскихъ, Киевскихъ, увесъ, зъ початку ажъ до конца, естъ вписаный.

Книга Кіевская гродская, записовая, поточная и декретовая, годъ 1684—1685, № 2, листъ 181.

XLI.

Жалоба отъ имени Мстиславскаго земскаго судьи, Стефана Воронецкаго-Маркевича, на пана Карла-Юрія Милькевича о угнетеніи имъ крестьянъ въ имѣніяхъ Воронецкаго 1678 г., Іюля 4.

Року тисеча шестсотъ семъдесятъ осмого, мѣсяца Іюля четвертого дня.

На вряде кгродскомъ, въ замку его королевское̂ милости Овруцъкомъ, передо мъною, Михайломъ Кончаковъскимъ, наместникомъ подстароства Овруцъкого, и книгами нинешними, кгродскими, Овруцъкими, персоналитеръ stanowszy pan Samuel Walysczewicz, sługa urodzonego iegomości pana Stefana Woronieckiego, sędziego ziemskiego Mścisławskiego, dziedzica dobr wsiow: Łaskow Żerewa, Dawydkow y Bołotnicy, dla odebrania tych dobr od iegomości pana Ierzego Karola Milkiewicza, iako niesłusznie y nienależnie dzierżącego, y zwerifikowania szkod przez iegomości pana Daniieła y synowca iegomości, pomienionego iegomości pana Ierzego Karola Milkiewicza, w tych wsiach poczynionych, ymieniem tegoż iegomości pana sędziego, pana swego, swiadczył y solenniter protestował się naprzeciwko urodzonym ichmościom panom Danielowi y Ierzemu-Karolowi Milkiewiczom, czeladzi ichmościow, iakoteż iegomości xiędzu Manina Tyrawskiego, superiora collegium Xawerowskiego, y iego mości pana Stanisława Falibowskiego, w dodawaniu sług y urzędnikow, mianowicie od iegomości xiędza Tyrawskiego—pana Alexandra Michalewicza, a od iegomości pana Falibowskiego—pana Iana Klawdego y syna iego Krzysztopha Klawdego, na uczynek niżey wyrażony pomocnikow, y na innych, z ymion y przezwisk ich mościom samym lepiey wiadomych, ale y za wzięciem wiadomości o onych w pozwie wyrazić y specifikować deklaruiąc, o to y w ten sposob: iż gdy przerzeczony iegomość pan Daniel Milkiewicz, nie maiąc żadnego interessu s prawa do dobr dziedzicznych protestanta, wsiow: Łaskow, Żerewa, Dawidkow y Bołotnicy, w te dobra bezprawnie wiachawszy y w possessią swą obiąwszy, czas niemały trzymał, a potym przez condictam, w niewiadomości o tym iegomości pana sędziego, z iegomością panem Ierzym Milkiewiczem uczyniony, onemu panu Milkiewiczowi też dobra puściwsy, wiele poddanych wybiraniem czynszow y niezwyczaynemi daniami uciężali, iednych zabiiali, drugich kaleczyli, y nieznosnemi krzywdami uciążali, y precz porozganiali, iak o

to osobliwy protest będzie zaniesiony; wiedząc tedy tych dobr poddani, że pan ych dziedziczny, iegomość pan sędzia ziemsky Mścisławsky, na Białey Rusi mieszka, w roku teraznieyszym, tysiąc sześćset siedmdziesiąt osmym, z pośrzodka siebie z supliką dwoch na Białą Ruś do iegomości pana sędziego wyprawili, oznaymuiąc o swoym uciążeniu wielkim y prosząc, aby o onych, iako o swoych poddanych, wiedział; gdzie pomieniony iegomość pan Karol Milkiewicz, dowiedziawszy się o tym wysłaniu, daiąc winę między innemi, iako to: Tymoszowi, Lewonowi, Maximowi, poddanym Żerewskim, obiesić usiłował, ktorzy się ostrzegszy do lasa pouciekali; a tych dwóch poddanych, Daniła Maximenka y Martyna Łyrienka, co do pana swego na Białą Ruś chodzili, pobrawszy do dworu żónek, pookowywał, ktore żónki, za pomocą Bożą z okowów uciekszy, do tych że trzech poddanych do lasa uszli y przez niedziel kilka w lasach się tułali; a gdy na suplikę poddanych swoych iegomość pan sędzia, pisząc listy do ieymośći paniey Babniewskiey, aby y sama z dobr iegomości pana sędziego ustępowała, y panu Ierzemu Milkiewiczowi swemu z Żerewa ustąpić kazała, sługę swego, pana Wabiszczewicza, dla objęcia tych dobr na siebie z Białey Rusi posłał, a zatym y ci dwoy poddani, ktorzy z supliką na Białą Ruś chodzili, od pana swego dziedzicznego powrociwszy, tamże w las do nich kryiących się do żonek swoych zaszli; o których poddanych iegomość pan Ierzy Milkiewisz dowiedziawszy się, nie kontentuiąc się pierwszym czynieniem krzywd y uciążenia poddanych iegomości pana sędziego, maiąc przydaną do siebie na pomoc czeladź od iegomości pana Daniela Milkiewicza, stryia swego, y pomienionych od iegomości xiędza Tyrawskiego—pana Michalewicza, a od iegomości pana Falibowskiego—pana Klawdego z synem y innych wiele pomocnikow, sobie wiadomych, sąsiad okolicznych, rożney conditiey ludzi, człowieka do kilkudziesiąt, z orężem różnym y z czeladzią swoią, w roku teraznieyszym, tysiąc sześćset siedmdziesiąt osmym, miesiąca July wtorego dnia, poszedł w las, szukaiąc onych poddanych; tamże onych znalazszy w lesie, legce sobie poważaiąc prawo pospolite, y na winy, w nien surowie opisane, nic nie dbaiąc, iako do nieprzyiacioł ztrzelać y bić począł, ktorzy poddani, nie mogąc przed iego mością panem Milkiewiczem y tak wielką gromadą ludzi w lesie schronić, wiedząc o przysłanym słudze od pana swego dziedzicznego, we dworze w Żerewie będącym, unosząc zdrowie swoie z lasu do wsi y dworu Żerewskiego, do sługi pana swego udali się, y tak uchod-

żąc z lasu od iegomośći pana Milkiewicza y broniąc się, do dworu Żerewskiego ubiegli, za ktoremi poddanemi pan Milkiewicz goniąc, aż do dworu Żerewskiego z tą wszystką gromadą ludzi przypadł y w tym dworze gwałtownie szturmem dobywać onych począł, s ktorego dworu, iako mogąc broniąc zdrowie swoie, zaledwie iegomości panu Milkiewiczowi y pomocnikom iego obronili, w ktorym bronieniu zdrowia we dworze tych poddanych, ieżeliby się komu z strony iegomości pana Milkiewicza boy albo zranienie stało, tedy to stało się za początkiem y okazią iegomośći pana Milkiewicza y pomocznikow iegomości, w obronie zdrowia poddanych iegomości pana sędziego; y że tego czasu iegomość pan Milkiewicz zawziętości swey nad poddanemi iegomośći pana sędziego nie dokazał, na wypełnienie tey zawziętości y dalsze pochwałki czynił y czynić nie przestaie, dla ktorych pochwałek y niebezpieczęstwa od iegomości pana Milkewicza, z nieznośną krzywdą swoią, nie mogąc na robotę chodzić, z żonami, z dziećmi, iako przed nieprzyiacielem iakim, we dworze zostawać muszą w ostrożności; y takowym swoym postępkiemu prawu pospolitemu sprzeciwili y winy prawne na osobę swą zaciągneli. O takowę tedy krzywdę poddanych y o gwałtowne nachodzenie na dwor iegomości pana Milkewicza y o winy prawne pomieniony sługa, ymieniem pana swego, iegomości pana sędziego Mścisławskiego, na przerzeczonych ichmościow panow Milkiewiczow y pomocznikow ychmościom iterum atque iterum świadczył y protestował, ofiaruiąc tegoż iegomości pana swego o to wszystko prawem, iako s prawa przyidzie, czynić, zostawiwszy jednak panu swemu wolną melioratią tey protestaciey albo uczynienie inszey, ieśliby tego potrzeba ukazowała. A na dowod tego wszystkiego, tuż zaraz na sądzie stoiąc, wozny general woiewodstwa Kiiowskiego, szlachetny Iwan Simko, w moc prawdziwey relaciey swey w tey sprawie zeznał temi słowy: iż on roku teraznieyszego, tysiąc sześćset siedmziesiąt ośmego, miesiąca Iulii tzeciego dnia, maiąc przy sobie stroną dwoch szlachty, pana Mikolaia Weleszkiewiczą a pana Iana Zborowskiego, za przydaniem urzędowym, był na sprawie y potrzebie urodzonego iegomości pana Stephana Woronieckiego—Markiewicza, sędziego ziemskiego Mścisławskiego, za użyciem pana Samuela Wabiszczewicza, sługi iegomości, we wsi Żerewie, we dworze Żerewskim; tamże za okazaniem y powiadaniem tegoż pana Wabiszczewicza y poddanych Żerewskich, wszystko to słyszał y widział, co się w tey protestaciey opisało, że obronną reką z lasa uchodzić musieli poddani do dworu Żerewskiego od

iegomości pana Ierzego Milkiewicza y pomocznikow iego y zaledwo się onemu y pomocznikom iego we dworze obronili, dla czego y teraz, w ostrożności sie maiąc, na żadną robotę ze dwora nie wychodzą, słysząc pochwałki na zdrowie ich od iegomości pana Milkiewicza, o czym protestacia wyszpisana szyrzey swiadczy; y tak on wozny wszystko to co za okazaniem y powiadaniem przez pana Wabiszczewicza y poddanych Żerewskich słyszał y widział, stroną, szlachtą, przy sobie maiącą, oświadczywszy, stamtąd odiachał y to prawdziwie na tey rellaciey zeznał. I prosili tak pomieniony pan Wabiszczewicz, iako y wozny, aby tak ta protestacia, iako y rellacia, do xiąg ninieyszych grodzkich, Owruckich, przyięte y zapisane były,—co otrzymali.

Книга Овручская гродская, записовая и поточная, 1678—1680 годовъ, № 3209, листъ 38.

XLII.

Дарственная запись отъ пани Калусовской пани Вержбицкой на крестьянина и винокурню, съ правомъ переселить перваго и перенести послѣднюю въ свое имѣніе. 1679 г., Мая 30.

Року тисеча шестъсотъ семъдесятъ девятого, месеца Декабра осмнадцатого дня.

На вряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Луцкомъ, передо мною, Миколаемъ Обидзинскимъ, буркграбимъ Луцкимъ и книгами нинешними, кгродскими, Луцкими, comparentes personaliter urodzeni ich mość panowie: Wacław Kałusowski y Konstantia Rupniowskiego Wacławowa Kałusowska, małżonkowie, tudzież y ich mość panowie Marcian y Władysław Rupniowscy, bracia rodzeni, dla wpisania do xiąg ninieyszych grodzkich, Łuckich, podawszy, przyznali list, dobrowolny zapis swóy wieczystey donatiey, z podpisami rąk swoich własnych niżey się mianuiących y podpisanych, urodzoney iey mości paniey Iadwidze Kańskiego Stephanowey Wierzbickiey, potomkom y successorom iey mości na rzecz pewną, niżey w tym zapisie inserowanym mianowicie wyrażoną,

dany y służący, o czym ten zapis, niżey wpisany, szerzey y dostateczniey w sobie opiewa, prosząc, aby ten zapis do akt przyięty y ingressowany był; a tak ia, urząd, na affectatią wyż mianowanych zeznawaiących, do xiąg ten zapis ninieyszych przyimuiąc, przed sobą czytać kazałem, cuius de verbo ad verbum stilo polonico connotatur tenor in sequitur ejusmodi est quae talis: «Ja, Wacław Kałusowski, y ia, Konstantia Rupniowskiego Kałusowska, małżonkowie, z przytomnością brata moiego rodzonego, niżey podpisanego, na rzecz niżey mianowaną zezwalaiącego, spólnie y iednostaynie, iedna osoba za drugą ręcząc y zapisuiąc się, odstąpiwszy swey własney należney ziemskiey jurisdictiey prawa powiatu y woiewodztwa, a tuteyszey grodzkiey, Łuckiey, ile się co dotycze zeznania naszego, wcale się poddaiąc y wcielaiąc, zdrowi będąc na ciele y umyśle, iawnie, iaśnie, ustnie y dobrowolnie tym naszym listem, dobrowolnym zapisem wieczniey darowizny, komu by o tym wiedzieć należało, wiadomo czyniemy y zeznawamy: iż my, Kałusowscy, małżonkowie, maiąc władzą y moc z prawa pospolitego dobrami swemi wszelakiemi disponować y ku naylepszemu pożytkowi swoiemu obracać, tedy my, małżonkowie, upatruiąc naylepsze nasze, a będąc potrzebni na ten czas pieniędzy, wzieliśmy y rękoma naszemi odliczyliśmy summy istotney złotych sto dwadzieścia polskich z rąk urodzoney iey mości paniey Iadwigi Kańskiego Stephanowey Wierzbickiey; którą to summę, wyżmianowaną, nisczaiąc iey mości, poddanego naszego dziedzicznego, nie pochożałego, Trochima Szlachtiuczka, szewca, we wsi Lubitowie mieszkaiącego, z żoną, z dziećmi y wszelaką iego maiętnością ruchomą, także y winnicę naszą własną, w którey ten wyż pomieniony poddany mieszkał, wiecznemi y nigdy nieodłożonemi czasy daiemy, daruiemy y postępuiemy, sami się wiecznemi czasy, z potomkami y successorami naszemi wyrzekamy, y drogę do prawa wszelakiego sobie samym, potomkom y successorom naszym zawieramy; wolna tedy iuż iest iey mość pani Wierzbicka, z potomkami y successorami swoiemi, wyżmianowanego Trochima, szewca, iako własnego swoiego poddanego, na grunt swóy przenieść y osadzić, także y winnicę na swoim gruncie, bez wszelakiey przeszkody naszey, potomków y successorów naszych, owszem mamy y powinni będziemy z potomkami y successorami naszemi, od wszelakich impedimentów prawnych y nieprawnych, zapisów pierwszych y poślednich, pozwów, przypozwów, wian, y przywianków—bronić y zastępować tyle, ile by tego potrzeba ukazywała, pod zakładem sta dwudziestu złotych polskich y nagrodzeniem szkod, okrom wszelakiey przysięgi gołym słowem oszacowanych; króry

zakład y szkody, w sprzeciwieniu się iakiey kolwiek kondyciey temu zapisowi naszemu tey wieczney darowizny, forum sobie samym, potowkom y successorom naszym we wszelakim sądzie y urzędzie ziemskim, grodzkim y trybunalskim koronnym Lubelskim, a uchoway Boże bezkrólewia— tedy w sądzie kapturowym, albo iakie na ten czas sądy uformowane od rzeczypospolitey będą, za pierwszym pozwem, nie zażywaiąc żadnych dillatii, appellatii, prosecutii, fatalii, suspens y wszelakich innych dobrodzieystw z prawa y rozumu ludzkiego wynaydzionych,—sprawić się mamy y powinni będziemy z potomkami y successorami naszemi, y temu zapisowi wieczystey darowizny naszey we wszystkim dosyć uczynić mamy y powinni będziemy. A że ten wyż pomieniony poddany Trochim ma zasiewku ozimego swego własnego po półmacy na gruncie naszym, tedy mu wolne zebranie bez żadney przeszkody y pod clausulami, w zapisie okryślonemi, pozwalawy. A ponieważ, dla pewnych przyczyn y trudności naszych dla przyznania tego zapisu naszego sami do xiąg stanąć nie możemy, tedy do uwolnienia się trudności naszych pozwalamy y zupełną iey mości pani Wierzbickiey daiemy moc, aby ten zapis nasz wieczney darowizny per oblatam do xiąg podała, dokąd my sami oboie małżonkowie, dla przyznania oczewistego do xiąg nie staniemy, deklaruiąc na tenczas, że tak ważny mieć chcemy ten zapis per oblatam przez iey mość panią Wierzbicką do xiąg podany, iakobyś my mocą naszego dobrowolnego zeznania zeznali y przyznali. I na to ten nasz dobrowolny list y zapis wieczney darowizny daiemy, z podpisem rąk naszych własnych, iako ich mościów panów Rupniewskich, z przycisnieniem pieczęci naszych, tudzież z pieczęciami y z podpisami rąk ich mościów panów przyiaciół naszych, niżey się podpisanych, od nas ustnie proszonych. Działo się w Lubitowie, roku tysiąc sześćset siedmdziesiąt dziewiątego, miesiąca Maia trzydziestego dnia.» У того запису, при печатяхъ притисненыхъ подписъ рукъ тыми словы: Wacław Kałusowski, swym y małżonki (imieniem), podpisuię się; Władysław Rupniowski; Konstantia Kałusowska; Marcian Rupniowski. Которыйже то zapis, za podaniem y prożbą wyż mianowanych osob zeznawaiących, a za moim urzędowym принятъемъ, увесъ, зъ початку ажъ до конца, де вербо адъ вербумъ, до книгъ нинешнихъ кгродскихъ, Луцкихъ, естъ вписаный.

Книга гродская Луцкая, записовая, годъ 1679 и 1680, № 2205, листъ 288.

XLIII.

Жалоба пановъ Тышкевичей на пановъ Конарскихъ о захватѣ земель, насильственномъ уводѣ крестьянской семьи, грабежѣ крестьянскаго имущества, истязаніяхъ и пр. 1679 г., Сентября 28.

Року тысеча шестсотъ семдесятъ девятого, месеца Сентебра двадцатъ осмого дня.

На вряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Овруцъкомъ, передо мною, Анъдреемъ Редчицомъ, наместникомъ подстароства Овруцкого, и книгами нинешъними, кгродскими, Овруцъкими, personaliter stanowszy urodzony iego mość pan Thomasz Tyszkiewicz, swym y urodzonego iego mości pana Karola Tyszkiewicza, brata swego rodzonego, imieniem, opowiadał y solenniter protestował się na urodzonych ich mościow pana Iana Konarskiego y Barbarę Klimczyckiego Ianową Konarską, małżąkow, o to y w ten sposob: iż ich mość panowie Konarscy, małżąkowie, przepomniawszy prawa pospolitego y win w niem na takowych wiolatorow opisanych, pod niebitność protestantow w dobrach swoich, we wsi Korolówce, w woiewodztwie Kiiowskim, a w kluczu Makarówskim leżącey, nie maiąc ichmość panowie Konarscy, małżąkowie, żadnego prawa ani praetextu do pomienionych dobr wsi Korolówki, gwałtownie przez lat dwie, grunty, pola, sianożęci zabieraiąc y one zażywaiąc, ieziora zławiaiąc, zwierz biiąc y nienaleźnie do nieprawney possessiey do dóbr wsi Ozierszczyzny przyłączaiąc, y od dóbr protestantów wsi Korolówki odłączaiąc, a protestantów z pomienionych gruntów wybiiaiąc, do żadnych pożytkow nie dopuszczaią, y różne wiolentie protestantom czynią y czynić nie przestaią, gdzie y tym się ieszcze niekontentuiąc, w roku teraznieyszym, tysiąc sześćset siedmdziesiąt dziewiątym, miesiąca Septembra dziewiątego dnia, poddanego protestantów ze wsi Korolówki, na imie Tymosza Tetiure, zabrawszy s pomienioney wsi Korolówki gwałtownie, z żoną, z dziećmi, z koniem, bydłem y zewszystko ich ruchomością do maiętności swey Ozierszczyzny, z tym wszystkim zaprowadzili; tamże onego poddanego y żonę

iego, na imie Hrypę, przez niedziel dwie w kaydanach, w więzieniu trzymali y po kilka razy oboygu, do gury nogami obwiesiwszy, bito, męczono, że ledwie żywych zostawiono; a potym, odebrawszy od nich bydła rogatego sztuk dziesięć, konia, owiec piętnaścioro, siermięgi, kożuchy, szapki, bóty, płótna y insze fanty y dostatki iego wszelakie, co ieno miał, wszystko wymęczywszy, pobrali ich mość panowie Konarscy, małżonkowie; a widząc iuż barzo chorych, zbitych, zmęczonych, tegoż pomienionego poddanego y żonę iego z więzienia wypuscili, grożąc onemu śmiercią, aby się w te wysz pomienione grunta Korolówskie, które od protestantów gwałtownie odebrali, y do swey maiętności Ozierszczyzny przyłączyli, nie wtrącał y onych nie zażywał. J takowym swym postępkiem ich mość panowie Konarscy, małżąkowie, pokoy pospolity sąsiedzki zgwałcili, y winy prawne, uczynkowi godne, na osoby swe zaciągneli, y protestantow do szkod w zabraniu violenter gruntów, sianożęci, y w złowieniu iezior, y w zażywaniu nienależnie pożytkow, y w pobraniu u poddanego bydeł, owiec, konia y wszystkiey ruchomości, za zbiciem y zmęczeniem onego y żony iego, gruntów w to nie includuiąc, na półtora tysiąca złotych polskich być mienią podiętych, przyprawili. O co wszystko pomieniony protestans iterum atque iterum protestował się, ofiaruią się z obżałowanemi prawnie w sądzie należnym czynić, wolną iednak melioratio tey protestatiey, albo uczynienia inszey szyrszey, ieżeliby tego potrzeba ukazowała, zostawiwszy. J prosił wysz pomieniony protestans o przyięcie tey protestatiey do xiąg,— co otrzymał.

Книга Овруцкая гродская, записовая и поточная, годъ 1678—1680, № 3209, листъ 238.

XLIV.

Списокъ крестьянъ села Заржицка, съ перечисленіемъ имѣющагося у нихъ рабочаго скота и лошадей. 1679 г., Ноября 7.

Року тисеча шестъсотъ семъдесятъ девятого, месеца Ноября семого дня.

Въ рочки судовые, кгродские, Луцкие, отъ дня второго месеца Ноября, року теперъ идучого, вышъ на акте менованого, припалые и судовне отправоватися зачатые, передо мною, Войтехомъ Станиславомъ Черминъскимъ, подчашимъ Парнавскимъ, подстаростимъ кгродскимъ, Луцкимъ, и книгами нинешними кгродскими, Луцкими, stanowszy personaliter szlachetny pan Stanisław Woyciechowicz, sługa urodzonego iego mości pana Marcina Czarneckiego, stolnika Brasławskiego, dla wpisania do xiąg ninieyszych grodzkich, Łuckich, inwentarz poddanych, do wsi Zarzycka należących, z pieczęcią y z podpisem ręki intro mianowanego samego iaśnie wielmożnego iego mości pana Stanisława na Koniecpolu Koniecpolskiego, podał per oblatam, prosząc, aby był przyięty y do xiąg wpisany; którego ia, urząd, dla wpisania ad acta przyimuiąc, czytałem, y tak sie w sobie ma: «We wsi Zarzycku chłopi dziedziczni osiadli: Lewko ma konia, czetwertnik; Karp, czetwertnik, nic nie ma; Serhey,—parę wołów, czetwertnik; Łukian, klacze, czetwertnik; Krupka, czetwertnik, ten umarł y nic nie miał; Parfen, zagrodnik, ten nic nie ma; Sienica, zagrodnik, ten nic nie ma; Wasil, parę wołów ma, półwłoczny, y koni parę; Dawid, konia iednego ma, półwłoczny; Kreczko wołów dwóch ma, półwłoczny; Nieczypor konia iednego ma, półwłoczny; Saworka parę wołów ma, półwłoczny, y koni parę; Morozik, klaczę ma, półwłoczny; Iliukówa wdowa, przyieła w dom zięcia, ma woła iednego. Ci wszyscy dziedziczni; iż sie co znayduie, dziś iest a iutro niemasz, bo wszystko przychoże, których niemasz nad ośm. A że rumacyey czasu do którego ma iść nie specifikowano, w zapisie iego mości pana Czarneckiego zeznanym, tedy tu wyrażam, iż ad decursum zupełnych niedziel sześciu trwać powinna pod condicyami, w zapisie wyrażonemi.» У того инъвентара, при печати притисненной, подписъ руки тыми словы: Stanisław Koniecpolski. Который же то инъ-

вентаръ, за поданемъ до книгъ и прозъбою вышъменованого подаючого, а за моимъ урядовымъ принятемъ, до книгъ нинешнихъ кгродскихъ, Луцкихъ, естъ вписаный.

Книга гродская Луцкая, записовая, годъ 1679 и 1680, № 2205; листъ 207

XLV.

Подробное перечисленіе разнаго рода вымогательствъ и убытковъ, причиненныхъ Черниговскимъ воеводою Станиславомъ Казимиромъ Беневскимъ и паномъ Касиромъ Куницкимъ, жителямъ м. Берестечка и принадлежащей къ нему волости. 1680 г., Іюня 5.

Року тысеча шестсотъ осмъдесятого, месеца Іюня пятого дня.

Въ рочъки судовые кгродские, Луцкие, одъ дня трыдцятого месеца Мая, року теперъ идучого, вышъ на актѣ менованого, прыпалые, а для закроченя свята рымского, въ Небо Вступеня Панского, ажъ на завътрее, то естъ дня трыдцатъ первого тогожъ месеца и року приволаные и судовне отправоватысе зачатые, передо мною, Марцианомъ на Иваничахъ Иваницкимъ, судею земскимъ, Черниговъскимъ, подъстаростимъ кгродскимъ, Луцъкимъ, и книгами нинешъними, кгродъскими, Луцъкими, personaliter comparens urodzony iegomość pan Stanisław Krzyżowski, sługa wielmożnego iego mości pana Andrzeia hrabi Leszczyńskiego, starosty Dubninskiego, dla wpisania do xiąg ninieyszych grodzkich, Łuckich, podał per oblatam regestr szkod, przez iaśnie wielmożnego iego mości pana Stanisława Kazimirza Beniewskiego, woiewodę; generała ziem Czernihowskich, iako y przez urodzonego iego mości pana Kaspra Kunickiego, tak w samym mieście Beresteczku, iako y włości do niego należących, poczynionych, o czym ten regestr, niżey wpisany, szyrzey a dostateczniey w sobie obmawia, prosząc tenże comparens tak o przyięcie do xiąg pomienionego regestru, iako też y o przydanie woznego do wydania roty iuramentu mieszczanom y żydom Bereśteckim, niżey mianowanym, na

poprzysiężenie szkod, w tymże regestrze, niżey inserowanym, mianowanych; a tak ia, urząd, czyniąc dosyć affectatiey poddawaiącego, woznego generała, szlachetnego Piotra Suszczeniatę, dla wydania roty juramentu przydawszy, regestr pomieniony, dla wpisania do xiąg przymuiąc, czytałem, który tak się w sobie ma: «Regestr pretensy mieszczan Beresteckich do iego mości pana Kunickiego o poczynienie szkod y pobranie niezwyczaynych y niesłusznych win pieniężnych z poddaństwa, y o rospendzenie onychże niezwyczaynym uciążeniem,, o spustoszenie zamku, y insze exorbitantie podczas dzierzawy swoiey, justa inquisitione spisane, in fundo loci, die octavo February, anno millesimo sexcentesimo octuagesimo. Pirszy spisek mieszczan, kturzy z przyczyny jego mości pana Kunickiego przez pouchodzili; tych że odbiegłych chałupy iegomość pan Kunicki poprzedał, pieniądze na swóy pożytek obrócił: pirwszy Dacko Oleynik poszedł precz, przedano dom za złotych dwadzieścia; drugi Sachno poszedł precz, przedał dóm za złotych cztyry; trzeci Chwesko Mikulka poszedł precz, przedano dóm za złotych cztery; czwarty Maxim Rybak poszedł precz, przedano dóm za złotych dziesięć; item tegoż folwark przedano za złotych dwanaście; piąty Stephan Tkacz poszedł precz, przedano dóm za złotych trzydzieści pięć; Pilip Kochan poszedł precz, przedano dóm za złotych dziewięć; szusty Semko Rachański poszedł precz, przedano dóm za złotych pięć; siódmy Kostiuk Popowicz poszedł precz, przedano dóm za słotych sześć; ósmy Panas Krawiec poszedł precz. przedano dóm za złotych dwadzieścia; Wasila Szeptuche umyśnie wygnał iego mość pan Kunicki z iego własnego domu, aż musiał zapłacić do zamku złotych cztery; dziewiąty Iacko Kisil poszedł precz, przedano dóm za złotych dziesięć; tenże dóm przedawszy, znowu odiął a drugiemu przedał za złotych siedm; dziesiąty Semen Parat poszedł precz, przedano dóm za złotych sześć; od Hapończyka, za jego własną successią, wzioł złotych sześć; iedynasty Iwan Kusznirz poszedł precz, przedano dóm za złotych dwanaście; dwunasty Iwan Czyż poszedł precz, przedano dóm za złotych dwadzieścia; trzynasty Semen Stolarz poszedł precz, przedano dóm za złotych cztery; folwark, do kamienice pańskiey należący, przedał iego mość pan Kunicki za złotych dwanaście; sąsiad sąsiadowi przedał swoy własny folwark, a że to bez wiadomości iegomości pana Kunickiego uczynił, wzioł winy złotych cztery; Jllasz Pobereżnik, będąc nastawiony od iego mości pana Kunickiego do pilnowania lasu, a maiąc to roskazanie—bronić y bić przy

szkodzie; tak się trafiło, że Łobaczewskich zastawszy mieszczan,- chciał ich grabić, a że mu się niedali, iescze w naszey że dziedzinie, bić go chcieli, gdzie in defensione vitae postrżelił z iednego, który od tego razu umarł, wzięto owego Pobereżnika do prawa y dekretu odwieziono do Lublina, tam że ten Pobereżnik z więzienia uciekł,—iego mość pan Kunicki za to żonę iego w kaydany wsadził y poty więził, aż poprzedawszy y dom, konie, bydło y co miała ubóstwa, dała iego mości winy złotych dwieście ,na ostatek y sama poszła przecz. Druga pretensia,—iego mość pan Kunicki pobrał w zamku żelaza, nienalężące sobie, które od successyey swiętey pamięci niebożczyka xięcia Prońskiego zostały, naprzod: kuchenne kotłów żelaznych dwa, wielkich, y obłożyn także dwie, wielkich, hakownicę, muszkiety, stoły, zydle, stołki, szafy et caetera, szacuie szkody przez to wielmożny iego mość pan hrabia, iako successor (sic); trzecia pretensia,—komory mieyskie, które ubodzi ludzie pobudowali sobie, tak dla incursiey nieprzyiacielskiey, iako y przechodow niedyskretnych żołnirzow, a tych było komorek in numero dwieście, każdą komorę kożdy mieszczanin szacuie sobie naymniey złotych sześć, tę iego mość pan Kunicki, rozgniewawszy się, że mu mieszczanie co rok okupu pewney quoty nie dawali, kazał umyśnie porozbierać, do zamku powozić y popalić draganom, których miał na ten czas, szacuią sobie mieszczanie szkody przez to na złotych dwanaście set; czwarta,—winy niesłuszne, wiele od kogo y za co wzioł iego mość pan Kunicki; trafiło się iednego czasu—złapano złodzieja, niedokumenta liter obwinionego, y przymusił urząd mieyski, aby go sądzono, kturego s prawa dano katu na questie, tandem, gdy się na turturach nie przyznał, puszczono go wolno y kazano instigatorowi iednać, który insigator dał przez ręcę iego mości pana Kunickiego złotych dwieście; iego mość pan Kunicki, uprzątnowszy sobie fantazyą do zdarcia mieszczan,' zadaie im, że się tego złodzieja zle sądzili, y każe wrzucać składkę na miasto, y musieli dać iego mości winy ni przeć ni zać złotych dwieście; mieszczanin Kołodyński uskarżał się, że o iedno obwinienie był dwa razy sądzony za napaść przez iednego żyda y corruptie, która sprawa kosztowała tego mieszczanina złotych sześćset, a zosobna dał winy niewinnie iego mości panu Kunickiemu złotych sto; u tegoż Kołodyńskiego, zmowywszy się z żydem, faktorem swoim, że się tylko miał dobrze ten mieszczanin, namniey nic niewinien, (dał) złotych pięćdziesiąt; tegoż Kołodyńskiego przymusił iego mość pan Kunicki, aby zapłacił za miod, ktury u żydow brano na potrzebę iego, złotych siedm-

dziesiąt; tenże Kołodyński dał wyny za napaść, z kturey iuż go był uwolnił dekretem, iego mość pan Kunicki znowu wymogł u niego złotych dwadzieścia; zaciągnoł iego mość pan Kunicki draganiey kilkanaście, boiąc się zaiazdu wrzkomo od iego mości pana hrabiego, na którą kazał mieszczanom składać lenugi, na tydzień po złotych trzydziestu pięciu, ta dragania y pułrocza nie była, bo pouciekali, a iego mość wybierał tę quote zupełnie przez lat dwie na siebie, facit złotych trzy tysiące y pięćset; potym, gdy ta dragania pouciekała, przymuszał iego mość pan Kunicki, aby warta mieyska bywała (lubo y pieniądze brał), tedy, aby byli od tey warty niepotrzebney uwolnieni, dali contentatiey na złotych pięćdziesiąt; u Mikołaia Popowicza, że się tylko z szwagrem swoim powadził, (sić) y to słownie, wzioł wyny iego mość pan Kunicki złotych sześćdziesiąt; u Iwana Luszyka, także za słowny poswarek, wzioł wyny złotych pięćdziesiąt; tegoż przymuszał w hayductwo, aż się okupił,—dał złotych pięć; Paweł Iakuszko, że się żony między sobą iedna z drugą poswarzyli, wzioł wyny od niego złotych cztery; Tyszka Kowala przymuszał na hayductwo, aż dał okupu złotych pięć; u Matwiia Senkowicza wzioł darmo, nic niewinien, złotych dwanaście; u Dacka Oniszczyka za poswarek barzo mały,— wyny złotych ośm; Anton Stoianowski za przymus w hayductwo dał złotych pięć; Semko Petryczka, także za hayductwo, dał złotych pięć; Maxim Werbicki, także za hayductwo, dał złotych pieć; Klimko także za hayductwo dał złotych trzy; Dacko Sawonik, także za hayductwo dał złotych dziewięć; u Iwana Werbickiego, że go udano, iakoby miał iezdzić do iegomości pana hrabie, wzioł wyny iego mość pan Kunicki złotych dwanaście; Iwan Krasienia, za ieden że poswarek z Luszykiem, dał wyny pieniężney gotowych złotych siedmdziesiąt trzy; item wzioł mu woła iego mość pan Kunicki y przedał go za złotych sześćdziesiąt, item pszenice pułmace—złotych siedm, owsa mace—złotych cztery, facit in summa wszystkiego złotych sto czterdzieści cztery; u Andruszczyhy, którey menża scięto, zabrał bydła, aż dała, okupuiąc, pieniędzmi złotych dwadzieścia; Iwan Szepta .... zięć, dał wyny niewinnie złotych osim; Fedora Charamacza kazał y przymusił pozywać dla wydarstwa, musiał dać wyny złotych dwadzieścia siedm; na tegoż Fedora kazał włożyć potwarz, iakoby miał iezdzić do iego mości pana hrabie,—dał wyny zlotych sto, y tak długo w kaydanach więził, aż oddał; u Iacka Myszki za poswar wzioł winy złotych cztery; Lesko Sczurowicki dał za hayductwo złotych osim; temuż Leskowi niesłusznie wzioł pszenice kopę y pieniędzy złotych sześć;

u Ihnata Wrotnego niesłusznie, nie winnie, wzioł złotych siedmnaście; u tegoż wyny za poswar barzo mały—złotych trzy; Petro Garbarz dał wyny y sam niewie za co złotych dwadzieścia; Kowal Petro za poswarek dał wyny złotych sześć; na Iacka Zielenka włożono potwarz o cudzołoztwo, s czego się prawną wywiodł inkwisitią, przecie dał wiwy złotych trzydzieści; u diaka cerkwi mieyskiey, czego nigdy nie bywało, aby się diakowie mieli zamkowi okupować, wymusił na nim złotych sześćdziesiąt; Matwiy Siwy dał, za przymus w hayductwo, złotych pięć; Mikołay mieszczanin zadał drugiemu, że twemu dziadowi za falszywe pisanie, będąc pisarzem przysięgłym, rękę ucięto, czego y dwunastu swiadkow dowiodł, a że tamta strona przepłaciła iego mości panu Kunickiemu, dał winy Mikołay złotych sześćdziesiąt sześć; przymuszał iego mość pan Kunicki mieszczanów nad powinność do Lublina, lubo miał skąd ināt podwody, musieli dać iego mości złotych czterdzieści. Pretensie żydowskie Berestecskie do iego mości pana Kunickiego: pirwszą—uczynił iego mość pan Kunicki z żydami Beresteckiemi contract na zboże rożne do pewnego terminu, iaka by na ten czas była zboża cena; a gdy przyszedł ten czas, nie spodobał się iego mości ten targ, postanowiwszy swoie taxe na swoie zboże, zdar z nich in super złotych trzysta; druga—maiąc żydzi do żyda swawolnego swoie pewne prywaty, do sąsiada, sądzili go y penowali swoim duchownym prawem, iego mość pan Kunicki dla wziątku wzioł się za niego nienależycie, y wzioł wyny z żydow złotych sto; trzecią—brał iego mość pan Kunicki na potrzebe swoie u żydow róznemi czasy pozyczanym sposobem piwa, którego nie zapłacił ani oddał, rachują sobie beczek pięćdziesiąt po złotych cztery, facit złotych dwieście; czwarta—także gorżałki spustow sześćdziesiąt, spust po złotych trzydzieści, a miał to zbożem wypłacić, czego nie uczynił, ktadą summy złotych dwieście czterdzieści; piąta—uczyniwszy praejuditium contractowi, który mieli z iego mością panem woiewodą o arędę mieyską, a odciowszy im pewny actidens do siebie pod czas iarmarków, y krzywdząc ich w tym przez lat kilka, lubo tego y niebożczyk nie pozwalał, szkoduią złotych trzysta sześćdziesiąt; szusta—poprzymował iego mość pan Kunicki na swoie usługę pachołków, a mieszczan przymuszał, aby im barwe sprawowali, za co bił, wiąził, co musieli uczynić, kosztuie żydóm złotych sto dwadzieścia; siodmą—kazał nam, tak żydom iako y Chrzescianom, składać pieniądze, lubo tego żadney nie było potrzeby, wydaliśmy złotych trzysta sześćdziesiąt trzy; ósma—uchwalił sobie składkę y rospisał na mias-

to, co musieli dość czynić roskazaniu, okrom inwentarza dali złotych osimdziesiąt sześć; dziewiątą—Iakub żyd, Szwed, pod czas jarmarku, znalaz pieniądze z workiem złotych trzydzieści sześć, które pieniądze iego mość pan Kunicki odebrał, y iescze swoich przyłożył y dał złotych pięćdziesiąt cztery; dziesiąta—Moszko, Strzemielecki nazwany, kupił sobie tarcic na poprawe domu, te tarcice zabrał iego mość pan Kunicki, i do swoiey maiętności, do Złoczówki, zawiozł, szkoduie na tym złotych pięć. Regestr pieniędzi pobranych niesłusznie przez niebosczyka iego mości pana woiewode Czernihowskiego y inych rzeczy, tak żydom, iako y chrzescianom, po śmierci iasnie wielmożney ieymości paniey Anny Konstantiey hrabianki z Leszna, małżąki swoiey, ab anno millesimo sexcentesimo septuagesimo quinto: piersza—u Moszka starego, że tylko w pustey żydowskiey kamienici wzioł sobie dopiero krubko kilko cegeł rumu, za te wine w gotowiznie wzioł niebozczyk złotych sześćset; tenże inszych coructy ratuiąc z więzienia, to iest korzeniem y różnemi drobiazkami, na złotych pięćset; druga—u żyda Szweda y u Abrama Strzemieleckiego, za tó, ze się starali o arędę u iego mości pana kasztelana Brześciańskiego, a udano, że tam iezdzili dla iakobyści....... Beresteczka, wzioł u obudwu złotych sześćset; trzecia—Abrama, Osierowego syna, z naprawy iedney białogłowy udano, iakoby to żyd miał gwałt uczynić, iadąc w drodze, białogłowie wendrowney, tedy bez dokumentu y bez poprzysiężenia instygatora, wzioł winy u tego żyda złotych sześćset; niebożczyk iego mość pan woiewoda, boiąc się zaiazdu iego mości pana hrabie, zesłał kozaków swoich do Beresteczka, ieszcze podczas iarmarku, w czym miesczanie wielką szkodę mieli, którym przy strawunku mieyskim, codziennym, kazał dawać na tydzien po puł talera, a przez niedziel dwanaście wyniosły expensy złotych tysiąc osimset; czwarta—Boruch, żyd, kupił u pisarza prowentowego, Beresteckiego, za wiadomością samego iego mości pana woiewody, żyta mac śiedm,—te żyto ex nunc zapłacił, y doszły tę pieniądze iego mości panu woiewode, potym, gdy ten pisarz umarł, przymusił iegomość pan woiewoda drugi raz płacić, lubo y kwit miał,—ten żyd dał złotych trzysta osimnaście; szósta mieszczanie Beresteccy, tak żydzi iako y chrzescianie, według uchwały rzeczy pospolitey wybrały pogłuwne y podymne, a dawnym zwyczaiem swoim odwiezli do poborce skarbowego, tedy za to, że tych pieniędzy nie oddali do rąk iego mości pana woiewody (bo się im dało w znaki, zkładaiąc po dwą razy), musieli dać wyny okrom korzenia, to iest szafranu

*

funt, pieprzu kamień, pieniędzy gotowych złotych sześćset; siodma—kuchmistrz iego mości pana woiewody, upiwszy się, poszedł do bożnice podczas szabaszu y nabożęstwa, gdy byli w szkole, y poczoł czynić opus naturae, kantor żydowski wyszedł, prosząc, aby tego nieczynił, a ten kuchmistrz ieszcze żyda pobił, za to iego mość pan woiewoda, że go niewybili, tak muwiąc, «gdybiście go wybili, musieliście więcy dać, teraz daycie złotych sto»; ósma—maią żydzi w prawach swoich, aby za szarwarki, których nie robią, co rok dawali szafran y pieprz, gdy według zwyczaju przynieśli te korzenie, postrzegł niebożczyk iakiś włos w szafranie, znać z woru, który kupcy we włosianych zwykli wozić, zmuwił, «że mie żydzi czaruią», musieli za to dać winy osobliwie szafranu funtow trzy, pieprzu kamień, okrom inszych korupcy, pieniędzy gotowych złotych sto osimdziesiąt dwa; dziewiąta—teraznieysza iey mość pani woiewodzina, iadąc przez Beresteczko do Podkamienia, żydzi z przywytanym przyszli do iey mości, według zwyczaiu, a przy inszych korzeniach przyniesli y figy,—za to, że żydzi figami częstowali, za ten contempt, dali złotych sto; dziesiąta—będąc nieboszczyk w Berseteczku, przykazał żydom, aby na pokłon złożyli iego mości korzenia różnego, a żeby kożde korzenie na osobliwym było pułmisku, nie mogąc tego żydzi zrozumieć to wszystko, co im każą, na iedną wielką misę włożywszy, przynieśli do iegomości, miał to sobie za uraze, że nie tak się stało iako kazano, tedy y drugi taki pokłon dać musieli y winy pieniężney złotych trzysta; iedynasta—nie mogąc niebożczyk iego mość pan woiewoda dostać arędarzow na arędę mieyską Beresteczką dla podniesienia summy wysokiey, narzucił per vim na żydow arędę, która tylko po dwa tysiąca zwyczaynie y za iego mości chodziła (bo więcey niewystarczy), y wprowadził w pięć tysięcy, przymuszaiąc ich więzieniem, tedy przez lat pięć tym przymuszeniem, zwielką utrato swoią, szkoduią na tym złotych piętnaście tysięcy; dwunasta—mieszczanin ieden Abramowski, podczas inkursiey kozackiey, wyprowadził się do Brodów y siad tam, iego mość pan woiewoda upominał się oniego, którego odebrać pozwolono, na co y sam ten mieszczanin był do tego skłany, ale iego mość pan woiewoda wolał od niego wziąć okup, dał za się złotych tysiąc osimset; trzynasta—także y drugi mieszczanin, na imie Stecko Bohaty, y tamże w Brodach mieszkaiący, okupił się, dał za się złotych dwanaście set; czternasta—mieszczaninowi Beresteckiemu Kołodińskiemu, nic niewinnemu, tylko że za staraniem swoim miał się dobrze więzieniem go

ciemiężąc, kazał dać sobie złotych dwieście ośimdziesiąt, który wszystko ubóstwo swoie na to sprzedał, a rzeczy nieboszczyk pobrał, iako wołow sześć, krowę et caetera; piętnasta—u poddanego ciągłego we wsi Plaszowey, dowiedziawszy się, że miał za staraniem swoim pasiekę ubogą, kazał mu co naylepszych pszczuł wziąć do Targowicy pniow sto czterdzieści, rachuią pień po złotych sześciu, pretenduie sobie szkody złotych ośimset czterdzieści,—zowie się ten chłop Iacko Rewaczyn; szesnasta—u Andrzeia Brażki, ze się iako zbiegły dawnych czasow nie prędko sprowadził do miasta Beresteczka, dla trudności swoich, wzioł y u tego winy na złotych sto piędziesiąt;—siedmnasta—u Matwiia Senkowicza, że żona iego z drugą białogłową poswarzywszy się, domawili sobie iako to bywa w białogłowskich poswarkach, «ty widmo, ty taka»,—tedy, za doniesieniem tego do iego mości pana woiewody, wzioł u tegó Matwiia niewinnie gotowych pieniędzy złotych trzysta;—osimnasta—pop ieden, idąc z pewnym skrytym podstępem pod tuteyszym starym swieszczenikiem, nakupował się u nieboźczyka iego mości pana woiewoyy na parafią mieyską Berestecką y dał nieboźczykowi summę złotych trzysta, a gdy ten stary udał się do władyki, nie przysądził tamtemu podkupnemu mieysca, ale starego zostawił przy parafiey, pisząc za nim instantią; iego mość pan woiewoda, nie chcąc oddać temu popowi tych trzech set złotych, kazał mieszczanom złożyć, trzem burmistrzom, ni przecz ni zać, y musieli dać złotych trzysta, to iest iednemu Fedorowi Charamaczowi, Andrzeiowi Lantwuytowi, Matwiowi Senkowiczowi; dziewiętnasta praetensia dziedzica—o spustoszenie boru, z którego zbudowano klasztor, koscioł, zamek w Targowicy, y iako wiele było potrzeba ścinano, brano, bór ten wniwecz obrocono, którey szkody taxa złotych dwadzieścia tysięcy; dwudziesta praetensia dziedzica—o wyprowadzenie armaty, hakownic, muszkietow y wszystkiey munitiey, prochow y kul, która od dawnych antećessorow przy zamku zostawała, a do Targowici wywieziona,—złotych pięć tysięcy. Szkody y pretensie we wsiach od iego mości pana Kunickiego, ab anno millesimo sexcentesimo septuagesimo septimo, przez trzy lata poczynionych: naprzód wieś Merwa: «Miska Chryczayczuka za napaść, przez poswarek iednego żyda szkolnika, wzioł winy złotych dziesięć; u tego znowu wzioł pczuł co lepszych pniow trzy, złótych osimnaście; u tegoż znowu, za wykład (?) złotych osimnaście; u tego Miska, dowiedziawszy się, że miał pułbeczek miodu, szukał tak długo przyczyny, aż mu prawie gwałtem wzioł ten miud, garcy czterdzieści, po złotych dwa,

facit złotych ośimdsiesiąt, wszystkiey szkody niewinney pretenduie dwadzieścia sześć; u Andrzyią Hulanika, dla tego, że z żoną swoią w domu pohałasował się, bez czego to czasem być nie może, wziął winy, tak zbożem iako y pieniędzmi, na złotych siedmnaście; u Pawła, sąsiada tegoż wyszmianowanego, za to tylko, ze taż białogłowa, pod czas tego hałasu, doniego zbiegła, winy dał złotych osim; tam u chłopa kozaka nowoosiadłego, za to że mu się owies dobrze zrodził, wzioł owsa mac pułtory, złotych sześć. Szkody, we wsi Kutrowie przez iego mości pana Kunickiego poczynione przez trzy lata: naprzód pan Kunicki wrzkomo na proch wymogł u poddannych pieniędzy złotych siedmdziesiąt, a te pieniądze na swoie obrócił potrzebe, nie kupuiąc prochu, złotych ziedmdziesiąt; na stróża doskut nad powinność wymogł u poddannych złotych dwadzieścia, iałowic nad powinność wzioł u nich sześć, za które wydali poddani złotych sto dwadzieścia; na draganow nad powinność ich wymogł u poddanych złotych sześćdziesiąt; że przez kładky chcieli prześć trzech poddanych, wzioł winy złotych sześć; Grzesko, bywszy na panszczyznie, we zło drogę drwa woził, który że raz tylko przywiozł, wzioł u niego siermięge nową, złotych sześć kosztuiącą,—złotych sześć; Iwan Tkacz, który przemienił się sąsiadem swoim, wzioł u niego złotych czternaście; u hospodyna tameyszego wzioł niewinnie y niesłusznie złotych dziesięć; u diaka złotych wymogł niesłusznie sześć. Regestr szkod w Wielkiey Plaszowey przez iego mości pana Kunickiego poczynione, podczas dzierzawy swey: u Iacka Mikoły zabrał pasiekę, pniów sto kilka dziesiąt, z pczołami, iako się pomieniło wyżey; u tegoż człowieka Iacka wzioł iego mość pan Kunicki miodu, samey patoki, garcy dziesięć, facit złotych trzydzieścię; u tegoż Mikoły wziol iego mość nienależnie owsa macę, protunc złotych osim, y pieniędzy gotowych złótych dziesięć, facit złotych osimnaście; w Plaszowie Małey u Kondrata Koczana ten że iego mości pan Kunicki wzioł woła roboczego, złotych kosztuiącego czterdzieści; we wsi Ostrowie: u Martyna Kostiuka wzioł pan Kunicki krowę samo wtóre bezwinnie, kosztuiącą złotych trzydzieści pięć, y gotowych pieniędzy złotych dziesięć, facit złotych czerdzieści pięć. Które wszystkie krzywdy y szkody, wyżey wyrażone, tak przez iego mości pana woiewode Czernihowskiego, iako y potym przez iego mości pana Kaspra Kunickiego, za wiadomościa także ieymości paniey woiewodziney Czernihowskiey są poczynione, taxuiąc one in summa plus minus na piędziesiąt tysięcy złotych, nie includuiąc w to poddanych

in numero kilka dziesiąt dziedzicznych, Beresteckich, y włości do miasta należących, których iego mość pan Kunicki spólnie z ieymością panią małżąką swoią, synowicą zeszłego iego mości pana woiewody Czernihowskiego y succesorką dóbr, po iego mości pozostałych, uciążywemi angariami, exactiami wymyslnemy y podatkami niesłusznemi, umislnie czyniąc in damnum dziedzica, rozpędził, a domy ich inszym ludziom niedziedzicznym, ani osiadłym, poprzedawać rozkazał. У того реестру подписы рукъ тими словы: Andrzey Białoruski, Lętwóyt Berestecki; Woyciech Marchel,—burmistrz Berestecky; Teodor Maskiewicz; Ian Sobkowicz, burmistrz iego królewskiey mości Berestecki; Stephan Konczanowski, na ten czas pisarz przysięgły miasta Beresteczka, imieniem wszystkich mieszczan ukrzywdzonych podpisuię się. Po przyięciu którego to regestru, comparens wyszmianowany prosił mnie, urzędu, o przydanie woznego, o wydanie przez tegoż woznego wyszmianowanego poddanym y mieszczanom, niżey mianowanym, (rothy) dla wykonania iuramentu; a tak ia, urząd, uti praemissum est woznego wysz rzeczonego, szlachetnego Piotra Suszczeniatę, przydawszy, rotam iuramenti in eum tenorem wykonać rozkazałem, którzy mieszczanie, flexibus genibus ante imaginem crucifixi, tento iurament wykonali w te słowa: «My, Chwedor, Iwan, Mosei, mieszczanie, Berestecy, przysięgami Panu Bogu Wszechmogącemu, w Troycy Swiętey iedynemu, na tym: iż te szkody, tak przez zeszłego iego mości pana woiewode Czernihowskiego, iako y iego mości pana Kunickiego, nam y sąsiadam naszym są poczynione y prawdziwie spisane, tak nam Panie Boże dopomóż y niewinna męka Syna Bożego»; a żyd w szkole, iuxta normam, w te słowa przysiągł: «ia, Marko, żyd y mieszczanin Berestecki, przysięgam Panu Bogu żywemu, który śtworzył niebo y ziemie y wszystkie żywioły, na to: iż te skody, które są spisane, tak mie zamemu, iako y sąsiadom moim, przez tychże wyżey mianowanych są prawdziwie poczynione, a ieśli niesprawiedliwie przysięgam, niech nieprzyidę na łono Abramowę, y niech mie kaduk popadnie, y niech się w słup solny, iako żona Łótowa obruciła, obruce». По которой то выконаной роты юраменту, мешъчане, выжей спецификованые, зъ жидомъ помененнымъ, и съ компарентомъ вышменованнымъ подаваючимъ теперешънимъ, просили, абы тое все до книгъ нинешнихъ, кгродскихъ, Луцъкихъ, принято и записано було,—што отрималъ.

Книга гродская Луцкая, записовая, годъ 1680, № 2206, листъ 125.

XLVI.

Универсалъ Луцкаго старосты Афанасія Міончинскаго къ обывателямъ Луцкаго повѣта о сборѣ съ оружіемъ для исполненія судебнаго рѣшенія по дѣлу пана Чечеля съ паномъ Радлинскимъ. 1680 г., Декабря 7.

Року тисеча шестъсотъ осмъдесятого, месеца Декабря семого дня.

На уряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Луцкомъ, передо мною, Теодоромъ Верешъчакою, буркграбимъ замку Луцкого, и книгами нинешними, кгродскими, Луцкими, stanowszy personaliter urodzony pan Jan Zawacki, sługa urodzonego iego mości pana Konstantego Czeczela, rozmistrza iego królewskiey mości, imieniem tegoż pana swego, dla wpisania w xięgi grodzkie, Łuckie, podał per oblatam uniwersał od wielmożnego iego mości pana Athanazego na Miączynie Miączynskiego, Łuckiego, Krzepickiego starosty, po ich mościów panow obywatelow woiewodztwa Wołyńskiego powiatu Łuckiego, ato na odprawe exekuciey do dóbr sioła Smordwy, wsprawie iego mości pana Konstantego Czeczela wydany, z pieczęcią y z podbisem ręki tegoż iego mości pana starosty, o czym ten uniwersał, niżey wpisany, szerzey w sobie ma, prosząc, aby był przyięty y do xiąg wpisany był, którego ia, urząd, przymuiąc czytałem, y tak się w sobie ma: «Athanazy na Miączynie Miączynski, Łucki, Krzepicki starosta. Oznaymuie tym listem moim, komu o tym wiedzieć należy, mianowićie iasnieoświeconym, iaśniewielmożnym, wielmożnym, urodzonym ich mościom panom obywatelom woiewodztwa Wołyńskiego powiatu Łuckiego, przy zaleceniu służb moich waszmościom, mościom panom y braci; ponieważ zaszła mie rekwisitia według dekretu trybunalskiego Lubelskiego od urodzonego iego mości pana Konstantego Czeczela, rotmistrza iego królewskiey mości, abym z powinności urzędu mego starościnskiego, uniwersałem moim waszmościom panom y bracią, obwiescił y na exekucyą z urzędem moim armata manu do dóbr wsi połowicy Smordwy, maiętności urodzonego iego mości pana Adama Radlińskiego, łowczego Łukowskiego, na którym kondemnata w sprawie pewney ratione niezapłacenia zasług, z skarbu rzeczy pospolitey, przez pozwanego wybranych,

summy trzech tysięcy y sto złotych polskich, w roku tysiąc sześćset pięćdziesiąt trzecim, podczas functiey swoiey, na odebranie całemu pułkowi, a niegdy rodzicowi powoda należących, którą exekutią naznaczam na dzień dziesiąty ianuary, w roku da Pan Bóg przyszłym, tysiąc sześćset ośmdziesiąt pierwszym, fortiter odprawili, a to sub paenis, eo nomine sancitis; co zaleciwszy, zostawam waszmościom, mościom panom, życzliwym bratem y sługą powolnym. W Łucku, dnia śiódmego decembris, tysiąc sześćsct ośmdziesiątego. У того универсалу при печати притесненой подписъ руки пана старосты тими словы: Athanazy Miączynski, starosta Łucki, Krzepicki, półkownik iego królewskiey mośći. Который же то универъсалъ, за поданемъ перъ облятамъ вишъменованее особы, а за принятемъ моимъ урядовымъ, до книгъ кгродскихъ, Луцъкихъ, есть вписаный.

Книга гродская Луцкая, записовая, годъ 1680, № 2206, листъ 788.

XLVII.

Дарственная запись отъ пана Андрея Гулевича пани Кристинѣ Хржонстовской на крестьянина, бѣжавшаго въ ея имѣніе и тамъ поселившагося. 1681 г., Февраля 25.

Року тисеча шестьсотъ восемъдесятъ первого, месеца Февраля двадцятъ шостого дня.

На уряде кгродскомъ, въ замку его королевской милости Луцкомъ, передо мною, Теодоромъ Верешъчакою, буркграбимъ замку Луцкого, и книгами нинешними, кгродскими, Луцкими, comparens personaliter urodzony iego mość pan Andrzey na Zubilnie Hulewicz, deputat woiewodztwa Wołyńskiego, dla wpisania do xiąg ninieyszych, grodskich, Łuckich, podawszy przyznał list, dobrowolny zapis swóy donationis, z pieczęcią y z podpisem ręki swey własney, także z pieczęćmi y z podpisami rąk ich mościów panów przyiaciół, niżey na podpisach wyrażonych, od siebie zeznawaiącego urodzoney iey mośći paniey Krystynie Szklińskiego

Chrząstowskiey, miecznikowey Kiiowskiey, na rzecz pewną, w tymże zapisie, niżey wpisanym, mianowicie wyrażoną, dany y służący, o czym ten pomieniony zapis, niżey wpisany, szyrzey a dostateczniey w sobie obmawia, prosząc, aby przyięty y do xiąg wpisany był; a tak ia, urząd, ten zapis dla wpisania do xiąg ad acticandum przyimuiąc, czytałem, którego tenor słowo w słowo, pismem polskim pisany, tak się w sobie ma y temi inserowany słowy: «Ia, Andrzey na Zubilnie Hulewicz, odstąpiwszy swey własney należney iurisdictiey, prawa, powiatu y woiewodztwa, a tuteyszey, grodzkiey Łuckiey, quo ad actum praesentem spectat, cale się z dobrami y potomkami memi poddaiąc y wcielaiąc, zdrowy będąc na ciele y umyśle, iawno czynię y dobrowolnie zeznawam tym moim listem, dobrowolnym zapisem wieczystey darowizny, kóżdemu, komuby o tym wiedzieć należało, teraz y na potym zawżdy: iż ia, z dobrey woli moiey y uważnego rozmysłu mego, maiąc wolność z prawa pospolitego poddanemi swemi iako chcąc szafować,—roboczego, na imie Waśka, poddanego swego własnego, dziedzicznego, ze wsi Zubilna, maiętności moiey dziedziczney, tu w woiewodztwie Wołyńskim a powiecie Łuckim leżącey, do wsi Hrehorowicz, maiętności urodzoney iey mości paniey Krystyny Chrząstowskiey, miecznikowey Kiiowskiey, dziedziczney, zbiegłego y tam bytem osiadłego, tego to poddanego, w pomienioney wsi znayduiącego się, z żoną, dziećmi, z iego robocizną, posłuszeństwem y wszelakiemi powinnościami, prawa żadnego y należności do niego sobie, potomkom y nikomu z blizkich, krewnych y powinnych moich, nie zostawuiąc, ale ze wszystkiego prawem, państwem, własnością y dziedzictwem przerzeczoney urodzoney iey mości paniey Krustynie Szklińskiego Prokopowey Chrząstowskiey, miecznikowey Kiiowskiey, potomkom y successorom iey mości, powziowszy za niego od iey mości słuszną satisfactią, daię, daruię y na wieczność nieodzowną resignuię y zapisuię, y prawo moie dziedziczne, na niego służące, in personam iey mości paniey Chrząstowskiey y potomków iey mości wlewam y ustępuię. Wolno tedy iuż iest y będzie iey mości paniey miecznikowey Kiiowskiey, vigore tego zapisu, przerzeczonym poddanym, iako swoim własnym, rządzić, disponować, komu chcąc dać, darować, zapisać y ku naylepszemu pożytkowi swemu obrócic; a ia, od daty tego zapisu mego, w tego chłopa, przezemnie darowanego, sam przez się, ani przez inne naprawne osoby, wstępować y prepeditiey w dzierzeniu onego czynić y zadawać nie mam y z potomkami y successorami memi nie będę mógł; y

owszem, od wszelakich impedimentów, ode mnie samego, potomków y successorów moich y od kogokolwiek, względem tego poddanego zachodzących, u kóżdego prawa, sądu y urzędu, y na kożdym terminie, swym własnym kosztem y nakładem bronić y ewinkować tylekroć, ileby tego potrzeba ukazywała, mam y powinien będę, z potomkami y successorami memi, a to pod szkodami ziemskiemi, słównie krom przysięgi oszacowanemi, o które szkody forum generale et terminum peremptorium in omni judicio et officio regni, grodzkim, ziemskim y głównym trybunalskim, koronnym, Lubelskim, na którym kolwiek woiewodztwie y ich conserwatach, choć mnie y dobrom moim nienależnych, a podczas bezkrólewia y w sądzie kapturowym, albo iakiby natenczas od rzeczypospolitey uchwalony był, bez zażywania wszystkich dillatii, appellatii, prosecutii, fatalii, evasii, praescriptii, suspensii y innych wszelakich in genere et specie obron y dobrodzieystw, prawnych, y z dowcipu ludzkiego wymyślonych, sobie, potomkom y successorom moim do usprawiedliwienia się naznaczam. I na to daię ten móy dobrowolny zapis darowizny, z pieczęcią y z podpisem ręki moiey, także z pieczęciami y z podpisami rąk ich mościów panów przyiacioł, ode mnie ustnie użytych, niżey się podpisanych. Działo się w Łucku, roku tysiąc sześćset ośmdziesiąt pierwszego, miesiąca Februarii dwudziestego piątego dnia. У того запису при печатехъ притисненыхъ подписы рукъ тыми словы: Andrzey Hulewicz na Zubilnie, manu propria; ustnie proszony pieczętarz od zeznawaiącego, iako przyiaciel; Eliasz Kazimierz Zardecki, łowczy Piński, manu propria; iako proszony od zeznawaiącego przyiaciel podpisuię się Ian Medwedowski, manu propria; iako proszony od zeznawaiącego podpisuię się Michał Didkowski, manu propria. Который же то записъ, за поданемъ и очевистымъ признанемъ вышъменованого его милости сознаваючого, а за моимъ урядовымъ принятемъ, до книгъ нинешнихъ, кгродскихъ, Луцкихъ, естъ вписаный.

Книга гродская, Луцкая, записовая, годъ 1681, № 2207, листъ 191.

XLVIII.

Жалоба игумена Луцкаго монастыря, Мелентія Любицкаго, и всего Луцкаго братства, на слугу Велюнскаго стольника Франциска Венжика, Яна Повирскаго, о нападеніи на монастырское имѣніе, грабежѣ и истязаніи крестьянъ. 1861 г., Сентября 16.

Року тисеча шестъсотъ осмъдесятъ первого, месеца Сентебра шеснадцятого дня.

На уряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Луцкомъ, передо мною, Теодоромъ Верешъчакою, бурккграбимъ замку Луцкого, и книгами нинешними, кгродскими, Луцкими, comparens personaliter urodzony iego mość pan Tomasz Hulanicki, brat starszy y prowizor bractwa Łuckiego ritus Graeci, swym, y imieniem przewielebnego w Panu Bogu iego mości oyca Meletya Lubickiego, yhumena monastera Łuckiego, y wszystkiey braci zakonney, także y wszystkich braci starszych, prowizorow y wszystkich bractwa świeckiego tegoż monastera bractwa Łuckiego, quam primum acta praesentia adire mógł, soleniter protestował się na przeciwko urodzonemu iego mości panu Franciszkowi Wężykowi, stolnikowi Wieluńskiemu, tudzież szlachetnemu panu Ianowi Powirskiemu, podstarościemu Lubeckiemu y innych maiętności tegoż iego mości pana stolnika Wieluńskiego, w ten sposob y to: iż iego mość pan Wężyk, stolnik Wieluński, zawziowszy swoy iakowyś nieprzystoyny ku protestantom rankor, goniąc na rozegnanie poddanych protestantów, śmiał y ważył się, roku teraznieyszego, tysiąc sześćset ośmdziesiąt pierwszego, miesiąca Iulii dwudziestego szóstego dnia, we wsi Lubczu, temuż urzędnikowi swemu, haydukom swoim, żónki poddanych protestantium: Wuskie Obderychę, Owdiuszkie Semenowę, Kaśkę Kluszczakową, Nastie Iackową, Chursową Krystynę, Pawłową Hrybową, Chweśkę Iwanową, Grybową Ohapke, Leskową Hrybową, Demianową Hrybową, która od przestrachu y umarła, brać kazał, iakoż y de facto onych pobrali, których to żonek, kazawszy wiązać ręce y nogi, w wodę błotną topić rozkazał; czym się nie ukontentowawszy, znaczne przechwałki na protestantow y poddanych substancyą czynił, dla których Pan Bóg wie ieżeli poddani nie rozyjdą się; a potym

w kilka niedziel tenże iego mość pan Wężyk, stolnik Wieluński, w Polskie odieżdżaiąc kraie, rozkazał y mocno przykazał temuż wyż mianowanemu podstarościemu, Ianowi Powirskiemu, aby iak naywiększe krzywdy, szkody y uciemiężenia protestantom, iako y poddanym protestantium, czynił, a w ostatku y (z) zdrowia wyzuł; który to podstarości, czyniąc dosyć woli y rozkazaniu pana swego, iuż in absentia tegoż pana, będąc memor tego, śmiał y ważył się, roku teraznieyszego, tysiąc sześćset ośmdziesiąt pierwszego, dnia dwudziestego dziewiątego Iulii, zbiwszy wszystkie gromady ze wszystkich wsi pana swego, nazbierawszy pomocników y comprincipałów do siebie, to iest urodzonych panow: Iana Malińskiego y pana Iana Szymańskiego, y innych wielu, in armis et cum armis, tudzież y poddanych, mianowicie pierwszych ze wsi Lubcza: Hułe Ławryna, Hułe Hryczka, Baszyke Olexe, Łukaszyka, Iwana Baszyka, Stephana Saczka, Semena Radczenia, Martyna Radczenia, Miska Deynekę, Chweska Sachniuka, Horbyszkę Chweska, Lewka Tryszyka, Semena Wołoszyna, Miska Bortnika, Klima Baszyka, Orszyska Swiescennika, Iwana Demidczuka, Iwana Demidczuka, Hryczka Sydorczuka; ze wsi zaś Nemera: Iacka Szapranczuka, Mikite, Iontucha—Szapranczukow, bracią; Stefana y Hawryła Antonczykow, Mrozenia Hawryła, Procka Oryszczuka, Omelka Orzenika, Iwana Andruszyka, Chweska Kowalczuka; ze wsi Leniowki: Łukiana Medwedia y Matwia, tegoż Medwedia brata, Chweska Smaluka, Hryczka Bazana y strzelców; ze wsi Perespy: Miska, zięcia Iurkowego, Musia Truszyka, Parchoma Kałuchowego syna, Lewka, Chome, Maćka Tkaczyka, Chwedczyka Samowtorego, y iunych wielu postronnych, których imion y przezwisk niepodobna była wiedzieć, computando computandis, plus minus koło sta osob, armatno, z rucznicami, z kosami, cepami, kiiami y innym orężem, z któremi to ludźmi, kupą swawolną idąc, tenże pan Ian Powirski, urzędnik iego mości pana Wężyka, stolnika Wieluńskiego, w różnych szlachty, ich mościow panow obywatelow woiewodztwa Wołyńskiego, aby tym snadnie mogli uczynek swóy nieprzystoyny wypełnić, pożyczali strzelby, iakoż y de facto in armis, cum armis, z temiż to comprincipalibus et complicibus suis napadszy na pola Rudeckie, do dworu protestantium należące, zastawszy żęcow w polu protestantium y wielebnego w Bogu oyca Kalista Stephankowicza, zakonnika tegoż monastera bractwa Łuckiego, widza przy żęcach będącego, który nic się na siebie nie spodziewaiąc, iako zakonnik, tylko z paciorkami w pole wyszedł, zą-

raz tenże wyż mianowany, kupą swawolną przyprowadziwszy, sam in persona sui do tegoż wielebnego oyca Kalista Stephankowicza na koniu skoczywszy z dobytą szablą, chciał onego o śmierć przyprawić, y gdyby nie dyspositia boska a nogi nie posłużyli, pewnieby onego nieżywił y o śmierć przyprawił; a potym tenże pryncypał z comprincipałami swemi krzyknoł: «biycie, zabiiaycie poddanych czernieckich»; ciż poddani obżałowani, do kiiow, cepow ruszywszy się, do poddanych, żęcow, onych na własnych gruntach przy snopach manasterskich bić, zabiiać bezbronnych zaczeli, a pryncypał, stoiąc na koniu, wołał coraz: «sieczcie, zabiiaycie takich owakich śynow, niech znaią czerczy Lubeckiego pana»; iakoż y de facto bili, tłukli, cepami, kiiami, obuchami y czym tylko kto mogł, y pozadawali poddanym razy takowe: Hryczkowi Boianczukowi na prawey ręce raz straszny, krwią naciekły, drugi raz kiiowy przez plecy, krwią ociekły, trzeci raz w głowę samą, sini, spuchły, krwią naciekły, y wszystkie ciało zbite, skaliczone, których razow y zliczyć nie podobna dla spuchłości y zsiniałości; Miskowi Horbaczowi raz po piersiach strasznie spuchły, krwią ociekły, po boku z lewey strony także raz straszny, po grzbiecie, plecach więcey niżli około razow dwudziestu; Matwieiowi Oleszczukowi razy po różnych mieyscach więcey niżeli około trzydziestu zadali; Iakimowi Koszarze także, albo y więcey; Philipowi Mamczukowi, Ostapowi Seredzie, Petrowi Radczukowi, Philipowi Małemu—tak dalece razow y zliczyć dla spuchłości y zsiniałości nie podobna nigdy, z których niektórzy y dotych czas ieszcze leżą chorzy, nawet Paweł Szeyruk, ktoremu palec sierpem odcieli, do tychczas nie robi. A nie tylko wyż mianowanych chłopow zabiiali, ale ieszcze, nie uważaiąc y nie respektuiąc na stan białogłowski, poddanki protestantium tymiż kiiami bili, tłukli, y onych mało nie pozabiiali, a mianowicie: Kaśkę Tymoszychę, Owdiuszkie Zacharychę, Maryne Seredichę, Melaszkie Radczychę, która aż y siermięgi odbidz musiała, Paraskę Semenową, Olenę, Pawła Radczuka żonę, Maruszkę Krzywego Wasila, których niemiłosierdnie bito, y rany bite, kiiowe, pozadawano; dla którego bicia z pol protestantium wszystkie żęce uchodzić musiały, sierpow odbieżyć, a ci swawolniczkowie kompańczykowie też sierpy pobrali y porabowali, a za tym w wielką ruinę y szkodę protestantów przyprowadzili y przywiedli; tenże pryncypał, z comprincipałami y pomocnikami swemi, tym się ieszcze nie ukontentowawszy, iż takowe violentiae poczynili, in super zboża własnego manastyrskiego zagrabili, iuż, żętego, przy teyże violentie, kop dwadzieścia

y cztery żyta, które do Lubcza zaprowadzili, y one w gumnie tegoż iego mości pana Wężyka, stolnika Wieluńskiego, propter usum iego mości samego y czeladzi iego mości, złożyli. Przez który to takowy swoy nieprawny y niesłuszny postępek, prawo pospolite zgwałciwszy, y (w) winy w niem, pro qualitate facti et excessus popadli y one na osoby swoie, iako do którey osoby sciągać się będą, zaciągneli. O co iteratis atque iteratis vicibus protestowawszy się, zostawuie sobie salwam meliorationem ejusdem protestationis per aliam latioram factam, vel per exportatas citationes. Et in continenti, na dowod tego wszystkiego, stawił woznego generała woiewodztwa Wołyńskiego, szlachetnego Dawida Wołyńskiego, który w moc prawdziwego zeznania swego, iaśnie, iawnie y dobrowolnie zeznał: iż on roku teraznieyszego, tysiąc sześćset ośmdziesiąt pierwszego, miesiąca Iulii trzydziestego pierwszego dnia, maiąc z sobą szlachtę, ludzi wiary godnych, urodzonych ich mościow panow: Iana Dąbrowskiego, Mateusza Puzdrowskiego, ad juridicam requisitionem przewielebnego w Panu Bogu iego mości oyca Melętego Lubeckiego, był we wsi Rudce, także seorsive do poddanych, każdego z nich do domow ich chodząc, z tąż szlachtą oglądał razy bite: pierwsze na Hryczku, który na łóżku chory leżał y ledwie co żywy, o czym wyżey w protestatiey iest opisano; potym był u Miska Horkawca, Matwia Oleszczuka, Iakowa Kachana, Philipa Mamcura, Ostapa Seredy, Petra Radczuka, Philipa Mały, których widział ledwie co żywych, zbitych, skaliczonych, których razów dla spuchłości y zsiniałości y zliczyć nie podobna; a potym w teyże wsi Rudcze chodził do Tymosza, Zacharka Seredy, Radczuka, do Krzywego Wasila, w których będąc widział żonki onych pobite, pokrwawione; którzy to wszyscy mienili być sobie te razy zadane przez urodzonego pana Iana Powirskiego, iako przyncypała pryncypałow, także poddanych Zalubeczkich, Niemirskich, Leniowskich, Perepskich y Tychotyńskich; które razy, iako wyżey w protestatiey iest opisano, widziawszy, oglądawszy, tąż szlachtą, przy sobie będącą, oświadczywszy, ztamdąd odiachał. A potym tenże wozny, z tąż szlachtą stroną, iachał na pole, pod tąż Rudką będące, tam przyiachawszy widział y oglądał mieysca, gdzie kopy stali żyta dwadzieścia y cztery, które ociec Kalist Stephankowicz, czerniec Rudecki, mieć mienił zabrane y zagrabione przez tychże wyż mianowanych naiezników, które zboże przez Kozin iest prowadzone; co wszystko widziawszy y oglądawszy, od różnych ludzi słyszawszy, iż te zboże ich mościów oyców zakonników bractwa Łuckiego

wyż mianowany pan Ian Powirski, urzędnik Lubecki, z swoiemi adhaerentami, zabrawszy, do wsi Lubcza, do maiętności iego mości pana Wężyka, stolnika Wieluńskiego, y do gumna pana swego zaprowadził. Co że tak a nie inaczey było—wyż mianowaną szlachtą iterum atque iterum oświadczywszy, coram me judicio te swoią zeznawa relatią, prosząc, wespoł z protestantem, aby tak protestuiącego protestatia, iako y recognoscentis relatia, actis connotowane były,—co y otrzymali. Thomasz Hluanicki, manu propria.

Книга гродская Луцкая, поточная, № 2538, годъ 1681, листъ 316.

XLIX.

Письмо Сондецкаго старосты, Яна Липскаго, урядннку своего Барашовскаго имѣнія, Шуминскому, чтобы тотъ не угнеталъ крестьянъ. 1682 г., Февраля 7.

Року тисеча шестъсотъ осмъдесятъ второго, месеца Февраля двадцятъ семого дня.

На уряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Луцкомъ, передо мною, Теодоромъ Верешъчакою, буркграбимъ замку Луцкого, и книгами нинешними, кгродскими, Луцкими, comparens personaliter wielebny w Panu Bogu iego mość ociec Warnawa Makowicz, zakonnik, ekonom y plenipotent monastyra świętego Mikołaia Pustynnego Kiiowskiego, dla wpisania do xiąg niniеyszych podał per oblatam list od wielmożnego iego mości pana Iana Lipskiego, starosty Sądeckiego, do urodzonego pana Szumińskiego, podstarościego Baraszowskiego, pisany, z pieczęcią y z podpisem ręki tegoż iego mości pana starosty Sądeckiego y z intitulatią na tyle tego listu napisaną, o czym ten list, niżey inserowany, szyrzey w sobie ma, y temi inserowany słowy: «Panie Szumiński! Dochodzi mię wiedzieć, że tam sobie barzo pozwałacie, na co tameczni barzo utyskuią poddani; przestrzegam tedy y proszę, aby tak się sprawować, iako należy, we

wszystkim, żebyście nagany uszli, ale sobie zarobili na wdzięczność, która dobrym być powinna, a pożytku mego przestrzegali, nie swego, żeby w ni w czym szkody nie było. Skóry łosie aby pooddawane były, y iako naywięcey przysposobić ich, y rysie skóry, które zawsze oddawano, y niedźwiedzie. W miodach y w inszey intracie aby naymnieyszey szkody nie było, bo o was idzie. Donosze przy tym do wiadomości waszey, żem rozkazał y wam roskazuię, aby w Zubkowiczach oddać tych poddanych y dworek oycom monasteru Kiiowskiego, tych co przed tym trzymali, z temi conditiami, aby wam wprzód oddał extract z grodu Łuckiego kwitu z protestatiey, którą uczynili byli o odebranie tych Zubkowicz; a Żebrowice aby do Baraszów trzymali się y z nich pożytki odbierali do intraty moiey. I powtóre tedy proszę, aby tam było wszystko iako naylepiey y tak iako się godzi, bo ia nie żartuiąc to piszę. Iest y ta conditia tym oycom podana, aby się skromno zachowywali, y ludziom naszym, tak w Baraszach iako y we wsiach tameyszych, w niwczym się nie przykrzyli, y podatki rzeczypospolitey żeby według czasu oddawali, żeby przez to iaki ciężar na Barasze y na wsi, do nich należące, nie przypadł. Zatym was P. Bogu oddawam. Datum w Strażach, die septima Februarii, millesimo sexcentesimo octuagesimo secundo.» У того листу подписъ руки теми словы: J. Lipski, Sądecki starosta, manu propria. A intitulatia na tyle tego listu napisana temi słowy: P. Szumińskiemu, podstarościemu Baraszowskiemu, do oddania. Который же листъ, перъ облятамъ поданый, за поданемъ и прозбою вышъменованое особы, перъ облятамъ подаваючое, а за моимъ урядовымъ принятемъ, увесъ, зъ початку ажъ до конца, де вербо адъ вербумъ, до книгъ нынешнихъ, кгродскихъ, Луцкихъ, естъ вписаный.

Книга Луцкая гродская, записовая, годъ 1682, № 2209, листъ 291.

L.

Жалоба пана Михаила Скипора на Кіевскаго стольника, Яна Проскуру-Сущанскаго, и др. о нападеніи на него на дорогѣ, нанесеніи ему побоевъ, и о уводѣ его крестьянъ. 1682 г., Сентября 22.

Року тисеча шестьсотъ осмъдесятъ второго, месяца Сентебра двадцатъ второго дня.

На вряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Овруцкомъ, передо мною, Теодоромъ Левковскимъ, наместникомъ кгродскимъ подстароства Овруцкого, и книгами нинешними, кгродскими, Овруцкими, personaliter comparens urodzony iego mość pan Michał Skipor, iako prędko mógł po okrutnym y niemiłosierdnym zbiciu y stłuczeniu od osob niżey mianowanych do zdrowia przyść, y po uskarżeniu się y opowiadaniu publice przed ich mościami pany obywatelami woiewodztwa Kiiowskiego, na seymiku electionis we Włodzimierzu, bolu znacznego y nieznośnego kontemptu swego, acta praesentia adire mogł, tak zaraz, przychylaiąc się do relatiey woznego, obductiey razów, niżey mianowanych, przez obwinionych niżey mianowanych, sobie zadanych, w grodzie tuteyszym Owruckim roku terazniejszego, tysiąc sześćset ośmdziesiąt wtórego, dnia czwartego miesiąca Maia zeznaney, solenniter świadczył y z wielkim żalem swoim y roboczego chłopca swego, Sidora Kasianca, protestował się przeciwko urodzonym ich mościom: iego mości panu Janowi Proskurze-Suszczańskiemu, stolnikowi Kiiowskiemu, y ich mościom panom Konstantemu y Mariannie Proskurzance Suszczańskiego Szumlańskim, małżonkom, córce y zięciowi pomienionego iego mości pana stolnika Kiiowskiego, iako rozkazuiącym, na niżey mianowany bezbożny y niemiłosierdny uczynek sług swoich Martynowskich subordynuiącym, także szlachetnym panom: Ianowi Głaszczyńskiemu, urzędnikowi Martynowskiemu, Galewskiemu z wysług w teyże wsi Martynowiczach mieszkaiącemu, Semenowi osadczemu, y roboczym: Łukianenkowi, woytowi Martynowskiemu, Pawłowi Szuhaliiowi, Iarmoszykowi, Hryszkowi, Lewonowi, Wasilowi, Iewtuchowi, Hryszkowi—woytowym synom, Piotrowi Ganczarowi, Mironowi, y wszystkim poddanym Martynowskim iego mości pana Proskury, a teraz w possessiey w posagu przerzeczonym ich mościom panom Szumlańskim, małżonkom, puszczonym, y innym, o imionach y przezwiskach tymże ich mościom panom: Proskurze,

stolnikowi Kiiowskiemu, y Szumlańskim, małżonkom, dobrze wiadomym y znaiomym, którzy na tym tu mieyscu za wyrażonych rozumieni być maią, y w dalszey procedencyi prawney pozwami specifikowani będą, iako principałom, comprincipałom, wolą y rozkazanie panów swoich samym skutkiem y uczynkiem pełniącym, w ten niżey mianowany sposob: iż iego mość pan Proskura, stolnik Kiiowski, nie tylko przeciwko wyrażney constitutiey o zbiegłych swowolnie poddanych uchwaloney excessit, ale nadto śmiał y ważył się, nie pomniąc nic na prawo pospolite y winy w niem de infrascriptis surowie obostrzone y postanowione, y owszem to wszystko postponowawszy y lekce poważywszy, roku teraznieyszego, tysiąc sześćset ośmdziesiąt wtórego, dnia dwudziestego dziewiątego miesiąca Marca, w samą Wielką Noc rzymską, według nowego kalendarza, przez subordynowane osoby, sobie o imieniu y przezwiskach dobrze wiadome y znaiome do dobr swoich wsi Martynowicz, w woiewodztwie Kiiowskim a powiecie Owruckim leżących, ieszcze za dzierżawy swey, iakowąś wolę alias słobodę, czyli ku pożytkowi swemu, czyli umyślnie na oppressią ubogiey szlachty y obywatelów tuteyszych, woiewodztwa Kiiowskiego, mianowicie w tuteyszych kraiach, w pomienioney wsi Martynowiczach dawszy, poddanych dziedzicznych trzech, to iest: Matfia y Iacka Hohołków, bracią stryieczno rodzonę, y Andrzeia Szetepę, wykocić, iakoż et de facto z dobr protestantis wsi Metiek, in absentia protestuiącego się, który na ten czas, iako podczas tak wielkiey uroczystości, na nabożeństwie w Owruczym w kościele był, z żonami dziećmi, bydlem, końmi y ze wszystko ich od mała do wiela substantią wykocił. Potym, data okasione, protestans, roku teraznieyszego, tusiąc sześćset ośmdziesiąt wtórego, miesiąca Aprila cztyrnastego dnia, dla sprawowania y kupienia potrzebnych sobie rzeczy, wespół z przewielebnym iego mością xiędzem Trzaską, przeorem conwentu Owruckiego y Czarnobylskiego, zakonu ś. Dominika, wozkiem, tylko chłopca z sobą maiąc a konia powodnego, do Kiiowa, iako ad civitatem we wszystkich potrzebuiących szlachcicowi rzeczach sufficientem et propiorem, ponieważ Wołyń odlegleyszy, iachał, y przez tę pomienionę wieś Martynowicze, od iego mości pana Proskury wolę iakowąs, alias słobodę, założoną iadąc, nie spodziewaiąc się nic na siebie przeciwnego ani też złego, iako ludzie spokoyni omni pace et securitate publica obwarowani, staneli dla wytchnienia koniom na popas z przerzeczonym iego mością xiędzem przeorem w karczmie zwyczayney; y iako skoro tylko

staneli, tak zaraz pop, w karczmie na ten czas będący, pomienionemu iego mości xiędzu przeorowi occasią dawać począł, a potym, gdy iego mość xiądz przeor mu odpowiedział y mówił mu przystoynie, aby occasiey dawać niepotrzebnych poprzestał y spokoynie sobie siedział, tedy pop, bez wszelakiego respectu, przerzeczonego iego mości xiędza przeora laską, w ręku maiącą, w łeb uderzył (którego salva seorsive reservatur actie), a potym we dzwon na gwałt uderzono. Natychmiast chłopstwo, z kiiami, z cepami, obuchami, rucznicami y z czym który mogł, tumultuose do karczmy zbiegszy się, circum circa karczmę otoczyli, gdzie znać iuż z roskazania iego mości pana Proskury, stolnika Kiiowskiego, y ich mościów panów Szumlańskich, małżonków, iako prędko obaczyli pomienieni poddani, których wykocono, protestanta, tak zaraz, wyrzekszy: «a po nas to ty przyiachał?» obces wszyscy rzuciwszy się, bić, tłuć, iako który czym mogł, poczeli, y razów sinych, spuchłych, krwią nabiegłych, od stop aż do głowy po wszystkich ciała iego członkach barzo wiele nazadawali; potym związawszy protestanta okrutnie, iako złoczyńce iakiego, do dworu zaprowadzili y w gąsior za szyię wsadzili. Natychmiast pomieniony urzędnik pan Głaszczyński zkądiści przyiachał, y gdzieby chłopom zganić miał, ale owszem onych chwaląc, mówił: «dla czego go trzymacie? zaraz go było zabić albo utopić, bo takie mam od panów roskazanie»; iakoż przerzeczeni chłopi niemiłosierdnie, nie pomiętaiąc nic na boiaźń Bożą y na krew szlachecką, zaraz w kiy związawszy protestanta, na drągu nieśli do rzeki nazwaney Uszy topić y (w) wodę protestanta chcieć ponurzyć, urągali się, mówiąc haec formalia: »nie zdrów, pogańcki synu, drugi raz będziesz po poddanych swoich ieździł.« Protestuiący widząc periculum vitae suae ex visceris suis, Bogiem się świadczył y excusował onym. żem« ia do Kiiowa dla sprawowania rzeczy, sobie należących, iachał, a nie dla swoich poddanych.» Którzy chłopi Divina providentia nie utopiwszy, protestanta, znowu do dworu, w kiiu związanego przyniesli y w prywatnym więzieniu więzili. A potym, drugim razem, uczyniwszy consilium z przerzeczonym urzędnikiem iuż koniecznie utopić, y w kiy związanego na drągu do rzeki nieśli topić, y iuż cale protestanta utopić chcieli, tandem pomieniony iego mość xiądz przeor, który iuż był odiachał, protestanta zostawiwszy, obawiaiąc się, aby takowa poczesna y koleyna (sic) y onego nie doszła, iednak zelo christianitatis doctus, że in tali periculo et ultima periodo vitae protestantis, protestanta porzucił, wrócił się nazad do wsi Martynowicz, odważnie solici-

tuiąc próźbą y rozmaicie perswaduiąc przerzeczonemu panu Głaszczyńskiemu, aby zażył miłosierdzia nad protestantém, żeby zaiątrzonemu chłopstwu nie kazał protestanta gubić; y tak za prowidentią Bóską, a potym, za próźbą onego, kazał chłopom supersedować od takowego bezbożnego uczynku; iednak związanego protestanta w priwatnym więzieniu więziono; pomienionego chłopca także zbito, zekrwawiono y w osobliwym więzieniu trzymano. Potym, divina providentia, gdy się chłopi, którzy protestanta pilnowali, pospali, protestant z więzienia uszedł, y gdyby nie uszedł, pewnieby go nie żywili. Przy którym takowym uczynku, żbiciu, więzieniu y wiolentiey y znęcaniu się nad protestantem, pieniędzy gotowych czerwonych złotych dwadzieścia, talerów bitych trzydzieści, koniey dwoie, iednego skaragniadego, valoris złotych trzysta, drygiego gniadego, valoris złotych dwieście, z uzdeczkami, kulbaką, z płatem, z woyłokiem, z pistoletami—kosztuiące złotych ośmdziesiąt pięć, szablę w czarney oprawie—valoris złotych trzydzieści, czeladnę kulbakę z woyłokiem—valoris złotych dziesięć, kontusz francuzkiego sukna z potrzebami srebrnemi, włosowy,—valoris słotych ośmdziesiąt, opończę habianą nową,—valoris złotych dwadzieścia, chomąt z wozem—złotych piętnaście, chłopcowę siermięgę—valoris złotych trzy, czapkę paklakową, barankową, błękitą,—valoris złotych dwa—in vim praedae et spolii wyż rzeczeni obwinieni pobrali y na pożytek swóy obrócili. Tym się nie kontentuiąc, obwinieni, z rozkazania znać ich mościów panów Szumlańskich, małżonków, iako dziedziców teraznieyszych wsi Martynowicz, pomienieni wykotcy, za przydaniem sobie drugich chłopów ze wsi Martynowicz, terazniey szego roku tysiąc sześćset ośmdziesiąt wtórego, dnia czwartego Septembris, gdy protestans na seymik electionis do Włodzimirza wyieżdżał, pszczoł dwadzieścioro barciey w boru do wsi protestantis Metyiek należącym funditus wydarli y wytłukli. Przez który takowy swóy nieprzystoyny y bezbożny uczynek pomienieni obwinieni prawo pospolite zgwałcili, winy w niem, eo nomine na takowych gwałtowników, iako do którey osoby z prawa pospolitego zciągaiące się y pochodzące, na osoby swoie zawzieli y zaciągneli, y do szkod niemałych, których sobie na pięćset złotych polskich, wyż rzeczonych rzeczy, koniey y pieniędzy gotowych w to nie inkluduiąc, przywiedli y przyprawili. Ratione tedy praemissorum omnium iterum atque iterum protestuiący świadczy y protestuie się, ofiaruiąc się o to wszystko z obwinionemi, iako z prawa przydzie y należeć będzie, czynić y postąpić, zostawiwszy sobie

y zachowawszy in toto et in parte salvam meliorationem tey teraznieyszey protestaciey przez pozwy, albo uczynienie inszey szyrszey, iesliby tego potrzeba prawna ukazywała,—a teraz o przyięcie y do xiąg zapisanie teraznieyszey mnie, urzędu, prosił,—co otrzymał.

Книга Овручская гродская, записовая и поточная, № *3210, годъ 1681—1682, листъ 421 на оборотѣ.*

LI.

Донесеніе вознаго о томъ, что урядникъ слободы Лубянки, принадлежащей пану Стецкому, Станиславъ Донбровскій, отказался выдать бѣжавшихъ *на слободу* изъ Чарнобыльской волости, принадлежащей пану Сапѣгѣ, крестьянъ. 1682 г., Декабря 31 дня.

Року тисеча шестсотъ осмъдесятъ второго, месяца Декабра тридцатъ першого дня.

На вряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Овруцькомъ, передо мною, Теодоромъ Левковскимъ, наместникомъ кгродскимъ подстароства Овруцкого, и книгами нинешними, кгродскими, Овруцкими, stanąwszy oczewiście wozny generał woiewodztw Kiiowskiego, Wołyńskiego, Bracławskiego y Czernihowskiego, szlachetny Ian Simko, dla zapisania do xiąg ninieyszych grodzkich, Owruckich, w moc prawdziwey, wierney y skuteczney relatiey swoiey, iawnie, ustnie y dobrowolnie temi słowy zeznał: iż on, roku teraznieyszego, tysiąc sześćset ośmdziesiąt wtórego, miesiąca Decembra dwudziestego wtórego dnia, za użyciem urodzonego iego mości pana Iana Iurewicza Skorulskiego, administratora miasta Czarnobyla y wszystkiey włości Czarnobylskiey, a za przydaniem moiem urzędowym, maiąc przy sobie stronę szlachtę, ludzi wiary godnych, pana Stanisława Turkowskiego y pana Stefana Podtopolskiego, z którą szlachtą

był w słobodzie, nazwaney Łubianka, maiętności iego mości pana Wacława Steckiego, cześnika Kiiowskiego, w powiecie Owruckim leżącey, tamże zastawszy pana Stanisława Dąbrowskiego, sługę y urzędnika pomienionego iego mości pana Steckiego, requirował tegoż pana Stanisława Dąbrowskiego, imieniem urodzonego iego mości pana Pawła Sapiehi, dziedzicznego na Czarnobylu pana, także imieniem przerzeczonego iego mości pana administratora Czarnobylskiego, o wydanie poddanych zbiegłych z włości Czarnobylskiey, ze wsi Korohoda y ze wsi Żołnierówki zbiegłych, y w słobodzie Łubiance y Radynce na byt osadzonych, to iest: pierwszy Demian Rewut, drugi Iwan Dziegciarz, trzeci Semen Dziegciarzenko, czwarty Matwey Bohun, piąty Onisko Ilienko, szósty Martyn Staryk, siódmy Iwan Bezborodko, ósmy Sysoy, dziewiąty Sienko brat Sysunow, dziesiąty Hryszko Budczenko, a iedenasty ze wsi Zołnierzówki Radko Hordienko; ci wszyscy iedynaście poddanych w pomienioney słobodzie Łubiance mieszkaią. Z teyże wsi Żołnierzówki dwunasty y trzynasty w słobodzie, nazwaney Radynka: Ianko Strzelec y Sasko. Którzy wszyscy pomienieni zbiegowie, z żonami, dziećmi, z końmi bydłem y ze wszystką swoią substantią, w pomienionych słobodach Łubiance y Radynce bytem osiadszy, mieszkaią; których zbiegów pomieniony pan Dąbrowski na requisitią woznego wydać nie chciał, y takową woznemu declaratią dał: «chocz by y więcey poddanych z włości Czarnobylskiey na słobody pana mego przyszli, tedy takowe mam roskazanie pana mego, iego mości pana cześnika Kiiowskiego, żebym nikomu nie wydawał, a pogotowiu z włości Czarnobylskiey przychodzących, bo ieślibym komu miał wydać by nauboższego, toby ludzie osiadaiące w słobodach pomienionych strwożyli sobą.» A tak on, wozny, takową declaratią od pana Dąbrowskiego otrzymawszy, pomienionych wszystkich poddanych zbiegłych, z żonami, dziećmi y ze wszystką ich substantią, każdego z nich zosobna w tysiącu grzywień groszy polskich aresztował y przyporęczył; który areszt pan Dąbrowski dobrowolnie przyiął, y tych wszystkich trzynastu poddanych zbiegłych z Korohoda y z Żołnierzówki, ze wszystkim, iako się wyżey pomieniło, imieniem iego mości pana Steckiego, cześnika Kiiowskiego, pana swego, dotrzymać y czasu prawa przed sąd, gdzie tego potrzeba ukaże, stawić submittował się. Co on wozny to wszystko, iako się wyżey opisało, stroną szlachtą, przy sobie będącą, oświadczywszy, stamtąd odiechał, y o tym tak a nie inaczey przed urzędem relatią swoię uczy-

nił y zeznał, prosząc, aby była do xiąg niniеyszych, grodzkich, Owruckich, przyięta y zapisana,—co y otrzymał.

Книга Овручская гродская, записовая и поточная, № 3210, годъ 1681—1682, листъ 505 на оборотѣ.

LII.

Списокъ жителей мѣстечекъ Паволочи и Котельни и перечисленіе пустыхъ селъ, принадлежащихъ къ этимъ мѣстечкамъ и къ Ружину, Вчерайшему и Гродку. 1683 г., Января 20—25.

Року тисеча шестсотъ осмъдесятъ третяго, месеца Генвара тридцатого дня.

На вряде кгродскомъ, въ замъку его королевъское милости Овъруцъкомъ, передо мною, Теодоромъ Левъковскимъ, намесникомъ кгродскимъ подстароства Овруцкого, и книгами нинешними, кгродскими, Овруцкими, personaliter stanowszy wozny generał woiewodztwa Kijowskiego, Wołyńskiego, Bracławskiego y Czernihowskiego, szlachetny Ian Kuceniewicz, dla wpisania do xiąg niniеyszych, grodzkich, Owruckich, per oblatam podał inwentarz albo regestr, przez siebie spisany, miast Pawołoczy, Kotelni, Wczorayszego, Rużyna y Grodka y wsiow, do tych miast należących, y poddanych, tak w miastach y po wsiach mieszkaiących, y wsiow pustych, o czym ten inwentarz szyrzey w sobie opisuie; którego podawszy, prosił, aby był przyięty y w xięgi niniеysze wpisany. Ja tedy urząd, dla wpisania do xiąg przymuiąc, czytałem, y temi słowy iest pisany: «Inwentarz miasta Pawołoczy, dnia dwudziestego Ianuary, anno tysiąc sześćset ośmdziesiątego trzeciego, spisany, które miasto przez intromisią odebrało się ze wszystkiemi wsiami, do niego należącemi, przez urodzonych ich mościow: iego mości pana Alexandra Kozłowskiego, iego mości pana Thomasza Tyszowskiego y szlachetnie urodzonego Iana Kuceniwicza, generała woiewodztwa Kijowskiego. Osiadłość tego miasta: Kost Klimenko,

Trochim Trusz, Iwan Truszow zięć, Skriebiec pasiecznik, Hawryło Sulimiszyn zięć, Denis Niegiełenko, Iacko Zagrebelny, Iwan Pryslak, Iwan Iarycz, Roman Hreczanik, Wasil Leczniczenko, Moskalenko Iusko, hayduk Sawka, Kurdiuczenko Nazar, Tymosz Werchowy, Fedor Pustowoyt, Iwan, Iow, Fesko Rybak, Karpo, Dorosz, Radko, Sawka, Demko Fedorow syn, Iacko Melnik, Fed, Denis, Fesko Nieczytayło, Semen Werchowy, Fesko Melniczenko, Iwaniuta, Stecko Oberenko, Paweł Heylo, Petro Kowal, Kozlicha, Roman Burmistrz, Momukalicha wdowa, Wasil Łuczka, Iwan Markowski, Hryćko zięć bobrownikow, Feśko zięć bobrownikow, Choma tkacz, Iwan Bezruki. Żydzi: Iudka, Iankiel, Sima wdowa. Wsi do tego miasta należącę: wieś Wierchownia, Trubeżowka, Karapczyiow, Ihnatyn, Kryłowka, Nizgurka, Szpiczyńcy, Żarki, Mosijowka, Bystrowka, Makarowka, Iareszki, Brewki, Lebedynce, Wasilówka, Kalinowka, Maliszówka, Horodyszcze, Woytowce, Sokolicze, Markowa Wola, Charleiowka, Lisowiec, Łozowki, Oparyczy, Poszuyki, Strokow, Buki, Czubińce, Ierczyki Małe, Selezeniowka, Krywoszyńce, Werbowka, Mińkowce, Wolica Mieńkowa, Andruszki, Kozłowka, Żydowce; od Romanowki—Czarniawka, Ierszyki; te wszystkie wsi puste, na których ludzie mieszkali, z których uroczyszcze pustę maią mieysca położenie nad rzekami nazwanemi to iest: rzeką Narastowicą, Wierchowey, Olszanką, Pawołoczką, Kamienicą, Unawą. Tę włości maią granicę z Białocerkiewskiemi włościami, z Chwastowem y Romanowką. Miasto Rużyn, wieś Woytowce, Bystryk, Słobodka, Bałamutowka; w tey włości nimasz żadnego człowieka, ani chałupy. Miasto Wczoraysze, wieś Czornorudka, Czarniawka, Iarosławka, Oranszczyzna, Popelna, Bihałowka, Harapowka; w tym mieście, ani we wsiach nimasz żadnego człowieka, ani chałupy. Miasto Grodek, wieś Serdelow, wieś Pawełki,—te wszystkie pustę. Miasto Kotelnia z osiadłością: Omelko, Zubko, Ławryn Sinicki, Iarmosz Kroszka, Hryćko Rud, Czornysz, Iwan Lisow, Hryń, Ochrym, Michayło, Semen Wołk, Radko, Misko syn iego, Dmitro Gandża, Sidor Pałamar, Chwieśko Harasymenko, Iwan Oniszczenko, Wasil Hryciutenko, Kondrat, Adam, Iwan Dewiatka, Wasko Zahumenny, Martynenko, Kondrat Hałczynski; żydzi: Isapsay, Iudka, Dawidowa wdowa, Hayzyk, Leyba; do tego miasta wsi puste, w których ani chałupy nimasz. Wieś Halczyn, Komorowka, Andrusowka, Starosiele, Woytowce Wielkie, Harapowka, Minniowa Wola, Wolica, Zarubińce, Perehonowka; tę włości, leżące nad rzekami, to iest miasto Rużyn ze wsiami miasto Wczoraysze

ze wsiami, miasto Grodek ze wsiami, miasto Kotelnla ze wsiami, nad rzeką Bystrzykiem, nad rzeką Huywą y potokiem, nazwanym Neterczą; zostaią granicę tedy tych wszystkich włości, które są przez szlachetnego woźnego odebrane, wyżey specifikowanych ich mościów, to iest od Białey Cerkwi, granica druga od Romanowki, od Iwnice, od Berdyczowa, od Kodni, Żytomirza, także od Korytanowki ku Korosteszowi. I tak ten inwentarz albo regestr, poczowszy od dnia dwudziestego miesiąca Stycznia, aż do dnia dwudziestego piątego tegoż miesiąca, roku wyżey pisanego, skończywszy, rękoma naszymi, iakoż my y strona szlachta, przy mnie będąca, ten regestr podpisuiemy.» У того регестру подписы рукъ тыми словы: Ian Kuceniewicz wozny generał, ręką własną; Alexandr Kozłowski, przy woznym będący iako strona, ręką; Thomasz Tyszowski, przy woznym będący iako strona, ręką. Который же то реестръ, за поданемъ и прозбою вышъменованого подаваючого, а за моимъ урядовымъ принятъемъ, до книгъ нинешънихъ кгродскихъ, Овъруцкихъ, слово въ слово естъ уписанъ.

Книга Овруцкая гродская, записовая и поточная, годъ 1683—1684, № 3211, листъ 37 на оборотѣ.

LIII.

Списокъ жителей мѣстечка Иванкова и принадлежащихъ къ нему селъ. 1683 г., Февраля 5—6.

Року тисеча шесотъ осъмдесятъ третего, месеца Февраля девятого дня.

На вряде кгродскомъ, въ замку его королевъское милости Овруцъкомъ, передо мною, Теодоромъ Левъковскимъ, наместникомъ кгродскимъ подстароства Овруцъкого, и книгами нинешъними, кгродскими, Овруцъкими personaliter stanowszy wozny generał woiewodztwa Kiiowskiego, Wołyńskiego, Bracławskiego y Czernihowskiego, szlachetny Ian Kuczenewicz, dla wpisania do xiąg ninieyszych, grodzkich, Owruckich, per oblatam po-

dał inwentarz albo regestr, przez siebie spisany, miasta Iwankowa y wsiów, do niego należących, y poddanych, tak w mieście y po wsiach mieszkaiących, y pustych wsiow, o czym ten inwentarz szyrzey w sobie opisuie; którego podawszy, prosił, aby przyięty y do xiąg ninieyszych wpisany był; ia tedy, urząd, dla wpisania do xiąg przymuiąc, czytałem, y temi słowy iest pisany: «Inwentarz miasta Iwankowa, dnia piątego February, anno domini tysiąc sześćset ośmdziesiątego trzeciego, spisany, które miasto przez intromissią odebrało się ze wszystkiemi wsiami, polami, lasami należącemi, przez urodzonych ich mościow: iego mości pana Kudryckiego y iego mości pana Älexandra Kozłowskiego y iego mości pana Thomasza Tyszowskiego, także urodzonego Iana Kuczenewicza, generała woiewodztwa Kiiowskiego. Osiadłość tego miasta: Andrus woyt, Fedor Bednarz, Iwan Moskalenko, Iwan Zubko, Iasko Zasławski, Hryszko Peretiatko, Tymosz Zaiąc, Semen Boyko, Kalin Buzok, Fesko Rzeznik, Mikita Kolesnik, Michayło popow zięć, Iasko Melnik, Michayło Zaiącow zięc, Semen Chalepski, Sawa Chalepski, Wasko Chalepski, Samuyło Bednarz, Ihnat Bednarz, Stefan Kliszko, Hryszko Kliszko, Matwiey Chalepski, Maxim Chalepski, Wołkohon ganczarz, Michayło Turczyn, Iwan szwiec, Paweł szwiec, Ian Kononenko, Semen Rzeznik, Roman Rzeźnik, Sawka Bogaty, Ostap czerednik, Roman pałamarz, Ostap szwiec, Wołczycha wdowa, tkacz Nayda, Sawka czerednik, Iarosz Lewko, Illiasz Biruczenko, Matwiey Koliadnik, Ian Burak, Kyryło Paszkow zięć, Iwan Deszko, Fedor Hołub, Wasko Hołubow zięć, Klim Oleynik, Senko brat iego, Omelko Szuhaliy, Fegor Szuhaliy, Hrycko Przewoznik, Hryckow zięć, Wasko kolesnik, Drewko rybak, Iwan rybak, Martyn Chalepski, Senko Socki, bednarz Moysiey, Iwan Kołomiiec, kowal Wasil, Troc Misko, Stefan woytow brat, Daniło Bandyk, Petro Chorostina, Iasko kolesnik, Chwiłon Baran, Paszyński, Ochrym Kuchno; żydow cztyrech. Wieś Obuchowicze z osiadłością: Fedor woyt, Fedor Szumak, Semen Sawenko, Sidor Sawenko, Weremii, Karp Szaszko, Ołeszko Żerebii, Hawryło Szumak, Iwan Szumak, Włas Boyko, Fedor Boyko, Iwan Paszko, Samoyło Paszkow syn, Oleszko Szybeyka, Semen Szybeyka, Sczerbina, Szybeyka, Hawryło Mieyski, Zińko Szybeyka, Stecko Serbiiow, Iendrzey Baybuch, Serhy Staryi, Cbarko, Ihnat Szumak, Gładysz, Szybika, Fedor Szysciorka, Iwan Pastuch. Wieś Staniszówka: Iwan Wiktor, Kondrat Wiktor, Karp, Mikołay Wersion, Sobech, Iwan Winnik, Stecko Bołtruk, Bohdan, Iwan Tkacz; te wsi obiedwie zostaią w dispozi-

tiey iey mości paniey Proskurzyney. Wsi puste, do Iwankowa należące: z iedney strony Teterewy, wieś Trudenicze, pod Obuchowiczami, Termochowko—pusto, Zaprudzie od Unina—puste, Lubcza od Unina—pusto, Rozważów—to zostaię u iego mości pana Leńkiewicza niewiedzieć iakim prawem, w którey wsi mieszka Sawicki osadca; wies Lawrynowka—pusto, Krasnołuka—pusto, Witażów - pusto, Protereb y Tiutkowszczyna,—tę trzyma uroczyszcza obiedwie pan Brzozowski niewiedzieć iakim prawem. Wsi puste z grugiey strony Teterewy: Kondyrow—pusto, Szpale alias Szpile—w tey wsi ludzie mieszkaią, ale niewiedzieć iakim prawem czerncy z Kiiowa aż do tego czasu trzymali, a teraz na oyca Szumlańskiego, władykę Lwowskiego, w possesią odebrano. Wieś Melichowszczyzna—pusto, Trybuchowszczysna,—pusto, Zahale—pusto, Pykow—pusto, Skwiranka—pusto. Wieś Feniewicze z osiadłością: Ihnat Boyt, Iacko Oniszkowiec, Fedor Paniuchno, Semen Pronenko, Iacko Hrychnowiec, Fedor Hrychnowiec, Włac Marczenko, Misko Marczenków zięć, Iacko Demczenko, Iwan Ostapenko, Matwiey Matwienko, Harasim Kostiuszenko, Iendrzy Korotky, Stefan Moroz, Lawryn Moroz, Stefan Demczenko, Petro Chwiediuczenko, Kyryło Karpenko, Fesko Kolesnik. Wieś Halinka z osiadłością: Semen Romanenko, Fesko Romanenko, Wasko Romanenko, Onisko Iwaszczenko, Semen Halczenko,—tę wsi obiedwie do Iwankowa swoię powinności opdrawuią. Te tedy włości, należące do Iwankowa, zobudwu stron Teterewy rzeki nazwaney, maią granicy swoię, to iest od miasta Dymera, ode wsi Unina, od Wołczkowa, od Sidorowicz. I tak ten inwentarz albo regestr, poczowszy od dnia piątego miesiąca Lutego, aż do dnia szóstego tegoż miesiąca, to iest przez dni dwa, roku wyżey pisanego, skończywszy, rękoma naszemi, ia wozny y strona szlachta, przy mnie będące, ten regestr podpisuiemy». У того реестру подписы рукъ тыми словы: Ian Kuczeniewicz, wozny generał, ręką własną; Alexander Kozłowski, przy woznym będący, iako strona, rękę; Thomasz Tyszowski, będący, iako strona, przy woznym, ręką swą; Ian Kudrycki, przy woznym będący, iako strona, ręką swa. Который же то реестръ, за поданемъ и прозбою звышъменованого подаваючого, а за принятемъ моимъ урядовымъ, до книгъ нинешнихъ естъ уписаный.

Книга Овручская гродская, записовая и поточная, годъ 1683—1864, № 3211, листъ 50.

LIV.

Рѣшеніе Кіевскаго гродскаго суда по дѣлу о нанесеніи дворянами Богданомъ, Кирикомъ и Семеномъ Барановскими побоевъ дворянамъ Іосифу и женѣ его Авдотіи Барановскимъ же, ограбленіи ихъ и о составленіи незаконнымъ образомъ приговора купнаго суда по дѣлу о воровствѣ будто бы Іосифомъ Барановскимъ пчелъ. Судъ, отлагая окончательное рѣшеніе до разслѣдованія дѣла, приговариваетъ отвѣтчиковъ къ тюремному заключенію за то, что они собирали запрещенный закономъ купный судъ, отъ каковыхъ собраній будто бы происходятъ крестьянскіе бунты. 1684 г, Октября 25.

Року тысеча шестсотъ осмдесятъ четвертого, месяца Октября двадцятъ пятого дня.

На рочкахъ судовыхъ, кгродскихъ, Киевъскихъ, одъ дня пятого мѣсяца и року теперъ идучихъ, вышъ на акте менованыхъ, въ месте его королевское милости Овручымъ прыпалыхъ и судовъне одправоватися зачатыхъ, передъ нами Дымитремъ на Жабокрыкахъ Жабокрыцкимъ, подъчашимъ Вилкомирскимъ, подъвоеводимъ, Вацлавомъ Констант ымъ Зубчевъскимъ, подчашимъ Новогродъскимъ, судею, и Томашомъ на Гуляникахъ Гуляницкимъ, писаромъ, урядниками судовыми, кгродскими, енералу воеводъства Киевъского, przypadła sprawa z regestru sądowego za przywołaniem woznego generału woiewodztwa Kiiowskiego, szlachetnego Theodora Trzecieckiego, między instygatorem sądowym y iego dellatorami, urodzonemi panami Iozephem y Owdotią Niewmirzyckiego Baranowskiemi, małżąkami, panią Baranowską z przytomnością małżąka ieymości, actorami, a urodzonemi pany Bohdanem, oycem, iako motorem, Kirykiem, synem, y Semenem Wdowiczenkiem, zięciem, Baranowskiemi, pozwanemi, za pozwem grodzkim, Kiiowskim, od powodow po pozwanych na termin sądzenia się roczkow teraznieyszych w sprawie, niżey mianowaney, wydanym, który, za podniesieniem od strony powodowey, u sądu był czytany y tak się w sobie pisany ma: «Marcin na Kątach Kątski, woiewoda generału ziem Kiiowskich, Podolski, y artylleryey koronney, Kamieniecki, Latyczowski, Wyszgrodzki etc. starosta. Urodzonym panom Bohdanowi, oycu, iako motorowi y rozkazuiącemu, Kirykowi,

synowi, y Semenowi Wdowiczękowi, zięciowi, Baranowskim, wolą y roskazanie oyca swego pełnioncym, ze wszystkich dobr waszmościów, leżących y ruchomych y summ pienięznych, zwierchnością iego królewskiey mości, a moią władzą woiewodzką przykazuię, abyście waszmoście przede mną, albo sądem moim grodzkim, Kiiowskim, na roczkach grodzkich, Kiiowskich, króre da Bóg w roku teraznieyszym tysiąc sześćset ośmdziesiąt czwartym, miesiąca Octobra piątego dnia, (sądzone będą) a w niedoyściu tych, tedy y na drugich, na pierwey, po dacie y położeniu tego pozwu przypadaiących, sami oblicznie y zawicie, iako na roku zawitym staneli na żalobę y prawne poparcie instygatora sądowego y iego delatorow, urodzonych panow Iesifa y Owdotiey Niewmirzyckiego Baranowskich, małżąkow, którzy waszmościów pan Baranowski sami przez się, a pani Baranowska z przytomnością małżąka swego pozywaią o to: iż waszmość panowie Baranowscy, zawziowszy z dawnych czasów zły y nieprzystoiny umysł, y różnych sposobow szukaiąc, iako by dellatorow o zgubę zdrowia y do ruiny substanciey, a przy tym y do zelżywości y zmazania honoru szlachieckiego przywieść mogliście, naprzód, w roku przeszłym, tysiąc sześćset siedmdziesiąt piątym, miesiąca Nowembra ośmnastego dnia, gdy delatorowie, nikomu nie bedąc winni, do tego pokoiem prawa pospolitego obwarowani a będąc zaproszeni w teyże wsi Hoszowie na ucztę, to iest na akt weselni w domu wrodzonych panow Olichwira y Bazylego Baronowskich y stamtąd po konwersatiey do domu swego spokoynie, nic na siebie złego nie spodziewaiący się, oboie powracali y szli mimo dwor iednego z obwinionych, pana Semena Baranowskiego, pomieniony pan Baranowski, z informatiey y roskazania oyca swego dobrze się na to przygotowawszy y przybrawszy do siebie Piotra Kobornickiego, mieszczanina Owruckiego, na pomoc, z kiiem wielkim, a sam z rusznicą w mieyscu skrytym zasiadszy, gdy delator dom obwinionego, nic w ręku nie maiąc, pomiiali, sam z samopału strzelać do delatora począł, y razy trzy kurek podnosząc spuszczał; lecz osobliwą prowidentią Bozką, gdy na panewce nie spalił, krzyknął na żonę swoią: «day mi piesznią!» W ten czas, gdy mu żona piesznią podała, a Kobornicky, z kiiem, bez dania żadney naymnieyszey przez protestuiących przyczyny, wypadaiąc z domu swego, słowami uszczypliwemi, honorowi szlachieckiemu szkodzącemi, łżył oboyga y sromocił y, przeiąwszy na dobrowolney drodze bezbronnego, tąż piesznią delatora ze wszystkich sił w łeb bez miłosierdzia uderzył, od którego razu,

gdy, krwia będąc oblany, na ziemię upadł, tamże z pomocnikiem swym leżącego y ogłuszonego po grzbiecie, po nogach y po wszystkim ciele, teyże pieśznią drzewem, a Kobernicki kiem, bili, tlukli tak, aby na smierć sabić mogli; tandem, gdy żona delatorowa, gwałtu zawoławszy na ludzi, aby ratunku dodali, broniąc męża swego, aby na śmierć nie zabili, padla na nim,—tedy bez wszelkiego respectu tymże orężem y samą protestuiącą tyrańsko bić poczęli, głowę we trzech mieiscach szkaradnie rozkrawiwszy, y podwikę z głowy zdarszy, za włosy targaiąc, po ziemi włoczyli y co-raz kiiom po głowie y powszystkim ciele opprimowali, y, gdyby nie ludzie, przypadszy, odratowali, pewnie by na smierć pozabiiali,—y tak za umarlych na tym mieyścu, z dalszą odpowiedzią na ostatek zdrowia delatorów, odeszli, których aż wozem do domu z tego mieysca wyszukano. Od którego takowego zbicia y stłuczenia tyrańskiego y niemilosierdnego, na smiertelney pościeli oboie długo leżąc, mało byli panu Bogu ducha nie pooddawali. Tym się nie ukontentowawszy, roku tysiac sześćset siedmdziesiąt ósmego, gdy protestans, obawiaąć się trwog przed nieprzyiacelem, zbożą swego własnego, w ziemię zakopawszy, przed obwinionemi, iako przed sąsiady swemi, nic się nie wystrzegaiąc y nietaiąc, ośmaczek, miary Norzińskiey, dziesiąć żyta,—ktore na ten czas było ósmaka po złotych dziesięć, a hreczki ośmak dziesięć, ośmaczka złotych pięć,—zchował był, a potym czasie prędko, za ordenansem iego mości pana Łączyńskiego, pułkownika iego królewskiey mości, kozacy, w służbie rzeczy pospolitey sostaiące, na wytchnienie w Hoszowie postawieni byli, w ten czas pan Bohdan Raranowski z synem swym, Kirykiem, tę iamę ze zbożem kozakom ukazali umyśnie, aby z głodu samych delatorów y dziatki małe pomorzyć, albo do żebraniny przywieść; iako się y stało gdy delatorowie, za daniem znać do wsi Niewmiryckich o smierci rodzica delatorki, oboie na pogrzeb z domu swego odiechali dla oddania ostatniey usługi ciału zmarlego oyca swego, te zboża tym kozakom, w Hoszowie stoiącym, waszmość zimie, w święto Bożego Narodzenia, swiąt Ruskich, wykopać kazali y sami wybierać dopomagali y do domu swego, wespół z kozakami y z niemi to pożyli, a delatorowi, ile pod czas wielkiey drogości chleba, na potym drogo kupuiąc, ze wszystkiey prawie odzieży wyfantować się musieli. Na ostatek y bydełka pozbywszy na przedniowku zebrzeć musieli; co wszystko, gdy delatorowie dla ubozstwa wielkiego, że prawie niebylo o czym ile w odległości meisca do sądow prawnie z obwinionemi począć, panu Bogu to poleciwszy, cier-

pliwie wszystko znosić musieli, tylko ustawicznie tak sami, iako y przez ludzi różnych, delatorowie słowy łogodnemi waszmość upraszali, aby, respectuiąc na Boga, nagrode choć nie zupełną, za zboże uczynili, także za boi y rany, według miłosierdzia, ukątentowali. Ktory guidem tylko w rzeczy chcąc delatorów ugadzać, czas ugody y ukątentowania ćo raz zwłocząć, rok od roku, tydzień od tygodnia odkładaiąc, a delatorow do szkody zaciągnienia pryiacioł przywodząc, y do komplanatiey w rzeczy (nie) przystępuiąc, a obłudnie y do tego czasu żyiąc, miasto ugody, gdy w roku teraznieyszym, tysiąc sześćsęt ośmdziesiąt wtórego, zpotwarzywszy urodzonego pana Ihnaca Niewmirzyckiego, ratione wydarcia pszczół, niesłusznie kupy zbieraiąc, ponieważ się pan Niewmirzycki nietaił, natrzecią ostatnią kupe niepotrzebną, sprosiwszy w dom swoy pomienieni obwinieni, ludzi sobie życzliwych, delatorowi zaś niechętnych, iako to: zięciów, swatów, szwagrów, krewnych swoich, y uczęstowawszy onych, przy ochocie swey y hoynie ukątętowawszy, a niektórych y udarowawszy, mianowicie: urodzonych panow Nikona, Dmitra y Semena Moszkowskich, uczciwego Iacka Kuprianenka, mieszczanina Owruckiego, y pracowitych: Iwana y Stefana Demeszenków—z siola Chwosni, Huryna y Artema—z Potapowicz, poddanych zastawnych urodzonych ich mościów panów Pruszyńskich, y Kuzmę, woyta Skorodeńskiego, y tak z onemi w domu swym na zełżenie honoru y uczciwości w dzień swięty niedzielny, na swiętego Eranciszka, do żadnych sądow nienależny, dobrze się naradziwszy, decret (o ktorym się protestans czasu niedawnego w xięgach grodskich, Owruckich, dowiedział y przeyzrzał) kupny, pod datą iakoby w Hoszowie, lecz samą istotą zagranicą niesłuszny, y nieprawny y niezgodny przeciwko wyraźnemu prawu pospolitemu, iuż w niedziel kilka po terminie napisać kazali y nie tylko to w ten dekret niesluszny wpisać kazali, czego nigdy in rerum natura nie bylo, y tych propozyciy na terminie samym niewnoszono y nie sądzoną, iakoby urodzony pan Iesiph Baranowski do widarcia iedynastu pszczół pana Semena Baranowskiego przyznać się miał, y tę szkodę iakoby na tymże terminie płacić kazano, y tych ludzi za kupników y sędziów popisano, mianowicie: Matweia y Iurka Haszuńca ze wsi Bodarów, poddanych z maiętności urodzonego iego mości pana Żabokrzyckiego, podczaszego Wielkomirskiego, ktorzy na tey kupi trzeciey y nie byli, y tego nygdy niesłyszeli, nie tylko żeby sędziami być mieli, nawet y szlachetnego Iana Dedowicza, woznego generala woiewodstwa Kiiowskiego, iako by to miał sądzić y słyszeć, za kupnika nie słusznie włożono; do tego o podpis

ręki urodzonego iego mości pana Andrzeia Redczyca, który także oczewiście na żadney kupie nie był, y żadney rzeczy przed tym nie słyszał y nie na gruncie Hoszowskim, ale także w niedziel kilka się podpisał,—uprosili; a na delatorów dalsze diffidatie y odpowiedzie na zdrowie czynili y czynić nie przestaią,—co iż tak, nieynaszey się działo, attestatiami prawdziwemi przed którym sądem delatorowie, przy tymże woznym, dowieść gotowi. Przez co waszmość, iako przedtym do niezdrowia y do ruiny prawie wszystkiey substanciey delatorów przywiedli y przyprawili; także prawo Bozkie y pospolite y pokoy sąsiedski wzruszywszy securitatem publicam violatis, a za tym y winy prawne surowie progualitate facti na osoby y dobra swoie libere zaciągneli, y do szkod niemałych, których sobie delatorowie na sześćset złotych polskich być mienią—przywiedli y przyprawili. O co wszystko delatorowie, iż dla takowych odpowiedzi y diffidacii dalszych, zdrowia swego bezpecznie być niemogą, także też o nieważność tego niesłusznego y nieprawdziwego decretu, przeciwko prawu pospolitemu y wszystkiey sprawiedliwości ferowanego, y owszem do wskazania win prawnych ex arbitrio iudicii sciągaiących się, waszmości do skasowania onego, in guantum by się waszmość onym się zaszczycali, na termin, wysz oznaczony, pozywaią, na którym, iako na zawitym, abyście waszmość staneli, winom prawnym, na sobie wskazanym, za uczynki, wysz opisane, przysłuchali, zboże, z iamy wybrane, zapłacili, szkody nagrodzili, y we wszystkim się na ten pozew skutecznie usprawiedliwili. Pisany w zamku Owruckim, anno tysiąc sześćset ośmdziesiąt czwartego, miesiąca Septembra dwunastego dnia». A po podniesieniu y przeczytaniu tego pozwu, strona powodowa prosiła y domawiała się, aby sąd pozwanym na ten podniesiony pozew, sprawować się nakazał; a potym strony obiedwie, powodowa—ich mość panowie Baranowscy, małżąkowie, per generosum Iozephum Baranowski suo et consortis nomine personaliter, a pozwana—ich mość panowie itidem Baranowscy, przez pana Semena Baranowskiego, swym y drugich pozwanych imieniem, także oczewisto u sądu ninieyszego stanowili się, y w tey sprawie rosprawą prawną między sobą maiąc, controwertowali, ktorych sąd ninieyszy grodzki, Kiiowski, controwersii stron obodwoch, do siebie wnoszonych, wysłuchawszy, y z onych dobrze wyrozumiawszy na zadaną z boku od instigatora sądowego urodzonemu panu Stephanowi Didkowskiemu banitią, w sądzie tym że grodskim, Kiiowskim, otrzymaną, ratione nie zapłacenia cztyrnastu grzyweń, w spra-

wie między urodzonemi panami Kaleńskiemi, actorami, a urodzonym iego mością panem Ielcem, pozwanym, toczącey się nakazanych, wolnym czyni y mieysce w sądzie swoim uznawa; na zadaną zaś z boku banitią wieczną w sądzie głównym trybunalskim, roku tysiąc sześćset ośmdziesiąt pierwszego, feria guarta post festum visitationis gloriosissimae virginis Mariae, y iey approbatiey roku tysiąc sześćset ośmdziesiąt trzeciego, feria quarta in vigilia festi nativitatis sancti Ioannis Baptistae od urodzonego iego mości pana Stephana Didkowskiego na panu Iosephie Baranowskim otrzymaną,— sąd, nie wchodząc w rozeznanie otrzymaney banitiey, iesli w należnym regestrze otrzymana, na same approbatę dowodzić stronie locum standi nakazuie; którą sprawę sąd deliberował, tandem ex deliberatione, sąd nakazuie: ponieważ judicialiter deducitur, iż pozwany zapisał rellatią na woiewodstwo Bacławskie y Czernihowskie ad cassandum, na którą iego mość pan Didkowski approbatę w regestrze koronnym otrzymał; dla tego non praejudicando condemnationi trybunalitie, aby strona parti obitienti ad praesens grzywien czternaście zapłaciła juditio vero medietatem parti sub maioribus paenis juditio sub paena banitionis; którą sąd ninieyszy zaraz wskazuie, y woznego sądowego do publicatiey przydaie, y na executią odsyła; od którego dekretu obiciens inter causas terminorum tactorum ex citationibus, unde causa emersit, cum protestatione de gravamine et damnis, apellował; sąd mu tey apelatiey, ubi de jure wenerit, sine benefitio aresti, dopuścił. Ac tandem sąd ninieyszy, grodzki, Kiiowski, controwersij stron wysłuchawszy, termin słuszny w tey sprawie uznawa y stronom rosprawować się nakazuie; a in experimento sąd grodzki, Kiiowski, odciowszy dellationem infirmitatis affectatae partis citatae, w sprawie principalney odpowiadać nakazuie; od którego dekretu strona pozwana do sądu głównego trybunalskiego, koronnego, Lubelskiego, appellowała; sąd iey tey apellatiey nie dopuścił, a ona o poparcie iey o grawamen y szkody—na sąd protestowała się; sąd się też reprotestował, że tak prawnie bydź rozumiał; a w odpowiadaniu sąd ordynatam citationem uznawa y stronie skutecznie odpowiadać nakazuie; od którego dekretu strona pozwana do sądu głównego rybunalnego, koronnego Lubelskiego, appelowała,—sąd iey tey appelatiey nie dopuścił, a ona o poparcie iey o grawamen y szkody na sąd protestowała się; sąd się też reprotestował, że tak prawnie bydz rozumiał. Jn directa vero responsione non praeiudicando quid quam negotio principali, sąd ninieyszy dekret kupny, iako przeciwko prawu y wolności szlachec-

kiey przez chłopów in nullo fundamento legis ferowany, cassuie, et super personas illicite decret extra legem proferentes decernitur paena maedietatis vadii capitanealis, per medium parti et iuditio sub paena banitionis, parti sub maioribus paenis, circa egressum de turri inferius spetificatae; nihilominus pro illicito ausu, że przeciwko stanowi szlacheckiemu strona ważyła się chłopów na sądzenie szlachcica, sobie równego, sprowadzać na sąd, y onego kazać, quibus licentis bunty wszczynaią się chłopskie, — sądzić, nakazuie, aby wieżą zamku Owruckiego od actu decretu ninieyszego za niedziel dwie zasiadszy, one przez niedziel dwie continowali, sine intermissione. Super vero negotio principali combinatis actoratibus et reatibus datur dilatią inguisitionis, ad proximos et conservatur tu w Owruczym albo w Żytomirzu sine ad citatione salvam nihilominus viam agendi cum personis ad iudicia sądu kupnego sese immiscentibus parti actoraee praecustodit. Od którego decretu strona powodowa do sądu głównego trybunalu koronnego, Lubelskiego, apellowała; sąd iey apellatiey nie dopuścił. a ona o poparcie iey o grawamen y szkody na sąd protestowała się; sąd się też reprotestował, że tak prawnie być rozumiał. Що все для памяти до книгъ нинешнихъ есть записано.

Книга Кіевская гродская, записовая, поточная и декретовая, 1684 и 1685 г., № 2, листъ 151.

LV.

Подробное исчисленіе грабежей, произведенныхъ жолнѣрами въ Веледницкой волости, принадлежащей Овруцкому старостѣ Францишку Потоцкому. 1687 г., Іюня 26 дня.

Року тысеча шестсотъ осмдесятъ осмого, месеца Іюня двадцатъ шостого дня.

На уряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Овруцкомъ, передо мною, Марциномъ Суриномъ, наместникомъ на тотъ часъ кгродскимъ подстароства Овруцкого, и книгами нинешъними кгродскими, Овруцкими, comparens personaliter urodzony pan Ian Korzeń, sługa

y administrator dobr miasta Wielednik, y wszystkiey włości, do niego należącey, wielmożnego iego mości pana Franciszka na Potoku Potockiego, starosty Owruckiego, sędziego deputata sądow głównych tzybunalskich, koronnych Lubelskich, z woiewodztwa Kiiowskiego obranego, nomine tegoż pana swego dla wpisania do xiąg ninieyszych grodzkich, Owruckich, podał per oblatam regestr szkod przez regiment zaciągu cudzoziemskiego, pierszy iaśnie wielmożnego iego mości pana kanclirza wielkiego xięztwa Litewskiego y chorągiew iaśniewielmożnego iego mości pana woiewody Witebskiego, pod komędą urodzonego iego mości pana Krzysztofa Przyborowskiego, kapitana iego królewskiey mości, pod czas consistentiey zimowey w dobrach, wysz rzeczonych, poczynionych, z poprzysiężeniem onych przez sławetnego Prokopa, woyta Wielednickiego, uściwego Klima, woyta Liatockiego, y roboczych ze wsiów Łukian y Krasiłowski, Romana z Chluplan, Iwana Szruba z Skrebelicz, Zacharka z Sorokopeni, Hawryła z Suszczan y Ostapa z Niczahówki, z podpisem ręki swey własney, prosząc mnie, urzędu, o przyięcie y do akt ninieyszych zapisanie. A tak ia, urząd, za prośbą onego y za poprzysiężeniem, ten regestr dla wpisania do xiąg przymuiąc, czytałem, którego tenor seguitur talis: «Regestr szkod poczynionych przez regiment iaśniewielmożnego iego mości pana kanclirza wielkiego xięztwa Litewskiego, pod komędą iego mości pana Krzysztofa Przyborowskiego, kapitana iego królewskiey mości, y ich mościów panow Iakuba Przyborowskiego, kapteleytenanta, Benedikta Tomaszewskiego, porucznika, Adama Przyborowskiego, itidem porucznika iaśniewielmożnego iego mości pana woiewody Witebskiego, Masalskiego, regiment—quatermaistra y innych oficirów, y under-oficirów y żołnierzów tegoż regimentu, in anno milessimo sexcentesimo octuagesimo septimo, poczowszy adie vigesima tercia Oktobris usque ad diem decima quinta Iunii anni praesentis milesimo sexcentesimo octuagesimo octawo excepto, tedy gwałtów, wiolenty, praepedicii, bicia, uciemiężenia y rospędzienia poddanych, szyrzey w protestaciey specifikowanych, szkod dwornych; iakowy zaczyna się regestr, naprzód: ab escordio stanciey, ugadzaiąc iego mości panu kommendantu, pan Korzeń, administrator dóbr wielmożnego iego mości pana Franciszka na Potoku Potockiego, starosty Owruckiego, aby mógł iako kolwiek poddanych zatrzymać, dał złotych dziewięćdziesiąt; korzennego temuż iego mości co miesiąc po złotych ośmiu dawał, to tedy przez ośm miesięcy facit złotych sześćdziesiąt cztery. Ten że iego mość pan kom-

mendant ze dworu kazał Doboszowi y czeladzi swey różnemi czasy zabrać prosiąt trzydzieścioro, kaczek dziesięcioro, gęsi troie, valoris to wszystko złotych trzydzieście sześć; osobliwie ich mościom panom officerom także z skarbu pańskiego postąpił y dał iego mości panu kapteleitnantowi na ośm miesięcy po złotych siedmiu, facit złotych piędziesiąt sześć, y ich mościom panom porucznikom po złotych sześciu na ośm miesięcy,—dwom ich mościom uczyniło złotych siedmdziesiąt sześć; ich mościom panom chorążym po złotych pięciu na ośm miesęcy, czyni summa złotych osmdziesiąt,—summa summarum facit złotych cztyrysta y dwa. Stanowszy tedy czasu wyżey mianowanego iego mość pan kommendant z chorągwiami w miasteczku Wielednikach, sam stanął u Iakuba Żyda,—za trzydniową ustawę kazał sobie dawać miodu pitego garcy trzydzieści sześć po groszy dwanastu, facit złotych czternaście y gzoszy dwadzieścia y cztery; gorżałki agwawitey kwart ośmnaście po groszy dwunastu, facit złotych sześć y groszy sześć; mięsa wołowego tłustego czwierć, kupioną za złotych trzy y groszy piętnaście; knr dziewięcioro po groszy dziewięciu, facit złotych dwa y groszy dwanaście ieden; korzenie, piwa, cebulę, iagieł, soli dawał gospodar podług roskazu co chcieli, czego zrachować niepodobno, y swic przez całe nocy przez niedziel trzydzieście y trzy, chleb, krupy, sol, syry, masło, smietany do kuchni, co potrzeba, dodawać musiał. Niedosyć na tym, yż z izby gospodarza y z gospodynią wycisnowszy, y z winnicę y browarow rugowawszy, wykurzył gorzałki kwart dwa tysięcy y na agua vito lutrował, piwa warów iedynaście na kotłach warzyć kazał, kotły popalono, dwor do koła warta opaliła, byka trzecieletniego, valoris złotych ośmnaście, zabić kazał, szynku w domu niedopuścił, przez co szkoduię ten, iako gospodarz, na złotych dwieście. Do tegoż iego mości pana kommendanta przypisny żyd Mowsza ugadzaiąc, generalem musiał dać gotowemi pieniędzmi złotych pięćdziesiąt, żelaza chilącego wymogł iego mość pan kommendant wozow pułtora, valoris złotych ośmnascie, a osobliwie wszystko potrzebną leguminą z domu, co należy do kuchni temuż Iakubowi—dopomagać y sustentować musiał. A gdy iego Mowsze okradzioną, mianowicie: masła fasek dwie, żelaza pułtora woza, kożuch, miodu przasnego bielec y inne fanty, o to szukaiąc winowaycy, dał pokłonu iego mości komendantowi złotych sześć,—sprawiedliwości nie odniosł, masło tylko, y to nie wszystko, przywrocono, a żelazo, kożuch, miod przepadło,—skoduie na złotych trzydzieście sześć. U Gdała, żyda, w przód postawiono pana wachmistr-leite-

nanta,—ten żyd onego trzy dni traktował; a potym postawiono Iakuba, żołnirza,—ten wybral na złotych pięćdziesiąt. U tegoż Gdala komorę czeladź pana kwatermaystra zkradli,—gdy licem doszedł, sprawiedliwości nietylko u kwatermaystra niedoszedł, y u iego mości pana kommendanta, dawszy pokłonu złoty iegen, tylko skrzynię próżną licem wrócili y żelaza szyn pięć,—sprawiedliwości nie otrzymał,—na złotych sto szkoduie. Temuż iego mości panu kapitanowi kommendantowi przypisny Icko Chaimowicz, żyd, wyrobił słodów siedmnaście, piwa ustawicznie warzył y za to uczynił był wolnym; po wyiściu niedziel pięciu za tzydniową ustawę wydał: mięsem, korzeniem y innemi rzeczoma na złotych sześć; a gdy do Litwy odieżdżał złotych iedynaście gotowizną; mięsa połtuszy iałowiczego czeladź pan kwatermaystra wzieli—za złotych pięć; skurę kupiecką, wozowa, waloris złotych ośm,—gdy prosił sprawiedliwości smiech tylko uczynili; na ostatek draguna u niego postawili; który wzioł za uiednaniem złotych siedm. U Zelmana, żyda, stał iego mość pan kapteleytnat; w niebytności żyda, gospodarza, żona za trzydniową ustawę wydała na złotych piętnaście różnemi ligaminami, y ten, za przyiazdem tegoż żyda Zelmana, powtórnie wzioł y od samego żyda złotych piętnaście; dla stanciey żadnego pożytku z szynku niemiał, a osobliwie przez ..... młyna, który był arędował u pana swego za złotych ośmset, szkoduie na złotych dwieście; oto gdy się uskarzał iego mości panu komendantowi, sprawiedliwości nieotrzymał y owszem z konfusią odszedł. U Harona Hirszowicza, żyda, gdy iechał z beczką gorzałki, dla spienięženia na strone, iego mość pan kommendant kazał do gospody swey zawrócic y przez dzień pod wartą samego trzymano,—tę gorzałkę warta toczyli y pili bez miary y garzkami do gospod nosili; na tym że wozie wzieli cwierć mięsa wołowego valoris złotych trzy, a gorżałki, że bez miary toczono, zrachować niepodobną; woz tenże, kupiecki, valoris złotych dziesięć, sobie iego mość pan kommendant wzioł, konia ledwie za instantiami wielu ludzi godnych z biczykiem y z małym ostatkiem gorzałki powrócił. U Iowela Peysachowicza, żyda, ukradzioną: swieć kop sześć, valoris złotych sześć, chomąt kupiecki z potrzebami rzemiennemi wzięto, valoris złotych sześć, sadła koszernego, żydowskiego, przebuszczonego, kwart dwadzieścia z faską, valoris złotych piętnaście, koszule żydowską z bryzami y skoronkami, płótna ciękiego, valoris złotych cztery, podwikę cięką, valoris złoty ieden y groszy piętnaście, siekiere valoris złoty ieden y groczy piętnaście, ryby więdłey bokowni stanowney (sic) czte-

ry dziesiątki, valoris ztotych cztery, mięsa iałowiczego dwie czwiercy, valoris złotych pięć. W ostatku gdy iuż niemógł więcey wydawać, tenże Iowel na traktawent poiednał iego mości pana kommendanta za złotych czterdzieście,—w ostatku z duszą z domu uciekać musiał. U Abrama Peysachowicza stał iego mość pan Thomaszewski, porucznik; za trzydniowną ustawę wzioł: miodu pitego garcy dwanaście, po groszy dwunastu, facit złotych cztery y groszy dwadzieścia cztery; gorżałki kwart dwadzieścia, facit złotych sześć; mięsa iałowiczego cwierć—złotych dwa y groszy piętnaście; czeladnika iednego musiał przez wszystek czas stantiey sustentować; chleba, krup, soli, cebuli do kuchni zawsze dodawał; na kotłach iego kadek iedynaście gorżałki wykurzył y lutrował chmielu do piwa ośmaczek pięć, pod czas drogości, facit złotych pięć; dziegciu ukradzioną, przedarszy dach do schowania, kwart siedmdziesiąt, facit złotych siedm; tamże łoiu kamini sześć, facit złotych trzydzieście sześć; chomąt kupiecki z huzami y naberkami rzemiennemi, valoris złotych sześć; żupan paklakowy, łazarowy s potrzebami iedwabnemi podszyty, valoris złotych dwadzieścia. Drugi Abram, żyd, przezywaiący się Polak, który przed Wielką Nocą na słobodę przyszedł do Wielednik, y ten iegó mości panu kapitanowi wydać musiał różnemi rzeczoma, iako to: skurę wołową na pasy, korzeniem y gotowemi pieniędzmi na złotych czterdzieście y pięć, rure tiutiunu, valoris złotych pięć. Maira, krawca, żyda, wprzód go wolnym, iako rzemiesnika, uczynioną, który robił kożdemu co potreba: iego mośći panu komendantowi, porucznikom, chorążemu, kapteleytnantowi y innym namioty naprawował, a przezsię musiał dać iego mości panu kommendantowi pieprzu pułfunta valoris złoty ieden; koniem iego, gdzie chcieli czeladź, iezdzili y na czasy zepsowali y zsadnili; siekiere u niego przez Krzysta wzioł valoris złotych dwa, y xiążki żydowskę, które wykupuiąc, dał złoty ieden; a innemi rzeczoma różnemi wydał na złotych dwadzieście sześć. U Peysacha Michalewicza iego mość pan chorąży gospodę stanąwną miał; temuż gospodarz chleba, soli, korzenia, piwa, mięsa y wszystkiego według potrzeby; gorzałki nabrał, obiecuiąc zapłacić, kwart sto dwadzieścia, po trzy połtoraki rachuiąc, facit złotych trzydzieście sześć,—niezapłacił; a do woza gorzałki wzioł kwart trzydzieście, facit złotych dziewięć; a innemi rzeczoma wydał na potrzeby należące do wiktu na złotych sześćdziesiąt; samego niepoiedno kilka kroć biiał, z domu z fuzyą rozganiał. Beniamina Solomonowicza, cerulika, z razu uwolnioną dla golenia officerów y

under--officerow, których było piętnaście, pod trzema chorągwiami, niedosyć na tym, że onych na kożdy tydzień golił, biiąc, gwałtem przymuszali do chorych iezdzić za mil pięć, sześć y dziesięć, szabaszu nie obserwuiąc, nie tylko do swoich, ale y do cudzych rannych dla leczenia, których do dwudziestu opatrował, w Kamieńszczyznie posieczonych, przez co się w niewiecz obrócił y do uboztwa przyszedł. Na ingredientie nic niedali na stronę, do szlachty nigdzie niepozwolili ieździc, choć y pilną zaciąganą, przez co szkoduie niemało, że się temu cerulikowi okasie do zarobienia podawali; wartę też, co tydzień swieżą odmieniaiąc, golić musiał, na pożywienie domowe nic nie zarobił; na ingrediencie cerulickie y na chleb konia przedać musiał, szkody ponosi namniey na złotych dwieście. Michel Chaymowicz, szwagier cerulikow, komorą u niego mieszkaiący, musiał dać: na ryby iego mości panu kapitanowi złoty ieden, pieprzu kupił za złotych dwa, oliwy za złotych dwa, gorzałki aquavitey kwart dwanaście, po groszy dwanaście, facit złotych cztery y groszy dwadzieście cztery; żołnirza iednego przymusili karmić przez niedziel dwie; gdy był kupił dla swego zarobku na stronie lisow dwa po złotych sześciu, valoris złotych dwanaście, iego mość pan kommendant, dowiedziawszy się, wzioł y nie zapłacił; potym znowu musiał dać pieniędzmi złotych ośm y groszy dziesięć,..... wielkie nad nim czynili, samego y samą żonę iego biiali, dla czego aż przecz musiał uchodzić y z żoną; anim poszedł z mieszkania swego—soli, swieć, według potrzeby, zawsze dodawał, czeladzi iego mości pana kommendanta po pułkwarty gorzałki kupować musiał, co kosztuię na złotych dziesięć. Froim, żyd, zrazu był przypisny iego mości panu kapitanowi, kommendantowi, trzydniowki,—iego mości wydał gorzałki aguavitey kwart ośm, facit złotych trzy y groszy sześć, pieprzu pułfunta—złotych dwa, kur siedmiorą po grzywień dziewięć, facit złotych dwa y groszy dwadzieścią ieden, soli husek sześćdziesiąt, facit groszy iedynaście, swiec za groszy sześć. Po tym stanął u niego regimenskwatermayster, gospodą stanąwną, z trzema czeladzi y koni pięcioro, kupił siana wozow dwa, po złotych półtrzecia, facit złotych pięć, swiec, mięsa wołowego, za złotych trzy kupioną; pierzu pułfunta—dał złotych dwa, soli, według potrzeby, dla furyzey, y z domu do komory ustępować musiał; boy gdy do bożnicy, dla nabożeństwa odchodził, przybrawszy klucz do komory y z debny gorzałkę częstą gęstą z beczki toczyli kriome y garzkami roznosili, czego niemóżno zrachować; czeladź tiutiunu funtów dzie-

sięć, valoris złotych trzy ukradli,—sprawiedliwości nie otrzymał; na kotłach gorzałkę kurzyć kazał; różnych dni na traktament wzioł gorzałki kwart pięćdziesiąt, po trzy połtoraki, facit złotych piętnaście; w droge gorzałki aquavitey kwart dziesięć, po groszy dwunastu, facit złotych cztery; anim w drogę odiechał, na kożdą niedziele dla czeladzi po pułkwarty, za kwart piętnaście po trzy połtoraki, złotych cztery y groszy piętnaście; gości wszelakich, kto kolwiek z żołnirzow przyszedł albo przyiechał, gorzałką gospodarska traktował, czego zrachować niepodobno,—y ten pan regeimens—kwatermaister odieżdżaiąc, iego mości panu porucznikowi podał, który na kotłach gorzałki kurząc, kotły popalił; na sol dał w drogę groszy dwadzieścia y cztery; wiszeń, w gorzałkę moczonych, baryłkę we trzydziesięć kwart wyiedli, valoris złotych dziesięć. Dom żydowski y izbę, w którey szkolnik mieszkał, blizko okopiska ich, na kordygardę obrócili, drzwi w sieniech y izbie, ławy y okna popalili, dach obdarli y w niwec zruynowali,—szkody na złotych dziesięc. Bożnicę żydowską w nocy odbiwszy, lichtarże y insze rzeczy, do nabożenstwa żydowskiego należące, pozabierawszy co należy et caetera, opus naturae wewnątrz nasmrodzili y splugawili,—iego mość pan kommendant na skargę smiech tylko uczyniwszy, sprawiedliwości żadney nie uczynił. Wszystkich tedy szkod żydowskich summa złotych tysiąc czterysta czterdzieście sześć y groszy dwadzieścia y dwa. U Prokopa, woyta Wielednickiego, stał żołnirz Wasilewski, lubo miał według potrzeby do victa ieść y pić w gospodzie, przecie w post russkij, Filipowy, przed Bożym Narodzieniem, zarznał byczka dwuletniego, valoris złotych sześć, wieprza karmnego, valoris złotych dwadzieścia pięć—zabił. Komorę, dach przedarszy, zkradli,—mianowicie: skurę wołową, surową, valoris złotych pięć; mąki połośmaczki żytniey—złoty ieden y groszy piętnaście; chust para, valoris złotych dwa; z gumna żyta kopę, valoris złotych cztery y groszy piętnaście; za swięta niedzielne y inne—złotych iedynaście. U Hryszka Szwaczki stał żołnirz także Wasilewski; naprzód gotowych pieniędzy wzioł do Bożego Narodzienia złotych pięć, od Bożego Narodzienia do Wielkiey Nocy generałem wzioł złotych ośm, po Wielkiey Nocy—złotych cztery, nato do wozow złoty ieden; owsa ośmak półtora, facit złotych dwa y groszy dwanaście; chust parę, valoris złotych dwa; excepto traktamenta ustawicznego: mąki żytniey cwiartek trzy, facit złotych dwa y groszy połósma, pszenicy puł ośmaczki—złotych dwa; krup ięczmiennych y hreczanych cwiacrtek trzy, facit złotych trzy; grochu cwiart-

kę—groszy dwadzieścia półtrzecia; na mięso w post gotowemi groszy dwadzieścia pięć; sadło—valoris złotych sześć y groszy piętnaście; iałowicę, valoris złotych dwadzieśćia; wor na suchary, valoris złoty ieden; prosiąt czworo, facit złotych cztery; kur sześcioro, facit złoty ieden y groszy dwadzieścia y cztery; swini nadwornych troie—złotych cztery y groszy piętnaście. Demian Koziniec, przypisny iego mości panu Thomaszewskiemu, porucznikowi, z razu sam iegomość deklarował: «nic niedasz,» — tylko czeladzi dwoch sustentiey skoro staneli, byka zarzneli trzecioletniego, valoris złotych ośm; na kuchnią iegomości pana porucznika kur szesćnaście, facit złotych cztery y groszy dwadzieścia y cztery; z komory, oddarszy stelą, wzieli wełny run dwie, valoris złotych dwa; konopi powisem dziesięć, waloris złoty ieden; kiełbas dziesięć, po groszy sześciu, facit złotych dwa; sadła z słoniną, w szmatach, za złoty ieden y groszy piętnaście; inszych fantow różnych za złotych dwa y groszy piętnaście; potym znowu kur czworo, facit złoty iedén y groszy sześć; żyta z gumna snopow czterdzieście, facit złotych dwa y groszy piętnaście; hreczki cwiartek pięc, facit złotych dwa; gorzałki kwart dwadzieścia, facit złotych sześć; swinie, karmić poczętą, valoris złotych szesc, zabili; prosiąt pięcioro, facit złotych pięć. W Łoczebnego, za przymusem, złoty ieden y groszy dziewięć, a czeladzi dwoch strawował przez wszystek czas stanciey zimowey, y gorzałkę iegomości w kożde swięto kupować musiał. U Oksienia, gospodą stawioną pan Kowalicki, pisarz, na ośm miesięcy wzioł: żyta ośmak półczwarty, facit złotych ośm groszy dwadzieśćia pułtrzecia; owsa ośmak sześć, facit złotych dziewięć y groszy ośmnaście; ięczmienia ośmak sześć, facit złotych dwanaście; pszenicy ośmaczek dwie, facit złotych ośm; hreczki ośmaczek cztery, facit złotych sześć y groszy dwanaście; na korzenie złotych szesćnaście; za gęsi, gotowemi, złotych cztyry, gorzałki aquavitey kwart pięć, facit złotych dwa; worow sześć, waloris złotych sześć; za wóz który kupić musiał, złotych sześć y groszy .. .., kur siedmioro, po groszy dziwięciu, facit złotych dwa y groszy dwadzieścia ieden; prosiąt czternaście, po złotemu, facit złotych czternaście; barana, valoris złotych trzy; woła wzioł, valoris złotych czterdzieście; na siano gotowemi pieniędzmi złotych siedm; sosznik z sochi czeladź zbili, valoris złotych dwa, odbiwszy gummną, gwałtownie wzieli pszenicy ośmakę—złotych cztery; ięczmienia osmakę, złotych dwa; ięczmienia pułkopy, snopami, złoty ieden y groszy piętnaście; z tey stodoły siana wozow

pięć, facit złotych dziesięć; soli husek czterysta, facit złotych dwa y groszy dwanaście; kadź wielką kapusty słoney warta ukradli z pogrzebu, valoris zlotych sześć. U Tereszka stał Michałko Dobosz na trzydniowkę,—wybrał: pieniędzy gotowych naprzód złotych dwa y groszy piętnaście; zarznął ozimków dwuletnich dwóch, valoris złotych ośm; chust pare wzioł, valoris złotych dwa y groszy piętnaście; gorzałki aquavitey kwart dwi—groszy dwadzieścia cztery; za swięta niedzielne Bożego Narodzenia, Wielkonocne y innę, w kalendarzu opisane, przez niedziel trzydzieście y trzy po cztery pułtoraki wybrał,—summą złotych dwadzieścia cztery y groszy dwadzieścia cztery; traktament do iedzienia miał dowolny, iako chciał. Iwan Ferens y Iwan Pinczuk drugiemu Doboszowi przypisni, za trzydnią-wą ustawe dali: po pare tiutiunu za groszy dziewięć; gorzałki kwart sześć aquavitey—złotych dwa y groszy dwanaście; gotowemi pieniędzmi złotych piętnaście dali; żyta ośmakę—złotych dwa y groszy piętnaście; ięczmienia ośmakę facit złotych dwa; krup cwiartek trzy, facit złotych trzy; sucharów ośmaka, facit złotych trzy; syrow dwa y masła garniec, facit złotych dwa y groszy ośmnaście; sztabę zielaza, valoris groszy dwadzieścia y cztery; sadło, valoris złotych sześć; worow sześć y torbę, valoris złotych sześć y groszy sześć; pszenicy kop pułszosty zmłocili, valoris złotych piętnaście, y ten wor z żytem wzieli u Iwana Ferenca, w którym było czwartek trzy, waloris złotych dwa y groszy dwadzieście sześć; u tegoż czeladź iego mości pana porucznikowa zabrali stóg siana wozów sześć, facit złotych dwanaście, excepto traktamentu item. U Iwana Pińczuka: żyta ośmakę, facit złotych dwa y groszy piętnaście; hreczki cwiartek trzy, facit złoty ieden y groszy pułszósta; chmelu cwiartkę—złoty ieden y groszy połóśma; żyta iarego ośmakę, facit złotych dwa y groszy piętnaście. Oleszko, iego mości panu kapitanowi chleb dawał ustawicznie,—garcę, wiadra, y inne naczynia czeladź pozabierali u niego na złotych trzy; u tegoż ięczmienia połóśmaki wzieli, valoris złoty ieden; owsa ośmak połtrzeci facit złotych cztyry; potym tego Oleszka podano przeskrzeście (sic), —na dwoie dawać musiał, któremu musiał dać krup cwiartkę, facit złoty ieden, iageł cwiartkę, facit złotych dwa, pieniędzy złoty ieden y groszy dwanaście. Znowu iego mość pan kommendant, odiezdzaiąc do Litwy, podał go iego mości panu porucznikowi,—y temu dał złotych sześć y groszy piętnaście; połec słoniny, valoris złotych sześć; iego mość pan porucznik wartę nasłał do tego Oleszka,—musiał onym kupować piwo, gorzałkę,

*

wydał dla nich—groszy ośmnaście; dał iego mości panu porucznikowi prosiąt iedynaściorę—złotych facit iedynaście, kur dziesięciorą, facit złotych trzy; soli, do kuchni co potrzeba, z lodami przymuszał Oleczczych, czeladź opierała, którzy, dla ustawiczney usługi, nic sobie przyrobić w polu niemogli. U Kondrata Lewonowicza stanowną gospodą Woytko, żołnierz, a przypisne gospody miał w Biłce; wzioł za trzydniową ustawę za wict, za gorzałkę generałem gotowizną złotych dwadzieścia pięć, a dla iego mości pana kommendanta ryby wzięto za złotych cztyry, więdłey y piskorzów, targiem,—a nie zapłaconą. Tenże Kondrat wysługować się musiał iego mości panu kommendantowi, kadek cztyry gorzałki wykurzył, piwo warzył, obiecał y zainsze wygody y za tę dać złotych sześć,—nic niedał; względem omieszkania w gospodarstwie y z robotą—na złotych siedm naymniey szkoduie. Do cerkwy klucz przybrawszy, w nocy odemknąwszy, y tam skrzynie y bodnie połapawszy, y Iwanową Pinczukową, młynarzową y Rybczewskiey, którzy byli dla bezpieczeństwa do cerkwi wstawi (sic), wykradli: podwik iedynaście ciękich, waloris każda po pułtalera, facit złotych szesnaście y groszy piętnaście; spodnica harasowa we cztery bryty, valoris złotych piętnaście; kabat z posamanami iedwabnemi takijże, valoris złotych trzy; płachtę, valoris złotych pięć; płutna w suwoiach arszynów siedmdziesiąt y pięć, po groszy dziesięciu, facit złotych dwadzieścia pięć; czapkę paklakową, valoris złoty ieden y groszy sześć; chustek zatykalnych zapołoczą dwie, valoris złotych dwa; kożuch nowy, valoris złotych dziesięć; druga płachta, valoris złotych pięć; rantuch kolenski szwabski, valoris złotych trzy, item podwik, doma robionych, dwie, valoris złotych dwa; siermięga nowa, vatoris złotych sześć; żupan falendyszowy, valoris złotych dwadzieścia; zapaska kromratowa, zielona, valoris złotych trzy y groszy piętnaście; zapaska harasowa, valoris złotych pięć; namitek siedm, ciękich, valoris złotych dziesięć y groszy piętnaście, płutna ciękiego, tkackiego, kużelnego, łokci dwadzieścia, łokieć rachuiąc po groszy piętnastu, facit złotych dziesięć; koszul ciękich białogłowskich, z rękawami kramnemi, dwie, valoris złotych pięc; butów par dwie, iedne czerwonę, drugie czarnę, valoris oboie złotych pięć; skoworoda, valoris złoty ieden y groszy piętnaście; siermięga nowa, valoris złotych sześć; żyta polóśmaki, złoty ieden y groszy półósma. Summa szkod mieszczan Wieled-nickich, chrzescian, złotych sześćset ośmdziesiąt cztyry y groszy dwadzieścia y dwa. We wsi Krasilowce, u dwunastu gospodarzów naprzód posta-

wioną żołnirzów dwunastu, osmiu z końmi a cztyrech pieszych, którzy stali dni cztyry; względem trzydniowey ustawy, kazali sobie dawać ieść, pić, gorzałek w dzień y w nocy ...... co zmogli, koniom owsa, siana y pod nogi scieląć, zbytecznie postępowali. Tych zprowadziwszy, iego mość pan kapitan znowu sześciu żołnirzow do tey że Krasiłowki z końmi nasłał, y tych siedm dni traktowali według ich wygody y potrzeby; y tych dnia ośmego zwiódszy, na swoią kuchnią sam iego mość pan kapitan wzioł; tam że nasłał cztyrech czeladzi: Oryńskiego, Burkiewicza, Kazimirza y chłopca z dziewięciorgiem końmi, których przez wszystek czas karmili, siana, koniom, według potrzeby, co mogli zieść, sami brali, y owsa, co mogli ziesć, sypali; ten że iego mość pan kapitan, za powtórną ustawę trzydniową, po sprowadzeniu żołnirzow, żyta wzioł ośmak dwie, facit złotych pięć; ięczmienia ośmak dwie, facit złotych cztyry; owsa ośmak cztyry, facit złotych sześć y groszy dwanaście. Potym na cztyry miesięcy wybrał żyta ośmak ośm, facit złotych dwadzieścia; ięczmienia ośmak ośm, facit złotych szesnaście; owsa ośmaczek dwadzieścia, facit złotych trzydzieście trzy; hreczki ośmaczek dwie, facit złotych trzy y groszy sześć; pszenicy ośmakę, facit złotych cztyry; grochu ośmaka, facit złotych trzy; pieniędzy gotowych złotych szesnaście; item na cztyry miesięcy wybrał ustawę iego mość pan kapitan na swoią kuchnią: żyta ośmaczek szesnaście, facit złotych czterdzieście; ięczmienia ośmak szesnaście, facit złotych trzydzieście dwa; owsa ośmak trzydzieście sześć, facit złotych pięćdziesiąt siedm y groszy ośmnaście; hreczki ośmaczek ośm, facit złotych trzynaście y groszy dwanaście; pszenicę ośmak cztyry, facit złotych szesnaście; grochu ośmak cztyry, facit złotych dwanaście; pieniędzy gotowych trzydzieście y dwa; baranów dziewięć, facit złotych dwadzieście siedm; item za barany gotowemi pieniędzmi złotych sześć y groszy siedm; słoniny połcy dwanaście, facit złotych siedmdziesiąt dwa; za masło gotowemi pieniędzmi złotych dwadzieścia pięć; osobliwie masła dali bełcy dwa, facit złotych dziesięć; kur sto dwadzieścia, facit złotych trzydzieści sześć; gęsi dwoie—złotych dwa; prosiąt dwadzieścioro—złotych dwadzieście; mąku cwiartkę, facit złotych trzy; pszona cwiartkę—złotych trzy; lnanego siemienia cwiartek dwie, facit złotych cztyry; soli tysiąc, facit złotych sześć y groszy dwadzieścia; grzybów tysiąc, facit złotych sześć; cebuli więcow dwanaście, facit złotych cztery y groszy dwadzieścia cztyry; przędziwa konopnego na liny powisem dwadzieście cztyry, facit zło-

tych dwa y groszy dwanaście; a od roboty lin powroznikowi złotych trzy y groszy ośmnaście; worow wielkich nowych dwanaście—złotych dwanaście; płótna konopnego łokci pięć—złoty ieden; siekierę, valoris złoty ieden y groszy piętnaście; koł do wozow dwanaście, dali za nie złotych czternaście y groszy sześć; iaiec kup dwanaście, facit złotych siedm y groszy sześć; na kolędę gotowemi pieniędzmi złotych szesć; a na Wielkanoc włoczobnego złotych cztyry; osobliwie za Swięta złotych pietnaście; siana wozow piędziesiąt, facit złotych sto, do miasta odwiezli; chmielu ośmakę, facit złotych cztyry; żyta w snopach kop połtrzecia, valoris złotych siedm y groszy piętnaście; rysia u strzelców iego mość pan kapitan wzioł—valoris złotych dwadzieścia. Feska, Kozakiem nazywaiącego się, y teszczą iego, tołkaczem tyranską zbito, że długo chorować musieli. Sawkę Prymę przecz wygnali z żoną y dziećmi przez ciężkie zdierstwa. Na kożdy dzień po trzech stróżow na posługę swoią iego mość pan kapitan przymuszał gwałtównie; drew wozow sto dwadzieście wywiezli na kuchnią, do winnic, na wartę y do warzenia piw; psów dwuch przez wszystek czas tłusto karmili. Summa z tey wsi Krasiłowski czyni szkod złotych siedmset trzydzieście sześć y groszy sześć. We wsi Przybytkach, dymow dwanaście,—stało żołnirzów dziesięć, pięć konnych a pięć pieszych, to iest: pisarz Złobicki, podchorąży Szelągowski y kapterarmus z ynemi; naprzod panu pisarzowi Złobickiemu Iwan Poleszko, Samuyło y Iwan Bożko dali trzydniowey ustawy gotowych pieniędzy złotych dziewięć y groszy piętnaście; ciż dali tym że żołnirzom na Boże Narodzienie złotych cztery y groszy piętnaście; tymże żołnirzom na zapusty złotych dwa dali; gdy do Grodna iezdził—panu Złobickiemu złotych sześć; ciż temuż panu Złobickiemu na Wielkanoc złotych trzy; ytem na mięso temu panu Złobickiemu złotych cztyry y groszy piętnaście; za polec słoniny gotowemi złotych pięć; gotowemi złotych sześć y groszy piętnaście; za sześć koł do wozow—złotych siedm y groszy piętnaście; osobliwie na wóz za przymusew złotych trzy y groszy dwanaście; na kożdą niedziele po cztyry połtoraki, przez niedziel trzydzieście y trzy, facit złotych trzynaście y groszy sześć; osobliwie na kożdę swięto po cztery połtoraki wydali—złotych dziewięć y groszy sześć; ytem za cwierć mięsa wołowego złotych dwa y groszy piętnaście; baronów ośmnaście, po złotych trzy, facit złotych piędziesiąt cztyry; woła zarznąć kazał, valoris złotych trzydzieście; iałowkę trzecieletnią, valoris złotych dziesięć, wieprzów karmnych pięć, valoris złotych sto; pro-

siąt dwadzieścia y pięcioro, facit złotych dwadzieście pięć; kur dziesiącioro, po groszy dziewięć—złotych trzy; za syry, za masło y sól—złotych cztery; na maź groszy ośmnaście; mąki żytniey, sytem sianey, ośmak połtory, facit złotych pięc y groszy połóśma; pszenicy cwiartek pięc—złotych pięć; krup ięczmięnych, tatarczanych, ośmak półtory, facit złotych sześć; mąki hrecząney, sytem sianey, cwiartek dwie, facit złoty ieden y groszy ośmnaście; groch cwiartka groszy dwadzieścia półtrecia; na ryby, więdłe—złotych dwa; worow cztyry, valoris złotych cztyry; przędziwa konopnego na liny powisem dwadzieścia, facit złotych dwa; a powroznikowi od kręcenia złoty ieden; oleiu garniec—złotych dwa; siekierę, gdy był zagrabił, wykupuiąc, dali groszy piętnaście; iaiec kopę—groszy ośmnaście; owsa ośmak sześcnaście, facit złotych dwadzieście pięc y groszy ośmnaście; dziwkę, córką Iwanową, w leciech dziesięciu, pasierzb pana Złobickiego gwałtownie panienstwa pozbawił; siana wozow trzydzieście, facit złotych sześćdziesiąt; zosobna na siano gotowemi złotych trzy. U Oleksieia Turczyna stał żołnirz pieszy, Zagurski, a potym Buciewicz y inszych dwoch na przemiany,—wydał obom za ustawę trzydniową pieniędzmi złoty ieden y groszy piętnaście; tym że gotowych pieniędzy od świąt niedzielnych złoty ieden y groszy piętnaście; wzieli siermięge nowa, valoris złotych sześć; mąki żytniey, sianey sytem, trzy cwiartki, facit złotych dwa y groszy pułtrzynasta; krup ięczmiennych cwiartkę, facit złoty ieden; grochu cwiartkę, groszy dwadzieścia półtrzecia; krup tatarczannych cwiartka, facit groszy dwadzieścia y cztyry; sadło—valoris złotych sześć; wychodnego złoty ieden y groszy piętnaście; swini starych dwoie, iedną karmną, drugą nadworną, ubili, valoris złotych dwadzieścia pięć; baranów trzy—złotych dziewięć; byczka rocznaka zarznęli, valoris złotych trzy; prosiąt troie—złotych trzy; owsa, drugim sielanom pomagaiąc—panu Złobickiemu, ośmak cztyry, facit złotych sześć y groszy dwanaście; żyta cwiartkę, facit groszy dziewiętnaście; ięczmienia cwiartkę—groszy piętnaście; hreczki cwiartkę groszy dwanaście; koł do wozow dwie, za nie złotych dwa; syrow dwa, facit groszy ośmnaście; kur dziesięcioro, facit złotych trzy. Draganów poiedynkiem przez wszystek czas strawowoł,—worow dwa; soli w drogę, hüsek pięcdziesiąt, groszy dziewięć. U Oniska żołnirzów stało cztyrech na przemiany; naprzód za trzydniową ustawę—gorzałki kwart dwadzieścia, facit złotych sześć; mąki żytniey, sitem sianey, trzy cwiartki, facit złotych dwa y groszy połtrzynastu; krup ięczmiennych cwiartka—

złoty ieden; chust białych par dwie, valoris złotych cztyry; wieprzów dwa, valoris złotych czterdzieście; podswinków trzynaście, rachuiąc kożdego po pułtalera, facit złotych dwanaście y groszy piętnaście; miodu prasnego bełce, facit złotych pięć; iałowkę dwuletnią zarzneli, valoris złotych pięć; iaiec kopę—groszy ośmnaście; grzybów pięćset—złotych trzy; kolędy y włoczebnego na swięto, złotych trzy y groszy ośmnaście; od inszych swiąt, osobliwie y od niedziel—złotych dwa; worow dwa—złotych dwa; kur czworo—złoty ieden y groszy sześć; woz wasąg y z osiami zrobił, waloris złoty ieden y groszy piętnaście, a żołnirzow poiedynkiem strawował. U Ieska Bryla, u Fedora y u Olexeia Carewicza stali naprzod: Markiewicz, Pieczenia, Tymosz, Głuchi y Michałko, ze dwoygiem koni; wybrali za trzydniową ustawę: gorzałki facit złotych dwa y groszy dwanaście; gotowych pieniędzy złoty ieden y groszy trzy; owsa ośmaczek trzy, facit złotych cztyry y groszy ośmnaście: miodu prasnego kwartę—groszy piętnaście. Po sprowadzeniu tych, stali pan Szelągowski, podchorąży, y Stanisław, kaptenarmus,—wzieli pieniędzy gotowych złotych szesćnaście, żyta cwiartek pięć, facit złotych trzy y groszy cztyry; od kożdey niedzieli, trzydziestu y trzech, po ośmiu pułtorakow, a od kożdego swięta, dwudziestu y trzech swiąt, także po ośmiu połtorakow musieli dawać,—skomputowawszy, uczyni złotych czterdzieście y siedm y groszy sześć, y z swiętami Wielkonocnemi y Bożego Narodzienia; owsa ośmak cztyry, facit złotych sześć y groszy dwanaście; krup ięczmiennych y hreczanych ośmak połtory, facit złotych sześć; za polec słoniny y sadlo złotych iedynaście; iałowicę zarzneli, valoris złotych dwudziestu; baranów pięć, facit złotych piętnaście; swinni karmnych dwoie, facit złotych czterdzieście; wieprza trzeciego, karmnego, valoris złotych trzydzieści; kur dziewięcioro, facit złotych dwa y groszy dwadzieścia y ieden; prosiąt szesćnaście, facit złotych szesćnaście; soli husek trzysta—złotych dwa; worow sześć, valoris złotych sześć,—samych strawowali. Krom tego u Jli Przymaka, Iwana Głuchego, stał naprzód Iwanicki, a potym Moskal; wybrali: mąki żytniey trzy cwiartki, sianey sitem, valoris złotych dwa y groszy połtrzynasta; owsa ośmak siedm, facit złotych iedynaście y groszy sześć; grochu cwiartkę—groszy dwadzieścia; połtrzecia krup hreczanych y ięczmiennych cwiartek trzy, facit złotych trzy; za połpołcia słoniny—złotych trzy; syr ieden— groszy dziewięć; kur osmioro—złotych dwa y groszy dwanaście; soli sto—groszy dwadzieście; prosiąt dziesięcioro—złotych dziesięć; koł do woza dwie—zło-

tych dwa; worów pięć—złotych pięć; pieniędzy gotowych złotych ośmnaście; baranow dwa—złotych sześć, siano wozów cztyry—złotych ośm,—to wydawszy, draganów strawował. U Iwana Makarenka stał naprzód kaprał Hans z dwoygiem koni y z żoną,—za trzydniową ustawę wziol: pieniędzy gotowych złotych trzy, y owsa połośmaczki, facit groszy dwadzieście cztyry. Po tym Hans ziechał,—stanęli Sokołowski z Chukiem; naypierwiey pokłonu wzieli groszy dwanaście; ich samych musiał, według ich roskazu, traktować iedzeniem y piciem. Znowu potym Maxim zimował,—ten wziol gotowemi pieniędzmi za święta niedzielne połtorakowego złotych sześć y groszy ośmnaście; po kolędzie groszy ośmnaście; na Wielką Noc groszy ośmnaście; na Zielone Swiątki groszy ośmnaście, na wychodnym groszy piętnaście; mąki żytniey, sianey sitem, trzy cwiartki, valoris złotych dwa y groszy połtrzynasta; krup ięczmiennych y hreczanych trzy cwiartki, facit złotych trzy; grochu cwiartkę—groszy dwadzieście połtrzecia; słoniny połec—złotych sześć; sadełko małe—valoris złoty ieden y groszy piętnaście; iałowkę dwuletnią zarżneli, valoris złotych pięć; ciele zarżneli—złotych dwa; syrów trzy, facit groszy dwadzieście siedm; masła kwartę—groszy piętnaście; baranow siedm—złotych dwadzieście ieden; soli husek pięćdziesiąt—groszy dziewięć; za koło do woza—złoty ieden; siana wozow sześć—złotych dwanaście; worów pięć—złotych pięć; a dwóch żołnirzów ustawicznie strawował. Stephana Siekierkę, podanego, precz wypędzili, że wszystkim, zubożywszy y zniszczywszy onego. Z teyże wsi Przybitków iego mości panu kapitanowi dać musieli: owsa ośmak dwie, facit złotych trzy y groszy sześć; żyta ośmakę suchego z piecia—złotych trzy; pszenicy ośmakę—złotych cztyry; ięczmienia ośmak dwie—złotych cztyry. Z tey że wsi panu Złobickiemu, pisarzowi, wszyscy musieli dać z gromady owsa ośmak sześć, facit złotych dziewięć y groszy ośmnaście; stróżów do kuchni y do koni po dwoch odprawowali; drwa, iako panu dziedzicznemu, iego mości panu kapitanowi ustawicznie do kuchni, do winnic wozili y rąbali. W tey że wsi Przybitkach Iwan Skrob, młynarz, iego mości panu kapitanowi przypisny, wydał iego mości gotowych pieniędzy złotych dwadzieścia y dwa y groszy piętnaście; połec słoniny, valoris złotych sześć; mąki pszeney cwiartek pięć—złotych sześć; gęsi troie, facit złotych trzy; kur pięcioro, facit złoty ieden y groszy piętnaście; prosiąt troie, facit złotych trzy; na chleb mąki żytniey, sitem sianey, ośmak siedm, facit złotych dwadzieścia y cztyry y groszy piętnaście; żelaza młynowe

ze młyna po dwa kroć wybirali y nie powrócili, kosztuiącę złotych dwanaście; młyn zruszowali y spustoszyli. Summa szkod w tey wsi Przybitkach uczynili na złotych tysiąc czterdzieście y ieden y groszy dziesięć. We wsi Starych Wielednikach dymów dziewięć, z których dwoch gospodarzów, przez ciężkie uciemiężenie, precz póyść musieli—Demian Struczko y Marcin Winnik, ze wszystką substantią,—tam iego mość pan kapitan przysłał na cały miesiąc czeladzi trzech y koni dziewięcioro, y któremu, krom strawy, wydali (co strawowali czeladź): owsa ośmak czternaście, facit złotych dwadzieścia y dwa y groszy dwanaście; siana dla koni sami brali y nadder; gorzałki kwart cztyry—złoty ieden y groszy sześć; samemu iego mości panu kapitanowi żyta ośmakę—złotych dwa y groszy piętnaście; ięczmienia ośmaka iedna—złoty; hreczki ośmaka złoty ieden y groszy ośmnaście; pszenicy cwiartkę—złoty ieden; grochu cwiartkę—groszy dwadzieścia półtrzecia. Potym pan Masalski, regimens—kwatermajster, przez siedm miesięcy wybrał z tey że wsi od sześciu gospodarzów: żyta ośmaczek dwadzieście y iednę, facit złotych pięćdziesiąt y dwa y groszy piętnaście; ięczmienia ośmak dwadzieście y iednę, facit złotych czerdzieście dwa; owsa ośmak czterdzieście dwie, facit złotych sześćdziesiąt siedm y groszy sześć; grochu ośmak półczwarty, facit złotych dziesięć y groszy piętnaście; pszenicy ośmak półczwarty, facit złotych czternaście; hreczki ośmak siedm, facit złotych iedynaście y groszy sześć; słoniny połcy cztyry, facit złotych dwadzieścia cztyry; sadeł dwie, facit złotych dwanaście; wiepsza karmnego, valoris złotych dwadzieście cztyry; na korzenie pieniędzy złotych sześćdziesiąt ieden; kur piędziesiąt sześć, facit złotych szesćnaście y groszy dwadzieście cztyry; za gęsi, masło y syry—złotych siedmdziesiąt; na sol Ian Czeladnik wydar złoty ieden y groszy dwadzieście cztyry; na postronki—złoty ieden; na dziegieć—złoty ieden y groszy sześć; sposobem kriiomym u Andrzeia Smachlika z kłuni wzieli ięczmienia ośmak trzy, facit złotych sześć; owsa ośmaczkę iednę—złoty ieden y groszy ośmnaście; skure wyprawną, habełkową, gwałtem wzieli, valoris złotych dwa y groszy piętnaście; grzybow tysiąc—złotych sześć; item owsa ośmak półtory—złotych dwa; baranów trzy—złotych dziewięć; chomąt rzemienny, valoris złotych trzy; koł sześć do wozu—złotych sześć y groszy dwanaście; siermięg dwie nowych gwałtem wzieli, valoris złotych dwanaście; worów dwanaście, valoris złotych dwanaście; buty czarne przyszwy—złoty ieden y groszy piętnaście; oleiu garci trzy—złotych sześć; iaiec kup sześć, facit

złotych trzy y groszy ośmnaście; na wyieznym syrów siedm do wozu —złotych dwa y groszy trzy; siana wozow dwadzieścia pięć, facit złotych pięćdziesiąt; chust parę, valoris złotych dwa. U Wakuły Żukienienka y Demiana Struczka Burnacki z żoną y z koniem stali,—wzieli: owsa ośmak dwadzieście pięć, facit złotych czterdzieście; mąki żytniey na suchary ośmakę iednę, valoris złotych trzy: pszenicy cwiartkę, złoty ieden; grochu cwiartka—groszy dwadzieścia półtrzecia; krup cwiartek trzy, facit złotych trzy; mąki pszęney cwiartkę—złoty ieden y groszy dziesięć; item grochu cwiartkę—groszy dwadzieścia półtrzecia; sadło—złotych sześć; serow siedm—złotych dwa y groszy trzy; masła garnec—złotych dwa; kur pięcioro—złoty ieden y groszy piętnaście; na sol—groszy dwanaście; wieprza zabili, valoris złotych dwadzieścia; iałówkę dwuletnią, valoris złotych pięć; ciele zarzneli złotych dwa; prosiąt troie—złotych trzy; koł do wozu dwie, kupionych za złotych dwa y groszy dziewięć; worow dwa—złotych dwa; za swięta niedzielne—złotych sześć y groszy ośmnaście; od inszych swiąt, w kalendarzu opisane, połtorakowego złotych cztyry y groszy dwanaście; osobliwie kolendy za przymusem—złoty ieden y groszy sześć; a na Wielkonoc włoczebnego—złoty ieden y groszy sześć, na dziek (sic), groszy czternaście; iaiec kop dwie—złoty ieden y groszy sześć. Leskową żonę tyrańską zbili. Marcina Winnika y Demiana Struczka byiąc, ciemiężąć, do uboztwa przez zdirstwa przywiódszy, z żonami, dziećmi przecz wystraszyli y wygnali. Na strożą po iednemu do kuchni y do koni ustawicznie wyganiali. Prokopa Moszczenka samego y żone iego po dwakroć kiiem y kociubą zbili tak, że kalikować muszą. Także Andrzeia Smachlika raz y pięć bili, y żone iego polanem hrubym y szablą nie raz płazowali; na samey płachtę, biąc, w kawałki poszarpali—valoris złotych pięć. Choma Młynarz, przypisny iego mości panu kapitanowi, wydał gotowych pieniędzy złotych dwadzieście y dwa y groszy piętnaście; połec słoniny—złotych sześć; mąki pszenney cwiratek pięć—złotych sześć; za troie gęsi—złotych trzy; kur pięcioro, facit złoty ieden y groszy piętnaście; prosiąt troie, facit złotych trzy; na chleb mąki żytniey, sitney y razowey, ośmak siedm, facit złotych dwadzieście cztyry y groszy piętnaście. Summa poczynionych szkod w Starych Wieledników złotych siedmset dwanaście y groszy iedynaście. We wsi Bilce dymów dziesięć; tam iego mość pan kapitan naypierwiey przysłał czeladzi cztyrech z ośmiórkiem końmi,—ta czeladź stali niedziel dwie; strawowali ich według potrzeby: owsa strawili ośmak pięć, facit złotych ośm; siana koniom y na zbyt za trzydniową ustawę złotych dzie-

sięć wzięli; osobliwie na korzenie złotych dwa y groszy piętnaście. Samemu iego mości panu kapitanowi wydali na sześć miesięcy ze wszystkiey wsi Bilcy: wieprza karmnego, waloris złotych trzydzieście; żyta ośmak sześć, facit złotych piętnaście; ięczmienia ośmak sześć, facit złotych dwanaście; owsa ośmak dwanaście, facit złotych dziewiętnaście groszy sześć; grochu półtory ośmaki, facit złotych cztyry y groszy piętnaście; pszenicy ośmak półtory—złotych sześć; hreczki ośmak trzy—złotych cztyry y groszy dwadzieście y cztyry; pieniędzy gotowych złotych dwanaście; za polec słoniny gotowemi złotych sześć; kur ośmioro—złotych dwa y groszy dwanascie; baran—złotych trzy; prosiąt troie—złotych trzy; woła wzioł grabieżowym sposobem, valoris złotych czterdziestu; a za wydaniem ustawy, woła iego upodobawszy, nie powrócił, dał tylko złotych dwadześcia sześć za niego, a skrzywdził na złotych czternaście;—to wszystko wybrawszy, żołnirzów postawił siedmiu: cztyrech z żonami, z dziećmi y siedmiorgiem koni, który stali niedziel trzydzieście y iedne; nayprzód, u woyta Klima stał wachmistrz z żoną, wzioł krup ięczmiennych y hreczannych ośmak półtory, facit złotych sześć; mąki żytniey ośmak połtory—złotych cztery y groszy piętnaście; maki pszenney cwiartkę—złoty ieden y groszy dziesięć; swinnie karmna zabił, valoris złotych dwadzieście; na sol—złoty ieden y groszy dwadzieście y cztyry; masła garnec—złotych dwa; syrow dwanaście, facit złotych trzy y groszy ośmnaście; woz ze wszystkim na żelezie z chomatem, valoris złotych dwanaście; na podkowy—groszy ośmnaście; worów wzioł siedm, valoris złotych siedm; maznicę wzioł y na maź dał groszy dwadześcia cztyry; samych osobliwie strawował iako się im podobało; za niedziel trzydzieście y iednę, za kożdą po sześć połtoraków, zrachowawszy do kupy, wzioł złotych ośmnaście y groszy ośmnaście; za dwadzieście swiąt polskich, także po sześciu połtoraków od każdego swieta, facit złotych dwanaście; po kolędzie polskiey—złoty ieden y groszy dwadzieście y cztyry; za polskie swiętey niedziele, złoty ieden y groszy sześć; włoczebnego na Wielkanoc—złoty ieden y groszy dwadzieście cztery; za swięto Wielkiey Nocy ruskiey—złoty ieden y groszy dwadzieście cztyry; gorżałki kwart dwie, facit groszy ośmnaście. U Iwana Kołowca stał Hans, kapral, z żoną y z synem, y z dwoygiem koni; wzioł maki żytniey ośmakę iednę, valoris złotych trzy; krup ośmakę—złotych cztyry; grochu cwiartkę—groszy dwadzieścia półtrzecia; sadło, valoris złotych sześć, y groszy piętnaście; soli husek sto, groszy dwadzieście, y pieniędzie groszy ośmnaście; barana zarznął do wozu—zło-

tych trzy; masła garniec—złotych dwa; prosię do wozu—złoty ieden; kur czworo—złoty ieden y groszy sześć; serow cztyre—złoty ieden y groszy sześć; worów trzy—złotych trzy; koł do wozu dwie—złotych dwa y groszy sześć; na podkowy złotych dwa; owsa ośmak pułszesnasty, facit złotych dwadzieście cztyry y groszy dwadzieście cztyry; na maź groszy ośmnaście; na drogę owsa półośmaki—groszy dwadzieście cztyry; gorzałki kwart sześćnaście po groszy dwanastu, facit złotych sześć y groszy dwanaście. Temuż Hansowi, kaprałowi, przypisny Marko Hordyienko dał: żytniey mąki cwiartek trzy, razowey, złotych dwa, groszy połósma; krup cwiartek dwie—złotych dwa; pszenicy półośmaczki—złotych dwanaście; za półpołcia słoniny—złotych trzy; serow sześć,—złoty ieden y groszy dwadzieście cztyry; masła kwartę — groszy piętnaście; kosę y skoworodę, valoris złotych trzy y groszy piętnaście wzieli; wor, valoris złoty ieden; na kożdą niedziele po trzy półtoraki dawał, facit złotych dziewięć y groszy dziewięć; kolendy y włoczebnego—złoty ieden y groszy sześć; od russkich swiat—złoty ieden y groszy sześć, osobliwie za dwadzieścia swiat polskich także po trzy półtoraki—złotych sześć; do wozu kur dwoie—groszy ośmnaście. Temuż Hansowi przypisny Andrzey Polesczuk dał: żytniey mąki cwiartek trzy, valoris złotych dwa y groszy połósma; krup cwiartka—złoty ieden; pszenicy ośmak dwie złotych ośm; za półpołcia słoniny—złotych trzy; serów trzy—groszy dwadzieścia siedm; za masło—groszy piętnaście; vorów dwa, valoris złotych dwa; zimie, gdy iezdził na podiazd— pieniędzy złoty ieden; gorzałki kwart sześć—złotych dwa y groszy dwanaście; za kożdą niedziele po trzy połtoraki, facit złotych dziewięć y groszy dziewięć; kolędy y włoczebnego—złoty ieden y groszy sześć; od ruskich tychże swiat—złoty ieden y groszy sześć; osobliwie za dwadzieście swiat polskich zapłacił złotych sześć; ugadzaiąc, że by koła nie brał, groszy dwanaście; bokłag do wozu wzioł, valoris groszy sześć; skrzypce wzioł, valoris złoty ieden y groszy piętnaście. U tegoż Andrzeia czeladź iego mości pana kapitana na nawozie, podewsią, zabrali stóg owsa—kop dwadzieścia, kożda kopa dawała po dwie ośmaki, rachuiac ośmakę po złotemu iednemu y groszy ośmnastu, facit złotych trzydzieście; chust parę nowych—złotych dwa. U Demiana stali Stanisław z żoną, dwoygiem dzieci y z troygiem koni,—wzioł: mąki żytney ośmakę—złotych trzy; pszeney mąki cwiartkę—złoty ieden y groszy dziesięć; krup cwiartek pięć—złotych pięć, sucharów ośmakę—złotych trzy; sadło złotych sześć y groszy piętnaście; na sol groszy piętnaście;

chomąt ze wszystkim, valoris złotych dwa y groszy piętnaście; za koło do wozów dał złotych sześć; na maź złoty ieden; gorzałki kwart czterdzieście aquavitey—złotych szesnaście; masła kwart dwie—złoty ieden; serów cztyry—złoty ieden y groszy sześć; barana do wozu złotych trzy; worów dwa, valoris złotych dwa; owsa ośmak dwie, facit złotych trzy y groszy sześć; za swięto Bożego Narodzenia y Wielkonocne y za insze polskie—złotych sześć y groszy dwanaście; za swięta russkie—złotych dwa y groszy dwanaście; osobliwie za trzydzieście y iednę niedziele po dwa poltoraki, facit złotych sześć y groszy sześć; na chomąt dał złotych dwa. Dawid przypisny temuż Stanisławowi wydał za połośmaczki krup, za sol, syr y masło złotych trzy y groszy piętnaście; gorzałki kwart siedm, facit złotych dwa y groszy dwadzieście cztery; na wychodnym do wozu prosiąt dwoie, valoris złotych dwa; za sadło gotowemi złotych trzy; ięczmienia cwiartkę—groszy piętnaście; owsa ośmak półtrzeci złotych cztyry. U tegoż Dawida Hans, kapral, wzioł gwałtem z iamy owsa ośmak dwie—złotych trzy y groszy sześć. Temuż Stanisławowi przypisny Kiryło Trochimenko dał owsa ośmaczek ośm, facit złotych dwanaście y groszy dwadzieście cztery; za swięta Bożego Narodzienia polskiego y Welkonocny—złotych dwa y groszy dwanaście; za insze swięta polskie złotych cztery; za niedziel trzydzieście y iednę—złotych sześć y groszy sześć; za russkie swięta sobliwie—złotych dwa y groszy dwanaście; na gorzałkę złotych pięć y groszy piętnaście; barył dwie y maznicę wzioł do wozu, valoris złoty ieden y groszy ośmnaście; za cwierć mięsa iałowiczego—złotych dwa y groszy piętnaście; worów trzy, waloris złotych trzy; na sol groszy dziewięć; na iego mości pana kapitana wzięto barył trzy nowych, valoris wszystkie złotych dwa y groszy piętnaście, beczkę piwną nową, valoris złoty ieden y groszy sześć. U Kiryła Olexenienka stał żołnierz Piotr, z żoną y z koniem; wybrał: owsa ośmak dziesięć, facit złotych szesnaście; mąki żytniey ośmakę—złotych trzy; krup ośmakę—złotych trzy grochu cwiartka—groszy dwadziescia półtrzecią; mąki pszenney cwiartka—złoty ieden y groszy dziesięć; ięczmienia półtory cwiartki—groszy dwadzieście półtrzecia; połec słoniny, kupioney za złotych sześć y groszy piętnaście; masła garniec—złotych dwa; serów cztery, facit złoty ieden y groszy sześć; za swięta polskie Bożego Narodzienia, Wielkonocne, za nedziele y insze, w kalendarzu opisane, złotych dwanaście y groszy dwadzieścia cztyry; za russkie swięta—złotych dwa y groszy dwanaście; za woz ze wszystkim na zielezie—złotych dziewięć; za

chomąt—złotych dwa y groszy sześć; worów pięć—złotych pięć; na wychodnym do obozu—złotych siedm y groszy piętnaście; do wozu prosiąt dwoie y kurę—złotych dwa y groszy dziewięć; buty gwałtem wzioł, kupione za złotych dwa y groszy piętnaście, czapka lisia, purporowa, kupiona za złotych sześć; bogłag we trzy garcy, valoris groszy ośmnaście; iaszcz, valoris groszy dwanaście; iego mości panu kapitanowi zrobił beczkę na piwo y baril dwie, valoris złotych trzy; kosę y swider do wozu wzioł, złotych valoris dwa; na sol do wozu groszy piętnaście; w niebytności gospodarza żonę zbił, zkaliczył, wyganiaiąc do koni na wartę. U Iakowa stał żołnierz Paweł; wzioł: mąki żytniey ośmakę, valoris złorych trzy; krup cwiartek trzy, facit złotych trzy; grochu cwiartka—groszy dwadzieścia półtrzecia, owsa ośmak półtory—złotych dwa y groszy dwanaście; połec słoniny złotych sześć; na sol groszy piętnaście; koł dwie kupił za złotych dwa y groszy dziesięć; na podoski—groszy ośmnaście; worów pięć—złotych pięć; do wozu za baraninę—groszy piętnaście; różnemi czasy, chodząc na wartę, wybrał na strawę złotych dwa y groszy piętnaście; za swięta polskie Bożego Narodzienia, Wielkonocne, y insze, także y za russkie y kożdą niedziele złotych piętnaście y groszy ośmnaście; syrów pięć, facit złoty ieden y groszy piętnaście; masła kwart dwie—złoty ieden. U Iacka Lelasowskiego stał Andrzey, z koniem,—wybrał: owsa ośmaczek połóśmy, facit złotych dwanaście; żyta ośmakę—złotych dwa y groszy piętnaście; mąki żytniey ośmak połtory, facit złotych cztyry y groszy piętnaście; krup cwiartek trzy—złotych trzy; sucharow ośmakę—złotych trzy; za syr y masło złotych dwa; za sol gotowemi groszy—ośmnaście; osobliwie husek pięćdziesiąt—groszy dziewięć; sadło—złotych sześć y groszy piętnaście; kur troie do wozu—groszy dwadzieścia siedm; podwikę białogłowską—złoty ieden y groszy sześć; zapaskę białogłowską—valoris groszy ośmnaście; gorzałki kwart hanyszkowey dwadzieście—złotych ośm; na pięć wart, na strawę, złot y groszy piętnaście; swidrów dwa wzioł, valoris złoty ieden y groszy sześć; flaszką z szrubo y z gorzałką w drogę do wozu wzioł—złoty ieden; za cztyry koła do wożu—złotych cztyry; na maź—groszy ośmnaście; za swięta polskie y russkie przykładem inszych: Wielkonocne, Bożego Narodzenia, niedziele y insze, w kalendarzu opisane, wybrał złotych szesćnaście y groszy piętnaście; na ryby—złotych cztery. Summa poczynionych szkod w Bełce na złotych siedmset ośmdziesiąt pięć y groszy trzy; a wszystkich żołnerzow, według ich roskazu, z żonami, dziećmi y s końmi strawowali,

prawie bankietować musieli, stróża do koni odprawować także musieli. Wioska Czerewki—gospodarzow dwóch, tylko przypisni byli panu Kowalickiemu, pisarzowi, do miasteczka Wieledniik: Iwan Mowczan y Iwan Rożko; trzydniowey ustawy wydali: owsa ośmak dwie y cwiartkę, facit złotych trzy y groszy ośmnaście; półćwierci mięsa wołowego—złoty ieden y groszy ośmnaście; gorzałki półgarca—groszy dwadzieścia cztery; siana wozów dwa—złotych cztery; a potym pan pisarz włożył ustawę na ośm miesięcy, iako sam chciał, y wybrał od nich: pieniędzy na korzenie złotych szesnaście; żyta ośmak dwadzieścia, facit złotych ośm; owsa ośmak ośmnaście. facit złotych dwadzieście ośm y groszy dwadzieście cztyry; ięczmienia ośmak ośmnaście, facit złotych trzydzieście sześć; hreczki ośmak dwanaście, facit złotych dziewiętnaście y groszy sześć; grochu ośmak sześć, facit złotych ośmnaście; słoniny połcy ośm, facit złotych czterdzieście ośm; kur dwadzieście y iedna, facit złotych sześć y groszy dziewięć; gęsi ośmióro, facit złotych ośm; soli husek czterysta, facit złotych dwa y groszy dwanaście; grzybów cztyrysta, facit złotych dwa y groszy dwanaście; baranów ośm—złotych dwadzieście cztery; kożuch nowy, valoris złotych dziesięć, czeladź wzieła nieopowiednie; gotowych pieniędzy—złotych dwa y groszy piętnaście. Tołoczko, czeladnik iego mości pana pisarza, wzioł za woz ze wszystkim złotych sześć y groszy trzy; worów sześć, valoris złotych sześć; pierzynę kryiomie taż czeladź wzieli, kosztuiącą złotych ośm; powłokę na pierzyne, valoris złotych dwa y groszy ośmnaście; oleiu kwart dwie—złoty ieden; siana wozów dwadzieścia cztyry, facit złotych czerdzieście ośm; żyta w snopach zerzneli y spasli kop dwie y snopów dwadzieścia, kopa dawała po połtory ośmaki, valoris złotych ośm y groszy dwanaście; na stróża po Wielkonocy aż do wyjścia przez niedziel siedm koyno do koni na dzień y na noc chodzili y insze posługi ustawicznie odprawowali. U tych że Czerewkach woła, valoris złotych trzydziestu, iego mość pan kapitan kazał wziąć draganom gwałtem; za proźbą różnych ludzi y szlachtę, powrócić niechciał, upodobawszy sobie, zapłacił tylko za nie złotych piętnaście, a skrzywdził we złotych piętnastu y więcy. Summa poczynionych szkod w Czerewkach na złotych trzysta ośmdziesiąt sześć y groszy dwadzieście ieden. Wieś Bokiewszczyzna, gospodarzów ośm, na consistencią y wydanie ustawy przypisna była iego mości panu Przyborowskiemu, kaptenleytnantowi, który czeladzi trzech: Sadowskiego, Łoybęcy Barszewskiego z dziewięciargiem koni ordynował y na

zimie tam postanowił, czeladź, przez wszystek czas konsistentiey, przez niedziel trzydzieście y trzy, y s końmi—iedli y pili; siana na potrzebę koniem a owsa na obroki na meyścu wydali, z ustawą trzydniową, ośmak dwadzieścia, facit złotych trzydzieście y dwa; a trzydniowey ustawy wydali: pszenicę połośmaki, facit złotych dwa; żyta ośmak trzy, facit złotych siedm y groszy piętnaście; ięczmienia ośmak trzy, facit złotych sześć; kur osmiórą, facit złotych dwa y groszy dwanaście; soli husek ośmdziesiąt, facit groszy piętnaście; pieniędzy na trzydniowe korzenie—złotych trzynaście. Po wybraniu trzydniowey ustawy, rożnemi czasy na ośm miesięcy wybrał wszystkich ośmiu człowiekow tak wiele: żyta ośmak dwadzieścia cztery, facit złotych sześćdziesiąt; pszenicy ośmak cztyry, facit złotych szesnaście; owsa ośmak czterdzieście ośm, facit złotych siedmdziesiąt ośm y groszy dwadzieścia cztery; ięczmienia ośmak dwadzieście cztery, facit złotych czterdzieście ośm; hreczki ośmak ośm, facit złotych dwanaście y groszy dwadzieścia cztery; grochu ośmak cztery, facit złotych dwanaście; baranów trzynaście, facit złotych trzydzieście dziewięć; słoniny połcy ośm, facit złotych czterdzieście ośm; pieniędzy na korzenie, za ośm miesięcy, złotych pięćdziesiąt sześć; nadto wzioł wieprza karmnego, valoris złotych trzydzieście; za gęsi na ośm miesięcy pieniędzmi złotych dwadzieście cztery; kur sześćdziesiąt czworo, facit złotych dziewiętnaście y groszy sześć; na wyiezdnym kur—dwoie groszy ośmnaście, za wołową skurę na pasy złotych sześć; za siedm cwirci mięsa wołowego złotych ośmnaście y groszy piętnaście; soli tysiąc—złotych sześć; grzybów ośmset, facit złotych cztyry y groszy dwadzieście cztyry; iałowicę, valoris złotych dwadzieścia; prosiąt iedynaścioro—złotych iedynaście; cebulę wieców ośm—złotych trzy y groszy sześć; dla czeladzi za cztyrysta dwadzieścia kwart gorzałki, po groszy dziewięciu, do wielkiego postu russkiego, wydali y zapłacili złotych sto dwadzieścia sześć; wstąpiwszy w Wielki Post, aż do wyścia, za niedziele y święta polskie y russkie, na gorzałkę dali złotych pięć; worów dwanaście, valoris złotych dwanaście; kowalowi, za naprawy koło wozów, zapłacić musieli złotych sześć, y cwiartkę pszenicy kowalowi, valoris złoty ieden, także y żyta cwiartkę, facit groszy dziewiętnaście; oleiu garniec—złótych dwa; na chmiel złotych cztery; a z domow swoich chmielu dali ośmaczkę, valoris złotych cztery, item na chmiel złotych sześć; na sledzie—złotych dwa; iaiec kop sztery; na maź do wozów groszy dwadzieścia cztyry. Summa w Bokyiowszczyznie szkod poczynionych na złotych siedmset czterdzieście. A

na strużą zimie po iednemu do kuchni; a gdy konie poszli na paszą, to y po drugiemu stróżowi do koni ustawicznie aż do wyścia, a osobliwie do piwa, do budowania stainie, pomostów y do innych posług—y zrachować niepodobno przymuszali. We wsi Słuhowszczyznie—gospodarzów ośm,—stał pan podchorąży z pięciu żołnirzów y dwoygiem koni,—brali ustawę na ośm żołnirzów,—stali aż do wyścia u Feska y w Denisa; sam pan podchorąży wzioł żyta cwiartek pięć, facit złotych trzy y groszy cztyry; krup ośmak półtory, facit złotych sześć; grochu cwiartka—groszy dwadzieścia półtrzecią; połec słoniny—złotych sześć; syrów siedm, facit złotych dwa y groszy trzy; masła kwart dwie—złoty ieden; na sol pieniędzmi groszy dwadzieścia cztyry; vorów pięć, valoris złotych pięć; woz nowy ze wszystim, z chomątem, na zielezie, kupiony za złotych dwanaście; samego z koniem, według potrzeby iego y wygody, strawowali, koniowi owsa co chciał to sypał, siana do przypustu y na siano gotowych pieniędzy—złoty ieden; osobliwie za swięto Bożego Narodzenia, Wielkonocne y Zielone Swiątki za każdą niedziele, y za swięta insze, w kalędarzu opisane, złotych dwadzieścia sześć. U Stepana stał Ian Duch, dziesiątnik, u Simona Semen Kozak, u Kiryła Wierżbicki, Iurko u Łukiana, Michałko u Kazimierza y koń ieden, Maxim y Iacko byli przypisni do dziesiątnika; ci brali na calą rotę mąki żytniey ośmak cztery, facit złotych dwanaście; krup ięczmiennych y hreczanych cztyry ośmaki—złotych szesćnaście za ośmakę; grochu zapłacily złotych trzy y groszy piętnaście; sadeł trzy wielkich po złotych siedmi, facit złotych dwadzieście ieden; owsa zsypali ośmakę—złoty ieden y groszy ośmnaście; syrow dziesięć, facit złotych trzy; masła kwart pięć, facit złotych dwa y groszy piętnaście; na sol złożyli złotych dwa y groszy piętnaście; woz nowy z chomątem ze wszystkim zporządzili, valoris złotych dwanaście; worów iedynaście wzieli—złotych iedynaście; siermięgę nadchodząną, valoris złoty ieden y groszy piętnaście—wzieli; item Michałko, żołnirz, na drugi chomąt wydar złoty ieden y groszy piętnaście. Na te rotę za niedziele, za swięta Bożego Narodzenia, Wielkonocne y Zielone Swiątki pieniędzy gotowych y za insze swięta, w kalendarzu położone, wydali przykładem innych złotych pięćdziesiąt y ośm; a gdy iuż siana nie stało, dali złotych (?) dziesiątnikowi, a samych żołnirzów y konie, według ich roskazu, dowolnie karmili; do koni na straż wyganiali; a co naycięższa y ci żołnirze w teyże wsi Słuhowszczyznie stali—iedli, pili, y s końmi dobrze się mieli y opisane legumine y pieniądze wybrali. A przecie iego mość

pan Thomaszewski, porucznik, osobliwie na pięć miesięcy ustawy wybrał takową: pieniędzy złotych trzydzieście; żyta ośmak pięć, facit złotych dwanaście y groszy piętnaście; pszenicy pięć cwiartek—złotych pięć; grochu cwiartek pięć—złotych trzy y groszy dwadzieścia półtrzecia; ięczmienia ośmak pięć, facit złotych dziesięć; hreczki ośmak półtrzeci, facit złotych cztyry; owsa ośmak dziesięć, facit złotych szeŝćnaście; za słoninę gotowymi pieniędzmi złotych dwanaście y groszy piętnaście; na korzenie osobliwie złotych dziesięć; za barana, że nie mogli dostać kupić, pieniędzmi złotych trzy y groszy dziesięć; siana wozow dwanaście—złotych dwadzieścia cztery. Summa szkod z Słuhowszczyzny na złotych trzysta czterdzieście ieden y groszy dwadzieście dziewięć. We wsi Chłuplanach było gospodarzów dwanaście; w tey wsi naprzód postawił był pan Kowalicki, pisarz, rot dwie żołnirzów, Nowakowskiego y Praźmowskiego, z całemi rotami; ten pan Kowalicki pisarz sam wzioł owsa ośmakę iednę—złoty ieden y groszy ośmnaście; a tę dwie rotę stali . . . . . za trzydniową ustawe gorzałki wzieli kwart trzydzieści, facit złotych dziewięć; samym ieść y koniom siana y owsa y nazbyt dawano. Potym, tych sprowadziwszy, postawioną rotę Białocerkiewskiego, samoszóstego, w pięciu gospodarzów, y wachmistrza, Abrama, we trzech gospodach, a gospodarzów cztyrech rzemieśnikow na iego mości pana kapteleitenanta przypisano, y czeladzi dwóch s końmi postawiono,—wzioł tedy iego mość pan kapteleytenant nie tylko y z swych, ale y z inszych gospodarzów ustawy na sześć miesięcy: żyta ośmak sześć, facit złotych piętnaście; ięczmienia ośmak sześć, facit złotych dwanaście; owsa ośmak dwanaście, facit złotych dziewiętnaście y groszy sześć; grochu ośmak półtory, facit złotych cztyry y groszy piętnaście, pszenicy ośmak połtory, facit złotych sześć; hreczki ośmak trzy, facit złotych cztyry y groszy dwadzieścia cztyry; pieniędzie na korzenie złotych czterdzieście dwa; wieprza karmnego, valoris złotych trzydzieście; za masło y syr złotych piętnaście; siana wozów czterdzieści, facit złotych ośmdziesiąt; kur sześćdziesiąt—złotych ośmnaście; gęsi dwoie—złotych dwa; baronów dwa—złotych sześć; prosiąt dziesięcioro, facit złotych dziesięć; u popowicza pieniędzy złotych trzydzieście y u Kondrata złotych dwa; cebule więców sześć, złotych dwa y groszy dwanaście; iaiec kop trzy—złoty ieden y groszy dwadzieścia cztyry; rzemiesnicy zrobili sani specialnych załubek siedmioro, valoris złotych dwadzieścia ieden, woz hlabczusty, łubem obszyty, z kołami zrobili, valoris złotych dziesięć; dyszłów dwa do wozów zrobili

y stare wozy naprawowali,—zarobili by za to złotych trzy; item koł ośm zrobili, valoris złotych ośm; pik cztyry zrobili—tych się nierachuię; item połec słoniny dali, valoris złotych sześć. A wachmistrz Abram na swą rotę u swych gospodarzów wybrał: żyta ośmak półtory, facit złotych trzy y groszy dwadzieścia półtrzecia; ięczmienia ośmak półtory, facit złotych trzy; krup ięczmiennych y hreczanych ośmak półtory, facit złotych cześć; mąki żytniey ośmak półtory, facit złotych czyry y groszy piętnaście; grochu cwiartkę—groszy dwadzieścia półtrecia; soli huset sto—groszy dwadzieścia; syrów pięć—złoty ieden y groszy piętnaście; masła kwart trzy, facit złoty ieden y groszy piętnaście; barana wzioł—złotych trzy; kur troie—groszy dwagzieście siedm; byka trzeciaka w Wielki Post zarznął y sam ziad, valoris złotych dziesięć; sadło, valoris złotych sześć; woz pałub ze wszystkim na zieleznie, z chomątem, duho, leycem y z mazią, valoris złotych piętnaście; worów cztyry, valoris złotych cztyry; za swięta uroczyste Bożego Narodzienia, Wielkonocne, Zielone Swiątki, także y niedziełnie y insze, według kalendarzu rzymśkiego, wzioł złotych dwadzieścia y trzy y groszy piętnaście, a samego z koniem, według iego woli, iako chciał, traktowali y kontentowali. Dziesiątnik zaś, nazywaiący się Białocerkiewskim, na swoie rotę z swych gospodarzow wybrał ustawę takową: mąki żytniey ośmak cztyry, facit złotych dwanaście; krup ięczmiennych y hreczannych ośmak cztyry, facit złotych szeŝćnaście; grochu ośmakę—złotych trzy; owsa ośmak dziesięć, facit złotych szeŝćnaście; soli do wozu husek trzysta siedmdziesiąt, facit złotych dwa y groszy sześć; sadeł trzy, valoris złotych ośmnaście; masła kwart pięć—złotych dwa y groszy piętnaście; syrów dziesięć, facit złotych trzy; woz ze wszystkim sporządzony, z chomątem, leycem duho, valoris złotych trzynaście; a na maź—złoty ieden; sierzp wzieli do wozu, valozis groszy piętnaście; za swięta uroczyste Bożego Narodzenia, Wielkonocne, Zielone Swiątki, także niedzielne y insze, w kalendarzu opiane, przez niedziel trzydzieście y dwie wzieli pieniędzy złotych ośmdziesiąt; czeladź iego mości pana kapitana y komendanta siana wozów dwa ze dworu gwałtownie wzieli, valoris złotych cztyry; z informaciey tych że panów, wachmistrza y dziesiątnika, y hałasy czynili; do tego pan wachmistrz z dziesiątnikiem y żołnirzami, towarzystwem swym, sukna siermiężnego łokci cztyrdzieści, valoris złotych dziesięć wzieli; lubo ich samych z końmi, według ich woli y upodobania, przez wszystek czas dowolnie strawowali. Z którego takowego uciążenia y zdirstwa podannych dwóch, Werhun y

Iwaneć, będąc zniczczeni y zubożeni, z żonami przecz póyść musieli. Summa poczynionych szkod w Chłuplanach, choć się nie wszystko spisało, excepto co przecz poszli—na złotych sześćset dwadzieścia trzy y groszy siedmnaście. We wsi Oleniczach gospodarzów ośmi; czeladzi trzech iego mości pana Adama Przyborowskiego, porucznika, Kurowski, Piotrowski y Wyrostek, przez wszystek czas z pięciorgem koni, y Prażmowski, dziesiątnik, z dwoma żołnirzami y z koniem iednym stali,—iego mości panu porucznikowi wydali na ustawę trzydniową: barana—złotych trzy; kur czworo—złoty ieden y groszy sześć; masła kwart dwie—złoty ieden; pieniędzy gotowych na korzenie—złotych pięć; owsa ośmak cztyry, facit złotych sześć y groszy dwanaście; siana wozów dwa, facit złotych cztyry; grochu cwiartkę—groszy dwadzieścia półtrzecia; pszenicy cwiartka—złoty ieden; hreczki połóśmaczki—groszy dwadzieścia cztyry; a dragunom trzy garcy gorzałki, po groszy dwunastu kwarta, facit złotych cztyry y groszy dwadzieścia y cztyry; pieniędzy gotowych groszy ośmnaście,—y samych iedzeniem dowolnie traktowali. Po expediowaniu trzydniówki iego mość pan porucznik na ośm miesięcy wybrał: żyta ośmaczek dwanaście, facit złotych dwadzieścia cztyry; owsa ośmak dwadzieścia cztyry, facit złotych trzydzieście y ośm y groszy dwanaście; hreczki ośmak sześć, facit złotych dziewięć y groszy ośmnaście; pszenicy ośmak trzy, facit złotych dwanaście; grochu ośmak półtory, facit złotych cztyry y groszy piętnaście; kur trzydzieście sześcioro, facit złotych dziesięć y groszy dwadzieścia ieden; soli husek dwieście, facit złoty ieden y groszy sześć; pieniędzy na korzenie, za masło, syr y gęsi dali złotych piędziesiąt y ieden; słoniny połcy sześć, według upodobania samego iego mości pana porucznika, na wybor musieli kupować po złotych siedmiu, facit złotych czterdzieście dwa; prosiąt ośmioro—złotych ośm; cybule wieców ośm, facit złotych trzy y groszy sześć; gorzałki kwart ośmdziesiąt, po groszy dziewięciu, złotych dwadzieścia cztyry; iałówkę dwuletnią, valoris złotych sześć; potym woła zarzneli, valoris złotych dwadzieście pięć. Tym się nie ukontentowawszy, wieprza karmnego zabili, valoris złotych dwadzieścia cztyry; taż czeladź iego mości pana porucznika gwałtem siana wozów pięć Łukianowego y Andrujkowego wzieli, facit złotych dziesięć, ktore siano na strone przedali; worów siedm valoris złotych siedm; oleiu garcy trzy, facit złotych sześć; baranów trzy, facit złotych dziewięć; iaiec kop dwie, facit złotych dwa y groszy dwanaście. Taż czeladź iego mości pana porucznika wzieli siermięgę nową u

chłopa, valoris złotych pięć; podwik dwie na pasy, valoris złotych dwa; riadno zszywane nowe, valoris złotych dwa y groszy dwanaście. U Sawośka sami namłocili żyta ośmak półtrzeci, facit złotych sześć y groszy połósma. U Andruka taż czeladź namłócili żyta ośmak trzy, facit złotych siedm y groszy piętnaście. U Oniska kope żyta zerzneli, valoris złotych trzy y groszy piętnaście; siana do gospody pańskiey, do miasta, odwiezli wozów trzydzieści, valoris złotych sześćdziesiąt, a koni pięciore w domach karmili; cząstku grzędy do szczentu w nocy wyrwali przed wychodem, valoris złotych cztery; komore odbiwszy, bokłag nowy, talirze, miski, garcę do wozów pobrali, zkoble y zaszczepkę wydarli, rieszota, dziżki, krubki porąbali, popsowali,—przez co gospodarzowi szkody uczynili na złotych sześć; drew na kożdy tydzień po ośmiu wozów przez wszystek czas wozili y rąbali; stróżą koleyną odprawowali do kuchni y do koni, staynią y komorę budować musieli. Semena Soie tyrańsko obuchem we dworze Chłuplanskim zbili tak, że ledwie za trzy dni do siebie przyszedł. Prażnowski zaś dziesiątnik, z dragunami dwoma y z koniem, lubo sami przez wszystek czas jedli y pili, wzieli ustawy tak wiele: mąki żytniey ośmak dwie, facit złotych sześć; krup jęczmiennych y hreczanych ośmaczek dwie, facit złotych sześć; pszenicy półóśmaki—złoty jeden y groszy piętnaście; połec słoniny—złotych sześć; półsadła—złotych trzy; mięsa wołowego czwierć, za który złotych trzy; syrów sześć—złoty jeden y groszy dwadzieście cztyry; masła kwart trzy—złoty jeden groszy piętnaście; kur sześcioro, facit złoty jeden y groszy dwadzieście cztyry; soli husek trzysta, facit złoty jeden y groszy dwadzieście cztyry; worów siedm, valoris złotych siedm; woz ze wszystkim sporządzony z szworniem żelaznym, chomątem—złotych dwanaście. Ciż y na drugę rotę gwałtem wzieli koł do wozów nowych dwie, valoris złotych dwa; a zawziąwszy correspondentie z innemi żołnirzami, poblizu stoiącemi, baranów dwa y owcę kotną zarzneli, valoris złotych dziewięć; ozimków dwoie, byczka y iałówkę porzneli, valorit złotych dziesięć oboie; podswinków dwoch zabili, valoris złotych cztyry oboie; item Jesipowego dwuletnego byczka zarzneli, valoris złotych pięć, y wieprza zabili nadwornego, valoris złotych sześć. Oniska, idące na wartę, zabili podswinków czworo nadwornych, wszystkie valoris złotych ośm; znowu w post zabili wieprzuka, karmić poczętego, valoris złotych sześć. U Lykiana zabili świni nadwornych dwoie, valoris złotych ośm oboie, item troie valoris złotych siedm y groszy piętnaście;

za swięta uroczyste Bożego Narodzenia, Wielkonocne, Zielone Swiątki, niedzielie y inne generałem y za russkie swięta wzieli przez przymuszoną ugodę złotych trzydzieście siedm y groszy dwanaście. Oniskową żonę stateczną Markiewicz, żołnierz, przejowszy na drodze idącey do Wielednik, miedzy chrostami, zawiązawszy ręcę nazad tyłem, po tatarsku, kanczukiem tyrańską zbił, zmordował, bez żadney przyczyny, szukaiąc pieniędzy, że ledwie żywa, okupiwszy się, dawszy złoty y syrow trzy, valoris groszy dwadzieścię y siedm, co miała przy sobie na ten czas, do domu nazad dowlekłasię y chorować długo musiała. Fiłona samego y żonę jego za te samo, że na Wielkanoc russki do cerkwi chodzili do Chłuplan, dla nabożęstwa, ten że Markiewicz z Jurkiem oboyga tyrańską zbili, daiąc przyczynę takowąż, ze uciekać chciecie z domu a nas porzucić,—kilka dni od tego zbicia chorować musieli oboie. Ogrogy iarzyne zruinowali.—własnie by u nieprzyiacielskiey ziemi postępowali. Summa szkod poczynionych w Oleniczach na złotych sześćset dwadzieście ieden y groszy dwadzieście pułczwarta. We wsi Nahoranach, u gospodarzów siedmiu, naprzod iego mość pan kapteleitenant przysłał trzech czeladzi Wiszniowskiego, Ielca y Sadowskiego; ci ustawę trzydniową wybrali takową: żyta ośmakę, facit złotych dwa y groszy piętnaście; owsa ośmakę—złoty ieden y groszy ośmnaście; ięczmienia ośmakę—złotych dwa; grzybów półczwartasta, facit złotych dwa y groszy trzy; barana—złotych trzy; gorzałki kwart dziesięć, po groszy dziewięć, facit złotych trzy; gotowych pieniędzy—złoty ieden y groszy dwanaście; kur czworo—złoty ieden y groszy sześć; po wybraniu tey trzydniowey ustawy, postanowił y uprowapził kaprała Podbielskiego, dziesiątnika Zielinskiego y żołnirzów dwóch, Kazimirza y Krzysztopha,—ci wzieli, krom traktamentu, co przez wszystek czas z końmi dwoma iedli y pili, naprzód: kaprał, co stał u Iwana Okulenka y Iwana Kakariki, żytniey mąki ośmakę iednę—złotych trzy; krup ięczmiennych y hreczanych półtory ośmaki, facit złotych sześć; grochu cwiartka—groszy dwadzieścia półtrzecia; za połec słoniny gotowemi—złotych siedm; syrów sześć, facit złoty ieden y groszy dwadzieścia cztyry; masła kwart trzy—złoty ieden y groszy piętnaście; soli husek sto—groszy ośmnaście; koł dwie do wozu złotych dwa y groszy sześć; podoski do wozu groszy ośmnaście; na chomąt złotych dwa; worów pięć, facit złotych pięć; za swięta uroczyste Bożego Narodzenia, Wielkonocne, Zielonych Swiątek, niedzelne y insze, w kalendarzach polskich y russkich opisane, generałem wzioł złotych dwadzieś-

cia trzy y groczy dwadzieścia cztyry. Zieliński, dziesiątnik, stał u Semena Młynarza, Kazimierz u Andrzeia a Krzysztof u Fedora,—ci trzey wzieli: żyta ośmak dwie, facit złotych dwa; mąki pszenney ośmakę, sianey, złotych pięć; grochu półośmaki—złoty ieden y groszy piętnaście; słoniny połec y sadło, valoris złotych dwanaście; syrów trzy y kwarta masła, facit złoty ieden y groszy dwanaście; za sol pieniędzmi—złoty ieden; woz nowy z podoskami, chomątem, leycem y maznicą, zporządzony, valoris złotych dwanaście; worów sześć, valoris złotych sześć; za swięta wszystke niedzielne, uroczyste polskie y russkie, od tych gospodarzów odebrali złotych dwadzieścia y trzy groszy dwadzieścia cztyry. Zielinski z Kazimierzem w tey że wsi Nahoranach wszystkich gospodarzów, lubo y żołnirze stali, iedli, pili y ustawę brali, y iego mość pan porucznik Przyborowski ustawę drugę wybrał na sześć miesięcy takową: gotowych pieniędzy na korzenie, za gęsi, za słoninę, za mięso y innę drobiazki generałem złotych pięćdziesiąt y ieden y groszy dziesięć; kur sześcioro—złoty ieden y groszy dwadzieścia cztyry; grzybów dwieście—złoty ieden y groszy sześć; masła kwarta—groszy piętnaście; oleiu półgarca—złoty ieden; żyta ośmak półszósty, facit złotych trzynaście y groszy dwadzieście półtrzecia; ięczmiena ośmak półszósty, facit złotych iedynaście; pszenicy ośmak półtory, facit złotych cztyry y groszy piętnaście; grochu cwiartek trzy -złotych dwie y groszy półósma; hreczki ośmak półtory—złotych dwa y groszy dwa; owsa ośmak półiedynasty, facit złotych sześnaście y groszy dwadzieścia cztyry; siana wozów dwadzieścia y dwa, facit złotych czterdzieście cztyry; za przymuszeniem musieli pomagać do roboty staynie, komory y zasików przez niedziel cztyry, wszyscy nieodstępuiąc, w zimna, przed Bożym Narodzieniem. Summa szkod poczynionych w Nahoranach, złotych dwieście ośmdziesiąt y ieden y groszy dwadzieścia półdziewiąta. Wieś Skrebelicze,—w niey tylko gospodarzów ośm,—przypisna iego mości panu Thomaszewskiemu, porucznikowi, do ktorey wioski iego mość pan porucznik (skoro przyszli do Wielednik) przysłał czeladzi cztyrech: Kazimirza, Sawickiego, Iasinskiego y Fedora z dziewięciu koniey; ci skoro przyiachali—ryczałtem pić, ieść dla siebie y dla koni kazali dawać; gospodarzów biiąc y hałasuiąc, wymagali na welką ustawę trzydniówki, ktorą poddani oraz wydać musieli, mianowicie: żyta ośmak dwie, facit złotych pięć; owsa ośmak ośm, facit złotych czternaście y groszy dwadzieścia cztyry; ięczmienia ośmak dwie, facit złotych cztyry, grochu cwiart-

kę—groszy dwadzieścia półtrzecia; mięsa wołowego cwierć—złotych trzy; za beczkę piwa dali złotych trzy y groszy piętnaście; gorzałki aquavitey kwart szesnaście, facit złotych sześć y groszy dwanaście; kur troie, facit groszy dwadzieścia siedm; na pokłon dali złotych (?); do Wielednik odwiezli siana wozow trzy, valoris złotych sześć. Po wybraney trzydniowey ustawy, iegomość pan Thomaszewski, porucznik, wzioł pieniędzy złotych trzydzieście, na ośm miesięcy; żyta ośmak dwadzieścia cztyry, facit złotych sześćdziesiąt; owsa ośmak trzydzieście dwie, facit złotych pięćdziesiąt ieden y groszy sześć; ięczmienia ośmak dwadzieścia cztyry, facit złotych czterdzieście ośm; hreczki ośmak szesnaście, facit złotych dwadzieścia sześć groszy ośmnaście; pszenicy ośmak sześć, facit złotych dwadzieścia cztyry; grochu ośmak cztyry, facit złotych dwanaście; za dwanaście połcy słoniny złotych sześćdziesiąt gotowemi; na korzenie y za barany złotych pięćdziesiąt cztyry; cebułe więców ośm—złotych trzy y groszy sześć; wieprza karmnego, valoris złotych trzydzieście; kur sześćdziesiąt, facit złotych ośmnaście; za gęsi zapłacili złotych dwanaście; prosiąt ośmioro, valoris złotych ośm; na Wielkanoc baranka, valoris złoty ieden; masła garcy sześć, facit złotych dwanaście; serów trzydzieście—złotych dziewięć; za ostatek syra pieniędzmi od Jwana Szruba złotych cztyry. U Ostapa wzieli kosę, valoris złoty ieden y groszy piętnaście; siana do Wielednik odwiezli wozow wielkich dwadzieścia sześć, valoris złotych pięćdziesiąt dwa; oleju garcy cztyry, facit złotych ośm; woz dyszłowy na zielezie, ze wszystkim sporządzony, obszyty, valoris złotych dwanaście; item koł do wozów kupili ośm, za złotych ośm y groszy szesnaście; a na drugi woz musieli dać temuż jego mości panu porucznikowi złotych ośm; soli husek ośmset, facit złotych sześć y groszy dwadzieścia cztyry; maku kwart ośm, facit groszy dwadzieścia cztyry; krom ustawy mąki żytniey dał ośmaczek cztyry—złotych dwanaście. U Simona do wozu wzieli barana złotych trzy; słodów siedmnaście zrobili, po ośmaczek trzy; bez żadney nagrody drew do Wielednik za milę, więcy niżeli sto wozów wywezli na potrzebę jego mości pana porucznika do gorzałek, piw y do kuchnie; na kolędę y na włoczobne, za przymusem, musieli dać owsa ośmakę—złoty ieden y groszy ośmnaście; kełbas dwie—groszy dwanaście; cetrzewę kupili za groszy dziesięć; jajec kop cztyry, facit złotych dwa y groszy dwanaście y pieniędzy groszy piętnaście; stróża do kuchni, do browaru y do koni ustawicznie odprawowali; na chmiel żyta ośmak dwie,

facit złotych pięć—dać musieli; koni dziewięć z czworgiem czeladzi przez wszystek czas owsem y sianem tuczyli y pas tłusto, na łancuchu trzymaiącego, mięsem y strawą tąż karmili; sało za napaść (że go czeladnik Jasinski zpotwarzył o pokradzenie pieniędzy iakowychści, do przysięgi lubo chciał samotrzeć odprzysiąśsię, niedopuszczaiąc) rad nierad—musiał dać za przymuszeniem złotych cztyry; czeladzi cztyrym w tey że wsi, przy koniach residuiącym, gorzałki gospodarze kupować musieli, kożdego dnia, za przyniewoleniem y grabieżami koleyną do kwarcie y więcey,—przez wszystek czas wypili po kwart dwudziestu namniey u kożdego gospodarza,—co uczyni kwart sto sześćdziesiąt lubo y więcey, kwarta po groszy dziewięciu, facit złotych czterdzieście ośm; aquavitey gorzałki garcy cztyry, kwarta po groszy dwanastu, facit złotych sześć y groszy dwanaście; worów wielkich dwadzieścia cztyry, valoris złotych dwadzieścia cztyry; na maź złoty ieden y groszy dwanaście; przędziwa konopnego tartego na liny, na postronki, na arkany, ktore sami gospodarze kręcić musieli, powisem wielkich czterdzieście, po groszy trzy, facit złotych cztyry; na wyieźdnym u Jacka z komory wzieli miodu półbelca, valoris złotych dwa y groszy piętnaście,—summa szkod poczynionych w Skrebeliczach na złotych siedmset dwadzieścia y dwa y groszy półszesnasta. We wsi Jurkowszczyźnie, u dwoch tylko gospodarzów y u trzeciey wdowy ubogiey stanoł był zrazu jego mość pan Hawdryna, chorąży; wybrał trzydniówkę taką: żyta ośmakę—złotych dwa y groszy piętnaście; owsa ośmak ośm, facit złotych dwanaście y groszy dwadzieścia cztyry, jęczmienia ośmakę—złotych dwa; mięsa tłustego, jałowego, cwierć, kupioną za złotych trzy; kur czworo, facit złoty ieden y groszy sześć,—to wybrawszy, lubo sam jego mość pan Hawdryna iadł y pił z czeladzio, ustąpił do Owrucza w niedziel pułtory. Na mieyścu jego stanoł pan wachmistrz—leytenant z żoną, z synami dwema y koni czworgiem; drugi raz za trzydniówkę wzioł owsa ośmak cztyry, facit złotych sześć y groszy dwanaście, y ustawę takową: wybrał na ośm miesięcy żyta ośmak dwanaście, facit złotych trzydzieści; jęczmienia ośmak dwanaście—złotych dwadzieścia cztyry; owsa ośmak dwanaście, facit złotych dziewiętnaście y groszy sześć; hreczki ośmak cztyry, facit złotych sześć y groszy dwanaście; pszenicy ośmak dwie, facit złotych ośm; grochu ośmak dwie, facit złotych sześć; baranów ośm po złotych trzy, facit złotych dwadzieścia cztyry; połcy sztery, facit złotych dwadzieścia cztyry; maku garcy ośm, facit złotych trzy y groszy sześć; za gęsi y za sol

złotych dwanaście; kur czterdzieści, facit złotych dwanaście; masła garniec— złótych dwa; za ostatek masła pieniędzmi zapłacili złotych dwa; syrów siedm, facit złotych dwa y groszy trzy; koł do wozów cztyry, facit złotych cztyry y gzoszy sześć; worów na leguminy siedm, kosztuiący złotych siedm; na liny, na arkany y na postronki konopi powisem trzydzieści, facit złotych trzy; naczynia domowego misek: talirzow, makutre, garców wzieli do wozów za złotych dwa; baryłkę y wiodro, valoris złoty ieden; do koni ustawicznie na stroży być musieli y do inszey wysługi, a samych y koni strawowali jako oni sami chcieli y roskazywali. Summa z Jurkowszczyzny szkod poczynionych—złotych dwieście dwadzieścia y trzy. We wsi Sorokopeni u gospodarzow ośmiu stało dwie rocie żołnirzów—Janotowa u Krzysztophowa; na pierwsze trzy dni wydali poddani pieniędźmi złotych dziesięć; chust parę wymogli, valoris złotych dwa, y gorzałki kwart półtrzeci aquavitey—złoty ieden; ustawy miesięczney wzieli: mąki żytniey ośmak pięć y cwiartkę, facit złotych piętnaście y groszy dwadzjeścia y połtrzecia; krup jęczmiennych y hreczanych ośmak pięć, facit złotych dwadzieścia; za siedm cwiartek grochu—złotych siedm; gotowemi za półpięnta połca słoniny złotych dwadzieście siedm; sadła dali, valoris złotych siedm; na sol gotowemi złoty ieden y groszy dwanaście; koł do wozów ośm, za nie złotych ośm y groszy dwadzieścia cztyry dali; serow trzydzieście cztyry, facit złotych dziesięć y groszy sześć; masła garcy ośm, facit złotych szesćnaście; worów sześć do wozow, valoris złotych sześć; za swięta uroczyste Bożego Narodzenia, Wielkonocne y Zielonych Swiątek y inne, według kalendarza, złotych siędmdziesiąt wydali; drew na tydzień powozów dwa wymagali, które do miasta odwożąc, żołnirze na swoie potrzeby obracali; a samych żołnirzów wszystkich, z końmi ośmią y dwiema żonami y z dziećmi rot tych dwie, karmili y poili iako sami chcieli. Jego mość pan kapitan zaś, iako komendant, nie respektuiąc na to, że żołnirze rzeczone roty stali, brali, iedli y pili, roskazał y sobie złożyć ustawę: żyta ośmak pięć, facit złotych dwanaście y groszy piętnaście; jęczmienia ośmak pięć, facit złotych dziesięć; owsa ośmak dwanaście, facit złotych dziewiętnaście y groszy sześć; grochu połóśmaki—złoty ieden y groszy piętnaście; pszenicy połóśmaki złotych dwa; pieniędzy na korzenie złotych dwanaście a na wychodnym złotych cztyry. Summa szkod naczynionych we wsi Sorokopeni na złotych dwieście sześćdziesiąt y trzy y groszy półiedynasta. Wieś Niczahówka. Jasieckiemu, kaprałowi, wydał Jwan, woyt, gotowych pieniędzy

złotych piętnaście; żyta ośmakę—złotych dwa y groszy piętnaście; krup ośmakę, facit złotych cztyry; grochu cwiartkę—groszy dwadzieścia półtrzecia; owsa ośmak trzy, facit złotych cztyry y groszy dwadzieścia cztyry; sadło—valoris złotych sześć; woz z chomątem—złotych ośm; masła kwart dwie—złoty ieden; serów dziesięć—złotych trzy; soli husek siedmdziesiąt—groszy dziesięć. A Alexey, Hryszko y Nikon wydali Stanisławowi z Kazimirzem, żołnirzom, naprzód gotowych pięniędzy złotych czterdzieście dwa; wszyscy trzey za sadło dali złotych ośm; masła kwartę—groszy piętnaścię; serów dwanaście, facit złotych trzy y groszy ośmnaście; krup ośmak półtory, facit złotych cztyry y groszy piętnaście; żyta ośmak półtory, facit złotych trzy y groszy dwadzieścia półtrzecia; grochu półtory cwiartki, facit złoty ieden y groszy cztyry; item soli husek trzysta—złoty ieden y groszy dwadzieścia cztyry; owsa ośmak dziewięć, facit złotych piętnaście y groszy dwanaście; drugi woz, waloris złotych sześć. Kostiuk Sawa y Mikita, który poszli, dla uciemiężenia, precz, gotowizną dali złotych czerdzieście dwa; sadło kupili za złotych ośm; soli thusek trzysta, facit złoty ieden y groszy dwadzieścia cztyry; masła kwart rzy, facit złoty ieden y groszy piętnaście; syrów dwanaście, facit złotych trzy y groszy ośmnaście. Sawa Kostiuk dał krup ośmak półtory, facit złotych cztyry y groszy piętnaście; żyta ośmak półtory, facit złotych trzy y groszy dwadzieścia półtrzecia; grochu cwiartek półtory, facit złoty ieden groszy cztery; owsa ośmak dziewięć, facit złotych czternaście y groszy dwanaście,—ci poddani wydali to wszystko Iurkowi y Ławkiewiczowi, dziesiętnikom,—summa złotych dwieście dziesięć y groszy dwadzieścia półtrzecia. Z wioski Bobrycz, do Niczahówki przyległey, Czerniackiemu y Tarkiewiczowi Iwan, Hawryło y Ostap wydali: naprzód pieniędzmi złotych piętnaście; za sadło zapłacili złotych ośm; masła kwart pięć, facit złotych dwa y groszy piętnaście; syrów dwa, groszy ośmnaście; soli husek sto pięćdziesiąt, facit groszy dwadzieścia siedm. Hawryło y Ostap Czerniackiemu pieniędzy gotowych złotych szesnaście; syrow pięć, facit złoty ieden y groszy piętnaście; masła kwart dwie, facit złoty ieden; krup półtory ośmaki, facit złotych cztyry y groszy piętnaście; żyta półtory ośmaki, facit złotych trzy groszy dwadzieścia półtrzecia; grochu półośmaki—złoty ieden y groszy piętnaście; soli husek dwieście, facit złoty ieden y groszy sześć,—item na ośm miesięcy różnego zboża, iako to: żyta, pszenicy, owsa, ięczmienia, hreczki zsypawszy—ośmaczek sto dwadzieścia wydali, facit złotych

trzysta; tymże z nowu pieniędzy złotych piętnaście; siana wozow trzy— złotych sześć; a tam konie z czeladzią, według ich woli z roskazu, strawowali. Summa szkod z wioski Bobrycz y Nowaków złotych trzysta siedmdziesiąt siedm y groszy półczternasta. Ze wsi Suszczan pan chorąży, Szwab, z rotą żołnirzów wielmożnego iego mości pana woiewody Wytebskiego stoią, różnym zbożem, leguminami, pieniędzmi gotowemi, wybrał na złotych tysiąc, a samych, według ich roskazu, woli y upodobania, traktowali z końmi y czeladzią;—summa tedy generalis z miasta Wielednik y włości, do niego należącey, wybrano facit złotych iedynaście tysięcy sześćset y ieden y groszy czternaście. Ian Korzeń, administrator Wielednicki, et in continenti pro maiori verificatione praemissorum omnium. Tenże comparens stawił z miasteczka Wielednik sławetnego Prokopa, woyta Wielednickiego, uściwego Klima, woyta Białockiego, y roboczych ze wsiow Łukiana z Krasiłowski, Romana z Chłuplan, Iwana Szruba z Skrebelicz. Zacharka z Sorokopeni, Hawryła z Suszczan y Ostapa z Niczahówki dla poprzysiężenia przerzeczonych szkod, extorsię, violenty y uciemiężenie, prosząc mnie, urzędu, o wydanie im rothy iuramentu. A tak ia, urząd, in haerendo legi publicae afectacionique comparencium in praesentia woznego generała woiewodztwa Kiiowskiego, szlachetnego Stephana Karaczewskiego, rotę juramentu wydałem, ktorzy ad imaginem crucifisci flexis genibus przysięgę wykonali temi słowy: «my Prokop, Klim, Łukian, Roman, Iwan, Hawryło, Zacharko y Ostap, przysięgami Panu Bogu Wszechmogącemu w Troycy Swiętey Iedynemu na tym, iż te szkody y wszelkie uciemiężenia tak na samych mieszczan Wielednickich, poddanych we wsiach mianowanych, w tym regestrze położonę, maiętnościach wielmożnego iego mości pana starosty Owruckiego, pana naszego, są prawdziwie y istotnie przez regiment wyżey mianowany poczynione, na czym iako sprawiedliwie przysięgami, tak nam Panie Boże dopomoż y niewinna męka Chrystusa Pana». Po którym takowym iuramęcie wykonanym, prosili podawaiący tego regestru, wespół z przysięgaiącemi, do xiągননieyszych przyięcie y zapisanie,—co ad afectationem suam y otrzymali.

Книга гродская Овруцкая, записовая и поточная, годъ 1688—1689, № 3214, листъ 48

LVI.

Жалоба пана Свяцкаго на пана Корытка, сначала сманившаго къ себѣ его слугу Климашевича, обѣщаніемъ женить его на своей служанкѣ, а потомъ убившаго Климашевича. 1688 г., Іюня 2.

Року тисеча шестсотъ осъмдесятъ осмого, мѣсяца Іюня второго дня.

На уряде кгродскомъ, въ замку его королевъское милости Овруцкомъ, передо мною, Яномъ Якубовскимъ, наместникомъ кгродскимъ подстароства Овруцкого, и книгами нинешъними, кгродскими, Овруцкими, comparens personaliter urodzony iego mość pan Michał Karol Swiacki, thowarzysz rothy pancerney iaśnewelmożnego iego mości pana woiewody Wileńskiego, hetmana wielkiego Wielkiego Xięstwa Litewskiego, swoim y urodzonego Hrehorego Klimaszewicza, sługi swego, niżey mianowanego, zabitego brata rodzonego, imieniem, na przeciwko urodzonemu iego mości panu Stanisławowi Korytkowi soleniter et gravi cum querela swiadczył, manifestował y protestował się w ten niżey opisany sposob y o to: iż iego mość pan Korytko, obwiniony, extrą metam iuris we wszystkim postępuiąc, przepomniawszy boiazni Bożey y miłości bliżnego, smiał y ważył się wprzód zeszłego urodzonego Iana Klimaszewicza, zabitego, od teraznieyszego protestanta odmówić, iego zachęciwszy z służebnicą swą ożenić, a potym zawziąwszy przeciwko teraznieyszemu protestantowi niesłuszny rankor (że szczegulnie konie na paszy, iako na przystawstwie protestanta, we wsi Kopciowszczyznie, maiętności iego mości zostawały,) crudelissime z pistoletu anno praesenti, millesimo sexcentesimo octuagesimo octawo, die vigesima sexta May, w wigilią wniebowstąpienia Pańskiego, zabić, iakoż samym dokazał skutkiem, gdy go z prawego boku w udo że aż kula wniętrzność ruszyła, postrzelił, od krórego razu, dzień tylko y noc żywszy, z tym się musiał pożegnać swiatem; którego unikaiąc uczynku niemiłosierdnego po zeyściu nieboszczyka, aby ciało, secundum praxim iuris, tu na urzędzie nie prezentowano, y żeby teraznieyszy protestans z przerzeczonym bratem zabitego niepochowali,—nocą niewiedzieć gdzie wywiózł, y bez wszelkiego obrzędu chrześciańskiego pochował, y wszelkie iego

rzeczy, po nim pozostałe, do siebie poodbierał, co że przeciwko prawu pospolitemu, boiazni Bożey y swiętey sprawiedliwości stało się, prawnie o głowę pomienionego zabitego y rzeczy po nim pozostałe czynić modernus comparens tak siebie samego, iako y brata onego, z przerzeczonym obwinionym ofiarował; a zostawiwszy sobie tey protestatiey seorsivam meliorationem seu per citationem correctionem, si id necessitas iuris expostulaverit, teraz na dowód tego wszystkiego stawił woźnego generała woiewodztwa Kiiowskiego, szlachetnego Prokopa Szkorupińskiego, który w moc prawdziwey, wierney y skuteczney relatiey swoiey, dla zapisania do xiąg ninieyszych iawnie, ustnie y dobrowolnie zeznał: iż on roku terazniеyszego, tysiąc sześćset ośmdziesiąt ósmego, miesiąca Maia dwudziestego szóstego dnia, ad affictationem iuridicamque reguisitionem urodzonego iego mości pana Michała Swiackiego, maiąc przy sobie stronę, szlachtę, ludzi wiary godnych, urodzonych ich mościów panów Piotra Zagla y Michała Głuchowskiego, był we wsi Kopciowszczyznię, we dworze iego mości pana Stanisława Korytka, gdzie pomienionego urodzonego Iana Klimaszewicza, postrzelonego w udo z sprawego boku, krwią zciekłego, barzo chorego y ledwie mowiącego, widział y urzędownie oglądał, który postrzał mienił sobie bić pomienony Klimaszewicz zadany przez iego mości pana Korytka obwinionego, y to też słyszał teraz noviter od wielu ludzi, że te ciało niewiedzieć gdzie iest, po śmierci onego, przez iego mości pana Korytka zapodziane y pochowane; co on, woźny, widziawszy y słyszawszy, a tąż szlachtą, przy sobie będącą, oświadczywszy, ztamtąg odiechał, y o tym tę swoię prawdziwą relatią przedemną, urzędem, czyni y zeznawa; prosili przy tym—protestans protestatiey, a woźny relatiey actis praesentibus connotari,—co y otrzymali. Michał Karol Swiacki swoim y Hrehorego Klimaszewicza sługi mego imieniem. Prokop Szkorupiński, wozny.

Книга Овруцкая гродская, записовая и поточная, годъ 1688—1689, № 3214, листъ 283 на оборотѣ.

LVII.

Жалоба пана Прушинскаго на Вилькомирскаго подчашаго Дмитрія Жабокрицкаго, за увозъ его крестьянъ со всѣмъ ихъ имуществомъ и за нанесеніе побоевъ возному, явившемуся въ имѣнія Жабокрицкаго для арестованія этихъ крестьянъ. 1689 г., Августа 26.

Року тисеча шессотъ осмъдесятъ девятого, месеца Августа двадпатъ шостого дня.

На уряде кгродскомъ, въ замку его королевъское милости Овъруцъкомъ, передо мною, Яномъ Якубовскимъ, намесникомъ кгродскимъ подстароства Овруцького, и книгами нинешъними, кгродскими, Овруцкими, comparens personaliter urodzony iego mość pan Kazimierz Pruszyński, swym y urodzoney iey mości paniey Ewy Dowgierdówny Pruszyńskiey, małżąki swey, imieniem, dóbr wsi Potapowicz w woiewodztwie Kiiowskim, a powiecie Owruckim leżących, quovis iuris titulo possessor, providento omnimodo indemnitati bonorum et substantiae suae, będąc iuż od tak dawnych lat y czasow in uriatus et summe damnificatus, sollenissime et lacrymabundus przeciwko urodzonemu iego mości panu Dmitromi na Żabokrzykach Żabokrzyckiemu, podczaszemu Wilkomirskiemu, podwoiewodzemy generału woiewodztwa Kiiowskiego, summo cum dolore opowiadał urzędowi ninieyszemu, manifestował y protestował się o to: iż pomieniony iego mość pan podczaszy Wilkomirski, wiedząc barzo dobrze, że pomienione dobra, ab antecessoribus ieszcze zostawszy zostawione per eandem puram et liguidam inscriptionem obligatoriam u rodzica iego mości, a potym u teraznieyszego protestanta in libera reali et pacifica possessione in huc usque zostawali, z poddanemi ciągłemi, według dawnego inwentarza, cum omni censu, usufructu et prowentu eorum, na to nic nierespektuiąc, convellendo prawa dawne conditiones et nexus ich, nec non deliberatas circumscriptiones in omnibus metis et limitibus, mniey też uważaiący na zakład w tym że zapisie wyrażony,—śmiał y wyżył się, contra praescriptum legis, do słobody swey, Mędrzyrzeczki nazwaney, poddanych protestantis, iussu suo (do pana Slizewskiego napisany y ustnie przez cursora nakazawszy), wszystkich wykocić cum omni eorundem suppellectili domestica, wielkie krzywdy, szkody, oppraessię, contempta wyrządzać, ia-

koż omnia praemissa exequitur, quod majus, in vitam, salutem et substantiam sam y przez urzędnika swego, iego mości pana Slizewskiego, y osadce teyże słobody, przezwiskiem Osczapowskiego, diffidat, praepeditie w tychże dobrach protestantis wielkie czyni, y z tych dóbr zabrawszy y wykociwszy poddanych, solam Arabiam zostawił; ob defectum tedy poddaństwa, causa iego mości wykoconych, że niema kim robić, dla częstych impedimentow possessyi, krzywd y szkod czynienia, wielkie ponosi dispendium; ratione vero diffidationis tutus salutis bydź nie może; insuper gdy protestans, sprawuiąc się podług prawa pospolitego, woźnego generała woiewodztwa Kiiowskiego, szlachetnego Iana Dedowicza, urzędownie przydanego, z dwiema szlachty, panem Pawłem Baranowskim y panem Piotrem Zagurskim, użytemi, aresztuiąc poddanych protestantis wykoconych, gdzie gdy pomieniony, parendo officio suo, aresztował, tamże, circa officiosum arestum, nie uważaiąc na to, że woźnemu omnis pax et securitas praecauta est, niemiłosierdnie a prawie po nieprzyiacielsku bić pomieniony osadca kazał, czyniąc in contemptum legum, anno praesenti, Iunii die decima, bili, mordowali, y gdyby się nie uprosił, pewnieby zabili. Przez który swóy niesłuszny et contra omne fas et aequum popełniony uczynek, iego mość pan podczaszy sancita regni violavit y winy pro qualitate talis sui progressus na dobra swoie libere zawziοł, tychże poddanych wszystkich wykoconych, cum toto illorum supellectili, restituere, damna exinde causata refundere, sessionem tunicam, iuxta obloquentiam iuris publici, continuare, et alia quaevis, quae patebunt ex contentis protestationibus et ex arbitrio iudicii, adiudicabuntur pati, zostawiwszy iednak salvam sobie tey protestatiey, tam in toto, quam in parte, meliorationem, si opus fuerit, per citationem correctionem In verificationem praemissorum, tenże comparens stawił woźnego generała woiewodztwa Kiiowskiego, szlachetnego Stephana Karaczewskiego, który, w moc wierney, prawdziwey y skuteczney relatiey swoiey, ku zapisaniu do xiąg ninieyszych grodzkich Owruckich, iawnie, ustnie y dobrowolnie zeznał, iż on, roku tysiąc sześćset ośmdziesiąt dziewiątego, miesiąca Iunii szesnastego dnia, będąc officiose additus, ad affectationem iuridicamque requisitionem wyszrzeczonego protestanta, maiąc przy sobie stronę szlachtę, pana Pawła Baranowskiego y pana Piotra Zagurskiego, dla temwiększey wagi y wiary użytych, był we wsi Międzyrzyczce, słobodce nazwaney, aresztuiąc wysz mianowanych poddanych, kożdego z nich w tysiącu grzywien polskich; przy którym zanie-

sieniu aresztu, woźnego, szlachetnego Jana Dedowicza, przy nim szlachtę będącą, urodzonych pana Pawła Baranowskiego y pana Piotra Zagurskiego, iussu et mandato tegoż iego mości osadcy y poddannych, enormissime zbito, rany y razy zadano, mianowicie w głowę razy dwa, widłami gnoiennemi sześć razy, po ciele wszędy pokłóto; ktore zadane rany y razy przez osadce y poddanych iego mości pana podczaszego Wilkomirskiego tenże woźny y szlachta mienili sobie bydź, czasu y sposobem, wyżey w protestatiey wyrażonemi, y prosili, tak protestans o przyięcie y do xiąg zapisanie swoiey protestatiey, iako y wozny intro mianowany swoiey obductiey relatiey,—co otrzymali. Kazimierz z Pruszyna Pruszyński, swym y małżonki swoiey imieniem, podpisuię się. Stephan Karaczewski, woźny.

Книга Овруцкая гродская 1688—1689 годовъ, № 3214; листъ 819 на оборотѣ.

LVIII.

Жалоба поручика панцырной хоругви, Константина Шумлянскаго, на дворянъ: Венцеслава Стецкаго и Елену Корытковую о томъ, что они потворствуютъ буйству своихъ крестьянъ, которые, по наущенію священника Василія Сливченка и при помощи квартирующихъ у нихъ жолнеровъ, напали на дорогѣ на Шумлянскаго, избили его и ограбили. 1690 г., апрѣля 26.

Року тисеча шестъсотъ деветдесятого, месеца Априля двадцать шостого дня.

На уряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Овруцкомъ, передо мною, Яномъ Якубовскимъ, наместникомъ кгродскимъ подстароства Овруцкого, и книгами нинешними кгродскими Овруцкими, comparens personaliter urodzony iego mość pan Konstanty Szumlanski, porucznik chorągwie pancerney iaśnie przewielebnego w Bogu iego mości xiędza episkopa Lwowskiego, e lecto aegritudinis, a prawie letali, ledwo co powstawszy i adpraesens in momentaneo discrimine vita będący od tyrańsko, niezbożnie przez niżey mianowane osoby zadanych sobie razow, acta praesentia adire mogł, tak eo instanti solennissime magnoque cum

dolore, vindicando infra scripta omnia, przeciwko urodzonemu iego mości panu Wacławowi Steckiemu, czesnikowi Kiiowskiemu, y urodzoney iey mość paniey Helenie Iwanickiego, primi voti Ianowey Steckiey, czesnikowey Kiiowskiey, secundi Dominikowey Szaszewskiey, miecznikowey Kiiowskiey, tertii adpraesens Ianowey Korytkowey, podczaszyney Czernihowskiey, dobr Iliniec paniey dożywotney y oprawney, poddanych swych ilinskich y stetczańskich, w woiewodstwie Kiiowskim mieszkaiących, in debita disciplina niemaiącym, owszem onym w znacznych ich excessach, exorbitantiach y rebeliach, ob praestitam conniventiam faworyzuiącym, także poddanym ilinskim y steczanskim (quorum statuitionem ad iudicium competens modernus comparens omnino urgetur et prosequitur): Wasilowi Sliwczenkowi, presbiterowi tamecznemu, ipsa re et facto principałowi, Dawidowiczowi, in vitam protestanta, nomine pana swego, iego mości pana czesnika: »że mam rozkaz zabić onego, ewinkuię ze cie zastąpię y zabiię, mam rozkazanie«, dyffiduiącemu, Kondratowi woytowi, Strukowi, niżey mianowanego gwałtownego, bezprawnego y okrutnego uczynku principałom, manucooperatorom, y innym wielu, po imionach y przezwiskach wspomnionym pryncypałom lepiey wiadomym, którzy et hoc loco pro xepressis censeri maią, tegoż zranienia y skaliczenia pomocnikom y compryncypałom, swiadczył, manifestował y protestował się o to: iż pomienieni obwinieni, poddani iliński y stedzczańscy, motu znać, informatione et scitu wspomnionego Wasila Sliwczenka, swiesczennika swego, we wsi Steczance parafią maiącego, in multis praetensionibus protestanti winnego, u pomienionego Dawidowicza sine lege et rege mieszkaiącego, panow swych bynaymniey ob conniventiam sobie nie obawiaiąc się, prawie absolute dominantes, żadney za często pełnione excessa nie odbiraiący kary, żywot swoy in omnem innatae malitae et rebellili sevitiam wyuzdanie, na sczegulne zaboystwa, łupieztwa y srogie obracaią morderstwa; iakoż evidentissime probatum, gdy teraznieyszy comparens, roku teraznieyszego, tysiąc sześćset dziewięcdziesiątego, dnia dwunastego Aprilis, confectis suis negotiis, z Czarnobyla do wsi Martynowicz, maiętności swey, powracaiąc, omni pace et securitate fretus, nihilque mali ac adversi a quopiam sibi eveniri sperans, goscińcem iawnym y drogą zwyczayną przez wieś Ilińce tendebat (gdzie na on czas iego mość pan Szpakowicz porucznik y kompania chorągwie pancerney urodzonego iego mości pana Stanisława Szaryiusza Łaźnińskiego, skarbnika Halickiego, rotmistrza iego królewskiey

mości, zimową consistentią stała), dopomagaiąc onymże wiolentiey (a ktoremu salva reservatur actio), consulto et praemeditato animo na ubicie protestanta y zebranie ze wszystkiego przez dni trzy czyhaiąc, in strata publica zastąpiwszy, y protestanta samego w rękę prawo y wyżey łokcia, gdzie y kula do tych czas zostaie, inermissime postrzelili, dzidą wyżey pasa ztyłu przebito, w głowę ztyłu kiiem raz zadali; Iana Bichowskiego także kiiami i obuchami, omni remoto zelo misericordiae, zbili, wyrostka urodzonego Argentego Iendrzeiowskiego także zbili, rumaka powodnego, gniadego, z zawinieniem, w którym suknie i pieniędzy, w dobrey monecie talerow bitych sześćdziesiąt, za miod od żydow crarnobylskich odebranych, i innych niemało rzeczy, per vim, albo raczey in vim predae et spolii zabrali, za protestantem, umysliwszy go całe nieżywić, aż do Rudni, pułtory albo dwie mile gonili się, że protestans, unosząc zdrowie swoie, mało w Uszy rzece nie utonął i vitae privatus nie został, iakoż przez dni trzy, z zadanemi sobie razami, zabłąkawszy się, o głodzie i niewczasie mizernie przebywaiąc, ledwo-ledwo znowu do Czarnobyla przybłąkał się; a ciż obwinieni, żałuiąc tego barzo, że nie ubili, dalszą na zdrowie, życie i substantią odpowiedź uczynili. Przez który takowy swóy niesłuszny proceder, ich mość obwinieni, iego mość pan czesnik Kiiowski i iey mość pani podczaszyna Czernihowska, ob conniventiam poddanym swym, w winy, w prawie pospolitym opisane, popadli, i onych statuere, ad extendendas supra illos legum poenas, przed sąd powinni, una cum refusione damnorum, restitutione zabranych circa violentum actum et excessum rzeczy, cum seorsivis poenis, respectu zranienia, postrzelenia, skaleczenia protestanta i sług iegomości, na osoby i dobra swoie generaliter wszystkie extensis. Ratione quorum omnium praemissorum tenże modernus comparens z ich mościami in omni iudicio et officio regni iure progredi tą swoią deklaruie się protestatią, salvam oney sobie, tam in toto, quam in minima ejus parte, si necessitas iuris expostulaverit, ostrzegszy meliorationem, auctionem ac minutionem, immutationem vel per citationes correctionem. Jn verificationem praemissorum, stanąwszy oczewiście wozny generał woiewodstwa Kiiowskiego, szlachetny Bazyli Stebłowski, dla zapisania do xiąg ninieyszych grodzkich Owruckich, w moc wierney, prawdziwey i skuteczney relatiey swoiey, iawnie, ustnie i dobrowolnie zeznał: iż on, na affectatią i prawną requisitią wysz pomienionego protestanta, iego mości pana Szumlańskiego, będąc officiose additus, roku terazniey-

szego, tysiąc sześćset dziewiędziesiątego, dnia piętnastego Aprilis, maiąc przy sobie stronę szlachtę, urodzonych panow: Michała Sawickiego i Prokopa Ilińskiego, eo maioris ac evidentioris testimonii gratia użytych, wprzód byli we wsi Martynowiczach, maiętności comparenta, gdzie będąc, widział iego mości pana Szumlańskiego, na łóżku leżącego, wielce schorzałego, ledwo co żywego, i te wszystkie razy, wyżey w protestatiey, czasu i sposobem wyrażone, istotnie oglądał; które razy i rany: postrzelenie, dzidą pchnięcie i kiiowych razow zadanie, mienił sobie samemu, iako i czeladzi swey, wysz mianowaney, być przez iego mości pana Szpakowicza, porucznika, snać ex instinctu iego mości i kompanią chorągwie pancerney iego mości pana Łaznińskiego, skarbnika Halickiego, konsistentią w Ilińcach maiącą, także i poddanych ilińskich i steczańskich, possessyey ich mościow wspomnionych, stałe, zadane; także słyszał, że mało nie ubili i rzeczy niemało tamże, in vim praedae et spolii, zabrali, samego zaledwie w rzyce Uszy nie utopili, odpowiedź dalszą na zdrowie, życie i substantie uczynili. Ztąd powróciwszy, tegoż roku, tysiąc sześćset dziewiędziesiątego, a dnia szesnastego Aprilis, był we wsi Ilińcach, i tam będąc, pomienionych Dawidowicza, Wasila Swiesczenika i Struka u pomienionego woyta i Klima Petrenka dwornika, względem popełnionego przez nich excessu, kożdego z nich w tysiącu grzywien polskich, z tąż stroną szlachtą przy sobie będącą, do rosprawy prawney aresztował i urzędownie przyporęczył; który areszt libere imieniem panow swych przyiąwszy, onych do decisiey prawney dotrzymać submittował się. Co stroną szlachtą przy sobie będącą oświadczywszy, ztamtąd powrociwszy, o tym swoią czyni i zeznawa relatią, prosząc, tak protestans o przyięcie i do akt zapisanie swoiey protestatiey, iako i wozny swych obdukciey i aresztu, co i otrzymali. Konstanty Szumlański, m. p.

Книга гродская Овруцкая, записовая и поточная, № 5215, годъ 1690; листъ 308—310.

LIX.

Сравнительныя свѣдѣнія о числѣ жителей въ имѣніяхъ пана Михаила-Федора Ельца въ 1691 году и передъ началомъ казацкихъ войнъ. 1691 г., марта 20.

Року тисеча шестсотъ деветдесятъ первого, месеца Марца двадцатого дня.

На уряде кгродскомъ, въ месте его королевское милости Овручомъ, передо мною, Казимеромъ Поецкимъ, наместникомъ кгродскимъ енералу подвоеводства Киевского, и книгами нинешъними кгродскими Киевскими, personaliter stanowszy urodzony pan Kazimierz Grudzki, sługa y administrator dobr urodzonego jego mości pana Michała Theodora Jelca, chorążyca Kyiowskiego, niżey specifice exprymowanych, nomine tegoż pana swego, inhaerendo legi publicae, diplomati et laudo wojewodztwa Kjiowskiego, ratione summ, od nayiaśnieyszych carów Moskiewskich in portionem wojewodztwu Kijowskiemu przysłanych, similiter panu protestantis, uxta proportionem bonorum et quantitatem ich proventuum, participować należących, soleniter swiadczył y urzędowi ninieyszemu do wiadomości donosił, w ten sposob y o to: iż lubo oycowska jego królewskiey mości, pana naczego miłościwego, protectio, cura et solicitudo summ, od wysz namienionych nayiaśnieyszych carów ich mościow Moskiewskich in portionem wojewodztwu Kyowskiemu przysłanych, miłościwie w dyspatyment pozwoliwszy, komissią na to w Warszawie roku terazniyszego, tysiąc sześćset dziewiędziesiąt pierwszego, die secunda Mai, per praenominatum dyploma ex consensu omnium ordinum regni designavit, iednakże pan protestantis, post decessum świętey pamięci wielmożnego jego mości pana Remigiana Jelca, chorążego Kijowskiego, rodzica swego, w leciech tylko siedmiu, a potym in laesivam itidem godney pamięci urodzonego niegdy jego mości pana Jana Wacława Jelca, cześnika Kijowskiego, starszego brata rodzonego swego, tutoriam zostawszy, nie tylko de dispositionibus domus suae Jelcovianae scriptis, cerografis, ale nawet quae et quanta w dobrach y włościach po rodzicu pozostałych inventariis tam subditorum quam proventuum antecedaneis była pensio—hucusque wiedzieć y informować się nie może, o co latius protestatio, przez wyszmianowanego samego pana protestantis coram actis praesentibus facta, in se enarrat. Satisfa-

ciendo tedy sancito generali, poddanych po ruinie kozackiey y Moskiewskiey pozostałych, generaliter wszystkich, w miasteczkach y wsiach teraz znayduiących się, do gromady zebrawszy, bez żadnych wiolentii y przymuszenia, samych naystarożytnieyszych, in senili aetate będących ludzi, jako tylko pamiętać mogli, wypytawszy y wyexaminowawszy, inwentarz samych tylko poddanych, wiele w których miasteczkach y wsiach przed woyną kozacką mieszczan y poddanych znaydowało, spisawszy, ad acta praesentia obtulit, de tenore tali: Inwentarz poddanych, w dobrach wysz mianowanego swiętey pamięci wielmożnego jego mości pana chorążego Kijowskiego, ante hostilitatem, iako ciż poddani przyznaią, znayduiących się: naprzód w miasteczku Jelcówce znaydowało się mieszczan y poddanych półtorasta, w miasteczku Horodyszczu dymów było sto ośmdziesiąt, w mieście Turbówce dymow sześćdziesiąt, w miasteczku Baranówce dymow cztyrydzieści, w miasteczku Kamionce dymow cztyrydzieści, we wsi Lubanowiczach dymów cztyrydzieści, we wsi Pienieziewiczach dymow dwadzieścia pięć, we wsi Skakunce dymow cztyry, we wsi Mursole dymow ośm, we wsi Łumli dymow szesnaście, we wsi Pirożkach dymow dwanaście, we wsi Hołowkach dymow cztyrnaście, we wsi Serhijowce dymow dwa, we wsi Romanczycach dymow sześć, we wsi Remianowce dymow cztyrydzieści, we wsi Malinie dymow cztyrydzieści, we wsi Sieliszczu dymow dwanaście, we wsi Hucie dymow dwanaście, we wsi Liplanach Starych dymow piętnaście, we wsi Holakach dymow dziesięć, we wsi Holaczkach dymow dziesięć, we wsi Fedorowce dymow cztyrydzieści, we wsi Pawłowiczach dymow dwieście ośmdziesiąt dwa, we wsi Baranach dymow sześć, w miasteczku Niemirowce dymow trzydzieści, w miasteczku Chotynowce dymow trzydzieści, we wsi Nowakach dymow dziewiętnaście, we wsi Kormie dymów dwanaście,—computando wszystkie dymy, krom żydowskich, zostawało ośmset dziewięćdziesiąt trzy; a teraz tylko, post praenominatas hostilitates et rebelliones cozaticas, we wszystkich wysz mianowanych maiętnościach nie znayduie się więcey tylko starzynnych ludzi, z nowo za possessyiey pana protestantis osiadłemi poddanemi, w Lubowiczach dwanaście, w Pienieziewiczach dziesięć, w Malinie siedm, w Pirożkach ośm, w Hołowkach sześć, w Kamionce cztyry, w Nowakach sześć, w Serhijowce ieden, w Pawłowiczach siedm,—wynosi tedy numerus sześćdziesiąt ieden; z inszych zaś miasteczek y maiętności za Dniepr pouchodzili, a maiętności, to iest miasteczka y insze wysz namienione wsi y

wioski, pustkami zostali y w pustynią się obrócili. In verificationem tedy praemissorum omnium, idem comparens stawił roboczych: Hawryła Dubiczenka ze wsi Pirożek, Hryszka Dubiczenka ze wsi Pienieziewicz i Semena Kowhana ze wsi Malina, Pilipa Wasilenka ze wsi Lubowicz, poddanych dziedzicznych, nad innych starością lat podeszłych, ktorzy, za wydaniem sobie przez woźnego generała wojewodztwa Kijowskiego, szlachetnego Trochima Duchowskiego, rothy juramentu, przysięgli w te słowa: «My—Hawryło, Hryszko, Semen, Pilip, poddani dziedziczni wysz mianowanego jego mości pana chorążyca Kijowskiego, pana naszego, przysięgamy Panu Bogu wszechmogącemu, w Tróycy swiętey iedynemu, na tym, iż iako pamięć nasza znieść może, tak właśnie przed woyną kozacką y moskiewską znaydowało się ośmset dziewięćdziesiąt trzy poddanych dziedzicznych, y więcy się może pokazać, gdy inwentarze z rąk opiekunow swoich odbierze; teraz tylko sześćdziesiąt ieden człowieka, y to z nowo za possessiey pana naszego osiadłemi ludźmi, znayduie się. Na czym, iako sprawiedliwie przysięgamy, tak nam panie Boże dopomóż y niewinna męka Chrystusa Pana.» Pro maiori ut supra fidelitate, idem comparens, za wydaniem sobie rothy przez wysz namienionego woźnego, in praesentia plurimi numeri generosorum incolarum palatinatus Kijoviae, ad officium praesens congretarum, wykonał jurament w te słowa: «Ja, Kazimierz, przysięgam Panu Bogu wszechmogącemu, w Tróycy swiętey iedynemu, na tym, iż ten regestr przeze mnie, bez żadnego przymusu poddanych pańskich, tylko w tym iako ich sumienie świadczyło, prawdziwie iest spisany y sumnieniu onych obowiązany, na co y ia, iako administrator tychże dóbr, sprawiedliwie przysięgam—tak mi panie Boże dopomoż y niewinna męka Chrystusa Pana». Po ktorych wykonanych juramentach idem praenominatus comparens prosił, aby to wszystko actis praesentibus connotatum było, co otrzymał. Kazimierz Grudzki, sługa y administrator wysz wyrażonych pana mego dóbr.

Книга Кіевская гродская, поточная, записовая и декретовая, годъ 1691, 1694 и 1695, № 5; листъ 123.

LX.

Жалоба отъ имени стражника Полесскаго Василія Искрицкаго на Дымирскихъ старостовъ Криштофа и Петра Ласковъ и ихъ управляющаго дворянина Казимира Скорупскаго о томъ, что они сами и подданные Дымирскаго староства, съ ихъ разрѣшенія, захватили земли и истребили лѣса, принадлежащіе къ Демидову, имѣнію Искрицкаго. При изложеніи дѣла обозначаются отношенія крестьянъ къ своимъ «отчизнамъ», представляется фактъ, доказывающій право помѣщика казнить смертію крестьянъ, и излагаются разныя подробности обычнаго права. 1691 г, іюля 7.

Року тисеча шестьсотъ девятьдесятъ первого, месеца іюля семого дня.

На уряде кгродскомъ, въ месте его королевское милости Овручомъ, передо мною, Казимиромъ Поецкимъ, наместникомъ кгродскимъ енералу подвоеводства Киевского, и книгами нинешними кгродскими киевскими, comparens personaliter urodzony pan Jan Bohatko, sługa jego mości pana Bazylego Jskrzyckiego, strażnika Poleskiego, pułkownika woyska jego królewskiey mości, dobr wsiow Demidowa i Litwinowki, miasteczka Abramowki cum aliis attinentiis, adjacentiis et pertinentiis, w woiewodstwie Kijowskim a powiecie Owruckim leżących, ziemskich, jure certo liquido et in aevum possessora, imeniem tegoż jego mości pana swego, maiąc ad haec infrascripta peragendam omnimodam potestatem, zabiegaiąc wszelkiey dalszey ruinie pomienionych dobr, gruntow, znaczney krzywdzie i szkodzie pańskiey i poddanych jego mości, ne quid per aliquam injuriam hoc in passu praescribere videatur, skoro w swoią wieczystą post tot temporum calamitates i z różnych osob dzierżawy obiął posessię, tak zaraz solennissime gravique cum querela przeciwko wielmożnemu imć panu Krysztophowi Łaskowi, stolnikowi Kijowskiemu, pułkownikowi jego królewskij mości, starostwo Dimirskie niedawno dzierżącemu i po dziś dzień wiadomością, radą, informatią i protectią trzymaiącemu, jako oycu, grunta demidowskie, dość obszyrne, zdawna supprimenti, limites et divisiones convelenti, Dymirowi miastu praejudiciose incorporanti, wielmożnemu jego

mości panu Piotrowi Łaskowi, terazniejszemu staroscie Dimirskiemu, synowi jego mości, z dobr tychże i gruntow nienależyte pożytki i intraty biorącemu, urodzonemu Kazimerzowi Skorupskiemu, podstarosciemu tegoż starostwa, wolą i roskazanie obodwoch ich mościow, pana swego i rodzica jego mości, w niżey mianowanych, prawem zakazanych transactjach samą rzeczą i skutkiem wypełniaiącemu, z poddanych Kotiużyńskich, delinquentibus, za częstokrotną requisitią, i dymirskich mieszczan należytey nieczyniącemu sprawiedliwości, onym conniventi, raczey samenuż principali actu, za wiadomością pańską jawnie i nieznośnie injuranti, niemniey mieszczanom, przedmieszczanom Dymirskim i sielanom Kotiużyńskim, nieznośne krzywdy, exorbitantie, przykrości i szkody fructificuiącym, obventias nanoszącym, deferendo officio praesenti, manifestował i protestował się o to: ponieważ prawo pospolite wszelkiey conditiey ludziom serio invinxit, aby kożdy propria cura, sorte et labore, alienis non locupletando bonis et fortunis, kontentował się, także aby wszelkie dobra krolewskie i ziemskie in proximo confinio będące, przywilejami najaśnieyszych królow panow miłościwych in postera secula stwierdzone, prawami i listami dzielczemi in suis metis, limitatibus, circumstantiis et circumferentiis propter aeviternam rei memoriam gruntownie ograniczone, bez uymy bliźnego i sąsiada in suo esse zastawały, mieć chciało i wyraźnie opisało, czemu wszystkiemu przerzeczeni ich mość wszyscy obwinieni panowie, podstarosci i poddani, evidentissime contravenerunt et, ex rationibus, punctatim inferius expressis, ac futuro in termino juris iuferendis, summopere injuriarunt, ponieważ Dymier osiadł na demidowskich pana protestantis gruntach własnych i zbożach, przedtym będących krolewskich, antiquitus naypierwiey się sadził. Secundario: że gdy Dymir z Demidowem graniczono na inszych panow, ktore grunta demidowskie natenczas po za Dymier aż za dwadzieścia mil prawie, jakoż z iedney strony od Demidowa i teraz demidowski grunt pod samy Dymier przypiera, tylko Dymier o mile zostaie od Demidowa, a z drugiey strony pokazywali panu protestantis poddani demidowscy granicę dymirską, w dalsze demidowskie grunta idącę za dobre dwie mili, i tak Dymier miał swoią granicę, za ktorą granicą znowu idą demidowskie grunta tam daley aż za Mokrzec, nazwany ostrow, kędy są zdawna wotczyzny demidowskie, i teraz może być na sześć mil wzdłuż, lubo te, częścią za incursią nieprzyiacielską, częścią za rożnych doczesnych panow, niezawsze mieszkaiących, demidowskich,

znaczna w granicach i gruntach stała się diminutia. Tertio: było w Demidowie dwoch chłopow, braci rodzonych, nazywaiących się Oszomkami, ktorzy Oszomkowie mieli z drugimi poddanymi demidowskimi, w tymże Mokrzcu, za Dymirem, swoie wchody, alias otczyny, a gdy poszli z Demidowa, kędy bywała od początku pańszczyzna zawsze, do Dymieru na słobodę, została się ich otczyna w Mokrzcu Demidowskim na pana demidowskiego, albo na dispositią pańską, bo to impossibile, aby za chłopem odchodzili grunta na drugiego pana, od possessora swego, gdy chłop idzie od swego pana pod cudzego, iakoż i nie chodzili iuż z Dymiru ci Oszomkowie w ten Mokrzec, do swey otczyny; który Mokrzec iest Demidowski, pana protestantis własny, i teraz iest prawo iedne stare, od kilku set lat, które świadczy, że iest do Demidowa właśnie należący, ani suderewszczyzny tam żadney nie zmiankuie, co et futuro in termino iuris producetur. Po czwarte: podczas woyny, gdy panowie, praeimminente vitae et salutis discrimine, z Poleskich kraiow w bezpiecznieysze mieysca, do Polskiey, i gdzie kto mogł, cum chariis pignoribus uchodzili, gdzie urzędnicy ich toż czynić musieli, pod niebytność których panow i urzędnikow Demidowskich, poczęli przerzeczeni Oszomkowie naglądać do Mokrca, do otczyzny swoiey, zwłaszcza, że im milą bliżey iedną a dobrą do Mokrcu z Dymieru i zręczniey niżeli demidowcom, daley iuż i chodzić poczeli iako do swoiey własney, nic do nich per omnes rationes nie należąc; tandem, post pacatos infavstos turbidos calamitosorum temporm infractus et hostiles insultus, kożdy, ad suos proprios wracaiąc się limites, one osiadł; ziachał też i od zeszłego niegdy urodzonego iego mości pana Pawła Tetery, wuia pana comparentis, urodzony pan Orłowski do Demidowa, gdzie, że niebyło w Demidowie żadney residentiey, uczynił folwark pański w miasteczku Abramowce, do Demidowa należącey, i tam zostawał; któremu to panu Orłowskiemu, gdy powiedzieli poddani demidowscy o tym, że Oszomkowie, o które się adpraesens agitur, chodzą z Dymiru w Mokrzec, do dawney otczyny swoiey, od którey zdawna, ut suprascriptum est, odpadszy i poszedszy od pana swego z Demidowa pod inszego pana na słobodę, kazał tenże Orłowski, będąc przestrzeżony, popilnować na nich; iednego złapano w Mokrzcu, Oszomka, starszego brata, w otczyznie swoiey, którego za występek trzymał w iamie w Abramowce incarceratum przez niedziel sześć, a potym uti in facto delicti praevictum et furti reum, winą szubienicy, adstantibus et praesentibus niemało ludzi, tak swoich pobliższych okolicznych,

starynnnych, iako i przy postronnych osobach sąsiad, osądził; o czym gdy dymierscy mieszczanie powziąwszy wiadomość, z więzięnia onego złoczyńcę chcąc wyswobodzić, przyszli i upraszali za nim pomienionego Orłowskiego, lecz on od ferowaney raz sententiey swoiey recedere quovis modo nie chciał; i tak ów Oszomko, przez tak długi czas będąc notatus, uchodząc życia swego discrimen, in eliberationem siebie pro poena, a raczey za interpositią ludzką, dał talerow dwadzieścia i miodu belcy trzydzieści, taki dawszy przy submissiey na siebie oblig albo assecuratią, cum hac conditione, że miał iednego się trzymać, albo do Demidowa pod pana swego dawnego przeyść, tam osieść i otczyzny swoiey utraconey zażywac, albo li też w Dymierze gdyby chciał mieszkać i pod tamtecznym panem zostawać, tedy iuż od przerzeczoney otczyny wiecznymi czasy odpadać powinien, i żaden z krewnych iego—syn, brat, bratanicz, zięć, szwagier—żadnego wstępu, przyścia, prawa, praetextu i interessu od tych czas mieć nie ma i cale się zrzekli, z takim dokładem, że ieśliby którego kolwiek z nich z Dymierza—syna, brata czyli zięcia—na otczyznie wysz rzeczoney złapał, wolne onegoż, bez żadnego prawa i sądu, na teyże sosnie obieszenie dobrowolnie pozwolili; po którym postanowieniu i skaraniu iuż żaden z Dimiera nie śmieli bywać i nie bywał w Mokrcu, okrom samych demidowcow, dziedzicow, poddanych pana comparentis, do otczyzn swych wieczyście należących; która karta podczas incursiey nieprzyiacielskiey zginęła. Quinto: gdy znowu z Moskwą stały się motus, seditiones et dissensiones przed którym niebezpieczeństwem tenże pan Orłowski z Demidowa ustąpić i do pana swego, w Polszcze mieszkaiącego, odiachać musiał, i innym urzędnikom, dla znaczney rebeliey, w Demidowie mieszkać trudno i niepodobna było, i poddanych Demidowskich, otczycow, mało się co było zostało, dla roznego rozeyścia i rozpierzchnienia przed nieprzyiacielem, znowu ciż Oszomkowie poczęli chodzić do pomienionych otczyzn w Mokrzec, nie widząc natenczas żadney ni od kogo przeszkody sobie, i tak dotychczas z Dymiera aż dotąd chodzą, i im daley tym więcey w Dymierze namnożyło się otczycow, bo się synowie ich pożenili, córki pooddawali za męże, tak tedy, to synowie ich, to zięciowie, to szwagrowie, swatowie demidowcy umnieyszyli ią, a ci z Dymierza rozszerzyli się, i tak za iedno, ledwo nie cały Mokrzec opanowali dymierscy otczycowie, tak dalece, że ex nullo fundamento iuris, vi et potentia certando, a prawie absolute dominando, a proprietate demidow-

cow alienuiąc, a sobie indebite one przywłaszczaiąc, tymże demidowcom, poddanym pana protestantis, smiercią grożąc, aby się nie ważyli i nayzrzeć żaden z nich do Mokrzca, do otczyzn własnych swoich, od których ieszcze byli i nieodsadzeni do końca, podług dymiercow dzierżawy przez kilkanaście lat iego mości pana Szaryusza Łaznińskiego, skarbnika halickiego, który będąc panem doczesnym ni o co nie dbał, i przez takowe transactie pan protestantis poddanych swych demidowskich z gruntu zniszczonych i ukrzywdzonych zastał. Septimo: rokiem przed obięciem comparentis maiętności Demidowskiey od przrzeczonego urodzonego iego mości pana Stanisława Szaryusza Łaznińskiego, skarbnika halickiego, pułkownika iego królewskiey mości, za interpositią prześwietniey powagi maiestatu naiaśnieyszego króla iego mości, pana miłościwego, szczęsliwie nam panuiącego, iako i perswasią iaśnie wielmożnych ich mościów panow hetmanow korony polskiey, niemniey i za complenatią przezacnych i godnych senatorii et equestris ordinis przyiacioł, w swoią wieczystą posessią, Szuplak, poddany Demidowski pana protestantis, maiący swoią otczyznę w tymże Mokrzcu, gdy znalazł iednę sosnę demidowską z pszczołami, dawną, naznaczoną piętnem świeżym Oszumkowym, syna to iest tych starych i pierwszych zdrayców, dał znać do gromady swoiey, a potym się uskarżał wysz rzeczonemu obwinionemu imć pan Skorupskiemu, podstarościemu Dymierskiemu; declarował querulanti ochotnie słuszną uczynić sprawiedliwośc, z tym dokładem, żeby z obudwu stron, tak dymircy, iako i demidowcy, dla rozeznania i rozważenia, starynnych postronnych ludzi zaciągneli, sub specie iakoby dosyćczynienia powinności swoiey, lecz irrealis, bo gdy demidowcy zaciągneli tylko dwoch człowieka, a dymiercy więcey, propter oppressionem et suppressionem demidowcow, i tak per pluralitatem musiała być onych prawda, i tak to quidem zaraz się i iednali pod tąż sosną; ale imć pan Skorupski, nie czekaiąc co się pokaże z inquisitiey, ante sopitam et decisam causam, zaraz woysko zebrawszy, alias kozakow dymierskich, posłał za niemi w tropy, serio przykazawszy, aby demidowcow połapali i do Dymierza przyprowadili, nie idąc według boiaźni Boskiey, prawa, słuszności i sprawiedliwości świętey, ani dbaiąc na duszę i sumnienie, sive nie wiedząc ieszcze doskonale czyiaby miała być realitas, quantitas secundum discernentiam; iakoż skoro się ruszyli od tey sosny, tak zaraz spotkało ich piechoty kilkadziesiąt człowieka plus minus, przed którą gdy wciekali demidowcy w stronę, napadli na komor-

nika z Koladą, kozakiem dymierskim, szwagrem jego, ktorzy Szuplaka, poddanego demidowskiego, złapawszy, bili kańczukami, kijami, jako sami chcieli, a potym arkanem za rzyię wedle konia, ledwie żywego, do Dymira prowadzili; tamże jego mość pan Skorupski pomienionego Szuploka swoimi rękami dobiiał, nogami, noscami, podkówkami, pro libitu suo, extra decentiam et vetitum, kaleczył, a potym do kłody go szyią włożyć kazał, w ktorey kłodzie męcząc, nic sobie niewinnego dręcząc, fame et inedia praessum, bez miłosierdzia przez niedziel dwie całe trzymaiąc, coraz z domu wychodzęc, niby złoczyńcę jakiego, zabiiał, toż czeladnikowi swemu, aby czynił i nad nieborakiem niewinnym człowiekiem pastwiłsię, injunxit; jakoż samą rzeczą, parendo woli i roskazaniu pańskiemu, exsequebatur et est executus: za łeb włoczył, targał, niewypuszczaiąc onego dotąd z kłody, aż na wyoswobodzenie swoie musiał dać wołu, jako z niewoli, gdzie i swoiey otczyzny odcurałsię był w Mokrzcu i nie smiał tam oka pokazać przez cały rok, aż do przyiazdu pana comparentis. Octavo: i z tych racii, rozruchow, tumultow, rebelliey, i dymiercy uczynili i przywłaszczyli sobie suderewszczyznę w gruntach włosnych pana comparentis demidowskich, nie kontentuiąc się swoim ograniczeniem, ale poki gruntu było protestantis pana, wszystkie pod siebie podgarneli, częścią za dzierżawy zeszłego niegdy jego mości pana Wilczkowskiego, starosty dymierskiego, per incursiam imć pana Łaźnińskiego, skarbnika halickiego, tylko się wnęcili w suderewszczyzne, a teraz, per inadversas wielmożnego imć pana Łaska, stolnika kijowskiego, i teraznieyszego pana starosty dymierskiego, syna jego, posessora, mocno się utwierdzili, nie uwazaiąc na to, że kożda strona, według granic i działow, w swoich ma zostawać należytościach. Nono: in majus praejuditium pana protestantis, rudnia wystawiona na gruncie własnym demidowskim, jeszcze dwiema laty przed wideńską, od jego mości pana Skorupskiego, przysługuiącego się panu swemu, na kturey rudni i młyn iest nowy, potężny, na rzece Zdwiży nazwaney, własny pana comparentis; zaraz od początku walna się robota robi, wszystko z gruntu pana comparentis, z niemałą szkodą w lasach, drzewach, na barcie i budynki zhożych, kiedy przed wideńską dwiema laty cześćdziesiąt, a namniey pięćdziesiąt siekier chodzi dzień w dzień i zimą i latem aż do tego czasu: tną i rąbaią sosny co nalipsze i naypożyteczniysze, nie zostawuiąc ani uhladow, a jeszcze na większy żal pana protestantis, praesente eodem domino, tak rok,

że jak do cudzey granicy przyidą, to więcy nic ad punctum nie postępuią, ale się znowu nazad piczeiami wracaią, tnąc sosnę, jakoby to na sianożęci swey własney, nie uciskaiąc drugich okolicznych panow, tylko szczegolnego jego mości pana strażnika poleskiego, pana żałuiącego się. Decimo: rudy ze wszystkich gruntow tegoż pana demidowskich, cujus nomine modernus compares agit, ile się mogły i mogł wynaleść, są wybrane pod pretextem tey niesprawedliwie uroszczoney sobie suderewszczyzny; na ostatek rzucili się już tam, gdzie jeszcze nie pośpieli i suderewszczyzną nazwać, to iest nad Żydem rzeczką, i sami przyznaią że tam nie sudewszczyzna, ale pana protestantis własna, i wprzod rudę sobie biorą, anizeli sprawa i pomierkowanie prawne staneło, bo nienalezycie sobie uknowanym i usurpowanym prawem, wielce ruinuią, bo i od czasu pożytkowania rudni, joko taż ruda na gruncie demidowskim, tak i węgle z lasow demidowskich do niey palą. Undecimo: a za tymi otczycami, wyżey pomienionemi, już cały Dymierz nie dopiero wlaz w tenże ostrow mokrzecki, i już nie tylko do otczyzn, ale i do traw koszenia, do lasow, na robienie sobie rożnych potrzeb, nie tylko na obeyście swoie, ale i na przedaż do Kiiowa i gdzie indziey; od wideńskiey tedy cały Dymier, wozami i saniami ieżdżąc, z lasow demidowskich wszelkie budynki do pożytku należące stawił, opaliwał się, samych obodow co rok wywozywali do Kiiowa na kilkanaście tysięcy; owo zgoła, słowem rzekszy, tak sam pan, jako i poddanni jego dymierscy, za powzięciem i niesłusznym gwałtownym sobie przywłaszczaniem lasow demidowskich, omnem victum et amictum mieli i po dziś dzień maią; na same dopioły, ktore bezprestanku palili i palą do Dymierza w lasach pana protestantis demidowskich, wożąc one do Kiiowa na przedaż, dęby wszystkie, alias dąbrowę, z kory odziraiąc wysuszyli, spustoszyli ninać niezhoże obrocili, pożytek tak znaczny panu comparentis z niemałą szkodą odięli; in maiorem dolorem, contemptum et collusionem, dobosz własny obwinionego jego mości pana Skorupskiego, ktory w bęben biie, według potrzeby paląc popioły z drugimi dymierskimi mieszczanami w demidowskim lesie, jako zwykli per insolentiam, malevolentiam, raczey scitu, per voluntarium consensum mianowanego pana podstarościego dymierskiego, spalił boru więcey niż na całą milę, przez ktore spolenie tak wiele boru, pszczoł zginęło i w pożytek nie poszło haeredi; non saciati jeszcze tantis aggravationibus, u Przyszczepowey chałupy w tymże Mokrzcu uczynili sobie futor mieszczanie dymierscy, pod

praetextem suderewszczyzny niesprawiedliwey i niesłuszney, a to dla robienia wozow i obodow z lasow demidowskich, jako innego naczynia; zrobili sobie cel do strzelania na sosni pańskiey, gdzie są pszczoły, i strzelano w nią z tey chałupy razy dwadzieścia pięć, a za kożdym razem wyrąbywano kule, co podług prawa pospolitego, jako i podług zwyczaynego potocznego poleskiego, wyraźna super ejusmodi delinquentes manet poena; quod majus, tenże obwiniony imć pan Skorupski między cudzemi poddanemi i złodzieiow bierze pod protectią swoią: gdzie niejaki Kahał, uciekszy z pod pana swego, bo coś tam niedobrego zrobił, z Kozarowicz, maiętności jego mości pana Dorohoiewskiego, posadził go pan Skorupski pod tą rudnią u młyna za młynarza, ktory prędko potym wykradł z tych Kozarowicz pasiekę swoię, temuż pozwolił obwiniony posadzić się z pasieką pod otczyzną demidowcow, ktore są circum circa wszystkie pana comparentis; ten złodziey Kahał, pszy odebraniu pana comparentis Demidowa od przerzeczonego jego mości pana skarbnika halickiego, nie kontentuiąc się tym, że wypiłował borcie prożne z otczyzn demidowskich poddanych, ale i z pszczołami też wyrządzał excessa; w ktorey sprawie, ex inquisitione exactissime expedita, od postronnych ludzi, in partem demidowcow zaciągnionych, tenże Kahał facti znalazł się reus, a jego mość pan Skorupski ad eundem praefactum deductum inquisitionis swoich dymircow subordinował, jeżeliby się nie wywiodł aby go nie wydali, sprawiedliwości z tegoż Kahała winowaycy żadney requiruiącemu panu protestantis nie czynił, milczeniem zbywaiąc; o ktore uczynienie sprawiedliwości gdy umyślnie jego mość pan strażnik poleski do jego mości pana stolnika kijowskiego w dom przyiechawszy, z listem, od niegoż dirigowanym, panu Skorupskiemu oddał, teyże spawiedliwości nie uczynił, difugiis solis laborando, maiąc znać jawnie condictamen cum deliquente ob conniventiam jemu; na ostatek, gdy poddany ze wsi Litwinowki, własny pana comparentis, profugus, zdradziecko postąpiwszy, ze wszystką chudobą swoią wybrawszy się, ad exterum uchodził dominium, ktorego gdy dognawszy we wsi Kotiurzyńcach, onego ze wszystkiego obdarszy, wołów dwa, valoris każdy po trzydziestu sześciu złotych, żyta osmaczek dwie kijowskiey miary, kożda valoris po złotych dwunastu, podczas drożyzny, szelężną monetą, rucznicę i kos dwie, rachuiąc oboie złotych trzydzieście, owo zgoła omni supellectili domestica orbatum, oddali; słowem rzekszy, summe injuriarunt, wycięciem sosen i dębow na parkany i inne wszelkie budynki, zamek,

domy, winnice, browar i pale, na kilka tysiący drzewa damnificarunt, summy w to teraz nie computuiąc, ale na termienie prawa fusius deducetur. Przez ktory takowy swoy contra omne fas et aequum popełniony proceder, przerzeczeni obwinieni: panowie mandatorii, podstarości wolą pełniący, mieszczanie dymirscy, sielanie kotiużyńscy jurisdictiey starostwa Dymierskiego podlegli, prawo pospolite violarunt, przywileie najasieyszych królow, panow miłościwych, gratiose konferowane, niemniey prawo dzielcze i graniczne wieczyste transgressi, a zatym winy, pro qualitate praemissorum omnium transactionum, cum refusione damnorum, na osoby i dobra swoie libere zawzięli; salvam teyże protestatiey samemu jego mości panu swemu, cujus nomine adpraesens agittam in toto, quam in minima ejus parte, jeżeliby tego prawna ukazywała potrzeba, zostawiwszy meliorationem, ouctionem, deminutionem, immutationem, albo przez pozwy correctionem, a teraznieysza aby do xiąg przyięto i zapisana była—tenże comparens, imieniem wyszrzeczonego imć pana strażnika poleskiego, pana swego, mnie urzędu prosił; co i otrzymał. Nomine jego mości pana Jana Bohatka, tę protestatią podawaiącego, za ustną i oczewistą prośbą jego mości, podpisuię się, Jan Poiecki.

Книга гродская Кіевская, записовая, поточная и декретовая, № *5*, *годъ 1691—1695; листъ 216—225.*

LXI.

Универсалъ Луковскаго старосты Андрея Дрогоовскаго къ крестьянамъ своихъ полѣсскихъ имѣній о томъ, чтобы они вполнѣ повиновались арендатору его, пану Гурчинскому, подъ страхомъ наказанія. 1691 г., октября 6.

Року тисеча шестсотъ деветдесятъ первого, мѣсеца Октобра шостого дня.

На уряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Овъруцкомъ, передо мною Яномъ Песлякомъ, на тотъ часъ наместникомъ подстароства и реентомъ кгродскимъ Овруцкимъ, и книгами нинешними кгродскими Овруцкими, comparens personaliter urodzony jego mość pan Paweł z Góry Górczyński, dzierżawca Borodziański, Kozarowski y Hornostaypolski, dóbr wielmożnego jego mości pana Drohoiewskiego, starosty Łukowskiego, dla wpisania do xiąg ninieyszych grodzkich owruckich

uniwersał do mieszczan y poddanych w poleskim kraiu, dobrach tegoż wielmożnego iego mości pana starosty Łukowskiego, będących, pisany y wydany, z pieczęcią y podpisem ręki tegoż iego mości, ratione introcontorum, per oblatam podał, de tenore tali: Andrzey z Drohoiowa Drohoiowski, starosta Łukowski, pokoiowy iego królewskiey mości dworzanin. Ponieważ wszystkie rzeczy na świecie rządem się dzieią, ten zaś na tym zawisł, aby każdy powołaniu y powinności swoiey dosyć czynił,—władzą moią, którą, iako pan dziedziczny, nad poddanemi swymi, wami, mam, napominam y rozkazuię, abyście iego mości panu Górczyńskiemu, arendarzowi tameyszemu dóbr moich poleskich, posłusznymi byli, robociznę należytą y danie powinne z ochotą oddawali, tak iako mnie samemu; inaczey ieśliby który sobie postępował, zlecam, aby od niego był karany. Co dla lepszey wiary przy pieczęci ręką moią podpisuię. Działo się w Lublinie, dnia pierwszego miesiąca Sierpnia, roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiątego pierwszego. У того универсалу, при печати притисненной, подписъ руки тыми словы: Andrzey Drohoiowski, starosta Łukowski. Который же то универсалъ, за поданемъ и прозбою вышъ менованое особы подаваючое, а за моимъ урядовымъ принятемъ, до книгъ нинешнихъ кгродскихъ овруцкихъ слово въ слово естъ уписаный.

Книга Овручская гродская, годъ 1691—1692, № 3216; листъ 150 на оборотъ.

LXII.

Жалоба Кіевскаго подсудка Яна Олизара-Волчкевича на пановъ Миляновскихъ о завладѣніи имѣніями Волчками и Гуменниками, разгонѣ оттуда крестьянъ и другихъ разореніяхъ. 1691 г., августа 9.

Року тисеча шессотъ деведесятъ первого, месеца Августа девятого дня.

На уряде кгродскомъ, въ месте его королевъское милости Овъручомъ, передо мною, Казимеромъ Поецкимъ, наместникомъ кгродскимъ енералу подвоеводства Киевского, и книгами нинешними кгродскими Киевъскими, personaliter stanowszy urodzony iego mość pan Stephan na

Didkowcach Didkowski, regent grodzki generału woiewodztwa Kiiowskiego, nomine urodzonego iego mości pana Iana Olizara-Wołczkiewicza, podsędka Kiiowskiego, bywszego komissarza główney komissiey Warszawskiey, dziedzica dóbr miasteczka Wołczkowa cum attinentiis, ze wsi Humennik, quam primum z teyże komissiey Warszawskiey powrócić y acta praesentia adire mogł, tak zaraz solleniter świadczył y protestował się przeciwko urodzonym ich mościom panom: Samuelowi y Helenie Humienieckiego Milanowskim, małżonkom, Stanisławowi y Dominikowi Zbierkowskim, primi nuptis synom samey iey mości, w ten sposob y oto: iż ich mość obwinieni panowie Milanowscy, małżąkowie, quam primum statum matrimoniale m combinare mogli, tak zaraz post decessum urodzonych ich mościów panow Ludwika z Ondronowa y Anny z Humiennik Wroszyłow, podczaszych kiiowskich, małżonkow, urodzoną iey mość panią Teressę, quondam pannę, teraznieyszą zaś Theodorową Rusiecką, ad indebitam tutellam wziowszy, dobra zaś, miasteczko Wołczkow y Humienniki, do kilku set osady..... zostaiący, in possessionem obiowszy, tę sierotę prawie in carceribus trzymaiąc, pożytki wszelkie, z tych dóbr przychodzące, bioro,...... funditus dobra spusztoszyli, poddanych gwałtownie tak za Dniepr y w różne insze kraie porozganiali, inszych zaś sami, znęcaiąc się, we wsi Humienikach, bez rekolekciey sądząc execucią, na ostatnim życiu zdrowia sprowadzali, ostrowy bartne ze pszczołami y bez pszczół będące gwałtownie powybiwali y popsowali, y maiętności wysz namienione funditus wniwec obrócili, y przy barzo małey, to iest sześciu chłopach, maiętności, y to wielce zruynowanych, pożywienia mieć niemogących, zostawili; tychże dóbr podług prawa, kwitu y wilwku, choć tak strasznie zdesolowanych y zniszczonych, in possessionem tegoż iego mości pana podsędka Kiiowskiego woźnemu niżey mianowanemu, intromittować chcącemu, podać niechcieli, ale tumulenter ze wsi wypędzili; pro conclusione, odpowiedzi różne na zdrowie iego mości pana podsędka Kiiowskiego, podczas komissiey Warszawskiey sędzią y komissarzem będącego, niewiedzieć w czym y w iakowymści punkcie obwinionym nie upodobałego, uczynili y czynić nie przestaią. Przez co prawo pospolite naruszyli y w winy, w niem eo nomine rigide opisane, popadli, y do szkod niemałych, czasu prawa pozwami exprimowanych, przywiedli y przyprawili. O co wszystko, ut praemissum est, offert wysz mianowanego iego mości pana podsędka Kiiowskiego iure actorum, zostawiwszy sobie, także y iego mości panu podsędkowi Kiiowskiemu, salvam meliorationem tey teraz-

nieyszey protestatiey swoiey, albo uczynienia inszey, szyrszey, lub teyże przez pozwy poprawienie. A teraz, na dowod tego wszystkiego, stawił woźnego generała woiewodztwa Kiiowskiego, szlachetnego Trochima Duchowskiego, który, w moc wierney, prawdziwiey y skuteczney relatiey swoiey, iawnie, iaśnie, ustnie y dobrowolnie zeznał, iż on, roku teraznieyszego, tysiąc sześćset dziewiędziesiąt pierwszego, miesiąca Augusta dnia siódmego, ad requisitionem urodzonego iego mości pana Olizara Wołczkiewicza, podsędka kiiowskiego, maiąc przy sobie stronę szlachtę, ludzi dobrych, wiary godnych, urodzonych ich mościów panow Piotra Teleckiego y Iana Smogorzewskiego, la tymlepszey wiary użytych, był w miasteczku Wołczkowie y Humiennikach, gdzie będąc, podług prawa pospolitego y zapisu wyszmianowanych ich mościów panów Rusieckich, mołżonków, roku teraznieyszego w trybunale zeznanego, też dobra wysz specificowanemu iego mości panu podsędkowi Kiiowskiemu, naturalnemu dziedzicowi, ad possessionem podać chciał; ale że ich mość panowie Milanowscy, małżąkowie, nie słuchaiąc tegoż zapisu, violenter zabronili y ad possessionem nie podali, o tym tę swoią prawdziwą relatią czyni y zeznawa, y prosili—tak comparens, protestatiey, iako y wozny—relatiey, aby do xiąg ninieyszych przyięta y zapisana była, co y otrzymali.

Книга Кіевская гродская, поточная, записовая и декретовая, годъ 1691, 1694 и 1695, № 5; листъ 235.

LXIII.

Показаніе обывателей Кіевскаго воеводства, производившихъ разслѣдованіе о принадлежности бортныхъ деревъ, спорныхъ между Чернобыльскими доминиканами и владѣльцемъ Чернобыльскаго имѣнія. 1692 г., октября 14.

Року тисеча шестсотъ деведесятъ второго, месеца Октобра семънадцатого дня.

На уряде кгродскомъ, въ замку его королевское милосги Овъруцкомъ, передо мною, Яномъ Песлякомъ, наместникомъ на тотъ часъ

подстароства и реентомъ кгродскимъ Овруцъкимъ, и книгами нинешъними кгродскими Овруцъкими, conparens personaliter wielebny w Bogu iego mość xiądz Philip Więcławski, wikary Owrucki ordinis praedicatorum, dla zapisania do xiąg ninieyszych grodzkich Owruckich, nomine przewielebnego w Bogu iego mości xiędza Dominika Waranowskiego, praedicatora generalnego, przeora Czarnobylskiego eiusdem ordinis praedicatorum, et totius conventus, tę attestatią, ratione intro contentorum...... tegoż iego mości xiędza przeora Czarnobylskiego od ich mościów panow obywatelów woiewodztwa Kiiowskiego, niżey na podpisach mianowanych,..... per oblatam podał, de tenore tali: My, niżey na podpisie mianowani, szlachta, obywatele woiewodztwa Kiiowskiego, a powiatu Owruckiego, zeznaiemy tą naszą prawdziwego swiadectwa attestatią, sub fide, honore et conscieentia spisaną, iż my, będąc listownie uproszeni od przewielebnego w Bogu iego mości xiędza Dominika Waranowskiego, przeora conwentu Czarnobylskiego ordinis praedicatorum, do pomiarkowania pretensiey tak z strony Kopaczowskiey y poddanych ze wsi Kopaczow, włości Czarnobylskiey, iaśnie wielmożnego iego mości pana kasztelana Trockiego dziedziczney, względem otczyny drzewa bartnego klasztorowi Czarnobylskiemu należącey, nazywaiącey się Slepiowszczyznie, którą to otczynę wzwysz pomienionego iaśniewielmożnego iego mości pana kasztelana Trockiego poddani Kopaczowscy podczas buntów kozackich między siebie rozebrali y dotychczas z oney pożytki maią y odbieraią; przeto tedy my, wyrozumiawszy stron, mężów wiary godnych, starożytnych, otczycow zesłanych, włości Łozowskiey, to iest Iałczy y Berezek, z gromady wybranych y zesłanych, za wiadomością iego mości pana administratora Łozowskiego, iego mości pana Silistrowskiego, podstolego Oszmiańskiego, którzy to otczycowie, in fundo, pod drzewa bartne, należące do klasztoru, według swych zwyczaiow, sosny zarębywali, iakoż y znamiona starożytne, klasztorowi się temu należące, praezentowali, wyrąbawszy one z grubemi płachami. Na co my, dla lepszey wiary y wagi, zrozumiawszy, że iest prawdziwie y nieodmienie należąco klasztorowi świętemu, według funduszu nadanego od godney pamięci iego mości pana Łukasza Sapiehi, dziedzica włości Czarnobylskiey, rękami naszemi podpisuiemy się, y takiey wagi mieć chcemy, iako by coram actis authentis zeznana być miała. Działo się w Czarnobylu, roku tysiącznego sześćsetnego dziewiędziesiątego wtórego, Octobra dnia czternastego. У того тестимониумъ альбо декрету приятельского подписы

рукъ тыми словы: Ostaphy Trypolski; Paweł Gorczyński, manu propria; Marcin Franciszek Zubr, manu propria; iako nieumieiętny pisma, krzyż święty kładnie Stephan Sieradzki, generał poprzysężony †; Waśko Bilczenko otczyc, iako nieumieiący piśma, krzyż kładne, z Berezek; Mokiy Kłupiec, otczyc ze wsi Iułczy, krzyż kładnie †. Которое то тестимониумъ алъбо декретъ приятельскій, за поданемъ вышъ менованое особы подаваючое, а за моимъ урядовымъ припятиемъ, до книгъ нинешъних кгродскихъ Овруцкихъ сутъ уписане.

Книга гродская Овруцкая, годъ 1691—1692, № 3216; листъ 561 на оборотѣ.

LXIV.

Жалоба отъ имени Брацлавскаго ловчаго Яна-Антона Потоцкаго на шляхтянку Бильскую объ оказаніи ею содѣйствія его слугѣ и крестьянину въ бѣгствѣ за Днѣпръ. 1697 г., апрѣля 11.

Року тисеча шестъсотъ деветъдесятъ семого, месеца Априля одинадцатого дня.

На уряде кгродскимъ, въ замку его королевъское милости Овруцкомъ, передо мною, Даниелемъ Левъковъсъкимъ, паместникомъ на тотъ часъ подъстаросътва и реенътомъ кгродскимъ Овъруцкимъ, и книгами нинешъпими кгродскими Овъруцъкими, comparens personaliter urodzony jego mość pan Alexander Koziński, administrator dobr wielmożnego jego mości pana Jana-Antoniego Potockiego, łowczego Bracławskiego, quam primum de infra nominato progressu rescire actaque praesentia adire potuit, tak zaraz, providendo omnimodo futurae primario praenominati magnifici sui suaeque indemnitati, naprzeciwko urodzoney jey mości paniey Alexandrze Babsztyńskiego Janowey Bilskiey, pozostałey wdowie,

ipso re et effectu do wykocenia niżey mianowanych osob pryncypałce, swiadczył, manifestował y protestował się oto: iż jey mość obwiniona, będąc in vicinitate z dobrami Narodyczami jego mości pana comparentis, nie tylko in antecessum insimul z zeszłym pomienionym małżonkiem swym fermere in dies inpraegnanti necessitate suae tot odbierali in fructibus et victualibus beneficia, loco tedy gratitudinis et debitae reciprocationis, vilipendendo jus publicum et modernum capturale, a raczey malevolo procedendo animo, maiąc snać zdawna z szlachetnym Janem Stryowskim, wierutnym zdraycą y złoczyńcą, conniventiam, niemniey zmałżonką jego, swobodną Maryanną Bayrakowną, primi voti Janową Olszewską, secundi adpraesens Stryowską, dziedziczną pana comparentis boiarką, a wiedzęc dobrze, iż pomioniony Stryowski, fide fragina, siebie osobę, wziowszy z krajow Wołyńskich, roku przeszłego, tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt szóstego, post obitum serenissimi principis przerzeczonego jego mości pana łowczego Bracławskiego zdradził, konia dereszowatego (na ktorym za porucznikowstwa jego mości poczet osiadał), valoris złotych trzysta, kulbakę husarską, kosztuiącą złotych trzydzieście, zdradzieckim sposobem zawiodł, y na tymże koniu snać bywszy u obżałowaney we wsi Babiniczach, aby żonę jego do Narodycz przewabiła y onemu za daniem znać ze zszystką jey ruchomoscią przewabiła y wykociła—subordynował; ktory zdraycia, za Dniepr tendendo, w mieście Czarnobylu piiatyką przez dni kilka bawił się; a gdy protestans o takiey znaczney dowiedział się szkodzie, w pogoń za nim czeladnika swego, nazywaiącego się Iwanickiego, y boiarzyna wespoł z nim z miasta Narodycz, gdzieby onego dognać y przeiąć mogli, ordynował, ktorzy dognawszy o mil dwanaście w mieście Czarnobylu, z pomienionym koniem, kulbaką y licem (który koń przez niedozor jego z ciała zmorzony, zchudzony y opieszały został), za dozwoleniem zamkowym y mieyskim, aż ku Narodyczom prowadzili; a tak pomieniony złoczyńca, maiąc konia, na ktorym jachał, przysłabego, upatrzywszy czas na popasie, gdy jeden praenominatus czeladnik zturbowany, snem zmorzony został, tamże drugiego placatis modis uprasił, aby siana dla wictu z wioski niepodaleko będącey przywiozł, quo temporis spacio teraznieyszego protestanta konia gniadego, na ktorym obwionionego gouiono, valoris złotych sto, kulbakę kością sadzoną, z poduszką haftowaną, złotych trzydzieści, pistolety przy teyże kulbace będący, valoris złotych cztyrydzieści, kuntusz tuzinkowy czeladniczy, valoris złotych dwadzieście cztyry, czablę złotych

sześć,—furtivo modo wziowszy, nescitur dokąd zdradziwszy uciekł; ci zaś posłani perterrefacti investigando onego obrocili sie, y w tym pan protestantis, ratione ucieczenia bojarzyna, oraz rzemiesnika dworskiego, kusznierstwem bawiącego się, osiadłego y w cechu zastaiącego, także modernis comparentis zdradzenia czeladnika z barwy y suchadniami ieszcze niezasłużonemi, niemały patiuntur damnum; ktorych wszystkich, tak pomienionego złoczyńce, jako y z okazyey obwinioney uciekłych czeladnika y boiarzyna, omnino statuitio urgetur, i że tak a nie inaczey dziejało się, per inquisitionem modernus protestans dowieść deklaruie; a zatym pomieniony koń y rzeczy przez jey mość odwinionę płacone bydź powinne, kiedy, jako sie wyżey pomieniło, roku przeszłego, tysiąc cześćset dziewiędziesiąt szostego, in Decembri, sub tempus interregni, za daniem sobie znaś, czyli też już za przybyciem pomienionego małżonka jey na solenne święta Bożego Narodzenia, przedtym rzeczy do siebie z miasta Narodycz powywoziwszy, zaprosiła; ktora w zamku zostawiwszy dwoje dzieci minorennes, insimul z jey mością do wsi Babinicz odiachała; takowym tedy sposobem wprędce pomieniony Stryiowski żonę swoią ze wsi Babinicz, dworku iey mości obwinioney, wykocił, y do tych czas nescitur gdzie się obraca. Ktorym takowym niesłusznym y nieprawnym procederem jey mość obwiniona prawo pospolite y sąsiedzkie violavit, do czkod niemałych pana comparentis, jego mości pana łowczego Bracławskiego, jako y samego protestuiącego, causavit; ktorych szkod taxam płacić y pomienionych obwinionych stawić dla extendowania na nich win prawnych omnino tenetur; zostawiwszy tedy modernus protestans wolną teyże protestacyey melioratią, albo przez pozew correctią, prosił teyże breviter compraehensam actis praesentibus connotari; co y otrzymał. Alexander Koziński, manu propria.

Книга Овруцкая гродская, записовая и поточная, 1697—1699 года, № 3219; листъ 161.

LXV.

Подтвердительная грамота короля Августа II объ освобожденіи нѣскольких крестьянъ коронного имѣнія Бѣльчи отъ податей и повинностей, взамѣнъ чего они должны отбывать военную службу. 1698 г., Февраля 4.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiątego ósmego, miesiąca Oktobra ośmnastego dnia.

W roki sądowe ziemskie powiatu Bracławskiego, kadencyi Święto Michalskiey, prawem przepisaney y sądzącey się, przed nami: Ianem Horodeckim, sędzią, Iózefem Grekiem, Franciszkiem Wieniarskim, podsędkami, y Kazimirzem Zawrockim, surrogatem, mieysce pisarza zastępuiącym, stawiąc się osobiście urodzony Stanisław Pomian-Sokołowski, ten przywiley od nayiaśnieyszego Augusta wtórego, króla polskiego, na pergaminie, sławetnym Hryniowi Hołowczycowi y innym w tym przywileiu wyrażonym, na wybraństwo we wsi Bielczy, do starostwa Samborskiego należącey, dany, z przyłączeniem papieru stęplowanego kopiiek trzydziestu, do akt ninieyszych ziemskich powiatu Bracławskiego w sposob oblaty podał, w tey istocie: August wtóry, z Bożey łaski król Polski, wielki xiążę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudski, Kiiowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Smoleński, Siewerski y Czernichowski, dziedziczny xiążę Saski y elektor. Oznaymuiemy tym listem naszym wszem wobec y każdemu zosobna, komu o tym wiedzieć należy, iż my, idąc przykładem nayiaśnieyszych antecessorów naszych, niemnicy stosuiąc się do samey słuszności, tudzież praw, konstytucyi o wybrańcach opisaney, łaskawie się do supliki utściwych Hrynia Misiowego Hołowczyca, Wasyla Misiowego, Ławra Iwanowego, bratanka Wasylowego, Wasyla brata stryiecznego, Andrzeia Demitrowego, Hrynia Karpy, Olenina syna Ławrowego, Iaca Ziełczynego, ze wsi Bielczy, do starostwa Samborskiego należącey, wybrańców, nam podaney, skłoniliśmy się, abyśmy onychże przy wybraństwie w teyże wsi Bielczy, przy którem, według praw y przywileiów nayiaśnieyszych antecessorów naszych, królów polskich, iako też y ostatniego konfirmacyinego

przywileiu, ręką nayiaśnieyszego Iana Kazmierza, predecesora naszego, podpisanego y pieczęcią koronną stwierdzonego, tudzież dekretu komisarskiego, w Samborze dnia czternastego miesiąca Septembra tysiąc sześćset ośmdziesiąt czwartego roku ferowanego, spolnie zostawaią, zachowali i zatrzymali; iakoż zachowuiemy y zatrzymuiemy tym listem naszym, mocą którego to wybrańswo, z łanem wybranieckim, z polami, rolami, łąkami, pastwiskami leśnemi y polami, ogrodami, sadzawkami, pasiekami y innemi wszelkiemi przynależytościami y przyległościami, zdawna tamże należącemi, tudzież z wolnym piwa y gorzałki na domową tylko potrzebę robieniem, z wolnym także drzewa na opał, poprawy budynków y inną domową potrzebę w lasach starostwa tegoż rąbaniem, ryb w ieziorach na swoią także potrzebę łowieniem, y wszystkiemi pożytkami, dochodami y wolnościami wybrańcom nadanemi, ciż mianowani wybrańcy trzymać, mieć y zażywać będą, z potomkami swemi; wolni także maią być od robocizny, czynszu, zaciągów, od żeoawczyzny, dziesięciny pszczelney y owczey, y innych wszystkich danin, robot y powinności dworskich, iakimkolwiek imieniem nazwanych, także i od podatków, poborów, podymnego y innych wszystkich kontrybucyi publicznych, krom pogłownego, tudzież od stanowisk, popasów, noclegów, przechodów, chleba zimowego, stacyi pieniężnych y legominnych, y innych iakichkolwiek exakcyi y ciężarów żołnierskich; co wszystko gromada tameczna za nich według prawa podeymować y odprawować powinna, z tą iednak kondycyą, aby ciż wybrańcy pachołka słusznego, trybem węgierskim dobrze przybranego, na usługę woienną rzeczypospolitey co rok wyprawiali, albo sami przez się tę służbę odprawowali. Co do wiadomości wszyskim, komu to należy, osobliwie iednak urodzonemu administratorowi ekonomyi naszey Samborskiey, teraz y na potym będącym, donosząc, rozkazuiemy, aby pomienionych wybrańców przy wszystkich wolnościach wybranieckich cale y nienaruszenie zachowali, ieżeli ieszcze zupełnego łanu nie trzymaią, tedy im onże wydzielili, rozkazuiemy, a to dla łaski naszey. Na co dla lepszey wiary ręką się naszą podpisawszy, pieczęć naszą koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan czwartego miesiąca Lutego, roku pańskiego tysiąc sześćset dziewiędziesiąt osmego, panowania naszego roku pierwszego. U tego przywileiu podpis przy pieczęci dużey takowy: „August król mp. Pod podpisem przypisek z podpisami w te wyrazy: zachowanie przy wybrańcach we wsi Bielczy, ekonomii Samborskiey, utściwych Hrynia, Wasila y innych w tey wsi wybrańców. Ma-

xymilian z Uczyna Ossoliński, chorąży Drogicki, pieczęci J. R.; A.Mączyński, podskarbi w. kor. Który to przywiley, iak się w sobie ma, co do słowa w xięgi ninieysze ziemskie powiatu Bracławskiego iest zapisany.

Книга земская, записовая, Брацлавскаго уѣзда, годъ 1698, № 4576; листъ 342.]

LXVI.

Жалоба пана Ельца на арендатора его имѣній пана Буткевича объ истязаніяхъ крестьянъ и убійствѣ одного изъ нихъ. 1698 г., Марта 5.

Року тисеча шестсотъ деветдесятъ осмого, месеца Марца пятого дня.

На уряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Овруцкомъ, передо мною Даниелемъ Левковскимъ, наместникомъ на тотъ часъ подстароства и реентомъ кгродскимъ Овруцкимъ, и книгами нинешними кгродскими Овруцкими, comparens personaliter urodzony pan Iakub Staniszewski, sługa urodzonego iego mości pana Michała Theodora Ielca, chorążyca Kiiowskiego, dóbr wsiów Pawłowicz, Baranów y Fedorówki, tu w woiewodztwie Kiiowskim a powiecie Owruckim leżących, dziedzica, nomine tegoż iego mości pana swego, quam primum, powziowszy wiadomość od różney condyciey ludzi o zabiciu niżey mianowanego Iwana, ad acta praesentia adire potuit, tak zaraz, vindicuiąc tegoż zabicia Iwana, ze wsi Baranów poddanego dziedzicznego pana swego, przez niżey mianowanego ob-

winionego, solennissime naprzeciwko urodzonym ich mościom panom Krzysztofowi y Helenie Zmiiowskiego Butkiewiczom, małżonkom, tychże wysz pomienionych dobr wsiów Pawłowicz, Baranów y Fedorówki, adpraesens zastawnym possessorom, pryncypałom, także uzodzonemu panu Ianowi Rychłowskiemu y drugiey czeladzi ich mościów, samymże ich mościom obwinionym po imionach y przezwiskach lepiey wiadomym y znaiomym; compryncypałom, manifestował y protestował się w ten niżey opisany sposób y o to: iż ich mość przerzeczeni obwinieni panowie Butkiewiczowie, małżonkowie, będąc wysz pomienionych dobr Pawłowicz, Baranów y Fedorówki obligatorii possessores, a snać czyniąc na wielką ruinę y oppressią dobr pana protestantis, różne krzywdy chłopow biiąc czynili y czynić hucusque nie przestaią, iako to mianowicie: iego mość pan Krzysztoph Butkiewicz, wziowszy gwałtem syna u zeszłego wysz mianowanego Iwana ze wsi Baranów, maiętności dziedziczney pana comparentis, u siebie przez cały rok niewiedzieć dla czego trzymał, a gdy zeszły pomieniony Iwan, poddany dziedziczny pana comparentis, in anno millesimo sexcentesimo nonagesimo quinto, in Decembri, o syna swego upominaiąc się, z iakich przyczyn, gwałtem wziowszy, obwiniony przy sobie trzyma, do obwinionego przyszedł, tedy obżałowany iego mość pan Butkiewicz, zapaliwszy się wielkim gniewem, bez żadnego miłosierdzia y boiazni Bożey, porwawszy polano, ze wszystkich sił w głowę tymże polanem kilka razy uderzył, od którego niemiłosierdnego bicia trzeciego dnia z tego świata zszedł; po którym takowym uczynku, tenże mianowany obwiniony, drugim chłopom w zastawney possessiey swoiey będącym, a dziedzicznym pana comparentis, pod wielkiemi karami y winami, a nadto zabiciem y spaleniem grożąc, oznaymować y uskarżać się zakazał y zabronił; czym wszystkim iego mość obwiniony nie ukontentowawszy się, roku teraznieyszego, tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt osmego, die vigesima tertia Februaryi, będąc na Wołyniu w mieście Korcu, a wiedząc dobrze że pan protestantis w tymże mieście Korcu w gospodzie swoiey zostaie, obłożywszy sobie wprzód głowę liquorem dobrze, a nic nie uważaiąc na prawo pospolite, ani na winy w tymże prawie pospolitym de invasoribus domow szlacheckich opisane, śmiał y ważył się, consulto samoczwart z czeladzią swą, occasiey szukaiąc, na własną gospodę pana protestantis nayść, iakoż et de facto naszedszy, niewiedzieć z iakich ratii, pana protestantis, w własney gospodzie będącego, pierwiey słowy nieutściwemi, honorowi szlacheckiemu wielce szko-

dzącemi, łżąc, sromocąc, na zdrowie wypadszy na pojedynek wyzywał y odpowiedź na zdrowie, życie y substantią pana protestantis uczynił y czynić przed różney condycyey ludzi nie przestaie, y chłopow ustawicznie co raz bie, krzywdzi, wszelakimi sposobami aggrawuie. Zaczym modernus protestans, postrzegaiąc dobr całości pana swego, iterum atque iterum coram actis praesentibus manifestuiąc y protestuiąc, ofiarował pana swego, iego mości pana Jelca, chorążyca Kijowskiego, tak o zabicie wysz. pomienionego chłopa, jako y o nayście na gospodę, we wszelakim sądzie y urzędzie prawnie czynić nie zaniechać, zostawiwszy tey teraznieyszey protestatiey salvam meliorationem, auctionem, diminutionem, immutationem, vel per citationem in quantum by tego potrzeba prawna ukazywała, correctionem, a teraznieyszey o przyięcie y do akt zapisanie mnie urzędu prosił, co y otrzymał. Jakub Staniszewski.

Книга Овруцкая гродская, записовая и поточная, годъ 1697—1699, № 3219; листъ 365.

LXVII.

Жалоба Подольскаго чесника Самуила Шумлянскаго на зятя своего, Кіевскаго чесника Александра Тржецяка, о томъ, что Тржецякъ угнетаетъ свою жену и насилуетъ крестьянокъ, изъ которыхъ онъ одну отнялъ у мужа, а другую лишилъ невинности. 1698 г., Марта 8.

Року тисеча семъсотъного, месеца Генвара осмогонадцатъ дня.

На рочки судовые кгродские Киевские, отъ дня чотирнадцятого, месеца и року вышъ на акте менованыхъ, припалые и судовне отправоватисе зачатие, передо мною, Еримъ-Андреемъ зъ Шпанова Чапли-

чомъ, старостою Кременчуцкимъ, стольникомъ Овруцкимъ, подвоеводимъ судовымъ енералу воеводства Киевскаго, и книгами нинешними кгродскими Киевскими, comparens personaliter urodzony jego mość pan Alexander Trzeciak, czesznik Kiiowski etc., kopią reprotestaciey, z grodu Łuckiego wydaną, urodzonego jego mości pana Samuela Szumlańskiego, czesznika Podolskiego, przeciwko jego mości panu Alexandrowi Trzeciakowi, czesznikowi Kiiowskiemu, dla zapisania do xiąg ninieyszych grodskich Kiiowskich per oblatam podał, ktorey iest tenor takowy: Wypis z xiąg grodzkich zamku Łuckiego. Roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt osmego, miesiąca Marca osmego dnia, na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiey mości Łuckim, przede mną Adamem Niemirowskim, namiestnikiem na ten czas burgrabstwa zamku Łuckiego będącym, comparens personaliter urodzony jego mość pan Samuel Szumlański, czesznik Podolski, swym y consortis suae imieniem, jak prędko mogł się dowiedzieć o uczynioney od niżey mianowanego jego mości protestaciey, tak zaraz, emendando honorowi et innocentiam suam et consortis suae, świadczył y protestował się y reprotestował przeciwko urodzonemu jego mości panu Alexandrowi Trzeciakowi w ten niżey opisany sposob y o to: iż jego mość obwiniony, przez czas niemały, o dożywotnią przyiaźń jey mości panny córki protestantium ustne prośby przez rożnych ich mościów panów przyiaciół, iako y sam, z niemałą spezą y kosztem protestuiących się, w dom zieżdżaiąc, czynił, a gdy ad effectum swą intentią przywiodł, zaraz po weselu nie iako przyiaciela córkę protestantium, sobie in sociam daną, wszelką cichością y modestią utalentowaną, poczoł obserwować, ni w czym ieszcze zmowney intercyzie dość nie uczyniwszy, a co większa, samże do złego pożycia oney sobą daiąc (przyczynę), a sam przeciwko prawu małżeńskiego stanu postępuiąc, niemiłość małżeńską y gniew Boski za sobą pociągaiący nefas popełniaiąc, iż, stante matrimonio, dworską dziwkę protestantium ex virginali statu matrisare effecit, dwor y dom protestantium, wszelką potściwością y cnotą słynący, dehonestavit; neque horum satis maiący, w roku teraznieyszym, in actu mianowanym, żonę od męża, Grybanychę przezwiskem, poddaną Grodecką, inito z nią snać zdawna illicito condictamine, teraz, przy naiezdzie swoim na zamek Grodecki y protestantow, odmowił y do maiętności swoiey w Polesie zasłał, przez co nie tylko ecclesiacticas leges et mandata, ktore vetant: quos Deus conjunxit aby człowiek nie rozłączał,—violavit, ale y ubogiego poddanego

comparentium, męża y dzieci odmowioney żony, summopere injuriavit, y do wielkiego uciemiężenia y opuszczenia się w gospodarstwie, tudzież protestantow do szkod niemałych, nie maiąc żadney z tego poddanego należytey w powinnościąch y robociznie satisfactiey, przywiodł; naostatek, chcąc sua perpetrata pokryć, w roku ninieyszym, die decima septima Februarii, w grodzie Łuckim, protestacią swoią teraznieyszych protestantów, iakoby mieli powodem być do niemieszkania córce swoiey z obwinionym, onego iakoby jey mość pani czesznikowa verbis inhonestis afficere miała, tandem, iakoby oppressie tenże obwiniony in foro spirituali, maiąc sobie pozew od małżonki swoiey a córki teraznieyszych protestantow iuridice dany, nie wiedział, y iakoby w tył zaocznie ten process, ratione divortii między obwinionym jego mością a corką ich mościow protestantow teraznieszych, był instituowany, o intercizie szlubney contraventionem, ktora non juris servatis gradibus, tylko secundum velle obwinionego, protestantow mniey się na tym znaiących uwiodszy, napisana, y żadney mentiey w niey nie dołożywszy, nie była y nie iest actis, iako należy y prawo każe, roborowana, a za tym nullitati subesse musi, żadney mentiey de suo tanto progressu y do złego pożycia okazyi nie wspominaiąc, ale y owszem oney, ktore tanta perpetrata subsequntur, unikaiąc, czego nullo modo comprobować nie może, opisał, do szkod niemałych y kontemptu protestantow y córkę ich mościow, dla przechwałek na zdrowie et in periculum vitae, wprowadził; winy prawne na siebie zaciągnoł, pro qualitate excessus, de quibus protestuie się y reprotestuie, salvam, si necessitas exiget, teyże reprotestacyey zachowawszy meliorationem, prosił eandem actis connotari, co y otrzymał, Samuel Szumlański, czesznik Podolski, swym y małżonki swoiey imieniem. Z ktorych xiąg y ten wypis pod pieczęcią grodzką Łucką iest wydany, pisany w Łucku. А такъ тая копія репротестацие, за поданиемъ и просбою вышъ менованое особы подаваючое, а за моимъ урядовымъ принятъемъ естъ уся уписаная.

Книга Кіевская гродская, записовая, поточная и декретовая, 1700 года, № 22; листъ 149.

LXVIII.

Жалоба отъ имени пана Людвика Манецкаго на Житомирскаго чесника Григорія-Яна Польчевскаго, о томъ, что последній насильно собираетъ медовую дань съ крестьянъ жалобщика, при чемъ бьетъ и истязаетъ ихъ. 1699 г., Апрѣля 28.

Року тисеча шестсотъ деветдесятъ девятого, месеца Апреля двадцатъ осмого дня.

На уряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Овъруцкомъ, передомною Яномъ Якубовскимъ, наместникомъ кгродскимъ подстароства Овъруцкого, и книгами нинешними кгродскими Овъруцкими, comparens personaliter urodzony jego mość pan Stanisław Kuczkowski, podstarości dobr wsiów Szepelicz, Mołoczkow, z przyległościami, wielmożnego jego mości pana Ludwika Manieckiego, chorążyca Kijowskiego, pomine pana swego, przed aktami y urzędem nineyszym protestował się naprzeciwko urodzonym ich mościom panom Grzegorzowi-Janowi y Helenie Chełswiskiego Polczewskim, cześnikom Żytomirskim, małżonkom, w ten sposób y o to: iż ich mość panowie Polczewscy, małżonkowie, maiąc tylko roczny kontrakt o dobra wioskę Rudki, do wsi Mołoczkow należącą, z zeszłym niegdy urodzonym jego mością panem Stephanem Krynickim, cześnikiem Żytomirskim, arendowny, w mieście Czarnobylu, w roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt czwartym, miesiąca Decembra trzydziestego dnia, spisany y postanowiony, wyszmianowane Rudki y za tymże contraktem arędownym wytrzymawszy roczney tenuty tych dobr, wiedząc już, że pan comparentis od wyszrzeczonego zeszłego niegdy urodzonego jego mości pana Stephana Krynickiego, cześnika Żytomirskiego, prawa na te dobra służącego nabył, y nie maiąc już żadnego prawa, praetextu, ani interessu do dobr wsi wyszmianowaney Rudek, przez lat dwie w te dobra Rudki niesłusznie, nieprawnie wdzieraią się, najeżdżaią y intraty z tych dobr od poddanych, w tych dobrach znayduiących się, gwałtownie, niesłusznie, nienależycie, jako to: dań miodową, w roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt siodmym y roku przeszłego, tysiąc sześćset dzie-

więdziesiąt osmego, po belcy cztyrdzieście y ośm co rok, bez lat dwie, nasyłaiąc sługę swego, urodzonego pana Iana Wiszniowskiego, z kozakami y poddanemi ze wsi obwinionych Warewicz, człowieka do kilkadziesiąt, gwałtownie od ludzi Rudkowskich, w possessiey przy nabytym prawie od spomnionego iego mości pana Krzynickiego, przez lat dwie belcy miodu przasnego dziewiędziesiąt y sześć zabrali y na swoy pożytek obrocili; tenże spomniony sługa obwinionych przy gwałtownym odbieraniu mianowaney dani miodowey chłopow bił, kaleczył, naostatek iednego, na imie roboczego Daniła Sawczenka, w same piersi z rucznice postrzelił, od ktorego postrzelenia kalekować musi, y innych niemało violentij, szkod w dobrach specifikowanych poddanym comparentis bez lat dwie czyniąc y exakcye niesłusznie od poddanych wybieraiąc czynili, przez co pana protestantis, przez uciemiężenie poddanych, do szkod niemałych, ktore szkody pozwami liquidowane będą, przywiedli y przyprawili. O co wszystko, iako się wysz pomieniło, modernus comparens ofiaruie pana swego w sądzie należytym prawnie o to czynić niezaniechać, zostawiwszy tey protestatiey, wkrótce napisaney, salvam meliorationem, bądź też przez pozwy correctionem, a teraznieyszey o przyięcie y do akt zapisanie mnie urzędu prosił, co y otrzymał. T. Stanisław Kuczkowski.

Книга Овруцкая гродская, записовая и поточная, 1697—1699 года, № 5219; листъ 679.

LXIX.

Удостовѣреніе, данное Махметомъ-пашой шляхтичу Гораздовскому въ томъ, что выкупленный послѣднимъ у Махмета крестьянинъ Алексѣй обязался за это быть вѣчно крѣпостнымъ Гораздовскаго. 1699 года іюля 26.

Sabbatho in crastino festi sanctae Agnetis virginis et martyris, millesimo septingentesimo primo anno.

Ad officium et acta praesentia castrensia Camenecensia Podoliae personaliter veniens generosus Stanislaus Gorazdowski, bonorum oppidi Sniatyn administrator, obtulit et ad acticandum porrexit officio praesenti scriptum certum manualem, in personam sui offerentis per Machmet—passa datum et servientem, manu ejusdem subscriptum, prout tenor scripti ejusdem sequitur ejusmodi: »Ja, Machmet—basza, daię tę kartę moję jego mości panu Stanisławowi Gorazdowskiemu, administratorowi Sniatyńskiemu, że mi za mego niewolnika Olexia, ktorego wziął był Manik tłumacz na poręką y kartę dał był na lewkowych ośmdziesiąt, miodu ok trzydzieści, masła ok dwadzieścia, odbieram od jego mości pana Gorazdowskiego lewkowych trzydzieści y pięć, za miod y masło lewkowych dziesięć, których ani u Maniaka, ani u Olexija upominać się nie mam, bo mi zapłacił jego mość pan Gorazdowski lewkowych czterdzieści i pięć. A ten chłop Olexi za tę łaskę, co mu jego mość pan Gorazdowski świadczy, przy mnie Machmecie—baszy na wiarę swoję podeymuie się bydź wiecznym poddanym, że go z niewoli wykupuje y swoimi mnie pieniądzmi płaci, a on z żoną y dziećmi, to jest z synami dwiema: Iwanem, Łazarzem, y córką Paraską, w poddaństwo wieczne poddaią się. Na co ja, nieumiejętny Turczyn pisać po turecku, przy tak wielu godnych ludziach, przy imieniu moim, palec umoczywszy mizinny w kałamarzu, przyciskam. W Sniatynie, die vigesima sexta Julii, millesimo nonagesimo nono anno. Machmet—basza, signum digiti. Jakub Bildrynych commendant Sniatyński. W. Baranowski, swiadek, signum sanctae crucis, świadek nieumieiący pisać, krzyż ręką swoią napisał. Jędrzey Gergiena, towarzysz chorągwie nadworney jaśnie

wielmożnego jego mości pana strażnika koronnego, ktory z tym Turczynem przyiechał. Post cujus quietationis manualis ingrossationem, idem offerens originale ad se recepit et de recepto sibique restituto officium praesens quietavit.

Книга гродская Каменецъ-Подольская, записовая и поточная 1701 года, № 3955, листъ 8.

LXX.

Жалоба пановъ Дедовичей-Трипольскихъ на Овручскаго подстолія Федора Павшу о претензіяхъ по владѣнію имѣніемъ, и между прочимъ о томъ, что Павша обвинилъ ихъ въ повѣшеніи принадлежащаго ему крестьянина, тогда какъ на самомъ дѣлѣ крестьянинъ этотъ былъ повѣшенъ за воровство по приговору копнаго суда. 1699 г., Октября 20.

Року тисеча шестъсотъ деветъдесятъ девятого, месеца Октобра двадцятого дня.

На уряде кгродскомъ, въ месте его королевское милости Овручомъ, передо мною, Михалемъ Сингаевскимъ, намесникомъ на тотъ часъ подвоеводства, вице реентомъ кгродскимъ енералу воеводства Киевскаго, и книгами нинешними кгродскими Киевскими, comparentes personaliter urodzeni ich mość panowie Jan y Ostaphi Dedowiczowie-Trypolscy, bracia między sobą rodzeni, wnukowie zeszłego urodzonego jegomości pana Maxima Trypolskiego, synowcowie zaś zeszłych urodzonych ich mościów panów Hrehorego, syna Maximowego, Marka y Stephana, podstolego Kiiowskiego, Dedowiczow-Trypolskich, postrzegaiąc całości substantiey swoich iakimkolwiek obyczajem prawa na ich mościów po którymkolwiek krewnym spadłych y należących, iako prędko do akt ninieyszych przyść mogli, tak zaraz solennissime przeciwko urodzonym ich mościom panom Theodorowi y Barbarze Jakubowskiego Pawszom, podstolim Owruckim, małżonkom, iako uciążliwie protestatiami swemi niepoiedno-

krotnie ich mościów reprotestantów honor y substantią opisuiącym, protestowali się y reprotestowali w ten sposób y o to: iż iegomość pan Pawsza protestował się na reprotestantów o to, iakoby ich mość reprotestantes część Markowską, zeszłego jego mości pana Marka Trypolskiego, stryia swego, gwałtownie zabrali y onę we wsi Kacowszczyznie, w powiecie Owruckim leżącey, trzymaią, a tę część ich mość reprotestantes niewięcey tylko co na ich mościów należało odebrali, iako naturali po stryiu succesione na ich mościów należy, y dotąd non plus ultra, tylko iako zeszły jego mość pan Stephan Dedowicz-Trypolski, podstoli Kijowski, onym odrzekł, trzymaią, a jego mość pan Pawsza, z ich mościami pany Stephanem Alexandrowiczem y Stephanem Piotrowiczem zeszłemi Dedowiczami Trypolskiemi, successorami Hermanowiczowskiemi, do części trzeciey tylko należy w dobrach succesive na ich mościów należnych, y dispositie różne na te to dobra służące, to iest testament zeszłego jego mości pana Marka Trypolskiogo y inne sprawy, obligi różne, od różnych osób służące, do siebie odebrał, post decessum mianowanego iego mości pana Stephana Trypolskiego, podstolego Kijowskiego, w którym testamencie opisuie zeszły jegomość pan Marek Trypolski, iako się dobra onego w Kacowszczyznie (bo ich tylko miał) obrócić maią y na iakowych successorow należeć będą; o tęż część Markowską protestował zeszłych ich mościów panów Alexandrowicza y Piotrowicza Trypolskich, y za otrzymanym protestem na trzecią część sobie należną między pomienionemi, wszystkie ich mościów dobra, tak w Kocowszczyznie spadek Markowski, de plano długu iednemu z reprotestantow, iego mośći panu Janowi Dedowiczowi-Trypolskiemu, zaciągnionego przez zeszłego jego mości pana Petrenka-Trypolskiego, na karcie exprimowanego, y dotąt nie wypłaciwszy, iako y wieś Snitczyszcza z dworami, gumnami, y inne w inszych dobrach części, dwory poodbierał, a reprotestantów teraznieyszych y dotąt turbować, procesować nie zaniechiwa; o insze zaś dobra, to iest succesią recenter spadłą po zeszłym jego mości panu Stephanie Trypolskim, podstolim Kijowskim, per protestationes suas opisał obżałowany reprotestantów, to iest o dziedziczne jego mości pana podstolego Kijowskiego, iakoby mieli reprotestantes pod siebie podgarnąć y one dotąt trzymać, które lubo trzymaią, per portiones sobie należne należytym trzymaią prawem, bo testament zeszłego mianowanego jego mości pana podstolego Kijowskiego tak naucza: że dobra jego dziedziczne successorom należytym naybliższym wszystkie spadać post

decessum jego mości maią, a zastawne zaś tegoż jego mości pana podstolego Kijowskiego, tym że testamentem swoim tak ad pia legata, na rożne monastery, domy Boże, iako y na różne osoby porozdzielał summami mianowany tenże jego mość pan podstoli Kijowski; tedy co się z testamentu pomienionego na reprotestantów dostało, temi dobrami y summami disponunt y z nich secundum proportionem summae zapisanych intraty biorą, a do innych należytościey nie wdzieraią się. Lecz obwiniony jego mość pan Pawsza, nie tylko aby sprawiedliwie miał, trzymaiąc za żywota jego mości pana podstolego Kijowskiego te dobra w swoiey opiece, z reprotestantami teraznieyszemi obchodzić się, ale reprotestantów do mianowanego zeszłego jego mości pana podstolego Kijowskiego listownie opisował y w łasce stryiowskiey należytych successorów na invidią przywodził, co in futuro termino verbaliter et documentaliter obżałowanemu reprotestantes probabunt, legowane zaś summy na różne domy Bożę post decessum jego mości pana podstolego Kijowskiego, sam się uczyniwszy executorem iednym testamentu, a postponowawszy reprotestanta, jego mości pana Jana Dedowicza-Trypolskiego, itidem executora w testamencie zapisanego, intraty wszystkie ze wsi Skorodnego, dóbr zastawnych zeszłego iego mości pana podstolego Kijowskiego, w powiecie Owruckim leżącey, na uspokoienie legat, to iest miodu samego belców ośmdziesiąt zabrawszy, y czas niemały Skorodeńskie intraty na siebie samego odbieraiąc, lubo poznosił summy legowane na domy Boskie od zeszłego jego mości pana podstolego, ale na podstęp reprotestantow, na siebie tylko samego kwity pootrzymował, y to czy sprawiedliwie, czy nie sprawiedliwie, wszystkie, iako de quantitatibus summarum co komu legowane, czy nie z uciemiężeniem duszy jego mości pana podstolego Kijowskiego, pooddawawszy, sobie iednemu praetendit summy obżałowany kilka tysięcy iako by ponabywaney od różnych ich mościów poznoszoney, które domom Bożym y innym osobom pozapisowane byli, a reprotestantów do tych summ poznoszonych przypuscić denegat, y tak na tę, co poznosił, iako y na swoią, sobie zapisaną, intratę nierównie większą bierze, niż reprotestantes. kożdey zaś jesieni od obięcia dóbr mianowanych Skorodnego. co się od legat znoszonych przez obżałowanego zostanie, kożdego roku ostatek intrat, tedy sobie to obżałowany zabiera, y pożytkuie. a reprotestantom z tego nic nie daie; y w tym reprotestantes szkodę ponoszą, że swieszczennik Skorodeński bez wiadomości ich mościów, z informatiey obżałowanego, bobry łapaiąc, sa-

memu tylko oddaie, a ztąt reprotestantes pożytku żadnego mieć nie mogą, ponieważ z pomienionym swieszczennikiem obżałowany, postponuiąc reprotestantow, in condictamine idą; insuper nie tylko na substantiey krzywdzi, ale uczyniwszy protestatią w grodzie Owruckim in anno praesenti tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt dziewiątym, in Nowembri, calumniose honor iednego z reprotestantow, urodzonego iego mości pana Ostaphiego Dedowicza Trypolskiego, opisał, zadaiąc, iakoby chłopa w Skorodnym kazał niewinnie obiesić, ato nie tak się działo, bo tego chłopa o złodzieystwo obwinionego kupa gromadami sądziła, y kupa onego obiesić kazała, a reprotestans iego mość pan Ostaphy Trypolski do tego się nic nie interressował, w czym calumniose od obżałowanego iest opisany. Także per protestationem calumniose circumscriptam ciż obżałowani opisali, iakoby mieli reprotestantes intraty iakowegości czasu, z części wsi Łaskow, po tym że iego mości panu podstolim Kiiowskim na obżałowanego y reprotestantów spadłey, pozabierać, co się tak nie działo,—albowiem sam obżałowany nierownie więcey intraty z Łaskowskiey części poki trzymał w swoiey posessyey, bierał, reprotestantów krzywdził, a potym do tego podwiodł reprotestantów, uczyniwszy z urodzonym iego mością panem Stanisławem Iaskulskim contract, że tęż część w Łaskach nolentes volentes zbyć z obżałowanym w kupie musieli pomienionemu iego mości panu Iaskólskiemu, sprawy różne, dyspositie na rożne dobra y na długi post fata zeszłey ieymości paniey Maximowey Trypolskiey e domo Iarmolińskiey, z rąk iegomości pana Ostaphiego Trypolskiego pozabierawszy, dotąt nie oddaie y u siebie, ku szkodzie reprotestantow, trzyma. Tudzież obżałowani, wiedząc dobrze, że dobra Zalessie y Błażęszczyzna, tamże w powiecie Owruckim leżące, po zeszłych wysz mianowanych ich mościach panach, Maximie, dziadu, y synie iego Hrehorym, stryiu reprotestantów, Dedowiczach Trypolskich, succesione naybliższe są reprotestantow, na ktorych zeszła urodzona ieymość pani Fedora Proskurzanka primi voti Hrehorowa Trypolska, secundi et ultimi Ierzyna Rączkowska mieniła sobie od zeszłego iego mości pana Hrehorego Trypolskiego, małżąka swego, a stryia protestantów, dożywocie, żadnego prawa nie maiąc y zapisu, tylko manifestatią iedną się zaszczycaiąc, że miała sobie zapisane na pomienionych dobrach od mianowanego iego mości pana stryia reprotestantów, których dóbr y zażywała, tedy obżałowany iegomość pan Pawsza, wszedszy w contract arędowny z zeszłą pomienioną ieymością panią Rączkowską, uwiod-

szy onę słownemi swemi obietnicami, y te dobra wsi Zalesie y Błażęszczyznę obiowszy od zeszłey iey mości paniey Rączkowskiey kontraktem arędownym, któremu kontraktowi iuż dawno czas, w nim determinowany, tenutiey wyszedł, do tych czas w swoiey niesłuszney y nieprawney trzymaią obżałowani posessyey y participuią wszelkie z tych dóbr intraty, w których dobrach we wsi Zalesiu, przy obięciu w arędowną possesyą, która iuż dawno exprivata obżałowanym, iako sami być sobie mienili, do swiętego Piotra w roku teraznieyszym, tysiąc szesćset dziewiędziesiąt dziewiątym, zabrali żyta kop dwadzieścia y cztery, coś niewiele y barzo mało zasiawszy; w tey że wsi Zalessiu, oziminę do domu swego, do wsi Dorohinia, zabrali, kopami powozili y pokorzyścili, z zasiewku zaś tego, co sieli obżałowani na ten rok teraznieyszy, tysiąc szesćset dziewiędziesiąt dziewiąty, co się wrodziło żyta iuż po zeyściu iey mości paniey Rączkowskiey pomienioney, lubo wiedzieli dobrze że te dobra cum omni fructificatione rerotestantom legitime dostać się y należeć maią, iako prętko żżeli temiż poddanemi Zaleskiemi, w kopach do domu swego, do wsi Dorohinia, tamże iako y pierwsze żyta poprzewozić kazali, iakoż y poprzewozywali, którego żyta także kop dwadzieścia zawzieli, y zawziowszy skorzyścili; poddanych zaś tych Zaleskich gwałtownie do robocizny do Dorohinia, aby ichmościom obżałowanym robili, przymuszaią, którzy ichmościom w kożdy tydzień po dniow trzy robić muszą, na których dobrach wsiach Zalessiu y Blażenszczyznie nie tylko że protestantes ius haereditatis et successium maią, ale y summę, którą miał na tych dobrach zeszły iegomość pan Zankiewicz od ieymości paniey małżąki swoiey, a siostry reprotestantów, córki zaś mianowanego zeszłego iegomości pana Hrehorego Trypolskiego, którą comparentes swoiemi własnemi pieniędzmi wypłacili, y za iey oddaniem ichmość, że te dobra oswobodzili, o czym także dobrze constat obżałowanym, iako y w cessiey obżałowany iego mość pan Pawsza od iego mości pana Zańkiewicza dołożony iest, na które persolutę y dobra wszystkie sprawy, dispositie, cessiones przy obżałowanych zostaią, y inne sprawy, munimenta, dispositiones domus Trypolscianae, które pobrał po zeyściu pomienionego iego mości pana Stephana Trypolskiego, podstolego Kiiowskiego, będąc zapisanym executorem testamentu, a zaś z rąk iednego z comparentow iego mości pana Ostaphiego Trypolskiego zapis y possesyę y inne dokumenta na Ostrow Żyrowski, na probatią przy sprawie swey z iego mością panem Łaskiem

stolnikiem Kiiowskim, uprosiwszy, wziol y dotąd zatrzymal, z którego ostrowu iuż nie tylko że wszystek Dorohiń pobudował się, ale y do Narodycz niemało drzewa potrzebnego, zgodnego na budowę, powywożono, powycinano, o co comparentes, nie mogąc mieć dispositiey, y upominać się nie mogą; za czym ad extremum staynią, teraz swieżo anno praesenti, in Novembri. z gruntu y ode dwora zeszłego iego mości pana podstolego Kiiowskiego, na protestantów spadłego, w Owruczym mieście stoiącą, poddanemu iego mości pana podstolego Kiiowskiego zbudowaną zabrał, y na swoy plac nadruczny w tymże mieście Owruczym zaniosł y postanowił, owo zgoła, o co kolwiek w swoich protestatiach reprotestantow opisał, wszystko to sam reprotestantom czynił, o co wszystko że protestantes prawnie ante nie czynili, wszystko to sprawowało w comparentach, że sobie nie litigia prawne, ale miłość sąsiedską y pokrewną więcey ważyli. Przez co wszystko obżałowani, w tak niesłusznym opisaniu prawie ferito stylo comparentów, prawo pospolite zgwałcili, winy na osoby y dobra swoie, ratione circumscripti honoris comparentów, w prawie pospolitym opisane, zawzieli y zaciągneli, protestantow teraznieyszych do szkod nie małych przywiedli y przyprawili; o co tedy wszystko comparentes reprotestowawszy się y protestowawszy, salva remansa melioratione tego wszystkiego, według potrzeby prawney, nec non viam iure agendi ratione praemissorum zostawiwszy, na ten czas o przyięcie tey reprotestatiey prosili, — co y otrzymali. Ostaphi Dedowicz Trypolski swym y rodzonego swego imieniem.

Книга Кіевская гродская, записовая и поточная, годъ 1697, 1698 и 1699 годовъ, № 7; листъ 519.

LXXI

Жалоба Овручскаго подстолія Федора Павши на пановъ Трипольскихъ о разныхъ убыткахъ по имѣнію, а также о повѣшеніи принадлежащаго ему крестьянина и о конфискаціи имущества послѣдняго. 1699 г., Октября 22.

Року тисеча шестсотъ деветдесятъ девятого, месеца Октоврия двадцатъ второго дня.

На уряде кгродскомъ, въ замъку его королевское милости Овъруцкомъ, передо мною Яномъ Якубовъскимъ, намесникомъ кгродъскимъ староства Овъруцъкого, и книгами нинешними кгродскими Овъруцкими, comparens personaliter urodzony iego mość pan Theodor Pawszą, podstoli Owrucki, swym y drugich wszystkich successorow zeszłych godney pamięci urodzonych ich mościow panow Marka y Stephana, podstolego Kiiowskiego, Trypolskich, ad bona Kacowszczyzny, Kłoczkow, Czykołowicz, Skorodnego y innych należących, imieniem, także imieniem urodzoney iey mości paniey Anastazyey Zelskiey, praecavendo futurae indemnitati substantiey y successiey swoiey y innych successorow y consuccessorow, solenniter et gravi cum querella przeciwko urodzonym ich mościom Janowi y Ostaphiemu Iwanowiczom Dedowiczom-Trypolskim, braci między sobą rodzonym, przychilaiąc się do dawnieyszych pierwszych protestatii, tak swoich, iako y mianowanego zeszłego urodzonego iego mości pana Stephana Trypolskiego, podstolego Kiiowskiego, przeciw ich mościom obwinionym pozanoszonych, tudzież y do skryptu pewnego, między wszystkiemi successorami y consuccessorami pod zakładem tysiąca złotych polskich, aby się żaden do dobr wyszmianowanych nie tykał y z onych żadnych intrat y pożytkow nie brał, aż do umiarkowania y postanowienia wszystkich successorow wieczystego rozdziałku, danego, protestował się y manifestował w ten sposob: iż ich mość panowie Trypolscy, nic nie ogladaiac się na prawo pospolite y winy w niem opisane, wszystkie dobra, po wyszmianowanych zeszłych urodzonych ich mość panach

Marku y Stephanie, podstolim Kiiowskim, Trypolskich, modo successivo na protestanta y drugich successorow, do tychże dobr pomienionych y innych należących, spadłe, od lat iuż dwudziestu niektóre dobra, iako to Kacowszczyznę, Kłoczki y Czykołowicze, a inne od lat kilku, w possessiią swoią nienależytą wziowszy, protestanta y innych successorow, simul z protestantem do tychże successyi należących, nie dopuszczaią, onych używaią, intraty, robocizny y insze wszelakie prowenta odbieraią y na swóy szczególnie tylko, nie dopuszczaiąc y zabraniąc drugim successorom z protestantem tych używać, pożytek obracaią, iako około tego pierwsze protestatie y zaczęty process obszyrniey świadczą; także też ich mość obwinieni, wiedząc barzo dobrze, że protestans ultimaria dispositione testamentaria namienionego urodzonego godney pamięci zeszłego z tego swiata iego mości pana Stephana Trypolskiego, podstolego Kiiowskiego, za executora naznaczony, y niemało legat tymże testamentem pomienionego zeszłego iego mości pana podstolego Kiiowskiego rożnym ich mościom y do różnych klasztorow y kościołow, do dobr wsi Skorodnego sciągaiących się, ciężko nie czyniąc duszy, powypłacał, y niemałeż summy per cessiones iurium, iako y tymże testamentem legowane, na dobrach wsi Skorodnym maiąc, a ich mość obwinieni, szczególnie tylko po tysiącu złotych polskich od tegoż namienionego iego mości pana podstolego Kiiowskiego legowanym maiąc, rożne krzywdy poddanym czynią, woytowi z gromadą protestanta słuchać pod wielkiemi winami y karami zakazuią y zabraniaią, tegoż woyta po kilka razy, aby ni w czym nie był posłuszny protestantowi, sami się tylko czyniąc panami, bili y teraz biią, do kapłana ritus graeci tamecznego Skorodeńskiego żadney nie maiąc okazyey y cale do onego nie należąc, bez boiaźni Bożey, na posmiechowisko ludzkie, bili, za włosy targaiąc po ziemi włoczyli, włosy powyrywali; roku teraznieyszego, tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt dziewiątego, ieden z obwinionych, urodzony iego mość pan Ostaphy Trypolski, sam się ieden tylko uczyniwszy panem, roboczego Opanasa, poddanego Skorodeńskiego, bez żadney dyspositiey chrześcianskiey, lubo prosił aby kapłanowi dano znać, aby się mogł wyspowiadać, nie dopuściwszy y zabroniwszy, iako fama volat—nemine instigante, mało co winnego, y nie sam ieden panem nad mianowanym poddanym będąc, bez spowiedzi y sądu postronnych ludzi kazał obiesić, y totam tegoż obwinionego Opanasa suppellectilem domesticam tenże iego mość pan Ostaphi Trypolski od żony y dzieci pozosta-

łych odebrawszy, na swoy własny pożytek obrócił; a nie tylko namienieni obwinieni dobra y poddanych nienależycie, niesłusznie aggrawuią, ale ieszcze roku wysz na akcie mianowanego, dnia dwudziestego siodmego miesiąca Septembra, w miescie Narodyczach, podczas targu, na śrzodku rynku, urodzoną iey mość panią Barbarę Iakubowskiego Theodorową Pawszynę, podstolinę Owrucką, małżonkę protestantis, potkawszy, słowy nieprzystoynemi, płci białogłowskiey szlacheckiey szkodzącemi, dishonorował, zkontemptował, na samego protestanta, zabiciem grożąc, iako częstokroć zwykł iego mość to czynić, diffidował, odgrażał, dla których publicznych diffidacyi y odpowiedzi protestantes securi zdrowia y życia swego bydź nie mogą; przez co ich mość obwinieni prawu pospolitemu y skryptowi wysz namienionemu sprzeciwili się, w zakład w tymże skrypcie wyrażony y winy prawne popadli, a protestanta z consuccessorami do szkod niemałych, przez tak długi czas dobra nienależycie, niesłusznie, co na część protestanta z consuccessorami należy, sami tylko poczyniwszy się y czyniąc panami, trzymaiąc y z onych wszelakie intraty y pożytki biorąc, które wszystkie szkody pozwami exprimowane będą, przywiedli y przyprawili. O co wszystko, ut praemissum est, protestans ofiaruie się prawnie czynić niezaniechać, zostawiwszy tak sobie samemu iako y drugim consuccessorom salvam meliorationem tey teraznieyszey protestatiey swoiey, albo uczynienie inszey, szyrszey, lubo teyże przez pozwy poprawienie, teraznieyszey do akt o przyięcie mnie urzędu prosił, co y otrzymał. Theodor Pawsza, podstoli Owrucki, manu propria.

Книга Овруцкая гродская записовая и поточная, 1697—1699 года, № 3219; листъ 776.

LXXII.

Жалоба отъ имени всей панцырной хоругви надворнаго Литовскаго маршала князя Януша Вишневецкаго на крестьянъ с. Кудринецъ и управляющаго этимъ имѣніемъ пана Высоцкаго, о нападеніи на поставленный отъ этой хоругви пикетъ, нанесеніи побоевъ пахолкамъ и ограбленіи «товарища».—Донесеніе вознаго объ освидѣтельствованіи имъ избитыхъ пахолковъ. 1700 г., Мая 17.

Roku tysiącznego siedmsetnego miesiaca Maij siedmnastego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi grodzkiemi Krzemienieckiemi y przede mną Mikołaiem Stanisławem Kamieńskim, stolnikiem Drohickim, burgrabią grodzkim Krzemienieckim, personaliter comparens urodzony iego mość pan Stanisław Rybkowski, towarzysz y koniuszy na ten czas chorągwie pancerney iaśnie oświeconego xięcia iego mości Janusza Korybutha na Zbarażu y Wiszniowcu Wiszniowieckiego, marszałka nadwornego wielkiego xięztwa Litewskiego, Pińskiego, Osieckiego et caetera starosty, swym y całego znaku chorągwie teyże imieniem solennissime skarzył się, opowiadał y protestował naprzeciwko urodzonemu iego mości pany Michałowi Humienieckiemu, stolnikowi Podolskiemu, dobr wsi Kudrzyniec dziedzicowi y posessorowi, tudzież urodzonemu panu Wysockiemu, niemniey poddanym iego mości, osobom plus minus ze trzysta wynoszącym, iednym tumultem na słobodę do mianowanych dobr idącym, niżey mianowanego uczynku z iego mością panem administratorem swoim pryncypałom, cooperatorom y exekutorom, samemuż iego mości specifice nominibus et cognominibus wiadomym y znaiomym, którzy hoc loco pro expressis et specificatis censeri maią, w ten niżey opisany sposob y o to: iż wyżey mianowani obwinieni, poddani iego mości pana stolnika Podolskiego, narod chłopski, ku stanowi szlacheckiemu ad opprimendum onegoż semper chciwi, smieli y ważyli się w roku ninieyszym, tysiąc siedmsetnym, dnia czternastego miesiąca Mai, przechodząc bez dobra wieś nazywaiące się Pańkowce, za Iampolem będącą, iuż nieco w kraiach pustych zostaiącą, bez groblę, gdzie na ten czas y protestans ninieyszy, ze

znaczkiem stoiąc, securitate omni frenis, bynamniey nic się nie spodziewaiąc na siebie, gdzie ciż obwinieni chłopstwo, raz na wszelką wyuzdani swywolą, szukaiąc okazyiey, gdy woznica y czeladź z pod znaku rożnie, to dla pasz, to dla inszych swoich należytości, poroschodziła się, tam tedy na samey groble woznicę protestantis, na imie Michała, przechodzącego, klacz iakowaś narowista onych że ukąsiła y daley ieszcze sczułaiąc się sięgała, który na ten czas nie maiąc tylko bardysz w ręku na onęż klacz zamierzył się, a obwinieni znać że z umysłu na to czuwaiąc, zaraz ieden z obwinionych tegoż woznicę drongiem horrendissime uderzył; a potym wszyscy tumultem, ceco impetu na znaczek y na samego protestanta, z kijami, cepami, kosami, muszkietami y rożną strzelbą rzucili się y bić bez dania przyczyny czeladź y pachołkow poczęli, iakoż Chwiedorowicza, Lachowieckiego, Sawickiego tamże uchwyciwszy y wyszmianowanego woznicę horrendisime cepami, kijami y drąkami zbili, w stawie topili, a drugich powiązawszy z sobą brali, owo nieznośne oppressye wyrządzali, za samym protestantem po polu goniąc strzelali, a na ostatek znaczek znosząc, rzeczy niemało, których trudno y pomnieć (sic), pozabierali, mianowicie: rządzik, valoris talerów bitych dziesięć; muszkiet gwintowy, valoris tynfów trzydzieści; szablę czarnę z kapturkiem, musztuczkiem, drótem, rękoięść uwinioną y igrzyskami srebrnemi, valoris talerów bitych sześć; drugę szablę, czarną, pacholiczą, valoris złotych osim; nadziak, valoris tynfów trzy; nóż, valoris tynfów trzy; gotowych pieniędzy złotych siedm y inych drobiazków niemało pochwytali; insuper tenże obwiniony iego mość pan administrator z tym się deklarował, iż, prawie, protestantem kiedyż kolwiek nieżywić miał, a tamże powtórnie na znaczek by też y nocą naść się deklarował; przez co y takowy swóy postępek wyżey mianowany obwiniony prawo pospolite de securitate ubique locorum, niemniey o inwasorach y diffidatorach tot constitutionibus opisane zgwałcił y zwiolował, winy tali in passu na się y osoby swoie traxerunt et praemeruerunt; o co wszystko ninieyszy protestans, przestrzegaiąc omnimodam sui securitatem, iterum iterumque manifestatur y protestatur, nihilominus salwam meliorationem, si opus fuerit, zostawiwszy, prosił mnie urzędu, aby to wszystko actis praesentibus connotatum było, co y otrzymał. Stanisław Rybkowski. Et hic in continenti stanowszy oczewiście wozny generał woiewodztwa Wołyńskiego y innych szlachetny Stanisław Lesczyński dba zapisania do akt ninieyszych iawnie,

iaśnie y dobrowolnie zeznał: iż on roku, miesiąca y dnia ninieyszych, wyżey na akcie mianowanych, ad affectationem ac juridicam requisitionem wyżey mianowanego protestanta, maiąc przy sobie stronę szlachtę, urodzonych ich mościów panów Jana Korczakowskiepo y Jana Nowakowskiego, sobie vigore maioris testimonii adhibitos, był tu w gospodzie requirentis, gdzie bywszy, wyżey mianowanych pachołkow y woznicę, zbitych siniemi razy, tudzież razy sinie, krwią ociekłe, bite, widział y officiose oglądał, co on wozny widziawszy y officiose oglądawszy, z tamtąd powrócił y o tym tę swoię prawdziwą przede mną urzędem czyni y zeznaie relatią, o którey przyięcie mnie urzędu prosił, co y otrzymał. Stanisław Lesczyński wozny.

Книга Кременецкая гродская, записовая и поточная, годъ 1700, № 1608; листъ 383.

LXXIII.

Приговоръ Луцкаго гродскаго суда по дѣлу о наѣздѣ пановъ Стемпковскихъ на имѣніе вдовы Новогрудскаго подкоморія Казимира Шлюбича-Заленскаго, с. Хойники, убійствѣ крестьянки, заключеніи въ тюрьму и истязаніяхъ другихъ крестьянъ; судъ приговорилъ Стемпковскихъ къ банниціи, а участниковъ наѣзда,—шляхтичей къ инфаміи, а лицъ несвободнаго состоянія—къ смертной казни. 1700 г., Мая 25.

Roku tysiącznego siedmsetnego, miesiąca Maia dwudziestego piątego dnia.

Na roczkach sądowych grodzkich Łuckich, od dnia dwudziestego miesiąca Aprilis roku teraz idącego, wysz na akcie mianowanego, przypadłych y sądownie odprawować się zaczętych, przed nami Woyciechem Stanisławem Czermińskim, podczaszym Wołyńskim, podstarościm, Jerzym Stanisławem na Markowiczach Hulewiczem, woyskim ziemskim Włodzi-

mirskim, sędzią y burgrabią, y Wawrzyńcem Stanisławem z Pepłowa Pepłowskim, woyskim ziemskim Łuckim, pisarzem, urzędnikami sądowemi grodzkiemi Łuckiemi, gdy dnia czwartego miesiąca Maia przypadła była sprawa z regestru sądowego za przywołaniem woznego generała szlachetnego Adama Walowskiego, apparitora sądowego, między instigatorem sądowym y iego delatorką wielmożną iey mością panią Heleną Stępkowskiego, wielmożnego iego mości pana Kazimirza Szlubicza Zaleskiego podkomorzego Nowogrodzkiego pozostałą małżąką, wdową, powodką, a wielmożnemi ich mość pany Alexandrem y Alexandrą z Żabokrzyk Stępkowskiemi, kasztellanicami Bracławskiemi, małżąkami, cum assistentia et authoritate iey mości paniey kasztellanicowey Bracławskiey małżąka swego, iako opiekuna małżęskiego, pozwanemi, tudzież urodzonymi y utściwymi Szymańskim Konstantym, Murawickim, Kwiatkowskim, podstarościm Dublańskim Ulanowskim, Ianem Bobowskim, Wyhowskim, Stoynowskim, Malickim, Korniowskim, Grzegorzem Haydukiem y innemi sługami y boiarami Dublańskiemi, Dimidowskiemi, Ławrowskiemi wielmożnego iego mości pana kasztelanica Bracławskiego, także pozwanemi y stawionemi, za dekretem grodzkim Łuckim, między wysz pomienioną actorką wielmożną iey mością panią Zaleską, podkomorzyną Nowogrodzką, y wielmożnemi ich mościami pany kasztelanicami Bracławskiemi, małżąkami, y stawionymi obwinionymi pozwanymi, roku miesiąca y dnia w tymże dekrecie wyrażonych stałym y u sądu ninieyszego produkowanym; tedy postanowiwszy się u sądu ninieyszego strona powodowa sama oczewisto, pozwanych, iż się za potrzykrotnim przez trzy dni woznego wysz mianowanego do sądu przywołaniem nie stawili, ani o niestaniu swoim sądowi ninieyszemu y stronie powodowey żadney wiadomości nie dali, onych iako niestałych, sprzeciwnych y prawu pospolitemu nieposłusznych, z dopusczenia sądowego na upad in termino conservato ratione superimmissionis familiae domesticae, in bonis violentiarum perpetrationis, subditorum captivationis, carceribus strictis detentionis, enormissime tormentationis, in paena banitionis perpetuae et nunc decernenda, additione ministerialis ad publicandam ex remissione pro executione una cum solutione taxae vulnerum incarceratis illatorum, sub seorsiva paena banitionis perpetuae ex nunc decernenda, additione ministerialis ad publicandam et remissione pro executione; ratione vero causalae mortis Borecki et aliorum violentiarum in seorsiva paena banitionis perpetuae, una

cum elibertatione personae incarceratae ex carceribus, sub seorsiva paena banitionis perpetuae, utrisque ex nunc decernendis, additione ministerialis ad publicandas et remissione pro exequutione; nihilominus in lucro statuitionis inculpatorum pro quibus resest in instanti sub paena banitionis perpetuae ex nunc decernenda, additione ministerialis ad publicandam et remissione pro exequutione; super vero statuendis in lucro paenarum legum, videlicet infamiae plebeos et colli, ex nunc decernendis, additione ministerialis ad publicandas et remissione pro exequutione, z wolnym iednak sprawy tey y wzdania iey do zwykłey godziny aresztem. A gdy o godzinie zwykłey aresztowey sprawy do aresztu przywoływano, między któremi y ta sprawa do aresztu przywołana była, tedy od pozwanych postanowiwszy się urodzony iego mość pan Franciszek Ruciński, tę sprawę y wzdanie iey aresztował, y tak ta spawa indecise w aresztowym pozostała regestrze; którego potym regestru, gdy roku, miesiąca y dnia wysz na akcie mianowanych ta sprawa do sądu przypadła y przez woznego przywołana była, tedy pozwani tak iako y pierwiey do prawa nie stawili się y o niestaniu swoim sądowi ninieyszemu y stronie powodowey żadney wiadomości nie dali, onych iako niestałych, sprzeciwnych y prawu pospolitemu nieposłusznych, strona powodowa iuż powtóre po areszcie wzdała na pomieniony dekret, tak się w sobie maiący: Wypis z xiąg grodzkich zamku Łuckiego. Roku tysiącznego siedmsetnego, miesiąca Aprilis szóstego dnia. Na roczkach sądowych grodzkich Łuckich, od dnia osimnastego miesiąca Marca roku teraz idącego, wysz na akcie mianowanego, przypadłych y sądownie odprawować się zaczętych, przed nami Woyciechem Stanisławem Czermińskim, podczaszym Wołyńskim, podstarościm, Ierzym-Stanisławem na Markowiczach Hulewiczem, woyskim ziemskim Włodzimirskim, sędzią, y Wawrzyńcem-Stanisławem z Pepłowa Pepłowskim, woyskim ziemskim, pisarzem, urzędnikami sądowemi grodzkiemi Łnckiemi, gdy przypadła sprawa z regestru sądowego, roku y miesiąca wysz na akcie mianowanych, a dnia pierwszego, za przywołaniem woznego generała szlachetnego Adama Walowskiego, między instigatorem sądowym y iego delatorką, wielmożną iey mością panią Heleną Stępkowskiego, wielmożnego niegdy iego mości pana Kazimierza Szlubicza Zaleskiego, podkomorzego Nowogrodzskiego, pozostałą małżąką, wdową, powodką, a wielmożnemi ich mość pany Alexandrem y Alexandrą z Żabokrzyk Stępkowskiemi małżąkami, kasztellanicami Bracławskiemi, cum

assistentia et authoritate iey mość paniey kasztellanicowey Bracławskiey małżąka swego, iako opiekuna małżeńskiego, pozwanemi, tudzież urodzonemi y uściwemi Szymańskim, Konstantym Murawickim, Kwiatkowskim, podstarościm Dublanskim Ulanowskim, Ianem Bobowskim, Wyhowskim, Stroynowskim, Malickim, Kornijowskim, Grzegorzem Haydukiem y innemi sługami y boiarami Dublańskiemi, Dymidowskiemi, Ławrowskiemi wielmożnego iego mości pana kasztellanica Bracławskiego, tamże pozwanemi y stawionemi, za pozwami grodzkiemi Łuckiemi, od powoda po pozwanych w sprawie w nich że niżey inserowanych wyrażoney, na roczki grodzkie Łuckie wydanemi y u sądu ninieyszego produkowanemi, które za podniesieniem od strony powodowey u sądu byli czytane, z których pierwszy tak się w sobie ma: «Athanazy na Miączynie y Macieiowe Miączyński, podskarbi nadworny koronny, Łucki, Krzepicki, Łosicki et caetera starosta. Wielmożnym ich mościom panom Alexandrowi y Alexandrze z Żabokrzyk Stępkowskim, kasztellanicom Bracławskim, małżąkom, cum assistentia et authoritate waszmość mości pani kasztellanicowa Bracławska, iako małżąka y opiekuna waszmości małżeńskiego, z osob y z dóbr waszmościow generaliter wszystkich powagą iego królewskiey mości, a władzą urzędu mego starościńskiego, przykazuię, abyście waszmość przede mną samym albo urzędem moim grodzkim Łuckim na roczkach grodzkich Łuckich, gdy w roku teraznieyszym tysiąc szesset dziewięćdziesiąt dziewiątym, die vigisima mensis Augusti przypadną y sądzone będą, albo ieśliby te niedoszły, na innych po nich do sądzenia nayblizey przypadłych y naypierwiey sądzących się, sami przez się obliczunie y zawicie staneli na instantią y prawne poparcie instigatora sądowego y iego delatorki wielmożney iey mości paniey Heleny Stępkowskiego, wielmożnego niegdy iego mości pana Kazimirza Szlubicza Zalęskiego podkomorzego Nowogrodzkiego pozostałey małżąki, wdowy, powodki, która waszmość pozywa dowodząc sprawiedliwości poddanym swoim Choynickim Iackowi, Iwana Czarnego synowi, y samemu Iwanowi Czarnemu, iż waszmosć, przy naiezdzie swoim cum complicibus suis supraspecificatis, Iacka, syna Iwana Czarnego, potym samego Iwana Czarnego, do waszmosciów dobrowolnie za synem proszącego y w Ławrowie u waszmosciów depraecantem, wziąć w więzienie w iamę kazaliście, w więzieniu w iamie ode dnia dwudziestego dziewiątego miesiąca Maia roku teraznieyszego tysiąc szesset dziewiędziesiąt dziewiątego, do dnia piętnastego miesiąca Junij tegoż roku

więziliście, Iacka zaś, syna Iwana Czarnego, od dnia dwudziestego czwartego miesiąca Maia tegoż roku tysiąc szescset dziewięddziesiąt dziewiątego w więzenie ciężkie wziowszy, w tey że z oycem iamie więziliście, z więzenia z iamy wywlokszy bić kijmi, postronkami nielitościwie, potym katu z Dubna przyprowadzonemu dawszy go w ręce, dnia iednego ciągnąć do szóstego karbu nad zwyczay y prawo, aby żadney niedawał folgi posła za posłem posyłaiąc, drugiego dnia kopę swic o niego zpalić kazaliście, który kat obadwa boki ciało aż do kości przypalił, człowieka okaleczył; na tych że tak pomienionych przegrażacie, okupować się każecie, z domowstwem zabrać, z chałupą spalić przegrażacie się; Borecką babę, która w więzieniu umarła, w lesie zakopać kazaliscie; przez coście waszmość winy prawne na siebie zaciągneli, do krórych win na waszmościach wskazania, taxy ran popieczonych zapłacenia, okaliczenia nagrodzenia tym że poddanym swoim, tudzież do eliberowania z więzienia Maruszy dziwki aresztowaney, y o winy prawne, powodka waszmościow na termin wyszoznaczony pozywa, na którym terminie iako na zawitym, abyście waszmość stanowszy skutecznie odpowiadaiąc usprawiedliwili się. Pisan w zamku Łuckim, miesiąca Augusta czwartego dnia, roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt dziewiątego». Drugi zaś, in causa statutionis, tenoris eius modi: «Athanazy na Miączynie y Maciejowie Miączyński, podskarbi nadworny koronny, Łucki, Krzepicki, Łosicki et caetera starosta. Wielmożnym ich mościom panom Alexandrowi y Alexandrze z Żabokrzyk Stępkowskim, kasztellanicom Bracławskim małżąkom, cum assistentia et authoritate waszmości moscia pani kasztellanicowa iego mości pana kasztellanica, iako małżąka y opiekuna małżęskiego, urodzonym y utściwym Macieiowi Szymańskiemu, Konstantemu Murawickiemu, Kwiatkowskiemu, podstarosciemu Dublanskiemu Ulanowskiemu, Ianowi Bobowskiemu, Wyhowskiemu, Stroynowskiemu, Malickiemu, Korniowskiemu, Grzegorzowi Haydukowi y innym sługom boiarom Dublańskim, Dymidowskim, Ławrowskim, z imion y przezwisk waszmościom mości panowie kasztellanicowie Bracławscy znaiomym, których salvam specificationem powodka niżey mianowana sobie zachowuie, cum assistentia et authoritate z waszmościów de iure debita, z osob y z dóbr waszmościów generaliter wszystkich, powagą iego królewskiey mości, a władzą urzędu mego staroscińskiego, przykazuię: abyście waszmość przede mną samym albo urzędem moim grodzkim Łuckim na roczkach grodzkich Łuckich, gdy w

roku teraznieyszym tysiąc szescset dziewiędziesiąt dziewiątym die vigesima mensis Augusti przypadną y sądzone będą, albo ieśli by te nie doszli, na innych po nich do sądzenia naypierwiey przypadłych y naypierwey sądzących się, sami przez się oblicznie y zawicie staneli, na instantią y prawne poparcie instigatora sągowego y iego delatorki wielmożney iey mości paniey Heleny Stępkowskiego, wielmożnego miegdy iego mości pana Kazimierza Szlubicza Zalęskiego podkomorzego Nowogrodzkiego pozostałey małżąki, wdowy, powodki, abyście waszmość urodzonych y utściwych wyżey wspomionych Macieia Szymańskiego, Konstantego Murawickiego, Kwiatkowskiego, podstarosciego Dublanskiego, Ulanowskiego, Iana Bobowskiego, Wychowskiego, Stroynowskiego, Malickiego, Korniowskiego, Grzegorza Hayduka y innych sług boiarow Dublańskich, Dimidowskich, Ławrowskich, z imion y przezwisk waszmościom mości panowie kasztellanicowie Bracławscy znaiomych, których salvam specificationem powodka sobie zachowuie, przed sąd grodzki Łucki stąwili do wzięcia z nich win prawnych o to: iż oni waszmościom do naiazdu na dobra wieś Choyniki, roku teraznieyszego tysiąc sześćset dziewiędziesiąt dziewiątego miesiąca Maia dwudziestego czwartego dnia stałego, dopomagali, na też dobra naiechawszy za poddanemi gonili, drugich, osobliwie Iacka, Iwana Czarnego syna, Borecką wdowę y Maruszkie dziwkę, wnukę tey Boreckiey, w więzenie wzieli, postronkiem za szyie wedle konia prowadzili, za drugiemi poddanymi gonili, kańczukami poszynkowali (sic), po wsi sposobem nieprzyiacielskim biegali, niewiedziećczego szukali, młyny trzęsli, ludzi trwożyli y insze violentie, w pozwie principalitatis y w protestaciey wyrażone, czynili, a w niestawieniu,—do zapłacenia z nich każdego taxy głowy y podięcia za nich ciężaru tey sprawy; na którym terminie, iako na zawitym, abyście waszmosc stanowszy skutecznie odpowiedaiąc usprawiedliwili się. Pisan w zamku Łuckim, die quinta Augusti, roku tysiąc sześcset dziewiędziesiąt dziewiątego». A po podniesieniu y przeczytaniu tych pozwów, strona powodowa u sądu ninieyszego prosiła y domawiała się, aby sąd stronie pozwaney sprawić się nakazał na wysz ingrossowane pozwy; a potym strony obiedwie, wielmożna iey mość pani Zalęska podkomorzyna Nowogrodzka swym y innych imieniem personaliter, a wielmożny iego mość pan Alexander Stępkowski kasztellanic Bracławski, pozwany, itidem personaliter, u sądu ninieyszego stanowili się, y w tych sprawach rosprawę prawną między

sobą maiąc, controwertowali; których kontrowersy do się zaniesionych wysłuchawszy, sąd grodzki Łucki, y z onych dobrze wyrozumiawszy, na zadaną z boku od successorow niegdy iego mości pana Mikołaia Wereszczaki, w sądzie głownym trybunału koronnego Lubelskiego w roku tysiąc sześćset ośmdziesiąt wtórym otrzymaną condemnaty approbatę, lubo pro interesse duorum capitum sprawa zagrodzona, iednak ad interesse trzeciego brata successorów, którzy w compromis y satisfaccyą nie wchodzili, wielmożnemu iego mości panu kasztellanicowi Bracławskiemu mieysca u sądu dowodzić nakazuie; od kkórego dekretu strona pozwana do sądu głównego trybunału koronnego Lubelskiego appelowała; sąd iey tey appelaciey nie dopuscił, a ona o poparcie iey, o grawamen y szkody, na sąd się protestowała; sąd się też reprotestował, iż tak prawnie bydź rozumiał, ani wniesionemi do sądu raciami może sobie constituere locum standi, uznawa; potym, za podaniem obiektiey na sądowe pomiarkowanie, sąd uznawa, aby in constitutionem ad praesens loci standi, wielmożny iego mość pan kasztellanic Bracławski stronie zarzucaiącey, successorom niegdy iego mości pana Mikołaia Wereszczaki, zakład starościński a sądowi popołowie zakładu starościńskiego natychmiast pod powtorną approbatą zapłacił; od którego dekretu strona pozwana do sądu głównego trybunału koronnego Lubelskiego appelowała, sąd iey tey appelaciey nie dopuscił, a ona o poparcie iey, o grawamen y szkody na sąd się protestowała; sąd się też reprotestował, iż tak prawnie bydź rozumiał; reiecta ad satisfactionem; a ponieważ roku, miesiąca y dnia wysz na akcie mianowanych, wielmożny iego mość pan Alexander Stępkowski kasztelanic Bracławski tak stronie zarzucaiącey iako y sądowi in paenis adiudicatis dosyć uczynił, tedy sąd habere ipsum ad praesens locum standi censet y stronom w sprawie principalney experymentować nakazuie; w experimentowaniu controwersy wysłuchawszy, stronie pozwaney postępować nakazuie; od którego dekretu strona pozwana do sądu głównego trybunału koronnego Lubelskiego appelowała, sąd iey tey appelaciey nie dopuscił, a ona o poparcie iey, o grawamen y szkody na sąd się protestowała; sąd się też reprotestował, iż tak prawnie bydź rozumiał; w postępowaniu, sąd dalszych kontrowersy wysłuchawszy, super ferendam sententiam, do blizko przyszłey cadenciey sądow grodzkich Łuckich deliberandum esse censuit y deliberuie, y tam że stronom na blizko przyszłey cadenciey sądow grodzkich Łuckich termin zawity zachowuie; od którego

dekretu strona pozwana do sądu głównego trybunału koronnego Lubelskiego appelowała; sąd iey tey appelaciey nie dopuscił, a ona o poparcie iey, o grawamen y szkody na sąd się protestowała; sąd się też reprotestował, iż tak prawnie bydź rozumiał; causa statuitionis ad eundem terminum suspenditur et conservatur; co wszystko dla pamięci do xiąg grodzkich Łuckich iest zapisano, z których xiąg y ten wypis pod pieczęcią grodzką Łucką iest wydany. Pisany w zamku Łuckim». U tego dekretu przy pieczęci przycisnioney correcta w te słowa: Correxit Sinnicki. Po krórym takowym wzdaniu strona powodowa na pozwanych iako niestałych dalszego w tey sprawie postępku prawnego prosiła y domawiała się, przeto sąd ninieyszy grodzki Łucki, za niestaniem pozwanych, a za domowieniem się y prawnemi postępkami strony powodowey, przychylaiąc się w tym do prawa pospolitego, w dalszym tey sprawy postępku prawnym, na terminie zachowałym, ratione superimmissionis familiae domesticae, w dobrach szkod poczynienia, poddanych łapania y onych in strictis carceribus trzymania y onych męczenia, sąd ninieyszy banicyą wieczną na pozwanych wskazuie, do publicaciey tey że winy baniciey woznego generała wyszmianowanego przydaie, oraz nakazuie, aby pozwani taxy ran y razow incarceruiącym zadanych nagrodzili pod powtórną banicyą, którą sąd także zaraz na pozwanych skazuie, do publikaciey woznego przydaie y na exekutią odsyła; względem zaś zabicia Boreckiey y innych popełnienia violentij, winę banicyey wieczney sąd ninieyszy przysądza, oraz nakazuie, aby ciż pozwani osobę, która in carceribus hucusque zostaie, uwolnili, pod powtórną banicyą wieczną, którą sąd zaraz skazuie y do publikaciey woznego generała do publikaciey przydaie y onę ex nunc na executią odsyła; nadto w sposob zysku nakazuie, aby pozwani obwinionych, o których rzecz iest, przed sąd ninieyszy natychmiast stawili, pod winą baniciey wieczney, którą sąd w niedośćuczynieniu zaraz wskazuie y do publikaciey woznego generała szlachetnego Adama Walowskiego, apparitora sądowego, przydaie; stawionych zaś w winach prawnych, to iest infamią, na stanu prostego ludziach ucięcie szyie, którą sąd zaraz wskazuie y do publikaciey woznego generała wyszmianowanego przydaie y onych ex nunc na executią odsyła; a iż ichmość pozwani, sprzeciwiwszy się pomienionemu dekretowi, onemu niwczym dość nie uczynili, szkod nie nagrodzili, ani incarcerowanych nie eliberowali, obwinionych nie stawili, tedy wozny wyszmianowany, na to od sądu przy-

dany, dość czyniąc woli y roskazaniu sądowemu, a z powinności urzędu swego woznowskiego, tę winę baniciey wieczney na pozwanych, iako niestałych y prawu pospolitemu sprzeciwnych y nieposłusznych, a na stawić przez nich maiących winę infamiey, wywołania z państw koronnych y wielkiego xięztwa Litewskiego, y na stanu prostego ludziach ucięcie szyie, tu w zamku Łuckim, w izbie sądowey, in praesentia iudicii y innych wielu ludzi zacnych, z różnych woiewództw dla spraw swoich zgromadzonych y onych u sądu pilnuiących, głosem wyniosłym obwołał y publikował, przywodząc to wszystkim do wiadomości, aby z przerzeczonemi pozwanymi, iako wiecznymi banitami y prawu pospolitemu sprzeciwnymi y nieposłusznemi, a przez nich stawić maiącymi, żadnego spułku ani obcowania nie mieli, radą ani pomocą onym iako banitom, a stawionym iako infamisom, nie byli, w domach y maiętnosciach swoich nie przechowywali, ale się z niemi iako banitami y infamisami we wszystkim podług srogości prawney zachowali; o czym on wozny, iż winę baniciey wieczney na pozwanych, iako niestałych y prawu pospolitemu sprzeciwnych y nieposłusznych, a na stawionych winę infamiey, obwołał y publikował, oczewiście przed sądem ninieyszym stanowszy, relacią swoię uczynił y zeznał; a po obwołaniu y publikowaniu tey na pozwanych, iako niestałych y prawu pospolitemu sprzeciwnym y nieposłusznych, win banicyey wiecznych, a na stawić przez nich maiących winy infamiey, sąd ninieyszy tę sprawe z niemi na mocną, skuteczną y nieodwłoczną według prawa do sądu y urzędu wszelkiego, dobrom pozwanych należnych, odsyła exekutią, którą exekutią pomieniony sąd y urząd wszelaki na dobrach pozwanych, a na stawionych na osobach ich własnych, uczynić y odprawić ma y z powinności urzędu swego będzie powinien, pod winami w prawie na niedbałych urzędników opisanemi, mocą dekretu ninieyszego. Co wszystko dla pamięci do xiąg ninieyszych grodzkich Łuckich iest zapisano.

Книга Луцкая декретовая и кондемнацiонная, годъ 1700—1704, № 3062; листъ 633.

LXXIV.

Жалоба заставной владѣлицы села Гаекъ, паніи Путошинской, на вотчинника этого имѣнія, пана Будзишевскаго, о причиненіи ей разныхъ убытковъ и разореніи крестьянъ, въ чемъ Будзишевскій ложно обвинилъ самое Путошинскую. 1701 г., Января 31.

Року тисеча семсотного первого, месеца Януария тридцеть первого дня.

Na urzędzie grodzkim w zamku iego królewskiey mości Włodzimirskim, przede mną Thomaszem Pałuskim, burgrabim zamku Włodzimirskiego, y xięgami ninieyszemi grodzkiemi starościńskiemi, stanowszy oczewiście urodzony iego mość pan Gabryel Kuczewski, małżonek urodzoney icymości paniey Katharzyny Putoszynskiego Gabryelowey Kuczewskiey, córki urodzoney iey mości paniey Iustyny Skińskiego Putoszyńskiey, possesorki zastawney części pewney wsi Haiek, małżąki zeszłego urodzonego iego mości pana Michała Putoszyńskiego, imieniem teyże rodzicielki paniey małżąki swey, przychylaiąc się do protestacyi toties quoties w grodzie Włodzimirskim ante zaniesionych, przeciwko urodzonemu iego mości panu Stanisławowi Budziszewskiemu, haeredem wsi Haiek et evictorem bonorum obligatoriorum częsci wsi Haiek, do których iey mość pani Putoszyńska tak dla słabości zdrowia, iako też uwodzona sprawiedliwością et amicabili compositione. praecludendo viam do prawa, z tymże iego mością panem Budziszewskim hucusque nie czyniła, przeciwko temuż iego mości panu Budziszewskiemu comparens ratione infra scriptorum manifestatur w ten sposob y o to: iż iey mość pani Putoszyńska vigore zapisu obligationis, we wsi Haykach, w którey dwa młyny na rzece pewney zostaią, insimul y według tegoż zapisu zastawnego w iednym młynie tydzień z braniem miarek na samych zastawników ydzie bez przeszkody od dziedzica, a drugi tydzień na dziedzica, iey mość pani Putoczynska tak przeszłych lat, tak przez samego dziedzica iako y arędarza młynow, wielką szkodę w miarkach tak przez przeszłego arędarza żyda miała, iako y teraznieyszego, o co zaszła ante protestatia; y z tegoż arędarza sprawiedliwości uczynić iego mość pan Budziszewski, obiet-

nicami coraz uwodząc, nie uczynił; który że był perfidus, nie chciał go trzymać, inszemu żydowi arędarzowi nowotnemu przeszłą wiosną młyny zaarędował, który także ieszcze większe szkody w miarkach we młynie na tygodniu co raz czynił, maiąc miarki zsypane w skrzyni za mielnikowym kluczem y kiedy chciał to brał modo furtico a za wiadomoscią .... miarki zsypował; y widząc coraz comparens szkodę w miarkach na (tygodniu) paniey Putoszynskiey, querulabatur przeciwko ich mościom panom Budziszewskim ..... gdy miarki z skrzyni coraz kradał, y miała szkody na korcy cztery; od tegoż żyda y mielnika dziesięć miarek z wymiaru żyd z skrzyni, zebrane iey mości paniey Putoszyńskiey, te miarki, furtivo modo w worze żsypane zostawiwszy, chciał zabrać; anno millesimo septingentesimo ultimis diebus Decembris tegoż z schodow z worem y ze zbożem zepchnął, y zboża z worem uie oddał, y ieszcze tegoż zelżył y zesromocił, y gdy iey mość pani Putoszyńska per comparentem quaerulabatur, iego mość pan Budziszewski miasto uczynienia sprawiedliwości ieszcze comparentem, diffidando in vitam, verbis laesivis dishonoravit; sam że iego mość pan Budziszewski tak mielnikowi, iako y żydowi arędarzowi w miarkach krzywdzić kazał, y tenże arędarz z informacyi Waska mielnika iey mość panią Putoszyńską damnificat, mowiąc, że przeszły arędarz miał się dolrze z miarki iey mości paniey Putoszyńskiey, y ty tąk sobie poczynay, byle mnie miarki dochodzili należące; y gdy tegoż arędarza comparens, zdybawszy się z nimi, upominał się miarek kradzionych, protestanta słowami uszczypliwemi zelżywszy, honori nocivis, do niego z kiiem porwał się, który kij z rąk onego wyrwał zelżony, nie biiąc go odszedł; y tenże iego mość pan Budziszewski na zdrowie odpowiedź uczynił; sam że iego mość pan Budziszewski, stadem swym y bydłem dwornym prawie co rok zboża ozime y iare także sianożęci wypasuiąc, iako y poddani iego mości, żadney sprawiedliwości z pastuchów ani z poddanych nie uczynił y nie czyni, iey mość pani Putoszyńska przez lat kilka ma szkodę we zbożach na kop sześćdziesiąt oprócz sianożęci wypasionych, iako protestacye ante zaniesione latius in se obloquuntur, poddanym zastawnym iego mość pan Budziszewski żadnego impedimentu, iako evictor, nie powinien czynić,—tych do robocizn swoich tak w podwodach z drzewem do Włodzimirza, iako y gdzie indziey, także podczas żniw do żniwa swego y koszenia przymuszaiąc, zniszczył y spustoszył, y sam że te zniszczenie onych causavit, że pościem przecz ciż

poddani, przez samego iego mości pana Budziszewskiego zniszczeni, grożą; y poddany iego mości dziedziczny na imie Iarmosz coraz komórki wykradał, tak w zbożu iako y różnych fantach, y ze wsi infugerat ob furtum, na którego iey mość pani Putoszyńska, iako y poddani, quaerulabatur, —nigdy sprawiedliwości nie uczynił, y teraz, gdy do wsi przyszedł na mieszkanie, nie czyni sprawiedliwości, iako y z poddanych swoich y podstarościego Iankowskiego, który mieszkaiąc podle chałupy poddanego zastawnego iey mości paniey Putoszyńskiey na imie Iacka starego Iarmoszuka, tegoż samże iego mość pan Budziszewski (zniscżył) na pańszczyznę swą wyganiaiąc; także w ogrodach iego iako . . . . y podstarościego czeladź podle mieszkaiąc, tegoż iarzywo różne wyrywali, że nie miał się czego iąć y z głodu, terazniey-szych czasów ciężkich na ubogich, precz musiał póść; y gdy tenże do iey mości paniey Putoszyńskiey nachodził na pańszczyznę, zawżdy zastał szkodę w ogrodzie iako y w chałupie, y coraz przed panem Budziszewskim skarżył, sprawiedliwości nie odniosł; sam że iego mość cavsavit prefugum poddanego zastawnego y po nim, co kolwiek się zostało w chałupie iako y w komorze, podstarości iego mości pobrał, a te zniszczenie poddanych na iey mość panią Putoszyńską, siebie samego w niewinności bydź pokazuiąc, kładzie, aby summy według zapisu nie oddał albo mało co, albo nic; a zaś na protestanta inscit, iako by miał poddanego na imie Hrycka Starego zabić, którego poddany iego mości Romanik, gdy temuż Hryckowi groch wyrwał y onego zastał w szkodzie, kiiem zbił, głowę mu kiiem przebił aż do plewy, ziobra kiiem połamał, który od zbicia musiał umrzeć, y tegoż zbitego poddanego protestans posyłał aby . . . . . sprawiedliwości iego mość pan Budziszewski uczynił, czynić nie chciał, tylko z płaczem poszedł; hoc homicidium in innocentia protestantis na protestanta iego mość pan Budziszewski obraca, gotów protestans innocentiam suam per inquisitionem emundare; y owszem poddanych swoich pobuntował, żeby samego protestanta zabili, iakoż zabiciem grożą z iego mością panem Budziszewskim, y protestans nie iest tutus vitae suae ab inculpatis; quae praemissa omnia protestans officio praesenti defert y iey mość panią Potuszyńską, iako y siebie, ratione diffidationis, iure mediante acturum offert, salva reservata melioratione ad praesens protestationis suae, prosząc na ten czas hanc actis connotari, co otrzymał.

Книга Владимірская гродская, записовая, поточная и декретовая, 1701 года, № *1077; листъ 29 на оборотѣ.*

LXXV.

Приговоръ къ смертной казни крестьянъ Емельяна и Давида Шишликовъ за кражу съ помѣщичьяго гумна нѣсколькихъ мѣръ хлѣба.

а) 1702 г., Марта 2.

Przed nami Thomaszem Stephanowiczem, burmistrzem kwartalnym, Ianem Wasiliewiczem, Pawłem Klukowiczem, Łukaszem Zacharyasiewiczem, raycami, Ianem Wasilewiczem, Danielem Iackowiczem, Teodorem Słaboszewskim, Kondratem Alexandrowiczem, ławnikami y urzędem iego królewskiey mości Kowelskim, przytoczyła się sprawa przed sąd urzędu naszego w akcie mianowanego ex parte roboczego Mikołaia Belszewicza gummiennego folwarku Werbskiego, obywatela Dubowskiego, który wnosił przed sąd nasz skargę swoią na obwinionego Omielana Szyszlika w ten sposob y o to: iż ia z roskazania zwierzchności zamku Kowelskiego maiąc w dozorze y za kluczem swoim w folwarku Werbskim stodoły y zboża rożne, w których stodołach na ten czas było młócone zboże, to iest żyto niewiane, y po kilka razy z kupy zboże umnieyszało się, tylko nieznacznie, co ia postrzegszy iego mości panu podstarościemu oznaymiłem, że pokilkakrotnie, znocy zdaiesię, iakoby zkupy żyto umnieysza się; iego mość tedy pan podstarości roskazał w nocy zasieść y pilnować zboża; w tym czasie w nocy, około pułnocy, obwiniony z bratem swoim Dawidem y szwagrem Iwanem, przyszedszy do stodoły, oddarszy łatę u dachu y dachem spusciwszy się, wrota odemknawszy, y żyta nabrawszy, tąż dziurą wyszedł y wszyscy trzey, po worze żyta wziowszy, chcieli nieść; tym czasem stróże przypadłszy, obwinionego poymali z licem, a ci dwa uciekli; który to exces nieraz z wyszmianowanym bratem y szwagrem popełniali y kradli, o co z obwinionego u sądu requirowali sprawiedliwości; którego zboża niewianego wziowszy, było wianego miar trzy y króbka; obwiniony stanowszy na terminie sądowym, znał się do tego, że z bratem y szwagrem swoim chodziliśmy cztyry razy do stodoły y żyto braliśmy, ale że pirwszy przywod był do tego szwagra y brata mego, którzy wprzód sami dwa poszedszy, uczyniwszy istotnie dziurę w dachu u stodoły, w nocy

y zbożą przynieśli, y mnie tak odmówili, że tego nie było znać, cośmy wzieli, chodź y ty z nami; z którymi ia poszedłem, alem żyta nie brał, bom chory był, tylko raz wziołem, a przy drugiey furze ułapiono mię z żytem, a brat y szwager móy uciekli; po których to opisanych controwersyach zeznany był obwiniony Omelan y według secretu (sic) sądowego duchownie był examinowany, ieśliby inszymi czasy przedtym takowych excessów tym podobnych nie czynił; który do żadnego przestępku kradziestwa nie przyznał się, tylko że iuż temu lat trzy, podczas drogości, po trzy snopy na polu pańskim wnocy wzieliśmy, ale ieszcze na ten czas szwagra nie było, y więcey nigdzie nic nie brałem ani kradł; sąd tedy, wysłuchawszy stron oboyga controwersyi, przychylaiąc się do samey słuszności y prawa pospolitego, tudzież referuiąc się do artykułów prawa maydeburskiego, w Porządku opisanego na liście cztyrydziestym dziewiątym o kradzionych rzeczach, gdzie pisze: «zboża albo owoce, gdy kto w nocy z pola ukradnie, abo z sadu abo z gumna, tedy ma bydź obieszon, a zwłaszcza o zboże; a ieśliby to wednie kradł, ma bydź ścięt»; także y do Saxonu, gdzie pisze na liście pięcset pięćdziesiąt siódmym:» który zboże wnocy ukradł, ma bydź obieszon, a ieśliby to wednie czynił,—ma bydź ścięt»; w tymże Saxonie na liście pięćset sześćdziesiąt siódmym, gdzie pisze: «złodzieia, ieśli go kto w domu swoim złapi, chociayby nic nie ukradł, tedy go może zabić, y o złodzieystwo nań skarżyć; ieżeli by też kto kradł drzewo budowne albo co innego wnocy, choćby było mniey niż trzy szelągi, ma bydź sądzon łykiem albo powrozem; owoce z sadu ieżeli by kto kradł y ułapion był by, do urzędu podan, ma bydź sądzon według oszacowania szkod; zboże ieżeliby kto ukradł z pola wnocy albo z gumna młócone albo w snopiech, ma bydź sądzon powrozem» et caetera; także w tymże Saxonie libro secundo na liście sto siedmdziesiątym, gdzie pisze de verbo ad verbum ut supra; do których to artykułów prawa maydeburskiego my sąd referuiąc się, nakazuiemy tym dekretem naszym: poniewaź obwiniony dobrowolnie przed sądem przyznał się, że był własnym authorem popełnienia tego excessu kradziestwa, że wielekroć zboże kradł z folwarku pańskiego, a do tego że go przy licu żyta wnocy poymano, który exces obwiniony że ważył się przeciwko przykazaniu Boskiemu, nie pamiętaiąc na srogość prawa pospolitego, czynić y wielekroć kraść, ażeby za ten niesłuszny uczynek swóy był obieszon, dnia trzeciego, vigore decreti praesentis.

б) 1702 г., Марта 12.

Przed nami Tomaszem Stefanowiczem burmistrzem kwartalnym, Ianem Wasilewiczem, Pawłem Klukowiczem, Łukaszem Zacharyasiwiczem, raycami, Ianem Wasilewiczem, Danielem Iankowiczem, Feodorem Słaboszewskim, Kondratem Alexandrowiczem, ławnikami y urzędem iego królewskiey mości Kowelskim. Przytoczyła się sprawa przed sąd urzędu w akcie mianowanego, między roboczym Mikołaiem Belszewiczem gumiennym forwarku Werbskiego, który wnosił skargę na obwinionego Dawida Szyszlika w ten sposob y o to: iż obwiniony Dawid, przestąpiwszy przykazanie Boskie y nie pamiętaiąc na surowość prawa pospolitego, w kłuni pańskiey żyto kradł pokilkakrotnie wnocy niewiane, którego namierzono wianego mac trzy y króbka; którą szkodę ia widząc, oznaymiłem panu podstarościemu, y kazał strzec w nocy, który z bratem Omelanem y szwagrem swoim wnocy przyszedszy, łatę w dachu oderwawszy, wrota otworzywszy, żyta nabrali, wtenczas stroże porwawszy się brata obwinionego Omelana złapali, a obwiniony z szwagrem uciekł, który po kilku dniach przyszedł do żony swoiey, o którym dała znać gromada do dworu, że iest obwiniony, y kazano go wziąć; o który to exces obwinionego actor u sądu requirował sprawiedliwości; obwiniony stanowszy na terminie sądowym, znał się, że to iuż lat trzy iakeśmy z bratem Omelanem poczęli ten exces czynić, żeśmy z pańskiego pola w snopach żyto brali, ale tylko po trzy snopy wzięliśmy, y iak pan Połkowski wjeżdżał do Werbki, tedyśmy z bratem swoim do szpichlerza pańskiego po postronku spuszczali się trzy razy y po puł króbki hreczki brali, bo więcey niemożna było wyciągnąć; y to teraz wszyscy trzey, to iest ia, brat Omelan y szwager, w kłuni pańskiey sześć razy byliśmy y żyto wynosiliśmy; po których to opisanych controwersyach obwiniony Dawid był examinowany sekretnie, który nic więcey nie przyznał, tylko że między nami zobopólna do tego rada była, ia do szpichlerza spuszczałem się, a brat Omelan do kłuni dziurę wynalazł, ale iam brata na to wszystko namawiałem, y ia do szpichlerza wiedziałem dziurę, bo mię woyt przeszły Szaieński wpuszczał do spichlerza po klucz, iak go był zgubił; sąd tedy wysłuchawszy stron oboyga controwersyi, przychylaiąc się do samey słuszności y prawa pospolitego, tudzież referuiąc się do artykułów prawa may-

deburskiego w Porządku y Saxonie opisanego, gdzie pisze, iako w pierwszym dekrecie na Omelanie, bracie obwinionego Dawida, pisane są artykuły, —nakazuiemy tym dekretem naszym: powieważ obwiniony Dawid zapomniawszy boiaźni Bożey y surowości prawa pospolitego, ważył się pokilkakrotnie od kilku lat ten exces kradzieztwa popełniać y drugich na to podmawiać, to iest brata swego y szwagra, tedy, ażeby za ten przestępek swóy był obieszony, dnia trzeciego według prawa, vigore decreti praesentis.

Книга Ковельскаго городоваго магистрата, годъ 1700—1704, № 1452; листъ 135 и 136 на оборотѣ.

LXXVI.

Жалоба дворянина Ивана-Михаила Корженевскаго на управляющаго Лабунскою волостію дворянина Станислава Гржибовскаго о томъ, что онъ съ помощію Валаховъ и козаковъ, нанятыхъ и городовыхъ, напалъ на село Корженевскаго, Букшинъ, выкочевалъ оттуда въ Лабунь крестьянъ, а погоню, собранную Корженевскимъ, оружіемъ отразилъ. Факты эти подтверждаются свидѣтельствомъ вознаго. 1702 г., Іюля 14.

Roku tysiąc siedmset wtórego, miesiąca Iulij czternastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku iego królewskiey mości Łuckim, przede mną Adamem Niemirowskim, namiesnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego, y xięgami ninieyszemi grodzkiemi Łuckiemi, stanowszy osobiscie urodzony iego mość pan Ian Michał Korzeniowski, swoim y urodzoney iey mości paniey Alexandry Boreykowny . . . . . Korzeniowskiey, małżonki swoiey, iako dobr wsi Bokszyna zastawnych dozywotnich possessorow, iaśnie oświeconych xiążąt, ich mościów: Michała na Wiszniowcu i Zbarazu, hetmana polnego wielkiego xięstwa Litewskiego, i Katharzyny z Dolska Korybutow Wiszniowieckich, Pinskich, Wołkowiskich et caetera starostow, małżonkow, dobr wyżey pomienionych, wsi

Bokszyna, dziedzicow, imieniem, skoro po niezmierney confusiiey swoiey y czeladzi y poddanych swoich poranionych, pobitych, do zdrowia, w nadzieie trochę lepszego, lecz ieszcze nie doskonale pewnego, mogł przyść i akta praesentia adire, z wielką żalu swego contestatią, skarżył, i opowiadał się, i protestował takowym sposobem, przeciwko iaśnie wielmożnemu iego mości panu Jerzemu, albo iakiego innego imienia, hrabi z Wisznika na Dombrowie Lubomirskiemu, staroscie Sądeckiemu, iako ich mości pana gubernatora zamku swego Łabunskiego, infra specificandum, i żołnierzow zaciąznych, wołochow, kozakow, tak zaciąznych, iako i horodowych Łabunskich, in oficio non continentem i w wykocowaniu cudzych okolicznych poddanych non coërcentem; urodzonemu iego mości panu Stanisławowi Grzybowskiemu, zamku i miasta Łabunia gubernatorowi, tych że zaciężnych: wołochow i kozakow i horodowych, do wykocania poddanych informuiącego, fomentuiącego, okolicznie posyłaiącego, także przeciwko tych że wołochow, kozakow zaciążnych i horodowych Łabunskich, osob trzydziestu przechodzących, z imion i przezwisk teraz nie wiadomych, czasu iednak ulterioris tey sprawy poparcia specificandis, uczynku niżey mianowanego principales et exequutores, w ten sposob i o to: iż obżałowany iego mość pan Grzybowski, gubernator Łabunski, wiedząc, że securitas dobr i osób szlacheckich surowemi iest warowana prawami, wykocowania poddanych cudzych prawem także pospolitym, laudis publicis seymikow woiewodztw koronnych iest obostrzone, y przez różne różnych urzędow decreta gravissimis paenis karane et interdictum, tych wszystkich niepamiętny, ufaiąc w ludzi: wołochow, praw koronnych niewiadomych, kozakow zaciążnych i horodowych, dawnego panow swoich posłuszenstwa, przez tak wiele lat, zapamiętałych i z tego posłuszenstwa, a tym bardziey obserwancyey praw, wyzutych, tychże ludzi, ex omni disciplina militari disolutos, na wykocowanie poddanych z okolicznych dobr zażywaiąc, roku teraznieyszego, tysiąc siedmset wtórego, miesiąca Junii tey nocy, która ex die vigesima tertia in diem vigesimam quartam incidebat, tychże Wołochow, kozakow zaciężnych i horodowych, osob przeszło trzydziestu, z miasta Łabunia i wsi, do Łabunia należących, dobra wieś Bokszyn, manu armata, z strzelbą, prochem i ołowiem nabitą, z sahaydakami, łukami, dzidami, kiscieniami uzbroionych nasłał. którzy wołochowie, kozacy i zaciążni, hostili modo, na dobra wieś Bokszyn naiechali, tumult zbudzili, ludzi, mianowicie protestantis mał-

żonkę przestraszyli (z którego przestrachu taż protestantis małżonka do tego czasu laetaliter decumbit), poddanych Bokszynskich: Kuzme z trzema synami, Hryckiem, Wasylem, Piotrem, Andrzeia, tescia Kuzminego z synami trzema: Andruszkiem, Steckiem y Iwanem, ich żony, córki, wołow ośm, krow doynych ośm y z cielenty, iałowych trzy, ozimkow siedmioro, owiec czterdzieści pięć, iagniąt dwadzieścia pięć, koni pięć; Stecka z żoną płużnego hostili modo zabrali, wykocili, iawnie z niemi do Łabunia, zostawuiąc wtyle odwod, poszli; tandem, gdy protestans, iego mość pan Korżeniowski, uprosiwszy z sobą kilku braci szlachty, podobnych przypadkow na siebie spodziwaiących się, czeladź y poddanych swoich Bokszynskich, na swoie własne konie osadzonych, zabrawszy, tychże Wołochow i kozakow, zbiegow swoich uprowadzaiących, dnia tegoż, to iest dwudziestego czwartego mense Iunii, za mil sześć, za wsią, Mańkowce nazwaną, dognał, odwod, wtyle zostawiony, strzelbę, łuki, dzidy opposuerunt, do lasu błotnego, na tabor i większą kupę ludzi protestantem i goniących z protestantem ludzi naprowadzili, od taboru gęsto z samopąłow y inszey strzelby ognia dali y poparli, na popartych z łukow strzelaiąc, dzidy składaiąc, mile dobrą gonili, kiscieniami, dzidami z koni zbiiali, okrutnie, niemiłoserdnie bili, zabiiali, urodzonego Iana Kozłowskiego, Iana Ziembickiego, czeladź protestantis, i roboczych: Kiryła Nereczczuka, Hrycka Nereczczuka okrutnie posiekli, poranili, zbili, na smierć prawie pozabiiali, a co naycięższa z odzieży y chust białych, niezostawiwszy czymby wstyd ludzki zakryć mogli, iako ich matki porodzili, poodzierali; buty, czapki pozdeymowali, koni dwoię z dwiema kulbakami, valoris złotych trzysta (zabrali); drugie konie szlachcie postrzelali, dzidami pokłuli, protestantem mało nie zabili, fuzią, rucznice, dwa pistolety, ładownice, pasy wzięli, zagrabili y między się podzielili, przez co publica securitas est violata, winy prawne na się zaciągneli, protestantem do szkod w zabraniu koni, strzelby, sukień, barwy czeladney, w poranieni y odarciu poddanych, że do tego czasu pańszczyzny, lekuiąc się, nie robią i odbywać nie mogą, do szkod na trzy tysiące przywiedli: o co wszystko protestans, prawnie czynić obiecuiąc, salva teyże protestacyey reseruata sibi melioratione, hanc actis connotari prosił; co i otrzymał. Ian Michał Korzeniowski manu propria. A natychmiast, stanowszy oczewiscie wozny generał woiewodztwa Wołyńskiego y innych, opatrzny Fedor Zackowski z Knerutu, w moc wierney, prawdziwey y skuteczney

relacyey swoiey, iawnie, ustnie y dobrowolnie zeznał: Iż on, maiąc przy sobie stronę szlachtę, urodzonych ich mościów panow: Piotra Moszakowskiego i Iana Buszynskiego, na urzędową requisitią urodzonego iego mości pana Iana Korzeniowskiego, roku teraznieyszego, anno praesenti, millesimo septingentesimo secundo, mensis Iunii die vigesima sexta, do dobr wsi Bokszyna condescendował, gdzie, naypierwey we dworze tegoż iego mości pana Korzeniowskiego, urodzonego pana Iana Kozłowskiego, na łóżku, smiertelnie choruiącego, razow trzy na plecach, szablą ciętych, długich, szerokich, krwawych, głembokich, na tych że plecach, wszystkich sinich, krwią ociekłych, od kiscieni i obuchow razow, ile mogł w sinialości rozeznać, sześć; na lewym boku, szablą na zebrach cięty, szeroki, krwawy, po częsci głęboki; w głowie z lewey strony dzidą pchnięty; Iana Ziembickiego: w głowie razow dwa, szablą ciętych, krwawych, długich, szerokich, z przecięciem kosci, głembokich, iako cerulik powiadał, smiertelnych; lewą rękę, kość w kilkoro przetrąciwszy, że iuż więcey władać nie może, cale okaliczoną; w głowie razow trzy obuchowych, sinich, spuchłych; raz czwarty niżey pasa, dzidą pchnięty, widział i urzędownie oglądał. Potym na wsi, w dom roboczego Kiryła Nereczczuka, z wyżey pomienionemi ich mośćmi panami szlachtą, condescendował y tego, na łóżku choruiącego, iako cerulik powiadał, smiertelnie; raz ieden od czupryny do ucha, szablą cięty, krwawy, długi, z przecięciem kości, do mozgu głęboki, y ten nayniebespiecznieyszy; boki obadwa obuchami, rurami zbite, sinie, krwią ociekłe, razow w nich rozeznać trudno było. Item w domu Hrycka Neratczczuka, także na łóżku chorego, u niego razow dwa: z lewego boku, szablą zaciętych dwa, krwawych, długich, szerokich, głembokich do kości, na ręce lewey, nad łokciem raz trzeci, niżey łokcia raz czwarty, od tego razu raz pięty w samym łokciu lewey ręki, wszystkie krwawe, szerokie, głembokie z widomym na rękę okaleczeniem; plecy, boki, rękę prawę, spuchłe, sinie, krwią obiegłe, dla którey razow doyrzeć było niepodobna, także widział y urzędownie oglądał. Które razy pobici wszyscy poranieni mienili sobie bydź zadane od Wołochow, kozakow zaciążnych y horodowych z miasta Łabunia y wsiów do niego należących, roku, dnia w protestacyey mianowanych, co tenże wozny, z wyżey pomienionemi ich mościami pany szlachtą, oswiadczył y o tym tę swoię relatią zeznał, o którey przyięcie prosił, co i otrzymał. Tenże wozny zeznał, iż on, roku teraznieyszego, tysiąc siedmset wtórego, miesiąca Iulii

dnia pierwszego, maiąc przy sobie stronę szlachtę, urodzonych ich mościów panow: Stefana Maleckiego, Kazimierza Wasilkowskiego, był w mieście Łabuniu, także ad requisitionem iuridicam urodzonego iego mości pana Korzeniowskiego, gdzie do zamku, przez warte na mieście kobylicą zasunionym y w bramie ściśnioney, niedopuszczony do zamku, teyże warcie, głosem wyniosłym, potym na mieście woytowi y burmistrzom Łabuńskim, że iaśnie wielmożnego iego mości pana Ierzego hrabie z Wisznicza na Dombrowie Lubomirskiego, starostę Sądeckiego, urodzonego iego mości pana Stanisława Grzybowskiego, komendanta albo gubernatora miasta y zamku Łabunia, Wołochow, kozakow zaciążnych y horodowych, w liczbie trzydzieści y sześć, iego mości panu Grzybowskiemu z ymion y przezwisk znaiomych y wiadomych, iako od iego mości na naiazd dobr wsi Bokszyna y wykocowanie poddanych specifikowanych, posłanych; także roboczych: Kuzmę z synami trzema, Andreia Boyka z synami także trzema, Stecka trzeciego, z ich żonami, córkami, wołami, konmi, bydłem, z dobr wsi Bokszyna, y wszystkie ich ruchomości, roku y dnia, w protestatiey mianowanych, zbiegłych, przez naiezdnikow kozakow, Wołochow wykocowanych, odbitych, do miasta Łabunia zaprowadzonych, tamże w Łabuniu, czyli we wsi, do miasta Łabunia należącey, bytem osiadłych, aresztował y urzędownie do rosprawy prawney, w taxie, w prawie opisaney, aby do rosprawy prawney dotrzymani y stawieni byli, zaręczył, ich mościami panami szlachtą, przy sobie obecnemi, oswiadczył y o tym rellatią swoię zeznał; o którey przyięcie prosił, co y otrzymał.

Книга гродская Луцкая, поточная, 1702 года, № 2582, листъ 461 на оборотѣ.

LXXVII.

Жалоба пановъ Свипоровъ на Житомирскаго войскаго Захарія-Яна Богуцкаго и пановъ Виногродскихъ о притѣсненіи крестьянъ въ селѣ Метыйкахъ, присвоенія мыта и другихъ претензіяхъ. 1702 г., Іюля 14.

Року тысяча семъ сотъ второго, мѣсяца Юля четырнадцатого дня.

На уряде кгродскомъ, въ замку его королевской милости Овруцкомъ, передо мною Даніелемъ Левковскимъ, намесникомъ на тотъ часъ

и реентомъ кгродскимъ Овруцкимъ, и книгами нинешними кгродскими Овруцкими, comparens personaliter urodzony iegomość pan Ian Stanisław Skipor, syn urodzonego iegomości pana Mikołaia Skipora, horodniczego Owruckiego, suo et parentum suorum nomine, quam primum acta praesentia adire potuisset, tak zaraz przeciwko urodzonym ich mościom panam Zacharyaszowi Ianowi y Annie Zahorowskiego Boguckim, woyskim Żytomirskim, małżonkom, Ianowi y Annie Boguckiego Winogrodzkim małżonkom, zięciowi y córce ich mościów panow Boguckich małżonkow, solenniter protestatur in hunc modum: iż ichmość panowie Bogнccy małżonkowie, maiąc w iedney pewney wsi Metyikach, w powiecie Owruckim leżącey, pewną cząstkę swoię w teyże wsi Metyikach, y ichmość panowie Winogrodzcy małżonkowie sortem tertiam possident, rodzic zaś protestanta połowę tey wsi Metyek dziedzicznym trzyma prawem; nie kontentuiąc się tym ichmość panowie Boguccy małżonkowie, że w rokach przeszłych tysiąc sześćset dziewiędziesiąt czwartym, tysiąc siedmsetnym, tysiąc siedmsetnym pierwszym, y teraznieyszym tysiącznym siedmsetnym wtórym, od uczynionego podziału tey wsi pomienioney Metyek między dziedzicąmi y konkurentami, rodzicowi protestantis et totae familiae eius wielkie a nieznośne czynią y czynić nie przestaią krzywdy, szkody y wiolencie, to iest pola gwałtownie, nawozy, ogrody odeymuią, siali y pod siebie y dotąd podwłaszczali, z nich żboża bez dziesięciny pozbierali, iarzma y sochy poddanym protestantis rodzica na pańszczyznie pola orzącym rąbali, czeladnikiem ze wsi pan Winogrodzkiego nazwanym Samborskim, myta od kupcow przechodzących y obwiastki, na rodzica protestantis w pół należące, biorą na siebie, to sobie przywłoszczaią y pożytkuią, przez co szkod nie mało, iuż letko one otaksowawszy, na tysiąc złotych polskich rodzicom protestantis nanieśli y naczynili; tym tedy nie ukątentowawszy się, ichmościów panów Winogrodzkich małżonkow, zięcia y córkę swoią, informowali, aby protestantom co mogą czynić czynili krzywdy y oppraessie, iakoż ichmość panowie Winogrodzcy małżonkowie, informati od ichmościow panów Boguckich małżonkow, rodzicow swoich, nie tylko że od pomienionego podziału dobr wsi Metyek, pewnego dworzyska Syngnrowskiego, w pół z rodzicem protestantis rozdzielić należącego, na krokow dwanaście sobie przyiowszy, na tak częste requisitie y żądania rodzica protestantis podzielić nie chcą, ale w roku przeszłym, nulla data occasione, u roboczych Iacka Połubotka dziedzicznego Metyikowskiego, na część rodzica protestan-

tis należącego, z Ukrayny do Metyek na stare swoie dziadowskie siedlisko przeszłego (którego rodzic protestantis zbożem zapomagał, sobie onego utrzymuiąc, na onego utrzymywanie na kilkadziesiąt złotych polskich zboża wydał,) y u roboczego Iacka przezwanego Ucha, protestantis rodzica poddanego itidem, wprzód konie z paszy z pola iałowego zabrawszy, panszczyżnę sobie sochami y bronami odrabiać kazali, którzy nic nie będąc winnemi y nie ichmościow będąc poddani, ale rodzica protestantis, dniów kilka sochą, swoiemi wołami Iacko Ucho, a drugi Iacko Połubotek koniem swoim, dniów kilka obżałowanym ichmościom panom Winogrodzkim małżonkom orać y bronować, w pietrowke, o głodzie, musieli, dla którey okazyey tento Iacko Połubotek znowu z Metyek, z tym co rodzic protestantis onemu dawał y z swoim uboztwem, precz poszedł, przez którego chłopa wygnanie od obżałowanych ichmościow panow Winogrodzkich małżonkow protestant szkody sobie na tysiąc złotych polskich być kładzie; tenże iegomość pan Winogrodzki Iackowi Uchowi córkę na imię Hapkę kiiem w roku tymże okrutnie zbił, która od tego zbicia niedziel kilka smiertelnie leżała y mało nie umarła; tenże iegomość obżałowany temuż Iackowi Uchowi wieprza karmnego valoris złotych polskich czterdzieści zastrzelił; ad extremum drogę, teraz anno praesentis tysiąc siedmsetnego wtórego, do dworu protestantow Metyikowskiego pogrodził; pole także pomienionego poddanego Iacka Połóbotka, onego wygnawszy, poorał y sobie przywłaszczył; o co tedy wszystko protestant protestowawszy się, salva manente melioratione huius protestationis et viam iuris sobie zostawiwszy, na ten czas o przyięcie oney prosił, co y otrzymał. Stanisław Skipor.

Книга Овруцкая гродская записовая и поточная, 1700—1703 года, № 5220; листъ 580 на оборотъ.

LXXVIII.

Жалоба Житомирскаго подчашаго Стефана-Петра Ржечицкаго на шляхтянку Браницкую, бывшую передъ тѣмъ въ замужествѣ за его крестьяниномъ, объ увозѣ оставшагося послѣ ея перваго мужа имущества и прижитаго съ нимъ сына, котораго Ржечицкій считаетъ своимъ крѣпостнымъ. 1703 г., Іюля 24.

Roku tysiąc siedmset trzeciego, miesiąca Iulii dwudziestego czwartego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku iego królewskiey mości Łuckim, przede mną Adamem Niemirowskim, namieśnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego, y xięgami ninieyszemi grodzkiemi comparens personaliter urodzony iegomość pan Kazimierz Bogucki, sługa wielmożnego iegomości pana Stefana-Piotra z Rzeczyce na Stobuchwie y Werchach Rzeczyckiego, podczaszego Żytomirskiego, imieniem tegoż pana swego cum summo dolore świadczył y manifestował się solenniter przeciwko urodzonemu iegomosci panu Iózephowi seu cuiuscunque nominis Branickiemu y Maryannie, primi voti Marcina Staniewicza, poddanego dziedzicznego z miasteczka Stobnchwy pana manifestantis, niegdy małżonce, secundi vero voti Branickiey, w ten sposób y o to: iż gdy pan manifestantis tegoż nieboszczyka Staniewicza iako poddanego swego wziąwszy do usługi dworskiey a obaczywszy w nim capacitatem do ekonomii, rządy gospodarskie y podstarostwo naypierwey w miasteczku Stobuchwie przez lat kilka, potym we wsi Werchach także przez lat kilka, itidem we wsi Obzyrze przez lat kilka, circiter wszystkiego przez lat dwanaście, pomienionemu nieboszczykowi Staniewiczowi w ręce oddał y konfidował; nieboszczyk zaś, abutendo tą pańską łaskę, cum enormi damno substancyey pańskiey, maiąc w administracyey swoiey gumna, crescencye, czynsze, danie, miody, osypy, nabiały, owo zgoła wszystkie dóbr prowenty, sprawował się non curando pańskiego commodum, ale wszystko, w to intentus zostaiąc, iako by do własnego iako naywięcey sposobił worka, iakoż i znacznie bo na kilkanaście tysięcy sposobił, co suo tempore deducetur, pokłonami, wykła-

dami zdzieraiąc poddaństwo; ta tak wielka nieżyczliwość nieboszczykowska, łakomstwo y uszczerbek substancyey pańskiey gdy do uszu y baczenia pana manifestantis przyść prędko nie mogła, iedno dla niebytności pańskiey częstey w domu, traktuiącego w woysku usługę oyczyzny, tudzież dla wielkich w trybunałach przez czas niemały spraw, a ieżeli też a latere doszło co pana wiedzieć, tedy connivebat, będąc tey nadziei, że iak się chłop ożeni, potomstwo spłodzi, to zbiór iego zostanie w domu y maiętności pańskiey, y tak cum iusta vindicta zatrzymywał się, pańskie tylko onemu daiąc napomnienie, tandem skłaniaiącemu się do stanu małżeńskiego, gdzie mu się podoba to,—y tego pan nie bronił; a w tym po ożenieniu do swoiey niewierności, nieżyczliwości, łakomstwa, altero tanto przyczynił, maiąc do tego koadjutorkę żonę swoię, w czym gdy się pan manifestantis iuż znacznie postrzegać począł, tandem nieboszczyk, czyli permissione Dei, czyli ex malignitate złego przyiaciela accelerantis podobno fata, prawie nagle et delirando ante obitum w rok po ożenieniu na podstarostwie w Obzyrze umarł, zostawiwszy z pomienioną żoną syna iednego, a panu manifestantis żadnego z naymnieyszey rzeczy za tak wiele lat nie oddawszy rachunku, ani żadnego na regestrach nie zostawiwszy wywodu; gdy tedy pozostała żona iego, ad praesens pani Branicka, fictisis lacrimis do tego pańską łaskawość nakłoniła, że w sekwestrze po śmierci męża nie zostawała, a spytana przez pana manifestantis, gdzie są pieniądze z moiey substancyey od twego męża zebrane, odpowiedziała, że mnie mąż nieboszczyk wyprawiaiąc na oborę z kucharkami rzekł: «żono, nie chcę ia, żeby o naszych kożden wiedział pieniądzach», poszedł tedy y zakopał ich; gdym się o te pieniądzie pytała nieboszczyka, on się śmiać y hrehotać poczoł, taczaiąc się po ziemi, mówiąc: «diaboł że o nich wie»; te są formalia relacyey samey Staniewiczowey, ad praesens Branickiey; a gdy wszyscy natenczas służący mówili panu, że to fałsz, co Staniewiczowa powiada, i że sama wzięła pieniądze, iednak pan nie chcąc na ten czas następować na nią, kazał iey szukać tych pieniędzy, obiecuiąc ludzi dać do pomocy a odpowiedziawszy adstantibus: «dam iey teraz pokóy, kiedy ona wzięła, wyiawi się to za czasem». Wtym też Staniewiczowa, inscio pana protestantis, z maiętności uiechała z synem pozostałym; zaiechawszy do nieiakiego Bankowskiego, oyca swego, gdzie gdy ad reddendum calculum y oddanie syna, iako poddanego, bywała requisita, y z oycem do pana manifestantis listownie czyniła supliki w

rzeczy upraszaiąc na wiwendę dla dziecięcia, które za podrośnięciem choć trochy oddać deklarowała, y kurcząc się z umysłu, gdy znaczną na kilkanaście tysięcy, co całey okolicy notum, z substancyey pańskiey zebraną summę po mężu swym nieboszczykn wzięła, puściwszy echo, że zakopane bez iey wiadomości pieniądze. O to wszystko gdy pan manifestantis pro solita clementia nie następował na nią, daiąc tylko przez różne osoby adintendę, teraz tedy, anno praesenti dnia dwudziestego pierwszego Lipca, pan manifestantis, napisawszy list do teyże pani Branickiey cum omni humanitate, nie iako do tey, która za iego dziedzicznym poddanym była, ale iako do sąsiadki y przyiaciółki, przez rodzonego brata męża iey nieboszczyka Stefana Staniewicza, a swego poddanego dziedzicznego Stobuchowskiego, posłał do wsi Łomaczówki, w woiewodztwie tuteyszym a powiecie Łuckim leżącey, gdzie na ten czas pani Branicka z swoim małżonkiem mieszka, dawszy temuż Staniewiczowi dwa listy: ieden od Bankowskiego, oyca pomienioney Branickiey, a drugi od teyże samey Branickiey do nieiakiey pani Bogóckiey, sługi na ten czas wielmożney ieymości paniey Doroty z Kuropatnik Rzeczyckiey, podczaszyney Żytomirskiey, upraszaiąc o instancyą do państwa a wyrażaiąc w nich poddaństwo syna swego. Gdy tedy pomieniony Stefan Staniewicz, przyiechawszy do dworku panów Branickich pomienionych we wsi Łomaczówce, zastał na ten czas samą panią Branicką y oddał list od pana manifestantis, krzyknęła zaraz pani Branicka furenti similis: «wiem ia, w iakiey to materyey list ten od pana twoiego!» rzuciwszy listem o stół czyli o ziemię; potym gdy tenże Staniewicz mówił modestissime, że mam listy dwa, ieden od oyca waszeci pana Bankowskiego nieboszczyka, drugi od samey waszeci, suplikuiącey do państwa mego, a wyznawaiące poddaństwo syna waszecinego, a synowca mego rodzonego,—rzekła: «ukaż mi te listy»; które gdy on, nie spodziewaiąc się nic takowego, oddał do rąk iey, pierwszy list od oyca swego Bankowskiego poszarpała, nogami depcząc, drugi od niey samy pisany ucalał, przecie które listy trefunkiem tenże Staniewicz pozbierał po ziemi; y te listy ieden podarty, drugi cały, ad acticandum podaią się cum effideiussione; tamże wielkim głosem wołać poczęła: «iakiem dobra, iako twóy pan, nie doczeka tego pan Rzeczycki, żeby móy syn poddanym był iego, dości mię twoia pani wydoiła, gdym za iey poddanym, a twoim bratem była» y tam nie pamiętaiąc na chleb y dobrodzieystwa państwa manifestantis, osobliwie samey ieymości

łaskę, słowami nieutściwemi, cokolwiek z nieuwagi białogłowskiey ślina do gęby przynieść mogła, na honor państwa manifestantis targała się, krzycząc na Staniewicza: «nie doczekał twóy brat mieszkać ze mną nad rok, przysięgam, poczekay ieno—y ty pewnie mi nie doczekasz roku!» W tym sam pan Branicki, który na ten czas w pasiece, przy dworku będącey, y z chłopcem małym Staniewiczem był, przychodzi, y porwawszy list od pana manifestantis pisany y krótko przeczytawszy, zawoła na Staniewicza: «toś ty brat nieboszczyka męża żony moiey, toś chłop y poddany pana Rzeczyckiego?» Na co gdy pomieniony Stefan Staniewicz modeste odpowiedział, «to prawda żem chłop y poddany dziedziczny iegomości pana Rzeczyckiego, a brat rodzony męża nieboszczyka małżąki waszmości», na te słowa zagniewany pan Branicki, porwawszy się ad arma, krzyknął wielkim głosem: «kijów na chłopa, a takiey matki syna! wnet ci, chłopie, kulę w bok wsadzę! nie będę ia ani żona moia odpisowała do pana Rzeczyckiego, ieno zeszlę kogo do niego». Tam pomieniony Stefan Staniewicz w takim hałasie y zaiątrzeniu widząc iawne periculum zdrowia swego, do konia co prędzey przypadłszy, ledwie się z życiem wyrwał. O te tedy wszystkie pretensye, szkody, ile gdy teraz te iawiaią się y ukazuią pieniądze, przez danie ich na kondycyą y różne handle od paniey Branickiey, tudzież przez sprawowanie sukień bogatych, stroiów y innych rzeczy od teyże paniey Branickiey, iako o konfuzyą y obelgę państwa swego, tudzież y o restytucyą młodego Staniewicza, poddanego dziedzicznego państwa swego, y dyffidacią na życie Stefana Staniewicza, poddanego państwa swego, modernus manifestans, meliorationem, auctionem, iako potrzeba ukaże, y dokumenta, które się wynaleźć mogą, nauczą, zostawiwszy panu swemu y sobie, y o to swego pana wielmożnego iegomości pana Rzeczyckiego podczaszego Żytomirskiego z pomienionymi obwinionymi iure acturum velle deklaruie. Kazimierz Bogucki m. p. Correctum.

Книга Луцкая гродская поточная, 1703 года, № 2583; листъ 794.

LXXIX.

Жалоба священника селенія Сивокъ, Тимоѳея, на пановъ Михаила и Константина Боженцовъ-Еловицкихъ о захватѣ имущества, оставшагося послѣ смерти отца жалобщика, «засѣдѣлаго» крестьянина того же селенія Сивокъ, незадолго до смерти перешедшаго на жительство въ имѣніе Еловицкихъ Лановцы. 1703 г., Іюля 30.

Roku tysiącznego siedmsetnego trzeciego, miesiąca Iulii trzydziestego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi grodzkiemi Krzemienieckiemi y przede mną Bazylim Bieniaszewskim, namiestnikiem burgrabstwa Krzemienieckiego, stanowszy oczewiście wielebny ociec Tymofiey, przezbiter cerkwi Siwkowskiey, przeciwko urodzonym ichmościom panom Michałowi, oycowi, y Konstantemu, synowi, Bożencom-Iełowickim solenniter skarzył się y manifestował o to: iż co niegdy Ostap, ociec manifestantis, poddany iaśniewielmożnego iegomości pana Alexandra na Iabłonowie Iabłonowskiego, chorążego wielkiego koronnego, Ruskiego etc. starosty, we wsi Siwkach, dobrach iegomości, od lat czterdziestu ziemstwo zasiedziawszy y tam mieszkaiąc, w konie, bydło, pasiekę y inne niemałe gospodarstwo zapomógł się, a potym, w roku świeżo przezłym tysiąc siedmset wtorym, z tychże dóbr wszystkie gospodarstwo zabrawszy, do wsi Łanowiec, dóbr wyszrzeczonych ichmościów panów Iełowickich, zaszedł y tam w puł roku umarł; po którego śmierci manifestans, syn onego, iako należyty sukcessor, w roku teraznieyszym tysiąc siedmset trzecim, miesiąca Iunii piętnastego dnia do wsi pomienioney Łanowiec poiechawszy y wyszrzeczonego iegomości pana Konstantego Iełowickiego tamże praesentem zastawszy, upraszał iegomości, aby manifestantowi, iako należytemu sukcessorowi, tegoż gospodarstwa y ruchomości po oycu iego pozostałych udzielił y oddał; który to iegomość pan Iełowicki, snać z informacyey wyszrzeczonego iegomości pana Iełowickiego rodzica swego, nic a nic z pomienionego gospodarstwa po oycu manifestantis pozostałego nie dawszy, ieszcze konia zgniada karego, bardzo dobrego, valoris czterdzieści talerów

bitych, manifestantis własnego, bez dania naymnieyszey okazyey violenter wzioł y zagrabił, którego konia ad multas requisitiones manifestantowi nie przywrócił; przez co obżałowani w winy grabieżowe y sowitość onego popadli y do szkod manifestanta przywiedli; w czym manifestans iteratis przede mną urzędem oświadczywszy się y manifestowawszy y tey manifestacyey meliorationem zostawiwszy, prosił, aby to wszystko actis connotowano było, co y otrzymał. Tymofiey, prezbiter Siwkowski. Correctum.

Книга Кременецкая гродская, записовая, поточная и декретовая, 1703 года, № 1612; листъ 315.

LXXX.

Жалоба Житомирскаго стольчика Адама Путошинскаго на крестьянъ села Коршова о томъ, что они способствовали бѣгству многихъ крестьянъ изъ имѣній его Гати и Воютина и скрывали у себя, какъ ихъ самихъ, такъ и ихъ имущество. 1701 г., Марта 11.

Roku tysiąc siedmset czwartego, miesiąca Martii iedynastego dnia.

W roczki sądowe grodzkie Łuckie, od dnia czternastego miesiąca Februarii, roku teraz idącego, wysz na akcie mianowanego, przypadłe y sądownie odprawować się zaczęte, przede mną Wawrzyńcem Stanisławem z Pepłowa Pepłowskim, woyskim ziemskim, podstarościm grodzkim Łuckim, y xięgami ninieyszemi grodzkiem Łuckiemi, comparens personaliter urodzony iegomość pan Adam na Hati Putoszyński, stolnik Żytomirski, iako skoro pewną z narracyey niektórych wiary godnych ludzi powzioł wiadomość y sam tego doszedł, przez kogo primario dziedziczne dobra iegomości, połowica wsi Hati, przez wykocenie poddanych, secundario dobra zastawne tegoż iegomości część wsi Woiutyna itidem przez takoweż wykocenie zruinowane zostały, tak zaraz, praecavendo securitati suae et subsecuturae substantiae iacturae, solenniter protestował się naprzeciwko

roboczym: Iarmole Hulowi, Sawce, Andriiowi mielnikowi, Hrycysze mielnicce wdowie, Semenowi Bubniłowi, Andruszkowi Stryżybrodzie y innym poddanym Korszowskim, po imionach y przezwiskach ich iaśniewielmożnemu dziedzicowi y administratorom tychże dóbr Korszowa, do klucza Połońskiego należących, lepiey wiadomym, iako wykotcom y depopulatorom dóbr wyżey mianowanych comparentis o to: iż pomienieni poddani Korszowscy, mało na tym maiąc, że anteactis annis, różnych miesięcy y dni, w colligacyey będąc z poddanymi Hackimi, tychże poddanych comparentis Hackich z żonami, dziećmi, końmi, wołami y ze wszystkim sprzętem gospodarskim wykociwszy, tychże zbiegow wykoconych dwudziestu y czterech z oboiey części wsi Hati u siebie w domach we wsi Korszowie ze wszystkim przechowywali (iakoż niektórych z nich czeladź protestantis tamże w Korszowie złapawszy, do pana swego przyprowadzili), a potym gdy iuż pogonie ucichły, tychże zbiegłych poddanych niewiedzieć gdzie w nocy wyprowadzili, przez co maiętność Hat' wcale spustoszyli, lecz y teraz novissime, roku tysiąc siedmset czwartego, die septima Martii, ciż deplodiatores, od swoiey nie superseduiąc zawziętości, widząc, że za pierwszy uczynek swóy żadney poeny nieponieśli, gdy iuż poddanych Hackich mało co zostało na gruntach Hackich, z tąż imprezą na ruinę y szkodę protestantis, actu quo supra, pod wieś Woiutyn część zastawną eiusdem comparentis podjachali y w teyże części Woiutyńskiey poddanych ciągłych dziedzicznych, to iest Pawła Sadła z synem Hryckiem y córką dziwką, drugiego Onyśka Klimczuka z żoną y dziećmi, trzeciego Iwana Bihuńca Mirczuka z żoną y Piotrem bratem iego z rodzonym, młodzieńcem, ze wszystkimi tych wszystkich poddanych sprzężaiami, dostatkami y ruchomościami wykociwszy, do wsi Korszowa do domów swoich zaprowadzili, y tychże zbiegów y substancyą ich między siebie porozbierawszy, utaili; iakoż defacto wynalazł się u Iarmoła Hula, za którym córka Pawła tegoż zostaie, Paweł ociec Sadło, z synem, córką y ruchomościami, a zaś owce, swini, woły y inny sprzęt domowy u Sawki, a gdy oyca Pawła czeladź protestantis pred wroty Hulowemi pośrzód wsi poimali, tedy syn Saluk Hryć z dziewką córką Pawła tegoż przechował się ze wszystkim sprzętem u Semena Bubniła, inni zaś zbiegowie ze wszystką substancyą swoią u wykotców swoich, to iest u Andrzeia mielnika, u Hrycychy mielniczki wdowy, u Andrzeia Stryżyborody, w potaiemnym sequestrze do tych czas zostaią w Korszowie, ubi sunt praeventi; przez

co obwinieni wykotcy wyszmianowani, prawu pospolitemu sprzeciwiwszy się, w rigor prawny o wykotcach constitutionibus regni opisany popadli, a protestuiącego przez wykocenie poddanych z Hati y Woiutyna do ruiny wielkiey y do szkod przywiedli; o to tedy a zatym pro sumendis poenis legum praefatus comparens iteratis protestowawszy się vicibus, deklarował to, iż praevento officioso aresto et citatione, ad mentem legis publicae referuiąc się, na tych wykotcach wyżey pomięnionych poenas legum vindicabit et pro statuendis deplodiatoribus, in foro cum quo et ubi de iure venerit, prawnie sobie postąpi, salva manente tey protestacyey swoiey melioratione, y prosił, aby to actis praesentibus connotatum było, co y otrzymał. Adam Putoszyński, stolnik Żytomirski, manu propria.

Книга Луцкая гродская поточная, 1704 года, № 2585; листъ 485 на оборотѣ.

LXXXI.

Постановленіе Луцкаго гродскаго суда объ отсрочкѣ рѣшенія дѣла между Житомирскимъ подчашимъ Стефаномъ Петромъ Ржечицкимъ и бывшею въ замужествѣ за его крестьяниномъ шляхтянкою Браницкою. 1704 г., Апрѣля 19.

Roku tysiąc siedmset czwartego, miesiąca Aprilis dziewiętnastego dnia.

Na roczkach sądowych grodzkich Łuckich, od dnia dwudziestego siódmego miesiąca Marca roku teraz idącego, wysz na akcie mianowanego, przypadłych y sądownie odprawować się zaczętych, przed nami, Wawrzyńcem Stanisławem z Pepłowa Pepłowskim, woyskim, podstaroscim grodzkim Łuckim, Ierzym Stanisławem na Markowiczach Hulewiczem, woyskim ziemskim Włodzimirskim, sędzią y burgrabim, Ianem Władysławem na Wiszeńkach Grzymałą-Ochotnickim, podstolim Żytomirskim,

pisarzem, urzędnikami sądowemi grodzkiemi Łuckiemi, przypadła sprawa z regestru sądowego za przywołaniem woznego szlachetnego Adama Walowskiego, apparytora sądowego, między instygatorem sądowym y iego delatorami wielmożnemi ichmość pany Stefanem Piotrem z Rzeczyce y Dorotą z Kuropatnik Rzeczyckiemi, podczaszemi Żytomirskiemi, małżonkami, samey ieymości cum assistentia et authoritate iegomości pana podczaszego Żytomirskiego iako małżonka y opiekuna małżeńskiego, aktorami, a urodzonemi ichmość pany Iózefem sive alius cuiusvis nominis y Maryanną pierwszego małżeństwa uczciwego Marcina Staniewicza, poddanego wyżey mianowanego powoda miasteczka Stobychwy, a teraz urodzonego pana Iózefa, Branickiemi, małżąkami, pozwanemi, za pozwem grodzkim Łuckim od powodów po pozwanych na termin sądzenia się roczków grodzkich Łuckich w sprawie niżey mianowaney wydanym y u sądu nineyszego produkowanym, który za podniesieniem od strony powodowey u sądu był czytany y tak się w sobie pisany ma: Athanazy na Miączynie, Macieiowie y Potaiowie Miączyński, podskarbi nadworny koronny, Łucki, Krzepicki, Łosicki etc. starosta, pułkownik woyska iego królewskiey mości. Urodzonym ichmościóm panom Iózefowi, sive alius cuiusvis nominis, Maryannie, pierwszego małżeństwa uczciwego Marcina Staniewicza, poddanego niżey mianowanego powoda miasteczka Stobychwy, a teraz urodzonego pana Iózefa, Branickim małżonkom, z osoby y z dóbr waszmościów generaliter wszystkich, powagą iego królewskiey mości a władzą urzędu mego starościńskiego przykazuię, abyście waszmość przede mną samym albo przed urzędem moim grodzkim Łuckim na roczkach grodzkich Łuckich, (gdy) roku teraznieyszego tysiąc siedmset trzeciego miesiąca Octobris iedenastego dnia przypadną y sądzone będą, albo ieśliby te nie doszły, do innych po nich naypierwey do sądzenia przypadłych y naybliżey sądzących się, sami przez się oblicznie y zawicie stanęli, na instancyą y prawne poparcie instygatora sądowego y iego delatorów wielmożnych ichmościów panów Stefana Piotra z Rzeczyce y Doroty z Kuropatnik Rzeczyckich, podczaszych Żytomirskich, małżonków, cum assistentia et authoritate ieymości paniey podczaszyney Żytomirskiey iegomości pana podczaszego Żytomirskiego, iako małżonka y opiekuna ieymości małżeńskiego, powodów, którzy waszmościów, mościpanie Iózefie Branicki samego przez się, waszmości Maryannę Br nicką cum assistentia iegomości pana małżonka waszmości pozywaią (o to): iż waszmość

pani Branicka, będąc za pierwszym małżonkiem swoim Staniewiczem, powoda poddanym, kalkulacyey przez waszmość za poddaństwa swego z dóbr Stobychwy y Obzyra nie uczyniłaś po nastąpieniu śmierci Marcina Staniewicza, pierwszego małżonka twego a powoda poddanego, syna, z tymże Marcinem Staniewiczem na gruncie powoda spłodzonego, nie zostawiłaś, do stawienia y przysłuchania się winom prawnym aktorowie waszmościów na termin wyżoznaczony pozywaią. Pisan w zamku Łuckim, (roku) tysiąc siedmset trzeciego die vigesima octava Octobris. A po podniesieniu y przeczytaniu wyżinserowanego (pozwu), strona powodowa prosiła y domawiała się, aby sąd pozwaney na wyżinserowany pozew sprawić się nakazał; a potym strony obie, powodowa ichmość panowie Rzeczyccy, podczaszowie Żytomirscy, małżonkowie, aktorowie, przez urodzonego Theodora Guzerewicza, u sądu ninieyszego grodzkiego Łuckiego stanowili się, y w tey sprawie rozprawę prawną między sobą maiąc, controvertowali. Których controversyi ich sąd ninieyszy grodzki Łucki do siebie wniesionych wysłuchawszy y z onych dobrze wyrozumiawszy, superferendam sententiam w sprawie tey bierze sobie w deliberacyą do przyszłey sądow grodzkich Łuckich cadencyey, gdzie po expedyowaney tey że deliberacyey do prosequutiey dalszey sprawy sąd termin zawity zachowuie. Co wszystko dla pamięci do xiąg iest ingrossowano.

Книга Луцкая гродская декретовая и кондемнатовая 1704 года, № 3064; листъ 440

LXXXII.

Явка въ Кременецкія гродскія книги списка ссудъ деньгами и хлѣбомъ, выданныхъ крестьянамъ села Подгайчикъ, при поселеніи ихъ, въ 1700 году, на слободѣ. 1704 г., Мая 30.

Roku tysiąc siedmset czwartego, miesiąca Maia trzydziestego dnia,

Przed urzędem y aktami ninieyszemi grodzkiemi Krzemienieckiemi y przede mną Bazylim Sieszyckim, namieśnikiem burgrabstwa Krzemie-

nieckiego, comparens personaliter urodzony iegomość pan Antoni Kamieński regestr załog poddanych Podhayczyckich, de actu et data eius w Podhayczykach roku tysiąc siedmset pierwszego miesiąca Kwietnia dwodziestego dziewiątego dnia spisany, z podpisem rąk ichmościów panow sądowych grodzkich Krzemienieckich, per oblatam podał, prosząc mnie urzędu o przyięcie onego y do akt wpisanie; którego ia urząd affectationi annuendo, wyż pomieniony regestr ad acticandum przyimuiąc, czytałem, de eo verborum, qui sequitur, tenore: w Podhayczykach roku tysiąc siedmset pierwszego, załogi chłopskie dnia dwódziestego dziewiątego Kwietnia, na wolne. Paweł—krubke hreczki, krubkie ienczmienia, na zime krubke żyta, bratu prosa garncy cztery, dało mu się na piwnice złotych pięć, za płużne zelaza złotych pięć, summa facit złotych trzydzieści y cztery. Piotr ciesla—krubek dwie ienczmienia y krubke owsa, pługa na dwa dni, wołów do brony na dzień, wołów do radła na dwa dni, krubkę hreczki, summa facit złotych trzydzieści dwa y groszy piętnaście, Charko—złotych trzy na ienczmień, pługa na dzień, tenże ienczmienia krubkę, pługa na dzień, prosa garcy cztery, hreczki krubkę na nasienie, pługą dzień, w iesieni pługa na dzień, żyta krubkę na nasienie, pługa na dzień, summa facit złotych czterdzieści y ośm. Choma—złotych trzy na ienczmień, pługa na dzień, krubkę iarego żyta item pułtalera, na chleb złotych pięć, pługa na dzień, prosa garcy cztery, złoty ieden, krubkę hreczki, pługa na dzień, w iesieni pługa na dzień, snmma złotych czterdzieście y dwa. Szymko—złotych pięć na ienczmień, pługa na dzień, miarkę hreczki, złotych cztery, item złotych pięć, item złotych cztery, krubkę kreczki, pługa na dzień, żyta krubkę, pługa na dzień, summa facit złotych pięćdziesiąt. Iacko—pługa na dzień, pieniędzy złotych dwa groszy piętnaście, krubkę hreczki na nasienie, pługa na dzień, w iesieni pługa na dzień, żyta krubkę, pługa na dzień, summa facit złotych trzydzieści y cztery y groszy piętnaście. Tymosz—pługa na dzień, do brony wołow na dzień, tenże pługa na dzień, hreczki krubkę, w iesieni hreczki krubkę, pługa na dzień, żyta krubkę, pługa na dzień, summa facit złotych trzydzieści siedm. y groszy piętnaście. Roman—pługa na dzień, wołow do brony na dzień, tenże pługa na dzień, krubkę hreczki, w iesieni pługa na dzień, wołow do brony na dzień, hreczki krubkę, pługa na dzień, żyta krubkę, pługa na dzień, item pługa na dzień, facit florenos trzydzieści. Stach—złotych cztery, krubkę hreczki, na owies złotych

trzy, hreczki krubkę, pługa na dzień, żyta krubkę, pługa na dzień, summa facit złotych trzydzieści y dwa. Mazur Ian—złotych dwa, item złoty ieden, tenże wzioł hreczki miarkę, prosa garcy trzy, item złoty ieden, krubkę hreczki, pługa na dzień, summa facit florenos szesnaście. Paweł Bednarz—żyta krubkę, ienczmienia krubkę, hreczki krubkę, prosa garcy cztery, pługa dni pułtrzecia, złotych dwa, krubkę żyta, summa facit złotych trzydzieści dwa groszy piętnaście. Dmiter Zub—złotych pięć, pługa na dzień, żyta krubkę, prosa garcy cztery, hreczki krubkę, item hreczki krubkę, pługa na dzień y miarkę żyta na nasienie, summa facit florenos czterdzieści y trzy. Stefan Bednarz—złoty ieden y groszy piętnaście, item złoty ieden y groszy piętnaście, ięczmienia krubkę, pługow dwa, żyta krubkę, prosa garcy cztery, złotych dwa, krubkę hreczki, pługa na dzień, złotych dwa, w iesieni pługa, żyta krubkę na nasienie, summa facit florenos czterdzieści y cztery. Andrey—prosa garcy cztery, złoty ieden, krubkę hreczki, summa facit florenos siedm. Tkacz—pługa na dzień, summa facit florenos pięć. Hrycko—pługa na dzień, hreczki krubkę, prosa garcy trzy, w iesieni pługa na dzień, żyta krubkę na nasienie, summa facit florenos dwadzieścia y groszy piętnaście. Dico facit summa florenos pięćset ośm y groszy piętnaście. U tey oblaty podpisy rąk ichmościow panow sądowych grodzkich Krzemienieckich w tę wyrażone słowa: Andrzey na Ledochowie Ledochowski, podstoli Wołyński, podstarości grodzki Krzemieniecki, manu propria. Antoni Franciszek Siennicki ziemski Kiiowski, grodzki Krzemieniecki pisarz. A tak ta oblata regestru, za podaniem wysz rzeczonego podawaiącego iegomości a za moim urzędowym przyięciem, wszystka de verbo ad verbum do xiąg ninieyszych iest ingrossowana.

Книга Кременецкая гродская, записовая и декретовая, 1704 года, № 1613; листъ 165.

LXXXIII.

Жалоба Черниговскаго стольника Александра Коссаковскаго, владѣльца имѣнія Романова, на арендатора этого имѣнія, пана Витославскаго, объ угнетеніи и разореніи крестьянъ. 1704 г, Августа 27.

Roku tysiąc siedmset szwartego, miesiąca Augusti dwudziestego siódmego dnia.

Na urzędzie grodzkim w zamku iego królewskiey mości Łuckim, przede mną Stefanem Franciszkiem Gołębickim, namieśnikiem na tenczas burgrabstwa zamku Łuckiego, y xięgami ninieyszemi grodzkiemi Łuckiemi, comparens personaliter wielmożny iegomość pan Alexander na Worotniowie Kossakowski, stolnik Czerniechowski, praecavendo omnimodis indemnitati et integritati fortunae et substantiae suae, tum adhaerendo anterioribus protestationibus et manifestationibus suis solenniter swiadczył y protestował się naprzeciwko urodzonym ichmościom panom Franciszkowi y Annie Korickiego Witosławskim małżąkom w ten niżey opisany sposob y o to: iż ichmoście, nie kontentuiąc się dawnieyszemi krzywdami, szkodami y oppressyami, także uciemiężeniem nieznośnym chłopow, in possessione sua obligatoria w Romanowie trzymaiących y wymyślnemi nad zwyczay y inwentarz robociznami, ale y teraz post expiratum tenuty swoiey tempus, wiedząc o tym, że iuż sprawa z iegomością obżałowanym pro exemptione w regestrze sądow grodzkich Łuckich pendet, tym bardziey exacerbatus, tychże poddanych od samego świtania wygnawszy, aż do samey nocy z niemałym uciemiężeniem na robocie trzyma, y nad inwentarz do niezwyczaynych pociąga powinności, przez co do rozeyścia się tymże poddanym pochop daie; stróża, którego tylko na nocną do dworskiey posługi iegomość comparens podał straż, nie tylko nocną ale y dzienną opprymuie strażą, y co by kilku pilnować potrzeba, to sam ieden w dzień y w nocy w swoiey stado, bydło, swinie y inne drobiazgi mieć musi z uprzykrzeniem attendentii; a tak, nie mogąc sam zdołać w opatrzeniu, drugiego dla całości swoim kosztem przybierać musi; poddanych nie według zwyczaiu karania chłopow, ale szablą płazem nieraz niemiłosierdnie biie, tłucze y kaleczy, tak dalece że

nietylko obżałowanemu, ale y sobie robić pokilka czasów nie mogą; czym się nie kontentuiąc, ale nie maiąc żadnego praetextu do roboczego Iana, lesniczego Romanowskiego, y pokilkakrotnie na mieszkanie iego napadaiąc, na zdrowie y życie onego dyffidował, dla których dyffidacyi precz odeiść ze wsi musiał, dla którego odeyścia nie małą iegomość comparens w zbożach, w któtego attyndencyey było, iako y w lasach musi ponosić szkodę; potym na mieszkanie tegoż leśniczego napadszy, a samego leśniczego nie zastawszy, tylko żonę iego w izbie zdybawszy, niemiłosiernie zbił, stłuk y skaliczył, że y teraz Bóg wie ieżeli żyć będzie; rzeczy oney z tey że chałupy wszystkie powyrzucał; do tego, nie kontentuiąc się tym, że in antecessum w pokoiu comparentis, furye wywarszy, sługę comparentis urodzonego Michała Gurskiego w oczach matki comparentis lżył y sromocił y do bicia iego porywał się, ale non parcendo honorowi y samego comparentis, po kilkokrotnie na dwor napadaiąc y po ulicach, in absentia comparentis, tegoż iegomości comparenta samą wielmożną matkę iegomości słowami zelżywemi, honorowi szkodzącemi słowy lżył, sromocił y dyffamował, sad otrząść roskazał, bydła chłopskie na paraninie pozaymowawszy, robotników od nich koniecznie wymuszał, wołu poddanemu comparentis roboczemu Łukianowi Kassianczykowi okaliczył, de quibus itaque praemissis memoratus comparens iterum atque iterum protestowawszy, offiaruie się o to prawnie czynić, ubi de iure venerit, nie zaniechać, salva manente melioratione praesentis, hanc actis connotari prosił, co y otrzymał. Alexander Kossakowski, stolnik Czernichowski.

Книга гродская Луцкая, поточная, 1704 и 1705 годовъ, № 2586; листъ 411 на оборотѣ.

LXXXIV.

Жалоба Овручскаго скорбника Юрія Линевскаго на Кіевскаго подстолія Даніила Божевца Еловицкаго о различныхъ насиліяхъ въ имѣніи Дятковичахъ и, между прочимъ, о захватѣ въ крѣпостные дѣтей тамошняго священника. 1705 г., Ноября 12.

Roku tysiąc siedmset piątego, miesiąca Nowembra dwunastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku iego królewskiey mości Łuckim, przede mną Adamem Antonim Niemirowskim, namieśnikiem burgrabstwa

y zamku Łuckiego, y xięgami ninieyszemi grodzkiemi Łuckiemi, personaliter comparens urodzony iegomość pan Ierzy Liniewski, skarbnik Owrucki, swym y urodzoney ieymości paniey Anny Wilczopolskiego Liniewskiey, skarbnikowey Owruckiey, małżąki swey, imieniem, iak prętko acta praesentia adire potuit, tak zaraz dowiedziawszy się o relacyey po siebie protestanta zapisaney o wydanie niżey mianowanych popowiczow od ichmościow niżey mianowanych obwinionych, przeciwko urodzonym ichmościom panom Danielowi y Leonorze Horainownie Bożeńcom Jełowickim, podstolim Kiiowskim, małżonkom, y urodzonemu Ianowi vel alius nominis Siemiałkowskiemu, podstarościemu Wierzchowskiemu y pewney części wsi Diatkiewicz, Stanisławowi Słowikowskiemu, Ianowi Nowickiemu y innym sługom y czeladzi, de nominibus et cognominibus wyszpomienionym ichmościom obżałowanym panom swoim lepiey wiadomym, za których rozkazem niżey wyrażone wiolencye, szkody y krzywdy y oppressye czyniącym y pełniącym, żałośnie magnaque cum querimonia skarżył y protestował w ten niżey opisany sposób y o to: iż ichmość obwinieni, nie kontentuiąc się dawnymi violencyami, krzywdami, tak przez się samych, iako podstarościego swego y sług poczynionymi w dobrach wsi Diatkiewiczach, na części protestantis, których indies prawie przymnażaiąc czynią y czynić nie przestaią; albowiem, urościwszy sobie przeciwko prawa niesłuszną pretensyą do synow czterech, Daniła, Kościa, Wasyla y Leska, y córki Hapki wielebnego . . . . prezbitera Diatkowskiego, onych łapać każą, złapanych bić, wiązać, y więcey z tym ieszcze przechwalaiąc się choć by pozabiiać y onych popłacić protestanti, czego obawiaiąc się, tak przedtym iako y teraz w Diatkiewiczach nie mieszkali, ale iako vagabundae personae rzemiosła się uczą, tylko ieden Lesko pozy siestrze swoiey na części iegomości protestanta zostaie, drugi Daniło w teyże wsi Diatkiewiczach na części iegomości pana Witkowskiego rzemiosłem się tkackim bawi, Kość w Omelaney także u tkacza, a Wasil u ichmościow obwinionych; wnosząc to ichmość obwinieni, iako by mieli w possessyę y poddaństwo ciż popowiczowie upadać, którzy in fundo części wsi Diatkiewicz iegomości protestantis będąc spłodzeni, wyzuwszy się raz z poddaństwa ichmościow panow podstolich przez kapłaństwo oyca swego, żadnym prawem należeć nie maią, tak onych bezprawnie vi et violento modo łapać y odbierać nie powinni, kiedy w roku teraznieyszym tysiąc siedmset piątym podczas niebytności iegomości pro-

testanta, w sądach głównych trybunalskich koronnych Lubelskich spraw swoich pilnuiącego, czeladzi swoiey Kostia, syna wyszwspomnionego prezbitera Diatkiewickiego, złapać ichmość obwinieni kazali, którego zchwytawszy związali, po części wsi Diatkiewicz protestantis związanego wodzili od chłopa do chłopa, za niego się ręczyć kazali, żaden iednak nie chcąc onego na porękę wziąć, stłuczonego, zbitego, wziąwszy do panów swoich, w więzienie osadzili, z którego nescitur quibus fatis uszedł; drugiego Leska, tegoż przezbitera syna, w polach Diatkiewickich przy pługu, teraznieyszegoż roku tysiąc siedmset piątego ipsis diebus Augusti, także w niebytności iegomości protestanta, w Lublinie będącego, wyżpomienieni słudzy y podstarości ichmościow obwinionych złapawszy, na obszar iegomości protestanta, gdzie byli żeńce, przyiechali, y tam zastawszy ieymość panią małżąkę protestantis, furibundo animo prawie rozkazuiąc onego sobie wydać, na szczegulny protestanta kontempt, choć go wedle koni wziętego mieli, podstarości wyszpomieniony Wierzchowski (nie wspominaiąc dawnych wiolencyi y szkod przez niego poczynionych, iako bydłe, koni poddanych protestantis y samego iegomości protestuiącego lub na drodze lub gołym ścierniu, nie w żadney szkodzie napadszy zaymował, one po kilka dni we dworze panów (swoich) morzył, a gdy z poddanych protestantis który onego o wypuszczenie swego bydlęcia czyli konia prosił, tedy, miasto oddania, na konfuzyą protestanta, zbiwszy, stłukszy, ze dworu wyganiał; iakoż niedawno, będąc impunitus od swoich panów za tak wiele excessow y podobną conveniencyą, owszem przy bytności ichmościow panow podstolich, panów swoich, powziąwszy większą śmiałość, pośrod wsi Diatkiewicz, na ulicy, konia arędarza protestantis złapał, u siebie przez kilka dni trzymaiąc, gdy iegomość pan podstoli za Horyń do Andrusiowa o siedm mil odieżdżał, tego konia, quasi inscio suo domino, pod podwodę założył, skąd powróciwszy, ledwo za kilkakrotną requizycyą oddał; insze okazye, które pomieniony podstarości do zwad, informatione panow swoich, podaie, in termino termini pokażą się). Przez który takowy swóy postępek zgwałciwszy prawo pospolite y pokoy sąsiedzki, winy prawne na osoby swoie y dobra zawzięli y zaciągneli, o które et omnibus praemissis suo et consortis nomine protestowawszy się, ofiaruie o to prawnie czynić nie zaniechać; manente eiusdem protestationis melioratione aut per citationes cor-

rectione, praesentem actis connotari prosił, co y otrzymał. Ierzy na Liniewie Liniewski, skarbnik Owrucki.

Книга гродская Луцкая поточная, 1705 года, № 2587; листъ 1108 на оборотъ.

LXXXV.

Жалоба шляхтянки Баховской на крестьянъ села Матыекъ объ убійствѣ ея мужа, бывшаго въ этомъ имѣніи управляющимъ. 1707 г., Іюня 9.

Roku tysiąc siedmsetnego siódmego, miesiąca Iuni dziewiątego dnia.

Na urzędzie grodzkim w zamku iego królewskiey mości Łuckim prede mną Mikołaiem Athanazym Hlibowiczem Pierockim, namieśnikiem na ten czas burgrabstwa y zamku Łuckiego, y xięgami ninieyszemi grodzkiemi Łuckiemi, stanowszy oczewiście urodzona ieymość pani Katharzyna Paronińskiego Michałowa Bachowska, zeszłego tyrańską śmiercią przez niżey mianowanych zaboycow z tego swiata urodzonego iegomości pana Michała Bachowskiego pozostała małżonka wdowa, swym y dziatek swoich lat niedoszłych Bachowskich imieniem, iako prędko po ciężkich turbacyach swoich, ile tak zamieszanego czasu, przebrawszy się do Łucka, do akt ninieyszych osobiście stanąć mogła, tak zaraz donosząc okrutne zabicie małżonka swego urzędowi ninieyszemu, z wielkimi y gorzkimi łzami protestowała się naprzeciwko roboczym Demkowi Matyowskiemu, konsiliarzowi naystarszemu, tudzież Waśkowi Potapczukowi, Fedorowi Sitniczkowi, Mikicie czyli innego imienia Kusznierczykowi, poddanym ze wsi Matyek do klucza Czernizkiego należących, dobr dziedzicznych iaśnie wielmożnego iegomości pana Wielhorskiego, kasztelana Wołyńskiego, pułkownika woysk rzeczypospolitey, iako samym manualnym zaboycom wyżey pomienionego małżonka protestantis, w ten sposob y o to: iż wspomnieni

zaboycy, nie oglądaiąc się na boiaźń Boską y na rygor prawa pospolitego, konstytucyami o zaboycach opisany, y owszem to wszystko w lekkiey u siebie maiąc powadze, życząc sobie tego, aby w odległości iaśnie wielmożnego dziedzica co insze w miesiąc odmieniali się dozorce, gdy roku blizko przeszłego, tysiąc siedmsetnego szóstego, miesiąca Czerwca dwudziestego pierwszego dnia, zeszły małżonek protestuiącey za wyraźną wolą y listami pańskimi, iako administrator klucza Czornizkiego, robociznę w kóżdey maiętnosci należycie rozporządzał, y żeby tego miesiąca Czerwca według przepomożenia zaorali, imieniem pańskim roskazał, sam zaś dla upatrzenia ostrowa iakiego w lasach Czorniskich, żeby trzody przed incursią Szwedzką w lasach ochronić, poiechał był, natychmiast wyżey mianowani Waśko Ostapczuk, Chwedor Sitniczek y Kusznierzczuk trzeci, poddani Matyowscy, zaboycy, znać z informacij Demka, starszego swego, obaczywszy przez rzekę, że małżonek protestuiącey goscińcem do lasu iedzie, czemprędzey z siekierami w czółna powsiadawszy y przeprawiwszy się, tamże w lesie na goscińcu, ktorędy miał iechać, zasiedli, których małżonek protestuiącey na drodze stoiących naiechawszy, pytał, co by tu mieli robić w lesie, maiąc inną sobie w polu naznaczoną robotę; którzy chłopi, żadney słuszney nie dawszy na pytanie odpowiedzi, niby dla obserwanciey osoby administratorskiey iako namieśnika pańskiego kłaniaiąc się zdaleka, o sianożęci pewne prosić poczęli, a otrzymawszy deklaracią, że «za przyiazdem moim do domu wszystko się wam stanie», dziękuiąc wrzkomo, chcąc za nogi obłapić (iako teraz ciż zaboycy sami na siebie dobrowolnie wyznawaią), do konia y małżonka skarzącey się na koniu siedzącego przystąpili; dopieroż nie maiąc Boga przed oczyma y na pamięci, y na zemstę krwi niewinney, która wednie y wnocy bez przestanku do Boga woła, wprzod Kusznierczuk za cugle konia, a potym Potapczuk za samego małżonka porwali; że się znać nieboszczyk chciał bronić, rękę prawą obuchem przetrącili, tandem zwłokszy z konia, naypierwe wspomniony Chwedor Sietniczek siekirą głowę rozciął, a potym wszyscy do siekir rzuciwszy się, tegoż małżonka comparentki na ziemi rąbali, głowę z mózgiem tymiż siekirami na sztuki rozniesli, piersi pogruchotali obuchami, aż po smierci gdy się piersi palcem kto dotknął, kości za skurą iako orzechy rozsypane odzywali się, ze zaś za gardło znać dusili, szyia wszystka y gardło iak węgl czarne zostało; co sprawiwszy, a widząc że iuż nie żyie, złomawszy go y zwinowszy we dwoie,

z plec głowe do nog przywiodszy, iamę w tymże lesie wykopali y tego trupa rozsiekanego, we dwoie zwinionego, w te iamę storczma, bez miłosierdza nade krwią y ciałem chrzesciańskim szlacheckim, wepchali, y na tey mogile, żeby nieznać było, choiny młodey y wrzosu nasadziwszy, a pobrawszy konia z kulbaką, suknie, szablę, spodnie, boty, obraz z różnemi assekuracyami, odeszli, co zaś ci zaboycy nad małżonkiem protestuiącey za okrucieństwo czynili, iako dokazywali,—groza słuchać iak sami teraz przed ludźmi głoszą y iako się męztwem swoim zalecaią. Do presentaciey ciała nie przyszło, bo ciż zaboycy z umysłu na toż czyhali, żeby y ciało w drodze odbili y samey zdrowia pozbawili, iako ma przestrogę. W tak ciężkim utrapieniu y osieroceniu swoim z pozostałemi sierotami teraznieysza protestuiąca o sprawiedliwość z tych zabóyców to sama przez się, to przez interpozycyą wielkiego imienia i powagi ludzi, do iaśnie wielmożnego iegomości pana kasztelana Wołyńskiego supplikuiąc, lubo słusznego y według prawa sprawiedliwego sądu otrzymała deklaracyą, iednak dla teraznieyszych rozruchow a nie mniey y dla publicznych iaśnie wielmożnego iegomości pana kasztelana Wołyńskiego około całości woiewodztwa Wołyńskiego y całey rzeczypospolitey zachodzących occurrentii, ta deklaracya do punktualney aż dotąd nie przyszła exequucyey; protestuiąca zaś, obawiaiąc się, żeby iey czas processów o zabicie męża iey nie upłynał, dopiero teraz tę swoię przeciwko wyszmianowanym zabóycom czyni protestacyą, ofiaruiąc się do stawienia ich przed sąd, a na stawionych win prawnych kryminalnych, iako prawo każe, dalszymi prawnemi prosequować y dowodzić terminami, wolną sobie tey kwerymoniey swoiey, ieśli tego potrzeba będzie, przez pozwy zostawiwszy melioratią. J w tym taż comparentka przeciwko urodzonym ichmościom panom Kasprzyckim, podstarościm teraznieyszym włości Czorniskiey, małżonkom, protestuie się, iż ichmość, nie pokazuiąc żadnego ordynansu ani listu od iaśnie wielmożnego iegomości pana kasztelana Wołyńskiego do siebie, do rugowania protestuiącey, pisanego, tylko z swego własnego domysłu czyli z przysługi panu swemu, wprzod sam iegomość pan Kasprzycki, a potym sama ieymość na rezydencyą ieymości protestuiącey, w Krasney Woli, gdzie się protestuiąca z woli iaśnie wielmożnego iegomości dziedzica przed Szwedzką y Moskiewską inkursyą z sierotami swemi przychroniła, roku terazneyszego tysiąc siemdset siódmego, w piątek przed kwietną niedzielą, z chłopami piianemi napadszy, dzieci starsze nałeb z

izby wypchnęła, młodsze poprzestraszała, samę protestuiącą nieuczciwymi słowy dyzhonorowała, iak się ieymości podobało, do oczu stusami, a do gęby z pięścią przyskakiwała, rzeczy ruchome y posudki gospodarskie na podwodzie powyrzucała, porąztrącała, popsowała, y szkod niemało naczyniwszy sierocie, z dalszą odpowiedzią y przegrozką niełaski pańskiey odeszła; a zatym w winy prawne oboie ichmość małżonkowie popadli, o które, iako y o szkody podjęte, taż protestuiąca oswiadcza się, z offerentią dalszey swoiey prosequuciey, gdzie z prawa należeć będzie. Potym w kilka niedziel, chłopi wszyscy zbuntowani, skoro protestuiąca, dla boiaźni do Krasney Woli umknąwszy, szpichlerz w Czorniżu zamknęła, szpichlerze poodbiiali, rzeczy pańskie pozabierali, fanty także protestantki w tymże szpichlirzu będące, iako to fanty białe y różne inne, na których się lice pokazały, y też rzeczy protestantce wrócić submittowali się, a potem żydom rzeczy dali poprzewodzić za pieniądze; klacz, kaftan, pierscionków złotych dwa, obrączek srebrnych trzy, dziesięć złotych pieniędzy, kaftanik białogłowski biały, koszul cienkich cztery, poszewek trzy, futro krolikowe czarne, kontuszyk francuzkiego sukna koralowy, kilim do którego się znaia, siekierę, brzytew dwie, poscialke dziecinną, butów par trzy zabrali, których y oddać nie chcą, tylko upewniaią w tym, że to wszystko u nas doleży. Imieniem ieymości paniey rodzicielki moiey podpisuię się. Franciszek Bachowski. Et in continenti stanowszy oczewiście wozny generał woiewodztwa Wołyńskiego, szlachetny Ian Kwiatkiewicz, w moc prawdziwego zeznania swego dla zapisania do xiąg ninieyszych grodzkich Łuckich iawnie, ustnie y dobrowolnie zeznał: iż on roku teraznieyszego tysiąc siedmsetnego siódmego, miesiąca Ianuary dwodziestego dziewiątego dnia, maiąc przy sobie stronę szlachtę urodzonych ichmościów panow Iana Gryżewskiego y Franciszka Gostomskiego, ad requisitionem urodzoney ieymości paniey Katharzyny Bachowskiey pozostałey wdowy, był we wsi Matyikach w kluczu Czorniskim leżącey, maiętnosci iaśnie wielmożnego iegomości pana kasztelana Wołyńskiego, gdzie natenczas zastawszy iegomości pana Kasprzyckiego, podstarościego włosci Czerniskiey, y gromadę tam zebraną, między którą y zaboycy stali, tychże zaboycow, iako to Waska Potapczuka, Chwedora Sitniczka, Kusznierczuka y Demka starego, consiliarza, poddanych Matyikowskich, którzy urodzonego iegomości pana Michała Bachowskiego, małżonka requiruiącey, tyrańsko zabili, każdą z osobna osobę w tysiącu grzywien polskich officiose u spomnionego iego-

mości pana Kasprzyckiego podstarościego y u całey gromady Matyikowskiey do rosprawy prawney aresztował y przyporęczył, y ten areszt przyięty był; szlachtą przy sobie będącą oswiadczywszy. z tamtąd powrócił y otym tę swoię przede mną urzędem aresztu relacyę zeznał, prosząc id totum actis praesentibus connotari, co y otrzymał. Ian Kwiatkiewicz wozny.

Книга Луцкая гродская, поточная, 1707 года, № *2589; листъ 285.*

LXXXVI.

Перечень разнаго рода притѣсненій, причиненныхъ арендаторомъ имѣнія Любахова тамошнимъ крестьянамъ. 1707 г., Іюля 11.

Roku tysiąc siedmset siódmego, miesiąca Iulii iedynastego dnia.

Na urzędzie grodzkim w zamku iego królewskiey mości Łuckim, prede mną Piotrem Skuratowskim, namieśnikiem na ten czas starościńskim y zamku Łuckiego, y xięgami ninieyszemi grodzkiemi Łuckiemi, comparens personaliter urodzony pan Ierzy Powalski, imieniem urodzonych ichmościow panow Alexandra y Ioanny Dziakiewiczowny Dawgierdow, cześnikow Czernichowskich, małżonków, dla wpisania do xiąg ninieyszych regestr szkod w dobrach wsi Lubachowie przez iegomości pana Stanisława Lasotę, possessora arędownego tey że wsi poczynionych, ad acta praesentia podał, który regestr tenoris sequentis: Krzywdy chłopów Lubachowskich iegomości pana Alexandra Dawgierda, cześnika Czerniechowskiego, od iegomości pana Stanisława Lasoty, possesora arędownego tey że wsi Lubachowa poniesione. Primo: Iwan Hrycuniec, na tretynie siedzący, czynszu przez trzy lata po złotych piętnaście, a czwartego roku złotych dwadzieścia cztery zapłacił, pańszczyznę robił od niedzieli do niedzieli, podoroszczyzny złotych pięć y groszy dziesięć. Secundo: Krysko pierwszego roku trzymał czetwertynę, z tey dał części złotych cztery,

pańszczyzny robił po dni trzy, potym przyiął tretynę, z którey płacił czynszu przez dwie lecie po złotych piętnaście, od niedzieli do niedzieli robił, czwartego roku czynszu nie dał, pańszczyznę takoż robił, drog siedm odprawił do Pińska, do Dolina, do Ołyki, dla których drog wół nie robi lecz y zdiechnąć musi. Tertio: Pawluk Karabanczuk, siedzący na czetwertynie, pierwszego roku dał czynszu złotych cztery, pańszczyznę robił po dni cztery. drugiego roku dał złotych iedynaście y pańsczyznę robił dni dwa y trzy, na trzeci rok z tegoż pola czynszu dał złotych ośmnaście, gwałty robił, piątki odbywał, drog dwie odprawił do Drohobyczy, czwartego roku czynszu złotych ośmnaście dał, podoroższczyzny dał złotych cztery y groszy dwadziescia. Quarto: Misko Szumaczek, na czetwertynie siedzący, pierwszego roku robił pańsczyznę zwyczayną y czynsz także, drugiego roku s połowicy czynszu dał złotych iedynaście, pańsczyznę robił dni trzy, trzeciego roku także, czwartego takoż oddał daninę niepotrzebną złotych pięć, podoroższczyzny dał złotych trzy y groszy dziesięć; parobek iego Miron siedział przez niedziel dwanaście przy soli w Pińsku, przez co . . . . opuścił y zruinowany. Quinto: Ustyn Redczyk, siedzący na czetwertynie, pierwszego roku czynszu dał złotych ośmnaście, gwałty, stroże y piątki odbywał, y znowu przez lat trzy czynsz tenże y toż wszystko odbywał, drog trzy do Drohobyczy, dwa razy do Pińska odprawił, podrożczyzny dał złotych pięć. Sexto: Kuzma Łykaszenko, siedzący na czetwertynie, wuytem bywszy, czynszu dał pierwszego roku należyty, przez dwie lecie w winnicy robił za swoim chlebem, czwartego roku pańsczyznę robił po dni cztery y więcey, drog trzy odprawił do Pińska, do Ołyki y do Drohobyczy; parobek iego niedziel sześć siedział bez pańszczyzny, podorożczyzny dał złotych pułtrzecia. Septimo: Fedor Mikitenia, siedzący na tretynie, pierwszego roku czynszu dał złotych pięć y groszy dziesięć, pansczyznę robił przez dni cztery y po pięć, przez lat trzy był woytem, podorożczyzny złotych sześć y groszy dwadzieścia, podwodę także gdzie trzeba odprawował. Octavo: Hryc Dziumanec, na czetwertynie siedzący, a przed tym na pułwłoce z bratami, przez trzy lata czynszu po złotych dwadzieścia dwa, pańszczyznę po dni pięć robił, potym, iak się oddzielił od braci, siadł na czetwertynie, przez ieden rok czynszu zapłacił złotych piętnaście, stróże, piątki odbywał, drogi odbywał y podrożczyzny dał złotych siedm. Nono: Lewko Dziumaniec pierwszego (roku) siedzący na czetwertynie, oddzieliwszy się,

czynszu złotych cztery zapłacił, pańszczyznę po dni pięć robił, niedziel sześć z panem Lasotą bawił się w Szwedzczyznę bez pańszczyzny, drog trzy do Ołyki, do Pińska, y do Drohobyczy po sól odprawił, w którey drodze wół valoris złotych dwadzieścia pięć zdechł, a drugi dla teyże drogi chory całą wiosnę nie robił; w Pińsku siedział niedziel piętnaście za potrzebą pańską, a tu w domu pańszczyznę odrabiano. Decimo: Chwesko, siedzący na szestynie, czynszu dał złotych siedm s połowiny, co miał robić po dni dwa, to robił od niedzieli do niedzieli przez lat trzy, czwartego roku czynsz tenże złotych siedm, pańszczyznę w domu robiono także, a w drodze niedziel dwanaście bawił się, osobliwie w Drohobyczy niedziel sześć bawił się, podorożczyzny dał złotych trzy y groszy pięć. Undecimo: Hryc Szomaczok, na szestynie siedzący, dawał czynszu złotych dwa y groszy dwadzieścia, pańszczyznę od niedzieli do niedzieli robił pierwszego roku, potym przez lat trzy czynsz dawał po złotych dwanaście, drog dwie odbył do Drohobyczy po sól y podorożczyzny dał złotych ieden y groszy dwadzieścia pięć, a tu odbywał stróże, piątki y do młyna. Duodecimo: Kiryło Hrycuniec y Misko, bracia na puławłoce siedzące, czynszu przez lat trzy po złotych dwadzieścia dwa płacił, na czwarty rok złotych siedm, pańszczyznę od niedzieli (do niedzieli) czasem y po dwie (po dwoje?), drog do Drohobyczy razy dwa, do Pińska wołami raz, wodą razy dwa, do Ołyki raz piechotą, do Pińska razy trzy, w Pińsku całe lato bawił się, to iest niedziel trzydzieści pięć, a tu w domu pańszczyznę, gwałty odbywali, y teraz iuż po expiracyi arędy posłał za Horochow miła z inszemi podwodami po sól, woły pozdychali z Drohobyczy iadąc, podorożczyzny złotych dziewięć zapłacił . . . . . Decimo tertio: Stepan Misczuk, siedzący na czetwertynie, pierwszego roku czynszu złotych cztery płacił, pańszczyznę po dni pięć robił, przez dwa roki czynsz płacił po złotych iedenaście y pańszczyznę także po dni pięć robił, dróg trzy do Drohobyczy, do Pińska y do Ołyki odprawił, temu w drodze wół zdechł, podorożczyznę złotych cztery y groszy piętnaście zapłacił. Decimo quarto: Chwedor Piszczyk, siedzący na tretynie, pierwszego roku czynszu dał złotych pięć, pańszczyznę od niedzieli do niedzieli, a brat iego Herasim we dworze, drugiego roku dał czynszu złotych piętnaście, pańszczyznę od niedzieli do niedzieli robili, a przez dwa roki ni pańszczyzny nie robili, ni czynszu nie dawali, bo tenże Harasim służy we dworze, do Drohobyczy raz iezdził, podorożczyzny złotych pięć dał. Decimo quinto: Stepan

Iusko Hodowąnik, siedzący na czetwertynie, przez dwa roki czynszu po złotych ośmnaście płacił, stróże, gwałty y piątki odbywał, trzeciego roku z połowicy czynszu dał złotych iedenaście, pańszczyznę po dni pięć y sześć robił, czwartego roku czynsz dał złotych cztery, pańszczyznę takąż odbywał, dróg siedm odprawił do Drohobyczy, do Dolina, do Pińska, gdzie niedziel sześć bawił się, y do Ołyki, w których drogach kobyła zdechła w Łucku, z Drohobyczy iadąc; podorożczyzny złotych pięć zapłacił. Decimo sexto: Matwii Burylczuk pierwszego roku siedział na szestynie, czynsz dał złotych dwa y groszy dwadzieścia, pańszczyzny co miał robić po dni dwa to robił po cztery, przez lat trzy, siedząc na czetwertynie, czynsz dawał za dwa roki po złotych dziewiętnaście, pańszczyznę robił po dni pięć, drog trzy do Drohobyczy, do Ołyki, do Pińska odprawił, podorożczyzny dał złotych trzy groszy dwadzieścia. Decimo septimo: Iwan Rezany, siedzący na szestynie, przez trzy lata czynszu dał złotych dwanaście y groszy dziesięć, pańszczyznę robił po dni cztery, drog dwie do Pińska, do Ołyki odprawił, podorożczyzny dał złotych dwa y groszy dziesięć. Decimo octavo: Misko Lewczenia, na osminie siedzący, pierwszego roku czynszu dał złotych dwa, pańszczyznę po dni cztery robił, co miał robić po dni dwa, przez lat trzy czynszu zapłacił złotych dwadzieście trzy, pańszczyznę takąż robił, podwod dwie do Drohobyczy y do Pińska, podorożczyzny dał złotych puł trzecia. Decimo nono: Zinko Lewczenia, siedzący na osminie, czynszu dał przez te cztery lata po złotych dwa, sam słody robił zawsze na pana, a syn drog pięć odprawił do Drohobyczy, do Pińska y do Ołyki, podorożczyzny złotych dwa y groszy ośm zapłacił. Vigesimo: Maxym Karabanczuk, siedzący na czetwertynie, pierwszego (roku) czynsz dał złotych cztery, pańszczyznę od niedzieli do niedzieli, drugiego roku z połowicy czynsz dał złotych iedenaście, trzeciego roku także iak pierwszego płacił y odbywał pańszczyznę, drog pięć odprawił, do Drohobyczy razy dwa, gdzie y wół zdechł, do Ołyki, do Pińska, podorożczyzny złotych pięć. Vigesimo primo: Opanas Szeremet, siedzący na czetwertynie, przez lat cztery pańszczyznę ciężką niezwyczayną robił, oprócz tego co w winnicy dworskiey, o swym chlebie bez żadney zapłaty, kadek sto szesnaście wyrobił, drogę do Drohobyczy syn iego odprawił. Vigesimo secundo: Zinko Mały, siedzący na czetwertynie, pierwszego roku dał czynsz złotych piętnaście, drugiego roku złotych ośmnaście, pańszczyznę insze y do młyna odbywał, trzeciego roku czynsz dał złotych

ośmnaście, czwartego roku złotych dziesięć, gwałty, do młyna wagi y insze odbywał, podorożczyzny dał złotych pięć, drog trzy odprawił do Lwowa, do Dolina, do Drohobyczy, podorożczyzny dał złotych pięć, kobyła mu zdechła z drogi przyszedszy. Vigesimo tertio: Matwij, siedzący na czetwertynie, pierwszego roku czynszu dał złotych cztery, pańszczyznę robił dni sześć, drugiego roku czynsz dał złotych ośmnaście, gwałty, stróże, podwody do młyna odprawował, przez dwie lecie czynszu po złotych cztery y pańszczyznę po dni pięć odbywał, dróg trzy odprawił: do Drohobyczy, do Ołyki y do Pińska, w którey drodze wół valoris złotych trzydzieści zdechł, podrożczyznę zapłacił złotych cztery y groszy dwadzieścia. Uigesimo quarto: Zinko z Daniłem bracia, siedzący na tretynie, pierwszego roku złotych pięć y groszy dwadzieścia, przez dwa roki po złotych pietnaście płacili, czwartego roku także, gwałty, stróże, piątki odbywali; drog dwie do Ołyki, do Drohobyczy odprawili, podrożczyzny złotych ośm dali, wół w drodze zdechł. Uigesimo quinto: Michalec Iarosz, na czetwertynie siedzący, pierwszego roku czynsz złotych cztery, pańszczyznę dni sześć robił, drugiego roku y trzeciego czynszu dawał po złotych iedenaście, pańszczyznę także dni sześć, czwartego roku czynsz złotych cztery y pańszczyznę także dni sześć robił, dróg trzy odprawił do Drohobyczy, do Ołyki y do Pińska; w drodze wół zdechł valoris złotych trzydzieści, przez co zruinował się, nie sieiąc, bo tylko wołu iednego miał, podorożczyzny dał złotych cztery groszy sześć. Uigesimo sexto: Stepan Bordczuk, na szestynie, pierwszego roku czynszu dał taler, pańszczyznę po dni trzy y cztery robił, przez trzy lata z czetwertyny czynszu dawał po złotych iedenaście, pańszczyznę robił po dni pięć, drog trzy: do Drohobyczy, gdzie y woł zdechł valoris złotych trzydzieści, do Pińska, do Ołyki, podorożczyzny złotych trzy y groszy dwadzieścia zapłacił. Uigesimo septimo: Wasko, na czetwertynie, pierwszego roku czynszu dał złotych cztery, pańszczyznę robił dni pięć, drugiego roku czynsz złotych ośmnaście, trzeciego roku z połowiny czynszu złotych iedenaście, pańszczyznę po dni cztery robił, czwartego roku czynsz dał złotych czternaście, drog pięć odprawił do Drohobyczy, do Pińska, do Ołyki, do Kożangrodka y za Horochow, podorożczyzny dał złotych pięć. Uigesimo octavo: Kornij, siedzący na czetwertynie, pierwszego roku czynsz złotych cztery, pańszczyznę robił dni sześć, drugiego roku czynszu dawał złotych ośmnaście, trzeciego roku czynszu złotych iedenaście y pańszczyznę robił,

czwartego roku czynszu złotych cztery, pańsczyzny dni pięć, dróg trzy odprawił do Drohobyczy, do Pińska y do Ołyki, podorożczyzny dał złotych cztery y groszy pięć, z iego okazyi siekiere złotych dwa wzięto. Uigesimo nono Andryi, siedzący na szestynie, pierwszego roku czynsz dał złotych siedm, pańsczyznę robił po dni cztery, a że iest rzemieślnikiem, ustawicznie robił dworską robotę, do Pińska drogę odprawił, podorożczyzny dał złotych dwa y groszy dwadzieścia. Trigesimo: Iwan Bahuniec, siedzący na szestynie, pańsczyznę robił po dni cztery przez te cztery lata, tenże chłop z okazyi iegomości pana Lasoty okaliczał na rękę, podorożczyzny dał złotych dwa y groszy dwadzieścia. Iacko Karabanczuk z czetwertyny pierwszego roku czynsz dał złotych cztery, pańsczyznę dni sześć robił, drugiego roku y trzeciego czynszu po złotych iedenaście, pańsczyznę takąż, czwartego roku czynsz dał złotych ośmnaście, dróg trzy odprawił do Drohobyczy, do Ołyki y do Pińska. podorożczyzny dał złotych pięć y groszy piętnaście. Żyta wziął ośmak siedm darmo tenże iegomość pan Lasota, possessor arędowny, kocieł piwny gromadzki konónny, który kosztował złotych siedmdziesiąt, użył y dotychczas nie oddał, mąki na prowiant złożoney przez gromadę wziął ośmak pół czwarty, prosięta, kury, sztuk na piętnaście, darmo wziął u chłopow, owsa puł mace dla swoich koni wziął, bydło swoie przez te cztery lata, nie maiąc pastucha swego, gromadzie kazał paść, stróża przez lat trzy, nienaznaczonego sobie od iegomości pana Dawgierda, z gromady bierał, oprocz tego stróża co mu należało, do Czartoryska drzewo bez pańszczyzny w samą roskol chłopi wozili, a on za to pieniądze brał; bez pańsczyzny wszystkich chłopow do . . . . . matki swey do Czartoryska y indzie gdzie chciał na różną robotę, gdzie po kilka dni po tygodniu bawili się; w drodze do Drohobyczy po sól iadąc chłopi swoich pieniędzy przez odebranie siana u nich dla swoich koni, przez mszenie (?) soli y insze trudności stracili złotych sześćdziesiąt sześć; tymże chłopom narzucał gorzałki po kwart kilkanaście y kilkadziesiąt, po beczce soli także, guskowey soli po kilkaset gusek, czego byli nie powinni, przez co ciż chłopi wniwecz obrócili się; barył kilka gorzałki na gromadę podczas Szwedczyzny narzucił, żołnierze przyiechawszy po pieniądze, króre gromada złożyła, y te pieniądze u iegomości pana Lasoty byli, nie chciał żołnierzom oddać, żołnierze, czekaiąc, gorzałkę tę wypili, kury, gęsi pobili y tak przez płacenie tey gorzałki y insze szkody pretenduią sobie złotych ośmdzie-

siąt. J na to wszystko, co tu położono, że iest prawdziwa rzecz, iurament przez ludzi z gromady Lubachowskiey czynszowych gotowi wypełnić. A po inserowanym ad acta regestrze pomienionym, idem comparens stawił roboczego Matwiia Wednika, woyta gromadnego z tey że wsi Lubachowa, a to na prawdziwe poprzysiężenie według regestru wysz pomienionych szkod poczynionych, którego ia urząd annuendo affectationi, rotę iuramentu super realitatem szkod y krzywd poczynionych, w te onemu wydałem słowa: Ia Matwij przysięgam Panu Bogu w Tróycy Swiętey iedynemu na tym: że pomienione krzywdy y szkody w dobrach wsi Lubachowie ichmościow panow Alexandra y Iohanny Dziakiewiczowny Dawgierdow, cześnikow Czerniechowskich, małżonkow, panów moich, przez iegomości pana Stanisława Lasotę, possessora arędownego tych że dobr Lubachowa, są prawdziwie, iako regestr opiewa, spisane y poczynione, na czym iako sprawiedliwie przysiegam, tak mi Panie Boże dopomoż y niewinna męka Chrystusa Pana. Po którym wykonanym iuramencie idem comparens prosił mnie urzędu id totum actis connotari, co y otrzymał. Ierzy Zawalski.

Книга Луцкая гродская поточная, 1707 года, № 2589; листъ 374.

LXXXVII.

Донесеніе вознаго объ освидѣтельствованіи имъ крестьянина Василія Фомина, наказаннаго дворяниномъ Марковскимъ, у котораго онъ состоялъ въ услуженіи до своего закрѣпощенія вслѣдствіе женидьбы на крестьянкѣ. 1707 г., Сентября 22.

Feria tertia post festum sancti Mathiae apostoli proxima, anno domini 1707.

Ad officium actaque praesentia castrensia capitanealia Camenecensia Podoliae, personaliter veniens ministerialis regni generalis providus Thomas

Łaskawiec de Piaseczna, authenticatus, iuratus, ex reproducto authentico officio praesenti notus, asserendo secum habuisse et nobiles Ioanem Stronski et Gabryelem Pomarzanski, maioris et evidentioris testimonii gratia adhibitos, in vim suae verae ac fidelis relationis, publice libereque recognovit, in haec verba: Iż ia, z requizycy iegomości xiędza Gierardego Graykowskiego kapellana, od wielmożnego iegomości pana Stanisława Piotra Telephusa, stolnika Podolskiego, posła z woiewodztwa Podolskiego, na funkcyi teraz zostaiącego, rothmistrza iego królewskiey mości, dobr wsi całych Piaseczney cum attinentiis dziedzica, na mieyscu swoim w Piaseczney zostawionego, dnia wczorayszego w Piaseczney do poddanego Wasila Fominego chodziłem y tam widziałem z pomienioną szlachtą sławetnego Iwana, z miasta Macieiowa rodem będącego, w Piaseczney ożenionego niedawno, który dziedziczną poddankę wziął wielmożnego iegomości pana stolnika Podolskiego, a za sługę iegomości panu Apollonowi Markowskiemu zostaiącego, który, z okazyi ożenienia, pretensyą z tego służenia urościwszy, iako wprzód w zamku sprawiedliwości na niego imć pan Markowski, lubo y pan, ale iuż w poddanstwie respektem żony zostaiącego żądał, iakoż in instanti przywiedziony do gęsiora wsadzony był, ale iegomość pan Markowski deklarowawszy, za prozbą imci xiędza kapellana, nad czterdzieści plag aby nie był bity, y to w zamku, aż pod niebytność imci xiędza kapellana, do zamku tenże imć pan Markowski sług nasłał y z więzienia tegoż Iwana wzięto, przyprowadzonego w sobotę przeszłą, od samey głowy począwszy bez plecy y krzyże raz podle razu aż do stop kijmi zbity, iako ludzie, którzy słyszeli, powiadaią, że z pięćset kijow, we dwoie, odpoczywaiąc, dano mu, że ciało iak czeluście widziałem sinie y czarne; y krwią charka, Pan Bóg wie ieżeli będzie żywy; dla czego, do dalszey woli wielmożnego imci pana stolnika y posła z woiewodztwa Podolskiego, teraz tę moię prawdziwą com widział y słyszał z pomienioną szlachtą sam czynię relacyą.

Книга Каменецъ-Подольская гродская, записовая и поточная, 1707 года, № 5961; листъ 92.

LXXXVIII.

Жалоба Новогрудскаго мечник. Михаила Балабана на арендаго владѣльца его имѣнія Бытня, Домбровскаго, о разореніи этого имѣнія и притѣсненіи крестьянъ, вслѣдствіе чего они всѣ разбѣжались. 1709 г., Апрѣля 4.

Roku tysiąc siedmset dziewiątego, miesiąca Aprilis czwartego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku iego królewskiey mości Łuckim, prede mną Franciszkiem Józefem Kułakowskim, namiesnikiem na ten czas burgrabstwa zamku Łuckiego, y xięgami ninieyszemi grodzkiemi Łuckiemi, comparens personaliter wielmożny iegomość pan Michał na Bytniu Bałaban, miecznik Nowogrodzki, inhaerendo dawnieyszym swoim protestacyom coram actis praesentibus zaniesionym, naprzeciwko urodzonemu iegomości panu Stanisławowi Dębowskiemu swiadczy y protestuie się w ten sposob y o to: iż iegomość pan Dębowski, trzymaiąc część pewną we wsi Bytniu, contractu latius in se enarrante, nie dość natym, że paulo ante poddanych dwóch, iako protestacya fusius opiewa, wypędził, część pomienioną zruinował, ale y teraz Paliia ostatniego poddanego, in possessionem iegomości wespoł z drugiemi zbiegłemi y wypędzonemi puszczonego, pociągaiąc do nienależytey pańszczyzny za tych dwóch zbiegłych, tudzież podwodami do różnych miast, aggrawowaniem, biciem, kaleczeniem, w więzieniu przez niedziel kilka trzymaniem do ucieczki przymusił et ipso facto wypędził, pomienioną część wsi Bytnia do ostatku zdezolował; w czym wszystkim postrzegaiąc całości fortuny swoiey modernus comparens iterato modo naprzeciwko temuż iegomości panu Dębowskiemu protestatur, ofiaruiąc się o to wszystko z iegomością prawnie czynić nie zaniechać, o teraznieyszey protestacyi swoiey przyięcie prosił, co y otrzymał. Michał Bałaban, miecznik Nowogrodzki.

Книга Луцкая гродская поточная, 1709 года, № *2591; листъ 301,* № *акта 2.*

LXXXIX.

Жалоба Кіевскаго войскаго Марка Аксака на крестьянъ села Костюхновки, убившихъ слугу его Погребецкаго, посланнаго въ погоню за ними 1709 г., Іюня 13.

Roku tysiąc siedmset dziewiątego, miesiąca Iunii trzynastego dnia.

Na urzędzie grodzkim w zamku iego królewskiey mości Łuckim, przede mną Franciszkiem Iuzefem Kułakowskim, namiesnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego, y xięgami ninieyszemi grodzkiemi Łuckiemi, comparens personaliter urodzony pan Ian Stanisław Axak, syn wielmożnego iegomości pana Marka Axaka, woyskiego Kiiowskiego, rodzica swego, in senili aetate będącego, imieniem, przeciwko pewnym mężoboycom, chłopom, niezbożny uczynek pełniącym manu executorom, dziedzicznym ichmościow panow Stefana y Zofiey Dombrowskiego Terlikowskich ze wsi Kostiuchnowki poddanym, mianowicie Leskowi Łaszczeniaty, woytowi mianowanych ichmościow panow Terlikowskich małżonkow, motorowi y pryncypałowi, nefanem scelus pełniącym chłopom, zdraycom, sąsiadom swoim, radzącemu, pierwszemu Martynowi Mosakulczykowi, drugiemu Iurkowi Skibcowi, Waskowi Rekunczykowi, także iegomości pana Dolanowskiego poddanemu tegoż uczynku compryncypałowi, nazwiskiem Hrycowi Zaworotnemu y innym zaboycom niżey mianowanym takową gravi cum querella solenną czynił prożbę: Iż mianowani zbóyce y zdrayce panów swoich dziedziczni poddani ze wsi Kostiuchnowki, ichmościow panow Terlikowskich y iegomości pana Dolanowskiego z teyże wsi chłop ieden, roku teraznieyszego tysiąc siedmset dziewiątego, miesiąca Maia dnia dwudziestego, (przepomniawszy) prawa pospolitego y win w nim na mężoboycow surowie postanowionych y owszem to wszystko postponowawszy y lekce poważywszy, śmieli y ważyli się, zdradziwszy panow swoich, nefanem scelus do skutku przywieść y wykonać; gdzie dowiedziawszy się ieymość pani Terlikowska o zbiegłych chłopach swoich mężoboycach, tak zaraz z wielką consternacią y żalem, w niebytności małżonka swego, przychodzi do iegomości pana woyskiego Kiiowskiego, sąsiada y szwagra swego, upraszaiąc, aby y w

tak wielkim żalu y szkodzie raczył porrigere dextram, w czym iegomość pan woyski nie tylko ex zelo christiano, iako sąsiad, ale y . . . . zpowinowacenia krwi domu swego z domem ieymości pani Terlikowskiey, eo instanti na affektacyą y prożbę ieymości, widząc znaczną szkodę, posyła sług y czeladź swą, przy woycie ieymości pani Terlikowskiey za zbiegłemi poddanemi, niedawno z tego swiata zeszłego pana Iana Pohrebeckiego y pana Iana Kasperskiego, Czechowskiego y inną czeladź; który to woyt pani Terlikowskiey, z chytrości swey chłopskiey, na zdradę y zgubę ludzi iegomości pana woyskiego, namowiwszy się wprzód z dognanemi zaboycami, siermięgę z umysłu snać iakoby zgubił, a pótym uprosiwszy czeladzi, aby pofolgowali mężoboycom, co oni na prożbę iego uczynili, rozwiązawszy onych, y zapewniszy słowem że nie zdradzą, powiadaiąc że ia w tym sam się z drugą czeladzią (wrócę), wrócił siermięgi szukać; w tym czasie wyszmianowani zaboyce ubezpieczonego zeszłego pana Iana Pohrebeckiego tyrańsko niemiłosiernie siekierą kilka razy w łeb ciąwszy zabili y zamordowali, ieszcze się daley nad ciałem pastwiąc, porznęli garło, obuchami od siekier po sam pas na koło obracaiąc zbili y kości potroszczyli, iakoż pewnie było by toż y panu Kasperskiemu, tylko samego prawie ręka Boska salwowała; y na tym ieszcze mało maiąc tyrańska złość chłopska, ubóstwo iego które na ten czas miał przy sobie, mianowani mężoboycy in vim praedae et spolii zabrali y między siebie rozdzielili, iako to: samych pieniędzy złotych pięḋziesiąt, szablę bardzo dobrą, rękoięść bogato we srebro oprawną, waloris złotych trzydzieści, kontusz złotych trzydzieści, czapkę złotych siedm y innych drobiazgow na złotych piętnaście, fuzyą samego iegomości pana woyskiego Kiiowskiego we srebro oprawną, drugą w mosiądz, valoris złotych pułtorasta, to wszystko przy tym tyrańskim swoim uczynku zrabowali y zawzieli; ciało nieboszyka Pohrebeckiego zabite ciż mężoboycy, tyrańsko zabiwszy, z ubustwa y odzieży którą miał przy sobie y na sobie obdarszy, daleko w las pod kłody w łomacze zawlekli y tymże łomaczem zarzucali, tak dalece, że ledwie kilkanaście człowieka, bez kilka dni szukaiąc, iuż gniłe y zepsowane pod kłodami znalezli; przez który takowy swóy postepek et innefanum scelus memorati homicidae prawo boskie y pospolite zgwałciwszy, winy na mężoboycach surowie opisane postanowione na osoby swe zawzieli y zaciągneli. O co wszystko idem comparens swoim y rodzica swego imieniem swiadczy y protestuie się, ofiaruiąc się z obwinionemi, do kogo tylko bę-

dzie należało, prawnie czynić nie zaniechać, zostawiwszy sobie salvam meliorandi, augendi vel minuendi, vel alterius faciendae protestationis facultatem, si necessitas iuris exiget. A chcąc się zachować według nauki prawa pospolitego, rodzic comparentis te ciało, że żadną miarą do urzędu ninieyszego przyprowadzić y przed urzędem prezentować nie można było w teraznieysze czasy zbytecznie gorące, nie prędko znaydzione, zepsowane, y zbytecznego fetoru, tamże wiozący w drodze wozny z wielą ichmościami szlachtą widział y wszystkiemu miastu Rafałowce do wiadomości, od kogo by był zabity nieboszczyk pan Pohrebecki, przywodził, a potym przywiozszy do Kostiuchnowki ad locum sepulturae, tenże wozny szlachetny Ian Lewicki, urzędowi ninieyszemu dobrze znayomy, przy obecności wielu ludzi, maiąc przy sobie stronę szlachtę urodzonych ichmościow pana Alexandra Pruszczyńskiego y iegomości pana Mikołaia Drewińskiego, tyrańsko zabitego zeszłego pana Iana Pohrebeckiego, sługę iegomości pana Marka Axaka, woyskiego Kiiowskiego, przez wysz mianowanych zaboycow, głowę trzy razy sekierą na wylot rozcięto, wszystko ciało począwszy od wierzchu aż do pasa siekierami obuchami zbite y tyranizowane, kości potroszczone, te ciało w trumnie będące in praesantia wielu ichmościow szlachty y pospolstwa pomieniony wozny widział y oglądał, y wszystkim ludziom tam na ten czas będącym praesentował, proclamomował y publikował, od kogo by był zabity do wiadomości przywiodł y oswiadczył, o czym wszystkim relacią swoię, którą y dawniey gotow był zeznać, tylko dla różnych trudności, tak odległości mieysca, iako y woysk przychodzących, corruptionem cadaveris, teraz czyni i zeznawa, prosząc wespoł z protestuiącym, aby to wszystko do xiąg przyięto y zapisano było, co y otrzymali. Stanisław Axak. Imieniem woznego, pisać nie umieiącego, przy krzyżyku onego podpisuię się, Ian Misiorewicz.

Книга Луцкая гродская, поточная, 1709 года, № *2591; листъ 469 на оборотъ.*

XC.

Показанія крестьянина Данка, обвиняемаго въ конокрадствѣ, о его прежней жизни и переселеніяхъ. 1709 г., Іюня 23.

Sabbatho in vigilia festi nativitatis sancti Ioannis baptistae anno domini 1709, illaboriosi Danka libera confessatta.

Ad officium et acta praesentia castrensia capitanealia Camenecensia Podoliae, personaliter veniens laboriosus Andreas Pyntenko, subditus de bonis Babińce illustris et magnifici castellani Cracoviensis haereditarius, praesentavit officio praesenti illaboriosum Gregory Danka de bonis Staniowce oris Valachia furem, manifestum et equum cum eodem, pili dereszowaty, suum proprium per eundem Gregorium in bonis recensitis Babince anno praeterito in hebdomada magna ritus graeci apud se praesentante furto ablatum, a quo petit confessata libera suscipi; cuius affectationi officium praesens annuendo, praemissoque coram se fure personaliter stante, in haec verba: Ia iestem rodem z Łukowca z za Bukowiny, miałem oyca Semiona a matkę Maryą, ztamtąd po odebraniu Podola przyszedłem do Kołodrobki z chudobą, iakom miał natenczas bykow cztery, krowe z cieleńciem, y tam między swoiemi znaiomemi mieszkałem lat blisko sześć, na chleb sobie robiąc y pracuiąc, a potym z tamtąd zaciągnołem się pod chorągiew Wołoską z panem Ciemierzyńskim y tam zostawałem rok cały, aż nas pod Kaliszem rozgromiono; po rozgromieniu nas z chorągwie, w Szuparce przez zime między krewnemi mieszkałem, gdzie mi konia iednego a drugiego Maxymowi krewnemu memu ukradziono, których koni szukałem na Ukrainie, których nie odszukałem; potym powrociwszy z Ukrainy konia-m tego dereszowatego u Andreia Pyntenka w domu iego z sieni w nocy w dobrach Babińcach wziołem (co się stało z gniewu, bośmy mieli do siebie zawziętość ieszcze mieszkaiąc z sobą w Kołodrobce, któremu tam ieszcze przedtym ukradłem był dwa połcia słoniny); konia tedy tego wziowszy, do Bachowicy sprowadziłem się y tam mieszkałem przez lato całe roku przeszłego, y ten koń był dotychczas przymnie, a potym z Bachowicy ruszyłem zię do Pryhorodka

pod okopy, gdziem mieszkał przez zime; a potym u imci pana Podczaskiego podwoiewodzego Podolskiego w Boryżkowcach za stadnika teraz na wiosne do koni przystałem y byłem przy koniach niedziel ze cztery, y potym przyszło mi niewiem z iakiey okazyi y poiechałem wieczorem od koni ku wsi Iurylczu na tym koniu dereszowatym, gdzie iadąc za Iurylczem koni dwoie odezwali się w dombrowie, które konie wziołem w nocy y z temi końmi ku Chocimowi przebierałem się; iadący, konia dereszowatego z uzdeczką uciekł mi, którego konia w Giermakowce przeioł iegomość pan Rzepecki, a z temi dwoma końmi za Dniestr przebrałem się; konie tedy zostawiwszy za Dniestrem w Chocimiu Wołoszynowi iednemu w rękę, Iutoniemu na imie, a potym po tamtego dereszowatego konia do iegomości pana Rzepeckiego wrociłem się, y tak mię w Kudryńcach iegomość pan Iakubowski napadszy, wzioł mię, którému się przyznał, żem konie iego w Iurylczu pobrał w lesie, które konie iegomośc pan Iakubowski ze mną za Dniestrem odszukał, odszukawszy konie iechalismy do iegomości pana Rzepeckiego po konia dereszowatego, gdzie zięć ieymości pani Iakubowskiey, pan Matkowski tamże o konia iednego mię napastował przy tey okazyi, o którym ia nie wiem, który mię oddał do Krzywcza; dowiedziawszy się ten człek Pyntenko o mnie, z Babiniec przyszedł do mnie, króremum powiedział, że koń iego dereszowaty iest u iegomości pana Rzepeckiego w zatrzymaniu, którego konia odszukał od iegomosci pana Rzepeckiego iako swoiego, a teraz mię tu do Kamieńca z Krzywcza do kordygardy przysłano. Liberam confessatam suscepi et aktis suis connotavi; post suscepta vero confessata, idem laboriosis praesentans equum praemissum ad se recepit, et de recepto officium praesens quietavit, furem vero ad carceres militares praesidii Camenecensis reddidit et reduxit.

Книга Каменецъ-Подольская гродская, записовая и поточная, 1709 и 1710 годовъ, № 3962; листъ 246.

XCI.

Объявленіе товарища Пятигорской хоругви Валеріана Верцинскаго о томъ, что онъ, вмѣстѣ съ другими лицами, завладѣлъ имуществомъ встрѣтившихся имъ въ дорогѣ подозрительныхъ безпаспортныхъ людей, которымъ они и подѣлились между собою. 1710 г., Іюля 4.

Року тысяча семъ сотъ десятого, мѣсяца Юля четвертого дня.

На ураде кгродскомъ, въ мѣстѣ его королевской милости Овручу, передо мною Михалемъ Сингаевскимъ, намесникомъ подвоеводства, реентомъ кгродскимъ енералу воеводства Кіевского, и книгами нинешними кгродскими Киевскими, comparens personaliter urodzony pan Thomasz Szawgowicz, sługa urodzonego iegomości pana Waleryana Wiercińskiego, towarzysza chorągwie Petyhorskiey wielmożnego iegomości pana Szyrwińskiego, chorążego Wilkomirskiego, imieniem pana swego, praecawendo omnimodae integritati iegomości, świadczył y manifestował się o to: Iż gdy iegomość pan Wierciński, towarzysz pomienioney chorągwie, pan comparentis, roku teraznieyszego tysiąc siedmset dziesiątego, in Iunio, iadąc do miasta Czarnobyla, w woiewodztwie Kiiowskim, na iarmark, w święto Tróycy przenayswiętszey przypadaiący według ruskiego kalendarza, ziachał się w drodze z ichmość pany Kazimierzem y Iózefem Pruszyńskiemi y Stanisławem Łukaszewskim, na tenże iarmark iadącemi, z któremi ichmościami iadąc w kompanyi, przyiechali do wsi Jlinia, staneli w karczmie dla popasu koni, aliści tam zastali dwóch pachołkow, iednego Zabłockiego, drugiego Kowalewskiego, także popasuiących, którzy gdzieś w Polszcze zaszkodziwszy, uciekali; a gdy tak iegomość pan Wierciński, pan comparentis, iako y ichmość panowie Pruszyńscy y Łukaszewski onych poczeli się pytać, zkąd by byli. tedy ci pomienieni Zabłocki y Kowalewski, żadnego wywodu z siebie niedawszy, od koni y od wszystkiego pouciekali, które konie dwoie y rzeczy onych pozostałe tak pan comparentis, iako ichmość panowie Pruszyńscy y Łukaszewski zabrawszy, między sobą się na cztery części podzielili; z których rzeczy na czwartą część panu comparentis to się dostało: koń siwy chudy y

stary, pistoletow para z pokrowcami czerwonemi szarżowemi, guzikow srebrnych małych iedynaście, pieniędzy tynfow sześćdziesiąt, więcey nic; drugie zaś rzeczy, koń, y pieniądze, to iest trzy części, iako to szabla iedna oprawna dobra, druga czarna, koń cisawy, kulbak dwie z woyłokami, pistoletow para, korale, perła, pieniędzy trzydzieści talery bitych, co tylko tenże comparens mógł pamiętac, iako y przytym będący, inszych zaś rzeczy, których więcey było nie pamięta,—te się wszystkie wyszpomienionym ichmościom panom Pruszyńskim y Łukaszewskiemu dostali się; o co idem comparens nomine pana swego, postrzegaiąc na potym wszelkiey całości, iterum iterumque przed urzędem ninieyszym swiadczył y manifestował się, prosząc, aby ta manifestacya do xiąg ninieyszych przyięta była, co y otrzymał. Tomasz Szawgowicz.

Книга Кіевская гродская записовая и поточная, 1709 и 1710 годовъ, № *27; листъ 341 на оборотѣ.*

XCII.

Тяжба между двумя мѣщанами города Выжвы объ оскорбленіи за то, что одинъ изъ нихъ, будучи присяжнымъ, заставилъ сына другого мѣщанина принять участіе въ тѣлесномъ наказаніи крестьянской дѣвушки. 1712 г., Января 20.

Die 20 Stycznia 1712.

Przed nami Kirykiem Gwaninikiem, Iackiem Potapowiczem, Gabrielem Olifierowiczem, burmistrzami, Hrehorym Onuszkowiczem, Pawłem Olifierowiczem, ławnikami, stanąwszy oczewisto sławetny Tymosz Zdaniewicz, przysiężny na ten czas będący, uskarżał się na sławetnego Iwana Merczuka w ten sposob: Iż gdy zasłużyła była za pewny występek córka Hawryłowa Maruszka na karę w zamku naszym Wyżowskim, którey gdy kazał dać pługi iegomość pan podstarości, kazał Ihnatowi pastuchowi za

głowę trzymać, a za nogi kazał przysiężnemu Tymoszowi człowieka szukać, który iak wypadł do bramy, nałazł syna obżałowanego, na imie Pawła, którego przyprowadził do iegomości pana podstarościego, gdzie zaraz iegomość pan podstarości kazał temu Pawłowi za nogi trzymać, a Waśkowi czeladnikowi y chłopcowi swemu Zubikowi bić, którey dawszy plagi puścili; obżałowany zaś Iwan Merczuk z żoną swoią, dowiedziawszy się o tem, pierwiey sama napadła na żałuiącego Tymosza, a potem sam Iwan spotkawszy wedle kamienia idącego tegoż przysiężnego, zaczął zaraz znieważać, łżyć, sromocić, osłem, niegodnikiem nazywać, mówić, że wolał bym ia samego ciebie u słupa, niżli to do czegoś chłopca mego przyprowadził, y wtem kiiem pod brodę szturchnął; za co mało go nie uderzył obżałowany Tymosz, ale strzymawszy się, upraszał nas urzędu o sprawiedliwość świętą.

Przeciwna strona Iwan Merczuk takową odpowiedź uczynił: Iż mói łaskawi panowie tak było, że ia dowiedziałem się, że chłopca mego przyprowadził trzymać w zamku córkę Hauryłkową, tedy mi za żal stało, i spodkawszy się z pomienionym Tymoszem, zacząłem mówić w te słowa: Boże cię zabii, co ty naylepszego uczyniłeś. czy nie mogłeś kogo inszego wziąść trzymać, a nie syna mego! tam tedy, mói łaskawi panowie, zaraz począł mię nazywać oslą brodą i porwał się do mnie bić, tedy kiikiem złożyłem się, i tam słowo za słowo pomiędzy sobą zamawiali śię y nie . . . . . . na teraz i powiedziałem: dziękui Panu Bogu, że synów moich nie było; a więcey nic nie było, za czem upraszam iegomościow panów w tem mnie od tey żałoby uwolnienia. Stanąwszy oczewisto swiadek przed zesłanym od nas urzędem przysiężnym Pawłem Olifirowiczem, córka Petra Chawniuka w te słowa powiedziała, że iak my szli z karczmy do domu, aż Tymosz przysiężny zszedłszy się z Iwanem Merczukiem wedle winnicy pańskiey, począł mówić do Merczuka: Za co ty mnie łaiesz i winuiesz, za syna swego? Tedy Iwan Merczuk począł mówić: ty niegodniku, sobako, sam powinien być katem, a nie syna mego zastawować trzymać! a daley poczęli się z sobą swarżyć i ieden do drugiego porywali się, ale nie uderzył ieden drugiego. Sąd ninieyszy, wysłuchawszy obódwóch stron żałobę i odpowiedzi, stosuiąc się do żałoby i odpowiedzi pozwaney strony y samey słuszności, ponieważ sam pozwany Iwan Merczuk przyznał się, że za syna swego, co daremnie trzymał córkę Hauryłkową w zamku, niegodnikiem nazwał przysiężnego, i przed nami urzędem po-

chwałkę uczynił, że dziękui Panu Bogu, że na ten czas nie było synów moich, było by tam co gorszego. Zaczem my urząd, zabiegaiąc na dalszy czas, aby niewinnie przysiążnych tak nie źnieważano, niegodnikiem nie nazywano,—nakazuiemy: żeby Iwan Merczuk za te słowa winne na dom Boży (ponieważ pod bokiem cerkwi Bożey ta zniewaga stała), wosku funtów 3 in instanti dał, a za przechwałkę przed nami urzędem uczynioną, że powiedział: «dziękui Panu Bogu że na ten czas synów moich nie było, było by co gorszego», rozkazuiemy w wieży mieskiey dzień y noc siedzieć, i winę zakładamy aby się nie mscił za to pomieniony Iwan Merczuk, kop 3 na zamek, a drugie 3 na nasz urząd. Po wysiedzeniu zaś wieży powinien Iwan Merczuk przysiężnego naszego przeprosić z ludźmi y wykład prawny wrócić. Strona pozwana nie kątentuiąc się appelowała sie do zwierzchności zamkowey.

Книга магистрата города Выжвы, годъ 1710—1725, № 1294; листъ 59 на оборотъ.

XCIII.

Жалоба Кіевскаго чашника Вацлава Стецкаго на чашника Брестъ-Куявскаго Яна Куровицкаго о увозѣ изъ его села Калусова всѣхъ крестьянъ, включая и дворовую прислугу, съ ихъ скотомъ и имуществомъ 1712 г., Іюля 18.

Roku tysiąc siedmsetnego dwónastego, miesiąca Iulii ośmnastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku iego królewskiey mości Włodzimirskim, przede mną Konstantym Włosowiczem, namieśnikiem burgrabstwa zamku Włodzimirskiego, y xięgami ninieyszemi grodzkiemi starościńskiemi, comparens personaliter urodzony iegomość pan Marcin Stecki, imieniem rodzica swego, iegomości pana Wacława Steckiego, cześnika Kiiowskiego, solenniter swiadczył y protestował się przeciwko urodzonym ichmościom

panom Ianowi y Zofiey Kurowickim małżonkom w ten niżey opisany sposob y o to: iż iegomość pan Kurowicki, cześnik Brzysko-Kuiawski, nie konserwuiąc prawa pospolitego, iako iest wyraźne in expligiatores, ważyli się roku tysiąc śiedmset dwunastego, dnia dwodziestego siodmego Iunii, chłopow tak ciągłych iako y nie ciągłych, pługami robiących, iako też łagodnikow(?), komornikow, ze wsi Kałusowa do wsi Zamlicz przemawiać y odmawiać, tudzież nie kontentuiąc się temi, pastuchow dworskich, stadnika nawet y czeladź służącą . . . . . którzy konie pańskie co naylepsze posiodławszy, według upodowania ponabierawszy z komor lamusu na też woły chłopskie róznych fantow, osobliwie Wasilowski który zawiądywał iegomości pana czesnika Kiiowskiego wszystkim, maiąc klucze od lamusu, szpichlerza, gumna y wszeląkich chowań, zawinił z temiż chłopami na kilkanaście tysięcy, uszedszy dnia y roku wysz specificowanego w nocy ze wszystkimi chłopami y czeladzią dworską do wsi Zamlicz do ichmościow panow Kurowickich, cześnikow Brzeskich, małżonkow, przebrali się, których mile iegmość pan czesnik z ieymością . . . . akceptowawszy (iako też kobiety niżey specificowane wyznawały), deklarował ich ztamtąd na Podole zaprowadzić do dobr swoich, wszelkie wolności y swobody obiecuiąc. Tymczasem kazał tenże iegomość pan cześnik swemu podstarościemu Zamlickiemu, aby bydła tych chłopow pozaganiać do dworu, a wozy z chłopami, czeladzią do lasu swego Bermeszowskiego bez górę od Zamlicz kazał zaprowadzić, upominaiąc tych że ludzi, aby nigdy nikomu nie pokazywali się y ogniow nie kładli, tego zaś Wasilewskiego uczęstował tenże iegomość pan czesnik Brzeski. Czego się nie spodziewaiąc iegomość pan cześnik Kiiowski, rozumiał, że według dawnego zwyczaiu dozor gospodarstwa, na dzień długo spiący, gdy się ocknął, dozorcy swego chłopcu wołać kazał, chcący wiedzieć dyspozycię robocizny, aliście wszystkie bydło y stado pozamykane stoi, a duszy iedney tak we dworze iako y na wsi nie zastaie, czym będąc iegomość pan czesnik Kiiowski bardzo consternatus, że niema y do kogo słowa przemówić, zaledwie in contiguitate zostaiącego uprosił urodzonego iegomość pana Dowgiełę z innemi, na konie powsiadawszy skoczyli na różne szlaki szukaiąc, y w teyże wsi Zamliczach iegomości pana czesnika Brzeskiego byli, pytaiąc się, ale ich zataiono, y owszem po odiezdzie quaerentium profugos sam iegomość pan Kurowicki wsiadszy na konia poiechał do tych że zbiegłych poddauych Kałusowskich mowiąc im te formalia: «nie

wychodźcie z lasu nigdzie, ani ognia nie kładcie, bo was szukaią! Nie wiem zkąd pan Stecki nabrał tych ludzi do szukania, ponieważ wy tu wszyscy iestescie.» J sam powrociwszy iegomość pan czesnik Brzeski poiechał do Włódzimierza, gdzie usłyszawszy, że y tam taż czeladź iegomości pana czesnika Kiiowskiego ogłosiła się, znowu zaś powróciwszy, sam do tychże chłopow Kałusowskich do lasu iezdził, przestrzegaiąc powtornie onych, aby iak naiskryciey siedzieli, i iuż co miał z nimi iegomość pan czesnik Brzeski na Podole, pod Kamieniec, ruszyć się, to na dalszy czas odłożył, aby tymczasem ci co szukaią, powrocili nazad z niszczym, iakoż tenże iegomość pan Dowgieła cum assistentibus, obiegawszy nad Styrem przeprawy, gdy powracał nazad do teyże wsi iegomości pana czesnika Brzeskiego, przeieżdżaiąc zobaczył w boku dym w lesie, gdzie do zapalenia tiutiunu iednego posławszy, który napadł na tychże wykocowanych poddanych Kałusowskich, gdzie zląkł się sam ieden kupy ludzkiey, począł wołać na drugich, a tym czasem ludzie w rozsypkę, a drudzy na konie powpadali, tylko kobiet dwie z dziećmi złapali, które opowiedzieli o drugich gospodarzach, że we młynie w tey że wsi iegomości pana Kurowickiego czesnika Brzeskiego mełli zboże, którego ieszcze przed ucieczką z Kałusowa ponawozywali do dworu y w szpichlirzu Zamlickim zsypowali; y tam gdy przypadli co szukali, nie zastali żadnego we młynie, bo z dworu dano znać, aby się pochowali, gdzie szukaiąc zabawili się, a tym czasem chłopi czeladź iegomości pana Kurowickiego wypadszy tłumem wszystkie mobilia skrzynie pozabierali do wsi Zamlicz z wozow; gdy tedy kobiety połapane, relacię uczynili, że bydło ich we dworze, iegomość pana Dowgieła cum assistentibus sibi poiechawszy do dworu, requirował u ieymości pani czesnikowey, w niebytności iegomości samego; ieymość sama poczęła zapirać, czyniąc ieszcze kulminacię na requiruiących, ale gdy kobiety same zeznały, na którym mieyscu stało bydło we dworze zamknięte, ieymość pani cześnikowa widząc impossibilitatem zataienia, kazawszy przebrakować, sobie co lepsze zostawić, a drugie wydać; na co iegomość pan czesnik sam nadiechał z drugimi ichmościami, którego osoby querentes nie znaiąc, aż też kobiety połapane palcem wskazuiąc, wołali, ten nas tu uprowadził! co słysząc iegomośc pan czesnik tylko czapkę nasunąwszy odiechał do dworu, za którym iegomość pan Dowgieło opowiadaiąc y aresztuiąc tak rzeczy pozostałe w szpichlirzu iako z wozu pozabierane rzeczy, skrzynie w szpich-

lirzu, odzież y inne supellectilia, tudzież y chłopow przytaionych we młynie, przez których odmowienie chłopow y czeladzie dworskiey iegomość pan czesnik Kiiowski na wszystkiey fortunie zniszczony, nie maiąc z kim z pol zbierać, paraniny orać, siano kosić, bydło y stado y sam y na pustyni zostaiąc, zdrowa niebezpieczny y wszystkich rzeczy w domu zostaiących, nie maiąc ni od kogo dozoru należytego, zdychać poczyna; o co teraznieyszą protestacyą zaniosłszy, iterum iterumque protestatur, salvam reservando eiusdem protestationis meliorationem, in quantum by tego potrzeba było, prosił toż actis connotari, co y otrzymał.

Книга гродская Владимірская записовая, поточная и декретовая, 1712 года, № 1080; листъ 203 на оборотѣ.

XCIV.

Заявленіе арендного владѣльца села Пищатынецъ, Гаврила Водарацкаго, о бѣгствѣ «безъ всякой причины» одного изъ тамошнихъ крестьянъ и объ отказѣ остальныхъ отбывать повинности за бѣжавшаго, такъ какъ они считаютъ себя некрѣпостными, пользующимися правомъ свободнаго перехода. 1713 г., Марта 3.

Roku tysiąc siedmset trzynastego, miesiąca Marcij trzeciego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi grodzkiemi Kremienieckiemi y przede mną Bazylim Sieszyckim, namiesnikiem burgrabstwa Krzemienieckiego, comparens personaliter urodzony iegomość pan Gabriel Wodaracki świadczył się y manifestował o to: iż maiąc w zapisie specificowane od urodzonego iegomości pana Michała Humnickiego, cześnika Wiskiego, ieżeliby chłop iaki bez przyczyny manifestanta precz poszedł, tedy manifestans żeby na tym nie szkodował; zaczym teraz swieżo w roku tysiąc siedmset trzynastym miesiąca Februaryi dziewietnastego dnia chłop, na imię Illiasz nazwany, nie maiąc żadney okazyi od manifestanta, a nie robiąc żadney pańszczyzny od dnia dwudziestego piątego Iulii w roku

przeszłym tysiąc siedmset dwunastym ad cuiusque tempus, którego poddanego żona iego porzuciwszy precz odeszła, on dla tey okazyi wałensaiąc się nie robił pańszczyzny, y gdy comparens opowiedział to urodzonemu iegomości panu Michałowi Humnickiemu, cześnikowi Wiskiemu, iako dziedzicowi wsi Piszczatyniec, tenże iegomość pan cześnik Wiski osądził, aby tego chłopa za pańszczyznę nie odrabianą comparens żeby woły wzioł; które manifestans woły wziowszy, temuż iegomości panu cześnikowi oddał, których nie chciał iegomość przyiąć; tedy manifestans te woły wzioł do siebie y do Krzemieńca odiechał sam na roczki sądowe grodzkie Krzemienieckie, w roku ninieyszym tysiąc siedmset trzynastym cadenciey februariuszowey agituiące się; tandem tenże chłop na imię Illiasz woły te ukradszy, in absentia comparentis w domu, z niemi uciekł, y teraz na wiosnę pługa zupełnego niemasz między chłopami, wielką ruinę ponoszę bez to, iako też y pańszczyznę który robił po dwa dni w tydzień, także maiąc w zapisie specificowane y podwody, żeby do Lwowa na każdy rok po dwie podwodzie odprawowali, którzy y tych nie chcą odprawować ani też za nich płacić, powiadaiąc że my nie mamy wozow ani ka . . . . iako y teraz manifestans chciał po sól posyłać onych do tegoż Lwowa z poddanemi iegomości pana cześnika, którzy nie chcieli y nie chcą odprawywać, iednak y pańszczyzny iako należycie nie chcą odbywać, powiadaiąc te słowa: «że my nie dziedziczni iesteśmy, wolno nam gdzie chcieć póyść». Także chłop się pobudował na manifestantis gruncie, a iegomości panu czesnikowi Wiskiemu pańszczyznę robi, przeto manifestans, praecawendo indemnitati et integritati suae, annuendo innocentiam suam ratione omnium praemissorum, iterum iterumque manifestatur, prosząc mnie urzędu, aby to actis connotari, co y otrzymał. Gabriel Wodaracki.

Книга Кременецкая гродская, записовая, поточная и декретовая, 1713 года, № 1622; листъ 153 на оборотъ.

XCV.

Списокъ крестьянъ, поселенныхъ въ Приборецкой волости арендным владѣльцомъ ея, Кіевскимъ подстолимъ Александромъ Тржецякомъ, послѣ вступленія имъ во владѣніе этимъ имѣніемъ. 1712 г., Октября 3.

Року тысяча семъ сотъ дванадцатого, мѣсяца Октобра двадцатого дня.

На урядѣ кгродскомъ, въ мѣстѣ его королевское милости Овручомъ, передо мною Стефаномъ Мочулскимъ, намѣсникомъ на тотъ часъ подвоеводства, вице реентомъ кгродскимъ енералу воеводства Кіевского, и книгами нинешними кгродскими Киевскими, comparens personaliter urodzony pan Ian Michałowski, podstarości Przyborzecki, dla wpisania do xiąg ninieyszych grodzkich Kiiowskich inwentarz poddanych, we włości Przyborzeckiey przez wielmożnego iegomości Pana Alexandra Trzeciaka podstolego Kiiowskiego, podstarościęgo grodzkiego Owruckiego, pana swego, nowo osadzonych, per oblatam podał, tenoris sequentis: Inwentarz poddanych we włości Przyborzeckiey wielmożnego imci pana Trzeciaka podstolego, nowo osadzonych, którzy w inwentarzu oryginalnym dawnym nie są, tylko post apprehensionem, przez mianowanego iegomości pana podstolego Kiiowskiego osadzeni, podczas condescensiey urzędu grodzkiego Żytomirskiego in fundo bonorum miasteczka Przyborska, roku pańskiego tysiąc siedmset dwunastego, miesiąca Octobra trzeciego dnia spisany. Miasteczko Przyborsk: Serhey Batczenko, pałamarycha z synami, Olexa Nowak, Czuryło Korohod, Petro Kolesnik, krawiec, Zienko Ganczarz, Iakim Zubczenko, Drozdenia Połuian, Nitożenko wozny. Wieś Pirohowicze: Rabstyna, Iałczonkow dwóch. Wies Stare Rusaki: Moroz Osadczy, Semen Pryma, Senko syn tegoż oddzielony, Bohdan Liszyło, Olexy Iachelonko, Iwan Hrebennik, Mołoszczenko Hryszko, Kalenik Szwiec, Iakim Ziemowiec, Iwan Czapay. Wies Domanowka: Ławor Osadczy, Iarmolicha z trzema synami, Dmiter, Chwesko, Iwan, Harhocz Iurko, Stepan, Mikitą Kozyr, Omelko Bohowiec, Onisko, Miszko, Matwiey Bahu-

tycki. Rudnia była pusta, reparował iegomość pan podstoli Kiiowski, teraz robi na teyże rudni chałup pobudowanych dwadzieścia siedm, excepto czeladzi rudnickiey. Ci niżey napisani ludzie do powinności dworskiey należą: Semen Pawka, Wasil Kolesnik, Korniey Ganczarz, Kuźma, Iasko Bury, Wasil Kowal, Daniło Boiarzyn. Ten inwentarz osiadłych ludzi, nowych, przy obecności wyżey namienionego urzędu spisan , ichmość panowie urzędnicy grodzscy Żytomirscy dla większey wagi y wiary rękoma swemi podpisuią. Działo się anno, mense et die supra specificatis. Po którym ingrossowanym inwentarzu, idem comparens prosił urzędu ninieyszego o wydanie sobie rothy iuramentu y o przydanie woznego dla attentowania, na którego affektacyą urząd ninieyszy rothę iuramentu wydawszy, dla attentowania woznego generała woiewodztwa Kiiowskiego szlachetnego Stefana Komara przydał; za wydaniem tedy rothy iuramentu, flexis ad imaginem crucifixi Iesu Christi Domini. genibus, przysiągł w te słowa: Ia Ian przysięgam Panu Bogu wszechmogącemu w Tróycy Swiętey iedynemu na tym, iż wysz inserowany inwentarz nowoosadzonych przez wielmożnego iegomości pana Trzeciaka, podstolego Kiiowskiego, pana mego, poddanych, prawdziwie, nic nie przydaiąc nadto, iest spisany, na czym iako sprawiedliwie przysięgam, tak mi Panie Boże dopomoż y niewinna męka Chrystusa Pana. Который же то инвентаръ зъ юраментомъ, за поданемъ и прозбою вышменованого компарента, а за моимъ на тотъ часъ урадовымъ принятемъ, до книгъ нинешнихъ ґгродскихъ Киевскихъ слово въ слово, якъ се въ собе маетъ, естъ вписаный.

Книга Кіевская гродская записовая и поточная, 1712 года, № 29; листъ 65.

XCVI.

Объявленіе владѣльца с. Васковчикъ, пана Станислава Керекеши, о томъ, что имѣніе его, вслѣдствіе козацкихъ войнъ, совершенно опустѣло. 1713 г., августа 25.

Roku tysiąc siedmset trzynastego, miesiąca Augusti dwudziestego piątego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi grodzkiemi Kremienieckiemi y przede mną Bazylim Sieszyckim, namiesnikiem burgrabstwa Krzemienieckiego, comparens personaliter urodzony iegomość pan Stanisław Kierekieszy, dobr wsi Waśkowczyk vigore iuris sibi servientis possessor, manifestował się in infrascriptis urzędowi ninieyszemu w ten niżey opisany sposob y o to: iż lubo te dobra Waśkowczyki haereditatis do xięstwa Zasławskiego w kluczu Zasławskim należące, iure merito w possessyey od kilkudziesiąt lat u rodzica comparentis, a adpraesens, post fata rodzica, u ninieyszego comparenta zostaią, iednak od pierszey rebelliey, która in visceribus patriae, a naybarziey w tuteyszych kraiach Wołyńskich, hostili et truculenta, cum interitu nie tylko fortuny ale y życia civium, grassowała manu, zruinowana została, y żadney w niey osiadłości w ludzi, żadney winnicy, ani też żadnego szynku do tych czas nie było y teraz nie znayduie się, dla czego podatek żaden do skarbu rzeczypospolitey hanc ob rationem płacony y oddawany z tych dobr bydź nie może. Przeto ninieyszy comparens, uti possessor, postrzegaiąc futurae indemnitati suae, ratione praemissorum przed tymże urzędem iterum iterumque manifestatur, prosząc aby ta manifestacya actis praesentibus connotowana była; co y otrzymał. Stanisław Kierekieszy.

Книга гродская Кременецкая, поточная, записовая и декретовая, 1713 года; № 1622, листъ 775.

XCVII.

Жалоба Галицкаго чашника Франциска Богуша на дворянина Стефана Поповскаго о наѣздѣ на село Кудыевцы, увозѣ оттуда крестьянъ и слободичей. 1714 г., Октября 31.

Sabbatho in vigilia festi sanctorum simonis et judae apostolorum, anno Domini millesimo septingentesimo decimo quarto.

Ad officium et acta praesentia castrensia capitanealia Laticoviensia personaliter veniens generosus Mathias Twardowski, bonorum villarum Snitkowa, Olczydaiowa et aliorum magnifici Francisci de Ziemlice Bogusz, pocillatoris Haliciensis, vicecapitanei et iudicis officii praesentis, tam haereditariorum quam alio iure possessioni subiectorum, administrator, nomine et ex parte eiusdem magnifici domini sui, villae Kudyiowce vigore privilegii suae regiae maiestatis tenutarii, in et contra nobilem Stephanum Karpenko Popowski protestatus est pro eo: quia ipse, tempore inquisitione probando, iam stante lite et causa ad officium praesens cum magnifico domino ratione eorundem bonorum Kudyiowce eidem nobili Popowski instituta, nec dum decisa, adscitit sibi variae conditionis nominibusque, diverso armorum genere, utpote bombardis longioribus, sclopetis, hastis, vulgo z dzidami, falcibus recte institutis, numerum personarum quadraginta, adimplentibus violentias renovando superinequitavit, locatores binos eiusdem villae concussit, eosdemque et alios subditos dispersit et eundem magnificum pocillatorem de bonis iisdem expulit, subditos pro colonia, alias na słobodę, ad eadem bona tendentes, in viis detinebat, prout apud se in Popowce tres subditos cum omni supellectili domestica, ad Kudyiowce tendentes, locavit et locationem in iisdem bonis praepedit, decimam apiariam non modo ab apisteriis in fundis dictorum bonorum Kudyiowce tentis non restituit, verum dolium mellis crudi circam praemissam violentam superinquietationem intercepit, per quod contra leges regni progressus est et poenas facinori suo condignas, una cum principalibus suis, succubuit; rationem quorum contra eundemque nobilem Popowski nomine quo supra protestatur.

Книга Летичевская гродская поточная и записовая 1714 года, № 5253; листъ 235 на оборотѣ.

XCVIII.

Жалоба игуменьи Селецкаго монастыря Александры Кулевской на Оршанскаго скарбника Антона Шеміота и слугу его Иванкевича о томъ, что послѣдній напалъ на домъ монастырскаго крестьянина, отказавшаго выдать за него въ замужество свою дочь, и починилъ многія насилія, въ чемъ послѣ принялъ участіе и самъ Шеміотъ. 1719 г., Февраля 7.

Року тысяча семъ сотъ деветнадцатого, мѣсяца Февраля семого дня.

На уряде кгродскомъ въ замку его королевской милости Овъруцъкомъ, передо мною Михалемъ Сынгаевскимъ, коморникомъ кгранчънымъ Киевъскимъ, намесникомъ кгродскимъ староства Овруцъкого, и книгами нинешними кгродскими Овъруцъкими, comparens personaliter wielebna w Bogu ieymość pani Alexandra Kulewska, ihumenia monastyru Sieleckiego, swym y wszystkich wielebnych w Bogu panien zakonnych tegoż manastyru Sieleckiego imieniem, naprzeciwko urodzonym ichmościom panom Antoniemu y Barbarze Iuhanowskiego Szemiothom, skarbnikom Orszańskim, małżonkom, także urodzonemu Benedyktowi Iwankiewiczowi słudze, gwałtownemu invasorowi, y poddanym ichmościow we wsi Sielcu mieszkaiącym, invasorom, o imionach y przezwiskach samym że ichmościom panom Szemiothom małżonkom swiadomym, solenniter swiadczyła y protestowała się o to: iż obżałowani, ichmość panowie Szemiothowie, skarbnikowie Orszańscy, małżonkowie, Iwankowicz sługa y poddani ichmościow, nie uważaiąc na prawo pospolite y nie kontentuiąc się dawnieyszemi krzywdami, szkodami y violencyami, monastyrowi Sieleckiemu y poddanym tegoż monastyru in antecessum czynionemi, iako to w roku tysiąc siedmset siedmnastym poddanemu monastyrskiemu na imie Olexiowi Mikitenkowi własnych pszczoł iego w barciach poddanym swoim, nic do nich nie należąc, podpatrzyć kazał, które pszczoły dwoie że podpatruiąc ukrywdzili, odpaść na wiosnę musieli, a trzecie pszczoły tegoż poddanego Mikitenka na głowe wybili; roku zaś tysiąc siedmset ośmnastego temuż Olexiowi ciż poddani ichmościow panow Szemiothow mał-

żonków, pszczoły iedne na głowe wydarli, drugie podpatrzyli, a troie drzewa bartnego poznaczyli, o które była sprawa, y kartę iegomość pan Szemioth poddanemu monastyrskiemu Alexiowi dał, że się nie miał interessować; a teraz znowu poddanym swoim drzewa te y pszczoły poodbierać kazał, pola, sianożęci monastyrskie gwałtownie odeymuią, bydła z pola, na paszę nie puszczaiąc, spędzaią, łowow rybnych na rzycce Brahińce poddanym monastyrskim (którym wszędzie łowić wolno) zabraniaią, biią, kaleczą, żołnierzow y moskalów na monastyr z roskazu ichmościow panow Szemiothow małżonkow poddani ichmościow naprowadzali, którzy szkod niemało przez to monastyrowi naczynili, zboża różne pozabierali, iako to beczkę ięczmienia monastyrskiego wzieli y u poddanego także żyta wiader siedm zabrali, które zboża iegomość pan Szemioth poddanym swoim, aby monastyrowi oddali, kazał, a potym, wybrawszy u poddanych swoich, sobie to zatrzymał y nie oddał; na monastyr nachodzili, cele, komory odbiali, panien zakonnych y poddanych ichmościow niepoiednokroć bili, kaleczyli, iakoż sam iegomość pan Szemioth naszedszy, panien zakonnych trzech pobił y poddanym swoim bić kazał; Hryszka chłopa zbili, sosne z trzema barciami własne monastyrskie sługa ichmościow obżałowanych Iwankiewicz, ogień nałożywszy, z umysłu spalił; chłopow monastyrskich nienależycie na pańszczyznę pędzić kazał, woły grabili y innych krzywd, szkod y violencyi monastyrowi y poddanym monastyrskim niemało naczynili; tandem pomieniony Iwankiewicz sługa ichmościow panów Szemiothow, upodobawszy sobie dziwkie, córkie pomienionego Olexia, poddanego monastyrskiego, chciał one sobie za żonę wziąć, którey przez rok accomoduiąc się, nie wzioł, która dziwka, uwierzywszy temu, niemało chudoby od oyca swego potaiemnie przenosiła y onemu słudze pooddawała, samych pieniędzy gotowych oprocz inszych rzeczy wzioł od niey razem złotych polskich sześćdziesiąt; potym oną spernowawszy, za żonę niewzioł, tylko tego chłopa do szkody wielkiey przyprowadził; a gdy ten Olexyi ociec tey dziwki, widząc że ten Iwankiewicz, sługa ichmościow panow Szemiothow, żart tylko z córki iego czyni, tedy roku teraznieyszego tysiąc siedmset dziewiętnastego, die vigesima octava Ianuarii, w sobotę, za inszego chłopa córkie swoie zaręczył; y skoro tylko ta dziwka szlub z tym chłopem, za którego zaręczona była, wzieła, ten Iwankiewicz sługa, dowiedziawszy się o tym y maiąc o to gniew y rankor, tegoż dnia z soboty na niedziele w nocy, zebraw-

*

szy sobe ludzi swywolnych, poddanych tegoż iegomości pana Szemiotha, z umysłu na invazyą, sam upiwszy się gorzałką y drugich chłopow popoiwszy, z tymiż chłopami na dom y mieszkanie tegoż Olexia y Kiryła brata iego rodzonego Mikitenkow, poddanych monastyrskich, na iednym podwórzu, chałupami węgeł o węgeł z soba mieszkaiących, gwałtownie naszedszy, okna, drzwi powycinali, porąbali, samych tychże poddanych Olexia y Kiryła pobili, pokaleczyli y dzieci ich poprzestraszali, hałasow y violencyi niemało naczynili, pozabiiać koniecznie usiłowali y następowali, tak dalece, że się ciż poddani monastyrscy Olexii y Kiryło, defenduiąc tam w domach swoich, ile można było, zaledwie żywi zostali; potym nazaiutrz sam iegomość pan Szemioth z sługami y poddanemi swemi na tychże poddanych monastyrskich Olexia y Kiryła, na dom y mieszkanie ich gwałtownie naiechawszy y naszedszy, hałasow y wiolencyi naczynił, bić pozabiiać chciał, żony ich, gwałtownie pobrać kazawszy, więził, źrzebca dobrego wziąć sobie kazał; przy którym naiezdzie rożnych rzeczy nie mało u tych że poddanych ciż invasores pozabierali y violencyi naczynili, poddanych tychże rospędzili, których dotych czas niemasz, y niewiedzieć iezeli którzy żywi zostaią; o co wszystko, ut praemissum est, taż ieymość panna ihumeniy swym y wszystkich ichmość panien zakonnych monastyru Sieleckiego imieniem, iterum iterumque przeciwko ichmościom panom Szemiothom małżonkom, sługom y poddanym ichmościow swiadczyła y protestowała się, salvam meliorationem tey protestacyey, si opus fuerit, zostawiła, y prawnie o to czynić deklarowawszy, o przyięcie iey do xiąg prosiła, co y otrzymała. Alexandra Kulewska, pisać nieumieiąca.

Книга Овручская гродская, записовая и поточная, 1718 и 1719 годовъ, № 3225; листъ 492.

XCIX.

Жалоба Кіевскаго подчашаго Кріштофа Манецкаго на Стародубскаго подстолія Яна Чеховскаго объ угнетеніи крестьянъ въ имѣніи Новыхъ Шепеличахъ. 1719 г., Іюня 16.

Roku tysiąc siedmset dziewiętnastego, miesiąca Iunii szesnastego dnia.

Na urzędzie grodzkim w miescie iego królewskiey mości Owruczu, predę mną Łukaszem Bohdanowiczem, miecznikiem Lidzkim, namieśnikiem na ten czas podwoiewodztwa, vicesregentem grodzkim generału woiewodztwa Kiiowskiego, y xięgami ninieyszemi grodzkiemi Kiiowskiemi, comparens personaliter urodzony iegomość pan Ian Paszkowski, sługa wielmożnego iegomości pana Krzysztofa Manieckiego, podczaszego Kiiowskiego, nomine et ex speciali commisso tegoż pryncypała swoiego, inhaerendo anteriori manifestationi w grodzie Owruckim uczynioney, przeciwko urodzonemu iegomości panu Ianowi Czechowskiemu, podstolemu Starodubowskiemu, tudzież iegomości przysposobionym y lepiey wiadomym de nominibus et cognominibus compryncypałom, swiadczył y protestował się takowym sposobem y o to: iż iegomość obwiniony, postposita legum authoritate nec satiatque dawnieyszemi krzywdami, szkodami, extorsiami poborami, excessami w dobrach dziedzicznych wielmożnego pryncypała comparentis, nazwanych Nowe Szepelicze, popełnionemi, ausus est et temere prosumpsit, inwentarz wymyslnemi sposobami, in anteriori manifestatione wyrażonemi, poprawiwszy, dobra Nowe Szepelicze, sine ulla traditione et brachio od wielmożnego pryncypała comparentis ad tradenda bona comisso, odebrać w swoią possessię, które dobra iako skoro pro viam zaiechał, tak zaraz nie według inwentarza sobie danego obchodząc się, miasto pańszczyzny w inwentarzu wyrażoney, poddanych Szepelickich in praeiudicium kontraktowi, pro libitu suo na czynszu stanowił, a potym y czynsz odebrał y pańszczyznę podług upodobania swoiego robić kazał; pieniądze zaś czynszowe wybieraiąc więcey zawsze nad postanowienie swoie y nad monetę w tamtym kraiu idącą, ledwo non in duplo z ubogiego pod-

daństwa wyciągał, chleby y różne prowianty dla siebie, czeladzi y koni, nie maiąc respektu na tak ciężkie czasy y nieurodzaine lata, poddanym Szepielickim składać, kiiami grożąc, zawsze kazał; także nie maiąc w kontrakcie ani inwentarzu pozwolenia, woły zabierał, y na pańszczyzne do siebie do wsi Listwina goniąc, tam ich o chłodzie y głodzie przez czas niemały, etiam z opuszczeniem wiosny, poddanych z bydłem trzymał y sobie robocizny pełnić zawsze przymuszał; przez co poddanych zubożył, drugich przez tak wielką agrawacię rozpędził, a wielmożnego pryncypała comparentis, iako dziedzica pomienionych dobr Szepelicz, do szkod nieznośnych ratione praemissorum przywiodł y przyprawił. Co większa, extra obloquentiam contractus, sine consensu haeredis, tam summis perpatratis iniuriis, acceptisque a rusticis appendiis, alteri possessori dimissit, pana y poddaństwo variis minis et verberibus coëgit, ut novo tenutario obedirent, cum impractibabili tam magnifici haeredis quam et subditorum lesione, nawet y na to nie respektował, że przy podaniu dobr w terazniejszego possessora tenutę wielmożny pryncypał comparentis, in praesentia invasorum, iegomości obwinionemu adhibitorum, solenniter, ratione indebitae traditionis et cessionis protestował się; naostatek iegomość obwiniony, unikaiąc bezprawnych excessów, chcąc znać one na pryncypała comparentis osobę retorquere, przez manifestacie swoie niesłusznie, vexatorie poczynione, różne zadaiąc obiekta, opisał, iakoby poddanych rospędził, czego nigdy dowieść nie może et ne in rerum natura było, y owszem iegomość obwiniony pan Czechowski, podstoli Starodubowski, poddanego na słobodzie osiadłego, nazywaiącego się Marka, z dobr wypędził y łapać kazał, affidando na życie iego, przez co iegomość obwiniony prawo pospolite naruszył y winy prawne na osobę y dobra swoie libere succubuit; a zatym comparens, nomine wielmożnego pryncypała swoiego, tak de nullitate manifestacyi, od iegomości pana podstolego przeciwko pryncypałowi swemu poczynionych, iako też y relacyi na trybunał zapisaney, nie mniey de praemissis omnibus iterum atque iterum przeciwko iegomości panu Czechowskiemu swiadcząc y protestuiąc, deklarował tegoż pryncypała swego usitata iuris via z iegomością progredi, salva huius protestationis rereservata melioratione aut per citationes correctione, tey wkrótce napisaney o przyięcie do xiąg prosił, co y otrzymał. Ian Paszkowski, scribendi ignorans.

Книга Кіевская гродская записовая и поточная, 1719 года, № 34; листъ 209 на оборотѣ.

C.

Жалоба дворянъ Проскуровъ на управлявшаго ихъ имѣніями дворянина Барановскаго о томъ, что онъ притѣснялъ крестьянъ, двоихъ убилъ, а многихъ разогналъ. 1719 г., Октября 31.

Roku tysiąc siedmset dziewietnastego, miesiąca Octobra trzydziestego pierwszego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku iego królewskiey mości Owruczu, przede mną Łukaszem Bohdanowiczem, miecznikiem Lidzkim, namieśnikiem na ten czas podwoiewodztwa, vices regentem grodzkim generału woiewodztwa Kiiowskiego, y xięgami ninieyszemi grodzkiemi Kiiowskiemi, comparens personaliter urodzony iegomość pan Iózef Kotowicz, sługa wielmożnych ichmościow panow Iana y Michała Proskurow, podczaszycow Kiiowskich, nomine tychże panow swoich, solenną przeciwko urodzonemu iegomości panu Wacławowi Baranowskiemu zanosił protestacyą w ten sposob y o to: iż iegomość obwiniony, będąc podstarościm w dobrach panow comparentis nazwanych Obuchowiczach y Staniszewce, a nie sprawuiąc się secundum gradum officii sui, owszem excedendo praxim servitutis et metam iustitiae, w tych że dobrach poddanych iednych porozganiał, drugich o szwanek zdrowia tak dalece poprzyprowadzał ze de hac luce decesserunt, iako to Andrzeia Baybuzę kiiem niemiłosierdnie zbił, zkaliczył,—una non despectata septimana e vivis abivit; także Iacka Dziusyka, absque ulla data et habita occasione, w dyby zabiwszy, a potym dobrze sobie chmielem głowe obłożywszy, sine charitate proximi et zelo misericordiae circa catholicam sanguinem, za łeb wziowszy, w dybach siedzącego crudeliter o ścianę tak zabił, ztłukł, że zaraz potym zbiciu wkrutce mente captus został y w niedziel kilka periodem vitae explevit. Deinde ludzi poddanych Obuchowskich y Staniszewskich plenitus porozganiał, że y teraz na Staniszowce żadnego nie nayduie się chłopa; prosa macę zabrawszy pańskiego, na swóy własny obrócił pożytek, także iamę drugiego prosa zabrał, y znać wywiozszy do iegomości pana Trzeciaka, suo proprio applicabat commodo; przez co wszystko do szkod pa-

now comparentis na kilka tysięcy złotych polskich przywiodł y przyprawił. A zatym comparens de praemissis omnibus iterum atque iterum świadcząc y protestuiąc się, deklarował panow swoich prawnie czynić nie zaniechać, et salvam tey protestącyi zostawiwszy meliorationem, stawił dwóch poddanych Obuchowickich, imieniem Ihnata Paszczenka, Martyna Zinczenka, propter praestandum iuramentum in verificationem praemissorum. A tak ia urząd, parendo affectationi comparentis, rothę iuramentu wydałem y woznego generała woiewodztwa Kiiowskiego y innych, szlachetnego Franciszka Siemińskiego, do attentowania przydałem, którzy, flexis ad imaginem Iesu Christi crucifixi genibus, w te wykonali słowa: Ia Ihnat y Martyn przysięgamy Panu Bogu w Tróycy Swiętey iedynemu na tym, osobliwie ia Ihnat, iż Andrzeia iegomość pan Baranowski pobił, z którey okazyi y. umarł; także oba wraz na tym przysięgamy, iż ten iegomość pan Baranowski Iacka okrutnie, czasu y sposobem wysz wyrażonym, zbił, z którego zbicia oszalawszy umarł, y inne wszystkie w protestacyi wyrażone pretensye, osobliwie o rozpędzenie poddanych, iest prawdziwie nam stałe y zadane, na czym iako prawdziwie przysięgamy, tak nam Boże dopomoż i niewinna męka Chrystusa Pana. Po którym iuramencie tak protestans swey protestacyi, iako y wykonywaiące swego iuramentu prosili, aby actis praesentibus connotowane byli, co y otrzymali. Iózef Kotowicz manu propria.

Книга Кіевская гродская записовая и поточная, 1719 года, № 34; листъ 254.

CI.

Жалоба Житомирскаго подчашаго Михаила Павши на пана Потоцкаго о передержательствѣ бѣжавшей отъ Павши дѣвчонки, оставленной у него матерью ея въ голодное время. 1721 г., января 2.

Roku tysiąc siedmset dwudziestego pierwszego, miesiąca Ianuary wtórego dnia.

Na urzędzie grodzkim w zamku iego królewskiey mości Owruckim, przede mną Michałem Synhaiewskim, komornikiem granicznym Kiiowskim,

namieśnikiem grodzkim starostwa Owruckiego, y xięgami ninieyszemi grodskiemi Owruckiemi, comparens personaliter wielmożny iegomość pan Michał Pawsza, podczaszy Żytomirski, podstarości grodzki Owrucki, solenniter primario przeciwko wielmożnemu iegomości panu Kazimierzowi Potockiemu, staroście Lubeckiemu, possessorowi dobr Starego miasta Narodycz, secundario przeciwko urodzonemu iego mości panu Mikołaiowi Potockiemu, w dyspozycyi swoiey też dobra maiącemu, protestował się in eum modum: iż co dziewczynę, na imie Hapkę, która matka teyże dziewczyny, podczas tak złego głodnego czasu nie mogąc gdzie się przytulić y wyżywić, ledwie z głodu nie umieraiąc, prosiła protestanta, iako niedołężna będąc, aby mogła czas iaki przemieszkać, gdzie protestans, raz ex compassione, drugi z uczynności chrześciańskiey, przyiowszy, dał victum et amictum przez całą zimę; potym daley nie mogąc się gdzie podzieć y służąc, dla niedołężności swoiey, prosiła żony protestanta, aby wyż mianowaną Hapkę przyięła do usług swoich y dała iey ćwiczenie aż do wzrostu lat iey y zamąż wydania. A tak małżonka protestanta, na prośbę uczyniwszy, a bardziey drogę daiąc do ludzi pokazać, przyieła tylko ledwie nie nagą, a potym przyodziawszy, iadąc do Polski, wzięła z sobą dla przeyrzenia; która dziewczyna, miasto życzliwych usług, w Sędomirskim, we wsi Kaworczowic, w kaplicy, korale z obrazu Matki Nayświętszey zdieła, a żenie protestantis konfuzyą uczyniła, bo y woz przed sobą wyprawiwszy, teyże wsi possessor, postrzegszy, że koralow na obrazie nie było, posławszy w pogonię za wozem, który nagoniwszy odbito y trzęsiono, że nie nie nalazszy, do żony pzotestantis reyterował; potym trzęsiono y przy teyże dziewczynie naleziono, co z niemałym dyzhonorem żony protestantis było; naostatek czapkę do stroiu należącą....... valoris talerow bitych pięć, stęgierkię srebrem haftowaną, iglicę srebrną—gdzieś czy wydała, czyli też przez niedozor zgubiła, zausznicę rubinową, chust ciękich sztuk kilka—straciła, y wiele rzeczy pogubiła; potym, gdy żona protestantis z Polski powróciła do Narodycz, znać inito consilio iego mości pana Mikołaia Potockiego, uciekła do zamku miasta Starego Narodycz, którey iego mość pan Mikołay Potocki, na częstokrotną tak przez przyiacioł iako y ustną protestanta requizycyą, wydać nie chciał y dotąd nie wydaie A tak protestant, o lezyą honoru, o niewydanie teyże dziwczyny y o szkody, iterum atque iterum protestowawszy się, deklarował o to wszystko z ich mościami obżałowanemi we wszelakim sądzie y urzędzie

prawnie czynić nie zaniechać, zostawiwszy tey teraznieyszey protestacyi swoiey salvam meliorationem vel per citationem correctionem. Et in continenti stawił woźnego generała woiewodztwa Kiiowskiego y innych, opatrznego Marcina Pawlukiewicza, który personaliter stanowszy, w moc wierney, prawdziwey y skuteczney relacyi swoiey, iawnie, ustnie y dobrowolnie dla zapisania do xiąg ninieyszych zeznał: iż on, roku teraznieyszego, tysiąc siedmset dwudziestego pierwszego, miesiąca Ianuarii dnia wtórego, na affectacyą y prawną requizycyą wielmożnego iego mości pana Michała Pawszy, podstolego Żytomirskiego, podstarościego grodzkiego Owruckiego, maiąc przy sobie stronę szlachtę, ludzi wiary godnych, urodzonych ich mościow panow Franciszka Iakubowskiego y Iana Delęgowskiego, dla tymlepszey wiary y wagi użytych, był w mieście Starych Narodyczach, w zamku, gdzie będąc, Hapkę dziewczynę, która od małżonki rekwirenta uciekła, u iego mości pana Mikołaia Potockiego w tysiącu grzywien polskich, aby ią do rozprawy prawney dotrzymał, aresztował y prawnie przyporęczył; który areszt iego mość pan Potocki przyiowszy, dotrzymać deklarował. I tak mianowany woźny, tąż stroną szlachtą przy sobie będącą oświadczywszy y ztamtąd nazad powróciwszy, o tym tę swoię prawdziwą przede mną urzędem uczynił y zeznał relacyą, a przytym prosili mnie urzędu, tak protestans—protestacyi, iako y woźny—aresztu relacyi, aby actis praesentibus connotowane byli,—co y otrzymali. Michał Pawsza, podszaszy Żytomirski, podstarości grodzki Owrucki. Marcin Pawlukiewicz, woźny, pisać nieumieiący.

Книга гродская Овручская, записовая и поточная, годъ 1720—1721, № 3226; листъ 469.

CII.

Жалоба пановъ Фальковскихъ на Черниговскаго ловчаго Томаша Витковскаго о несправедливомъ обвиненіи ихъ въ утопленіи будто-бы крестьянина князя Юрія-Доминика Любомирскаго. 1721 г., Мая 7.

Anno 1721, die 7 Maii.

Inductum ad acta castrensia Zytomiriensia et correctum. Comparens personaliter urodzony iego mość pan Michał Falkowski, imieniem urodzonych ich mościow panow: Kazimierza, oyca, Antoniego, Iozefa Falkowskich, synow tegoż iego mości pana Kazimierza Falkowskiego, a braci swoich rodzonych, y swoim, quam primum acta praesentia castrensia Zytomiriensia adire y o niesłusznie przez urodzonego iego mości pana Antoniego Czyżewskiego, nomine iaśnie oświeconego Ierzego-Dominika hrabi na Wiszniczu, Iarosławiu y Tarnowie Lubomirskiego, świętego państwa Rzymskiego xiążęcia, podkomorzego koronnego, generała leytnanta kawaleryey woysk cudzoziemskich iego królewskiey mości y rzeczypospolitey koronnych, Olsztynskiego, Kazimirskiego, Rydzkiego, Uszyckiego etcaetera starosty, w grodzie tuteyszym Zytomirskim, die secunda Mai, przeciwko oycu, braci reprotestantis, także y sobie reprotestuiącemu, ex instinctu et informatione wielmożnego iego mości pana Tomasza Witkowskiego, łowczego Czernihowskiego, gubernatora Połońskiego, uczynioney protestacyey cum proclamatione cadaveris dowiedzieć się mogł, —natychmiast solenniter przeciwko temuż wielmożnemu iego mości panu Witkowskiemu, łowczemu Czernihowskiemu, y urodzonemu iego mości panu Czyżewskiemu manifestował, protestował y reprotestował się w ten niżey opisany sposob y o to: iż pomieniony wielmożny iego mość pan Witkowski, łowczy Czernihowski, zawziowszy iakowyś rankor przeciwko reprotestantom y chcąc onych do wielkiey szkody y ruiny przyprowadzić, pomienionego iego mości pana Czyżewskiego, informowawszy do uczynienia imeniem iaśnie oświeconego xięcia iego mości podkomorzego koronnego protestacyey, do grodu

ordynował, ktory to iego mość pan Czyżewski, ex informatione tegoż iego mości pana Witkowskiego, w protestacyey przez siebie uczynioney niesłusznych punktow nadokładawszy, reprotestantow opisał, naprzod obiiciendo hoc, że iakoby reprotestantes roboczego Stefana Rudego, poddanego iaśnie oświeconegc xięcia iego mości podkomorzego koronnego, ze wsi Wisznopola idącego, na drodze przeiowszy, per vim wzieli, y do dobr swoich Mileniec zaprowadziwszy onego, aby tam za poddanego osiadł, przymusili, a potym zabrawszy wszystkę chudobę iego, z niżczym go do dobr tegoż xięcia iego mości wsi Wisznopola wypuscili; tandem powtornie, za powroceniem chłopa znowu z Wisznopola do Mieleniec, a z Mieleniec do miasteczka Kamionki za zabranym wołem iednym pańskim uszłego y tam bytem osiadłego, iakoby przyiechawszy odebrali y onego iakoby zbiwszy związali y związanego przez most prowadząc z mostu zepchneli y utopili, czego nigdy in rerum natura nie było, to ullatenus per inquisitionem dowiedziono być może, gdyż ten poddany Stefan Rudy nie z dobr podkomorzego koronnego iego mości, wsi Wisznopola, ale ze wsi Tozyra, dobr ich mościow panow Mężyńskich, gdzie lat trzy tylko siedziawszy y pokradszy tam woła y krowę, które zaraz na drodze nagnawszy chłopi Tozyrscy u nego odebrali, do reprotestantow dobr wsi Mieleniec przyszedł był, y tam w dobrach reprotestantow wsi Milencach przez lat siedm mieszkaiąc, wielkie szkody tak samym reprotestantom w wykradzeniu komory, wybiciu pasieki pni pietnastu, iako też innym różnym ludziom, to iest Zwiahelskiemu człowiekowi w ukradnieniu y wybiciu pni kilku pasieki, w pokradzeniu tak u reprotestantow iako y ludzi Makarowskich, wybraniu onego (?) z iam, czynił y wyrządzał, iako atestacye tak od mieszczan Makarowskich iako też y od ludzi Zwiahelskich y innych, reprotestantom dane, latius świadczą y one przed sądem produkowane będą; a potym od reprotestantow uciekszy, po różnych mieyscach bez półtora roku tułał się, y powtornie do wsi Mileniec powrociwszy się y pod gromadę podpadszy, aby się za niego u reprotestantow ręczyli, obiecuiąc się poprawić, teyże gromady prosił, która gromada reprotestantow, żeby go przyiąć deklarowali, uprosiła, a gdy za poręczeniem y prożbą gromady reprotestantes onego z powtórną iuż żoną, spodziewaiąc się, że się poprawi y przestanie złych uczynkow czynić, znowu go przyieli, tedy tenże Stefan Rudy, pomieszkawszy ćwierć roku y ukradłszy u reprotestantow wołow parę, a wóz u popa, z żoną uciekł, ktorego uciekaiącego woyt w miasteczku Ka-

mionce, dobrach iaśnie oświeconego xięcia iego mości Lubomirskiego, podkomorzego koronnego, przeiowszy zatrzymał, o czym reprotestantes dowiedziawszy się y do teyże Kamionki przyiechawszy, o wydanie onego u woyta tamecznego rekwirowali, którym gdy woyt wydać nie chciał, tedy ieden z reprotestantow, to iest iego mość pan Michał Falkowski, modernus comparens, do miasta Połonnego, pod bytność na ten czas wielmożnego iego mości pana Dębowskiego, łowczego Łukowskiego, marszałka dworu xięcia iego mości, przyiechawszy, u tegoż iego mości pana marszałka, iako na ten czas wszelką dyspozycyą maiącego, o wydanie tegoż złodzieia requirował, ktory iego mość pan Dębowski, łowczy Łukowski, kazawszy tego złodzieia z Kamionki do siebie przyprowadzić, y onego wypytawszy się, y porozumiawszy że był złodziey, ze wszystkim go reprotestantom woytowi Kamienieckiemu wydać rozkazał; ktorego reprotestantes odebrawszy, iako złodzieia związać poddanym swoim y za sobą prowadzić kazali, który idący z temiż ludźmi reprotestantium, to iest z woźnym Kondratem Kucharskim y Michałem Krawcem y żoną swoią, z miasteczka Kamionki do Miropola przez most, gdzie z tegoż mostu sam w rzykę Słucz (ktorego znać żona maiac nóż postronek przerzneła) skoczył y sam się (gdyż w nocy trudno go było komu ratować) utopił, a reprotestantes ani go z mostu zpychali, ani go topili, y owszem, iego mość pan Michał Falkowski, przybiegszy na most, onemu złodzieiowi postronek zpuszczał z mostu y wołał, żeby się za postronek chwytał y ratował się, a on nie chciał, y umyslnie się utopił, nie z okazyey reprotestantow ale z swych złych uczynkow; a pomieniony wielmożny iego mość pan Witkowski, łowczy Czernihowski, gubernator Połoński, szukaiac sposobu do wyzucia z fortuny reprotestantow, takową przez pomienionego iego mości pana Czyżewskiego niesłuszną, imieniem iaśnie oświeconego xięcia iego mości podkomorzego koronnego, protestacyą, nadokładawszy w niey niesłusznych rzeczy, przeciwko reprotestantom uczynić kazał y nienależycie reprotestantow wexuie. O co tedy wszystko, ut praemissum est, emundando, idem reprotestans, suo et aliorum quorum supra nominae, suam innocontiam et per indebita vexa przeciwko tymże ich mościom obwinionym iterum iterumque manifestuie, protestuie y reprotestuie się, ofiaruiąc się o to wszystko z ich mościami obwinionymi prawnie czynić nie zaniechać, salva manente huius reprotestationis suae, per aliam latiorem faciendam, melioratione aut per citationes, si id iurjs necessitas exigerit, cor-

rectione, praesentem vero actis connotari mnie urzędu prosił, co y otrzymał. Michał Falkowski.

Книга гродская, индуктовая, Кіевская и Житомирская, записовая, поточная и декретовая, 1598—1773 годовъ, № 317; листъ 427.

CIII.

Жалоба отъ имени Кіевскаго стольника Іосифа Олизара-Волчкевича на поручика панцырной его хоругви, Феліціана Воляновскаго, о различныхъ насиліяхъ, совершонныхъ надъ крестьянами Коростышевскаго имѣнія Олизара. 1722 г., Мая 5.

Anno 1722, die 5 Maii.

Comparens personaliter urodzony iegomość pan Piotr Zalewski, gubernator miasta Korosteszowa cum attinentiis, dobr wielmożnego iegomości pana Iózefa Wołczkiewicza Olizara, stolnika Kiiowskiego, starosty Romanowskiego, nomine et praecavendo omnimodo integritati tegoż principała swego, solenniter przeciwko wielmożnemu iegomości panu Felicianowi Wolanowskiemu, porucznikowi chorągwie pancerney tegoż pryncypała swego, wielmożnego iegomości pana Olizara, stolnika Kiiowskiego, starosty Romanowskiego, manifestował y protestował się w ten niżey opisany sposob y o to: iż pomieniony wielmożny iegomość pan Wolanowski, porucznik, lubo maiąc pozwolenie od pryncypała comparentis z chorągwią na konsystencyi stać w dobrach Korosteszowie, dziedzicznych tegoż principała comparentis, iednak nie maiąc tego aby ludzi tameyszych do posługi swoiey pociągał, który iegomość, stoiąc bez półtora roku z chorągwią w pomienionych dobrach Korosteszowie, wielką krzywdę arędarzom tameyszym w kurzeniu sobie gorzałek, syceniu miodow, warzeniu piwa w winnicach ich, przeszkodą onych y nadpsowaniem kotłow tak

arędarskich iako y pańskich czynił, winnikow per vim z winnic na usługi swoie brać y na strużę chodzić przymuszał; także Pawła Kowala, poddanego dziedzicznego, kazawszy mu szklanke na ręce trzymać y z pistoletu do teyże szklanki strzylaiąc, w rękę postrzelił y okaliczył, z którey okazyey tenże kowal, obawiaiąc się żeby mu się więcey nie dostało, z miasta precz poszedł; także drugiego poddanego dziedzicznego, Petra syna Prochorowego, zawoławszy do siebie podczas ochoty swoiey. onemu naprzód na bandurze grać kazał, a potym dobywszy szabli do karku iego przykładał y mówiąc te słowa: «że cie chłopie zetne», czupryne mu tąż szablo urznoł y tegoż poddanego przestraszył, że tenże poddany tegoż lata z miasta uciekł y do tych czas nazad nie wrucił się; naostatek tenże iegomość pan porucznik, wychodząc z chorągwią do obozu, namiot pryncypała comparentis (któremu comparens dawać nie chciał), z zamku per vim wziowszy y ony w obozie popsowawszy, nazad przysłał. O co tedy wszystko, ut praemissum est, idem comparens, nomine tegoż wielmożnego pryncypała swego, przeciwko temuż iegomości obwinionemu iterum iterumque manifestuie y protestuie się, offiaruiąc tegoż princypała swego z iego mością obwinionym o to wszystko prawnie czynić nie zaniechać, salva manente huius protestationis suae per aliam latiorem faciendam melioratione, aut per citationem, si id iuris necessitas exigerit, correctione; peractis vero breviter scriptam actis connotari mnie urzędu prosił, co y otrzymał. Piotr Zaleski.

Книга гродская индуктовая, Кіевская и Житомирская, записовая, поточная и декретовая, 1593—1773 года, № 317; листъ 433.

CIV.

Позовъ къ суду пановъ Фальковскихъ по дѣлу объ утопленіи ими бѣглаго крестьянина, поселившагося въ имѣніи князя Юрія-Доминика Любомирскаго. 1722 г., мая 9.

Anno 1722, die 29 Mai.

Stanowszy oczewiscie woźny generał woiewodztwa Kiiowskiego y innych, szlachetny Alexander Bulecki, w moc prawdziwey, wierney y skuteczney relacyey swoiey, iawnie, ustnie y dobrowolnie, dla zapisania do xiąg ninieyszych grodzkich Żytomirskich zeznał: iż on, roku teraznieyszego 1722, die 22 Mai, pozew głowny trybunalski koronny Lubelski, authentyczny, na membranie ziemskim Kiiowskim pisany, temuż sądowi, głównemu trybunałowi koronnemu Lubelskiemu, sądzić należący, odniosł do dobr wsi Mileniec, w woiewodztwie Kiiowskim a powiecie Żytomirskim leżących, y tam ten pozew we dworze tameyszym w izbie na stole położył, o położeniu onego—od kogo, po kogo y w iakiey sprawie był pisany—samymże pozwanym, ludziom na wsi, y kogo ieno tam widzieć mogł, prawnie opowiedział y do wiadomości doniosł, ktorego pozwu tenor sequitur talis: August wtory, z Bożey łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Inflański, Smoleński, Siewierski, Podolski, Podlaski, Kiiowski, Wołyński, Bracławski, Czernihowski, a dziedziczny xiąże Saski y elektor. Urodzonym: Kazimierzowi, oycu, Antoniemu, Iózefowi y Michałowi, synom, Falkowskim, z osob y dobr waszmościow generaliter wszystkich, leżących, ruchomych y summ pieniężnych, powagą naszą królewską przykazuiemy, abyście waszmość przed sądem naszym głównym trybunalskim koronnym Lubelskim, od daty y położenia tego pozwu za niedziel cztery, albo wtenczas gdy ta sprawa z regestru woiewodztw Kiiowskiego, Wołyńskiego, Bracławskiego, Czernihowskiego y ich konserwat, albo innego iakiego kolwiek tey sprawie należytego, do sądzenia przypadnie y przywołana będzie, sami oblicznie y zawicie staneli, na instancyą instygatora sądowego y iego delatora, iaśnie oswieconego xiążęcia Ierzego-Dominika hrabi na Wiśniczu, Iarosławiu y

Tarnowie Lubomirskiego, świętego państwa Rzymskiego xiążęcia, podkomorzego koronnego, generała-leytnanta kawaleryey woysk cudzoziemskich iego królewskiey mości y rzeczypospolitey koronnych, Olsztyńskiego, Kazimirskiego, Rydzkiego, Uszyckiego et caetera starosty, aktora, ktory przychilaiąc we wszystkim do prawa pospolitego y protestacyi nomine suo w grodzie Żytomirskim die 2-da Mai, anno praesenti 1722, eo nomine uczynioney, wierność waszą pozywa o to: iż gdy roboczy Stefan Rudy, zaszedłszy z kraiow Litewskich, y naprzod w dobrach aktora, we wsi Wisznopolu, w woiewodztwie Wołyńskim a powiecie Łuckim leżących, osiadszy za poddanego y tam przez czas niemały mieszkaiąc, dla zarobienia sobie chleba za rzekę Słucz w woiewodztwo Kiiowskie poszedł był, ktorego wierności wasze, Falkowscy, na drodze przeiowszy, do dobr swoich ordynackich, wsi Meleniec, w woiewodztwie Kiiowskim a powiecie Żytomirskim leżących, zaprowadziliście, y onego aby za poddanego u wierności waszych osiadł przymusiliście, a potym, gdy temuż Stefanowi żona pierwsza umarła, tedy tenże Stefan, nie maiąc czego się iąć, a miawszy tak wielką krzywdę y dolegliwość od wierności waszych, znowu nazad do dobr actoris wsi Wisznopola chciał się wyniść, co wierności wasze zrozumiawszy, wszystkę chudobę onemu zabraliście y z niszczym go wypuściliście; y tak tenże Stefan z niszczym do dobr actoris wsi Wisznopola przyszedłszy, tam się powtornie z drugą żoną ożenił, y gdy nie miał czym robić, że mu wszystkie bydło wierności wasze zabraliście, musiał szukać sposobu, iakby swoię chudobę mogł rekuperować, y powtórnie z żoną drugą do dobr wierności waszych wsi Milenicz powrociwszy się, iak mogł tak się wysługował wiernościom waszym, y za poddanego, aby chudobę mogli wrócić, osieść deklarował się aktorowi; porozumiewszy, że wierności wasze tylko woła iednego swego do robienia onemu daliście, a więcey nic mu z chudoby iego nie daliście, y tak tenże Stefan Rudy, widząc że iuż chudoby swoiey rekuperować nie mogł, wziowszy tego woła in recompensam wszystkiey swoiey chudoby zabraney, do miasteczka Kamionki, dobr actoris, zaszedłszy, tam przemieszkiwał, gdzie waszmość, Falkowski stary, dowiedziawszy się o nim, synow swoich Iózefa y Michała, roku przeszłego 1721 in Novembri, do tegoż miasteczka Kamionki ordynowałeś, aby tegoż Stefana schwytali; gdzie wierności wasze, Iózefie y Michale Falkowscy, przybiegszy do teyże Kamionki, chcieliście tegoż Stefana per vim wziąć, ktorego gdy wiernościom waszym woyt tameyszy

brać nie dopuscił, tedy ieden z wiernościow waszych, to iest Michał Fałkowski, do miasta Połonnego, pod bytność natenczas samego aktora w Połonnym, przyiechawszy, przed urodzonym Dębowskim, cześnikiem Łukowskim, marszałkiem natenczas dworu actoris, udałeś rzeczy, iakoby wierności waszych własny chłop, ukradszy woły pańskie we dworze, uciekł, a nie opowiedziawszy samey rzeczy iak się działo, o wydanie sobie onego rekwirowałeś; ktorego poddanego tenże urodzony Dębowski, marszałek, nie czyniąc indagacyi żadney, zkąd y co za poddany był, protestantom ze wszystkim go wydać rozkazał; y tak wierności wasze, odebrawszy ze wszystkim tego poddanego, naprzod żone iego do wsi Mileniec, dobr swoich, z wozem wyprawiliście, a samego niemiłosierdnie zbiwszy, onemu ręce wtył licami zawiązaliście, naprzod z siebie ktoryś pas swoy własny, tymże pasem ręce mu także związaliście y do pasa, ktory był na tymże Stefanie, przywiązaliście, y podchmieliwszy sobie dobrze, z teyże Kamionki w nocy na most na rzece Słuczy będący ziechawszy, y tegoż poddanego Stefana związanego na most przy koniach zprowadziwszy, znać umyslnie chcąc go nieżywić, przepomniamszy boiaźni bożey y srogości prawa pospolitego, onegoż poddanego związanego z mostu w wodę zepchneliście y utopiliście, y przeiechawszy na drugą stronę teyże rzeki Słuczy do miasteczka Miropola, przed ludźmi powiadaiąc, że iakoby od wierności waszych tenże poddany Stefan uciekł czyli sam w wodę skoczył, udaliście; ktorego to nieboszczyka Stefana Rudego, poddanego, rybacy z teyże Kamionki iako y z miasteczka Miropola, roku teraznieyszego 1722 die 28 Aprilis, na teyże rzece Słuczy po wierzchu pływaiącego, nieżywego, ręce licami, łokcie nazad, a pasem same ręce naprzod związane y do pasa, ktory na tymże nieboszczyku był, przywiązane, u ktorego twarz wszystka czyli wypadła, że iuż tak dawno w wodzie zostawał, czyli też co wyiadło,—znalezli, y o tym do zamku Połońskiego znać dali; ktorego trupa sługa actoris, urodzony Antoni Czyżewski, ut iuris et moris est, w grodzie Zytomirskim praesentował y przez woźnego obductią y proclamatią ejusdem cadaveris uczynił. O co tedy wszystko, ut praemissum est, tenże actor wierności wasze na termin wyszoznaczony pozywa, na ktorym, iako na zawitym, abyście wierności wasze stanowszy, na to wszytko, y ieszcze szerzey wiernościom waszym przed sądem proponowano będzie, sądownie odpowiadaiąc, skutecznie się usprawiedliwili. Pisan w Żytomirzu, sub datum die 9 Mai, 1722 anno. Za ktorym to

pozwem wyszmianowany woźny rok y termin stronom obom, powodowey y pozwaney, przed sądem głównym trybunalskim koronnym Lubelskim, według praefixiey w pozwie wyżey inserowanym wyrażoney, zawity ku rosprawie prawney stanowić się złożył y naznaczył, y o tym tu tę swoię prawdziwą przede mną urzędem uczynił y zeznał relacyą, prosząc eam actis connotari, co y otrzymał. Alexander Bielecki, woźny.

Книга гродская индуктовая, Кіевская и Житомирская, записовая, поточная и декретовая, 1598—1773 года, № 317; листъ 428 на обор.

CV.

Позовъ къ суду Мстиславскаго подчашаго, Яцка Подгородецкаго, по дѣлу объ увозѣ въ его имѣніе крестьянина изъ имѣнія Теребовльскаго стольника, Александра-Жигмонта Годлевскаго, м. Чайковки. 1722 г., іюля 7.

Anno 1722, die 7 Iulii.

Iózef z Potoka, na Stanisławowie, Zbarażu, Brodach y Niemierowie Potocki, woiewoda i generał ziem Kiiowskich, Warszawski, Halicki, Sniatyński, Kołomyiski, Czernihowski, Leżayski et c. starosta. Urodzonym ich mościom panom Iackowi y Helenie Puszowskiego, primi voti Iakubowey Lemieszowey, secundi ad praesens Podhorodeckim, podczaszym Mscisławskim, małżonkom, samey iey mości paniey Podhorodeckiey cum assistentia maritali de iure debita, z osob y dobr waszmościow generaliter wszystkich, leżących, ruchomych y summ pieniążnych, powagą iego królewskiey mości, a władzą moią woiewodzińską przykazuię, abyście waszmość przede mną samym albo sądem moim grodzkim generału woiewodztwa Kiiowskiego na roczkach grodzkich Kiiowskich, od daty y położenia tego pozwu naypierwszy do sądzenia w mieście iego królewskiey mości Żytomirzu lub w Owruczu, in loco iudiciorum solito,

przypadaiących y sądzić się maiących, vel his difficientibus in aliis proxime subsequentibus, sami oblicznie y zawicie staneli, na instancyą instygatora sądowego y iego delatorow wielmożnych ich mościow panow Alexandra Zygmonta z Godlewa y Teressy z Kaminskich Godlewskich, stolnikow Trembowelskich, małżonkow, samey iey mości paniey stolnikowey Trembowelskiey sum assistentia maritali de iure debita, aktorow, którzy, przychilaiąc się we wszystkim do prawa pospolitego y protestacyey swoiey, w grodzie Żytomirskim die 27 Aprilis anno praesenti 1722 eo nomine uczynioney, waszmość pozywaią o to: iż waszmość panowie Podhorodeccy małżonkowie, osobliwie sam waszmość panie Podhorodecki, podczaszy Mscisławski, nie uważaiąc nic na prawo pospolite, ktore etiam proprium mantellum vi repelere zaboniło, a na postpositią aktorow czyniąc, nie maiąc żadnego pretextu y interessu do poddanego aktorow Czaykowskiego, na imie Wasyla kowala, w dobrach miasteczku Czaykówce osiadłego, subdole ludzi swoich ze wsi Zankow informowałeś, którzy z informacyey waszmości nocnym sposobem, yle w Ukrainie, gdzie iest wielka do buntow zawsze skłonność, na dobra miasteczka Czaykowkie naiechawszy, pomienionego Kowala (ktory w miasteczku Czaykowce mieszkaiąc, długow niemało seorsivo reiestro specifikowanych nazaciągał) z żoną, z dziećmi et cum omni suppellectili domestica sine ulla requisitione wykociwszy, do wsi Zańkow prowadzili, iterum za daniem znać aktorom o pomienionym wykoceniu, gdy sługa aktorow wziowszy ślad po nim gonił, y onego Kowala dogoniwszy, z nim nazad zawrucić chciał, tedy subordinowani waszmośćiow, sine ullo respectu, konia za cugle urodzonego Zamoyskiego porwawszy zatrzymali y kiiami onego bili, kaleczyli, razow niemało sinich, spuchłych, krwią ociekłych nazadawali y koniecznie bić w nocy pode wsią Zańkami chcieli y na ludzi we wsi Zańkach wołali, gdzie był zaiętrzony tumult, mało o smierć pomienionego Zamoyskiego nie przyprawili; a tak tenże sługa aktorow, widząc tantam oppressionem suam, unosząc resztę zdrowia swego, nie mogąc pomienionego samego Kowala . . . . zaledwo za tak wielkie długi tak aktorowi samemu iako też arędarzom y poddanym Czaykowskim przez tegoż Kowala zostałe winne (które osobliwym reiestrem przed sądem specifikowane y produkowane będą). u woźnego Sewera Pawłowskiego, ktory po tegoż Kowala nocnym sposobem dla wykocenia przyieżdzał, dla dokumentu wziowszy klacz, od nich odiechał, którą klacz ut iuris et moris est, w grodzie tenże comparens

prezentował; o co wszystko, ut praemissum est, tak o wydanie pomienionego Kowala cum omni suppellectili domestica iako też do przysłuchania winom prawnym y do nagrodzienia szkod ztąd pochodzących, iawne praetensye, ciż actores waszmość na termin wyszoznaczony pozywaią, na którym iako na zawitym abyście waszmość stanowszy, na to wszystko sądownie odpowiadaiąc, skutecznie się usprawiedliwili. Pisan w Owruczu die 3 Iulii, anno 1722, za ktorym to położonym pozwem tenże wyszmianowany woźny rok y termin stronom obom powodowey y pozwaney przed sądem grodzkim Kiiowskim na roczkach według praefixiey w pozwie wyżey inserowanym wyrażoney, zawity, ku rosprawie stanowić się złożył y naznaczył, y o tym te swoię prawdziwą przede mną urzędem uczynił y zeznał relatyą, prosząc eam actis connotari, co y otrzymał. Samuel Osinski, woźny, ignarus scribendi.

Книга гродская индуктовая, Кіевская и Житомирская, записовая, поточная и декретовая, 1598—1773 года, № 317; листъ 434.

CVI.

Жалоба Кіевскаго земскаго судьи Александра Немирича на вдову Холмскаго каштеляна Елену Красицкую о наѣздѣ на имѣніе его Велицкъ. 1724 г., Марта 11.

Roku tysiąc siedmset dwudziestego czwartego, miesiąca Marca iedynastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku iego królewskiey mości Owruckim, przede mną Szymonem Walewskim-Lewkowskim, woyskim Żytomirskim, namiestnikiem starostwa Owruckiego, y xięgami ninieyszemi grodzkiemi Owruckiemi, comparens personaliter urodzony iego mość pan Alexander Moklak-Żydachowski, sługa wielmożnych ich mościów panów Alexandra y Zofiey z Trypolskich Niemiryczów, sędziów ziemskich Kiiowskich, małżąków, nomine et ex speciali commisso tychże ich mościów pryncypałów swoich, iak prędko acta praesentia adire valuit, tak zaraz przeciwko iaśnie wielmożney iey mości paniey Eleonorze Rzewuskiego Krasickiey, kasztelanowey Chełmskiey, pozostałey wdowie, y successorom niegdy iaśnie wielmożnego Karola na Koszyrskim Kamieniu hrabi Krasickiego, kaszte-

lana Chełmskiego, tudzież ludziom, czeladzi, dragunom, z różnych wsi do osob kilkuset zgromadzonym, poddanym, samymże ich mościom obwinionym po przezwiskach znaiomym, solenniter świadczył, manifestował y protestował się w ten niżey opisany sposob y o to: iż ich mość obwinieni, a osobliwie iaśnie wielmożna iey mość pani kasztelanowa Chełmska, niedość na tym maiąc, że zażywszy nienależytych promocyi na obarczenie honoru y fortuny pryncypałow manifestantis, ex nullo vinculo negotii, ale tylko praetextuose uformowawszy aktorat in convulsionem dekretow trybunalskich sacrosacnte, ex seriis controversiis, ferowanych, authoritatem eorundem szesnastu konstytucyami utwierdzonych, tychże przyncypałow manifestanta processem innodowała et tanquam sibi sanguine coniunctum aggravavit, vigore ktorego processu tak znaczną substancyę, iure legitimo należącą y dekretami trybunalskiemi przysądzoną, w swoią odebrała possessyą; ale też chcąc y z ostatniey substancyi wycisnąć, roku teraznieyszego, tysiąc siedmset dwudziestego czwartego, przed niedzielma cztermą, zebrawszy niemałą kupę ludzi, armatim, caterwatim nasławszy, włość Wielicką cum attinentiis vi et violenter, wrota wyciowszy do dworu, odebrała, pryncypałów manifestantis violentissima manu wygnała; insuper nawet, aby w pobliższych grodach od pryncypałów manifestantis y querimoniae tak wielkich excessow niebyły zaniesione, ludzi po traktach do grodu iadących z zasadzek łapać, inkarcerować każe; iakoż y teraznieyszy komparent, nie mogąc w grodzie woiewodztwa Wołyńskiego dla tak wielkiey oppressyi do grodu żadnego adire, dla tego przed urzędem ninieyszym de przemissis omnibus iterum atque iterum przeciwko ich mościom obwinionym świadcząc y manifestuiąc się, salvam tey manifestacyey zostawiwszy meliorationem, in continenti stawił urodzonych ich mościów panów: Antoniego Wirosza-Kowalskiego y Iózefa Karbowskiego, ludzi, sług, na gwałtowny zaiazd Wielicka od iaśnie wielmożney iey mości paniey kasztelanowey Chełmskiey zesłanych, ad instantiam wielmożnego pryncypała manifestantis wziętych y do urzędu ninieyszego dla konfessat libere reponowanych sprowadzonych; z których pierwszy, urodzony iego mość pan Antoni Kowalski, dobrowolnie zeznał, że iaśnie wielmożna iey mość pani kasztelanowa Chełmska na zaiazd dóbr wielmożnego iego mości pana Niemirycza, sędziego ziemskiego Kiiowskiego, ludzi takowych, iako granatyrów, z orężem wszelakim, których dał iaśnie wielmożny iego mość pan Potocki, strażnik wielkiego księztwa Litewskiego, dwudziestu y dwoch, z

poruczuikiem y kapralem, wielmożny iego mość pan Rzewuski, starosta Czulczycki, pachołków z flintami y z siekierami czterdziestu y sześciu, wielmożny iego mość pan Męczyński, starosta Krzepicki, ludzi pięciu swoich, iaśnie wielmożney iey mości paniey kasztelanowey Chełmskiey z różnych dobr do osob pułtorasta, z orężem różnym, tych tedy zaciągnowszy, pod komędę ich mościom panom Paleńskim, sługom wielmożnego iego mości pana starosty Czulczyckiego, braci rodzonym, oddawszy, onych przez niedziel dwie w dobrach swoich conserwuiąc, do dobr Wielicka takim terminem ordynuiąc: szła naprzód piechota przodem, potym za niemi granatyrowie, za granatyrami iazda, z którą iazdą iego mość pan vicesgerent Halicki iachał, a przy piechocie harmatę iedną y hakownic dwie prowadzono; idąc tedy, w dobrach miasteczku Mielnicy wielmożnego iego mości pana Manieckiego, podkomorzego Czernihowskiego, iego mość pan vicesgerent w poniedziałek stać kazał, y onym na wtorek nocować, potym wieczorem sam iego mość pan vicesgerent, wziowszy sobie niektórych ludzi, w poniedziałek przyiachawszy do Wielicka, był przed wrotami dworu tameyszego, potym od wrot powróciwszy na wieś, dał znać do ludzi w Mielnicy będących, których z harmatą, ze wszystkim moderunkiem, maiąc taki ordynans, iakby skoro z tamtey strony strzelono, tak zaraz co żywo biegć; którzy iuż we wtorek do Wielicka przybywszy y obces do wrót przyskoczywszy, wrota siekierami wyrąbawszy, dwor odebrali, gdzie odebrawszy, nayprzód sługę wielmożnego iego mości pana sędziego ziemskiego Kiiowskiego, iego mości pana Kłopotowskiego, pobili y pas z niego zdieli, u granatyra widział, potym człowieka iego mości pana sędziego ziemskiego Kiiowskiego z karyty wyciągnowszy, obuchem w łeb kilkanaście razy uderzyli, który w Wielicku umarł, gdzie schowano nie wie; znowu, że słyszał, ztamtąd z temiż iego mości pana starosty Czulczyckiego, z flintami y siekierami, iakoż też z kozakami, potym iść mieli na samego wielmożnego iego mości pana sędziego ziemskiego Kiiowskiego do Borbina; nim ieszcze doyść do Wielicka, sługę iego mości pana Bilskiego, dla iakiey okazyi tego nie wie, złapano y dotychczas za wartą wielmożney iey mości paniey kasztelanowey siedzi, o którym do tychczas nie słychać. Drugi zaś, urodzony iegomość pan Iózef Karbowski, podstarości miasteczka Koszar, wszystko to approbowawszy, toż samo przyznał, przydaiąc to, że mogło było y więcey ludzi być, tylko że my tegośmy dnia do nich przyiechali, iak ten zaiazd stanoł. Co wszystko do-

browolnie, in praesentia wielu ich mościow szlachty, zeznał, tudzież woznego generała woiewodztwa Kiiowskiego Franciszka (?). Po których deponowanych confessatach, ponieważ ellucidatur, że ci stawieni iako słudzy, mandata pani swoiey pełnić musieli y nie są z ludzi zaciągnionych, y strona iego mości karceracyi onych nie pretenduie, przeto, iako liberi z grodu dimittuntur, tak stronę, wielmożnych ich mościow panow Niemiryczów, sędziow ziemskich Kiiowskich, comparenta dobrowolnie kwitowali, prosząc hoc totum actis connotari, co y otrzymali. Antoni Wieruszkowski, manu propria. Iózef Karbowski, manu propria. Alexander Moklak Żydachowski, pisać nieumieiący.

Книга Овручская гродская, записовая и поточная, годъ 1722—1724, № 3227; листъ 729.

CVII.

Рѣшеніе магистратскаго суда мѣстечка Выжвы по дѣлу между крестьяниномъ и священникомъ, о правѣ пользованія землей. 1725 г., Сентября 7.

Actum die 7 Septembra, 1725.

Przed nami: Pawłem Andrzeiewiczem, lentwoytem, Pawłem Olifirowiczem, Pilipem Lebednikiem, burmistrzami, Olexą Hulem, Łukaszem Supronowiczem, przysiężnemi, uskarżał się sławetny Dmitr Weremeyczyk na wielebnego oyca Romana Daleszyckiego, prezbitera bywszego . . . . . w ten sposob: iż, moi łaskawi panowie, miałem ia czwerć włoczną na wielkim polu od pozwanego oyca nawpół, y trzymałem rok nawpół, iakoż miałem żyto y hreczkę, wpół się zbożem według słowa naszego podzieliliśmy się, y gdy przyszło hyberne dawać, przeszli burmistrze posyłali, w niebytność wielebnego oyca Daleszyckiego, do Ahapki Lewszeczanki, iako do bliższey do tey czwertyny,—która zrzekła się, nie chciała dać hyberny; tedy do mię przyyzli z poborcami, kazali mi dać złotych 2,

y deklarowali nieoddalić od tey czwertyny, respektem tey podaczki; iakoż musiałem dać; a teraz, na drugi rok, nie mam od pozwanego kontentacyey za żęcy, y ieszcze mi gruntu tey czwertyny nie chce dać, iuż zoraną y zdowżoną, ale komu innemu pozwolił orać. Zaczym upraszam waszmościow o to wszystko sprawedliwości.

Pozwany wielebny ociec odpowiada: że ponieważ za żęce ieszcze ode mnie należy uczynić o to porachunek, a potym aby mi iuż dał pokoy, aby się daley nie interesował do tey czwertyny—o to upraszał.

Sąd ninieyszy, wysłuchawszy obódwóch stron kontrowersyi, a barziey stosuiąc się do samey słuszności prawa maydeburskiego, ponieważ że pozwany ociec cale nie chce postąpić daley swey czwertyny aktorowi,—zatym, zważywszy pracę aktora, nakazuiemy dekretem naszym: aby hreczki była trzecia część snopow pozwanemu, a aktorowi, respektem pracy, dwie części, y aby za oranie y za dowżenie, według uznania ludzkiego, tenże ociec Daleszycki zapłacił temuż aktorowi groszy **20**, a potym aby iuż dał pomieniony Dmitr Weremeyczyk pozwanemu pokoy y nie interesował się do tego gruntu; wykład prawny aby pozwany dwie części zapłacił, a iedna część na aktora. Aktor kontent.

Книга магистрата мѣстечка Выжвы, годъ 1710—1725, № 1294; листъ 445 на оборотѣ.

CVIII.

Позовъ къ суду пановъ Сенюты и Студницкаго по дѣлу о продажѣ первымъ изъ нихъ послѣднему чужихъ и незасидѣлыхъ крестьянъ. 1725 г., Декабря 4.

Roku tysiąc siedmset dwudziestego szóstego, miesiąca Ianuarii dziesiątego dnia.

W roczki sądowe grodzkie Krzemienieckie, od dnia trzeciego miesiąca y roku teraz idących, wyż na akcie exprymowanych, przypadłe y

sądownie odprawować się zaczęte, przede mną Ianem Stanisławem Zagurskim, woyskim ziemskim, podstarościm grodzkim Krzemienieckim, y aktami nineyszemi grodzkiemi Krzemienieckiemi, stanowszy oczewiście wozny generał woiewodstwa Wołyńskiego y innych szlachetny Dymitr Hrymaszewski, in vim suae verae ac fidelis relationis, palam, publice libereque ac per expressum recognovit, iż on roku teraznieyszego tysiąc siedmset dwudziestego piątego pozwów głownych trybunalskich koronnych Lubelskich, in numero dwa, pierwszy dnia iedynastego Decembra odniosł do dobr wsi Radohoszczy, drugi dnia cztyrnastego do dobr wsi Soszyszcz, po niżey mianowanych pozwanych y tam te pozwy w ręce obydwa z osobna pooddawawszy, od kogo po kogo y w iakiey sprawie pisane były, samymże pozwanym y kogo protunc widzieć mógł opowiedział y do wiadomości doniosł, których tenor sequitur eius modi: August wtory z Bożey łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Inflański, Smoleński, Siewierski, Kiiowski, Wołyński, Bracławski y Czerniechowski, a dziedziczny xiąże Saski y elektor. Urodzonym Antoniemu seu alius nominis Sieniucie y Ianowi Studnickiemu, pozwanym z osob y ze wszystkich generaliter dobr wierności waszey leżących, ruchomych y summ pieniężnych, władzą naszą królewską przykazuiemy, abyście wierność wasza przed sądem naszym głównym trybunalskim koronnym Lubelskim, wtenczas gdy ta sprawa z regestru sobie należytego przypadnie y do sądzenia przywołana będzie, sami oblicznie y zawicie stanęli na instancyą instigatora sądowego y iego delatora, urodzonego Stanisława Żywulta, cześnika Połockiego, aktora, który aktor, przychylaiąc się do prawa pospolitego, a naprzód wierność twoią, urodzony Sieniuta pozywa o to: iż wierność twoia, nie obserwuiący prawa pospolitego, quod neminem iniuriare iubet, śmiał y ważyłeś się, postąpiwszy sobie contra omne fas et aequum, chłopow cudzych a nie swoich dziedzicznych, ani zasiedziałych, urodzonemu Studnickiemu przedawać, na onych donacyą czynić, przez co do szkod niemałych aktora przyprowadziłeś, do przysłuchania się tedy win prawnych o niesłusznie uczynienie donacyi, tudzież y o nieważność oney że; wierność zaś twoię, urodzony Studnicki, do przysłuchania się itidem win prawnych, ratione indebitae vexae, iako też do wskazania win o to, iż wierność twoia śmiał y ważyłeś się, donacyi niesłusznie, nie wywiedziawszy się dobrze, nabywać, aktora processować, do nagrodzenia tedy szkod y kosztow prawnych, do przysłuchania

się win, iakie będą pro tali ausu super vobis wskazane, sitis paritari, attentari et ad praemissa omnia iudicialiter responsari. Datum Lublini die quarta Decembris, millesimo septingentesimo vigesimo quinto anno. Za którym to pozwem wyżmianowany wozny rok y termin stronom obom, powodowey y pozwaney, przed sąd główny trybunalski koronny Lubelski ku rosprawie prawney stanowienia się złożył y naznaczył, de quo praesens eiusdem ministerialis relatio. Dymitr Hrymaszewski wozny generał.

Книга Кременецкая гродская поточная, 1726 года, № 1644; листъ 66 на оборотъ.

CIX.

Жалоба отъ имени Житомирскаго мечника Михаила Прушинскаго на арендного владѣльца имѣнія его Темногаецъ, Жидачевскаго ловчаго Войцеха Пленшу, объ угнетеніи Темногаецкихъ крестьянъ. 1726 г., Января 29.

Roku tysiąc siedmset dwudziestego szóstego, miesiąca Ianuarii dwudziestego dziewiątego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi grodzkiemi Krzemienieckiemi y przede mną Bazylim Sieszyckim, namieśnikiem burgrabstwa Krzemienieckiego, comparens personaliter urodzony iegomość pan Ian Wasilewski, nomine et ex speciali commisso wielmożnego iegomości pana Michała Pruszyńskiego, miecznika Żytomirskiego, praecavendo integritati fortunae et substantiae principalis sui, solenniter et grawi cum quaerimonia naprzeciwko wielmożnemu iegomości panu Woyciechowi Plensze, łowczemu Żydaczewskiemu, idque inhaerendo anterioribus manifestationibus variis temporibus przeciwko iegomości obwinionemu factis, manifestuie się, skarzy y protestuie w ten niżey opisany sposob y o to: iż iegomość obżałowany, maiąc sobie puszczone dobra wieś Temnohayce, principalis mo-

derni manifestantis dziedziczne, kontraktem arędownym za summę w tymże kontrakcie wyrażoną, z których to dobr, nie respektuiąc wielmożny iegomość pan łowczy Żydaczewski, iż plusquam sufficientem bierze prowentum, iako o tym inwentarz y manifestacye dawnieysze latius in se testantur, ale plus ultra chcąc sobie iescze z tych dobr maiorem sorbiri profectum, nad kontrakt sobie służący w pomienionych dobrach, y wielkie poddanym tamteyszym, coraz peiora peioribus addendo, czyni aggrawacye, ponieważ tymże kontraktem opisali się, aby iegomość pan łowczy podwod ze zbożem do Bugu przez rok ieden nad sto więcey wysyłać nie ważył się, iegomość zaś obżałowany, supra contractum, iuż podwod dwieście sześćdziesiąt, y to w samę siwbę robocznego czasu, nadto więcey, wysyłać kazał, quod maximum, że podwody nad zwyczay ładuią, którym iuż w drodze dla wielkiego ciężaru koni kilkanaścioro pozdychać musiało; a do tego lubo w kontrakcie y inwentarzu ma iegomość pan łowczy poddanych sobie chłopow, którzy po dwa dni w tydzień pańszczyznę robić powinni, iegomość po trzy dni a czasem y więcey pańszczyznę sobie robić każe, y do dobr swoich wsi Osnik o mil cztery wysyła, y tam po całym tygodniu robić muszą; insuper wagi alias motki, które do przędzenia inwentarzem według zwyczaiu, bez żadney summy są pozwolone, y w tym summopere iniuriare solet, kiedy wzdłuż po dziesięć piędzi motki robią, którzy poddani swoim przędziwem dokładać muszą; dla czego z okazyi wielmożnego iegomości pana łowczego Żydaczewskiego chłopow dziesięć rozeyść się musiało, y inni dla wielkiey aggrawacyi chcą pouchodzić, więc modernus comparens, postrzegaiąc całości fortuny wielmożnego pryncypała swego, ratione horum omnium praemissorum, de nullitate pomienionego kontraktu, uti cum preiuditio et in bona fide spisanego, iteratis manifestuie się y protestuie vicibus, salva manente praesentis manifestationis melioratione, eandem actis connotari prosił, co y otrzymał. Ian Wasilewski.

Книга Кременецкая гродская, поточная, 1726 года, № 1644; листъ 120 на оборотъ.

CX.

Жалоба заставнаго владѣльца части села Борокъ, дворянина Старчевскаго, на вотчинника этого имѣнія, Житомирскаго мечника Михаила Прушинскаго, о захватѣ крестьянскаго скота и другихъ притѣсненіяхъ крестьянамъ и жалобщику. 1726 г., Февраля 4.

Roku tysiąc siedmset dwódziestego szóstego, miesiąca Februaryi czwartego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi grodzkiemi Krzemienieckiemi y przede mną Bazylim Sieszyckim, namieśnikiem burgrabstwa Krzemienieckiego, comparens personaliter urodzony iegomość pan Marcin Starczewski, towarzysz znaku pancernego iaśnie wielmożnego iegomości pana Olszańskiego, kasztelana Wołyńskiego, possessora obligationis certae sortis wsi Borek, quam primum acta castrensia capitanealia Cremenecensia adire mógł, tak zaraz swym y urodzoney ieymości paniey Anastazyey z Zaleskich Starczewskiey małżonki swey imieniem, solennissime ac gravi animo cum quaerimonia, praecavendo omnimodae integritati fortunae ac substantiae suae, naprzeciwko wielmożnemu iegomości panu Michałowi Pruszyńskiemu, miecznikowi Żytomirskiemu, iurisdatorowi swemu, skarzył manifestował się y protestował w ten niżey opisany sposob: iż wielmożny iegomość pan Pruszyński, miecznik Żytomirski, inculpatus, puściwszy certam sortem we wsi Borkach będącą una cum subditis iure obligatorio modernis manifestantibus, w summie duorum millium florenorum polonicalium, de quo fusius zapis obligationis, ab eodem inculpato manifestantibus dany, in suis contentis obsequitur et testatur, w którym zapisie circa appraehensionem summa multas manifestantibus świadczyć deklarował się gratias, ieszcze super contenta praedictae inscriptionis et inventariis, a teraz contraveniendo in omni sponsioni et inscriptioni suae manifestantibus, czuwaiąc multoties na fortunę onych, różne krzywdy, szkody, oppressye y wiolencye w dzierzeniu pomienioney części czyni y wyrządza; zaraz a primo intuitu possessionis, naypierwey według stałego inter se contraktu y inwentarza, tak pol, sianożęci iako też y innych na-

leżytości nie podał, a w podanych y pokazanych, lubo insufficienter, magnas iniurias czynił, o czym iuż anterius uczyniona manifestatio testatur; a potym nie contentus anterioribus damnis et iniuriis, per se inculpatum manifestantibus factis, ieszcze ultro ulteriores prawie indies et horas nie tylko sam przez się, ale y per subordinatas personas w dziedziczeniu wyż rzeczoney części manifestantibus disconvenientias czynić nie przestaie, intraty umnieysza, poddanych y arędarza karczemnego uciemięża, onych, ażeby przecz poszli, przymusza; onym woły pozabierawszy na kuchnię swoią porznąć zakał, przez co manifestantes według inwentarza robocizny mieć nie mogą i nie maią, ponieważ ci poddani którzy ciągłem są podane, teraz że iegomość inculpatus woły pozabierał, pieszemi pozostali y pańszczyzny odbywać iakoż y sobie robić nie maią czym, y iuż na zimę nie sieli, y tylko z duszami siedzą, y quis scit, ieżeli przecz nie póydą, tak dla zabrania sobie wołow iako też y za usilnym preczpuyścia przez obwinionego przymuszaniem, ponieważ inculpatns, ażeby przecz poszli, varios adinvenit modos y onych omnimodae przynagla, haec formalia enucleando, że «wy idźcie precz, a ia iuż was y waszą chudobę mam w szkatule!» Tudzież ieszcze nie kontentuiąc się, że sam przez się tantas manifestantibus peragit iniurias, ale y innych iako to szlachtę gratialistow swoich, w teyże wsi mieszkaiących, subordynuie, którzy ex subordinatione principalis sui etiam manifestantes summopere, ponieważ iako tylko mogą, opprimunt et iniuriant, pol y sianożęci manifestantibus inwentarzem podanych zabraniaią używać, chłopow fomentuią y inne prepedycye czynią y wyrządzaią, de quibus principaliter arędarza manifestantibus poddanego na dobrowolney drodze zdybawszy ichmość subordinati, ac praecipue urodzony Tyszkiewicz z żoną y córką swoią Tyszecką, pomienionego arędarza, nic sobie nie winnego, bili, tłukli, kaleczyli, za łeb rwali, głowe poprzebiali, pokaleczyli y aż pod samą rezydencyą manifestantis przypędzili, co manifestans obaczywszy, pytał się dla czego by tak żyda zabiali? Tenże iegomość pan Tyszkiewicz odpawiedział, że «my taki od iegomości pana Pruszyńskiego roskaz mamy»; ac prius, gdy tenże arędarz, iak go napadli zabiiać, mówił, że za co wy mnie biiecie, ia mam swego pana, wołali, że «starszy nasz pan, niżeli twóy, y co ci dziś iest, to iutro twemu panu», y inne ieszcze na życie y zdrowie manifestantis diffidationes czynią, co wszystko inculpato per inquisitiones deducetur; przez które takowe ichmościow obwinionych diskonweniencye

manifestantes magnum fortuny swoiey paciuntur detrimentum, iako to według kontraktu zupełnie nie dosiewaią, y iuż na zimę nie dosieli osmak siedm miary Krzemienieckiey, a to ratione tak niepodania sufficienter pol, iako też ratione zabrania wołow poddanym przez obwinionego; siana na kosarzow sześć nie kosili y innych intrat ad proportionem et qualitatem summy swoiey nie maią y mieć nie mogą; ratione quorum omnium praemissorum idem comparens, nomine eiusdem coniugis suae, contra eundem inculpatum, praecavendo integritati fortunae suae, tum proveniendo, ieżeliby iaki z poddanych precz puść miał ex ratione superius expressa, ne aliquid in fortuna sua per inde paciatur detrimentum, iteratis, salva cum meliorationis per aliam fusius faciendam meliorandi aut per citationes edendas corrigendi reservata facultate, manifestatur vicibus, prosząc id totum actis praesentibus connotari, co y otrzymał. Marcin Starczewski.

Книга Кременецкая гродская, поточная 1726 года, № 1644; листъ 129.

CXI.

Актъ судебной оцѣнки воловъ, задержанныхъ Кременецкимъ земскимъ коморникомъ Михаиломъ Подгорскимъ у своихъ крестьянъ, съ цѣлью удержать послѣднихъ отъ бѣгства. 1726 г., Февраля 5.

Roku tysiąc siedmset dwodziestego szóstego, miesiąca Februaryi piątego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi grodzkiemi Krzemienieckiemi y przede mną Bazylim Sieszyckim, namieśnikiem burgrabstwa Krzemienieckiego, comparens personaliter urodzony iegomość pan Michał Borhach (sic) Podhorski, komornik ziemski Krzemieniecki, praecavendo omnimodae indemnitati ac integritati substantiae suae, manifestował y urzędowi ninieyszemu do wiadomości doniosł: iż modernus manifestans, zapłaciwszy summę pieniężną za wielebnego prezbytera Szunieckiego, złotych trzy-

dzieści sześć niewiernemu Szai obywatelowi Rochmanowskiemu, unikaiąc processu, w requizycyi iaśnie oswieconego xięcia iegomości Wiszniowieckiego, woiewody Krakowskiego, należącą, którey ad multas requisitiones niemogąc odebrać, wołow parę starych, iuż do roboty nie zgodnych, za dozwoleniem samego prezbitera Szunieckiego, a to ieszcze w roku tysiąc siedmset dwudziestym czwartym wziął był ultimis diebus Novembris; które woły bez lat dwie zimuiąc, brahą karmiąc, dotąd u siebie manifestans trzymał, tak w długu żydowi pomienionemu oddanym, iako y w drugim swym własnym u tegoż hospodyna Szunieckiego mianym; dwie zaś pary wołow u poddanych Szunieckich, aby przecz nie pouchodzili, wzięte, którzy poddani Szunieckie, iako to Hrycko Karakula y Andruszko Szliga od początku possesyey manifestantis wsi Szuniek pańszczyznę nie odrabiali y podoroższczyzny bez wszystkie lata nie płacili, gdyż z dobr pomienionych wsi Szuniek precz byli pouciekali, których manifestans za dekretami trybunalskiemi recenter poodbierał, przychylaiąc się w tym modernus manifestans do prawa pospolitego, ut iuris ac moris est, a oraz obawiaiąc się powietrza bydlęcego tamże w Szunkach adpraesens grasuiącego, tu ad taxam do urzędu ninieyszego przyprowadziwszy, przede mną urzędem prezentował, prosząc mnie urzędu o taxę onych; którego ia urząd annuendo affectationi, wołow pare oyca Szunieckiego, szerścią siwe, białobokie, stare, do roboty niezhoże, brahą podkarmione,—złotych czterdzieści, także Hrycka Karakuli pare wołow szerścią siwego, drugiego gniadego, złotych trzydzieści pięc, y Andruszka Szligi wołow pare, szerścią siwopłowiastego y drugiego czerwonego,—złotych trzydzieści sześć, taksowałem przy woznym y szlachcie ad praesens in officio będących; po którey prezentacyi y taxie . . . . wyręczywszy y do siebie odebrał y z odebrania urząd ninieyszy kwitował, prosząc eam actis connotari, co y otrzymał. Michał Podhorski, komornik ziemski Krzemieniecki.

Книга Кременецкая гродская поточная, 1726 года, № 1644; листъ 135.

CXII.

Письмо Бѣлоцерковскаго старосты Яна Яблоновскаго къ своему управляющему, съ приказаніемъ отвести мѣсто для поселенія Кіевскому мѣщанину Михаленку, заключившему съ Яблоновскимъ контрактъ на аренду земли, по прогнанному оттуда сосѣднимъ владѣльцемъ. 1727 г., Іюля 23.

Roku tysiąc siedmset czterdziestego piątego, miesiąca Decembris piętnastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w mieście iego królewskiey mości Żytomierzu, prede mną Ignacym Smoczkiem Skorupskim, namieśnikiem protunc grodzkim generału woiewodztwa Kiiowskiego, i xięgami ninieyszemi grodzkiemi Kiiowskiemi, comparens personaliter urodzony iegomość pan Alexander Kupiłkowicz ten list od iaśniewielmożnego imć pana Iana Iabłonowskiego, z podpisem ręki iego własney, do urodzonego imć pana Chmielewskiego gubernatora Białocerkiewskiego pisany, ratione introcontentorum ad acta prasentia castrensia Kiioviensia per oblatam podał, de tenore tali: Mój panie Chmielewski! Michalenko mieszczanin Kiiowski w starostwie Białocerkiewskim od lat kilku miał swoie przytulenie i postawił sobie był dwa młynki, ieden w Hermanówce, drugi w Makiiowce, które dobra kiedy odebrali ichmość panowie hrabiowie Tarnowscy, siestrzency moi, pan Suński te rozebrał młynki i sprowadził do starostwa, za które tęn Michalenko prosi o recompensę; także Michalenko pod Boiarką, iuż to rok temu piąty, iako otrzymał był kontrakt od mego gubernatora na palenie saletry z moią wiadomością i tam maydan sobie postawił był, i wszystkiego przysposobił co należy do saletry palenia, pan Młodecki brat nieboszczyka teraznieyszego, uprzątnął sobie iakiś pretext, wparł się w ten grónt, że to do niego należy, zabrał temu Michalenkowi wszystko i naczynie, kotły, woły i inne rzeczy, że uczynił mu szkody na pięć tysięcy kilkaset złotych, o co ia wydałem mu mandat za dworem, i o grónt i o te violencyę, i sprawa do tego czasu nie osądzona, a ten nieborak tak wielką ma szkodę, szuka u mnie protekcyi i przytulenia; przeto puki ta sprawa końca nie będzie miała, prosił mię ten Michalenko o iaki futor i mieysce, aby mógł i tam pomieszkanie mieć i młynek sobie wystawić i grónt mieć dla siey-

by i zrobienia siana; w czym tak z kompassyi nad nim, iako i z sprawiedliwości, ponieważ za moim kontraktem i taką szkodę poniosł, zalecam waszmości, abyś mu na Połowieckiey, do Trylis należącey, dał mieysce y pomodz do pobudowania się, i żeby tam młynek sobie na grobli postawił, i te kamienie i żelaza, które pan Suński sprowadził z Hermanowki, dać mu należy; także dać mu pomoc do posiania na zimę i dać mu z kilka doynic żyta na nasienie i co może bez kosztu mego uczynić dla niego, to waszmość uczyń, a on może się zdać dla moich interesów. Tenże prosi, aby nim się tam na tey Połowieckicy ufunduie, aby mógł mieć we dworze pożywienie, co przykazuię. Panu Bogu waszmości oddaiąc, waszmości życzliwy Ian Iabłonowski mp. Tego listu data w te napisana słowa: die vigesima tertia Iulii millesimo septingentesimo vigesimo septimo, w Podkamieniu. Przypisek także napisany tenore tali: Skarb koronny nie tylko żeby mi w obligacyach swoich zadosyć czynił, ale co może to mi krzywdy różnie czyni, i wołow mi był imć pan podskarbi deklarował kilka stad libertować, tego nie dotrzymuie, więc możesz waszmość też ludziom skarbowym uczynić przeszkody, wszędzie czyń y nie pozwalay się im rospościerać nigdzie, tak żeby aż przywieść ich do tego, żeby mi się kłaniali y zadosyć czynili swoim obligacyom; nawet y prawnie o depaktacye czynić protestacyę radzę, wziąwszy od pana Rudnickiego, który niech mi pomaga iak się obligował. Notata na tym liście de tenore tali zanotowana: Iaśnie wielmożnego iegomości dobrodzieia ratione Michalenka i iego racyi. Intytulacya zaś w te słowa: Iegomości panu Chmielewskiemu gubernatorowi memu starostwa Białocerkiewskiego należy w Białeycerkwi. Który to list za podaniem i proźbą wyż mianowaney osoby podawaiącey, a za moim urzędowym przyięciem słowo w słowo iak się w sobie ma do xiąg ninieyszych iest ingrossowany.

Книга Кіевская гродская, записовая и поточная, № *35*, *годъ 1720 и 1745; листъ*

CXIII.

Инвентарь половины села Новоселокъ, съ перечисленіемъ крестьянъ, ихъ рабочаго скота и отбываемыхъ ими повинностей. 1727 г., Ноября 10.

Roku tysiąc siedmset dwudziestego siódmego, miesiąca Novembri dziesiątego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi grodzkiemi Krzemienieckiemi y przede mną Bazylim Sieszyckim, namieśnikiem burgrabstwa Krzemienieckiego, comparens personaliter wielebny w Bogu iegomość xiądz Wacław Dzierzgowski, ordinis minorum conventualium . . . . . ten inwentarz wsi Nowosiołek ad acta praesentia castrensia capitanealia Cremenecensia per oblatam podał, którego ia urząd affectationi annuendo, de eo verborum qui sequitur tenore: inventarz sioła połowy Nowosiołek, w województwie Wołyńskim a powiecie Krzemienieckim leżących, post factam cessionem anno et mense praesentibus die octava przez iegomość pana Iana Iaworskiego podany in fundo bonorum anno milesimo septingentesimo vigesimo septimo, die decima Novembris spisany. Poddani: Misko dni dwa, wołow dwa; Dmitro zięć tegoż, dni dwa, koni dwoie, wołow trzy; Senko dni dwa, koni dwoie, wołow dwa; Tymosz dni dwa, koń ieden, wołow dwa; Ihnat dni dwa, koni dwoie; Korniey dni dwa, wołow dwa; Bernadyn dni dwa, koni dwoie; poddani piesi: Andruszko, syn Tymaszew, dzień ieden; Wasyl dzień ieden. Ciż wszyscy—poddani ciągli: zakoski, obkoski, zażynki, obżynki co rok po iedney osobie odbywać powinni; szarwarki do grobli—ile potrzeba będzie, powinni będą odbywać, tudzież moczenie konopi ze dwora danych bez pańszczyzny, y onych ze wszystkim wychędożeniem oddać powinni, to iest: po kopie—ciągli, a pieszy—po puł kopy; także też poddani ciągli po dwa motki, po dwadzieście pasem w motku, na motowidło sześć piędzi, a piesi po iednemu motkowi, także po dwadzieścia pasem y sześć piędzi motowidła, wyprzędzać powinni z przędziwa dworskiego, kapustę szatkowac y siekać bez pańszczyzny powinni. U tey oblaty podpisy rąk w te słowa: Ian Per-

kiewicz Iaworski, Piotr Małachowski. A tak ta oblata inwentarza za podaniem y prozbą wyz rzeczonego podawaiącego, a za moim urzędowym przyięciem de verbo ad verbum do xiąg ninieyszych grodzkich iest ingrossowana.

Книга Кременецкая гродская записовая 1727 года, № 1645; листъ 796 на оборотѣ.

CXIV.

Обязательство, данное подъ присягой двумя Житомирскими мѣщанами и крестьяниномъ, отдавать весь свой заработокъ, въ теченіе десяти лѣтъ, на отстройку сгорѣвшей іезуитской каплицы, такъ какъ пожаръ, по ихъ собственному сознанію, произошелъ вслѣдствіе ихъ недосмотра. 1728 г., Апрѣля 22.

Roku tysiąc siedmset dwudziestego ósmego, miesiąca Aprilis dwudziestego drugiego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku iego królewskiey mości Żytomirskim, przede mną Stefanem Didkowskim, namieśnikiem natenczas burgrabstwa grodzkiego Żytomirskiego, y xięgami ninieyszemi grodzkiemi Żytomirskiemi, comparentes personaliter sławetni: Iustyn Tychonowicz z miasta Głuchowa, Iakow Andryowicz, kąsztu śnicierskiego, y roboczy Dmitro, posłusznik wspomnianych śnicirzów, zdrowi będąc na ciałach y umysłach, iawnie, ustnie y dobrowolnie, dla zapisania do xiąg ninieyszych grodzkich Żytomirskich, niżey inserowanego rothę iuramentu ad acticandum przymuiąc, zeznali: iż ciż zeznawaiące, roku teraznieyszego, tysiąc siedmset dwudziestego ósmego, dnia dwudziestego pierwszego Aprilis, tu w mieście iego królewskiey mości Żytomirzu, w cerkwie świętego Spasa, in praesentia tak wielebnego oyca I. Stupnickiego, teyże cerkwi prezbitera, iako też urodzonych ich mościów panów: Woyciecha Smarzewskiego, Stanisława Krasickiego y Alexandra Bełżeckiego,

tudzież y sławetnych: Stećka Chorużenka, Wasyla Chawturenka, y innych ludzi variae conditionis protunc będących, wykonali iurament, quid sequitur de tenore eius modi: Ia, Iustyn, syn Trochima mieszczanina Głuchowskiego, śnicerz, y ia Iakow, syn Andrzeiow, iako też y ia Dmitro, syn Petra, przysięgamy panu Bogu w Tróycy świętey iedynemu, preczystey nayświętszey Maryey Bohorodycy y wszystkim świętym, przed maiestatem Boskim y przed wami tu obecnemi: iż my będąc przyczyną zgorzenia pałacu y kaplicy, dla niepilności ognia y odeyścia na miasto bez potrzeby, nie zostawiwszy pilnego około domu, nie dbaiąc na wspomnienie częste, ani przestrzegaiąc szkody, zarobiwszy na to, abyśmy szkodę nadgrodzili, obiecuiemy y powinni będziemy też szkodę robotą rąk naszych nagradzać do lat dziesięciu, y cokolwiek w tych dziesięciu latach zarobiemy, na charcz tylko sobie zostawiwszy, mamy na robotników wielebnemu xiędzu iezuicie oddawać; a ieżeli na robotę gdzie nas będą zaciągać, nie powinniśmy będziemy podeymować się bez wiadomości wielebnego xiędza iezuity, a za wiadomością podiąwszy się, po skończoney robocie mamy się wrócić do Żytomirza; ieśliby zaś nie dotrzymali tey przysięgi, tedy daiemy na siebie wolne prawo nas łapać, wiązać, o krzywoprzysięztwo garłem karać. Na co wszystko powtórnie przysięgamy, tak dopomoż Matko Chrystusowa y ty święta ewangelio.—A tak zeznawszy, tenże sam iurament wyżey opisany przed urzędem ninieyszym grodzkim Żytomirskim, oni roboruiąc toż, sancte konfirmowali, prosząc mnie urzędu, aby teraznieysze zeznanie dobrowolne onych było do xiąg wpisane, co y otrzymali. Ia, Iustyn snycyr; Iakow Andryowicz, pisać nieumieiący; Dmitro, także pisać nieumieiący. Iako przy tey przysiędze będący podpisuie się Stanisław Krasicki, y inni także praesentes wspomnionego iuramentu, pisma nieumieiętni, pokładamy krzyżyki ręką swoią + + +.

Книга гродская Житомирская, записовая и поточная, № *223, годъ 1728—1738; листъ 156 на оборотѣ.*

CXV.

Жалоба пана Волянскаго на пановъ Воѣнаровскихъ о томъ что крестьяне имѣнія ихъ Горошекъ поклеймили бортныя деревья на присужденной ему землѣ и воспротивились основанію на ней слободы Праги. 1728 г., мая 12.

Roku tysiąc siedmset dwudziestego ośmego, miesiąca Maia dwunastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku iego królewskiey mości Żytomirskim, przede mną Stefanem Dydkowskim, namieśnikiem na tenczas grodzkim Żytomirskim, i xięgami ninieyszemi grodzkiemi Żytomirskiemi, comparens personaliter urodzony iegomość pan Alexander Wolański, gubernator xięstwa Zbaraskiego, quam primum acta praesentia adire potuit, tak zaraz skarzy, manifestuie się y protestuie naprzeciwko wielmożnym y urodzonym ichmościom panom Ianowi, podstolemu Bracławskiemu, y Antoniemu Woynarowskim, braci między sobą rodzonym, y innym wszystkim dziedzicom y possesorom dobr wsi Horoszek w ten niżey opisany sposob y o to: iż ichmość obzałowani, propria sua authoritate, pola, sianożęci, grunta, do dobr wsi słobody, Pragą nazwaney alias Wolańszczyzna, należące, ad possessionem suam dobr wsi Horoszeczek poprzyw łaszczali, z których dobr per tot longum tempus usumfructum brali y na swóy pożytek obracali. His non contenti, kiedy roku teraznieyszego, tysiącznego siedmsetnego dwódziestego ośmego, dnia ośmego Maia, podczas samey kondenscensyi z dekretu trybunalskiego, anno millesimo septingentesimo vigesimo septimo, dnia piątego Decembra ferowanego, przez urzędy Owrucki y Halicki grodzkie odprawowaney, tradycya iak to contenta praememorati decreti moderno manifestanti nastąpiła, eo in tempore poddani z Horoszeczek an propria sua authoritate, an etiam ex mandato panow swoich, wyszedszy na grunta wyż. mianowane nazwaną Pragę z woytem, signa metellici poczynili po sosnach, a do tego gdy ex mandato iudicii condenscensorialis wozny z szlachtą y ludźmi na gruncie własnym, per supra specificatum decretum przysądzonym y podanym,

słobodę zakopywał, iednakże ciż poddani, postponendo decretum condescensoriale, haec proferebant formalia, że tę słobodę, ktorę wy na tym mieiścu zakopuiecie, do wieczora ich w rzece obaczycie; iednakże modernus manifestans wszystko to patientissime znosząc, bardziey chcąc z ichmościami obżałowanemi certare bono affectu, dyssymulował tego wszystkiego. O co wszystko, ut praemissum est, idem comparens contra praememoratos inculpatos iteratis vicibus manifestatur, salva manente huius melioratione, aut per citationem, si id iuris necessitas exiget, correctione, praesentem vero breviter scriptam actis connotari mnie urzędu prosił, co y otrzymał. Et in continenti stanowszy oczewiście wozny generał woiewodstwa Kiiowskiego y innych opatrzny Stefan Łukaszenko, autenticatus et officii praesenti bene notus, in vim suae verae ac fidelis relationis, palam, publice libereque recognovit, iż on roku teraznieyszego, tysiącznego siedmsetnego dwódziestego ośmego, dnia dziesiątego Maia, ad affectationem iuridicamque reqvisitionem wyż pomienionego manifestanta, maiąc przy sobie stronę szlachtę ludzi wiary godnych, urodzonych ichmościow panow Pawła Domańskiego y Andrzeia Zagurskiego, maioris ac evidentioris testimonii gratia ad hunc actum sibi adhibitos, był w dobrach wsi Horoszkach possessionis ichmościow panow Woynarowskich, gdzie będąc, a zastawszy tam . . . . . roboczego Hrycka woyta . . . . . z roboczych Wasyla y Denysa, a to ratione, nescitur, si propria sua authoritate, an ex mandatu suorum dominorum, przez nich signa metellica na sosnach poczynienia, pro tam illicito actu w winach prawnych opisanych aresztował; który areszt ten że Hrycko pomieniony benevole imieniem panow swoich przyiąwszy, do rosprawy prawney onych dotrzymać deklarował, w czym on wozny szlachtą sobie przytomną oświadczywszy się, ztamtąd powrócił y o tym tę relacyą prawdziwego aresztu uczynił y zeznał, prosząc eam actis connotari, co y otrzymał. Stefan Łukaszenko wozny, ignarus scribendi.

Книга Житомирская гродская, записовая и поточная, 1728 и 1735—1737 годовъ, № 223; листъ 191.

CXVI

Жалоба дворянина Яна Красовскаго на Овручскаго мечника Іосифа Зверхжовскаго объ угрозахъ и оскорбленіяхъ за то, что Красовскій принялъ къ себѣ незахотѣвшихъ жить у Зверхжовскаго похожихъ людей. 1728 г., Іюня 2.

Roku tysiąc siedmset dwudziestego ośmego, miesiąca Iunii drugiego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku iego królewskiey mości Żytomirskim, przede mną Konstantym Dydkowskim, burgrabią grodzkim Żytomirskim, y xięgami ninieyszemi grodzkiemi Żytomirskiemi, comparens personaliter urodzony iegomość pan Ian Krasowski, dobr wsi Dzierżanuwki iuris sui possessor, będąc summopere laesus et iniuriatus od niżey wyrażonego obwinionego, solenniter naprzeciwko urodzonemu iegomości panu Iózefowi Zwierzchowskiemu, miecznikowi Owruckiemu, dobr wsi Markuszow possesorowi, tudzież ludziom poddanym, niemniey szlachcie, woznemu y słudze, inwazorom iego, po imieniach y przezwiskach iegomości lepiey wiadomym y znaiomym, manifestował y protestował się w ten niżey opisany sposob y o to: iż gdy ludzie pochodzący y słobody szukaiący, od iegomości obwinionego do dobr Markuszow vi et violento modo zawerbowani, nie uznawszy żadney słobody, ale bardziey opressyę, y nie siedziawszy więcey mało co nad pół roku w tychże Markuszach, nie mogąc więcey tak ciężkiey znieść, ile przy słobodzie, precz poszli, żadney iegomości obwinionego nie uzurpowawszy y nie zaczepiwszy rzeczy, potym do iegomości manifestanta do wsi Dzierzanuwki proszący się na słobodę przyszli, których rozpytawszy się, zkąd by byli y iak siła gdzie siedzieli, onych do dobr swoich przyiął, u których przybyłych chłopow iegomość comparens obaczywszy koni dwa parzystych y do siebie podobnych, w targ wszedłszy nabył, bo im woły y przydatki do wołow podawał; gdzie dowiedziawszy się iegomość obwiniony o tych ludziach, że w dobrach manifestantis Dzierzanuwce osiedli, ustawicznie swoich chłopow subministruie y posyła, aby inwestygowali, z iakowey by okazyi precz odeszli, czyli z namowy czyiey, czyli też z swego własnego domy-

słu; którzy tak długo bywali y przechadzali się, póki pomienionych koni, przez iegomości manifestanta u pomienionych chłopow nabytych, nie ukradli; gdzie y przed tym w dobrach iegomości manifestanta koni kilkoro zginęło, ut supponitur, że od ludzi poddanych Markuszowskich, kiedy się lice na te pokazuie. Tym się nie kontentuiąc iegomość obwiniony, dwóch chłopow z furyą y odpowiedzią, tudzież z pregrozkami do pomienionych ludzi przysłał, z tą perswazyą, że ponieważ wy dobrowolnie nazad się nie wrucicie, to was pan nasz każe tu z kretesem zabrać y tę całą wioskę y z dworem wywrócić. Co gdy doniesli pomienieni poddani iegomości manifestantowi, onych inwazorow y hałasownikow pytaiąc się, mówił: wy czyliście z rozkazu pana swego, czyli z domysłu iakowego, ważycie się nachodzić na dobra y hałasy robić? Co oni słysząc, odpowiedzieli, że my to czynimy z roskazu pana swego; których iegomość manifestans napominaiąc, iednego, iako inwazora, przytrzymał był, a drugiego z wiadomością do pana puscił; który iegomość obwiniony miasto skarania tychże inwazorow, ale ieszcze szlachty drugich, woznego y służącego, przysłał, niby z aresztem pomienionych ludzi, a bardziey z furyą y inwazyą, którzy, miasto urzędowego aresztu, manifestanta lżyli, dyffamowali, słowami nieuczciwemi honor szarpali (których ob reverentiam officii y wyrazić trudno), przechwalaiąc się napaść y wniwecz zruinować wieś, co wszystko czasu prawa przez inquizycyą iegomości obwinionemu y inwazorom dowiedziono będzie; na których przyszłych y wolnych poddanych iegomość comparens areszt przyiął, a tego, którego miał in detensione sui, inwazora, dalszą chcąc sobie iegomości obwinionego, ile sąsiedzką, konserwować przyiaźń, wypuscił; iednakże swego windykuiąc honoru, tak o niesłuszne y nienależyte nasłanie ludzi, pochwytanie manifestantis, ignoto modo, własnych koni, nasłanie szlachty y woznego, konfundowanie manifestanta y zelżenie honoru onegoż, tudzież y o inne pretensie, które się z inquisytii pokażą, iteratis protestowawszy się vicibus, prosił o tey protestacyi do akt zapisanie, zachowuiąc sobie salvam viam agendi cum inculpatis, ubi de iure venerit. ✝ Na mieyscu comparenta, pisać nie umieiącego, przy krzyżyku ręką iego własną położonym podpisuię się, Stefan Didkowski.

Книга Житомирская гродская, записовая и поточная, 1728 и 1735—1737 годовъ, № 225; листъ 236.

CXVII.

Актъ судебной передачи имѣнія Острожской ординаціи, села Мытынецъ, находившагося во владѣніи дворянъ Свентоховскихъ, во владѣніе князьямъ Сангушкамъ, при чемъ составленъ инвентарь имѣнія и перепись крестьянъ съ ихъ семействами и рабочимъ скотомъ. 1728 г., Іюня 14.

Roku tysiąc siedmset dwódziestego ósmego, miesiąca Iunii czternastego dnia.

Przez urzędem y aktami ninieyszemi grodzkiemi Krzemienieckiemi y przede mną Bazylim Sieszyckim, namieśnikiem burgrabstwa Krzemienieckiego, comparens personaliter urodzony iegomość pan Iacek Kazimierz Ratoiewicz tradycyą ratione introcontentorum z podpisem ręki iegomości pana Olszewskiego, cześnika Nurskiego, instygatora ordynacyi Ostrogskiey sądow kommissarskich, ad acta castrensia capitanealia Cremenecensia per oblatam podał, która to tradycya fusius in se obloquitur, i temi iest pisana słowy: Działo się w dobrach wsi Mytyńcach, w kluczu Konstantynowskim leżącey, stołowych, do ordynacyi Ostrogskiey należącey, przed wrotami dworu tameyszego zamkniętemi ieymości pani Swiętochowskiey, roku tysiąc siedmset dwódziestego ósmego, die tertia Aprilis. Oznaymuię tym listem executorialnym traditionis, iż ia ex munere officii mei, vigore przewodu prawnego w sądach ordynackich komissyi Dubieńskiey ad punctum ultimariae (executionis) ex parte generosi instigatoris sądow ordynackich na urodzoney ieymości paniey Marciannie z Służewskich Swiętochowskiey pozostałey wdowie, matce, Franciszku, Iózefie y Michale Swiętochowskich, synach, y Franciszce z Swiętochowskich Synhaiewskiey, córce: primo, anno millesimo septingentesimo vigesimo quarto, die undecima Ianuarii contumacyą in lucro reproductionis iurium nec non deoccupationis bonorum Mytyńce cum faciendo calculo, secundo, post latum decretum dilationis ad munimenta, anno millesimo septingentesimo vigesimo quinto, die sexta Martii, in termino circa decretum iudicii sui conservato, ratione contraventionis eidem decreto approbatoque anteriori processu in lucro ulterioris fortis finalis faciendae executionis, tertio, post subsecutas et expe-

ditas executiones, anno millesimo septingentesimo vigesimo septimo, die vigesima octava Martii, za zyskiem in lucro ultimariae fortis finalis ac indilate faciendae executionis renitentiam partis iure victae et sufficienter convictionem, uti in causa privilegiata, de reoccupatione bonorum Mytyniec per partem iure victam, iako ten przewod w sobie luculentius sonat, do dobr wyrażonych, accusata prius parte de peragenda executione, ziechałem y tam iurysdykcyą moią in praesentia urodzonych ichmościow panow: Iana Zielińskiego, Leona Szydłowskiego, Ierzego Szczepanowskiego, Iana Tyszewicza, Stanisława Lebedyńskiego. Sebestyana Szczuckiego, Antoniego Wasylewskiego, Teodora Płoszczyńskiego .... woznego generału woiewodztwa Wołyńskiego szlachetnego Ierzego Wasilewskiego, ufundowałem y strony do rosprawy prawney przywołać rozkazałem. Na którym terminie postanowiwszy się urodzony iegomość pan Woyciech Pawłowski, plenipotent iaśnie oświeconych xiążąt ichmościow Sanguszkow małżonkow, marszałków nadwornych wielkiego xięstwa Litewskiego, dziedzicow dobr wsi Mytyniec, produkuiąc mnie ten przewod prawny, wysz wyrażoney mocney, skuteczney, nieodwłoczney domawiał się exekucyi, tradycyi dobr; strona zaś prawem w sądach ordynackich przekonana, wyszedszy przed wrota zamknięte, to iest ieymość pani Swiętochowska matka z synem swoim iegomościem panem Michałem Swiętochowskim y iegomościem panem Synhaiewskim, zięciem, żadnego prawa nie pokazuiąc do dobr tych wsi Mytyniec, ani obron prawnych, tylo temerarie chciała bronić tey exekucii; więc ia woźnemu do dworu postępować nakazałem y powtórną iurysdykcyę przed budynkiem woźnemu obwołać roskazałem, gdzie y na tym terminie nie było żadnych obron y defensyi prawney; tedy ad traditionem dworu y opisania circumferentii onego przystąpiłem: naprzód wchodząc na podworze wrota dwoiste, dwor częstokołem ostawiony, z iednego rogu izba z drzewa dębowego z alkierzem; w izbie okien trzy w drewna oprawne, (pod iednym nakryciem słomą), piec w izbie kaflowy, białych kaflow, stary, drzwi proste bez zawias z dwoma zaszczepkami; piekarnia naprzeciwko izby drewniana, okien cztery, w drewno oprawne, pod iednym nakryciem słomą; na podwórzu szpichlerz drewniany y na nim izdebka mała z pieckiem y kominkiem, z dwiema oknami w drewno oprawnemi; staynia drewniana stara, stodoła drewniana stara, szpichlerz na zboże wedle stodoły na gumnie, loch rznięty drzewem szyplowany, obora na bydło częstokołem ostawiona. Drugi zaś

dwór na drugim końcu wsi Mytyniec, od Krasiłowa, w którym ad tempus urodzony iegomość pan Piotrowski przemieszkiwał. Także onego circumferencyą opisuie się takową: dwor częstokołem ostawiony nakoło, wrota dwoiste do dworu z fortą; izba z alkierzem, z iednym piecem, okien w izbie dwie, a w alkierzu iedno, w drewno oprawne, piekarnia z komorą naprzeciwko izby, słomą budynek nakryty; na podwórzu piwnica rżnięta, iuż poruynowana, reperacyi potrzebuiąca; staynia z stawniow, szpichlerz drzewniany, w kruhlaki, na podwórzu, z podłogą; stodoła drewniana w słupy, szopa na bydło poruinowana, reperacyi potrzebuiąca, chlew z chrustu postanowiony; winnica za dworem z slodownią pusta. Cerkiew w teyże wsi wpoł zrobiona y nie dokończona. Tandem zakończywszy opisanie dworow, gromadę chłopow Mytynieckich zwołać y onym na gromadę stanąć roskazałem, którzy postanowiwszy się, o nowych panach iasnych xiążętach Sanguszkach, marszałkach nadwornych wielkiego xięztwa Litewskiego, dziedzicach, onym opowiedziało się y denominacye onych opisało się, to iest: Chwedor Kostiuk, woła iednego y klacz iedną y Iakima syna maiącego, dni dwa robiącego; Tymosz, wołow dwa, dni dwa robiącego; Tymko Krawiec z rzemiosła we dworze pieszy; Ilko kolesnik, koni dwa, synow dwa—Michałka y Pawła maiący, dni dwa robiący; Matwiey wołow dwa, synow trzech: Dmytra, Andruszka y Hrycka, dni dwa robić ma; Szymko Mazur wołow dwa, syna iednego Adama maiący, dni dwa; Iasko wołow dwa, robi dni dwa; Hrycko wołow dwa, konia iednego y syna iednego Semena maiący, dni dwa robiący; Sobko wołow dwa y klacz iedne .... robiący; Andruszko klacz iedną, syna Hrycka maiący, dni dwa; Hrycko konia iednego, synow dwóch Semena y Iwana, dni dwa robiący; Demko klacz y synow dwoch Semena y Wasyla maiąc, dni dwa robiący; Iwan Oczeretny syna iednego Ostapa ma, dzień ieden robi pieszy; Zacharko woła iednego y klacz, synow dwóch Wasyla y Ilka maiący, dni dwa robiący; Iwan Hrebanik klacz iedną, dni dwa robiący; Prokop woła iednego, synow dwa Wasyla y Olexę ma, dni dwa robić powinien; Iózef Polak pieszy, robić dzien ma; Matwiey pieszy syna iednego Prokopa ma, dzień ieden robić powinien; Wasyl Słobodziannik koni dwoie ma, synow dwoch Pawła y Feska, robić dzień powinien; Chwedor Krawiec Słobodziannik do dworu z rzemiosła; Maryna Hayryszczycha wdowa, klacz maiąca, dzień ieden; Tymko Słobodziannik wołow dwa, synow trzech: Tymka, Hrycka y Iwana maiący, dzień ieden; Łuczka

Słobodianik wołow dwa y klacz, dzień teraz robić ma, poniewaz dopiero przyszedł; Michałko Słobodianik klacz y syna ma, robić dzień powinien; Wasyl Słobodianik koni dwa, syna Iwana maiący, dzień ieden; Lesko tkacz Słobodianik, pieszy, do dworu półsetkow na rok dwa zrobić powinien; Semen pieszy, dzień robić powinien. Szlachta na czynsz osiadaiący: Ierzy Szczepankowski swoią chałupą, złotych sześć na rok dawać ma; Paweł Maiowski, wozny generał na usłudze, konia swego maiący; Maciey Płoszczyński, konia iednego, złotych ośm na rok; Leon Szydłowski, konia iednego, złotych ośm; Teodor Korzeniowski, konia iednego, złotych ośm; Antoni Wasilowski, pługiem swym, złotych ośmnaście, a od koni czworga roboczych owsa ośmak cztery; Sebestyan Szczucki pługiem swym robiący, złotych ośmnaście; Marcyanna Baczyńska wdowa ustąpić ze wsi powinna, ponieważ na czynszu nie osiada, a z swego zasiewu ozimego na gruncie dziesięcine zostawić powinna. Zaczym ia urząd te wyż wyrażoną gromadę z ich powinnościami wyżwyrażonemi y insuper podorożczyzną, po złotych pięciu dostatnieyszy, a drudzy po połtrzecia złotego, zażynkami y obżynkami, zakuskami, obkuskami, tłukami y czterma polami oranemi, zasiewami y innemi in genere et specie attynencyami y pożytkami in eo statu, iako ad praesens ta wieś zostaie, nemine contradicente, ad possessionem iaśnie oświeconym xiężętom ichmościom Sanguszkom, marszałkom nadwornym wielkiego xięztwa Litewskiego, iako dziedzicom, podałem y possessyę woznemu obwołać rozkazałem, a zaś na stronę prawem przekonaną in casu irritatae tradicionis winą banicyi wieczney circa manifestationem in castro proprii districtus naznaczyłem y naznaczam, vigore praesentis executionis. Datum anno, mense, die locoque ut supra expressis. U tey oblaty tradycyi podpis ręki w te słowa....... Olszewski, czesnik Nurski, instigator ordynacyi Ostrogskiey, sądow kommissarskich, manu propria. A tak ta oblata za podaniem y prozbą wyż rzeczonego offerenta, a za moim urzędowym przyięciem wszystka do xiąg ninieyszych zupełnie iest zapisana.

Книга Кременецкая гродская, записовая, годъ 1728, листъ 501

CXVIII.

Судебное постановленіе о представленіи въ судъ крестьянъ, бѣжавшихъ изъ села Пятничанъ въ село Липовецъ. 1728 г., Августа 18.

Dnia 18 Augusti 1728.

Sąd grodzki Winnicki, wniesionych kontrowersyi wysłuchawszy y one per omnes circumstantias zważywszy, potrzebną bydź statuicyą roboczych Iuska y Iakowa Hawrylczukow, z dobr wsi Piatniczan zbiegłych y w dobrach wsi Lipowcu bytem osiadłych y tam aresztem w roku 1728, 13 Iulii, innodowanych, uznaie y nakazuie, aby strona pozwana na przyszłey cadencyi sądow swoich, z luitą 14 grzywien stronie przy statuitii, a sądowi swemu tyleż zapłaciwszy, stanowiła.

Книга гродская Винницкая, декретовая, 1700—1728 годовъ, № 4806; листъ 221 на оборотѣ.

CXIX.

Показаніе подъ пыткой крестьянки Бортниковой, обвиняемой въ дѣтоубійствѣ, о своей прежней жизни и переселеніяхъ. 1728 г., Декабря 30.

Feria quarta post festum sanctorum Innocentum Martyrum proxima, anno domini millesimo septingentesimo vigesimo octavo.

Sąd niniejszy woytowski ławniczy Kamieniecki Podolski, zadosyć czyniąc vigore remissionis pro executione dekretowi in iudiciis castrensibus, Camenecensibus, burgrabialibus, de actu eius feria quarta post festum

sanctorum innocentum martyrum proxima, anno od praesens currenti, w sprawie y akcyi niżey wyrażoney, między pracowitym Wawrzyńcem Gurskim aktorem personaliter, a stawioną Anną niegdy Hryhorego Bortnika żoną, pozostałą wdową, inkarceratką, itidem personaliter, ferowanemu, którym aby przerzeczona Anna Bortnika żona po wysłuchaniu dobrowolnych konfessat, na confessata corporalne przez mistrza publicznego wzięta y torturowana była, nakazano, et pro executione do sądu ninieyszego odesłano, do słuchania pomienionych confessat corporalnych zeszedł, przed którym to sądem mocno przywiązana zwysz rzeczona inkarceratka postronkami do słupów ieszcze przed turturowaniem libere ac verbis opressis w te słowa zeznała; rodziłam się pod miastem Buczaczem we wsi Zieloney, miałam oyca na imie Michała Zaniuka, matkę Paraskę, spłodzonych nas dzieci było dwoie, ia iedna a druga Maryanna; był też y brat naystarszy, ale w powietrze umarł; nie pamiętam gdy ociec móy y matka pomarli, ia zaś przyszedszy do lat poszłam na służbę do popa w tey że Zieloney y służyłam lat dwie, a potym od tegoż, odsłużywszy się potsciwie, wzioł mnie do Iazłowca z Zieloney na imie Hryhory Bortnik za małżonkę; z nim mieszkałam dziewięć lat, miałam z tym że mężem potomstwa czworo, z których iest iedna w Kulczyiowcach, a troie w Iazłowcu pomarło; tylko potym zważyłam sobie, że pomieniony mąż móy był hultaiem, piiakiem y złodzieiem, którego musiałam porzucić y do Kulczyiowiec przyść, a gdym przyszła do Kulczyiowiec, wprosiłam się do Miska w komorne y u tegoż iuż puł trzecia roku mieszkam, zarabiałam chleba krwawą pracą swoią, zażynaiąc sierpem y na chusty sobie u ludzi przędłam; a gdy w teraznieyszym roku będąca ia w karczmie Kulczyiowskiey, iakoś po swięcie swiętego Piotra, poznałam się z parobkiem Hrynkiem, któren służył u żyda arędarza, y ten namówił mnie, abym mu była powolna, powiadaiąc że póydziemy na Wołoszczyznę y wezniemy szlub, y dla tego z tymże parobkem ieden raz grzychu dopusciłam się y powiedziałam mu, że ia mam męża, a ty masz żonę, iak to może bydź? on rzekł, że nie mam; y po tym z tego razu iednego zayszłam w cięży, ale w czterech miesiącach przez ciężke pracowanie chleba, bo gdyż do młyna nosząc zboże do Palutyniec piechotą,—z tego dziecko pocierałam w gumnie pomienionego zwysz Miska, a iuż parobek wyszedł z Kulczyiowiec; a gdy postrzegła gospodyni moia Miszczycha, pytała mnie, czego tu stoisz, rzekłam, że coś ze mnie wypadło czarnego y koszule mi splusz-

czyło krwią, a potym wziowszy te porodzone nieżywe, zagromadziłam pod stog, a sama poszłam do chałupy, ate te krew widziała gospodyni moia Anna Miszczycha, a potym przed ludzmi ogłosiła. Gdy była przez mistrza po trzy razy turturowana, y swiecami także przypieczona, samo to co zwysz zeznała, że diecko nieżywe porodziła, w to słowa iedno w iedno twierdziła; szynę zaś pan aktor darował.

Книга Каменецъ Подольскаго магистрата № *4562*, *годъ 1519—1794; листъ 277.*

CXX.

Приговоръ къ баниціи арендиаго владѣльца имѣнія Краковскаго каштеляна, князя Януша Вишневецкаго, с. Любинецъ, пана Лагановскаго, за угнетеніе крестьянъ въ этомъ имѣніи. 1731 г., Августа 18.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego pierwszego, miesiąca Augusta ośmnastego dnia.

W roczki sądowe grodzkie Winnickie kadencyi Augustowey, dnia dziewiątego tegoż miesiąca przypadłe y sądzić się zaczęte, przed nami Ierzym Strzelnickim, podstolim Bracławskim, podstarościm, Felicianem Kazimierzem Michałowskim, podczaszym, sędzią, Samuelem Korzeniewskim, łowczym Bracławskim, pisarzem, urzędnikami sądowemi grodzkiemi Winnickiemi, przypadła sprawa z regestru sądowego aresztowego roku miesiąca y dnia wysz na akcie wyrażonych, za przywołaniem woznego generała szlachetnego Iana Wysockiego, między instygatorem sądowym y iego delatorami iaśnie oświeconym xięciem iegomością Ianuszem Wiszniowieckim, kasztelanem Krakowskim, y urodzonym imci panem Waleryanem Rządkowskim, aktorami, a urodzonym iego mością panem Iózefem Leganowskim, pozwanym, za terminem prawnym, to iest pozwem od strony powodowey po strone pozwaną wydanym, którego relacya coram actis praesen-

tibus castrensibus capitanealibus Vinnicensibus millesimo septingentesimo trigesimo primo, die octava Februaryi, przez woznego opatrznego Iana Nawrockiego iest zeznana, który za podniesieniem od strony powodowey u sądu ninieyszego był produkowany y czytany, de verborum sequenti tenore: Ludwik na Sidorowie Kalinowski, Winnicki etc. starosta. Tobie urodzonemu Iózefowi Łaganowskiemu, dobr wsi Lubiniec possessorowi, z sprawy niżey mianowaney y ze wszystkich generaliter dobr, wsi, powagą iego królewskiey mości, a władzą urzędu mego przykazuię, abyś waszmość przede mną samym lub urzędem moim grodzkim Winnickim od daty y położenia tego pozwu na kadencyi, dnia dwudziestego drugiego Februarii w Winnicy przypadaiącey y sądzić się maiącey, sam oblicznie y zawicie stanoł na instancyą instygatora sądowego y iego delatorow iaśnie oświeconego xiążęcia iegomości Ianusza Wisniowieckiego, kasztalana Krakowskiego, y urodzonego iegomości pana Waleryana Rrządkowskiego, gubernatora włości Pohrebiskiey, aktorow, którzy przychylaiąc się we wszystkim do prawa pospolitego y protestacyi ea in causa przeciwko waszmości officiose uczynioney, pozywaią o to, iż waszmość panie Łaganowski, maiąc dobra od iaśnie oświeconego xięcia iegomości kasztelana Krakowskiego nazwane Lubińce puszczone pewnym kontraktem, któremu sprzeciwiaiąc się, smiesz y ważysz się poddanych do niesłusznych nad inwentarz pociągać robot, przez które pociąganie roboczych Sawke Sowigienika, Wasyliche wdowe z czterma krowami, Wasyla Ciesle z koniem, Iareme y wdow dwie pieszych precz z dobr póść usiłowałeś, aręde excypowaną sobie przywłaszczać, szynk swoi mieć własny, przez który nie mało szkody iaśnie oświecony xiąże iegomość w yntracie czyni, insuper arędarzowi własnego po dziesiąciu kosarzach, woitowi także wozow cztery siana zabrać, łąki swoiey possessyi niepodległe pokosić kazać y też siano na swoi obrócić pożytek, nadto żyda niewiernego bez żadney requizycyey podczas iarmarku w Pohrebiszczach złapać, złapanego do siebie zaprowadzić kazać, onego zbić y z sukień wyzuć roskazać y innych niemało wiólencyi naczynić, co wszystko czasu prawa inquizycyą dowiedziono będzie. O co wszystko iaśnie oświecony xiąże y urodzony aktor tudzież pro sumendis de te poenis pozywaią, sis termino pariturus et ad praemissa omnia quae tibi futuro in termino proponentur iudicialiter responsurus. Datt w Winnicy, anno millesimo septingentesimo trigesimo primo, die vigesima quarta Ianuarii. A po podniesieniu y przyczytaniu wysz inserowanego terminu, postanowiw-

szy się strona powodowa, dalszego postępku prawnego prosiła y domawiała się; na terminie tedy ninieyszym, słusznie w tey sprawie przypadłym, postanowiwszy się strony obie, iaśnie oświecony xiąże iegomość Ianusz Wisniowiecki kasztelan Krakowski przez urodzonego Waleryana Rządkowskiego, gubernatora włości Pohrebiskiey, a urodzony iegomość pan Rządkowski sam przez się oczewisto, powodowie, a urodzony iegomość pan Iózef Łaganowski, dobr wsi Lubińce praesentaneus possessor, przez urodzonego pana Michała Ruszlewicza, pozwany, postanowiwszy się między sobą kontrowertowali; a że strona pozwana po zapisaney komparycyi od sprawy odstąpiła, a strona powodowa dalszego postępku prawnego prosiła u sądu y domawiała się, przeto sąd strone pozwaną, iako prawu pospolitemu sprzeciwną y nieposłuszną, z dopuszczenia swego sądowego stronie powodowey, względem czynienia różnych wiolencyi, angaryzowania poddanych y onych wyciśnienia z dobr, w winie banicyey wieczney wzdać dopuscił oraz woznego, sądu swego apparytora, szlachetnego Iana Wysockiego do obwołania y publikowania pomienioney winy banicyi wieczney na tychmiast pzzydaie; który to wozny, czyniąc zadość woli y roskazaniu sądowemu, a z powinności urzędu swego woznowskiego, pomienioną winę banicyi wieczney w sieniach sądowych, w obecności wielu ichmościow aktowi temu przytomnych na sądy zgromadzonych y spraw swoich attentuiących, głosem wyniosłym obwołał y publikował, solita praxi, a po obwołaniu y publikowaniu pomienioney winy tenże wozny o tym swoie uczynił y zeznał relacyą przez sądem swoim, po którym obwołaniu sąd sprawe te do dobr strony przekonaney na mocną skuteczną odsyła exekycyią, którą sam przez się lub przez subdelegata swego za naypierwszą strony powodowey requizycyą y okazaniem dekretu ninieyszego uczynić y odprawić deklaruie; nikt zaś tey exekucyi impugnować nie ma y nie powinien będzie pod sobliwą winą banicyey wieczney, którą sąd natychmiast wskazuie, a publikacyi termin na przyszłey kadencyi sądow swoich zawity naznacza y prefiguie mocą dekretu ninieyszego; co wszystko dla pamięci po xiąg ninieyszych grodzkich iest zapisano.

Книга гродская Винницкая декретовая, 1700—1738 года, № 4807, листъ 288.

CXXI.

Судебное рѣшеніе по дѣлу о наѣздѣ управляющаго имѣніемъ графовъ Монморанси-де-Буи, м. Прилукою, шляхтича Бодржицкаго, на имѣніе Краковскаго каштеляна, князя Яуша Корибута-Вишневецкаго, с. Середынцы, при чемъ были сдѣланы различныя насилія тамошнимъ крестьянамъ; судъ постановилъ удовлетворить во всемъ Вишневецкаго, 1733 г., Іюля 15.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego trzeciego, Iulij 15.

Na sądach kapturowych woiewództwa Bracławskiego przypadła sprawa z regestru sądowego prostego, spraw kapturowych woiewodztwa Bracławskiego, roku miesiąca y dnia wysz na akcie wyrażonych, za przywołaniem woznego generała szlachetnego Iakuba Makowskiego, apparitora sądowego, między instygatorem sądowym y iego delatorem iaśnie oświeconym xięciem iego mością Ianuszem Korybuttem Wiszniowieckim, kasztellanem Krakowskim y wielmożnym Szczeniawskim powodami, a iaśnie wielmożnemi ich mościami pany graffami Montmorensami pozwanemi za terminem prawnym, to iest wyniesionym pozwem od strony powodowey po strone pozwanę, którego relatia coram actis praesentibus przez woznego opatrznego Iana Nawrockiego anno praesenti, die decima nona Iunii iest zeznana, który u sądu za podniesieniem był produkowany y czytany; tedy postanowiwszy się u sądu ninieyszego strona powodowa, produkuiąc termin słusznie w tey sprawie przypadły, dalszego prawnego postępku w tey sprawie prosila y domawiała się; strona zaś pozwana iż się za po trzykrotnim woznego przywoływaniem u sądu swego nie stanowiła y o niestaniu swoim sądowi, a stronie powodowey żadney wiadomości nie dała, przeto iako niestałą, prawu pospolitemu przeciwną y nieposłuszną, z dopuszczenia sądowego ratione immissionis in bona Seredynce variae conditionis hominum 6 p., nihilominus lucrum statutionis inculpatorum supra vero statuendis lucrum legibus regni descriptum que exnunc decernitur

addicitur et remittitur causae praesens pro executione, quam magnifici iudices aut subdelegati, ad primam partis actoreae requisitionem decretique praesentis exhibitionem non obstantibus quibusvis impugnationibus ratione actionis ad cassandum inscriptae vel inscribendae expedire debebunt et tenebuntur, idque sub paenis contra negligentes officiales legibus regni descriptis, na termin tak się w sobie maiący; my, rady, dygnitarze, urzędnicy ziemscy, grodzcy y sędziowie sądów kapturowych woiewodztwa Bracławskiego. Iaśnie wielożnym ichmość panom Montmorensom de Bouis grafom, dobr miasta Przyłuk dziedzicom, pozwanym z sprawy niżey mianowaney y że wszystkich generaliter dobr waszmościow przykazuiemy, abyście waszmość przed sądem naszym kapturowym, w tenczas gdy ta sprawa przypadnie y przywołana będzie, sami oblicznie y zawicie staneli na instancyą instygatora sądowego y iego delatora iaśnie wielmożnego imci Ianusza Korybutha Wiszniowieckiego kasztellana Krakowskiego dobr wsi Seredyniec dziedzica, tudzież wielmożnego imci pana Szczeniowskiego miecznika Mscisławskiego dobr tychże, w woiewodztwie Bracławskim, a powiecie Winnickim leżących, possessora y wielmożnego imci pana Ierzego . . . . y Waleriana Rządkowskiego aktorow, którzy przychilaiąc się do prawa pospolitego y protestacyi eo nomine uczynioney, waszmościow pozywaią o to: iż waszmość zapomniawszy prawa rigoru de invasione ac immissione in aliena bona rigidissime opisanego y owszem idąc in convulsionem eiusdem legis, anno nunc currenti die vigesima secunda Maii imci pana Macieia Bedrzyckiego kommisarza czyli gubernatora dobr waszmościow miasta Przyłuki, przysposobiwszy onemuż ludzi zbroynych, armatim turmatim et catervatim na dobra ninieyszych aktorow Seredynce o pułnocy violenta manu nasłać ważyliści się, który to imć pan Bedrzycki nasłany, nescitur an ex mandato waszmościow czyli też spontaneo ausu, non observata authoritate prawa pospolitego, chłopow ninieyszych aktorow primitive bić y rozganiać po wsi począł; potym naiechawszy roboczego Kostia w chałupie spiącego (ile omni securitate fretum) sam że różne czyniąc wiolencyi nad pomienionym chłopem, naprzód piwa starać mu się roskazywał, którym że y we wsi nie było, nie mógł obedire roskazowi iegomości; onegoż poddanego aktorów pro hac inobedientia kazawszy postawić iedne y drugie wiadro wody, przez siłe pić z żoną onego przymuszał, którzy lubo nie radzi takowey ochocie cum summo detrimento zdrowia wypełniać musieli, in subsequens widząc fatigatum nieprzyzwoitym

trunkiem pomienionego Koscia iuż nie mogącego pić, in strepitum et oppressionem ludzi impracticato exempli plus quam rebelliter pomienionemu Kosciowi klęknąć roskazał y onego, dobywszy szabli, wprzód różnie nad nim wyrządzaiąc zbytki, potym enormissime płazem w szyie wycioł, tak dobrze, że żona tegoż poddanego za nieżywego być rozumiała, płacz y krzyk czynić poczęła; ale imci pan Biedrzycki, nie kontentuiąc się temi wiolencyiami, zamiast compassii nad zmordowanym człekiem, ludziom sobie przytomnym za łeb wziąć tegoż Koscia kazawszy prowadzić do poiazdu in discretum satiando appetidum horrendissime szablami nogami zbić y zkaliczyć kazał, że ledwie żywego zostawił, iako otym fusius in se obductio vulnerum sonat. Qua propter do stawienia pomienionego imci pana Biedrzyckiego, uti de violentiis principaliter redargutum, praesenti citatione apud vos attestatum pro decernendis super vos easdem paenis criminalibus, a w niestawieniu do odpowiadania za niego y przysłuchania się winom prawnym, do nadgrodzenia szkod ztąd pochodzących na termin wyż oznaczony pozywaią. Sitis itaque parituri, terminum attentaturi et ad praemissa omnia iudicialiter responsuri. Datt w Winnicy mellesimo septingentesimo trigesimo tertio anno, die decima quinta Iunii», —wzdała, poktórym takowym wzdaniu strona powodowa postanowiwszy się dalszego w tey sprawie postępku prawnego prosiła y domawiała się. Przeto sąd kapturowy woiewodztwa Bracławskiego za niestaniem strony pozwaney, a za domowieniem się strony powodowey, w dalszym tey sprawy postępku prawnym na terminie zachowałym na upad w zysku względem nasłania na dobra Seredyńce różney kondycii ludzi, winę banitii niemniey w zysku stawienia obwinionych, a nad stawionymi zysk prawem pospolitym opisany, króre sąd natychmiast wskazuie y sprawy te na exequcyą dóbr pozwanych odsyła. Którą iaśnie wielmożni ich mość panowie sędziowie sami przez się albo przez urodzonych subdelegatów na pierwszą strony powodowey requizycyą uczynić y odprawić powinni będą pod winą banicyi wieczney. Nikt zaś tey exekucyi impugnować ani intentować niema pod osobliwszą winą banicyi wieczney, którą sąd natychmiast wskazuie y do publikowania woznego generała szlachetnego Iakuba Makowskiego przydaie, a tak on wozny na to od sądu przydany, dosyć czyniąc woli y roskazaniu sądowemu, a s powinności swey pomienioną winę wyniosłym głosem in praesentia wielu szłachty spraw swych attentuiących, obwołał y publikował y o tym przed sądem swoim uczynił y zeznał relacyą mocą de-

kretu ninieyszego. Co wszystko dla pamięci do xiąg ninieyszych iest ingrossowano.

Книга гродская Винницкая декретовая, 1700—1738 года, № 4807; листъ 484.

CXXII.

Жалоба отъ имени Кіевскаго каштеляна Казимира Стецкаго на па пана Кулика объ истязаніи крестьянина Стецкаго, подъ предлогомъ собиранія копнаго суда. 1733 г., Сентября 2.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego trzeciego, miesiąca Septembra drugiego dnia.

Na urzędzie grodzkim w zamku iego królewskiey mości Owruckim, przede mną Stefanem Synhaiewskim, namieśnikiem protunc grodzkim Owruckim, i xięgami ninieyszemi grodzkiemi Owruckiemi, comparens personaliter urodzony iegomość pan Marcin Iskierski, administrator dobr klucza Chabeńskiego iaśnie wielmożnego iegomości pana Kazimierza na Steczance i Chabnym Steckiego, kasztelana Kiiowskiego, pryncypała swego, przychylaiąc się do widendy swoiey hac in causa uczynioney, nomine tegoż iaśnie wielmożnego pryncypała swego, solenniter przeciwko wielmożnemu iegomości pan Iózefowi Olizarowi Wołczkiewiczowi, stolnikowi Kiiowskiemu, dziedzicowi, i urodzonemu iegomość panu Piotrowi Kulikowi, gubernatorowi miasteczka quondam Wołczkowa cum attinentiis, tegoż wielmożnego iegomość pana stolnika Kiiowskiego, tudzież roboczym: Wołczkowskiemu i Sydorowskiemu woytom, gromadom, assistencyi potrzebuiącym, cum assistentia de iure debita, de nominibus et cognominibus ignotis, pro notis tamen habendis, protestował i manifestował się w niżey opisany sposob i o to: iż wyż pomieniony iegomość pan Kulik, gubernator, czyli z rozkazania wielmożnego iego mości pana stolnika Kiiowskiego, pana swego, czyli też proprio suo ausu, nie kontentuiąc się dawnieyszemi wiolency-

ami, naiazdami, krzywdami ludziom iaśnie wielmożnego pryncypała comparentis tempore...... wyrządzaiącemi (o czym fusius in protestationibus enarratur), teraz w roku ninieyszym, tysiąc siedmset trzydziestym trzecim, sub tempus interregni i pospolitego ruszenia, gdzieby pacifica et tranquilla securitate powinniśmy agere, postposita legum authoritate, zebrawszy iakowąś wymyślną gromad woytów swoich kupę, pod pretextem iakoweyści szkody, pod dobra iaśnie wielmożnego pryncypała comparentis z wielebnym oycem prezbiterem Wołczkowskim i różnym orężem, konno i pieszo, tak gromadno że nawet i dzieci Wołczkowskie hurmem prowadząc, przyiechał, także zaraz sam z kupą gromad stanowszy w lasach pod wsią Bobrem, naprzód woytów swoich, ludzi namówionych, posłał do wsi Bobra, i poddanym Bobrowskim iaśnie wielmożnego pryncypała comparentis, aby stawali do sądu i rozgraniczenia, surowo nieodwłocznie rozkazać kazał; a tak volentes et nolentes, bo prawie za łby prowadzeni, przyść i stanąć musieli, tamże naprzód iegomość pan gubernator a potym wielebny ociec prezbiter perore i dekret skończywszy, żaraz osadczego Bobrowskiego, na imie Daniła Nurnego, iako złoczyńcę wziąć, w góre nogami powiesiłszy okrutnie palcatami katować od stopy aż do głowy kiiami kazali, a potym gdy się drąg złamał i obwieszony na ziemie upadł, gromady i woyci krzykneli: «daycie pokoy, bo ten człowiek nie winien nic, a my go katuiemy,» lecz iegomość pan Kulik, nie ustaiąc w swoiey zawziętości, oyca hospodyna iuż na to sprowadzonego prosił aby go spowiadał na strone odprawadziłszy, i tak go od gromady wziowszy na spowiedź, naprzód różnemi sposobami zdradliwemi namawiał aby się przyznał do iakiego złodzieystwa, a potym i śmiercią groził, mówiąc: że «cie obwieszą, przyznay się i mów żeś winien, a ia cie rozgrzeszę, bom ia dla tego tu przyiechał abym cie na śmierć spowiadał,» i gdy się przyznać nie chciał, znowu go drugi raz obwiesić za nogi i tak bić choćby i na śmierć zabić ich mość obwinieni kazali; a tak po drugim okrutnym katowaniu iterum ociec prezbiter obwiniony wziąwszy na strone skatowanego i iuż leżącego, aby się spowiadał namawiał, mówiąc: «pamiętay o dusznym zbawieniu, żałuy żeś kradł, a ia cie rogrzesze, gdyż cie zapewnie obwieyzą,» na to skaleczony odpowiedział: «Bóg świadek iest, nicem nie winien i nic nie powiem;» ich mość obwinieni za nogi wgórę trzeci raz obwiesić gromadom kazawszy, woytów Wilczkowskiego i Sydorowskiego także ludzi gromadnych do wsi Bobra posłali, aby żone iego

i inne mieszkaiące tamże we dworze białegłowy straszyli, że mąż twóy i krewny wasz przyznał się, tu są w komorze miody, fanty i inne kradzione rzeczy, zaraz dawaycie; a tak komore odbili, żony, dzieci biiąc, kalecząc poprzestraszali, porozganiali; po tak długiey wiolencyi ich mość obwinieni honor iaśnie wielmożnego pryncypała comparentis szarpaiąc nieuczciwemi słowy, ludziom Bobrowskim wszystkim przykazał, żeby wiedzieli granice póty, gdzie osadczego Bobrowskiego wieszano. O co tedy wszystko, ut praemissum est, idem comparens nomine quo supra iterum iterumque protestatur manifestaturque, salva manente huius manifestationis melioratione, praesentem vero actis connotari prosił, co i otrzymał. Marcin Iskierski, manu propria.

Книга гродская Овручская, записовая и поточная, № 3233, годъ 1733—1734; листъ 500.

CXXIII.

Приговоръ копнаго суда по дѣлу о воровствѣ шляхтичами Думинскими у шляхтичей Урбановскихъ сѣна, хлѣба и меду. 1733 г., Октября 25.

Roku tysiąc siedmset czterdziestego drugiego, miesiąca Maii dziewiątego dnia.

Na leżeniu xiąg ziemskich woiewodztwa Kiiowskiego, przede mną Ierzym z Pałek Paleckim, vicesregentem y namieśnikiem protunc akt ziemskich Kiiowskich, y xięgami ninieyszemi ziemskiemi Kiiowskiemi, comparens personaliter urodzony iego mość pan Dymitr Urbanowski, ten dekret kupny, między sobą podawaiącym y niegdy zeszłym urodzonym Bazylim Urbanowskim, rodzicem swoim, z iedney, a urodzonemi Dumińskiemi z drugiey strony, stały y ferowany, z podpisami rąk ich mościow panow przyiacioł, dla wpisania do xiąg ninieyszych ziemskich woiewod-

ztwa Kiiowskiego per oblatam podał, prosząc mnie urzędu, aby do xiąg ninieyszych przyięty y wpisany był; a tak ia, urząd, annuendo affectationi comparentis, pomieniony dekret ad acticandum przyimuiąc czytałem, który tak się w sobie ma: Działo się w Owruczu, w mieście iego królewskiey mości, roku tysiąc siedmset trzydziestego trzeciego, miesiąca Oktobra dwudziestego piątego dnia. My, niżey na podpisach wyrażeni, na affektacyą urodzonych ichmościow panow Urbanowskich, oyca y synow, zebrawszy się na mieysce wyż wyrażone, w obecności wielu ludzi wiaru godnych, tak z miast iako y miasteczek y wsiów różnych dla swey potrzeby zebranych do miasta Owrucza iego królewskiey mości, stronę naprzód pozwaną, to iest urodzonych: Eufrozynę, matkę, Bazylego, syna, Dumińskich, przez ludzi dwóch awizowaliśmy, ażeby podług prawa naszego kupnego staneli do rozprawy prawney przed sądem naszym. A że urodzeni Dumińscy, znaiąc się snać być winnemi, na termin nie ziechali y usprawedliwić się nie chcieli, przeto my sąd, przychylaiąc się w tym do prawa naszego, iako y statutow wielkiego xięstwa Litewskiego, do słuchania żałoby urodzonych ich mościow panow Urbanowskich przystąpiliśmy. Którą wysłuchawszy y dobrze wyrozumiawszy, tak od samey strony, iako y od ludzi różnych natenczas będących, iż urodzeni Dumińscy, wyż wyrażeni, naprzód żyta kop kilka nocnym sposobem na polu własnym urodzonych ich mościow panow Urbanowskich zabrał, gdzie ciż urodzeni ichmość panowie Urbanowscy, wziowszy dwóch przyiacioł, to iest Iwana Czyczaka y Hawryła Nazarczuka, w stodole urodzonych ich mościow panow Dumińskich poznali y dowiedli siana kop kilkadziesiąt; pszczoły złodzieyskim sposobem podarli tak tymże ich mościom panom Urbanowskim, iako y innym ludziom w sąsiedztwie będącym, y inne krzywdy y oppressye, kryiome, złodzieyskie, poczynili. A tak my sąd, za złodzieiow tychże urodzonych Dumińskich uznawszy, nakazuiem, aby, odbywaiąc takowy nienależyty, naprzód Bogu, a potym ludziom potściwym, wiary godnym, złodzieyski, obrzydły uczynek, pszczoły z nawiązką pooddawali, a w nieoddaniu taksę zapłacili, siano y żyto także aby pooddawali z nawiązką albo wdwóynasob zapłacili; a ieżeliby się mieli sprzeciwić temu dekretowi naszemu kupnemu, tedy my onych pozwalamy grabić y zabierać tymże ich mościom panom Urbanowskim. Na co my, dla lepszey wiary y wagi, iako podpisać nie umieiąc się, rękoma naszemi krzyżyki kładniemy. Działo się roku, miesiąca y dnia iako wy-

żey. U tego dekretu kupnego podpisy rąk takowe: Ioachim Waśkowski, przy tym będący y na tenże sąd zasiadaiący, ręką swoią własną krzyżyk kładnie +. Andrzey burmistrz miasta iego królewskiey mości Owrucza, także na ten sąd zasiadaiący, krzyżyk kładnie ręką swoią +. Iwan Harasczuk Mituchno, mieszczanin iego królewskiey mości miasta Owrucza, zasiadaiący na sąd, krzyżyk ręką swoią kładnie +. Chwesko Mitiuk, mieszczanin iego królewskiey mości miasta Owrucza, zasiadaiący, krzyżyk ręką swą własną kładnie +. Kuźma Czyczak, mieszczanin (miasta) iego królewskiey mości Owrucza, zasiadaiący, krzyżyk ręką swą własną kładnie +. Który że to dekret kupny, za podaniem y prożbą wyż mianowaney osoby podawaiącey, a za moim urzędowym przyięciem, wszystek z początku aż do końca, słowo w słowo iak się w sobie ma, do xiąg ninieyszych ziemskich woiewodztwa Kiiowskiego iest ingrossowany.

Книга земская Кіевская, записовая и поточная, годъ 1739—1742, №137; листъ 383.

CXXIV.

Донесеніе вознаго объ отдачѣ имъ на поручительство крестьянъ пана Червинскаго, бѣжавшихъ изъ с. Жадекъ въ имѣніе Сендомирскаго воеводы, князя Юрія Любомирскаго. Позовъ къ суду Любомирскаго по тому же дѣлу. 1734 г., Января 7.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego czwartego, miesiąca Ianuary siódmego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w miescie iego królewskiey mości Żytomierzu, przede mną Ianem Malkiewiczem Chodakowskim, namiesnikiem na tenczas podwoiewodztwa Kiiowskiego, y xięgami ninieyszemi grodzkiemi Kiiowskiemi, stanowszy oczewiście wozny generał woiewodztwa Kiiow-

skiego y innych szlachetny Bartłomy Kozłowski, w moc prawdziwey, wierney y skuteczney relacyi swoiey, iawnie, ustnie y dobrowolnie dla zapisania do xiąg ninieyszych zeznał, iż on na affektacyą y prawną rekwizycyą urodzonego iegomości pana Kazimierza Czerwińskiego, towarzysza znaku pancernego wielmożnego iego mości pana Kossakowskiego, kasztellana Podlaskiego, maiąc przy sobie strone szlachty ludzi wiary godnych urodzonych ich mość panow Iana Zubowskiego y Iózefa Budzinskiego, eo maioris ac evidentioris teslimonii gratia sibi adhibitos, roku terazznieyszego tysiąc siedmset trzydziestego czwartego, dnia czwartego Ianuarii, był w dobrach miescie Pawłoczy, gdzie będąc, a zastawszy protunc gubernatora tych że dobr miasta Pawłoczy cum attinentiis, to iest urodzonego iego mość pann Iozefa Zezulinskiego, u tegoż iego mości poddanych przezywaiących się to iest Stecka buntownika y kompryncypała, primario zfomentowawszy całą wieś Żadki roku tysiąc siedmset trzydziestego do dobr wsi Potyiowki, natenczas w possessyi będących iaśnie wielmożnego iego mości pana Steckiego, kasztellana Kiiowskiego, poszli, gdzie iaśnie wielmożny iego mość pan kasztellan Kiiowski, uti vir bonae famae nie wchodząc w żadne litigia iuris, teraznieyszemu requirentowi wydać kazał, a potym roku tysiąc siedmset trzydziestego trzeciego na wniebowzięcie Panny Maryi ritus Graeci tenże Stecko buntownik też same wieś Żadki zfomentowawszy y spodziewaiący się pomocy sobie, z róznych wsiow ludzi aby nie było pogoni, o mile z różnym orężem do boiu należącym przysposobił, którzy przysposobieni wraz z sobą ziechawszy się do dobr iaśnie oświeconego xiążęcia iego mości Lubomirskiego, woiewody Sendomirskiego, posli, —których to poddanych wspomnionego Stecka buntownika z trzema synami, Iwana Steckowego brata z synem żonatym, Iwana Serede z synem, Romana z trzema synami, iednym żonatym, a dwóch nieżonatych, Olexe burłakę, Semena z synem iednym y Semenka burłakę, z żonami, dziećmi, końmi wołami y całym sprzętem domowym, z dobr wysz wyrażonych wsi Żadkow do dobr iaśnie oswieconego xięcia iego mości Lubomirskiego woiewody Sandomirskiego to iest do klucza Pawłockiego zbiegłych y tam bytem osiądłych, każdego z nich seorsive w tysiącu grzywien do rosprawy prawney aresztował; który to areszt pomieniony iego mość pan gubernator imieniem iaśnie oświeconego xięcia iego mości Lubomirskiego woiewody sendomirskiego, pryncypała swego, benevole przyiąwszy, wysz rzeczonych poddanych do rosprawy prawney dotrzymać deklarował;

circa quod arestum tenże woźny wysz mianowany roku tegoż miesiąca y dnia pozew główny kapturowy woiewodztwa Kiiowskiego na membranie ziemskim pisany w zamku tameyszym w izbie na stole położył y o położeniu onego od kogo po kogo y w iakiey sprawie był pisany prawnie opowiedział y do wiadomości doniosł, którego pozwu tenor sequitur talis: My rady, dignitarze, urzędnicy woiewodztwa Kiiowskiego sub tempus interregni moderni laudo publico w Żytomierzu na seymiku obrani sędziowie y deputaci. Iaśnie oświeconemu xięciu iego mości Ierzemu Lubomirskiemu, woiewodzie Sandomirskiemu, tudziesz urodzonemu iegomości panu Iózefowi Zezulinskiemu, gubernatorowi miasta Pawłoczy cum attinentiis, z osob y dobr waszmościow generaliter wszystkich, leżących, ruchomych y summ pieniężnych, powagą sądow naszych głownych kapturowych woiewodztwa Kiiowskiego przykazuiemy, abyście waszmość przed sądem naszym głownym kapturowym w Żytomierzu lub Owruczu in loco solito iuditiorum przypadaiących y sądzić się maiących, sami oblicznie y zawicie staneli na instancyą instygatora sądowego y iego delatora urodzonego iego mości pana Kazimierza Czerwińskiego, towarzysza znaku pancernego wielmożnego iego mości pana Kossakowskiego, kasztellana Podlaskiego, aktora, który, przychilaiąc się we wszystkim do prawa pospolitego, waszmościow w sprawie y akcyi do stawienia poddanych, a to buntownikow intro w arescie wyrażonych, to iest Stecka, Iwana, Steckowego brata, Iwana Seredę, Romana, Olexe burłakę, Semena y Semenka burłakę z żonami, dziećmi, końmi, wołami et cum tota illorum supellectili domestica z dobr moderni actoris Żadek do dobr waszmościow klucza Pawłockiego zbiegłych y tam ad praesens znayduiących się, a w niestawieniu y niewydaniu onych do zapłacenia taxy za nich w prawie pospolitym opisaney, tudzież do nadgrodzenia szkod ztąd pochodzących na termin wysz oznaczony pozywa, — sitis parituri. Pisan w Zytomierzu dnia dwudziestego trzeciego Decembris, millesimo septingentesimo tregesimo tertio anno, de quo praesens eiusdem ministerialis relatio. Wozny pisać nieumieiący.

Книга Кіевская гродская, поточная, записовая и декретовая, 1680—1735 года, № 46; листъ 154.

CXXV

Опись имѣнія Загаецъ и части Шумбара, съ перечисленіемъ крестьянъ, ихъ повинностей и полученнаго нѣкоторыми изъ нихъ вспомоществованія отъ владѣльца. 1734 г., Февраля 27.

Roku tysiąc siedemset trzydziestego czwartego, miesiąca Martii trzynastego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi grodzkiemi Krzemienieckiemi y przede mną Samuelem z Tchorzewa Rogalą Tchorzewskim, łowczym Ciechanowskim, namieśnikiem burgrabstwa Krzemienieckiego, comparens personaliter urodzony iegomość pan Franciszek Szczakowski ten inwentarz dobr wsi Zahaiec y części wsi Szumbaru circa appraehensionem eorumque memoratorum bonorum przez iaśnie wielmożnych ichmościów panow Macieia y Reginy z Błędowskich Boskich, kasztelanicow Rawskich, małżonkow, ratione introcontentorum spisany y tymże ichmościom służacy, ad acta praesentia capitanealia Cremenecensia per oblatam podał, de tenore qui sequitur eius modi: Inwentarz wsi Zahaiec tudzież dworu y rzeczy ruchomych y nieruchomych, spisany za possesyi wielmożnych ichmościow kasztelaństwa Rawskich roku tysiąc semdset trzydziestego czwartego, dnia dwudziestego siodmego Lutego. Naprzod wrota we wsi do dworu na biegunach drewnianych bez przykrycia, przy których fortka ze wschodkami, na biegunach drewnianych; wychodząc z tych że wrot folwark po prawey stronie, do którego drzwi na biegunach drewnianych; drzwi do izby na zawiasach y hakach z haczykami, antabą, wrzeciędzem y skoblem żelaznemi, w izbie piec biały kaflowy we dwie skrzynie, z fundamentem ceglanym, kominek prosty gliniany na górę wywiedziony, okna dwa, szyby w drzewo oprawne, trzecie zabite desczkami; z izby komora, do którey drzwi na zawiasach, hakach, z antabą, wrzeciądzem, skoblem żalaznemi, okno iedno w drzewo oprawne, szafa prosto robiona; przy którym folwarku w sieni staynia, do którey wrota na biegunach

drewnianych, z skoblem y wrzeciądzem żelaznemi, na ogrod z tey stayni drzwi na biegunach drewnianych słomą nakryto; na lewey stronie ze wrot, wychodząc na dziedziniec, szpichlerz w którym drzewo w kostke (sic) oprawione, stare, do niego drzwi na zawiasach y hakach żelaznych, wrzeciędzach, słomą nakryty, po teyże stronie to iest po lewey dworu, do sieni wchodząc drzwi nie masz, tylko wrąb do połowy; w teyże sieni po prawey stronie pokoiow trzy, do pierwszego wchodząc drzwi dębowe z zawiasami, hakami żelaznemi, skoblem, wrzeciądzem, w tym pokoiu piec kaflowy zielony we trzy skrzynie z koronkami, fundament ceglany, komin murowany z cegły aż na dach wywiedziony murowany, szafa stolarską robotą z kratami dwiema na wierzchu, a spodem drzwiczki na zawiasach ze skoblami żelaznemi, stoł okrągły płatnem woskowanym okryty składany na zawiasach żelaznych; okna cztery taflowe w drzewo oprawne, u których taflow po szesnaście; z tegoż pokoiu drzwi do drugiego nie masz, w którym okno iedne taflowe w drzewo oprawne w taflow szesnaście, komin murowany cęglany, podle ktorego drzwi do sieni na zawiasach y hakach trzech żelaznych, z tegoż pokoiu do trzeciego wchodząc do drzwi na zawiasach y hakach trzech zelaznych, piec biały kaflowy, z pokoiu palą, komin aż na wierzch wywiedziony, okna dwa taflowe w drewno oprawne po szesnaście szyb, w tychże trzech pokoiach podłoga z tarcic nie heblowana, w sieni lochow murowanych trzy, okna na dwor kraciane żelazne, drzwi do nich dwoie na zawiasach y hakach żelaznych, na lewey zaś stronie w sieni zrębow na trzy pokoie do połowy tylko budowane, w pierwszym okien cztery, w drugim iedno, w trzecim trzy, bez piecow i kominow, połowa dworu pobitego na zrębie, snopkami poszyto dla zacieczy; z sieni do sadu drzwi niemasz, na puł podworza doinik z sienią do doienia i loch mały do mliczna, podle nowy sernik y tam kuchnia stara zła naprzeciwko z komorką; idąc od kuchni staynia wielka do którey wrot dwoie na biegunach drewnianych, przy tey stayni izdebek dwie do których drzwi na zawiasach i hakach żelaznych, o iednym piecu kaflowym bez kominkow, tak staynia iako i izdebki pod iednym słomianych przykryciem, guntami od spodu; podle tych izdebek wrota ze wsi na biegunach żelaznych guntami pobite od wierzchu. Za staynią piekarnia, do niey drzwi na biegunach drewnianych, drugie na tył; do izby wchodząc drzwi na biegunach drzewnianych, piec piekarniany, okienek małych trzy złych, przy którey piekarni karmnik i chlew, to wszystko

słomą nakryto. Item idąc do piekarni po lewey stronie staynia na kołach dębowych y wozownia, obie słomą pokryte, wrot do nich drewnianych dwoie na biegunach drzewnianych. Item wrota do stodoł z podworza, na którym gumnie stodoła stara, do którey drzwi dwoie na biegunach drewnianych z kunami żelaznemi, do teyże stodoły idąc na prawey stronie na stadninę okolnik słomą pokryty. Item po tey stronie wrota do nowey stodoły na biegunach drewnianych, która stodoła duża nowa z drzewa tartego, wrot do nich czworo na biegunach drewnianych, drzwi podle nich piąte na biegunach drewnianych ze skoblem żelaznym, sąsieków w niey sześć; przeciwko tey stodole owczarnia z kołow dębowych, wrota na biegunach drewnianych, słomą poszyta, i okolnik podle niey na bydło. Około tego wszystkiego w podworzu częstokołem oparkanione, gdzie potrzeba reperacyi; wychodząc ze dworu ku monasterowi winnica, do którey drzwi na biegunach drewnianych, piekarnia w sieni do którey drzwi na biegunach, okien cztery małych, złych, w drewno oprawnych, u tey winnicy statkow kotłow nowych dwa, w których po trzy z pokrywami miernice (?), kadek do zacierania dziewięć, do piwa dwie, konwi do wodek dziewięć, wybiiakow dwa. Wieprzow w winnicy do karmienia pięć, u mielnika trzy, swinie przy winnicy wszystkich starych i młodych in numero piędziesiąt. Od winnicy wchodząc do karczmy starey, wrota na biegunach drewnianych, do izby wchodząc do stayni drzwi na biegunach drewnianych; do izby wchodząc piec kaflowy stary i kominek, okna cztery w drewno oprawne złe, z izby do komory drzwi na biegunach drewnianych, skobel żelazny, okno iedne złe, drzwi na tylo z komory; zrąb na karczmę nowy pokryto słomą, od spodu guntami pobita szarami dwiema. Chłopi pocięzni którzy robią w lecie od swiętego Iana ruskiego do Pokrowy po dni cztery w zimie, od Pokrowy do s. Iana po dni trzy: Łukasz Bielczeński w lecie cztery, w zimie trzy; Matwiey Fedunik w lecie cztery w zimie trzy; Roman Fedunik w lecie cztery w zimie trzy; Stefan Kosłuczyn w lecie cztery w zimie trzy; Kondrat Traczuk za klacz pańską w lecie trzy, w zimie dwa dni, złotych trzydzieści; Pawło Bielczenski w lecie trzy w zimie dwa dni; Bycko Dykow w lecie trzy w zimie dwa; Michałko na Chrabikczeni (sic), ktoremu się dało pańskie woły, za które powinien oddać złotych dwadzieścia siedm w lecie dwa dni w zimie dzień; Semen Dylik w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Wasil Pokropiwny w lecie trzy dni w zimie dwa dni; Michałko Zakałużny w lecie trzy dni w zimie dwa dni;

Stefan Czapli w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Iwan Rulkan w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Martyn Kopuł, któremu się dało klacz pańską za którą powinien oddac złotych trzydzieści; Kość Tokarczyk w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Iwan Paley w lecie trzy dni w zimie dwa dni; Pycko Bieliczeński w lecie trzy dni w zimie dwa dni; Iwan Kobiec w lecie trzy dni w zimie dwa dni; Iasko zięć Oczaplinow w lecie trzy dni w zimie dwa dni; Iwan Siry w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Iwan Terech w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Demko Raykow w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Anton Szewczyk w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Fedor Tołoczkow w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Pawło Waśkow w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; wdowa Wasilczycha Borudziwiecka, którey dano woła za którego złotych dwadzieści, w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Ostap Krawczyk w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Hrycko Wysocki w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Dacko Marczyszyn w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Franko Kowalczyk w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Wasil zięć Wysockiego w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; wdowa Kołomeyczycha w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Andrzey Rybak w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; wdowa Semenicha w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Iacko Szewczyk w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Moisiey w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Andrzey Babicz w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Fedko Kinalik w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Stefan Tywoniuk w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Pawło Żuczek w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Iwan Smyk w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Panko Czumek w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Lesko Iuskowiecki w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Iakim Banik w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Iwan Piwowarczyk w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Iwan Martyniuk w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Maksym Pinczuk w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Iwan Prosiuk w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Kasyan w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Wasyl Koziarczuk w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Fedko Marciszyn w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Woytko Stelmachow w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Dacko Maciuk w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Hawryło Pasiuk w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Petro Nasiuk w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; wdowa Szulhańska w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Marcin Mazur w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Hrycko Czumar w lecie trzy dni, w zimie dwa

dni; Klim Zarwaniecki w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Iwan Pokropielny w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Pilip w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Andrzey Krywouchaty w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Fedor Praczuk w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Kirył Babicz w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Lesko Morczosz w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Maxym Polesiuk w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Petro Kołomeyczuk w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Wasil Leszczuk w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Matwiey Mazur w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Daniło w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Woytko Inatynin w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Iwan Tarasiuk w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Łuka Zaiąc w lecie trzy dni, w zimie dwa dni. Chłopi piesi: Wasil Swiec w lecie dwa dni, w zimie dzień; Hawryło Dybkow w lecie dwa dni, w zimie dzien; Stefan Pastuch w lecie dwa dni, w zimie dwa dni; Lesko Wasilczyszyn w lecie dwa dni, w zimie dzień; Iwan Tuma w lecie dwa dni, w zimie dzień; Dymitro Oleszczuk w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Iasko Maroczuk w lecie dwa dni, w zimie dzień; Petro Ruduszyn w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Nieczypor w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Hrycycha Oleszczacka wdowa za woła pańskiego złotych dwadzieścia, w lecie dwa dni, w zimie dwa dni, Pawło Zarwanicki w lecie dwa dni, w zimie dzień; Iusko Bezkorowayny w lecie dwa dni, w zimie dzień; Iwan w Nazarowey chacie w lecie dwa dni, w zimie dzień; Pawło Wrona w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Iwan Rybaczek w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Moskal Hrycko w lecie dwa dni, w zimie dzień; Mikita rybak w lecie dwa dni w zimie dzień; Iwan Szynkarz w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Iacycha Czerewata w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Semen Krzywy w lecie dwa dni, w zimie dzień; Iwan Zakałużny w lecie dwa dni, w zimie dzień; Hawryło Iuskowiecki w lecie dwa dni, w zimie dzień; Iwan Czarny w lecie dwa dni, w zimie dzień; Kortyk w lecie trzy dni, w zimie dwa dni; Hawryło Wołoszynow zięć w lecie dwa dni, w zimie dzień; Iwan Iaczny w lecie dwa dni, w zimie dzień. Ludzie dworowi nasługuiący: Iasko Gumienny, Fedko Melnik, Iwanko Melnik, Klim Melnik, Mikołay Melnik, Ian Stelmach, Ian Stolarz, Andruszko Kowal, Kalenik Kowal, Mikołay Swiec, Hrycko Garbarz, Hrycko Swiec, Pawełko Stadnik, Pawło Tkacz, Anton Krochmalny Tkacz, Michałko Tkacz, Andruszko Lesniczy, Michałko Lesniczy, Pawło Lesniczy dolinny, Olesko Lesniczy,

Brocki Kusmierz, Michałko Czumek Krawiec, Michałko masztalerz, Michałko Czucza masztalerz, Michałko masztalerz, Michał pasiecznik, Iwan zakaznik, Grzesko parobek, Iwan Zaborny Kołodziey, grunt i chałupa..... pusta, Wasko garncarz, Parcho pasiecznik, Iacko zakaznik, Antoni pastuch, Wasyl Tokarczuk, Andruszko Kowal, Kość Łukaszów mączarz. Chłopi do aręndy kontraktem podani: Michałko Babin w lecie dwa dni, w zimie dzień; Fedko Stelmachow w lecie dwa dni, w zimie dzien. Szlachta na gruncie siedzący: pan Baranowski, pan Bogacki, pan Witomski, pan Szulc, pan Bilicki w Szumbarze. Poddani Szumbarscy: Dmitro Tkacz w lecie dwa dni, w zimie dzień; Bozar w lecie dwa dni, w zimie ieden. Chłopi panu Baranowskiemu do czasu którzy robią: Andruszko Niechca w lecie dwa dni, w zimie dzień; Iacko Rudeńki w lecie dwa dni, w zimie dzień. Inwentarz żrzebcow i stadniny wszelkiey: żrebiec mastowaty łysy, zrebiec wilczaty, zrebiec gniady łysy, zrebiec gniady łysy, zrebiec zkara gniady slepy, zrebiec iasno wilczaty, zrebiec brudno wilczaty, zrebiec gniady łysy, zrebiec kary, żrebiec pana Rużyckiego, zrebiec gniady, zrebiec kary, zrebiec z kara gniady, zrebiec z kara gniady, zrebiec iasnogniady, zrebiec białonogi gniady, zrebiec gniady, zrebiec wilczato srokaty, zrebiec wilczaty, zrebiec gulowaty pod brzuchem, zrebiec tarantowaty, zrebiec wilczaty, kobyła wilczata, podiezdkow karych pięć. Konie robotne: dereszowaty, kobyła wisniowo-srokata, kobyła siwa. Konie stadne: ogier siwy kalika na zad, ogier szpakowaty kaleka na przod, ogier gniady kaleka na przod, ogier gniady młody, koń szpakowaty młody wałach. Stądnina: kobyła gniado srokata, kobyła gniada, kobyła kara podpaława, kobyła gniada, kobyła cisawa łysa, kobyła karo srokata, kobyła biała, kobyła cisawa, kobyła kara, kobyła kara, kobyła siwa, kobyła gniado łysa, kobyła siwa, kobyła kara, kobyła gniada, kobyła gniada, kobyła mrozowata, kobyła gniada, kobyła cisawa łysa, kobyła wilczata, kobyła wilczata, kobyła płowa, zrebiec srokaty, kobyła cisawa, zrebiec z kara gniady, kobyła wilczata iasno, kobyła gniada, item kobyła gniada, kobyła wilczata, kobyła dereszowata, kobyła gniada, kobyła gniada, kobyła karo srokata, kobyła gniado srokata, kobyła gniada, kobyła cisawa, kobyła kara, kobyła dereszowata, kobyła gniada, kobyła cisawa, kobyła kara, item dereszowata, item gniada, item szpakowata, item biała, biała parobkowa, item z kara gniada, item siwa, item gniada, item wilczata, kary zrebiec, item szpakowata, item gniada, item płowa,

item gniada, zrebiec gniady, item tarantowata, item gniada, item gniado srokata, item gniado łysa, item masłowata, item płowa, item biała, item kara, item gniada, item płowo gniada, płowa tarantowata, item kara podpaława, item tarantowata, item kara, item srokata kara, item tarantowata, item gniada, item wilczaty, item siwy konik, item kara, cisawo gniada, kara podpalała, item gniada, item karo srokata, item kara. Woły karmne: woł płowy iegomości pana miecznika, woł mrozowaty. Wieprze w winnicy: wieprzow karmnych pięć u mielnika, trzy przy folwarku, wieprzow karmnych dwa, przy piekarni wieprzow siedm. Bydło: iałowica płowa, item boczasta, krowa płowa, krowa czerwona, krowa płowa boczasta, byk czerwony, item byk boczasty, wypustek gniady, item siwy, krowa siwa cielna, krowa z cielęciem, item krowa płowa z cielęciem, item iałowica cielna biała, item byczek siwy, małych wypustkow iedynaście, wołow do roboty puł czwarty pary, owiec maciorek pięddziesiąt cztery, baranow dziewięć, iagniąt trzydzieści, koz trzydzieści, młodych trzynaście, kozłow dziesięć. Zboże: hreczki ośmak trrydzieści dwie, żyta starego ośmak dwadzieścia dziewięć, słodu ośmak dwie czetweryk ieden, pszenicy ozimey ośmak sześć, grochu ośmak iedenaście czetwerykow trzy, owsa zchowano w iamę ośmak trzydzieści ośm, item zchowano ośmak trzydzieści siedm czetwerykow dwa, item zchowano ośmak sześćdziesiąt, item zchowano ośmak owsa szescdziesiąt siedm, item zchowano owsa szescdziesiąt siedm, item zchowano pięddziesiąt trzy czetweryk ieden, item w Szumbarze wsypano ośmak czterdzieści trzy, wszystkiego facit czterysta pięddziesiąt dziewięć. Zchowano w iamę hreczki ośmak siedmdziesiąt dwie, item grochu ośmak ośm, item pszenicy iarey ośmak dwanaście czetwerykow trzy, item ięczmienia omłocono ośmak pięddziesiąt iedna, żyta ozimego styrta iedna cała, druga nie cała, pszenicy połowa sterty, pszenicy ozimey styrta cała, pszenicy ozimey stog, żyta ozimego styrta iedna, ięczmienia w styrcie dwie części, ięczmienia kop dziesięć, hreczki w styrcie dwie części. Wozy które się zostały w Zabaycach: kolaska stara suknem koralowem podbita, galonek cytrynowy, kareta staroswiecka nie zdasię do zazywania, woz kuchenny nowy skórą obity y do połowy przykrycie skórą, woz alias karawan iuż zazywany cały, skórą obity cały z wierzchem. A tak ten inwentarz per oblatam podany za podaniem i prośbą wysz rzeczonego

offerenta a za moim urzędowym przyięciem wszystek de verbo ad verbum do xiąg ninieyszych grodzkich Krzemienieckich iest ingrossowany.

Книга гродская Кременецкая, записовая и поточная 1733 и 1734 года, № 1659; листъ 247.

CXVI.

Описаніе имѣній дворянина Михаила Ледоховскаго, м. Перенятина, селъ Подзамча и Комаровки и усадьбы въ Кременцѣ, съ подробнымъ исчисленіемъ состоящихъ въ этихъ имѣніяхъ крестьянъ, находящагося у нихъ собственнаго и помѣщичьяго рабочаго скота и отбываемыхъ ими повинностей. 1735 г., Января 2—5.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego piątego, miesiąca Ianuarii siodmego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi grodzkiemi Krzemienieckiemi y przede mną Samuełem z Tchorżewa Rogalą Tchorżewskim, łowczym Ciechanowskim, namieśnikiem burgrabstwa Krzemienieckego, comparens personaliter urodzony iegomość pan Marcin Trzesniowski ten inwentarż dobr miasteczka Pereniatyna y wsi Podzamcza częściow wielmożnego iegomości pana Michała Ledochowskiego podstolica Wołyńskiego dziedzicznych, przez iaśnie wielmożnych ichmości panstwa hrabiow Krasickich, kasztelanicow Chełmskich, ad praesens spisany, per oblatam podał tenoris sequentis: Inwentarż miasteczka y podzameczku Pereniatyna ze wszystkiemi powinnościami, należytościami, opisaniami rzeczy wszystkich spisany, y należycie werifikowany w roku tysiącznym siedmsetnym trzydziestym piątym dnia drugiego mensis Ianuarii. Inwentarz dobr miasteczka y podzamcza Pereniatyna poddanych ciągłych y pieszych y ich robocizny, powinności, werifikowany na gruncie tychże dobr przy odebraney possessyi od iaśnie wielmożnych ichmości panstwa hrabiów Krasickich kastelani-

cow Chełmskich spisany die tertia Ianuarii millesimo septingentesimo trigesimo quinto anno. Miasteczko Pereniatyn. Pierwszy Hordiy Lesko, wołow chłopskich dwa, koń chłopski ieden, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, kur pięcioro. iaiek dziesięć; drugi Harasim Piłochos, wołow chłopskich dwa, koń chłopski ieden, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, kur pięcioro, iaiek dziesięć; trzeci Daniło Kuć, wołow chłopskich dwa, koni chłopskich dwa, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, kur pięcioro, iaiek dziesięć; czwarty Andruszko Bednarczyk, woł chlopski ieden, koni chłopskich dwa, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, kur pięcioro, iaiek dziesięć; piąty Siemion Chwesko, woł chłopski ieden, koń chłopski ieden, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, kur pięcioro, iaiek dziesięć; szósty Iwan Worona, wołow chłopskich dwa, koni chłopskich dwa, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, kur pięcioro, iaiek dziesięć; siódmy Bosiuk Filip, wołow chłopskich trzy, koni chłopskich trzy, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, kur pięcioro, iaiek dziesięć; ósmy Bosiuk Lesko, wołow chłopskich dwa, koni chłopskich dwa, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, kur pięcioro, iaiek dziesięć; dziewiąty Kiuch (sic) Myszuk, wołow chłopskich dwa, koni chłopskich dwa, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, kur pięcioro, iaiek dziesięć; dziesiąty Michałko Teliżka, woł chłopski ieden, koni chłopskich dwa, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, kur pięcioro, iaiek dziesięć; iedynasty Pawlik Worona, woł chłopski ieden, koni chłopskich dwa, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, kur pięcioro, iaiek dziesięć; dwunasty Sawka Worona, wołow chłopskich dwa, koń chłopski ieden, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, kur pięcioro, iaiek dziesięć; trzynasty Ichnat Kruk, wołow chłopskich trzy, koni chłopskich trzy, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, kur pięcioro, iaiek dziesięć; czternasty Tymko Kruk, wołow chłopskich cztery, koni chłopskich troie, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, kur pięcioro, iaiek dziesięć; piętnasty Semen Kruk, wołow chłopskich cztery, koni chłopskich trzy, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, kur pięcioro, iaiek dziesięć; szesnasty Michał Kruk, wołow chłopskich cztery, koni chłopskich trzy, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, kur pięcioro, iaiek dziesięć; siedmnasty Hrycko Waligura, wołow chłopskich dwa, koni chłopskich dwa, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, kur pięcioro, iaiek dziesięć; ośmnasty Misko Waliguryn zięć, wół chłopski ieden, koni chłopskich dwa, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, kur pięcioro, iaiek

dziesięć; dziewiętnasty Marko Wasylczuk, wołow chłopskich dwa, koni chłopskich dwa, dni letnich trzy. dni zimowych dwa, kur pięcioro, iaiek dziesięć; dwudziesty Ilko Turow, wołow chłopskich dwa, koni chłopskich dwa, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, kur pięcioro, iaiek dziesięć; dwudziesty pierwszy Semenko, wołow chłopskich trzy, koni chłopskich troie, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, kur pięcioro, iaiek dziesięcioro; dwudziesty drugi Iwan Kociuba, koń chlopski ieden, dni letnich dwa, dzień zimowy ieden, kur dwie, iaiek pięć; dwudziesty trzeci Woytko, koń chłopski ieden, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, kur pięcioro, iaiek dziesięć; dwudziesty czwarty Hrycko Rekalczuk, koń chłopski ieden, dzień letni ieden, dzień zimowy ieden, kur dwie, iaiek pięć. Latus facit wołow chłopskich czterdzieści sześć, koni chłopskich czterdziesci siedm, dni letnich sześćdziesiąt dziewięć, dni zimowych czterdzieści sześć, kur sto czternaście, iaiek dwieście trzydzieści. Dalszy transport poddanych miasteczka. Dwudziesty piąty Horalciuczek Hrycko, wołow chłopskich dwa, koń pański ieden, koń chłopski ieden, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, kur pięcioro, iaiek dziesięć; dwudziesty szósty Hwedynicha wdowa, woł chłopski ieden, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, kur pięcioro, iaiek dziesięć; dwudziesty siódmy Hrycko Rybiczuk, wołow chłopskich dwa, koni chłopskich trzy, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, kur pięcioro, iaiek dziesięć; dwudziesty ósmy Sawka Tkacz, wół chłopski ieden, koń chłopski ieden, dzień letni ieden, dzień zimowy ieden, kur dwie, iaiek pięć; dwudziesty dziewiąty Parchutycha wdowa, koń chłopski ieden, dni letnich dwa, dzień zimowy ieden, kur dwoie, iaiek pięć; trzydziesty Dmitro Tkacz, koń chłopski ieden, kur dwie (?); trzydziesty pierwszy Pryczuchły, wół chłopski ieden, koń chłopski ieden, dni letnich dwa, dzień zimowy ieden, kur dwoie, iaiek pięć; trzydziesty drugi Chwedko Zińczuk, dzień letni ieden, dzień zimowy ieden, kur dwoie, iaiek pięć; trzydziesty trzeci Łuczko Diaczek, koń chłopski ieden, dzień letni ieden, dzień zimowy ieden, kur dwoie, iaiek pięć; trzydziesty czwarty Iwanicha wdowa, dzień letni ieden, dzień zimowy ieden, kur dwoie, iaiek pięć; trzydziesty piąty Mycycha wdowa, dni letnich dwa, dzień zimowy ieden, kur dwoie, iaiek pięć; trzydziesty szósty Iwan Szapował, dzień letni ieden, dzień zimowy ieden, kur dwoie, iaiek pięć. Trzydziesty siódmy Iwan Gumienny. Wieś Podzameczek Pereniatyn. Pierwszy Wasyl Hawrylak, wołow chłopskich cztery, koni chłopskich trzy, dni letnich cztery, dni zimowych trzy, kur

pięcioro, iaiek dziesięć, motków dwa; drugi Dacko Rekalczuk, wołow chłopskich trzy, koń chłopski ieden, dni letnich cztery, dni zimowych trzy, kur pięcioro, iaiek dziesięć, motków dwa; trzeci Wasyl Krywicki, koń chłopski ieden, dni letnich cztery, dni zimowych trzy, kur pięcioro, iaiek dziesięć, motków dwa; czwarty Ilko Parchuta, wołow chłopskich cztery, koni chłopskich trzy, dni letnich cztery, dni zimowych trzy, kur pięcioro, iaiek dziesięć, motków dwa; piąty Iurko Woytykow, wołow chłopskich cztery, koni chłopskich trzy, dni letnich cztery, dni zimowych trzy, kur pięcioro, iaiek dziesięć, motków dwa; szósty Susyk Michałko, woł pański ieden, koń chłopski ieden, dni letnich cztery, dni zimowych trzy, kur pięcioro, iaiek dziesięć, motków dwa; siódmy Chwedko Diaczek, woł pański ieden, koni chłopskich dwa, dni letnich cztery, dni zimowych trzy, kur pięcioro, iaiek dziesięć, motków dwa; ósmy Ostap Diaczek, woł pański ieden, wołow chłopskich trzy, koń chłopski ieden, dni letnich cztery, dni zimowych trzy, kur pięć, iaiek dziesięć, motków dwa; dziewiąty Ostap Krywicki wołow chłopskich cztery, koni chłopskich troie, dni letnich cztery, dni zimowych trzy, kur pięć, iaiek dziesięć, motków dwa; dziesiąty Semen Iurczak, woł pański ieden, woł chłopski ieden, koni chłopskich dwoie, dni letnich cztery, dni zimowych trzy, kur pięcioro, iaiek dziesięć, motków dwa; iedenasty Stefan Muzyczka, woł pański ieden, wołow chłopskich dwa, koni chłopskich trzy, dni letnich cztery, dni zimowych trzy, kur pięć, iaiek dziesięć, motków dwa. Latus facit wołow pańskich pięć, wołow chłopskich trzydzieści trzy, koń pański ieden, koni chłopskich trzydzieści trzy, dni letnich sześćdziesiąt cztery, dni zimowych czterdzieści siedm, kur ośmdziesiąt ośm, iaiek sto ośmdziesiąt, motków dwadzieścia dwa. Dalszy transport poddanych Podzameczku Pereniatyna: dwunasty Martyn Kleban, koni chłopskich dwoie, dni letnich cztery, dni zimowych trzy, kur pięcioro, iaiek dziesięć, motków dwa; trzynasty Iacko Zaiąc, koni chłopskich dwa, dni letnich cztery, dni zimowych trzy, kur pięcioro, iaiek dziesięć, motki dwa; czternasty Ostap Zielezniaczek, woł pański ieden, wołow chłopskich dwa, koni chłopskich dwa, dni letnich cztery, dni zimowych trzy, kur pięcioro, iaiek dziesięć, motki dwa; piętnasty Hrycko Prych, wołow chłopskich trzy, koni chłopskich trzy, dni letnich cztery, dni zimowych trzy, kur pięcioro, iaiek dziesięć, motki dwa; szesnasty Wawryk Krywicki, wołow chłopskich trzy, koni chłopskich trzy, dni

letnich cztery, dni zimowych trzy, kur pięcioro, iaiek dziesięć, motki dwa; siedmnasty Fedko Hrebiński, koń chłopski ieden, dni letnich cztery, dni zimowych trzy, kur pięcioro, iaiek dziesięć, motki dwa; ośmnasty Harasym Hrebiński, wołow pańskich dwa, koni chłopskich trzy, dni letnich cztery, dni zimowych trzy, kur pięcioro, iaiek dziesięć, motki dwa; dziewiętnasty Fedko Pasieczny, woł pański ieden, koni chłopskich dwa, dni letnich cztery, dni zimowych trzy, kur pięcioro, iaiek dziesięć, motki dwa; dwudziesty Semko Hrebiński, woł pański ieden, wołow chłopskich dwa, koń pański ieden, koni chłopskich dwa, dni letnich cztery, dni zimowych trzy, iaiek pięć, kur dziesięć, motki dwa; dwudziesty pierwszy Michałko Hrebiński wołow pańskich dwa, dni letnich cztery, dni zimowych trzy, iaiek dziesięć, kur pięcioro, motki dwa; dwudziesty drugi Stefan Hrebiński, woł pański ieden, woł chłopski ieden, koń chłopski ieden, dni letnich cztery, dni zimowych trzy, kur pięcioro, iaiek dziesięć, motki dwa; dwudziesty trzeci Andruch z Zbaraża; latus facit wołow pańskich ośm, wołow chłopskich iedenaście, koń pański ieden, koni chłopskich dwadzieścia ieden, dni letnich czterdzieści y cztery, dni zimowych trzydzieści trzy, kur piędziesiąt pięć, iaiek sto dziesięć, motkow dwadzieście dwa. Summaryusz generalny miasteczka y Podzamcza wsi Pereniatyna intraty: chłop ieden ciągly na rok ieden po cztery dni od puł roku, a od drugiego puł roku po trzy dni robiąc, czyni złotych trzydzieści sześć groszy dwanaście; dwudziestu dwuch chłopow ciągłych w tym inwentarzu specifikowanych po cztery dni robiących od pułroku, a od pułroku drugiego po trzy dni, czynią na rok cały złotych ośmset y groszy dwadzieścia cztery; item ciągli, co robią po trzy dni lecie, a zimie drugie pułrocze po dwa dni, czyni ieden chłop na rok złotych polskich dwadzieścia sześć; dwudziestu pięciu specifikowani w tym inwentarzu, na teyże trzydniowey y dwudniowey powinności będący, czynią na rok cały złotych polskich sześćset piędziesiąt; item piesi poddani po dwa dni robiący na pułroku, drugie pułroku po dniu iednym, czyni na rok ieden poddany złotych polskich piętnaście y groszy ośmnaście; czterech poddanych specifikowanych w tym inwentarzu z tymi powinnościami dwudniowemi na pułroku y dniowym na pułroku drugie, czynią złotych sześćdziesiąt dwa groszy dwanaście; item pieszych sześciu, po dniu robiących, czynią na rok cały złotych sześćdziesiat dwa y groszy dwanaście. Summy generalney, redukuiąc pańszczyznę, piędziesiąt y siedm poddanych,

na szostaczki czynią na rok cały ciż poddani złotych polskich tysiąc pięćset siedmdziesiąt pięć groszy ośmnaście, kur należy wybrać z tey wsi numero dwieście piędziesiąt y siedm, kure rachuiąc po groszy sześć, facit złotych piędziesiąt ieden y groszy dwanaście; motków należy wybrać z tey wsi numero czterdzieści cztery, motek ieden rachuiąc po groszy ośm, facit złotych iedenaście y groszy dwadzieścia y dwa; iaiek należy wybrać z tey wsi numero pięćset dwadzieście, iaice iedne rachuiąc po szelągu facit złotych pięć groszy dwadzieście trzy. Aręda roczna czyni na rok w tey wsi z miasteczkiem złotych polskich dwa tysiące. Generalney summy wynosi z tey wsi, includuiąc pańszczyzne do arędy, arędę dc pańszczyzny y inszą dań oprócz stawów, dziesięciny pszczelney y oczkowego, czyni trzy tysiące sześćset czterydzieści cztery złotych polskich y groszy pięć. Opisanie dworu wsi podzameczku Pereniatyna i co się znayduie w miasteczku Pereniatynie. Primo wiazd do tego dworu ze wsi od cyrkwi, wrota iedne na folwark między nowymi palami z tarcic, wrota te nowe; wiachawszy na podwurze folwarek po prawey ręce idąc do dworu stoi, w którym iedna izdepka z piecem kaflowym nowym prostym, z oknami trzema, całemi, z ławkami, z zedlami, z szafką y drzwiami; naprzeciwko tey izdepki z piekarnią i komorą, w którey iest loszek z dwiema piecami piekarnianemi, z okękami dwoma i drzwiami, z sienią, w którey dwoie drzwi; ten folwark poszycie ma słomiane, około tego folwareczku karmnik ieden drewniany, przy którym chlewow trzy chrościanych i szopa w iedney pozycyi słomo nakryte, pod tą szopą drzewa iest tartego numero et specie dziewiędziesiąt. Z tego folwarku idąc ku dworowi iest ogrod po lewey ręce, palami nowemi osadzony część iedna, podle którego idąc osadzenia, wiazd iest do dworu bez mostek w bramę starą drewnianą, bitą gontami i bardzo spustoszoną; wiachawszy w sam dwor, po prawey ręce stoi budynek z drzewa tartego, w którym budynku iedna izba z trzema oknami całemi taflowemi, w drzewo oprawionemi i z czwartym pustym, z piecem kaflowym nowym zielonym, z kominkiem, z szafą kredensową, z dwoma stołami, z sześcią stołkami, z dwoma ławami, z podłogą drewnianą, z alkierzem, w którym okna taflowe, kominek, piec ieden, z izby grzeiący, stolik okrągły, podłoga drewniana; z tegoż alkierzyka iest skarbczyk, w którym podłoga drewniana, okno całe, półki z tarcic, stolik okrągły z dwoma szuflatkami, z drzwiami na zawiasach; z którego pokoiu i izby wyszedszy, naprzeciwko

zaraz kuchnia obszerna z drzewa tartego, w niey okien cztery, komin wywiedziony murowany, ognisko drzewem obwiedzione, podłoga z tarcic, spiżarka mała, drzwi iak u kuchni, tak i u spiżarki na zawiasach, stoł, stolnica,. w tey że kuchni; z którey wychodząc iest sień z podłogą, z murowaną grubą, do pieca na gure schody drewniane z poręczą, na którey gurze niemasz nic. Wierzch u tego budynka pobity gontami, do sieni drzwi na zawiasach i z mostkiem drewnianym, komin wywiedziony murowany, do pokoiu okiennice na zawiasach, u izby piec, komin, który stoi w kuchni na słupach murowanych, te słupy dużą porysowałysię; idąc daley do pokoiow iest studnia głęboka zbyt, prawie do połowy wgłąb ruynuiąca się w cembrowaniu drewnianym, wiadra u tey studni nowe, okowane, na żeliaznych kabłąkach, dwa, na linie spuszczaiące się w studnią, ciągniące wode, kołem, w którym człek chodzi; ta studnia ma nad sobą przykrycie gontowe i odelowana wokoło, z drzwiami na kołowrotach drewnianych, ryniew dwie, iedna do kuchni, druga do browaru, stare; przy teyże studni browar z przykryciem gontowym starym nadruinowanym, drzwiami na biegunach; w nim piecuw dwa, ieden słodowiany zawalony, drugi kaflowy, w którym iest i kocioł miedziany, studni do piwa, kadek dwie, trzecią zacieralna, stare korytko, naliewka, za tym browarem kuźnia stara zawalona i zruinowana; od teyże kuźni starey idąc, iest budynek stary z izbami, piecem, oknami i spiżarnią, tak zruinowanemi, że wcale niemasz co opisywać, oprocz w tych budynkach znayduie się dwoie drzwi na zawiasach i loch murowany z schodami, drzwiami w wierzchu na zawiasach i wewnątrz. Za temi budynkami staremi iest nowo założony pałac, którego tylko podwaliny na słupach dębowych z ośmnastą odzwierkami; za tym nowo założonym pałacem spichlerz na słupach dębowych pod gontem, do niego ganek z schodkami, drzwi na zawiasach z zamkiem zepsutym, na śrzodku sąsieki, posadki i gura w tym że spichlerzu ze wschodami; od tego spichlerża idąc, brama na gumno pod dachem, dużo podpsuta, z gurko zruinowaną z schodami złemi i z gankiem przed gurką. Za tą bramą iest stainia stara pod gontem złym we środku z żłobami nowemi z iasłami i czterma kłatkami na konie. Wrota do tey stayni na biegunach, sama staynia wszystka nadruinowana, przy tey stayni iest drzewa tartego na nowy pałac kop numero dwieście piędziesiąt siedm; we środku tego dworu iest dziedziniec dlia zaiazdu, na którym dziedzińcu iest nowych uszakow na okna do pa-

łacu numero dwadzieście trzy, około zaś tego dworu iest wał osypany iuż dużo, na którym walie są palie dębowe wkolo, oprocz gdzie nowy pałac zaczeli stawić, tam wyrzucone palisady, na tym że walie na rogach czterech iest baszt cztery dębowych, pod dachem dużo nadruinowane, w iedney może być schowanie, która iest z gurą, ze drzwiami, z gankiem i z schodami, drugie zaś trzy nie maią tey wygody. Do tego dworu w namienionych dwóch bramach są wrota stare na biegunach poiedynkowe i z iedney strony tylko wyszedłszy ze dworu drugą bramą z dziedzińca do spichlirza iest gumno, ostawione palami dębowymi dokoła, we środku iest stodoła z dylow z zastrąkami i tokiem; poszycie na tey stodole ze słomy, z czterma wrotami z tarcic na biegunach, z szopą na słupach, słomą poszytą, podle tey stodoły i gumna iest obora z dylow, słomą poszyta, z wrotami z tarcic na biegunach; przy tey oborze staynia z dylow słomo poszyta z wrotami y z fortką na wał ze żłobami i iasłami; za tym gumnem ogrod częstokołem dębowym przez połowe ostawiony, druga połowa dylami; na dole za tym gumnem i ogrodem folwareczek nowo postawiony nakryty słomo, z izbą, z alkierzem i z piekarnią, ze drzwiami, oknami, bez pieca i bez inszych wygod, ponieważ ieszcze w nim nikt nie mieszka. Na folwarku, przed zamkiem iest, także na podwurzu, drzewa numero szesnaście i za tym folwarkiem zaraz ogrod ku cerkwi ostawiony starym czenstokołem, który idzie aż do baszty, co na wale, maiąc w sobie i fortkę na doł ku wodzie blisko wału i baszty. Ogrodow należących do folwarkow iest dwa, ieden przed karczmą, a drugi przed folwarkiem nowym, częstokołem starym obydwa obstawione, karczmy się nie opisuię, bo iest pusta i zruinowana; winnica na dole za dworem pod staynią stara z dylow, w którey bań trzy miedzianych z czapkami, rurami i burtak ieden, w niey posudek wszelki do winnicy należący, kadek siedm, izba z piecem, z oknami i słodownia stara, studnia z żurawiem, z chlewkami dwoma i karmnikiem; loch pod gurą murowany, z drzwiami na zawiasach bez przykrycia; druga winnica na miasteczku pod dranicami z dylow, z banią iedną miedzianą, czapką i rurami, burtak ieden miedziany, posudki należące do winnicy; kadek w niey cztery, studnia z żurawiem cębrowana, w niey że słodownia pod iedną posycyią z winnicą; młyn na Starykach ieden pod słomo, z dylow, w którym kamieni dwa ze wszystkiemi należytościami. Drugi młyn w polu naprzeciwko Baszarowki pod słomo, z dylow, w nim kamieni dwa,

ten potrzebuie reperacyi. Karczma na miasteczku ze dwiema wierzchami pod gontem z drzewa ciętego, z izbą, komorą iedną, wcałości, to iest z piecem, oknami, drzwiami. oknami prostymi; izba w niey druga pusta, w sieniach żłoby, wrota z tarcic na biegunach; stawow dwa w miasteczku i wsi Podzameczku Pereniatynie znayduie się, które mogą być i spuszczalne; pasiek w Podzameczku Pereniatynie znayduie się numero cztery, w których pniów iest numero dwieście pięndziesiat, siana na wozkow sto znayduie się na gruncie przy odebraney possessyi anno et data ut supra. Opisanie powinności poddanych miasteczka i Podzamcza Pereniatyna, które iest takowe: naprzod powinni odrabiać pańszczysne, tak iak iest opisano w liniach inwentarza letnim czasem po dni cztery, a zimowym po dni trzy; którzy zaś lecie robią po dni trzy, iako w liniach są opisani, zimie robić powinni po dni dwa, a którzy po dni dwa lecie robią, ci zimie po dniu iednym; komornicy zaś po dniu iednym iak zimie, tak i lęcie maią odrobiać, na panszczyzne i z panszczyzny tak iak antiquitus wychodzili, i teraz maią wychodzić pługami i pieszo. Panszczyzne tak odbywać, iak i przed tym: zażynki, obżynki, zakoski, obkoski, tłoki trzy należące y czwarta proszona także odbywać maią z kóżdey chałupy, co iest gospodarza i komornika, zostawiwszy tylko iedno, które by nie zdołało; na tę tłokę ogułem wszyscy puiść powinni. Szarwarkow co kolwiek potrzeba do grobli i stawow, te odbywać maią. Przędziwa, iako to len, konopie, moczyć, suszyć, chędozyć, spuszczać zwyczaiem dawnym i według proby dworskiey pod wagą oddawać i wyprzędać maią bez panszczyzny. Motki także iak przed tym dworskim zwyczaiem zdawna wyprzędali, tak i teraz wyprzędać maią. Proso otłukiwać i te bez panszczyzny powinni; podwody do Buga, do Lwowa, lub gdzie kolwiek indziey ze zbożem, lub z iaką inną i na iaką inną potrzebę dworską, ile potrzeba dworska będzie wyciągała, odbywać maią. Który zaś nie zdoła w drogę, ma panszczyzne odbywac na gruncie oprocz inwentarza do przyiazdu drugich. Stróża każdy gospodarz od godziny do godziny we dworze i na folwarku ma odbywać keleyno. Na stróża zaś do gumien, do kop, do koni, co potrzeba chodzić powinni i ile tego będzie potrzeba kiedy, bez panszczyzny, i płotna przepierać, kapustę sadzić, polewać, plec zagony; którym się nie dostanie teyże kapusty sadzić, polewać, także powinni bez panszczyzny, mało ile tego będzie potrzeba, każdy gospodarz dać będzie powinien; kury, motki, iayca według opisanych linii oddawać

będą powinni, ile którego będzie należało, kury rachuiąc po groszy sześć, mołek po groszy ośm, iaiek po szelągu, dzień pociągłego poddanego po groszy sześć, ieżeliby się miało puszczać w zastaw albo w arędę wyraża się dla tego. Dla dziedzica zaś ma iść ta intrata iako się opisało w liniach tego inwentarza, dziesięcina pczelna i oczkowe według dawnego zwyczaiu powinna iść od tych poddanych na dwor, oczkowe rachuiąc groszy piętnaście; dziesięcine z pol pustych i ogrodow oddawać na dwor maią. Tkacze dawnym zwyczaiem tkać pułsetki na dwor powinni, do stawow i do łowienia w nich ryb iść powinni bez panszczyzny. Poddany ieżeli by który chciał nowo osieść, ma być wolnym ze dworu na rok ieden do upodobania pańskiego; kłotnie, ieżeli by iakie między poddanemi byli, niezgody i niechęci, lub też iakie bunty, te dwor miarkować powinien przy wszelkiey sprawiedliwości. Konnotaciia wysiewu na obszarach w podzameczku i miasteczku Pereniatynie. Żyta wysiano ośmak Brockiey miary numero ośmdziesiąt i czetwerykow dwa, pszenicy wysiano za miasteczkem i we wsi podzameczku Pereniatynie ośmak numero sześćdziesiąt sześć. W tym miasteczku i we wsi podzameczku Pereniatynie iest pola na trzy ręki do siania, które ordynaryiną dyspozycyią co rok bywa zasiane· Konnotacyia krescencyi wsi podzameczka Pereniatyna. Przy odebraney possessyi iaśnie wielmożnych ich mości panstwa grabiow Krasickich kasztelanicow Chełmskich spisana dnia trzeciego Stycznia tysiąc siedm set trzydziestego piątego roku, iako i innych rzeczy: primo, sprowadzoney styrty z za miasteczka Pereniatyna przez ich mości pana Kazimierza Garlińskiego in anno millesimo septingentesimo trigesimo secundo do gumna podzameczku zostaie się reszta żyta w tym że gumnie, która sie pokaże przy omłocie regestrem sub fide spisanym, poniważ tenże iegomość pan Garliński nie pokazuie swoim regestrem; zmłociwszy trzydzieście i siedm kop z teyże styrty realitatem secundo odbiera się od iegomości pana Kazimierza Garlińskiego na tymże folwarku podzameczku pozostałego żyta w gumnie z roku tysiąc siedmset trzedziestego trzeciego kop ośmdziesiąt sześć. Tertio item z tegoż roku tysiąc siedm set trzydziestego trzeciego odbiera się pozostałey pszenicy w styrcie kop sto dziesięć; quarto item odebrało się iegomości pana Kazimierza Garlińskiego pozostałey na gumnie krescencyi we wsi podzameczku Pereniatynie z roku tysiąc siedmset trzydziestego czwartego iako to żyta kop numero ozimego siedmdziesiąt. Dalszy transport odebraney na tymże gruncie podzameczka

Pereniatyna krescencyi pozostałey. Quinto żyta iarego kop numero pięćdziesiąt; sexto item żyta iarego koszonego kopic numero siedmdziesiąt; septimo pszenicy kop numero ośmdziesiąt sześć; octawo hreczki kop numero sto czterdzieście ośm i snopow pięćdziesiąt; nono ięczmienia kop numero czterdzieście i snopow czterdzieście pięć; decimo grochu kopic numero siedmdziesiąt; undecimo owsa kop numero trzysta ośmnaście; decimo secundo płoskoni kop numero siedm; decimo tertio maciorek kop numero konopi dziewięć; decimo quarto lnu kop numero cztery; latus pozostałey crescencyi odebraney przy zwysz specifikowaney de data et anno w possessyi kop ośm set trzy i snopow trzydzieście pięć. Konnotacyia odebranego ziarna w szpichlerzu podzameczku Pereniatyna zostałego: primo żyta ośmak numero pięć, secundo hreczki ośmak numero dwadzieście cztery; tertio ięczmienia ośmak numero trzynaście i krobka iedna; quarto owsa nic, quinto pszenicy ozimey ośmak numero dwie; sexto maku ośmak numero trzy, septimo lnu ośmak numero dwie, octavo siemienia konopnego ośmak numero pięć. Latus facit pięćdziesiąt cztery ośmak i krobka iedna. Dalszy transport odebranego ziarna w szpichlerzu tymże: nono, prosa ośmak numero siedm; decimo cybule więcow numero czterdzieście. Notuie się tu także zboże po zaszłych pod czas inkursyi w roku tysiąc siedmset trzydziestym czwartym chłopach z teyże wsi, które zboże odbira się, a to primo żyta kop numero czternaście, secundo pszenicy kop numero dwadzieście ośm. Regestr obory, spisany na gruncie podzameczku Pereniatyna de anno et data ut supra, która się odbiera w possessyą z inszemi rzeczami wyż wyrażonemi y niżey: primo krów pożytkowych numero trzynaście, secundo byków trzecieletnich numero dwa, tertio byków dwuletnich numero siedm, quarto iałowic numero cztery, quinto iałowek tegorocznich numero trzy, sexto swini starych numero czterdzieście dziewięć, septimo podswinków dwuletnich numero cztery, octawo prosiąt które się rodziły w żniwa numero dwadzieście sedm, nono item prosiąt cyckowych tegorocznich numero dziewięć. Dalszy transport odebranych rzeczy w possessyą, decimo owiec starych numero dwadzieście dziewięć, undecimo owiec młodych numero dziewięć, duodecimo koz numero siedm, decimo tertio wołow roboczych numero trzynaście, decimo quarto żelaz do pługów par numero dwie, decimo quinto bron żelaznych numero cztery, decimo sexto radeł numero sześć, decimo septimo armatka żelazna numero iedna, decimo octavo mozdzierz żelazny numero ieden, decimo nono.

deków do pieca numero dwa, vigesimo kotłow gorzałczanych numero pięć, vigesimo primo burtaków numero trzy, vigesimo secundo kobyła folwarczna numero iedna, vigesimo tertio wieprzów na folwarku karmnych numero trzy, vigesimo quarto kapłunów nadwornych numero dwadzieście dwa, vigesimo quinto kur prostych z dwoma kogutami numero dwadzieście, vigesimo sexto gęsi nadwornych numero dwadzieście pięć, vigesimo septimo indyczek numero trzy. Regestr rzeczy różnych zostałych w szpichlerzu w podzameczku Pereniatyna przy teyże odebraney possessyi de data ut supra: primo kufrow Gdańskich popsutych od wilgoci, w ktorych flintpasow numero dwa, ładownic numero dwie, grotow numero czternaście, ołowiu sztuka, zgrebło tureckie, kluczow dwa, forma żelazna iedna, graycarow dwa, łyżka iedna, cwieczkow papier ieden, skowka stara iedna żelazna. Dalszy transport rzeczy zostałych w tymże szpichlerzu: kruczkow pozłocanych do zegarkow, żelaznych numero cztery, dico cztery, puzderko z anlipecikami (sic) blaszanemi do ciast pieczenia, których iest numero trzydzieście ieden, tych tedy kufrow iest numero dwa; secundo waltorni pogniłych numero dwie; tertio bandur iedna cała z puzdrem, druga potłuczona i pogniła, numero dwie, quarto zbroy z szyszakami i z naręcznikami numero trzy; quinto od namiotu gałek obiianych blachą numero cztery; sexto item gałek gładkich numero pięć, septimo tłumakow dwa starych popsutych; octavo skór wyprawnych iałowiczych numero dwie, nono skór surowych iałowiczych numero pięć; decimo skóra poczęta iałowicza numero iedna; undecimo skór baranich wyprawnych numero ośm; duodecimo skór surowych baranich numero dwie; decimo tertio skór kozłowych niewyprawnych numero sześć; decimo quarto, wełny run numero trzydzieście; decimo quinto wełny w kłębkach dla parobkow numero trzy; decimo sexto xiążka stara popsuta numero iedna, decimo septimo pierża gęsiego niedartego połczwarty solanki; decimo octavo, skrzypcow zepsutych dużo numero dwie; decimo nono, korzennica drewniana dużo zepsuta, numero iedna; vigesimo item korzennica drewniana trochi lepsza numero iedna; vigesimo primo słoniny w tymże szpichlerzu zostało się połci cztery i piąty poczęty, sadeł dwoie i podróbia róznego po sztuk kilka. Regestr szkła zostałego w podzameczku Pereniatynie, spisany eodem anno et data ut supra. Primo butelikow stołowych krzysztalowych numero pięć; secundo szklanic krzysztalowych na piwo numero dwie; tertio szklanica ztłuczona dużo numero iedna, quarto kielich rznięty pieknie, krzy-

sztalowy z nakryciem numero ieden, quinto kielichow małych i większych szlifowanych numero siedm, sexto kieliszek rznięty śrzedni numero ieden; septimo kieliszków małych do wina par numero pięć; octavo, szklanek małych szlifowanych numero cztery, nono szklanek małych rzniętych numero dwie; decimo, butelikow na wino małych szkła białego numero dwa; undecimo solniczek krzysztalowych numero pięć; duodecimo imbrykow farfurowych, ieden stłuczony, numero dwa; decimo tertio, farfurowych talerzy numero dziesięć; decimo quarto, filiżanek farfurowych par numero siedm; decimo quinto miseczek farfurowych od herbaty numero dwie; decimo sexto, młynek połupany od kawy numero ieden; decimo septimo imbrykow blaszanych pobielonych numero dwa; decimo octavo, pudełek blaszanych z herbaty numero trzy; decimo nono, imbrykow, ieden żułty blaszany, drugi cynowy, dwa; vigesimo szkatułka chynska numero iedna; vigesimo primo, taboretow nowo zrobionych, same drzewo, numero pięć; vigesimo secundo ram nowych dębowych numero do okien nowego pałacu piętnaście; vigesimo tertio, drzwi nowych dębowych połowa; vigesimo quarto, portretow róznych numero cztery; vigesimo quinto, obrazow różnych numero trzy. Konnotacyia odebranych rzeczy z monasteru Poczaiowskiego de anno et data ut supra iako też i na gruncie zostałych rzeczy: primo miodu pułbeczków miernych numero czterdzieście, secundo masła fasek numero sto trzynaście, z folwarku Komorowskiego sześć, tertio serow numero trzynaście, z folwarku Komorowskiego siedmdziesiąt; quarto wosku krążkow numero dwa; quinto, młynek na gumnie Pereniatynskim do zboża ieden; sexto, arfa na tymże gumnie do zboża numero iedna; septimo, płotna konopnego połsetkow numero trzy; octavo, item połsetek, w którym arszynow numero trzydzieście ieden. Który to inwentarz i w nim wszystkie opisania miasteczka i wsi podzameczku Pereniatyna i wszelkie iego weryfikacyie iako są na gruncie należycie z indagacyi spisane przy ichmości szlachcie wiary godney, tak ciż ichmości tenże sam inwentarz i wszystkie iego kontenta podpisuią. Działo się na gruncie podzameczku Pereniatyna dnia czwartego Ianuaryi tysiąc siedm set trzydziestego piątego roku. U tey oblaty inwentarza podpisy rąk w te słowa: Sebestyian Wysokiński proszony do tego podpisu. Iako proszony przyiaciel do tego podpisu inwentarza podpisuię się Ian Zaliński mp., Paweł Piiański do tego podpisu proszony.—Inwentarz wsi Komorowki ze wszystkiemi powinnościami, należytościami, opisaniami rzeczy wszystkich, tudzież

i dworu w Krzemieńcu z iego iurisdykcyią opisanem, należycie werifikowanym w roku tysiąc siedmset trzydziestym piątym, dnia czwartego mensis Ianuarii. Inwentarz dobr wsi Komarowki, poddanych ciągłych i pieszych i ich robocizny, powinności, weryfikowaney na gruncie tych że dobr przy odebraney possessyi od iaśnie wielmożnych ichmościow państwa hrabiow Krasickich kasztellanicow Chełmskich, spisany dnia trzeciego Stycznia tysiąc siedmset trzydziestego piątego roku. Primo, Karp Słownayczuk, dni letnich dwa, dni zimowych dwa, woł chłopski ieden, koni chłopskich dwoie, kapłon ieden, kur troie, iaiek cztery, grzybow sto, motkow dwa; secundo, Wawryk seu Ławryk, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, wołow chłopskich trzy, koń chłopski ieden, kapłon ieden, kur troie, iaiek cztery, grzybow sto, motkow dwa; tertio, Sabała, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, wołow chłopskich trzy, kapłon ieden, kur troie, iaiek cztery, grzybow sto, motkow dwa; quarto Sawka, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, wołow chłopskich dwa, kapłon ieden, kur troie, iaiek cztery, grzybow sto, motkow dwa; quinto Szymko, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, wołow chłopskich dwa, koń chłopski ieden, kapłon ieden, kur troie, iaiek cztery, grzybow sto, motkow dwa; sexto Dziedzicz, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, woł chłopski ieden, koni chłopskich dwoie kapłon ieden, kur troie, iaiek cztery, grzybow sto, motkow dwa; septimo Glut, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, wołow chłopskich trzy, kapłon ieden, kur troie, iaiek cztery, grzybow sto, motkow dwa; octavo Dasz, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, wołow chłopskich dwa, koni chłopskich dwoie, kapłon ieden, kur troie, iaiek cztery, grzybow sto, motkow dwa; nono, Iaiko, dni letnich dwa, dni zimowych dwa, wołow chłopskich dwa, kapłon ieden, kur troie, iaiek cztery, grzybow sto, motkow dwa; decimo, Hrycko Raby, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, wołow chłopskich dwa, koń chłopski ieden, kapłon ieden, kur troie, iaiek cztery, grzybow sto, motkow dwa; undecimo, Antoch, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, koń chłopski, ieden, kapłon ieden, kur troie, iaiek cztery, grzybow sto, motkow dwa; decimo secundo, Wolannik, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, wołow chłopskich trzy, kapłon ieden, kur troie, iaiek cztery, grzybow sto, motkow dwa; decimo tertio, Grzesko Mazur, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, woł chłopski ieden, koń chłopski ieden, kapłon ieden, kur troie, iaiek cztery, grzybow sto, motkow dwa; decimo quarto, Iwan Hałayda, dni

50

letnich trzy, dni zimowych dwa, wołow chłopskich dwa, koni chłopskich dwoie, kapłon ieden, kur troie, iaiek cztery, grzybow sto, motkow dwa; decimo quinto, Iakim, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, wołow chłopskich trzy, kapłon ieden, kur troie, iaiek cztery, grzybow sto, motkow dwa; decimo sexto, Skoczka, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, wołow chłopskich dwa, koni chłopskich dwoie, kapłon ieden, kur troie, iaiek cztery, grzybow sto, motkow dwa; decimo septimo, Iacko Zarzyczlak, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, wołow chłopskich trzy, kapłon ieden, kur troie, iaiek cztery, grzybow sto, motkow dwa; decimo octavo, Tymko Ostapczyszyn, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, wołow chłopskich dwa, koni chłopskich dwoie, kapłon ieden, kur troie, iaiek cztery, grzybow sto, motkow dwa: decimo nono, Pawełko Bondarczyk, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, wołow chłopskich dwa, koni chłopskich dwoie, kapłon ieden, kur troie, iaiek cztery, grzybow sto, motkow dwa; vigesimo, Iaczycha wdowa, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, wołow chłopskich trzy, kapłun ieden, kur troie, iaiek cztery, grzybow sto, motkow dwa; vigesimo primo, Macko Skoczkow, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, koni chłopskich dwoie, kapłun ieden, kur troie, iaiek cztery, grzybow sto, motkow dwa; latus facit dni letnich sześćdziesiąt i ieden, dni zimowych czterdzieście dwa, wołow chłopskich czterdzieście dwa, koni chłopskich dwadzieście i ieden, kapłunow dwadzieście i ieden, kur sześćdziesiąt trzy, iaiek ośmdziesiąt cztery, grzybow dwa tysiące sto, motkow czterdzieście dwa. Dalszy transport poddanych. Vigesimo secundo, Hrycko Ciastuch, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, wołow chłopskich trzy, koni chłopskich dwa, kapłun ieden, kur troie, iaiek cztery, grzybow sto, motkow dwa; vigesimo tertio, Zacharko, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, wołow chłopskich dwa, koni chłopskich dwa, kapłon ieden, kur troie, iaiek cztery, grzybow sto, motkow dwa; vigesimo quarto, Iasko Hadniuk, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, wołow chłopskich dwa, koń chłopski ieden, kapłun ieden, kur troie, iaiek cztery, grzybow sto, motkow dwa; vigesimo quinto, Lesko Michalczuk, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, wołow chłopskich trzy, kapłun ieden, kur troie, iaiek cztery, grzybow sto, motkow dwa; vigemiso sexto, Hodowany, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, wołow chłopskich trzy, kapłun ieden, kur troie, iaiek cztery, grzybow sto, motkow dwa; vigesimo septimo, Kiryk, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, wołow chłopskich trzy, koń

chłopski ieden, kapłun ieden, kur troie, iaiek cztery, gzzybow sto, motkow dwa; vigesimo octavo, Matury Mandziuta, dni letnich dwa, dni zimowych dwa, wołow chłopskich dwa; kapłun ieden, kur troie, iaiek cztery, grzybow sto, motek ieden: vigesimo nono, Trysz, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, wołow chłopskich trzy, koni chłopskich dwa, kapłun ieden, kur troie, iaiek cztery, grzybow sto, motkow dwa; trigesimo, Proczko, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, wołow chłopskich dwa, koni chłopskich dwa, kapłun ieden, kur troie, iaiek cztery, grzybow sto, motkow dwa; trigesimo primo, wdowa Toboczycha, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, wołow chłopskich dwa, koń chłopski ieden, kapłun ieden, kur troie, iaiek cztery, grzybow sto, motkow dwa; trigesimo secundo, Matury pastuch, dni letnich dwa, dni zimowych dwa, koń chłopski ieden, kapłun ieden, kur troie, iaiek cztery, grzybow sto, motkow dwa; trigesimo tertio, Hrycko gaiowy, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, woł chłopski ieden, koń chłopski ieden, kapłun ieden, kur troie, iaiek cztery, grzybow sto, motkow dwa; trigesimo quarto, Błażeiowski, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, wołow chłopskich trzy, koni chłopskich dwa, kapłon ieden, kur troie, iaiek cztery, grzybow sto, motkow dwa; trigesimo quinto, Lesko Łobacz, dni letnich dwa, dni zimowych dwa, wołow chłopskich dwa, kur dwoie, iaiek cztery, grzybow sto, motkow dwa; trigesimo sexto, Makar, przeciwko temu w liniach nic nie pisano, tylko notabene położono; trigesimo septimo, Pawełko Oryszczak, dni letnich trzy, dni zimowych dwa, woł chłopski ieden, koń chłopski ieden, kapłun ieden, kur troie, iaiek cztery, grzybow sto, motkow dwa; trigesimo octavo, Iacko Zamkowy, dzień letni ieden, dzień zimowy ieden; trigesimo nono, Woytko Wielki, dni letnich dwa, dzień zimowy ieden, koń chłopski ieden, kapłun ieden, kura iedna, iaiek cztery, grzybow piędziesiąt, motkow dwa; quadragesimo, Nahodycha wdowa, dzień letni inden, dzień zimowy ieden; quadragesimo primo, Panasicha, dzień letni ieden, dzień zimowy ieden; quadragesimo secundo, Rekasz, dzień letni ieden, dzień zimowy ieden; quadragesimo tertio, Kramarz, dzień letni ieden, dzień zimowy ieden; quadragesimo quarto, Lesko Stadniuk, dzień letni ieden, dzień zimowy ieden; quadragesimo quinto, Gumienny; quadragesimo sexto, Ataman; quadragesimo septimo, Mielnik; przeciwko tych trzech w liniach nic nie pisano. Latus facit dni letnich piędziesiąt, dni zimowych trzydzieście siedm, wołow chłopskich trzydzieście dwa,

koni chłopskich siedemnaście, kapłunow piętnaście, kur czterdzieście pięć, iaiek sześćdziesiąt cztery, grzybow tysiąc pięćset piędziesiat, motkow trzydzieście ieden. Dalszy transport tychże poddanych Pasiecznikow, Quadragesimo octavo, Zacharko Pasieczny; quadragesimo nono, Michałko Pasieczny; quinquagesimo, Andrzey Pasieczny; quinquagesimo primo Andrzey Kowal; quinquagesimo secundo, Iurko Szewc, ten do usługi dworskiey; przeciwko których pięciu wyżey wyrażonych w liniach nic nie pisano. Szlachta na czynszu siedzące: primo, pan Okuniowski, secundo pan Żelazowski, tertio pan Winogrodski, quarto pan Malczewski. Przeciwko tym szlachcie linii trzy zrobione, w których nic nie pisano, tylko nad liniami złote, grosze, szelągi popisane. Summaryusz generalny intraty wsi Komarowki: poddany ieden ciągły na rok ieden, robiąc pułroku po dni trzy, a drugie pułroku po dni dwa, czyni złotych polskich dwadzieście sześć; trzydzieście i ieden poddanych ciągłych w tym inwentarzu specyfikowanych, po trzy dni latem, a po dwa dni zimą robiących, czynią na rok ieden złotych ośmset sześć; pięciu po dni dwa robiący w lecie i zimie uczynią na rok cały, iednego rachuiąc po złotych dwadzieście groszy dwadzieście cztery, złotych polskich sto cztery; siedmiu poddanych, po dniu iednym latem i zimą robiących, czynią na rok ieden złotych siedmdziesiąt dwa i groszy dwadzieście cztery; ieden zaś poddany po dniu iednym latem i zimą robiący czyni na rok ieden złotych dziesięć i groszy dwanaście; item ieden lecie robiący dni dwa, a zimie ieden dzień, czyni na rok cały złotych polskich piętnaście i groszy ośmnaście. Summy generalney redukuiąc tych poddanych pańszczyznę na szostaczki, wynoszą wszyscy poddani na rok ieden złotych polskich dziewięćset dziewięćdziesiąt ośm i groszy dwanaście. Kur należy wybrać z tey gromady numero sto ośm, redukuięc kure na szostaczki, czynią kury wszystkie złotych dwadzieście ieden i groszy ośmnaście. Iaiek należy wybrać z tey wsi numero stoczterdzieście ośm, iaie redukuiąc na szelęgi, wynoszą wszystkie iaia złoty ieden groszy dziewiętnaście i szeląg. Aręda roczna karczemna czyni na rok w tey wsi złotych polskich sześćset. Motki, które bez pańszczyzny wyprzędaią, licząc ich numero siedmdziesiąt trzy, czynią złotych, motek ieden, redukuiąc na grosze, po groszy ośm, złotych dziewiętnaście i groczy czternaście. Kapłunow z tey wsi wybrać należy numero trzydzieście sześć, kapłuna redukuiąc na pieniądze kóżdego po groszy dwanaście, czyni za nie złotych czternaście groszy dwanaście. Grzybow na-

leży wybrać wieńcow numero trzydzieście sześć i puł; w wieńcu każdym być powinno grzybow sto, te redukuiąc na pieniądze dla dziedzica i possessora wieniec rachuie się po groszy piętnaście, dla zastawnika i arędarza po złotemu, iak zdawna rachowano, rachuie się, których pierwsza kwota czyni złotych ośmnaście groszy ośm. Dalszy transport summaryuszu intraty tey wsi. Szlachta, siedząc na gruncie tey wsi, daią na rok......, iako wyżey, tak i na tym mieyscu przeciwko tym że szlachcie w liniach nic nie wyrażono. Generalney summy wynosi z tey wsi Komarowki, inkluduiąc pańszczyznę redukuwaną na szostaczki do arędy, arędę do tey że panszczyzny i inną dań oprocz stawow, dziesięciny pszczelney i oczkowego, czyni złotych polskich.......przeciwko którey intitulacyi zebrania summy generalney. summy w liniach nic nie wyrażono. Opisanie powinności poddanych Komarowieckich werifikowane z indagacyi tychże poddanych i innych w roku tysiąc siedmset trzydziestym piątym, dnia piątego Ianuarii, która iest taka: Naprzód odbywać pańszczyznę tak powinni, iak iest opisano w liniach tego inwentarza, letnim czasem po dni trzy, a zimowym po dni dwa, którzy zaś lecie robią po dni dwa, ci i zimie tak powinni robić, iak informuią linie. Tako też i o dniowych w tych że liniach znayduie się informacyia. Na pańszczyznę chodzić i z pańszczyzny schodić o tym czasie powinni, iak iest postanowiony zwyczay zdawna; którzy pługami, a którzy pieszo antiquitus robili, tak i teraz odbywać maią. Zażynki, obżynki, zakoski, obkoski, te za pańszczyznę odrabiać maią, oprocz czterech tłok, które są bez pańszczyzny, i dwie z powinności, a dwie proszone; na te tłoki z kóżdey chałupy, co iest gospodarza, wszyscy wychodzić powinni, nie miiaiąc i komornic, co się może znalaść ludzi, zostawiwszy iedno w chałupie, które by nie zdało na te powinność. Szarwarkow, cokolwiek potrzeba do grobel i stawow i innych potrzeb, te odbywać maią bez pańszczyzny, iako to po chrost do tych że grobel, po drań, po gnóy iachać będą powinni; przędziwa, iako to len, konopi moczyć, suszyć, chędożyć zwyczaiem dawnym, według proby dworskiey pod wagę oddawać i wyprzędać maią bez pańszczyzny. Motki także, iak przed tym dworskie zwyczaiem dawnym wyprzędali, tak i teraz wyprzędać maią. Podwody do Buga, do Lwowa, lub gdzie kolwiek indziey ze zbożem, lub z iaką inną potrzebą dworską odbywać maią, którzy by zaś iachać nie mieli w te droge, pańszczyzny od ciągłego powinno się wziąść złotych sześć. Stróżą kóżdy gospodarz od godziny do

godziny we dworze i na folwarku ma odbywać koleyną i wartę latem do stada nocną, kapustę sadzić. polewać, plić bez pańszczyzny maią. Komu się zaś nie dostanie około kapusty robić, reszta iść powinna do plewienia zagonow ogrodnych. Mat, ile będzie potrzeba do statkow, kóżdy gospodarz dać będzie powinien. Kury, motki, iaika, kapłuny, grzyby według opisanych linii oddawać będą powinni, ile od którego będzie należało, kure rachuiąc po groszy sześć, motek po groszy ośm, kapłuny po groszy dwanaście, wieniec grzybow po groszy piętnaście, iaie po szelągu, dzień ciągłego po groszy sześć poddanego, i to ieżeli by się miało komu puszczać w zastaw lub arędę,—z tym dokładem opisuie się tu, na possesora zaś ma isć ta intrata, iaka się w liniach opisała tego inwentarza. Dziesięcina pszczelna i oczkowe za rewizyą dworską według dawnego zwyczaiu isć powinna od tych poddanych, na dwor oczkowe rachuiąc po groszy piętnaście. Dziesięcinę z pol pustych i ogrodow, ieżeli się gdzie znaydzie, oddawać na dwor będą powinni. Tkacze zaś dawnym zwyczaiem tkać pułsetki na dwor powinni; iaie, dokłada się tu, że nad linią specifikowane w inwentarzu tyle drugie wybrać może, ile kiedy iest tego potrzeba; grzyby wieńcami oddawać powinni, rachuiąc w wieńcu grzybow sto. Chmiel i wszelka ogrodnina przy dozorze iegomości pana administratora powinna być zbierana i wszelka intrata, która się może wynaleść w iako nailepszym być opatrzeniu i przysposobieniu intraty powinna. Poddany, ieżeli by który chciał novo osieść, ma być wolnym z dworu na rok ieden do upodobania pańskiego. Kłótnie, ieżeli by iakie między poddanemi byli i inne iakie niechęci, te dwor w sprawiedliwey indagacyi i pomiarkowaniu mieć powinien. Konnotacya wysiewow na obszarach Komarowieckich in anno millesimo septingentesimo trigesimo quarto zasianych i zostałych przy possessyi odebraney w roku tysiąc siedmset trzydziestym piątym die quarta Ianuarii. Żyta na tym folwarku na zimę wysiano na obszarach pańskich w ręce przypadłey Brodską miarą numero ośmak dziewiędziesiąt sześć. Opisanie dworu we wsi Komaruwce i cokolwiek w nim znayduie się przy odebraney possesyi w roku tysiąc siedmset trzydziestym piątym dnia czwartego Ianuarii. Primo, wiazd do tego dworu ulicą ze wsi, od wsi Pereniatyna, gdzie wieżdzaiąc iest brama, alias wrota z tarcic, na biegunach, pzzy których parkan dylowy; wieżdżaiąc po prawey ręce staynia z dylow, pod staynią z pomostem starym, z żłobami staremi, wpuł tey stayni koszara na owiec, ze stayni fortka

ku gumnowi. Wrota do tey stayni z tarcic na biegunach, z którey wyszedszy stayni, iest szopa pod słomą, maiąca ścianę iednę z dylow ku szpichlirzowi, który zaraz stoi przy teyże szopie mały z dylow pod słomą, maiący drzwi na zawiasach z zamknięciem na kłódkę z siónką, z którey drugie drzwi do szpichlerza na zawiasach z zaszczepką, z podłogą z czterma zasiekami i z gurą nad siónką, dylowany: podle tegoż sernik stary pod słomą, na dole karmniczek. Od szopy i od szpichlerza idzie parkan z dylow, w którym są wrota z tarcic na biegunach do ogrodu, który iest osadzony dokoła starym palisadem. Przy tym parkanie są: siennik pod słomą z kruhlakow, drzwi do niego na biegunach z tarcic; przy nim że stoi dwor nowy z kruhlakow pod słomą, do którego wchodząc są drzwi z tarcic. sień mała, z którey do izby idąc są drzwi na biegunach, w tey zaś izbie piec kaflowy, z kominem, z piecem do chleba, ławami, stołem, oknami trzema i czwartym małym, z szyb prostych, w drzewo oprawionemi; na przeciwko tey izbie iest komora z drzwiami na biegunach z tych że kruhlakow, z powałą (?), z górami et coetera. Za tym budynkiem i dworem iest parkan z dylow starych walących się y otaczaiący dokoła dwor, w tym parkanie są wrota na biegunach z tarcic, za któremi wrotami iest ulica ku stawowi; z iedney strony karmnik pod słomą z dylow, chliewow dwa, ieden pleciony, a drugi z drzewa pod słomą ze drzwiami, z drugiey strony parkan około sadku, w którym sadzie loch brany, dylowany, z dwoma drzwiami na biegunach; za tym lochem kurnik plieciony z chrustu, okrągło pod słomą, daley zaś kuchenka dylowana niekończona z dzwirkami na biegunach. Za to kuchenko leży na podwurzu (które iest do zaiazdu przed budynek) drzewa niesprawnego sosnowego numero sto dziesięć. Wyiachawszy z tego podwurza, ogrodzonego dokoła parkanem, za wrotyma leży dylow dębowych numero sto sześćdziesiąt sześć; wedle tych dylow słupow parowanych dembowych numero czterdzieście sześć. Za tymiż wrotami z kruhlakow pod słomą wołownia z wrotami na biegunach; za to wołownią stodoła pod snopami, dylowana dokoła, ze czterma wrotami na biegunach, z kunami żelaznemi Za tą stodołą chlew z dylow pod snopkami, z drzwiami na biegunach, szopa z iedney strony pod słomą na słupach, dylowana od stadnicy z iedney tylko strony; idąc z gumna są wrota na biegunach z furtką z schodami, idąc do obory, która stoi na prawey ręce, są do teyże obory wrota na biegunach; sama zaś pod słomą, we srodku prze-

groda na stadninę, odylowana z iedney strony, z drugiey zaś, iak zwyczay, na słupach. Stawkow dwa w tey wsi znayduie się, ktore mogą być spuszczane, na których stawkach młynek z kamieniem iednym na grobelce stoi z kruhlakow pod słomą z drzwiami i z inszemi we srodku potrzebami; za temi stawkami pod gurą winnica z kruchlakow pod słomą, do niey idąc są drzwi do sieni, w którey na iedney stronie izba z piecem kaflowym, z kominem i piecem do chleba, na górze zaś słodownia z tego pieca i komina; po drugiey stronie winnica, gdzie piecykow dwa, ieden baniany, drugi burtakowy; w tych że sieniach komórka z drzwiami na biegunach z kruhlakow, studnia z żurawiem, z chlewami pod słomą; w winnicy wszelki posudek, iako to: kadek trzy, spustow dwa, rurnie duże, konwi dwie, wiadro, czerpak, bania z rurami, z czapką et coetera. Ogrody do dworskiey należące wygody i chmielnik, las, który należy do tey włości, iako iest dokoła na gurze za stawem w dozorze, tak i teraz być powinien przez leśnych przy surowym zakazie iegomości pana administratora, aby nie był pustoszony. Pasiek znayduie się numero trzy, które opisane osobliwym regestrzykiem pozycye i situacye mieysc ich, maią w sobie pniow numero dwieście sześćdziesiąt trzy. Obszary, które antiquitus na trzy ręce chodziły, tak i teraz co rocznie o pozycyi mieysc swoich iść maią i używane być powinny. Konnotacya krescencyi wsi Komarowki odebraney przy possessyi iaśnie wielmożnych ichmościow panow grabiow Krasickich kasztelanicow Chełmskich, iako też i innych rzeczy, na gruńcie spisana w roku tysiąc siedmset trzydziestym piątym, dnia czwartego miesiąca Ianuarii. Primo odbiera się od iegomości pana Antoniego Radoczyńskiego zostałego żyta w polu styrt numero dwie, w których kop dwieście pięć; secundo, item odbiera się w stodole kop numero ciedmdziesiąt; tertio, item owsa w styrcie poczętey, na gumnie, kop numero sto dwanaście; quarto, item hreczki w styrcie na gumnie odbiera się kop dwieście; quinto, item ięczmienia w gumnie kop numero odbiera się czternaście; sexto, item lnu czesanego w garsciach odbiera się numero kop dwie. Latus zostałey krescencyi na tym gruńcie i odebraney przy tey possessyi facit kop sześćset trzy. Konnotacya odebranego ziarna na folwarku Komarowieckim od tegoż iegomości, de tempore anno et data ut supra. Primo, żyta iarego odebrało się od iegomości pana Radoczyńskiego w szpichlerzu ziarnem ośmak numero trzynaście; secundo, item żyta ozimego odebrało się numero trzy; tertio, item hreczki ośmak

numero szesnaście i czetwerykow trzy; quarto, item owsa ośmak numero sześćdziesiąt trzy; quinto, item grochu ośmak numero dziewięć; sexto; item prosa odebrało się numero czetwerykow trzy; septimo, item siemienia konopnego ośmak numero dwie; octavo, item maku numero czetwerykow dwa; nono, item lnu nasiennego odebrało się numero czetweryk ieden. Dalszy transport odebraney krescencyi i innych rzeczy: decimo, item konopi rączek numero trzydzieście; undecimo, item wełny run numero dwadzieście trzy; decimo secundo, motków, które są u ludzi, numero sześćdziesiąt trzy; decimo tertio, grzybow wieńcow numero trzydzieście dziewięć; decimo quarto, sliwek odebrało się numero czetwerykow dwa; decimo quinto, cybuli wieńcow dziewięćdziesiąt; decimo sexto, nasiona ogrodne, ogrodnina, kwaszenina, ta na folwarku odbiera się osobliwym regestrem; decimo septimo, słoniny odbiera się numero połci ośm; decimo octavo, sadeł z podrobami numero cztery. Latus pozostałey i odebraney w ziarnie krescencyi i innych rzeczy od iegomości pana Radoczyńskiego de anno et data ut supra, ośmak sto sześć, czetwerykow iedynaście i puł. Regestr obory spisaney na gruńcie, stada i drobiazku folwarcznego w Komaruwce weryfikowany przy odebraney possessyi de anno et data ut supra. Primo, krów pożytkowych odebrało się numero dwanaście; secundo, iałowek młodych dwuletnich numero sześć; tertio, ozimkow numero trzy; quarto gospodarz tey obory numero ieden; quinto owiec wszystkich młodych i starych sztuk numero pięćdziesiąt i siedm; sexto koz z kozłami młodych i starych sztuk numero trzydzieście trzy; septimo, swini maciurek starych numero dwadzieście ośm; octavo, wieprzów chudzcow numero cztery; nono, wieprzow karmnych numero dwa; decimo, wieprzow małych młodych numero ośm; undecimo prosiąt małych numero dwadzieście siedm. Transport dalszy odebranych rzeczy w tym że folwarku: decimo secundo. wołow roboczych odbiera się od tegoż iegomości pana Radoczyńskiego numero sześć; decimo tertio. stadniny spisaney de specie et numero osobliwym regestrzykiem, odbiera się sztuk numero dwadzieście cztery; decimo qnarto, drobiazk folwarczny; decimo quinto, gęsi odbiera się numero siedmnaście; decimo sexto, indykow numero iedynaście; decimo septimo, kaczek numero sześćdziesiąt; decimo octavo, kapłunow numero trzydzieście; decimo nono, kur prostych numero trzydzieście; vigesimo. notuią się tu kury proste i kapłuny, które za rok tysiąc siedmset trzydziesty czwarty być powinne odebrane od poddanych według linii

wyżey specyfikowaney w dani tego inwentarza. Notata róznych rzeczy: Vigesimo primo, żelazo płużne od pługa iednego numero iedno; vigesimo secundo, radeł z narałkami numero trzy; vigesimo tertio, bron do roli z żelazem numero dwie; vigesimo quarto, młynek do chędożenia zboża numero ieden; vigesimo quinto, item arfa do tegoż chędożenia numero iedna; vigesimo sexto, siana odbiera się od tegoż iegomości pana Radoczyńskiego styrtę, w którey sążni numero siedm, iedną; vigesimo septimo, item stożkow numero dwa. Notuie się tu, który poddany w tey wsi ma woły pańskie, a który zaś swoie chłopskie, oraz i konie, których de nomine et cognomine tu się nie specytikuie, tylko pod liczbą: pierwszy, drugi, trzeci, czwarty et coet. Widzieć inwentarz w liniach spisany,—ten będzie informował liczbę kożdego człowieka przezwisko; i tak pierwszy wołu iedn ego chłopskiego, drugi wołow pańskich dwa i chłopskiego iednego, trzeci wołow pańskich trzy, czwarty wołow pańskich dwa, piąty wołow pańskich dwa, szósty woła pańskiego iednego, siódmy wołow pańskich dwa i chłopskiego iednego, ośmy woła pańskiego iednego i chłopskiego iednego, dziewiąty woła pańskiego iednego i chłopskiego iednego; dziesiąty wołow pańskich dwa; iedynasty nic; dwunasty wołow chłopskich trzy, trzynasty woła chłopskiego iednego, czternasty wołow pańskich dwa, piętnasty wołow chłopskich tzry, szesnasty wołow pańskich dwa, siedmnasty wołow pańskich dwa, chłopskiego iednego, ośmnasty konia pańskiego iednego, wołow chłopskich dwa; dziewiętnasty woła pańskiego iednego i chłopskiego iednego, dwudziesty wołow pańskich dwa, chłopskiego iednego, dwudziesty pierwszy nic, latus facit wołow pańskich dwadzieście pięć, koń ieden, wołow chłopskich siedmnaście; dwudziesty drugi wołow pańskich dwa, chłopskiego iednego, dwudziesty trzeci wołow pańskich dwa, dwudziesty czwarty wołow pańskich dwa; dwudziesty piąty wołow pańskich dwa, chłopskiego iednego; dwudziesty szósty, wołow pańskich dwa, chłopskiego iednego, dwudziesty siódmy wołow chłopskich trzy, dwudziesty ośmy wołow pańskich dwa, dwudziesty dziewiąty woła pańskiego iednego, chłopskich dwa, trzydziesty woła pańskiego iednego, chłopśkiego drugiego, trzydziesty pierwszy wołow chłopskich dwa, trzydziesty drugi żadnego, trzydziesty trzeci woła pańskiego iednego, trzydziesty czwarty wołow chłopskich trzy, trzydziesty piąty wołow chłopskich dwa, trzydziesty szósty wołow chłopskich dwa, trzydziesty siódmy woła chłopskiego iednego, trzydziesty ósmy nic, trzydziesty dziewiąty

kobyłę pańską iedną, czterdziesty nic, czterdziesty pierwszy nic, czterdziesty drugi nic, czterdziesty trzeci nic, czterdziesty czwarty nic, czterdziesty piąty nic, czterdziesty szósty nic, czterdziesty siódmy nic. Latus facit wołow pańskich piętnaście, kobyła iedna, wołow chłopskich dziewiętnaście. Opisanie dworu i iego iurydykcyi w Krzemiencu będącego przy odebraney possessyi iaśnie wielmożnych ichmościow panow hrabiow Krasickich kasztelanicow Chełmskich, oraz i wszystkie na gruncie iego werifikowane rzeczy, de anno et data septima Ianuarii mensis. Primo wiazd do tego dworu z przedmieścia iadąc ku oycom Franciszkanom z ulice nazwaney Ledachowszczyzna, do którego dworu stoiącego iadąc do niego po lewey ręcę iest parkan stary, dokoła ogrodzaiący, w którym parkanie z przyiazdu są wrota i z fórtką na biegunach z tarcic, u fortki zaś żelazne klamki; wiachawszy w te wrota, po lewey ręce stoią pokoie i budynek pod gontem z drzewa tartego bardzo stary i zruinowany, w tym budynku iest izba iedna z alkierzem, w izbie okien dwoie, w alkierzu okien dwa z okielnicami na zawiasach żelaznych, z stołem, z ławami, piecem kaflowym, ze drzwiami na zawiasach, z podłogą, z sienią, w którey iest komora ze drzwiami na zawiasach z zaszczepką, z kominem wywiedzionym, z gurami, ze drzwiami do sadu drugiemi et coet. Z tego budynku wyszedszy po lewey ręce staynia z wozownią, w którey komor dwie z drzwiami, wrotami, z żłobami z drzewa tartego pod gontem bardzo zruinowana; z tey stayni idąc iest budynek dla gospodarza z drzewa pod gontem, w którym izba iedna z komorą, ze trzema oknami, z piecem kaflowym i z piecem do chleba, ze drzwiami na zawiasach u izby, do sieni zaś na kołowrocie, z zaszczepkami żelaznemi w sieniach kuchnia z kominem wywiedzionym plecionym et coet. Za starymi budynkami iest sadek pożytkowy z drzewa, które co rok, kiedy iest urodzay, daie owoc do profitu na złotych dwadzieście, czasem więcey, albo mniey. Do tego dworu należy iurisdykcyia pod posłuszeństwem mieszczan dwoch, iednego Semena Gonczarza i drugiego Iwana Tkacza, którzy, ile potrzeba dworska wyciąga, powinni być do usług wszelkich. Ci na gruntach pańskich siedzą, ogrody maią i z nich pożytkuią. W samym dworze gospodarz być powinien mieszkalny, którego sobie pan upodoba i z dependencyią pańską ma w tym dworze siedzieć; który to inwentarz i w nim wszystkie opisania wsi, dworow i wszelkie weryfikacyie, iako są na gruncie należycie z indagacyi spisane przy ichmościach szlachcie wiary

godney, tak ciż ichmoście ten że sam inwentarz i wszystkie iego contenta podpisyią. Działo się na gruncie we wsi Komaruwce dnia czwartego Ianuarii, tysiąc siedmset trzydziestego piątego roku. U tey oblaty podpisy rąk ichmośeiow panow przyiacioł w te słowa: iako proszony przyiaciel do tego podpisu kòntraktu podpisuię się Ian Zaliński manu propria, Sebastian Wysokiński do tego proszony podpisu, manu propria, Paweł Piiański do tego podpisu proszony manu propria. A tak te oblata inwentarzow, za podaniem i prożbą wyż rzeczonego offerenta, a za moim urzędowym przyięciem, wszystko de verbo ad verbum iak się w sobie ma do xiąg ninieyszych grod Krzemienieckich iest ingrossowana.

Книга Кременецкая гродская, записовая и поточная 1735 года, № *1660; листъ 417 и 426.*

CXXVII.

Явка инвентаря села Охлопова, съ перечисленіемъ крестьянъ, рабочаго скота ихъ и отбываемыхъ ими повинностей. 1735 г., Сентября 2.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego piątego, miesiąca Septembra wtórego dnia.

Na urzędzie grodzkim w zamku iego królewskiey mości Łuckim, przede mną Iózefem Kazimierzem Zahorowskim, namieśnikiem burgrabstwa i zamku Łuckiego i xięgami ninieyszemi grodzkiemi Łuckiemi, comparens personaliter urodzony iegomość pan Michał Brzeski dla zapisania do xiąg ninieyszych grodzkich Łuckich ten inwentarz gromady chłopow dobr wsi Ochłopowa ad acta praesentia castrensia Luceoriensia per oblatam podał, ratione introcontentorum de serie verborum tali. Inwentarz spisany gromady w Ochłopowie odebrany possessyi po niebożce ieymości pani Grotowskiey anno millesimo septingentesimo trigesimo quarto, dnia dwódziestego Oktobra.

Chwedko Romaniuk robi dni dwa, ma koni dwa; Iwan Romaniuk dni dwa, wołow dwa, syna iednego; Iosyp dni trzy, wołow dwa, konia iednego, synow dwóch; Iacko Nieczyporuk dni dwa, wołow dwa, konia iednego, syna iednego; Wasyl Krat dni trzy, wołow dwa, synow trzy; Kazimierz dni dwa, wołow dwa, synow dwa; Waśko Sztompel dni dwa, koni dwa; Petro chałupa pusta; Tymko Handziuk dni dwa, Konia iednego; Waśko Głuch dni trzy, koni dwa, synow trzy; Tkacz baszteczny vacat; Andruszko Bednarczuk dni dwa, wołow dwa, synow cztery; Marcin dni dwa, konia iednego, synow dwóch; Iwan Pypczuk dni dwa, wołow dwa, konia iednego; Andrey brat tegoż Pypczuka przy nim; Iwan Tur i Hrycko bracia maią dni pansczyzny trzy, koni dwa, synow dwa; Ilko Dackow dni dwa, konia iednego; Hrycko Niczyporuk dni dwa, wołow dwa; Demian dni dwa, konia iednego, synow dwa; Dacko Marczuk dni dwa, wołow dwa; Iacko Krzywy dni dwa, syn ieden; Iasko Tkacz robić po poł setku, synow dwa; Iakub Tkacz synow dwa; Iacko Nieczyporuk dni dwa, woła iednego; Dmiter Krot dni dwa, wołow dwa, konia iednego, syna iednego; Ioachimicha wdowa dzień ieden, syna iednego; Andrzey Młynarz dni dwa, synow dwa. Ci ogrodow nie maią, ani pola nic nie zazywaią. Po trzech w inwentarzu przekryslonych: Michałko Turuk wacat. Po skończonym inwentarzu regestr tenori sequentis. Regestr spisany krescencyi po odebraney possessyi nieboszczki ieymości pani Grotowskiey tak w ziarnie, iako i w snopach anno millesimo septingentesimo trigesimo quarto, die vigesima Octobra. Krubki, snopy. Żyta w ziarnie krubek pięć; pszenicy w ziarnie pol krubki; ięczmienia w ziarnie krubek pięć; słodu w winnicy krubek trzy; żyta w stodole przestoiu samey słomy kop sześć, snopow dwadzieścia; w teyże stodole żyta kop sześć snopow trzydzieście; w teyże stodole prosa obmiętego kop dwie snopow czterdzieści; naymniey w stozku owsa przestoiu kop trzy, snopow piętnaście; w stodole owsa tyreckiego snopow trzydzieści; na gumnie w szopie ięczmienia kop dwanaście; w teyże szopie żyta kop dwie, hreczki naymniey w stozku kop dwie snopow trzydzieści; w szopie naymniey siana wozow dziesięć, lnu nie młoconego kop pięć; w szopie po de dworem siana wozow dwanaście; w teyże szopie nasienia ięczmienia kop pięć; grochu w szpichlerzu krubek dwie i puł krubki. We dworze w izbie nieboszczyney stoł ieden i stolik iegen mnieyszy; w teyże izbie stołkow poiedynkowych pięć, łóżek trzy, kłudek od gumna trzy; szklanek dwie prostych, konewka iedna,

kaczorow dwa, krubka iedna co do targu zboże mierzą, gęsi dwoie, kadłub stary nie zgodny do kwaszenia ogrodniny ieden. Iako będący my szlachta proszeni dla odebrania possessyi i gromady w Ochłopowie, tak i przy odebraniu krescencyi zboża podpisuiemy się dla lepszey wiary rękoma naszemi własnemi. U tego regestru podpisy szlachty woznego temi wyrażone słowy Adam Postolski manu propria, Antoni Grodzicki manu propria, Lawrenty Wozniak ministerialis. Po skonczonym regestrze przypis de serie takowy: żyta wysiano na zimę, miary Horochowskiey ośmak pięćdziesiąt, pszenicy teyże miary ośmak cztery. Od iegomości pana Grotowskiego odebrałem za medyacyą przyiacielską żyta kop sto dwie, pszenicy kop dwadzieścia iedną snopow czterdzieści; owsa kop dwadzieści cztery, hreczki kop dwadzieści iedną, snopow dwadzieści trzy. U tego przypisu podpis temi słowy: Antoni Radwański który że to inwentarz z regestrem per oblatam podany za podaniem i prozbą wyż mianowanego iegomości podawaiącego a za moim urżendowym przyięciem wszystek z początku aż do konca de verbo ad verbum tak iako się w sobie pisany ma, do xiąg ninieyszych grodzkich Łuckich iest ingrossowany.

Книга гродская Луцкая, 1735 года, № 2287; листъ 684.

CXXVIII

Постановленіе Каменецкаго мѣстскаго суда о допросѣ подъ пыткой крестьянина Лихураша, обвиняемаго въ воровствѣ 1737 г., Августа 3.

Die 3-tia Augusti 1737 anno.

Między ich mościami pany Michałem Morawskim y Michałem Olszewzkim aktorami, a pracowitym Wasylem Lichuraszem stawionym. Stosuiąc się do instrumentu od iego mości pana Woyciecha Baykowskiego subdelegata grodzkiego Kamienieckiego, tudzież y pana burgrabiego die 3-tia

Augusti 1737 anno do indagowania dobrowolnych konfessat do nego sąd ninieyszy woytowski ławniczy Kamieniecki Podolski do konfessat przystępuie. Uskarżaią się aktowiz na stawionego Wasyla Lichurasza inkarcerata, iż ten mieszkaiąc we msi Urobrowcach lat trzy pod iegomością panem Ianem Odyńskim czasy różnemi różny rzeczy, iako to: w Theodora krawca kapturek lamowy gifes od szpady y koralów sznurków cztery ukradł. in anno 1736 konia gniadego szłapaka urodzonego imć pana Michała Morawskiego, którego miał od imć pana Pawła Tarnowskiego także ukradł, subsequenter w roku teraznieyszym kobyłę skarogniadę u imć pana Michała Olszewskiego ukradł, także kobyłę kasztanowatę u imć pana Kazimierza Kobielskiego, drugę u Alexandra poddanego imć pana Tyrawskiego ukradł, y poprzedawał y innych wiele szkod poczynił, zaczym ad libera confessata ichmość panowie aktorowie upraszali. Odpowiada stawiony Wasyl Lichwiasz iż iest temu rok przyiachałem z imć panem Odyńskim do Kamieńca, staneliśmy gospodą w Theodora Alexandrowicza, w którego gdy się iuż pospali ukradłem ze skrzynki kapturek białogłowski lamowy y gifes mosiężny od szpady, koralów sznurków cztery, rano powstawawszy gospodarz queres uczynił, na mnie nacisneli ia przyznawszy się oddałem y za to żadney kary nie miałem. Ia Wasyl Lichurarz rodziłem się za Stryiem w Poboczy, oycu było imie Andrzey Mogal matkę imienia niepamiętam od oyca poszedłem do wsi Kotona do dworu imć pana Stępkowskiego, tam pasałem cielęta, tam byłem lat ośm przy dworze, gdzie służąc żadney szkody nieuczyniłem, tylko maiąc chleb obrokowy tydniowy co zostało dawałem na grosz, ze dworu uciekłem od tego pana y przyszedłem do Horodenki, stanołem na słuzbę u popa Horodeńskiego za parobczaka wysłuzywszy rok powróciłem do oyca swego, znowu nie doszedszy do oyca zostałem w Sokołowie pod Złotnikami, służyłem u imć paua Zubkowskiego szlachcica za parobka lat pięć y tam poczciwie służyłem, po wyiściu lat pięciu odprawiłem się y w teyże wsi w nieiakiego pana Witwickiego stanołem na służbę, w tego służyłem lat trzy, tamże y żonę poiołem na imię Feskę, tamże w tey wsi gospodarowałem sobie z żoną lat siedm bawiąc się gospodarstwem bez żadney szkody ludzkiey, po wyiściu lat siedm poszedłem na srobodę tu na Podolą do Wosobiiówki y mieszkałem teraz trzeci rok na części imć pana Odyńskiego, mieszkaiąc pod panem Odyńskim. Na podane punkta 1-mo konia gniadego imć pana Michała Morawskiego odpowiedział· lubom przyznał, alem to mówił

z boleści gdy mię krępowano y bito, alem nie kradł y żadnego konia w Minkowcach nie przedawał; ad 2-dum pytany o klacz imć pana Olszewskiego, odpowiedział, iadąc ia do Sokołowa do krewnych y przyiaciół swoich przede dniem wziołem klacz imć pana Olszewskiego maści gniadey z pola w Sokołowie, zaiachałem do imć pana Dolińskiego, który mi winien talerów bitych siedm, upraszałem aby mi oddał, on prosił się abym mu ieszcze poczekał y tak wróciłem się nazad do Worobiiówski, nie doieżdzaiąc do Worobiiówki pusciłom też klacz kradzioną pod Furmanówkę, a sam poszedłem do Furmanówki do człeka którego imienia niepamiętam, tylko wiem że służył u pana Tyrawskiego, u tego człeka na roli miałem posianey pszenicę z puł czetweryka in vim prowizyi złotych ośm, które mi do tychczas winien, tamże w Furmanówce dowiedzieli się o mnie, y tak ze dworu człek złapał mię y do Worobiiówki oddali mię. 3-tio, pytany o klacz Alexandra poddanego imć pana Tyrawskiego odpowiedział że iey niekradł, ani wie o niey, tylo z boleści przyznał iakoby miał ukraść; pytany ieżeli miał iaką przewodnią z szwagrem swym w Kurnikach, odpowiedział żadney rzeczy niekradł ani z nim przewodni nimirł, ani z koni innym nigdzie żadney szkody, nikomu nieuczynił, pytany był o kradzieży mielnika Demszyńskiego iako to o okszę, oskardów dwa, odpowiedział tego niekradł, tytkom miał dawne swoię okszę, którą przedałem Andrzeiowi Dubowemu od lat trzech za czetweryk pszenicy, żelaza, które się nayduią w domu, iako to kos dwie, sużdrów trzy, młotek do kosy te żelaza są własne moie, fantów kradzionych żadnych nimiałem ani mam, tylo Iakub Szwiec, który mieszka w Worobiówce pod panem Boiarskim dał mi był sznorowkę sukna karmozynowego abym był przedał, którą przedałem w Kitay grodzie żydom imienia niewiem, wziołem za nie złotych dwa i groszy pietnaście, które oddałem Iakubowi Szewcowi, także y płutna arszynów ośm tegoż Iakuba Szewca nosiłem w Kitaygrodzie po mieście przedałem arszyn po groszy dwanaście, za też płutno pieniądze tenże Szwec odebrał tylko mi za usługi kwatyrkę wódki kupił. Po wysłuchanych dobrowolnie przyznał się iż klacz imć pana Olszewskiego ukradł y onę puścił pod strachem w tydzień także będąc z imć panem Odyńskim gospodą u Theodora Alexandrowicza tam kapturek lamowy, gifes od szpady y koralów sznurków czteru w nocy ze skrzyni ukradł y one licem wrócił, do tego maiąc znaczną kwotę pieniędzy złotych sto sześćdziesiąt y pięć, które porospożyczał, resztę złapawszy onego

odebrał imć pan Zwada, z których pieuiędzy żadnego słusznego wywodu zkąt by ie miał nie daie, ale y owszem, maiąc taką kwotę pieniędzy, niby po żebraninie po wsiach się włóczył. Dla tego sąd ninieyszy woytowski ławniczy Kamieniecki-Podolski, nie maiąc żadney należytey informacyi o poczynionych szkodach, iako to imć pana Morawskiego i innych, onego na konfessata korporalne skazuie, aby był przez mistrza publicznego swicami y szynami pieczony, idque in instanti nakazuie, deposito sumptu partis aktoreae.

Книга Каменецъ Подольскаго магистрата, № *4562*, *годъ 1519—1794; листъ 472*.

CXXIX.

Показаніе крестьянина Василія Петрикова сына, обвиняемаго въ воровствѣ.—Постановленіе бургграбскаго суда, по требованію помѣщика, о допросѣ обвиняемаго подъ пыткой. 1738 г., Іюня 7.

Sabbatho post festum sacratissimi Corporis Christi Domini anno millesimo septingentesimo trigesimo octavo.

Praesentibus generosis Thoma Olęcki, Alexandre Lubański, Andrea Lewicki aliisque variae conditionis hominibus, tum ministeriali regni generali provido Thoma Tabinowski authenticato iurato, actus praesentis apparitore, per quem iurisdictio fundata, inter famatos Philippum et Hrehorium cives et incolas civitatis bonorum Korolówka, suo et totius civitatis eiusdem oppidi Korolówka (nomine), actores et delatores personaliter, et Wasyl Petryków syn statutum incarceratum personaliter; proposuernnt famati Hrehory et Filip actores contra statutum Wasyla Petrykowego syna, iż on zapomniawszy przykazania Pana Boga, będząc dobrze edukowanym przez rodziców swoich, którego złey rzeczy nie uczyli, ale chrześcianskich postępków, różnemi czasy, a prawie a iuventute sua, kradzieżą bawił się y

ludziom siła szkod po różnych mieyscach czynił, naprzód manastyr w miasteczku Ułaszkowcach z innemi podobnemi sobie okradł, działo się to w roku tysiąc siedmset trzydziestym czwartym; potym okradłszy ten monastyr, przez ten czas po różnych mieyscach przébywał nie bez szkody ludzkiey, aż dopiero roku przeszłego tysiąc siedmset trzydziestego siodmego, przyszedszy do Korolówki z Stefanem złodzieiem, który za takiż kryminał powieszony, ukradli u mieszczanina Korolowskiego Demki bydła troie, za które bydło stawiony iuż siedział w więzieniu dworskim w Korolówce y swego, niewiedzieć iakim sposobem nabytego, dwoie bydła dał Demkowi mieszczaninowi Korolówskiemu, rekompensuiąc mu iego krzywdę, za co był złapany, y uciekł ze dworu z więzienia; tudzież w Iezierzanach iak uciekł z Korolówki, mieszkał przez iesień, y tam parę koni ukradł, y innych wiele krzywd na różnych mieyscach poczynił; więc tedy sądu swego wyżey wyrażeni delatores upraszali, aby za takie excessa y kryminały Wasyl Petryków syn karę poniosł. Iudicium burgrabiale Camenecense Podoliae, post propositionem partis actoreae contra statutum, ad libera confessata de eodem incarcerato condescendit, quorum confessatorum tenor talis: «Ia Wasyl Petrów syn rodziłem się w Rozdole w dobrach iaśnie wielmożnego iego mości pana Rzewuskiego, hetmana wielkiego koronnego, dziedzicznych, w woiewodztwie ruskim a powiecie Żydaczewskim, Miałem oyca Piotra y matkę Ahafią, którzy rodzicy tu do Korolówki z sobą mię malękiego przywiezli, y rosłem przy nich y bawiłem się gospodarstwem aż do śmierci rodziców moich, których y pochowałem w Korolówce; po śmierci tedy rodziców moich, czasu pewnego namówiwszy mię złego sumienia ludzie, w Korolówce na mieście, lat temu iest pięć albo sześć, abyśmy cerkiew alias manastyr wykradli, tak ia dałem się uwieść, którzy byli ze mną, iako Martyn mieszkaiący w Korolówce, y takeśmy poszli w nocy do tego manastyru, przy którym była celka, y ukradliśmy trzy worki szelągów samych y tak my się popaiowali niemi, w których workach miało bydź, iako zeznawał Martyn, complex tego złodzieystwa, złotych pięćset, a drugieśmy przepili; potym troie koni wziołem w Sinkowie, klacz u chłopa tamecznego poddanego w Białym Potoku, także iednę klacz w Zwiehlu, trzecią klacz, która iest do tego czasu w Czeczelniku u chłopa nazwiskiem Fedka Czosnyka, przeze mnie iemu oddana, ale on o tym nie wiedział, czy iest kradziona; potym z Stefanem nieboszczykiem, którego pan Sokołowski dał obwiesić, (poszliśmy) na Ukrainę, tam

przyiachaliśmy pod Białę Cerkiew pod wieś Snitkowce we dnie, y tam my ukradli koni troie, y te konie zaprowadziliśmy do Smotrycza na iarmarek, ten Stefan przedał dwoie, a co na mnie przypadła łoszyca, tę mi we dworze odięto, y tak mię puszczono; zaś o bydle Demkowym, lubom go zapłacił alem go niekradł, więcey niewiem, ani się ni do czego nie przyznaię.» Po wysłuchanych dobrowolnych konfessatach stawionego Wasyla Petrowego syna, urżąd burgrabski Kamieniecki Podolski, ponieważ o wiele kradzieży y krzywd ludzkich przez delatorów y aktorów do sądu swego na pomienionego Wasyla Petrowego syna iest zaniesiona querymonia, bez należytey informacyi, urząd burgrabski Podolski zupełnie informować się nie może, zaczym stosuiąc się do prawa pospolitego y swiętey sprawiedliwości, Wasyla Petrowego syna na korporalne zdaie konfessata, aby był według prawa po trzykroć razy przez publicznego mistrza pociągniony, ter igne admoto torturandus, a co ad forum advocatiale Camenecense Podoliae ad expediendam per supradictum ministrum publicum executionem odsyła. Co wszystko urząd woytowski Kamieniecki Podolski sumptu partis actoreae sub paena banitionis exequi tenebitur instantanaee nakazuie. Albertus Baykowski officii castrensis capitaneatus Camenecensis Podoliae subdelegatus iuratus et burgrabialis mp. Ex actis burgrabiatus castrensis Camenecensis Podoliae extraditum.

Книга Каменецъ Подольскаго магистрата, № 4562, годъ 1519—1794; листъ 519.

CXXX.

Показанія на допросѣ съ пыткой крестьянина Рапяка, онъ же Слободяникъ, обвиняемаго въ воровствѣ. 1738 г., Іюня 13.

Feria sexta intra octavas festi Sacratissimi Corporis Christi Domini, anno millesimo septingentesimo trigesimo octavo.

Sąd ninieyszy woytowski ławniczy Kamieniecki Podolski, ex vi remissionis decreti, w sądach burgrabskich subdelegackich Kamienieckich Po-

dolskich, w sprawie y akcyi między urodzonym imć panem Stanisławem Demskim aktorem osobiście, a stawionym pryncypalnie Andruchem Rapiakiem alias Słobodzianikiem inkarceratem osobiście, prolati, agituiącey się, zadosyć w kontentach onego czyniąc, do konfessat korporalnych do słuchania przystąpił, iakoż mistrzowi publicznemu mocno postrąkami do słupów uwiązać roskazał, których uwiązany, przed turturowaniem libere ac benevole, konfessata korporalne w te słowa zeznał: «Ia Andruch Rapiak, alias Słobodzianik, rodziłem się w Woytkowie, w dobrach wielmożnego imć pana Nowosielskiego, oycu było imie Michayło Rapiaka, matce Feska; przy rodzicach byłem z lat szesnaście, ociec iuż sprowadziwszy się do Iabłonowa na Podole z matką, tam szesnaście lat mieszkali, ociec móy lat będzie pięć iak umarł, a matka y teraz tam żywa zostaie, ia, że nie było się czego trzymać, poszedłem od matki na służbę w Iabłonowie do Wasyla Paryana, służyłem rok, od tegoż Paryana odprawiłem się należycie, poszedłem do Przyszka Iwana na służbę, służyłem lat dwie y tam szkody żadney nie zrobiłem; od tegoż odprawiwszy się poszedłem do Hlibonek y przyiołem służbę u imć pana Iurewicza towarzysza iaśnie wielmożnego imć pana starosty Czerwonogrodzkiego y służyłem dwa roki y od tegoż odprawiwszy się, z tamtąd nazad do Iabłonowa wróciłem się y tam ożeniłem się y wziołem żonę w Sochostawie u wdowy Petrychy imieniem Paraskę, mieszkałem roków dwa; z tamtąd czterech nas poddanych uciekło y przysliśmy do Wyszniowczyka wielmożnego imć pana Horodyńskiego starosty Wiszniowieckiego y tam mieszkam, rok minął w wielki post.» Pytany był o hreczkę popa Zawadoskiego, przyznał, żem ze stodoły iego sam ieden, nie maiąc co ieść, wziołem czetweryk hreczki y zmełszy ziadłem z żoną moią. Pytany był o rybie z wirste (?) pokradzioney, przyznał, że na ryby z Leskiem Szczerbatym spuściliśmy się y te ludzkie werstnie ryby trocha wybraliśmy, y zaraz przy tey rybie w nocy wybieraniu namawiał mnie tenże Lesko Szczerba, abym poszedł z nim konia u Iwana atamana wzioł, albo u kogo innego, a mielnik Semion tameczny szyszał to w karczmie, ale nic nam nie mówił; y tak Lesko w tydzień potym z pola z noclegu parę koni u atamana Wiszniowieckiego ukradł, niedziel temu cztery, y prede mną chwalił się, że te wezmę konie, y u Tomka woyta Wiszniowieckiego—y tego się nie boię, chodź wezmę, poiadę po wełnę,—y nie wiem czy iechał czyli nie, tam słyszał y wiem że się chwalił, że sześcioro owiec dworskich wzioł; pytany był o parę wołów

przez Leska kradzionych, przyznał, że Lesko nie wiem z którey wsi ukradł, tylko wiem że Stefan Dziuryński z Smotrycza miał z Leskiem przewodnię, bo woyt, y Lesko mówił że on konia woytowego zawiodł gdzieś; pytany był o koniu Iabłonowskim, któren biegł, czyli stał, gdzie się podział, odpowiedział tenże inkarcerat, iż zaprowadziłem do Lanckorony, ale u matki pierwey z swoią klaczą będąc z łoszakiem dworocznym ogierkiem przybiegł, y zaiechałem do żyda, tam mnie podstarości Lanckoronski (wzioł) y oddał mnie do pana mego, y siedziałem niedziel dwie, a potym tu mnie oddano. Gdy był turturowany po trzy razy, swiecami, tudzież y szyną przypieczony, to cokolwiek wyżey zeznał, to wszystko twierdził, a więcey ni do czego się nie przyznał.

Книга Каменецъ-Подольскаго магистрата, № *4562, годъ 1519—1794; листъ 523.*

CXXXI.

Жалоба отъ имени Виленскаго воеводы, великаго Литовскаго гетмана, князя Михаила-Сервація Вишневецкаго, на арендатора его имѣнія Гнилицы, Дрогичинскаго стольника Александра Гуровскаго, объ угнетеніи тамошнихъ крестьянъ, вслѣдствіе чего они угрожаютъ разойтись врозь. 1741 г., Января 3.

Roku tysiąc siedmset czterdziestego pierwszego, miesiąca Ianuarii trzeciego dnia.

Przed urzędem i aktami ninieyszemi grodzkiemi Krzemienieckiemi i przede mną Andrzeiem Iakóbem Stokowieckim, protunc namieśnikiem burgrabstwa Krzemienieckiego, comparens personaliter urodzony iegomość pan Ian Ilnicki, imieniem iaśnie wielmożnego xięcia iegomości Michała Serwacego Korybutha Wiszniowieckiego, woiewody Wileńskiego, hetmana wielkiego wielkiego xięstwa Litewskiego, praecavendo integritati bonorum tegoż

iaśnie wielmożnego xięcia iegomości, hanc solennem naprzeciwko wielmożnym iegomościom panom Alexandrowi y Róży Smiałkowskiego Gurowskim, stolnikom Drohiczyńskim, małżonkom, vigore iurium suorum bonorum villae Hnilica et aliorum ad praesens possessorum, actis praesentibus infert manifestationem idque pro eo: Iż wielmożni ichmoście państwo Gurowscy, zostaiąc in exemptione praememoratorum bonorum Hnilica y Hniliczki, różne krzywdy poddanym tamecznym czynią i czynić ultro roskazuią, w podwody tako konne iako i wołowe niezwyczaine, żadnym kontraktem nieopisane, pędzić i wyganiać każą, idque in totam et meram angarisationem subditorum, perconsequens, chcąc podobno desertam zostawić Arabiam, gdyż poddani, niemogąc talia pati przez częste odbywanie podwód, ludzie chudobą swoią wystarczyć nie mogą i rozchodzić się zamyslaią, iakoż i gotowi, szczególnie tylko feliciora sperando momenta czekaią na osobliwszą łaskę iaśnie wielmożnego iegomości xięcia dobrodzieia swego, że succurret onym,—tandem aliquando łaska pańska. A zatym idem generosus comparens iteratis, de diligentia celsissimi ducis, ne memorata bona aliquod in posterum patiantur detrimentum, a osobliwie w rozeyściu się poddanych (si et in quantum stać by się to miało, nie z inney racyi, tylko, ut praemissum est, z okazyi wielmożnych ichmościów panów stolników Drohiczyńskich) przeciwko którym quam solennissime manifestatur i tey manifestacyi salvam, si opus fuerit, cui et ubi de iure venerit, zachowawszy facultatem, hanc brevem actis connotari prosił; co i otrzymał. Ian Jlnicki.

Книга гродская Кременецкая, поточная, 1742 года, № 1672; листъ 30.

CXXXII.

Приговоръ копнаго суда въ г. Овручѣ по дѣлу о кражѣ шляхтичемъ Думинскимъ меду изъ бортей, принадлежащихъ разнымъ лицамъ 1742 г., Мая 1—2.

Roku tysiąc siedmset czterdziestego drugiego, miesiąca Maii dziewiątego dnia.

Na leżeniu xiąg ziemskich woiewodztwa Kiiowskiego, przede mną Ierzym z Gałek Gałeckim, vicesregentem y namieśnikiem protunc akt

ziemskich Kiiowskich, y xięgami ninieyszemi ziemskiemi Kiiowskiemi, comparens personaliter urodzony iegomość pan Ian Niewmirzycki, ten dekret kupny, między sobą podawaiącym y innemi, z iedney, a urodzonym Bazylim Dumińskim, z drugiey strony, stały y ferowany, z podpisami rąk tak ichmościow panow szlachty, obywatelow woiewodztwa Kiiowskiego, iako y gromad z różnych wsiów do tego zgromadzonych, dla wpisania do xiąg ninieyszych ziemskich Kiiowskich per oblatam podał, prosząc mnie urzędu, aby do xiąg ninieyszych przyięty y wpisany był; a tak ia urząd, annuendo affectationi comparentis, dekret ad acticandum przyimuiąc czytałem, który tak się w sobie ma: Działo się na ratuszu w mieście iego królewskiey mości Owruczu, roku tysiąc siedmset czterdziestogo drugiego, dnia pierwszego Maii. Przed nami: Maxymem burmistrzem, Ianem Staszkiewiczem, Macieiem Maszkowskim, Michałem Bechem, Kazimirzem Ulanickim, Andrzeiem Maciesza, Iowchimem Buhaiem, Zacharkiem Martynczukiem, Michałkiem Kostiuczenkiem, Iwanèm Tuninką, Kupryanem Moysieienkiem, Prokopem Hapończukiem, Korniiem Łosińskim, Andrzeiem Zaliwaką Konczakowskim, Chweskiem Kiziłem, Stefanem Nahornym, Chweskiem Uniatem y Kuźmą Żołońskim, gdy przypadła sprawa tak urodzonego iego mości pana Iana Niewmirzyckiego, iako też urodzonych ichmościow panow: Alexandra Moczulskiego, Iakóba Staszkiewicza, Iana Redczyca, Wasyla Onoszka, Iwana Makarewicza, Sawki Gresia, Iwana Czyczaka, y innych aktorow, iako: Andrzeia Ryzunia y Chweska Mitiuka, do sądu naszego kupy y gromad na to wysadzonych, do rozsądzienia aktorow z urodzonym Bazylim Dumińskim, ratione różnych kradzieży, a osobliwie podarcia y podpatrywania pszczoł,—przeto sąd nasz, kupy, (z) ludzi tak szlachty iako y gromad zebrany, wysłuchawszy kontrowersyi strony powodowey, a iednostaynie wszyscy zgodziwszy się, rozsądzaiąc strony powodowe z stroną oczewiście przed nas sąd stawioną, to iest urodzonym Bazylim Dumińskim, przysięgę urodzonemu iego mości panu Ianowi Niewmirzyckiemu nakazuie. A ponieważ urodzony iegomość pan Niewmirzycki oczewiście, przed nami sądem na to wysadzonym, iurament w dowodzeniu urodzonemu Dumińskiemu o podpatrzenie powtórne pszczoł iego własnych wykonał,—tedy sąd nasz zgromadzony, kupy, na iedno zgodziwszy się, urodzonego Bazylego Dumińskiego, iako w tey sprawie podeyrzałego, wziąć y na dobrowolne konfessata przyprowadzić sentencyuie. A że vergente sole do finalney decyzyi ta sprawa krymi-

nalna przyść nie może,—do iutrzeyszego dnia odkłada. Na dniu tedy dzisieyszym, to iest dnia drugiego Maii, reassumowawszy akt sądu swego, na też dobrowolne konfessata skazuie. A ponieważ na dobrowolnych konfessatach mało do excessu swego przyznaie się,—po ustępie y ferowaney sentencyi y zgodney na iedno, iterum nie czyniąc y nie pragnąc czynić molestyi, powtórnie na dobrowolne konfessata wprowadzić nakazuie. A ponieważ na powtórnych konfessatach dobrowolnych ieszcze sufficienter nie przyznaie się, tedy sąd nasz kupy zgromadzonych ludzi na sąd wysadzonych na korporalną konfessatę skazuie. A ponieważ tak na dobrowolnych iako korporalnych konfessatach, tak do podpatrzenia pszczoł urodzonego iegomości pana Niewmierzyckiego, iako też urodzonego iegomości pana Alexandra Moczulskiego, Iwana Makarewicza, Gresia Sawki, Iwana Czyczaka, Andryia Ryzuńca przyznał się,—tedy sąd nasz tak urodzonych ichmościow panow szlachty, iako y pospólstwa, kupy ludzi na to wysadzonych, uznawszy urodzonego Bazylego Dumińskiego winnym, sentencyuie: ażeby urodzony Dumiński, odbywaiąc winy bezprawne, statutem w rozdziele czternastym, artykule siedmnastym y piętnastym, gardłem karać opisane, iednakże uwalniaiąc sąd nasz od śmiertelney kary, nakazuie, ażeby urodzony Dumiński szkody wszystkie przez niego popełnione, iako to: urodzonemu iegomości panu Niewmirzyckiemu za podpatrzone pszczoły vice versa swoie dał, tudzież urodzonemu iegomości panu Alexandrowi Moczulskiemu pszczoły za pszczoły, innym zaś, iako to: Ianowi Makarewiczowi, Gresiowi Sawce, Iwanowi Czyczakowi, Andrzeiowi Ryzuńcowi, co sumnieniem potwierdzą, z substancyi swoiey nadgrodzić nakazuie; a pro crimine (z tą iednak prekawcyą, ieżeli w swoich excessach nie przestanie, gardłem za dowiedzeniem powtórnym bydź powinnym), powiesiwszy krob y leziwo na szyi, trzy razy koło ratusza oprowadzić przysądza,—mocą teraznieyszego dekretu. U tego dekretu kupnego podpisy rąk takowe: + Maxym burmistrz. Ian Staszkiewicz, manu propria. Macieу Moszkowski, manu propria. Kazimierz Ulanicki, manu propria. Michał Bech. Andrzey Maciusza, manu propria. Iowchim Buhay +. Zacharko Martynczuk +. Michał Kostiuczenko. Stefan Nahorny +. Moysyi Kupryi +. Prokop Haponczuk +. Chwedor Kiziło +. Korniy Tołkacz Łosiński +. Iwan Tuninka +. Chwedor Uniat +. Który że to dekret, za podaniem y prożbą wyż mianowaney osoby podawaiącey, a za moim urzędowym przyięciem, wszystek z początku aż do końca, słowo w słowo

iak się w sobie ma, do xiąg ninieyszych ziemskich generału woiewodztwa Kiiowskiego iest ingrossowany.

Книга земская Кіевская, записовая и поточная, годъ 1737—1742, № 137; листъ 381.

CXXXIII.

Актъ судной передачи дворянкѣ Маріи Гулевичевнѣ части имѣнія Грузятина, при чемъ исчисляются повинности и платежи крестьянъ. 1742 г., Мая 28.

Roku tysiąc siedmset czterdziestego wtorego, miesiąca Maii dwudziestego dziewiątego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku iego królewskiey mości Łuckim, przede mną Michałem Saykowskim, namieśnikiem na ten czas burgrabstwa y zamku Łuckiego, y xięgami ninieyszemi grodzkiemi Łuckiemi, comparens personaliter urodzony iegomość pan Maciey Karnoszewski dla zapisania do xiąg ninieyszych grodzkich Łuckich tę tradycyą dobr części wsi Hruziatyna, przez urżąd grodzki Łucki, w sprawie wielmożney ieymości panny Marianny Hulewiczowny, podkomorzanki Łuckiey, ratione intro contentorum nastąpioną, ad acta praesentia castrensia Luceoriensia per oblatam podał, prosząc mnie urżędu o przyięcie oney y do akt wpisanie, ktorego ia urżąd annuendo affectationi, ad acticandum pomienioną tradycyą przyimuiąc, czytałem, de serie verborum tali: Actum in fundo bonorum Hruziatyn, in palatinatu Volhyniae, districtu Luceoriensi iacentium, illustrissimorum ducum Swiatopełkow Czetwertynensium haereditariorum, ante portam curiae ibitem sittae apertam, feria secunda inter octavas sacratissimi Corporis Christi Domini, anno eiusdem millesimo septingentesimo quadragesimo secundo, praesentibus generosis ac nobilibus Antonio Gurski, Ioanne Szymanczewski, Elia Zacharzewski, Philippo Po-

miński, Antonio Kozłowski, ac aliis plurimis variis conditionis ac status hominibus, tum ministeriali regni generali provido Hapon Steciukiewicz, de villa Ostrow, authenticato et iurato. Officium castrense Luceoriense, videlicet ego infrascriptus vicesgerens castrensis Luceoriensis, ad officiosam requisitionem magnificae Mariannae Hulewiczowna, succameraridissae Luceoriensis, vigore decreti tribunalitii, Lublini, in iudiciis ordinariis generalibus tribunalis regni, sabbatho post dominicam misericordiae proximo anno praesenti millesimo septingentesimo quadragesimo secundo, inter magnificam Mariannam Hulewiczowna, virginem innuptam, ab una, et magnificos Lublinensem, Lukoviensem, Mielnicensem, Drohiciensem, Branscensem, Horodłensem, Branscensem, Luceoriensem, Owrucensem, Żytomiriensem, capitaneos, parte ab altera, prolati, in virtutes condemnationis seu poenae publicationis in castro Luceoriensi in iudiciis officii terminorum quaerelorum, die vigesima tertio Ianuarii anno nunc currenti millesimo septingentesimo quadragesimo secundo super illustrimis ducibus Feliciano et Catharina de Iełowickie Swiatopełki Czetwertinensibns coniugibus, bonorum Hruziatyn haeredibus, atque magnificis Stanislao, Marianna et Sophia Porczyńskie, olim magnifici Christophori Porczyński, dapiferi Owrucensis filio et filiabus, fratre et sororibus inter se germanis, bonorum Hruziatyn praesentaneis possessoribus, ex parte magnificae Mariannae Hulewiczowna, in lucro reinductionis in bona Hruziatyn violenter adempta, faciendique calculi de perceptis proventibus, una cum restitutione eorundem, nihilominus in lucro ulterioris fortis finalis ac indilatae executionis, super vero impugnatoribus aut iis, quorum nomine impugnatum iest, in poena banitionis perpetuae obtentae et publicatae, ad supranominata bona Hruziatyn condescendi, ibidemque iurisdictionem meam officiosam, in praesentia generosorum ac nobilium supra expressorum tum ministerialis regni generalis providi Hapon Steciuszkiewicz, fundavi; qua fundata, partes (praevia per ministerialem suprascriptum partis citatae, iure victae, de peragenda mea executione avisatione) ad comparendum acclamare feci Quo in termino partes utraeque et quidem actorea magnifica Marianna Hulewiczowna, succameraridissa Luceoriensis virgina innupta personaliter sese sistente reproducto decreto tribunalitio supra expresso executoriali tum decretis castrensibus Luceoriensibus ac condemnationibus, totoque sufficienter perducto processu reposito, traditionem bonorum seu sortis summae originalis ac provisionalis ab eadem provenientis, urgente

et affectante, a parte vero citata tam videlicet illustrissimis ducibus Floriano Vlodimirio, Laurentio Swiatopełki ducibus Czetwertinensibus, succameraridis Bracławiensibus, fratribus inter se germanis, haeredibus, quam magnificis Porczyńskie, bonorum Hruziatyn possessoribus, ad repugnandam executionem nemine comparente, imo benevole per administratorem eorundem bonorum Hruziatyn atque per magnificum Strzałka, pocillatorem Kruszicensem, sortis inibidem sittae possessorem, personaliter comparentem, non denegante, libere permittente, adhaerendo itaque legi publicae, ad traditionem praemissorum bonorum, summae obnoxiorum, uti tam in re iudicata, quam post plenariam convictionem haeredum et possessorum, nemini impugnante, me contuli ad conscriptionemque curiatae accepi, de tenore tali: Dworek dranicami wpuł pobity, przy nim piekarnia słomą pokryta, palikami sosnowemi od drogi otoczony, wrota z pal zrobione; do tego dworku drzwi drewniane na biegunach do sieni wchodząc, z sieni zaś po lewey ręce izba, do którey drzwi drewniane proste na biegunach, piec biały z prostych kaflow, kominek prosty, ławki koło pieca, posadzka z prostych dylow sosnowych, okien dwie, słupkiem przegrodzonych, z szybami w drewno oprawnemi, trzecie także z szybami w drewno oprawnemi; w tey izbie szafeczka mała z dwiema drzwiczkami, zaszczepką żelazną, stoł drugi prosty sosnowy, zydel długi prosty sosnowy; z tey izby drzwi do alkierzyka na biegunach, zaszczepka żelazna, posadzka stara prosta, okno iedno z szybami w drewo oprawnemi, w którey szafeczka zła z krateczką; naprzeciwko piekarnia z piecem czarnym glinianym, okienek małych trzy, w drewno oprawne. Przy tym dworku staienka, słomą pokryta, stara, ze żłobem; przy teyże obora, wpuł okryta słomą, z wrotami dwiema, tamże piekarnia z piecem nowym; szpichlerzyk mały, od dołu dranicami, wgurze słomą pokryty, z zamkiem drewnianym; soszek (?) maleńki w ogrodku; ogrodu wkoło tego dworku z różnym warzywem, z grzędami zasianemi, za tym ogrodkiem ogrod nad błotem, grochem zasiany, płotem ogrodzony, z drzewem tamże znayduiącym się, tudzież z łąką, pod tym ogrodem będącą. Za drogą plac, ciągnący się od drogi, przez wieś idącey, aż do błota, z stodołami trzema, słomą pokrytemi, z gumnem, siedliskiem i polem, aż do błota ciągnącym się. Po spisanym dworku, stodoł, gumien, ogrodow y wszelkich budynkow, do wpisania inwentarza poddanych chłopow y pańszczyzny przystąpiłem, którego inwentarza tenor talis: Łukasz Szewc nic nie robi pańszczyzny,

tylko daie czynszu złotych szeŝnaście. Harasim Mandziak, ślusarz, ma wołow dwa, robi dni dwa w tydzień, daie czynszu owsa pięć miarek, miary Kołkowskiey, kapłuna iednego, pieniędzy groszy dwadzieścia, za czerwiec kurkę prostą. Chałupa pusta, stara, popsowana, z placem y gruntem, do niey należącym, y z ogrodem. przy dworku będąca; Iuszczycha wdowa z chałupy robi pieszo dzień ieden w tydzień, daie kapłuna, za czerwiec kurkę prostą. Hryc Arszutik ma wołow dwa, robi dni trzy w tydzień, daie czynszu owsa (ćwierć?), groszy piętnaście, kapłuna iednego, za czerwiec kurkę prostą. Lewko Arszutik ma wołow dwa, robi rownie y czynsz daie y wszystko z Hrycem. Kiryk Bryk ma wołow dwa, robi dni trzy, owsa daie pięć miarek miary Kołkowskiey, groszy dwadzieścia, kapłuna iednego, za czerwiec kurkę prostą. Abram Bulmit ma wołow cztery, robi dni trzy, owsa ćwierć daie, groszy piętnaście, kapłuna iednego, za czerwiec kurkę prostą; z drugiey ćwierci pola trzymaiącego daie czynszu złotych pięć. Hryc Wasilenko robi dni trzy pieszo, owsa ćwierć, groszy piętnaście, kapłuna iednego, za czerwiec kurkę prostą. Demko Romazaniuk ma wołu iednego, robi dni trzy pieszo, daie owsa czynszu swierć, groszy piętnaście, kapłuna iednego, za czerwiec kurkę prostą. Iwan Chodomanczuk ma wołow dwa, robi dni trzy, owsa daie ćwierć miary Kołkowskiey, groszy piętnaście, kapłuna iednego, za czerwiec kurkę prostą, z drugiey ćwierci daie czynszu złotych pięć. Anton Krawczuk robi pieszo dwa dni, groszy piętnaście, kapłuna iednego, za czerwiec kurkę prostą. Iwan Krawczuk także robi dwa dni pieszo, daie groszy piętnoście, kapłuna iednego, za czerwiec kurkę prostą. Ignat robi pieszo dwa dni, rownie daie czynsz z wyższemi pieszemi. Iacko Bondar wołow dwa, robi dni trzy, owsa ćwierć, groszy piętnaście, kapłuna iednego, za czerwiec kurkę prostą. Samuyło Redka, wołow dwa, owsa ćwierć daie miary Kołkowskiey, groszy piętnaście, kapłuna iednego, za czerwiec kurkę prostą. Nikomicha wdowa ma wołow cztery, robi y czynsz daie rownie cum superiori Redka. Chwedor Redka, wołow cztery, robi dni trzy, owsa ćwierć daie, groszy piętnaście, kapłuna iednego, za czerwiec kurkę prostą. Iuchim Wołaszczyk ma wołow cztery, robi dni trzy w tydzień, owsa ćwierć, groszy piętnaście, kapłuna iednego, za czerwiec kurkę prostą. Andrey Bryk, wołow dwa, robi dni trzy, daie czynszu owsa ćwierć, groszy piętnaście, kapłuna iednego, za czerwiec kurkę prostą. Iwan Baryczuk, wołow dwa, robi dni trzy, daie czynszu ćwierć owsa,

groszy piętnaście, kapłuna iednego, za czerwiec kurkę prostą. Z wszelką tych poddanych wyżwyrażonych robocizną, pańszczyzną, stróżą nocną, tłuką, z obżynkami, zażynkami, obkoskami, zakoskami, ieżeli ten dawno bywał zwyczay, owo zgoła według dawnego zwyczaiu z powinnościami wszelkiemi. Pola, zaczynaiące się od drogi wielkiey, mimo stodoły ciągnące się aż do brzeziny, między stodołami, a miedzy chałupą Iuszczychy wdowy. pustką z gruntem wedle pastucha do gromady należącego będącą. Także grunt pusty, łan, Doliny nazywaiący, zaczynaiący się od błota przy wsi będącego, a ciągnący się aż do błota ku borowi, z sianożęcią. Tudzież grunt pusty na postawienie karczmy, poczynaiący się od błota y drogi przez wieś idącey, a kończący się do błota drugiego pod lasem. Wobszarze dworskim część obszarza tegoż pustego niezasianego poczynaiącego ode wsi między polem wielmożnego iegomości pana Strzałki, aż do miedzy naznaczoney, kończący się do rudki, przytykaiącey do gruntow Borowickich,—wydziela się y podaie. Sianożęci podaią się we trzech mieyscach: pierwszym w Dymeńskim, w drugim Bleszczynie nazwanym, w Zasczu pod .... Wolne mliwo we młynach Hruziatyńskich, na Styrze Borowieckim będącym, a do Hruziatyna nadanym, bez miarki, bez czerhy. Wolny wrąb do lasow tak na opał, iako y na budowanie karczmy y dworskie. Wolne łowienie ryb w ieziorkach, stawach, rzekach. Wolne także robienie piwa y kurzenie gorżałki w winnicy dworskiey na potrzebę dworską wielmożney ieymości panny Hulewiczowny pozwala się. Białogłowy motki według zwyczaiow dawnych odprzędzać powinny. Pańszczyzny dzień chłopa ciągłego y pieszego rachuie się groszy sześć, komornic białogłow piesza groszy trzy podaie się.—Post inscriptum taliter inventarium haec bona Hruziatyn seu sortem per me exdivisam, cum omnibus attinentiis et pertinentiis, usufructu, subditis supraexpressis, eorumque laboribus, obedientia, custodiis nocturnis, censibus, daninis, agris, campis, pratis, sylvis, curiis, stodoliis, aedxficiis, foenificiis, agris desertatis, sorteque in obszar curiali efdivisa, incipiente a villa Hruziatyn inter metas agrorum magnifici Strzałka, ab una, et metam a me obsignatam parte ab altera, tendenteque ad Rudka, cum omnibusque utilitatibus, commodis, pascuis liberis, libera molitione in molendino, piscatione piscium, liberaque in sylvis, boris excisione sylvarum magnificae Marianne Hulewiczowna, virgini innuptae, cum libera in fluvio Styr piscatione piscium, liberoque in braxatorio cerevisiae ac cremati pro commodo curiali coctu,

in summa originali quatuor millium florenorum polonicalium ac provisionali ab eadem summa provenienti, nec in poenis adiudicatis processuque super hisce bonis perducto, tradidi, praesentibusque trado, in actualemque, pacificam, realem eiusdem magnificae Mariannae Hulewiczowna possessionem dimissi, praesentibusque dimitto, obedientiam subditis eidem magnificae Hulewiczowna praestandam iniunxi. Nemo vero eandem ·traditionem, officiose subsecutam, invitare audeat, sub poenis, legibus regni descriptis. Ratione vero poenarum tam personalium, quam........ super illustrissimis ducibus Swiatopełki Feliciano et Catharina de Iełowickie, capitaneis Daniczeviensibus, bonorum Hruziatyn haeredibus, ac complicibus eius (sic), in terminis expressis, ratione violentae expulsionis de bonis Hruziatyn officiose traditis ac intuitus attentatarum violentiarum circa violentam expulsionem in persona magnificae Hulewiczowna patratarum per officium castrense Luceoriense decernendarum ac pro finali eiusdem causae facti ac violentiarum deiudicatione rursus ad officium castrense Luceoriense remissi, praesentibusque remitto, conservando partibus inibidem terminum peremptorium praesentis actus recognitionis vigore. U tey tradycyi, per oblatam podaney, podpis ręki temi słowy: Matbias Franciscus Tarkowski, pincerna terrae Mielnicensis, vicesgerens castrensis Łucoviensis, manu propria. Która że to tradycya, per oblatam podana, za podaniem y prożbą wyżpodawaiącego iegomości, a za moim urzędowym przyięciem, wszystka z początku aż do końca, de verbo ad verbum, tak iak się w sobie pisana ma, do xiąg n'nieyszych, grodzkich, Łuckich, iest ingrossowana.

Книга гродская Луцкая, записовая, 1742 года, № *2300; листъ 789*

CXXXIV.

Рѣшеніе Кіевскаго земскаго суда по обвиненію Браціавскаго подстолія Глембоцкаго, владѣльца м. Кодни, въ неправильномъ разбирательствѣ дѣла между живущими въ Коднѣ шляхтичами о воровствѣ, въ которомъ былъ обвиненъ возный Дидчукъ, по указанію знахаря. 1746 г., Января 29.

29-tego Ianuarii 1746.

Sąd ziemski grodzki woiewodztwa Kiiowskiego, rozwiązuiąc suspensę od sądu grodzkiego Kiiowskiego do wywiedzienia inkwizycyi, zachowane potrzebne być reponowanie inkwizycyi ex mente sądu tegoż grodzkiego Kiiowskiego wywiedzenie, a ponieważ reponowali, przeto do czytania onych przystąpił. z których przeczytanych y przez wszelkie circumstancie wyexaminowanych, kontrowersyi stron wysłuchawszy y one dobrze wyrozumiawszy, ponieważ z tychże pokazało się, iż urodzony Ian Didkowski w mieście Kodni wielmożnego Głembockiego, podstolego Bracławskiego dziedzicznych rezyduiąc, gdy onego szkoda spotkała, że mu zboże....... czyli żyta coś wykradziono y konia ktoś ukradł, na różnych mieyscach inwestyguiąc y radząc się do znachora alias wieszczka, który powiedział, że wozny, na imie Didczuk, miał mu tę szkodę uczynić; o tę tedy szkodę swoię do wielmożnego Głębockiego pana pozywał onego y położył na niego trzy talery bite y skopow dwa; za co gdy tegoż Didczuka kazał wziąć do więzienia, który powołał szlachtę pana Przygockiego y pana Raszka, sam zaś tylko się do zboża przyznał; tandem gdy ciż instyfikuiąc się znowu do tego wieszczka za pozwoleniem wielmożnego Głębockiego y ordynowaniem od tegoż, który iako pater mendaciae, nic niewinnych być szlachtę urodzonych Raszka y Przygockiego zeznał; tandem ciż szlachta urodzonego Didkowskiego do zamku za swoię kalumniią przywołali do wielmożnego Głębockiego y położyli na onego 12 czyli 14 czerwonych złotych, który potym niewinnych szlachty uczyniwszy urodzonych Przygockiego y Raszka, kazał za winę, żeby te pieniądze urodzony Ian Didkowski wrócił urodzonemu Przygockiemu y Raszkowi; a gdy ten nie miał czym płacic tak wielkiey winy, kazał mu wołow osm wziąć y krowe y

z Kodni onego wypędzić. A zatym sąd zważaiąc krzywdę wielkę urodzonego Didkowskiego ubogiego szlachcica, który swoiey szkody chcąc dociec musiał na różnych mieć porozumienie y choć zgrzeszył posądzeniem, różnych, pozywał o to do pana wielmożnego Głębockiego woznego Dedaczuka (sic), iednak że wielmożny Głębocki wziowszy u niego trzy talery y od drugich, na urodzonego Didkowskiego tak wielką quotę kilkanaście czerwonych złotych wykładu włożonych brać by nie powinien tak wiele na zgubę szlachcica, któremu za to całę chudobę zabrali, lubo by winnych tak tych, co na onego kładli, być uznał,—ex moderamine iudicii sui uznaie: ażeby wielmożny Głębocki wołow ośm zabranych z pługami y wszystkim do pługow należącym, krowe y za opuszczenie w gospodarstwie ogrody y inne, luit dwie oddał lub taxe przez tegoż urodzonego Didkowskiego poprzysiężoną odtąd za niedziel dwie przed aktami grodzkiemi, Żytomirskiemi wielmożny Głębocki do rąk y za kwitem urodzonego Didkowskiego pana zapłacił, zboża ośmak dwie przez woznego ukradzionych inter reddendo woznego oddał y tegoż woznego, z którego okazia tey kłotni, do wypełnienia kary sta kiiow przed temiż aktami stawił, pod winą banicyi wieczney, która przed temiż aktami in casu nieoddania czyli niezapłacenia do publikowania należącey, dawszy natenczas luitę 14 grzywien pod wspomnianym rygorem, a sądowi swemu puł luity natychmiast pod osobliwą winą banicyi z regestru paenalium publikować maiącey; wielmożną zaś Hańską, chorążyną Żytomirską y innych, iako z inkwizycii non redargutos, sąd uwalnia, kondemnaty w tey sprawie otrzymane in nullo negotio sąd kassuie, annihiluie y cały process movit; pars citata non admissa, protestatur reprotestatur.

Книга Кіевская земская, декретовая, 1713—1749 года, № 769; листъ 573 на оборотъ

CXXXV.

Запись о продажѣ Даниломъ Яковенкомъ еврею Безверхому участка земли; въ записи упомянуто, что Яковенко, желая поступить въ духовное званіе, былъ освобожденъ по этому поводу своимъ помѣщикомъ отъ крѣпостной зависимости 1746 г., Іюня 13.

Post festum Sancti Antonii in anno millesimo septingentesimo quadragesimo septimo, die septima Iulii.

Maiąc libertacyią z poddaństwa od iaśnie oswieconego xięcia iegomości dziedzica mego z okazyi starania się o stan duchowny, przy którey dyzpozycyi wielmożnego iegomości pana Antoniego Dębowskiego, generalnego kommissarza dobr tegoż iaśnie oświeconego xięcia iegomości, reperacyią budynka na gruncie blisko młyna Semenowego zostaiącą starozakonnemu Ickowi Bezwerchniemu na wybudowanie winnice za summe złotych ośmdziesiąt przedałem, nic sobie na tym gruncie y sukcessorom swoim nie zostawiaiąc, który dokument approbacyey wysz rzeczonego iegomości pana kommissarza dobrodzieia podlegać ma; to iako iaśnie, iawnie y dobrowolnie czynie, tak dla większey twierdzi ręko własną podpisuie. Datt w Barze 1746 anno, die 13 Iunii. Daniel Iakowenko. Te reparacyą budynkow na gruncie blisko młyna Semenowego sprzedaną approbuię. Datt w Biliczynie, die 16-ta Iunii 1746 anno.

A. Dębowski.
Ian Czarnicki W. B.
Stefan Turczynenko B. B.
Maciey Handzenko P. B.
Andrzey Zychowski P. M.

Книга Барскаго магистрата, 1659—1765 года, № 4571; листъ 127.

CXXXVI.

Показанія свидѣтелей по дѣлу между Гадячскимъ старостой Стржемескимъ и старостой Гощинскимъ, Тарломъ, о захватѣ разнаго рода имущества. 1747 г., Марта 12.

Inquisitiones ex reatu illustrium et magnificorum Tarłow, capitaneorum Goszczynensium, coniugum, contra actoratum magnificorum Strzemeskich, capitaneorum Hadziacensium, coniugum, vigore decreti officii pleni castrensis Camenecensis Podoliae, in iudicii terminorum tactorum, sub celebratione terminorum querelarum officii eiusdem, feria secunda post festum sanctorum Trium Regum, anno praesenti 1747, inter partes prolati sub agitatione terminorum querelarum officii praesentis, feria secunda post Dominicam Oculi quadragesimalem, anno quo supra 1747, ex testibus exceptae et connotatae.

Primus testis, generosus Casimirus Kobyliński, praevio corporali iuramento, ad primum punctum recognovit: «o tym ia wiem, że ludzie i poddani iaśniewielmożnego iegomości pana starosty Goszczyńskiego w roku 1747 wyiechali zabierać zboże, ale ia tego nie wiem czy to ten grunt należy do Kolendzian, czy też do Dawidkowiec, i to wiem, że ci ludzie bez żadney broni byli, ani też mogę wiedzieć czy iaki grunt iegomość pan starosta Hadziacki Dawidkowski przeorał i zasiał go prosem, czyli innym zbożem; o tym dobrze wiem, że coś prosa zabrali ludzie Siekierzynieccy, ale tego nie wiem, siła kop zabrano, i z czyiego gruntu; o zabraniu pszenicy i żyta nie wiem, anim widział, żeby miano żyto albo pszenicę zabierać; o tym zaś wiem, że ludzie i poddani wielmożnego iegomości pana starosty Hadziackiego natenczas wypadszy w pole do ludzi iaśniewielmożnego iegomości pana starosty Goszczyńskiego, iednych suchymi rązami zbili, a drugich poranili i postrzelali, a innych zaś połapali i do więzienia posadzali i długi czas w więzieniu onych wielmożny iegomość pan starosta Hadziacki kazał trzymać; i o tym wiem, że iegomość pan Rudzki natenczas przy tym zaborze nie był.» Ad secundum punctum recognowit: «o tym ia dobrze wiem, że na iarmarku w Zbrzeziu ludzi Faustynieckich zabrano z końmi i z wozami, ale nie wiem, kto

i z czyiego rozkazu, które konie i wozy sam iaśniewelmożny iegomość pan starosta Goszczyński tym ludziom Faustynieckim kazał oddać.» Ad tertium punctum ignorat. Ad quartum punctum: «o tym dobrze wiem, że prosa dwa razy ludzie iaśniewielmożnego iegomości pana starosty Goszczyńskiego nie brali, tylko raz.» Ad sextum punctum: «o tym ia nie wiem aby Ilka Krzywoszyikę miano w Zbrzeziu łapać i onego więzić, tylko o tym wiem, że Kowalczuka złodzieia złapano w Zbrzeziu za złodzieystwo i osadzono do więzienia, który z więzienia uciekł, bo się zląkł że go miano oddać katu w ręce.» Ad septimum punctum ignorat. Ad octavum punctum ignorat. Kazimierz Kobyliński.

Secundus testis, laboriosus Maćko Sitnik, praevio corporali iuramento, ad primum punctum recognovit: «o tym ia wiem, że ludzie iaśniewielmożnych ichmościów panów Tarłów, starostów Goszczyńskich, na grunta Kolendziańskie nie naieżdżali, a ieżeli ci ludzie byli, to na własnych gruntach Dawidkowskich, byli bez żadney broni, ani granicy nie przechodzili, proso zaś ieżeli z roskazu iaśniewielmożnego iegomości pana starosty Goszczyńskiego zabrano do Łoszączego, to na własnym gruncie Dawidkowskim zabrano; i to wiem, że coś żyta i pszenicy natenczas zabrano, ale siła kop nie wiem; i o tym dobrze wiem, że ludzie wielmożnych ichmościów państwa Hadziackich starostów natenczas wyiechali z wielką kupą z różnym orężem na grunta Dawidkowskie, także ludzi iaśniewielmożnego iegomości pana starosty Goszczyńskiego napadszy bili, strzelali, kilku ludzi poranieli, a drugich postrzelali, wozów siedm z prosem natenczas zabrali i do Kolendzian zaprowadzili, ludzi zaś trzech złapali i do więzienia w Kolendzianach posadzili, którzy ludzie siedzieli niedziel trzynaście, w wielkiey mizeryi i biedzie; i o tym dobrze wiem, że iegomość pan Rudzki, ani pan Rasiewicz, natenczas (nie) byli, kiedy to proso zabierali ludzie iaśniewielmożnego iegomości pana starosty Goszczyńskiego, tylko był pan Białkowski, podstarości Burdziakowski, i pan Chrzanowski, pan Kobyliński, ludzie iaśniewielmożnego iegomości pana starosty Goszczyńskiego.» Ad secundum punctum recognovit: «prawda iest, że poddani Zbrzezcy na iarmarku w Zbrzeziu slachcie Faustynieckim zabrali wozow cztery i koni sześcioro, ale za swoie zabory; które konie i wozy iaśniewielmożny iegomość pan starosta Goszczyński, dowiedziawszy się o tym zaborze, kazał zaraz oddać.» Ad tertium punktum recognovit: «o tym dobrze wiem, że iegomość pan Rasiewicz żadnych ludzi wielmożnego iegomości pana sta-

rohty Hadziackiego nie wiązał, ani onym gęby nie zatykał, tylko ludzi trzech złapał w lesie Dawidkowieckim, którzy drwa w lesie Dawidkowieckim rąbali, z Kolendzian, i inych z wozami i z końmi do Zbrzezia oddał; o tym wiem że ci ludzie siedzieli kilka czasow w więzieniu, ale nie wiem siła.» Ad quartum punctum recognovit: «o tym ia dobrze wiem, że ludzie i poddani Łoszaccy i Dawidkowscy ludziom Faustynieckim, w lesie Dawidkowskim rąbaiącym drwa, zabrali koni z wozami sześcioro, które konie oddane są troie, a drugie w Siekierzyńcach.» Ad quintum punctum recognovit: «o tym dobrze wiem, że prosa drugi raz nie brano, ani naieżdżano.» Ad sextum punctum ignorat. Ad septimum punctum recognovit: «o tym dobrze wiem, że poddani Zbrzezcy Pańkowi parobkowi arędarza Kolendziańskiego w lesie Dawidkowskim zabrali koni parę z wozem, ale te konie były arędarza Skalskiego, pierwiey przez poddanych Kolendziańskich zabrane na dobrowolney drodze, zaczem lubo te konie wzięto, to prawdziwe swoie odebrano.» Ad octavum ignorat. Recognoscens, ignarus litterarum, posuit signum sanctae crucis +.

Tertius testis, laboriosus Woyciech Trybek, praevio corporali iuramento, ad primum punctum recognovit: «o tym dobrze wiem, że poddani i inni ludzie Zbrzezcy i Skalscy z rozkazu iaśniewielmożnego iegomości pana starosty Goszczyńskiego gruntu Kolendziańskiego nie naieżdżali, ale na swóy własny grunt Dawidkowski, którego od lat pięćdziesiąt ludzie Dawidkowscy bez żadney kłótni do Dawidkowiec zażywali, po proso, które tam posiał iegomość pan starosta Goszczyński, z wozami zabierać poiechali, bez żadney broni, które proso zabrali ludzie iaśniewielmożnego iegomości pana starosty Goszczyńskiego, ale nie wiem siła kop; o tym także wiem, że i żyta kop kilka zabrali ludzie iaśniewielmożnego iegomości pana starosty Goszczyńskiego, ale nie wiem siła, i pszenicy iedną kopę, ale to na gruncie Dawidkowskim; poddani i gromada Kolendziańska wyiechała natenczas chcąc bronić i niedopuszczać brać tego prosa, poddanych iaśniewielmożnego iegomości pana starosty Goszczyńskiego, iednych pobili, poranieli, a drugich postrzelali i ludzi trzech złapali i do Kolendzian zaprowadzili, których trzymali w więzieniu niedziel dwanaście, i wozów siedm z prosem do Kolendzian natenczas zabrali; i o tym dobrze wiem, że natenczas panowie: Rudzki, komisarz, i Rasiewicz nie byli, tylko podstarości z Burdziakowiec i Siekierzyniec.» Ad secundum punctum recognovit: «prawda, że poddani Zbrzezcy i Dawidkowscy na iat-

marku w Zbrzeziu ludzi Faustynieckich zabrali z końmi i z wozami, ale to za swóy zabor, ale te konie i wozy tym ludziom Faustynieckim iaśniewielmożny iegomość pan starosta Goszczyński kazał oddać.» Ad tertium punktum recognovit: «o tym dobrze wiem, że pan Rasiewicz, leśniczy, żadnych ludzi Kolendziańskich i Faustynieckich na drodze nie łapał, tylko w lesie Dawidkowskim rąbaiących drwa trzech z wozami i z końmi Kolendziańskich do Zbrzezia zabrał, których potym tych ludzi w kilka dni wypuszczono, ale im koni nie oddano.» Ad quartum punctum ignorat. Ad quintum punctum recognovit: «o tym dobrze wiem, że drugi raz poddani iaśniewielmożnego iegomości pana starosty Goszczyńskiego po proso nie wyieżdżali.» Ad sextum punctum ignorat. Ad septimum punctum recognovit: «prawda, że poddani Zbrzezcy Pańkowi, parobkami arędarza Kolendziańskiego, w lesie Dawidkowskim ieżeli zabrali parę koni z wozem, to te konie były arędarza Skalskiego, które przedtym poddani Kolendziańscy na dobrowolney drodze zabrali. Ad octavum punctum ignorat. Recognoscens, ignarus litterarum, posuit signum sanctae crucis +.

Quartus testis, laboriosus Mathias Szypkowski, praevio corporali iuramento, ad primum punctum concordat cum tertio teste. Ad secundum punctum cum secundo et tertio teste concordat. Ad tertium punctum cum secundo teste concordat. Ad quartum punctum recognovit: «o tym dobrze wiem, że ludzie Dawidkowscy i Łoszaccy zabrali koni pięcioro z wozami w lesie Dawidkowskim rąbaiącym drwa ludziom Faustynieckim, ale za swoy zabor, które konie z wozami zaprowadzili do Zbrzezia do zamku, ale iegomość starosta te konie i wozy kazał zaraz tym ludziom Faustynieckim oddać.» Ad quintum punctum recognovit: «o tym wiem, że powtórnie po proso nikt z ludzi iaśnewielmożnego iegomości pana starosty Goszczyńskiego nie wyieżdżał.» Ad sextum punctum ignorat. Ad septimum punctum cum secundo teste concordat. Ad octavum punctum ignorat. Recognoscens, ignarus litterarum, posuit signum sanctae crucis +.

Quintus testis, laboriosus Kość Goyny, praevio corporali iuramento, ad primum punctum ignorat. Ad secundum punctum recognovit: «ia sam na iarmarku w Zbrzeziu ludzi Faustynieckich z końmi i z wozami ze dwiema skórami iałowiczemi z rozkazu iaśniewielmożnego iegomości pana starosty Goszczyńskiego zabrałem i tych ludzi z końmi i z wozami na folwark Siekierzyniecki zaprowadziłem, a to za zabor, to iest kiedy proso ludzie i poddani Zbrzezcy na gruncie Dawidkowskim zabierali, natenczas

ludzie Kolendziańscy zabrali wozow siedm z końmi, ale zaraz nazaiutrz tak konie iako też i wozy tymże ludziom Faustynieckim oddano.» Ad tertium punctum ignorat. Ad quartum punctum ignorat. Ad quintum punctum: «o tym dobrze wiem, że tylko raz proso zabierano.» Ad sextum punctum ignorat. Ad septimum punctum ignorat. Ad octavum punctum ignorat. Recognoscens, ignarus litterarum, posuit signum sanctae crucis +.

Sextus testis, laboriosus Wasyl Nepop, praevio corporali iuramento, ad primum punctum cum secundo et tertio teste concordat. Ad secundum punctum cum secundo et tertio teste concordat. Ad quartum punctum ignorat Ad quintum punctum: «o tym wiem, że tylko raz proso zabierano na gruntach Dawidkowskich.» Ad sextum punctum ignorat. Ad septimum punctum: «o tym wiem, że poddani Zbrzezcy zabrali u Pańka, parobka arendarza Kolendziańskiego, w lesie Dawidkowskim koni parę z wozem, ale to były konie własne aredarza Skalskiego, które przedtym ludzie Kolendziańscy zabrali na dobrowolney drodze u aredarza Skalskiego iadącego z kotłami przez Kolendziany do Skały.» Ad octavum punctum ignorat. Recognoscens, ignarus litterarum, posuit signum sanctae crucis +. Albertus de Zalesie Baykowski, castrensis capitanealis Camenecensis, Podoliae subdelegatus iuratus, manu propria.

Interrogatoria ex actoratu magnificorum Tarłów, capitaneorum Gostynensium, contra reatum magnificorum Strzemeskich, capitaneorum Hadziacensium, vigore decreti capitaneali Camenecensi Podaliae, feria secunda post festum sanctorum Trium Regum, anno praesenti 1747, conscripta ad auscultandaque testimonia ex testibus fide dignis porrecta.

1. Iako świadek wie: iż z rozkazu ichmościów panów Strzemeskich, starostów Hadziackich, iegomość pan Tymbaczewski, komisarz, Gaiewski, Piotrowski, Sawka Kuryłow, Kuryło i innych tak wiele z tumultem gromady slachty czynszowey z różną bronią na grunta Dawidkowskie, do starostwa Skalskiego należace, napadli, napadszy iegomości pana Białkowskiego, podstarościego Bordziakowskiego, porąbali, Iwanickiego postrzelili, człeka iegomości pana Chrzanowskiego, gubernatora Skalskiego, Michała Wilka, także postrzelili, Wasyla Twardochlebichę porąbali, Fedka Szewcowego zbili, Wasyla Iauczyszynego brata okrutnie zbili, i zbitych do Kolendzian zabrali, zabranych przez niedziel 13 okowanych

w turmie trzymali, do Lublina okowanych wozili, koni 12 i wozów siedem natenczas zabrali i dotąd trzymaią przy sobie, ludzi pomienionych poobdzierali z odzieży, co się mogło przy nich znaydować w kieszeniach pozabierali i dotąd nie oddali, prosa wozów siedm z końmi i wozami zabrali i dotąd koni ani wozów nie oddali.

2. Iako świadek wie: iż ichmość panowie starostowie Hadziaccy, na opressyą ludzi wielmożnych ichmościów panów starostów Goszczyńskich, smolaków sprowadzili i przy tychże smolakach lasy Dawidkowskie, Łosiackie w pień wycinać kazali i do Kolendzian wozić.

3. Iako świadek wie. iż iegomość pan starosta Hadziacki, nie kontentuiąc się, że szlachtę podstarościch gromady swoie tumultem tak grunta Dawidkowskie iako i lasy naieżdżac kazał, ale i sam zebrawszy tumult ludzi, iuż w roku teraznieyszym 1747 lasy Dawidkowskie naiechał, dęby i insze drzewa wyborne ze pnia przy sobie ciąć kazał i do Kolendzian wozić.

4. Iako świadek, wie: iż podstarości z Tłusteńskiego zebrawszy szlachty i chłopów z rozkazu wielmożnych państwa starostwa Hadziackich, grunt Łosiacki naiechał, to iest z szlachtą: Popielem, Piotrowskim, Kulczyckim i innymi orężem uzbroionymi, ludzi na tymże gruncie Łosiackim oracych napadli, Szymka Maydannikowego parobka zbili i śpisę o niego potłukli, koni pięcioro zabrali i całą iesień trzymali.

5. Iako świadek wie: iż tkacza Zołtego, poddanego Bordziakowskiego, ciż szlachta, przeieżdżaiącego przez Tłusteńkie. okrutnie zbili, obdarli z odzieży, kobyłę z wozem wzięli, a to z rozkazu wielmożnych państwa starostów Hadziackich.

Testes: Michał Wilk, Ian Gorczak, Olexa Turczynow, Iaśko Kawałkow, Ieśko Mularczuk, Prokop Dryszczowski. Ian Rudzki.

Inquisitiones ex actoratu magnificorum Tarłów, coniugum. capitaneorum Gostinensium, ac aliorum actorum, contra reatum magnificorum Strzemeskich, capitaneorum Hadziacensium, ac aliorum citatorum, vigore decreti castrensi Camenecensi Podoliae, feria secunda post festum sanctorum Trium Regum, anno 1747, inter partes suprascriptas lati, sub agitatione terminorum querelarum officii eiusdem, feria secunda post Dominicam Oculi quadragesimalem, anno eodem, ex testibus excerptae et connotatae.

Primus testis, laboriosus Michał Wilk, post praestitum iuramentum, recognovit ad primum: «wiem o tym dobrze, iak wyiechaliśmy z podwodami zabierać proso z Dawidkowskiego własnego pola, iak nabraliśmy na wozy, wypadło siedm wierzchowych z Kolendzian; iak zobaczył pan Chrzanowski komisarz Skalski, nie kazał się nam porywać do nich; naprzód ieden przybiegszy naprzód wozów, porwał się do szabli, a potym do pistoletu, i zbiegszy się wszyscy, poczeli ludzi bić naszych, podstarości Burdziakowski przybiegł, a oni do pistoletów porwali się, a podstarości Burdziakowski powiedział, że i my mamy z czego strzelać, oni iego poczeli bić i rąbać, Iwanickiego po ustach postrzelili, mnie także w nogę prawą postrzelili, Wasyla Twardochlebichę w ramię zacięli, Fedka Szewcowego, Wasyla Ianczyszynego brata zbili, zbitych do Kolendzian zabrali i w Kolendzianach przez niedziel trzynaście w więzieniu siedzieli, Wasyla Twerdochleba do Lublina wozili, koni dwanaścioro i wozów siedm zabrali, do tych czas trzymaią w Kolendzianach, musar (sic) i noż odebrano od ludzi.» Ad secundum: «słyszałem, że panowie starostowie Hadziaccy sprowadziłszy smolaków, lasy Dawidkowskie i Łosiackie tey zimy rąbali i do Ko'endzian wozić kazali.» Ad tertium: «słyszałem od pobereżników, że sam pan starosta Hadziacki tey zimy iezdził z podwodami do lasów Dawidkowskich i drzewo różne kazał przy sobie rąbać i do Kolendzian wozić.» Ad quartum: «słyszałem, że podstaroście Tłusteński z szlachtą czynszową grunt Łosiacki przeszłego lata, na swięty Krzyż ruski, naiechali, Szymka Maydanikowego zbili i pięcioro koni zabrali i całą iesień temi końmi robili.» Ad quintum: «słyszałem, że szlachta Tłusteńska Tkacza z Burdziakowiec do Wasilkowiec iadącego na drodze napadli, zbili, obdarli, kobyłę z wozem wzięli i nie oddali. Laboriosus recognoscens, ignarus litterarum, signum crucis posuit +.

Secundus testis, laboriosus Michał Gorczak, post praestitum iuramentum, recognovit ad primum: «słyszałem, że ludzie państwa Strzemeskich, z Kolendzian wypadłszy, ludzi Dawidkowskich, proso na swoim gruncie biorących, pobili, pana Białkowskiego, podstarościego Burdziakowskiego, porąbali, Michała Wilka w nogę postrzelili, koni dwanaścioro i prosa wozów siedm zabrali.» Ad secundum punctum: «słyszałem, że smolaki państwa starostwa Hadziackich byli w lesie Dawidkowskim, nie wiem po co.» Ad tertium ignorat. Ad quartum ignorat. Ad quintum ignorat. Laboriosus recognoscens, ignarus litterarum, signum crucis posuit +.

Tertius testis, laboriosus Olexa Turczynow, post praestitum iuramentum, recognovit ad primum: «słyszałem, że iak wyiechali ludzie ze starostwa Skalskiego brać proso na gruncie prawdziwym Dawidkowskim, tak pięciu ludzi z Kolendzian z szablami i strzelbą wybiegło, poczęli za naszemi uganiać, bić, strzelać, a pan Chrzanowski, gubernator Skalski, nie kazał ludziom naszym porywać się nic a nic i tak napadłszy pana Białkowskiego, podstarościego Bordziackiego, porąbali i pistolet wzięli, Iwanickiego postrzelili, Michała Wilka postrzelili, Wasyla Twerdochleba porąbali, Fedka Szewcowego, Wasyla Ianczyszynego brata zbili i zbitych do Kolendzian zabrali i przez niedziel trzynaście okowanych w turmie trzymali, koni dwanaścioro i siedm wozów z prosem zabrali do Kolendzian i dotąd nie oddali, Fedorowi Szewcowi musar (sic) i tisak zabrali.» Ad secundum: «słyszałem, że państwo Strzemescy sprowadzili smolaków i ludzi swoich do lasów Dawidkowskich i Łosiackich, z któremi drzewo rąbali i do Kolendzian wozić kazali.» Ad tertium: «słyszałem, że pan Strzemeski, zebrałszy ludzi, sam w lasy Dawidkowskie iezdził i przy sobie dęby i różne drzewa rąbać kazał, do Kolendzian wozić.» Ad quartum: «wiem o tym dobrze, że panowie: Popiel, Piotrowski, Kulczycki, Monastyrscy i ieszcze dwóch, nie pamiętam, szlachta z Tłusteńkiego, pod samę wieś Łosiacze, na święty Krzyż Ruski roku przeszłego, z spisami, Szymka Maydanikowego parobka orzącego pobili, spisę na nim połamali, pięcioro koni zabrali i całą iesień niemi robili.» Ad quintum: «słyszałem, że tkacza Żółtego z Bordziąkowiec szlachta z Tłusteńkiego na dobrowolney drodze pobili, obdarli, kobyłę z wozem wzięli.» Laboriosus recognoscens, ignarus litterarum, signum crucis posuit +.

Quartus testis, laboriosus Iaśko Kawałkow, post praestitum iuramentum recognovit ad primum: «słyszałem od parobka swego i ludzi którzy byli natenczas: iak wyiechali poddani starostwa Skalskiego proso zabierać z gruntu własnego Dawidkowskiego, pięć wierzchowych z Kolendzian z szablami i strzelbą wypadło na ten grunt, poczęli strzelać, pana Białkowskiego, podstarościego Bordziakowskiego, porąbali, Iwanickiego, woznicę pana Chrzanowskiego, gubernatora Skalskiego, postrzelili, Michała Wilka postrzelili, Wasyla Twardochleba porąbali, Fedka Szewcowego, Wasyla Ianczyszynego brata zbili i pobrali, do Kolendzian zaprowadzili, okowanych w indyą wrzucili i trzynaście niedziel trzymali w niewoli, Wasyla Twardochleba do Lublina wozili, koni dwanaścioro i wozów siedm

z prosem zabrali, do tych czas nie oddali.» Ad secundum: «słyszałem, że ośm smolaków państwo Strzemescy do lasów Dawidkowskich i Łosiackich z ludźmi swoiemi sprowadzili, lasy rąbali, do Kolendzian wozili.» Ad tertium: «słyszałem od ludzi, że w roku teraznieyszym pan starosta Hadziacki sam z ludźmi iezdził do lasów Dawidkowskich i dęby, iako i insze drzewa, kazał rąbać, do Kolendzïan wozić.» Ad quartum: «wiem o tym dobrze, że panowie: Popiel, Piotrowski, Kulczycki, szlachta z Tłusteńkiego, napadli pode wsią Łosiaczym orzącego Szymka Maydanikowego parobka, spisami pobili, pięcioro koni zabrali i od swiętego Krzyża ruskiego przez całą iesień roku przeszłego trzymali.» Ad quintum concordat cum suprascriptis testibus, że szlachta tkacza zbili. Laboriosus recognoscens, ignarus litterarum, signum crucis posuit +.

Quintus testis, laboriosus Iaśko Mularczuk, post praestitum iuramentum recognovit ad primum: «słyszałem, że gromada Kolendziańska napadła na grunt Dawidkowski, pana Białkowskiego porąbali, Iwanickiego postrzelili, Michayła Wilka postrzelili, Wasyla Twardochleba porąbali, Fedka Szewcowego, Wasyla Ianczyszynego brata pobili, zbitych do Kolendzian pobrali i przez niedziel trzynaście w więzieniu trzymali, Wasyla Twardochleba do Lublina wozili państwo Strzemescy, koni dwanaścioro i wozów siedm z prosem zabrali i do tych czas nie oddali.» Ad secundum ignorat. Ad tertium ignorat. Ad quartum concordat cum primo et secundo testibus. Ad quintum concordat cum suprascriptis testibus. Laboriosus recognoscens, ignarus litterarum, signum crucis posuit +.

Sextus testis, laboriosus Prokop Dryszczowski, post praestitum iuramentum recognovit ad primum: «słyszałem, że szlachta i ludzie dworscy państwa Strzemeskich na grunt własny Dawidkowski napadli, pana Białkowskiego porąbali, Iwanickiego postrzelili, Michayła Wilka postrzelili, Wasyla Twerdochleba porąbali, Fedką Szewca, Wasyla Ianczyszynego pobili i do Kolendzian zaprowadzili, tam więzili niedziel trzynaście, Twardochleba do Lublina wozili państwo Strzemescy, koni dwanaścioro i wozów siedm z prosem zabrali i do tych czas nie oddali.» Ad secundum: słyszałem, że państwo Strzemescy smolaków sprowadzili i przy tych smolakach lasy Dawidkowskie i Łosiackie kazali rąbać, do Kolendzian wozić.» Ad tertium: «słyszałem, że pan Strzemeski sam, zebrałszy poddanych swoich, iezdził do lasów Dawidkowskich i kazał dęby rąbać, i insze drzewa, i do Kolendzian wozić w tym roku.» Ad quartum: «słyszałem,

że parobka z Łosiaczego pobito, tylko nie wiem kto.» Ad quintum concordat cum suprascriptis testibus. Laboriosus recognoscens, ignarus litterarum, signum crucis posuit +. Lukas Przyłucki, castrensis capitanealis Camenecensis Podoliae subdelegatus iuratus, manu propria.

Responsoria ex reatu magnificorum Tarłów, capitaneorum Goszczynensium, contra actoratum magnificorum Strzemeskich, capitaneorum Hadziacensium, ex mente decreti castrensis capitanealis Camenecensis Podoliae, feria secunda post festum Sanctorum Trium Regum, anno praesenti 1747, lati, conscripta.

Ad 1. Iako świadek wie: iż ludzie iaśnie wielmożnych ichmościów państwa Tarłów, starostów Goszczyńskich, na żadne grunta Kolendziańskie, iako strona zarzuca, nie naieżdżali i broni z sobą żadney nie mieli, ani za granicę nie przechodzili, tylko na swoim własnym gruncie Dawidkowieckim, który wielmożni ichmość państwo Strzemescy, przestąpiwszy granicę prosem i żytem gwałtownie zasiali, będąc bez żadney broni, z wozami, toż proso i żyto, iako z prawdziwego gruntu Dawidkowskiego, zabierali, a to: prosa kop 30, żyta kop 4; a pszenicy nie brali, żadnych tumultow i krzykow nie robili, i owszem, na tymże własnym gruncie Dawidkowskim, z rozkazu wielmożnych ichmościów państwa starostów Hadziackich, ludzie, też wozy napadszy, ludzi postrzelali, a innych pobili i do więzienia pobrali i sekwestrowali przez niedziel 12, iako swiadczy pobitych ludzi obdukcya, i natenczas iegomość pan Rudzki, kommissarz, na tym mieyscu nie był.

Ad 2. Iako świadek wie: iż dowiedziawszy poddani Zbrzezcy i Dawidkowieccy, że ludzi w polu niesłusznie pobito i do więzienia z chudobą zabrano, ludziom na iarmark z Tłusteńkiego przyieżdżaiącym za swoię krzywdę koni sześcioro i wozów cztery zabrali, o czym się dwor dowiedziawszy, oddać wkrótce wszystko rozkazał.

Ad 3. Iako świadek wie: iż iegomość pan Rasiewicz na drodze żadnych ludzi nie łapał, ani zasadzek nie czynił, ale wielmożni ichmość państwo starostowie Hadziaccy, sprowadziwszy smolaków, przy tychże smolakach, podwody ze wszystkich wsiów swoich zebrawszy, lasy Dawidkowskie w pień ciąć kazali i drzewo zabierać; a iak smolacy poszli, wozów się kilka ieszcze w lesie pozostało, które iegomość pan Rasiewicz zastawszy w lesie, oneż zabrał, ale nie wiązał ani gąb zatykał i nie bił,

których przyprowadziwszy do Zbrzezia, dobrowolnie w areszcie przytrzymano, nie w żadnym więzieniu, póki by wielmożni ichmość państwo Strzemescy ludzi Zbrzezkich przy prosie zatrzymanych z więzienia nie oddali, i tychże w dni kilka wypuszczono.

Ad 4. Iako świadek wie: iż ludzie Łosiaccy i Dawidkowscy maiąc swoię krzywdę, którym na gruncie Łosiackim przez szlachtę z Tłusteńkiego, gwałtownie z rozkazu wielmożnych państwa Strzemeskich napadaiącą, konie z pługow pozabierano, bez rozkazu dworskiego konie i wozy za swoię krzywdę w lesie Dawidkowskim własnym zabrali, o czym się dwór dowiedziawszy, zaraz oddać rozkazał.

Ad 5. Iako świadek wie: iż drugim razem żadnego prosa nie brano, ani na pole wyieżdżano

Ad 6. Iako świadek wie: iż szlachta Zbrzezcy żadnego Ilka Krzywoszyikę, poddanego z Tłusteńkiego, na drodze nie łapali i nie więzili, tylko złodzieia Kowalczuka, który komorę wykradł w Dawidkowcach, w teyże komorze złapano i do Zbrzezia przyprowadzono; tenże ma teścia w Kolendzianach i krewnych żony swoiey, a iest sam prawdziwy poddany Zbrzezki, który kilka razy siedział na garło w Kamieńcu.

Ad 7. Iako świadek wie: iż szlachta Zbrzezka i chłopi, Pańkowi, parobkowi arędarskiemu, na drodze koni nie brali i onego nie łapali, ale koni parę z wozem bosym arędarza Skalskiego, przez wielmożnych państwa Strzemeskich w Tłusteńkim na drodze zabrane, w lesie Dawidkowskim przy pniu odebrali iako swoie.

Ad 8. Iako świadek wie: iż Ilka Krzywoszyię z Tłusteńkiego nikt ani zabierał, ani widział w Zbrzeziu.

Swiadkowie: iegomość pan Kobyliński, Maćko Sitnik, Woyciech Trybek, Maciy Szypkowski, Kość Gulin, Wasyl Nepop, Ian Rudzki.

Инквизицiи Каменецъ-Подольскаго гродскаго суда, № *4117*, № *пакета 3*.

CXXXVII.

Приговоръ къ повѣшенію крестьянина Тимоша кузнеца, виновнаго въ многочисленныхъ кражахъ; приговоръ этотъ заключаетъ въ себѣ и показанія Тимоша о его прежней жизни и похожденіяхъ. 1748 г., Января 20.

20 dnia Stycznia, roku Pańskiego 1748.

Sąd ziemski grodzki woiewodztwa Kiiowskiego, rozsądzaiąc propozycyie strony powodowey po roboczego Tymosza kowala inkarcerata do sądu swego uczynioną, zawiesiwszy tey sprawy rozsądzenie, naprzód do słuchania konfessat z tegoż Tymosza dobrowolnych przed zupełnym sądem zeznanych przystąpił, z których wysłuchanych y przez wszelkie circumstancie wyexaminowanych poniewaz iawnie pokazało się, iż tenże Tymosz rodem z Sieliszcz na Wołyniu, maiąc oyca y braci żywych, ieszcze tam zaczowszy uczyć się kowalskiego rzemiosła, z przyrodzenia z młodych lat skłonny był do kradzieży y różne rzeczy u różnych ludzi naprzód pomnieysze brał i ludziom szkodę robił; potym, że za te kradzież karano, uszedłszy z Sieliszcz na różnych mieyscach będąc iako to: w Chłapotynie, Sudełkowie, Sałpie, Hruszowie, Błudowie, Międzyrzyczu, Kotelni, Werbowey, Białopolu, Kordyszowce, Biliłowce, u różnych kowalów będąc, to za czeladnika nigdzie dla złodzieystwa drugo niemogł zabawić, tylko iak postrzegli y kare dali, z mieysca na mieysce musiał uchodzić, szkode robiąc y kradnąc u róznych, iako to koszule płótno u oyca y trzy wiązki podeskow w Sieliszczach, w Chłopotynie sto kóp gwozdzi gątowych, w Hruzce niby miał być przymuszony z dziewką szlub był wzioł y mieszkaiąc z nią trzy niedziele, uciekł od niey y ukradł w Sieliszczach zębow bronowych 20 y aż zabiegł do Kamionki za Połonne; tam z diakami się namowiwszy iednemi z Kamionki, drugiemi z Miropola, odbili loch u żyda y miod pili, a potym do Połonnego zabiegli y tam do cerkwi się dobrali, a ten Tomko kowal klucz zrobił do zamku cerkiewnego y tam wosk pokradli, tamci pouciekali a tego złapali inkarcerata, siedział tedy w kurdygardzie więcey iak rok, y potym go wypuscili z kurdygardy,

robił u kowala w Połonnym za czeladnika, ukradł tedy kontusz y uciek na Maydan pana Ilińskiego pod Sokołow, tam ukradszy czapkę y pas, uciekł aż do Kotelni, tam u kowala robił, y wziąwszy kożuch uciekł do Wierzbowy, tam ukradszy klacz w stadzie, przedał w Białym polu Parchomowi tkaczowi, a potym do Bieliłowki uszedszy, ztamtąd do Ryżkowiec, y maiąc pierwszą żonę tam z drugą dziewką wzioł szlub, poiowszy u Iwana Brody córkę, osiadł za kowala tam, niby gospodarstwa się chwyciwszy,—przez lato nie wycierpiał, ale namówiwszy się z popowiczem rodem z Chubkowa na imie Hryckiem, klacz ukradli u chłopa na imie Hrycka Udczyca, a przedtym popowicz w Andruszowce ukradł u popa zrżebca, y z temi zabiegszy do Chwastowa tam przedali klacz za pięć rublow, y te peniądze miał popowicz wziąć y ucic, a zrżebca wzieli do zamku y tego inkarcerata, który zachorował, musieli go wypuscić, y przyszedł do Ryszkowiec do żony, ten tedy pomieniony Hrycko zrozumiewaiąc że onego klacz zaprowadził, ukradł, prosił we dworze podstarosciego żeby go przytrzymać, on zważywszy umknoł na futor y tam leżał przez trzy dni, ztamtąd do Troianowa, y tam u Pawła słobodzianika krewnego tego popowicza został, który tylko za tamte klacz dał sukna na siermięgę kilkanaście łokci, y z tego w Żytomirzu kazał sobie zrobić sukmany, a z tamtąd powróciwszy powtórnie do Ryszkowiec, sekretnie u chłopa Iwana nieboszczyka, ieszcze na tenczas żyiącego, zmowiwszy się z nim, u onego na gumnie w sienniku leżał, y kilka dni go Iwan przechowywał, pili, iedli, a potym namówił go, że u człeka Ryszkowskiego na imie Neczipora Czapuna tenże Iwan ukradł klacz y w Beliłowie przedał, do krewnego swego w Czarnorudzie mieszkaiącego ten Iwan kradzione przewiozł, także rzeczy niektóre u Chweśka mielnika z Chubkowa do Wernyhorodka zbiegłego wiedział, iak pomieniony popowicz maiąc z nim komtelligencią do Troianowa prowadził y u Pawła słobodzianika na ustroniu pod lasem mieszkaiącego przechowywali y ukradszy klacz przedali do Korosteszowa; tandem tenże inkarcerat Tymko z Troianowa poszedł do Sosnowki, gdzie wzioł u iednego człeka Kolesnika pułtora sadła y kiełbas sześć, dwa kłębki wełny, miodu y łoszaka, u drugiego gancarza siermięgę, koszul dwie y płutna pas, u kowala także Sosnowskiego naczynie wszystkie kowalskie y te zawiozł do Prażowa, a potym dowiedzieli się ludzie Sosnowscy o kradzieży, poodbierali nazad, aż ten umknoł na zrżebcu do Ryszkowiec y chciał żone wykraść y podiachawszy pod dworską pasiekę y

oborę y poczoł iuż był z lochu wyprowadzać ule z pszczołami także owce a na wóz kłaść, a potym poszedłszy pod chałupę tam gdzie żona mieszkała przesłuchiwać do kradzieży; tandem postrzegli, za nim poczeli gonić,— pozrucał z siebie sukmany, uciekł; a te co za nim gonili sukmany pobrali y wóz z koniem, którego potym oddali do Sosnowki czyi był, a ten inkarcerat uciekaiąc w Nizgurcach u szlachcianki pokradł był iupeczkę, stążki, koronkę y inne rzeczy z tamtąd do Kasperowki, tam tedy był złapany y oddany tym u których konie pokradł, którzy ich szukali y teraz do sądu przywiedziony. A tak z tych wyżey wspomnionych circumstancyi zważaiąc że pomieniony Tymosz kowal inkarcerat z młodu od lat piętnastu z natury niepohamowane wyżey wyrażone niegodziwe, przykazaniu Pana Boga przeciwne, bliźnim bardzo szkodzące, prawem pospolitym zakazane obrzydliwe podczciwym ludziom y do wszelkiego zagradzaiące błogosławienstwa Pana Boga excessa y inkonweniencie, a zabiegaiąc, żeby insi odtym podobnych wstrzymywali się akcyi, ale z pracy rąk od Pana Boga naznaczoney dorabiali się, chwaląc tegoż pana, chleba i żeby tenże sam który zle robi y gwałci przykazanie Twórcy swego, w dalsze nie wpadł tym podobne grzechy y rospacze winom kryminalnym, cielesnym godnym smierci zawieszenia na szubienicy podległego tegoż Tymosza kowala być uznaie y nakazuie ażeby na konwykcie tych win na fundamencie prawa samo siódm poprzysięgli głowe onego na te rothę iako za takowę excessa, kradzieży smierci godzien); additur ministerialis; po którym iuramencie sąd onego na exekucią smierci obwieszenia na szubienicy do sądu mieyskiego Magdeburskiego odsyła. Potocki pisarz ziemski Kiiowski.

Книга Кіевская земская декретовая, 1715—1749 года, № 769; листъ 620 на оборотъ.

CXXXVIII.

Жалоба Овручскаго скарбника Антона Левковскаго на Смоленскаго обознаго Станислава Венцлавовича и другихъ лицъ о наѣздѣ на село Старые Веледники, различныхъ насиліяхъ, грабежѣ и насильственномъ увозѣ въ великое княжество Литовское всѣхъ тамошнихъ крестьянъ. 1750 г., Апрѣля 20.

Roku tysiąc siedmset piędziesiątego, miesiąca Aprilis dwudziestego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku iego królewskiey mości Owruckim, przede mną Stefanem Pułianowskim, namiesnikiem protunc grodzkim Owruckim, y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, Owruckiemi, comparens personaliter wielmożny pan Antoni Lewkowski, skarbnik Owrucki, swym y wielmożney ieymości pani Antoniny z Kozińskich Lewkowskiey, skarbnikowey Owruckiey, małżonki swey, niemniey wielmożnych ichmościow Władysława y Franciszki z Kwaśniewskich, primo Kozińskiey, secundo ad praesens voto Marchilewiczowey, Marchilewiczów, cześnikow Nowogródzkich, małżonkow, wsi Starych Wielednik comparenta iurisdatorow, imieniem, postrzegaiąc całości życia, honoru y fortuny swoiey, tudzież zapobiegaiąc niepraktykowanym w kraiu tuteyszym excessom y exorbitancyom, stosuiąc się do prawa pospolitego, o bezpieczeństwach w wolnym narodzie dobr y domow szlacheckich ostrzeżonego, niemniey o naiazdach y nasłaniach tychże domow severe opisanego, iakoteż do konstytucyi o wykotcach cudzych poddanych, z nieutulonym żalem nad denegracyą szlacheckiego honoru swogo, życia niebezpieczeństwem, oczewistą, stratą fortuny, przez niżey wyrażonych obwinionych tantam cladem ponoszący, uciekaiąc się ad asylum sanctae iustitiae, nie mogąc ad praesens z racyi nadwątlonego zdrowia occasione infrarcriptorum inculpatorum acta castrensia Moziriensia, uti proprii districtus, adire, przed aktami ninieyszymi, grodzkimi, Owruckimi, solennissimam zanosi manifestationem na-

przeciwko wielmożnemu iegomości panu Stanisławowi Węcławowiczowi, obożnemu Smoleńskiemu, iako panu dobr włości Kamienieckiey, in magno ducatu Lithuaniae, districtu Moziriensi, sytuowanych, quovis titulo iuris prasentaneo possessori, tudzież urodzonemu jegomości panu itidem Stanisławowi Węcławowiczowi, tychże dobr włości Kamienieckiey komissarzowi czyli gubernatorowi, cujusvis nominis Zawadzkiemu, rzeczonych dobr administratorowi, iakoteż ludziom poddanym włości Kamienieckiey, iussu, scitu et mandato wielmożnego oboznego Smoleńskiego, cum vario armorum genere, do osob kilkudziesiąt, ad violentam dobr wsi Starych Wielednik invasionem et subditorum, cum omni supellectili domestica eorundem subditorum, exflagellationem zgromadzonym y spędzonym, gwałt prawu pospolitemu czyniącym, po imionach y przezwiskach welmożnemu jegomosci panu oboznemu Smoleńskiemu lepiey wiadomym yznajomym (quorum statuitio przed sąd dla wskazania na nich win prawnych urget),—iż obwinieni, contempta lege pullica non observatoque jure vicinitatis et proximi, nie mając do manifestantow żadnego pretextu, iako za granicą z obwinionemi mieszkającyh, ale tylko podobno dufając w potencyą swoją, ducti appetitu alieni boni, śmieli y ważyli się pierwiey roku teraznieyszego tysiąc siedmset piędziesiątego w niedziele zapustną, to jest dnia ósmego Februarii, kozakow, z różnym orężem, do boju przysposobionym, ut dictum do osob kilkudziesiąt, z dwoma atamanami komendującemi y z kilkudziesiat wozami, na dobra wieś Wieledniki Stare, w possessyi wielmożnego comparenta będące, nasłać y najechać; którzy nasłani, in absentia protunc wdomu wielmożnego comparenta, najechawszy hostili modo, a zastawszy tylko wielmożną skarbnikową Owrucką, comparentis małżonkę, nie uważając na płeć białogłowską, rustica proli traxi, wielki tumult y hałas uczynili; gdzie wyszedszy ze dworu urodzony iegomość pan Piotr Niewmirzycki, chcący się dowiedzieć, co by był za tumult, tego obaczywszy ataman, komendę nad nieraz wspomnianemi nasłanemi mający, his formalibus zawitał: «nie przystępuy blisko, bo zginiesz!», potym tenże ataman y wyżwspomnianego urodzonego Nieumirzyckiego zuchwałemi pytał się słowy: «czy jest pani w domu, niech nam gorzałki wyniesie, a ieżeli nie, to z nią pokozacku pożartuiemy»; które słowa wielmożnego comparentis małżonka usłyszawszy, niepraktykowaną przestraszona wizytą, porzuciwszy dzieci y wszystek sprząt domowy, kryjomo ze dworu piechotą, salwując zdrowie y życie, do miasta Weleduik uciekać musiała; gdzie

superimmissi, przez pięć dni grasując w dobrach wsi Wielednikach Starych, ruchomość wszelką y samych poddanych Weledniekich vi et violentissimo modo pozabierali y do dobr wsi Lisztwina, attinencyi włości Kamienieckiey, o milę ode wsi Welednik będącey, zaprowadzili. Denique addendo peiora malis, anno eodem et mense, die vigesima sexta, w dzień wielkoczwartkowy, z większym jeszcze tumultem y halasem, już pod bytność wdomu wielmożnego manifestanta, naiechawszy reliqua supellectilia poddanych Wielednickich zabierać, dwor naszli, bydła rogate y nierogate, tak chlopskie, jako y dworskie, cyny, różne leguminy, omasty, zboża, przędziwa, y co tylko mogło się znaleźć zprzętu gospodarskiego, spichlirze poodbijawszy dworskie, z przechwałkami zabić samego comparenta, do tychże dobr Lisztwina z pomienionemi wykoconemi poddanemi pozapędzali y pozaprowadzali. A gdy już tak poddanych z żonami, dziećmi, końmi, wołami y całym ich sprzętem domowym przeprowadzili do włości Kamenieckiey, roboczy Stepan ociec, y Sawka syn, podczas tych rabunków do miasta Weledník uszli byli. y rozumiejąc, że iuż na tym się zkończyło, do domu swiego powrócili, iterum ciż violatores, z wykoconemi poddanemi Wielednickiemi, y tych przez gwałt, ile za niemi niechcących, zabiciem grożąc, pobrali, y całą wieś funditus zrujnowali. A gdy wielmożny comparens, gdy wrota do dworu wybijać y strzelać poczęli, z czyiego by to rozkazu czynili, wyszedłszy pytał się, ciż między siebie wielmożnego comparenta porwawszy, bili, szarpali, potrącali; widząc tedy manifestans tantam oppressionem, oboie z małżonką swoią y dziećmi, fuga salvando vitam, przez kładki do miasta Wielednik uciekać musieli, gdzie dzieci z kładek popadali y mało nie potonęli, poprzestraszali się y ciężko chorowali, z ktorego przestraszenia Bóg wie, ieżeli ktore non privabit vita. Ludzi służących porozpędzali, dwór spalić przechwalali się, a gdy w mieście Wielednikach, słysząc takowy zgiełk y tumult, na gwałt we dzwony uderzono, zajuszone chłopstwo te formalnie mówiło słowa: «niech dzwonią,—my będziemy po zamkach komornych dzwonili»; y tak wielmożnego comparenta ad ultimam substantiae przyprawiwszy perniciem, desertam ze wsi y dworu uczyniwszy Arabiam, z przechwałkami y odpowidziami odeszli. Ratione quorum praemissorum ac inpracticatarum violentiarum invasionumque, per inquisitiones in tractu iuris deducendarum, offerendo idem comparens jurevindicaturum, iterum iterumque quaeritur et manifestatur suo et nomine quorum supra, salva melioratione, aut per citationes

correctione, hanc manifestationem actis connotari prosił, co y otrzymał. Antoni Lewkowski Walewski manu propria.

Книга Овручская, гродская, записовая и поточная, 1750 и 1751 годовъ, № 3245, листъ 326 на оборотѣ.

CXXXIX.

Жалоба Винницкаго скарбника Стефана Потоцкаго, на вдову Кіевскаго ловчаго Северина Потоцкаго, по третьему мужу Лешницкую, объ угнетеніи ею крестьянъ въ Веледницкой волости. 1750 г., Октября 3.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego, miesiąca Octobris trzeciego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiey mości Owruckim, przede mną Stefanem Pułjanowskim, namiesnikiem protunc grodzkim Owruckim, y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, Owruckiemi, comparens personaliter wielmożny iegomość pan Stefan Potocki, skarbnik Winnicki, swym, y wielmożnych Seweryna, Iana, Iózefa, starościcow Lubelskich, Piotra Ignacego, podstolego Kijowskiego (Potockich)? imieniem, postrzegaiąc całości fortuny y substancyi swoiey y ichmościow braci swoich, widząc nieznośne oppressye poddanych swoich dziedzicznych włości Wielednickiey, od wielmożney ieymości obwinioney poczynione, stanowszy przed urzędem y aktami ninieyszemi, naprzeciwko wielmożney ieymości pani Maryannie z Koszakowskich primo voto Sewerynowey Potockiey, łowczyney Kijowskiey, secundo Lętowskiey, staróściney Owruckiey, tertio vero Lesznickiey, staróściney Żytomirskiey, wdowie, świadczy y manifestuie się y protestuie się w ten niżey opisany sposob y oto: iż ieymość obwiniona, nie postępuiąc sobie według prawa pospolitego y kondycyi opisanych, ale tylko in contemptum idąc onego, trzymaiąc miasto Wieledniki z attynencyami w possessyi swoiey, śmiała y ważyła się nad zwyczay y postanowienie powinności wyciągać u poddanych włości Wieled-

nickiey, to iest czynsze, osypy, danie miodowe, podorożczyzny wybierać, y w drogi niezwyczayne y dalekie wysyłać po kilka razy na rok, y insze podatki ustawiać na oppresyą, angaryzacyą poddanych, gdzie z uciemiężenia wielkiego y angaryzacyi ludzie z tey włości Wielednickiey precz uchodzić musieli, w czym modernus protestans przez te wymyślne podatki y powinności w fortunie y substancyi ponosili y ponosić muszą uszczerbki (co wszystko czasu prawa ieymości obwinioney inkwisycyą dowiedziono będzie). A zatym idem comparens, suo et nomine quorum supra, iteratis contra magnificam inculpatam manifestowawszy się vicibus, salva manente hujus manifestationis melioratione, auctione, diminutione vel per edendos citationes correctione, hanc vero, breviter scriptam, actis connotari affectavit, co y otrzymał. Stefan Potocki swym y braci swych imieniem.

Книга Овручская гродская, записовая и поточная 1750 и 1751 годовъ, № 3245, листъ 567 на оборотѣ.

CXL.

Отпускная, данная графомъ Адамомъ Тарломъ крестьянину Александру Лосевичу, вслѣдствіе желанія Тарла имѣть его священникомъ въ имѣніи своемъ Босырахъ. 1750 г., Сентября 23.

Actum Cameneci in positione judiciaria actorum terrestrium palatinatus Podoliae feria quinta post festum sancti Lucae Evangelistae proxima, anno Domini 1750.

Ad judicium actaque praesentia terrestria Camenecensia Podoliae. positionis judicariae, personaliter veniens generosus Lucas Rozniatowski obtulit eidem judicio et ad acticandum porrexit jus libertatis in rem Alexandri Łosiewicz ab illustri magnifico Adam Tarło capitaneo Gosztynensi datum, manu ejusque propria subscriptum et sigillo illius usitato communitum, introcontentum, tenoris spectantis: Adam, hrabia z Tęczyna y Cekaszowiec Tarło, Gozstynski, Brzegowski, Skalski etc. starosta, połkow-

nik woysk jego krolewskiey mości y rzeczy pospolitey regimentu pieszego łanowego, dobr Zbrzezia dziedziczny pan. Wszystkim w obec y każdemu zosobna wiadomo czynię, komu o tym wiedzieć będzie należało, a w szczegolności iaśnie wielmożnemu iegomości xiędzu Leonowi na Szeptycach Szeptyckiemu, biskupowi Lwowskiemu, Halickiemu y Kamieńca Podolskiego, opatowi Mieleckiemu, przy wyrażoney winney weneracyey moiey, tudzież y wielmożnym ichmościom xięży officiałom, dziekanom ritus graeci uniti, iako za rekomendacyą konsystorza Kamienieckiego zdolnego vel divina peragenda munusque sacerdotium obeundum Alexandra Łosiewicza prezentowałem na parochio w dobrach moich dziedzicznych Bosyrach w kluczu Zbrzezkim leżącą; a że do tak wysokiego stanu y godności tak synody prowincionalne iako y swięte synody poddanym ile dziedzicznym są przeszkodą, zaczym pomienionego Alexandra Łosiewicza z miasta Zbrzezia dziedzicznego moiego rodem pochodzącego, do tey tak dystyngwowaney godności nad wszelkie stany, bo ad regale sacerdotium aspiranta, wiecznemi czasu, zadosyć czyniąc świętym synodom, wolnym z poddanstwa czynię y uwalniam tak od wszystkich danin, czynszow y podatkow, iako też y od wszelkiego in genere et specie poddanstwa, wraz z sukcessorami iego, nic sobie samemu, ani sukcessorom, ze mnie pochodzącym, tak na niem, oraz y na iego sukcessorach, własności nic zostawuiąc, ale dla tego szczegulnie tak dystyngwowanego charakteru wolnym go czynię, wraz imieniem sukcessorow moich, wiecznemi czasy, wszelkie onera subditatus na osobie iego, iako na osobie sukcessorow iego praesenti recognitione kassując y annihilując, iako y ius subditatus, osobę moię concernens, na nic kassuię y annihiluię, wolnym go a iure meo y sukcessorow moich declarando; na co dla lepszey gruntownieyszey wiary recognistionem meam praesentem y to prawo oraz mu dane ręko moią własną podpisuię y pieczęcią zwykłą moią gabinetową ztwierdzam. Działo się w zamku Zbrzezkim, dnia dwudziestego trzeciego Września miesiąca roku tysiąc siedymset piędzesiątego. Adam Tarło S. G. B. S. P. R. P. (starosta Gozstynski, Brzegowski, Skalski, pułkownik rzeczy pospolitey), manu propria. Locus sigilli usitati in cerra rubra expressi. Post cuius suprascripti iuris libertatis ad acta iudicii praesentis ingrossationem originale eiusque offerenti est restitutum et cancellaria iudicii praesentis quietata.

Книга Каменецъ-Подольская, записовая и поточная, 1750 года, № 3711, листъ 618 на оборотѣ.

CXLI.

Отпускная отъ короннаго стольника Игнатія Гумецкаго крестьянину Василію Копейку. 1750 г., Ноября 29.

Feria quinta post festum immaculatae conceptionis Beatissimae Virginic Mariae, intra actum feria quinta post festum sancti Lucae Evangelistae proxima, anno Domini 1750.

Ad judicium actaque praesentia terrestria Camenecensia Podoliae personaliter veniens generosus Lucas Rozniatowski obtulit judicio praesenti et ad acticandum porrexit libertationem per illustrem magnificum Ignatium de Rychty Humiecki, dapiferum regni, in rem honesti Basilii Kopeyko, subditi villae Pokutyńce, datam, manu eiusque propria subscriptam et sigillo illius usitato communitam, introcontentorum, tenoris talis: Ignacy z Rycht na Czemiernikach y Sołopkowcach Humiecki, stolnik koronny, Bracławski, Lisiatycki etc. starosta. Zmiarkowawszy pobożne intencye Bazylego Kopeyka, dziedzicznego poddanego mego ze wsi Pokutynieckiey, w woiewodztwie Podolskiem leżącey, applikuiącego się ad statum spiritualem. że swóy umysł w skutecznym odebraniu pomienionego stanu na chwałę Boską udoskonalić pragnie, więc takowey jego wokacyi nie czyniąc impedymentu, uwalniam go z poddaństwa mego wiecznemi czasy, y żadney do niego y dzieci iego pretensyi nie mieć przyrzekam, którą to swoią libertacyą, dla większey wiary y waloru, przy zwykłey pieczęci moiei podpisuię się. Datt w Tynny, die vigesima nona nowembris, anno millesimo septingentesimo quinquagesimo. Ignacy Humiecki, S. K. (stolnik koronny), manu propria. Locus sigilli illius usitati in cerra rubra expressi. Post cuius suprascriptae libertationis ad acta iudicii praesentis ingrossationem, originale eiusque idem offerens ad se recepit et de recepto sibique restituto judicium praesens quietavit.

Книга Каменецъ-Подольская земская, записовая и поточная, 1750 года, № 3711, листъ 675 на оборотѣ.

CXLII.

Жалоба жены Брацлавскаго подчашаго Антонины Дубравской на дворянъ Волковскихъ о томъ, что они, во время крестинъ въ ихъ домѣ, въ видѣ шутки опоили на смерть табачной настойкой крестьянина жалобщицы. 1751 г., Іюля 27.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego pierwszego miesiąca Iulii dwudziestego siódmego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku iego królewskiey mości Owruckim, przede mną Stefanem Niewmirzyckim, namieśnikiem protunc grodzkim Owruckim, y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, Owruckiemi, comparens personaliter wielmożna ieymość pani Antonina Dubrawska, podczaszyna Bracławska, widząc oczewistą krzywdę, przez niżey mianowanych jchmość obwinionych w fortunie dziedziczney swoiy popełnioną, solenną zanosi, a prima notitia, protestacyą, przeciwko urodzonym ichmość panom Ianowi, oycu, Hrehoremu y Zofiey z Szkuratowskich, synowi y synowey, małżonkom, tudzież cuiusvis nominis drugiemu synowi,—Zaleszańskim Wołkowskim, w takowy sposób y o to: iż ichmośćie obżałowani, przyprowadzaiąc ex filiabus suis coniugibus neo natum usiebie w dobrach Paszynach ad fontem sacri sacramenti baptismi, solito more niektórych zaprosiwszy do siebie, gdzie y nieboższczyka Ihnata Wasilenka, poddanego dziedzicznego protestująceh się z dóbr Czyhirów, na też krzciny zaprosili, ac tandem samiż ichmość, zwyczainym trunkiem sobie podochociwszy, tegoż poddanego Ihnata Wasilenka recto cremato puro libere traktowali, inpost cum tabaco semipleno vaso infuso mixtoque cum eodem tabaco rectissimo, iedyne czyniąc z tego poddanego ludibria, coactive poddawszy, onemu wypić kazali, ex indeque tenże Ihnat Wasilenko, przez noc tamże w domu iehmość obżałowanych ciężko chorując, prawie bez czasu, subitanea morte, in aeviterna migravit saecula, zostawiwszy po sobie żonę, dzieci w sieroctwie niemałym, a wielmożney protestantce w pańszczyznie, czynszach, daniach niemały uczynili ciż ichmość oskarżeni detryment, co czasu prawa inkwizycyą dowiedziono będzie; a zatym eadem protestans contra generosos Wołkowskie, ratione indebitae laboriosi Ihnat Wasilenko, subditi

haereditarii de bonis Czyhiry, ad celebrandum sacri baptismi fontem invitationis, eundemque primum libere cremato recto, deinde mixto cum tabaco coactive tractationis, ex indeque fatorum subitaneorum eiusdem subditi causationis, relictamque ac minorennes in egestate desertationis, carentiam laboris, scilicet pańszczyzny, dani, czynszów et id genus magnificae protestantis ex his perpatratis injuriis ad damnum non modicum illationis, ac aliarum praetensionum. fusius per edendas citationes ac porrienda interrogatoria in ordine ad auscultandum testimonia et primendarum, iterum iterumque, cum salva reservata, si opus fuerit, melioratione, quaeritur et protestatur, exposcendo hoc totum actis connotari, quod et obtinuit. Antonina Dubrawska.

Книга Овручская гродская, записовая и поточная, 1750 и 1751 годовъ, № 3245, листъ 1124 на оборотѣ

CXLIII.

Дарственная запись отъ Житомирскаго войскаго Шиуса Ерлича Житомирскому же бурграбію Михаилу Тржецяку на двороваго мальчика Иванка, который, какъ видно изъ самаго акта, былъ подаренъ самому Ерличу дворяниномъ Хмелинскимъ безъ права передавать его въ третьи руки. 1752 г. Февраля 8.

Roku tysiąc siedmset piędziesiętego wtorego, miesiąca Februarii dwudziestego trzeciego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku iego królewskiey mości Żytomirskim, przede mną Michałem Piotrem de Macewicze Macewiczem, namieśnikiem protunc grodzkim starostwa Żytomirskiego, y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi Żytomirskiemi, comparens personaliter wielmożny iegomość pan Michał Trzeciak, burgrabia grodzki Żytomirski, tę donacyą chłopca, imieniem Iwanki, od urodzonego iegomości pana Iana Chmiclińskiego

wielmożnemu iegomości panu Piusowi Ierliczowi, woyskiemu Żytomirskiemu, darowanego, a teraz in rem et personam sobie comparentowi od wielmożnego iegomości pana Piusa Ierlicza, woyskiego Żytomirskiego, na tegoż chłopca, imieniem Iwanka, daną i służącą, ratione introcontentorum, ad acta praesentia castrensia Żytomiriensia per oblatam podał, de tenore tali: Ia niżey wyrażony daię skrypt na siebie wielmożnemu iegomości panu Piusowi Ierliczowi, woyskiemu Żytomirskiemu, na to, iż ia, maiąc darowanego sobie chłopca, imieniem Iwanka, od wielmożnego iegomości pana Michała Iakubowskiego, miecznika Nowogrodzkiego, brata moiego wuiecznego, wiecznemi czasy, iako dziedzicznego tegoż wielmożnego iegomości pana Iakubowskiego, tymże prawem y sposobem tegoż Iwanka wielmożnemu iegomości panu Piusowi Ierliczowi, woyskiemu Żytomirskiemu, ad vitae tempora wielmożnemu iegomości panu woyskiemu ustępuię y daruię, z tą prekawcyą, aby nikomu wielmożny iegomość pan woyski nie darował, ale in suis obsequiis miał y trzymał; ia zaś z własności tego chłopca wyzuwam się y ręką moią na rzetelność podpisuię się. Datt w Żapadyńcach, die decima secunda Ianuarii, millesimo septingentesimo quinquagesimo anno. J podpis ręki taki: Ian Chmieliński manu propria. A przypisek tegoż donatoryusza w te słowa: Lubo ta donacya non in forma prawa nastąpiła, iednak ią in robore trzymać declaruię y roborować pozwalam, oraz przy roboracyi, tak ad affectationem meam, iako też y wielmożnego iegomości pana woyskiego dobrodzieia, maią się podpisać przyiaciele, choć by y mnie, donatoryusza, nie było. Datt ut supra, y podpis tegoż iegomości taki: Chmieliński. A zaś redonacya od wielmożnego Piusa Ierlicza, woyskiego Żytomirskiego, in rem et personam wielmożnego Trzeciaka, podczaszego Czerniechowskiego, dana w te słowa: Tegoż samego chłopca Iwanka redonacyą czynię wielmożnemu iegomosci panu Michałowi Trzeciakowi burgrabiemu grodzkiemu Żytomirskiemu, y wiecznemi czasy ustępuię go y na to się dla lepszey wiary ręką moią własną podpisuię. Datt w Zapadyńcach, die octava Februarii millesimo septingentesimo quinquagesimo secundo anno. U tey redonacyi podpis ręki w te słowa: Pius Ierlicz, woyski Żytomirski, manu propria. Która to donacya, wraz z redonacyą, za podaniem wyszmianowaney osoby, a za moim urzędowym..... (окончанія нѣтъ, такъ какъ слѣдующій листъ книги вырванъ).

Книга Житомирская гродская, записовая и поточная, 1752 и 1754 годовъ, № 235; листъ 97.

CXLIV.

Инвентарь имѣнія Трехтемировскаго старосты Шеніовскаго, села Григоровки, съ исчисленіемъ крестьянъ и ихъ повинностей. 1752 г., апрѣля 24.

Roku tysiąc siedmset piędziesiątego drugiego, miesiąca Iunii dwudziestego szóstego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku iego krolewskiei mości Żytomirskim, przede mną Iozefem Trypolskim, cześnikiem Parnawskim, namiesnikem grodzkim Żytomirskim, y xięgami ninieiszemi grodzkiemi Żytomirskiemi, comparens personaliter szlachetny iegomość pan Szymakowski ten inwentarz dobr wsi Hrehorowki, na gruncie tychże dobr spisany y ręką wielmożnego iegomości pana Szeniowskiego, starosty Trechtemirowskiego podpisany, ad acta praesentia castrensia Żytomiriensia, per oblatam podał, de tenore tali: Inwentarz wsi Hrehorówki, zpisany na gruncie y zweryficowany w possessyą urodzonych ichmość panow Szymakowskich arędowną trzyletnią z posłuszeństwem oddany po święcie s. Woyciecha w pirszy poniedziałek, to iest dnia dwudziestego czwartego kwietnia tysiąc siedmset piędziesiętego drugiego roku. Primo Dymid Łoń, pańszczyzny dzień ieden, wołów dwa, czynszu groszy dwanaście, podoroszczyzny grzywien pięć, ralcu kopiiek cztery, orzechow garniec ieden, chmielu osmakę iedną, kur dwie, iaiec sześć, motek ieden; Stefan Domakow, pańszczyzny dzień, wołów dwa, czynszu grzywien dwanaście, podoroszczyzny grzywien pięć, ralcu kopiiek cztyry, orzechow garniec ieden, chmielu osmakę iedną, kur dwie, iaiec sześć, motek ieden; Tymosz .....pańszczyzny dzień ieden, wołow dwa, czynszu grzywien dwanaście, podoroszczyzny grzywien pięć, ralcu kopiiek (cztery), orzechow garniec ieden, kur dwie, iaiec sześć, motek ieden; Iwan Żuk, pańszczyzny dzień, wołow dwa, czynszu grzywien dwanaście, podoroszczyzny grzywien pięć, ralcu kopiiek cztery, orzechow garniec ieden, chmielu osmakę iedną, kur dwoie, iaiec sześć, motek ieden; Pawło Dżyłyn, pańszczyzny dzień, wołow dwa, czynszu grzywien dwanaście, podoroszczyzny grzywien pięć, ralcu kopiiek cztery, orzechow garniec ieden, chmielu osmakę iedną, kur dwoie, iaiec

sześć, motek ieden; Michayło Spiżowy pańszczyzny dzień, wołow dwa, czynszu grzywien dwanaście, podoroszczyzny grzywien pięć, ralcu kopiiek cztery, orzechow garniec ieden, chmielu osmakę iedną, kur dwoie, iaiec sześć, motek ieden; Daniło Iasenko, pańszczyzny dzień, wołow dwa, czynszu grzywien dwanaście, podoroszczyzny grzywien pięc, ralcu kopiiek cztery, orzechow garniec, chmielu osmakę, kur dwoie, iaiec sześć, motek ieden; Ostap Łomaczenko, pańszczyzny dzień, wołow dwa, czynszu grzywien dwanaście, podoroszczyzny grzywien pięć, ralcu kopiiek cztery, orzechow garniec ieden, kur dwoie, iaiec sześć, motek ieden; Iwan Czarny, pańszczyzny dzień, wołow dwa, czynszu grzywien dwanaście, podoroszczyzny grzywien pięć, ralcu kopiiek cztery, orzechow garniec ieden, chmielu osmaczką, kur dwoie, iaiec sześć, motek ieden; Niczypor Kokonik, pańczyzny dzień, wołow dwa, czynszu grzywien dwanaście, podoroszczyzny grzywien pięć, ralcu kopiiek cztery, orzechow garniec ieden, chmielu osmaczka iedna, kur dwoie, iaiec sześć, motek ieden; Wasyl Kusznirz, pańszczyzny dzień—wołow dwa, czynszu grzywien dwanaście, podoroszczyzny grzywien pięć, ralcu kopiek cztery, orzechow garniec, chmielu osmaka, kur dwoie, iaiec sześć, motek ieden; Hawryło Gruszecki, pańszczyzny dzień, wołow dwa, czynszu grzywien dwanaście, podoroszczyzny grzywien pięć, ralcu kopiiek cztery, orzechow garniec, chmielu osmaka, kur dwoie, iaiec sześć, motek ieden; Miszka Gruszecki, pańszczyzny dzień, wołow dwa, szynszu grzywien dwanaście, podorożczyzny grzywien pięć, ralcu kopiiek cztery, orzechow garniec, chmielu osmaka iedna, kur dwoie. iaiec sześć, motek ieden; Mikita Pałamarzow, pańszczyzny dzień ieden, wołow dwa, czynszu grzywien dwanaście, podorożczyzny grzywien pięć, ralcu kopiiek cztery, orzechow garniec ieden, chmielu osmaka, kur dwoie, iaiec sześć, motek ieden; Trochim Tysłęko, pańszczyzny dzień, wołow dwa, czynszu grzywien dwanaście, podorożczyzny grzywien pięć, ralcu kopiiek cztery, orzechow garniec ieden, chmielu osmaka, kur dwoie, iaiec sześć, motek ieden. Poiedynkowi: Andryi Makidonenko, pańszczyzny dzień—woł ieden, czynszu grzywien sześć, podorożczyzny grzywien pięć, ralcu kopiek cztery, orzechow garniec ieden, chmielu osmaka, kur dwoie, iaiec sześć, motek ieden; Lesko.... pańszczyzny dzień—woł ieden, czynszu grzywien sześć, podorożczyzny grzywien pięć, ralcu kopiiek cztery, orzechow garniec ieden, chmielu osmaka iedna, kur dwoie, iaiec sześć, motek ieden; Fedor Kuryszkow,

pańszczyzny dzień—wół ieden, czynszn grzywien sześć, podorożczyzny grzywien pięć, ralcu kopiiek cztery, orzechow garniec ieden, chmielu osmaka, kur dwoie, iaiec sześć, motek ieden; Chrycay, pańszczyzny dzień—wół ieden, czynszu grzywien sześć, podorożczyzny grzywien pięć, ralcu kopiiek cztery, orzechow garniec ieden, chmielu osmaka iedna, kur dwoie, iaiec sześć, motek ieden; Kondrat Bułdenko, pańszczyzny dzień—wół ieden, czynszu grzywien sześć, podorożczyzny grzywien pięć, ralcu kopiiek cztery, orzechow garniec ieden, chmielu osmaka, kur dwoie, iaiec sześć, motek ieden; Mika (sic) Łonenko, pańszczyzny dzień—wół ieden, czynszu grzywien sześć, podorożczyzny grzywien pięć, ralcu kopiiek cztery, orzechow garniec ieden, chmielu osmaczka iedna, kur dwoie, iaiec sześć, motek ieden; Semen Popowiczęko, pańszczyzny dzień—wół ieden, czynszu grzywien sześć, podorożczyzny grzywien pięć, ralcu kopiiek cztery, orzechow garniec ieden, chmielu osmaczka, kur dwoie, iaiec sześć, motek ieden; Maxym Wysoki, pańszczyzny dzień—wół ieden, czynszu grzywien sześć, podorożczyzny grzywien pięć, ralcu kopiiek cztery, orzechow garniec, chmielu osmaczka, kur dwoie, iaiec sześć, motek ieden; Iwan Czerwaczęko, pańszczyzny dzień—wół ieden, czynszu grzywien sześć, podorożczyzny grzywien pięć, ralcu kopiiek cztery, orzechow garniec ieden, chmielu osmaczka iedna, kur dwoie, iaiec sześć, motek ieden; Łucko Kowal, pańszczyczny dzień—wół ieden, czynszu grzywien sześć, podorożczyzny grzywien pięć, ralcu kopiiek cztery, orzechow garniec, chmielu osmaczka, kur dwoie, iaiec sześć, motek ieden; Radko: pańszczyzny dzień—wół ieden, czynszu grzywien sześć, podorożczyzny grzywien pięć, ralcu kopiiek cztery, orzechow garniec, chmielu osmaczka, kur dwoie, iaiec sześć, motek ieden; Michayło Kołkiszczko: pańszczyzny dzień—woł ieden, czynszu grzywien sześć, podorożczyzny grzywien pięć, ralcu kopiiek cztery, orzechow garniec, chmielu osmaczka, kur dwoie, iaiec sześć, motek ieden; Petro Kupopiczny, pańszczyzny dzień—wół ieden, czynszu grzywien sześć, podorożczyzny grzywien pięć, ralcu kopiiek cztery, orzechow garniec, chmielu osmaczka, kur dwoie, iaiec sześć, motek ieden; Iwan Worobięko, pańszczyzny dzień—wół ieden, czynszu grzywien sześć, podorożczyzny grzywien pięć, ralcu kopiiek cztery, orzechow garniec, chmielu osmaczka, kur dwoie, iaiec sześć, motek ieden; Semen Kucy, pańszczyzny dzień—wół ieden, czynszu grzywien sześć, podorożczyzny grzywien pięć, ralcu kopiiek cztery, orzechow garniec,

chmielu osmaczka, kur dwoie, iaiec sześć, motek ieden. Piesi: Wasyl Czerednik, pańszczyzny dzień, czynszu grzywien sześć, podorożczyzny grzywien pięć, ralcu kopiiek cztyry, orzechow garniec, chmielu osmaka, kur dwoie, iaiec sześć, motek ieden; Capicha wdowa, pańszczyzny dzień, czynszu grzywien sześć, podorożczyzny grzywien pięć, ralcu kopiek cztyry, orzechow garniec, chmielu osmaka, kur dwoie, iaiec sześć, motek ieden; Kulokaldycha, pańszczyzny dzień, czynszu grzywien sześć, podorożczyzny grzywien pięć, ralcu kopiiek cztery, orzechow garniec, chmielu osmakę, kur dwoie, iaiec sześć, motek ieden; Stecko, pańszczyzny dzień, czynszu grzywien sześć, podorożczyzny grzywien pięć, orzechow garniec, chmielu osmaczka, kur dwoie, iaiec sześć, motek ieden; Kuźma Buldęko, pańszczyzny dzień, czynszu grzywien sześć, podorożczyzny grzywien pięć, ralcu kopiiek cztery, orzechow garniec, chmielu osmaczka, kur dwoie, iaiec sześć, motek iedeu; Summy efficit: (poddanych) trzydzieści pięć, wołów czterdzieści pięć, czynszu grzywien trzysta, podorożczyzny grzywien sto sześćdziesiąt, ralcu kopiiek stoczterdzieści, orzechow garcy trzydzieści pięć, chmielu osmuch trzydzieści pięć, kur siedmdziesiąt, iaec dwieście dziesięć, motkow trzydzieści pięć. Kozacy, excypowani na wielmożnego iegomości pana starostę: Iacko Hołenko, wołow sześć, Hrycko Łomaka wołow cztyry, Iakim, wołow dwa, Makidon—wołow trzy, Kunach — wołow dwa, Iwan Spiżowy—wołow cztyry. Summaryusz rożney intraty, we wsi Hrehorowce wyprowadzoney, die vigesima tertia aprilis, millesimo septingentesimo quinquagesimo secundo anno. Pańszczyzny dni tysiąc siedmset piędziesąt, rachując dzień po kopiiek trzy, efficit rubli piędziesiąt dwa, grzywien pięć; czynszu całorocznego wynosi rubli trzydzieści; podorożczyzny całoroczney wynosi rubli szesnaście; za orzechow garcy trzydzieści pięć, rachując po kopiiek trzy, efficit rubel ieden, kopiiek pięć; za chmielu osmuch trzydzieści pięć, osmucha po grzywnie, rubli trzy, grzywien pięć; za motkow czterdziestopasmowych trzydzieści pięć, rachuiąc po kopiiek sześć, uczyni rubli dwa grzywna iedna; arędy karczemney roczney rubli sto dziesięć grzywna iedna kopiiek pięć; summa intraty rubli dwieście piętnaście grzywna iedna kopiiek pięć, rachuiąc na polską monetę uczyni złotych tysiąc siedmset dwadzieścia ieden y groszy dziesięć. Tę rzetelnie pokazaną y sprawiedliwie wyrachowaną, a oprocz tego niżey kondonacya jegomości panu possessorowi, ralcu należącego do skarbu, rubel ieden grzywien cztyry, kur siedmdziesiąt, po kopiiek dwię

rachuiąc, efficit rubel ieden grzywien cztyry, iaiec dwieście dziesięć, rachuiąc piętnaście po kopiice, grzywna iedna kopiiek cztery, płngow zaorki wiośniane, po grzywien trzy, rubli dwa grzywna iedna; też same zaorki iesienne, po grzywien dwie, rubel ieden grzywien cztyry; kosarżów sześćdziesiąt, po kopiek sześć zakos y obkos, rubli trzy grzywien sześć; zażynki, obżynki, zagrabki, obgrabki, to iest dni stoczterdzieści; rachuiąc dzień po kopiiek dwie, rubli dwa grzywien osim. Summy kondonowaney w gotowiznie rubli dwanaście, grzywien osim kopiiek cztery, to iest złotych polskich sto trzy y groszy sześć. Daruie się item temuż iegomości panu possessorowi, ktorę Bog wszechmogący corocznie przynosi y brzeg rybi, z ktorego powinność rybacka dla wygody dworowi pożytek przynosić zwykła. Sprawy y kunice, iakie tylko być mogą, iegomości panu possessorowi są pozwolone. Szarwarki dla reparacyi zwyczayney y tłuki takoż, bez uciemiężania; ktorzy puszczaią się oprocz dziesięciny pszczelney y gór kamiennych, do skarbu excypowanych. Opisanie powinności poddanych Hrehorowskich: każdy poddany, ciągły y pieszy, tak zimo iako y latem, po dniu tylko iednym każdego tygodnia odbywać ma pańszczyzny, czynsz zaś od pieszego grzywien sześć, od cięgłych, ktory ma woła iednego, takoż grzywien sześć, a kto ma parę wolow lub trzy, ten dać grzywien dwanaście będzie powinien, ktory zaś wołow cztyry lub pięć mieć będzie, ci po grzywien dwadzieścia y cztyry dadzą, a ci zaś, co po sześć wołow lub iako naywięcey wieć mogą, według ich zwyczaiu, trzy tylko ruble y grzywien sześć od nich należą; podorożczyzna od ciągłych po grzywien pięć, a od pieszych po grzywien dwie odbierać się ma; ralcu od każdego bez dystynckcyi po kopiiek cztyry należy, niemniey orzechow po garcu, po osmusze chmielu, lub po trzy kopiiek za orzechy, a za chmiel po grzywnie, iegomości panu possessorowi dokładać y płacić powinni, kur po dwie y po sześć iaiec, tudzież motkow dwudziestopasmowysh dwa każdy odprząść z przędziwa skarbowego powinen; oprocz pańszczyzny, zaorki, oborki, po dniu na wiosnę, po dniu w iesieni ciągli odbywać maią; zażynki, obżynki, zakoski, obkoski, zagrabki, obgrabki, za każde zosobna iegomości panu possesorowi poddani, inwentarzem tym podani, po dniu iednym odbywać powinni będą; szarwarki według zwyczaiu dawnego dla reparacyi grobel lub budynkow od gromady Hrehorowskiey należą; na strużę dzienno y nocno po iednemu w koley do dworu chodzić powinni, s pasieki do skarbu od poddannych Hrehorowskich z

pszczoł dziesiąty pień y oczkowego po kopiiek pięć, od ktorych brana dziesięcina być nie może, excypuie się y (do) iegomosci pana passessora należeć nie ma. Zasiew iesienny lub y wiosenny według regestrow gubernatorskich y indagacyi gromadzkiey od iegomości pana possessora należy (zależy?). Do arędy gromada powinna według dawnego zwyczaiu drwa odwozić y do młyna zboże na.... czasu niebezpieczęstwa y stróża do arędy być powinna. Ktory że to inwentarz, za podaniem y prozbą iegomości podawaiącego, a za moim urzędowym przyięciem, słowo w słowo do xiąg ninieyszych, grodzkich, Żytomirskich, iest ingrossowany.

Книга Житомирекая гродская, записовая и поточная, 1752 и 1754 годовъ, № 235, листъ 222 на оборотъ

CXLV.

Показанія свидѣтелей по дѣлу о незаконномъ разбирательствѣ управляющимъ мѣстечка Шатавы, шляхтичемъ Гаевичемъ, иска крестьянина изъ мѣстечка Балины къ крестьянину посторонняго владѣнія, коронаго мечника Гумецкаго. 1752 г., Іюня 12.

Interrogatoria ex actoratu illustris magnifici Humiecki, ensiferi regni, et aliorum, contra reatum magnificorum Lanckorońskich, ensiferorum Gostynensium, conjugum, vigore decreti officii castrensis, Camenecensis Podoliae in judiciis terminorum tactis, sub celebratione terminorum querelarum feria secunda post festum Conversionis sancti Pauli Apostoli, anno praesenti 1752 inter superius exoratas partes prolati sub cursu judiciorum terminorum querelarum feria secunda intra octavas festi Sacratissimi Corporis Christi Domini, anno eiusdem quo supra 1752, occasione equae cum hinnulo ac curru et vestis rusticalis ac aliorum rerum interceptarum conscripta.

1. Iako swiadek wie, słyszał albo widział, iż pracowity Wasyl Cewa, poddany Kuryłowiecki, na iarmark do Szatawy przyiachawszy, szwec

Baliński bez dania racyi onego infestował, upominaiąc się u niego kilka tynfów niby iemu winnych, o które zapozwał do dworu do wielmożnego iego mości pana Lanckorońskiego, miecznika Gostyńskiego.

2. Iako świadek wie etc: iż tenże pracowity Wasyl Cewa stanąwszy do dworu uskarżał się, że ten szwec niewinnie go infestuie; w niebytności zaś wielmożnego iego mości pana Lanckorońskiego, miecznika Gostyńskiego, iegomość pan Gaiewicz, miasta Szatawy dyspozytor, nie wysłuchawszy z obódwu stron pretensyi, woz, klacz ze żrebięciem, tudzież siorak, wor z chlebem, noż i siekierę kazał ludziom zabrać, i na tyle rekwizycyi tegoż poddanego nie wydano i te do tychczas trzymaią u siebie.

3. Iako świadek wie etc: iż tenże iego mość pan Gaiewicz przerzeczonego Wasyla Cewę przy zabraniu tychże rzeczy pobił i od nichże z ludźmi dworskiemi odpędził.

4. Iako świadek wie etc.: iż wyżrzeczony Cewa temuż szewcowi Balińskiemu nic nie był winien, ani w żadnei robocie miał z nim współkę.

Testes: Hryor kozak, Stefan kozak, W. Czarkowski.

Inquisitio ex parte illustris magnifici Humiecki, ensiferi regni, contra magnificos Lanckoroński ac alios, ex mente decreti in iudiciis terminorum tactorum sub celebratione terminorum querelarum, feria secunda post festum conversionis sancti Pauli Apostoli proxima, anno praesenti, inter partes easdem lati sub agitatione terminorum querelarum in castro Camenecensi feria secunda intra octavas festi Sacratissimi Corporis Christi Domini anno eiusdem celebratorum ex testibus fide dignis educta.

Primus testis, laboriosus Hryhor kozak, post praestitum iuramentum, recognovit ad 1: «wiem o tym, że Wasyl Cewa poiachał na iarmark do Szatawy i tamże na iarmarku swiec z Balina niesłusznie go infestował, chcąc u niego kilka tynfów wydrzyć niewinnie, i tam go na ten czas pozywał do dworu Szatawskiego tenże szwiec z Balina.» Ad 2: «wiem o tym dobrze, że Wasyl Cewa nic nie winien szewcowi Balińskiemu; i bywał nie raz w Kuryłowcach, a o żaden dług nie upominał się nigdy». Ad. 3: «słyszałem od Cewy Wasyla, że za pozwem we

dworze exkuzował się że go ten szwiec z Balina niesłusznie infestuie, gdzie gubernator Szatawski, nazwiskiem nie wiem iak się zowie, nie uważaiąc na exkuzę Wasyla Cewy, posłał ludzi na miasto i kazał zabrać Wasylowi temuż klacz z źrzebięciem w wozie, tudzież sirak, wor z chlebem, noż i siekirę; o tych rzeczach wiem dobrze, że są zabrane, i na rekwizycyą dworu naszego nie chciano te rzeczy oddać i do tych czas nie oddano». Ad 4 ignorat.

Idem ad responsoria, ad 1: «słyszałem o tym od Cewy, że go szwiec Baliński zapozywał do dworu Szatawskiego». Ad 2: «wiem o tym, że gubernator Szatawski sam kazał zabrać tego Wasyla klacz i inne rzeczy i do dworu Szatawskiego, a potym ze dworu ludziom Balińskim, iuż po odeiściu z tamtąd Wasyla Cewy, wydał też klacz z wozem i innemi rzeczami; Wasyl zaś Cewa nie rzucał sam swego noża na drodze ludziom Balińskim, bo z tym nożem do dworu przyiachał i tam mu dopiero wzięto». Ad 3: «wiem o tym, że gubernator Szatawski kazał zabrać pomienioną klacz, ale Wasyla Cewy nie bił.» Ad 4: «wiem o tym, że nic nie winien Wasyl Cewa szewcowi Balińskiemu.» Laboriosus recognoscens, ignarus litterarum, signum sanctae crucis posuit ✝.

Secundus testis, laboriosus Stefan kozak, post praestitum iuramentum, recognovit ad 1: «wiem o tym, że Cewa poiachał na iarmarek do Szatawy, i od niego słyszałem, że go szwiec z Balina niesłusznie infestował i pozywał do dworu Szatawskiego, chcąc niewinnie wydrzyć u niego kilka tynfów». Ad 2: «wiem o tym dobrze, że Wasyl Cewa nic nie winien szewcowi Balińskiemu, bo tego szewca u mnie kontusz blizko roku leżał w zastawie, a o tym długu nigdy nie spominał». Ad 3: «wiem o tym, że Cewa był we dworze Szatawskim i sam mi powiadał, że się tam exkuzował w tei napasci, ale pan gubernator, nie słuchawszy tego, kazał mu wziąć wóz z klaczą i z źrzebięciem, tudziez sierak, wor z chlebem, nóż i siekirę do dworu Szatawskiego, a potym ze dworu wydano szewcowi do Balina, gdzie do tych czas są przytrzymane». Ad 4 ignorat.

Idem ad responsoria, ad 1 ignorat. Ad 2: «wiem tylko o tym, że do dworu w Szatawie go zabrali, alem to od niego samego słyszał»; ad reliqua eiusdem puncti ignorat. Ad 3: «słyszałem, że Cewie gubernator Szatawski kazał zabrać z wozem klacz i innemi rzeczami, ale nie wiem iak się zowie«; ad reliqua eiusdem puncti ignorat. Ad 4: «wiem o tym,

iakom pierwiei powidział, że Wasyl Cewa nic nie winien szewcowi Balińskiemu.» Laboriosus recognoscens, ignarus litterarum, signum sanctae crucis posuit +.

Thomas Rutkowski, castrensis capitanealis Camenecensis Podoliae subdelegatus iuratus, manu propria.

Инквизиціи Каменецъ-Подольскаго гродскаго суда, № *4119, пакетъ* № *2.*

CXLVI.

Показанія свидѣтелей по дѣлу жены Брацлавскаго каштеляна Констанціи Потоцкой съ арендным владѣльцемъ имѣнія ея Мушкарова, Велюнскимъ ловчимъ Даниломъ Савичемъ, о разореніи имъ этого имѣнія и угнетеніи тамошнихъ крестьянъ. 1753 г., Іюня 5—7.

A) Вопросные пункты и показанія свидѣтелей Потоцкой.

Interrogatoria ex parte et actoratu illustris magnificae Constantiae de Danilowicze ultimo voto Potocka, castellanae Bracłaviensis, ac aliorum, contra magnificum Danielem Sawicz, venatorem Vielunensem sub actu condescensionis feria quinta post Dominicam Exaudi anno praesenti 1753 (ex mente decreti officii pleni castrensis Camenecensis Podoliae feria secunda intra octavas festi sacratissimi Corporis Christi Domini anno elapso 1752 inter partes suprascriptas lati) in fundo bonorum villae Muszkarow agitatae ex testibus rei gestae bene gnaris et fide dignis hominibus conscripta, et propter auscultanda scrutinia officio condescensoriali porrecta.

1. Iako świadek wie, widział albo słyszał: iż wielmożny iego mość pan Sawicz stodołę dylowaną, która się przez nawalenie na nię gnoiu zawaliła, rozebrał i spalił.

2. Iako świadek wie etc.: iż tenże iego mość pan Sawicz podymnego od gromady wziąwszy złotych 3 i groszy 15, w Kamieńcu nie oddał, które za przybyciem deputata z niemałą inszą expensą drugi raz płacić

musieli, a pierwsze przy nim zostało, i dali ieszcze kwitowego złotych 3 groszy 24.

3. Iako świadek wie, etc: iż tenże iego mość pan Sawicz u poddanych swoich skopszczyznę niesłusznie brał, iako to: u Daniła Antoniszego, 1749, prosa wzioł snopów 31, hreczki snopów 50.

4. Iako świadek wie etc.: iż wielmożny iego mość pan Sawicz naiąwszy tak do roboty, iako i usługi, tymże ludziom nie popłacił, to iest: Olexie Tkaczowi za robotę płótna nie dodał dwa szostaki bite, Wasylowi tegoż synowi za pasienie świni nie dał sieraka i koszuli co obiecał, Iakowowi Iuzka Szewca synowi za pasienie bydła nie dał złoty 1 groszy 6.

5. Iako świadek wie, etc.: iż tenże iego mość pan Sawicz przez złą suppozycyą na Iacka, u tego Iacka wziowszy niesłusznie owiec dwie i koz doinych trzy i iego kilka razy zbiwszy, ze wsi wygnał, przez co intrata upadała od niego należąca.

6. Iako świadek wie, etc: iż tenże iego mość pan Sawicz, uprosiwszy sobie, aby bydło i owce na folwark Bielecki przyięto, pastuchom nadgrodzić deklarował, za które przez całe lato pasienie, iako to: od krów i wołów numero 13—złotych 13, od iałownika 5—złotych 2 i groszy 15, od owiec i kóz doinych numero 29, po groszy 6—złotych 5 i groszy 24, od iałowych numero 44 a groszy 3—złotych 4 groszy 12, czego wszystkiego wynosi złotych 25 groszy 21, nie zapłacił.

7. Iako świadek wie, etc.: dawszy pieniądze gromada iego mości panu Sawiczowi na strużą na rok cały, każdy po złotych 2 i po kosarzu, a iego mość pan Sawicz naioł sobie parobka za te pieniądze, ten parobek od półroku uciekł, to gromada półroku znowu na strużą chodzić musiała.

Testes. Hryhor Soroczuk, Wasyl Mandryk, Michailo Ławryk.

A. Korytyński, manu propria.

Inquisitiones ex actoratu illustris magnificae Constantiae Potocka, castellanae Bracławiensis, ac aliorum, contra reatum magnifici Danielis Sawicz, venatoris Vielunensis, in termino condescensionis in fundo bonorum villae Muszkarow feria quinta post Dominicam Exaudi proxima anno praesenti millesimo septingentisimo quinquagesimo tertio ex mente decreti

officii pleni castrensis Camenecensis feria secunda intra octavas festi sacratissimi Corporis Christi Domini anno praeterito millesimo septingentesimo quinquagesimo secundo inter partes easdem pro condescensione lati agitatae, ex testibus rei gestae bene gnaris et fide dignis eductae.

Laboriosus Hryhor Soroczuk, subditus Muszkarovecensis, praestito corporali juramento, recognovit, quo ad primum: «iż stodołę z Myszkowa starą, dyle, krokwie i słupy do Muszkarowa na folwark za życia świętei pamięci iaśniewelmożnego iego mości pana Potockiego, kasztellana Bracławskiego, sprowadzono, sprowadziwszy postawiono i połacono, i tak bez pokrycia rok cały stała; iego mość pan Sawicz, odebrawszy Muszkarów w possessyę swoią, widziawzy że nie nakryta stodoła była, kazał badyla nakosić i pokryć, po nakryciu tym wiatr napadł i wywrócił onę z racyi że drzewo strupieszałe było; i tak iego mość pan Sawicz widziawszy tę stodołę rozwaloną, kazał drzewo zgodnieisze rozebrać, z którego na koszarę i ostrożyny i do obory na reparacyą obrócił, resztę zaś kilka drzewa pod styrtę prosa kazał zchować i do tych czas znaiduie się; i to wiem, że nie kazał dobrego drzewa palić, tylko kawały takowe, które na nic nie zdały się». Ad. 2: «to wiem, że iego mość pan Sawicz odebrał od poddanych Muszkarowskich podymnego złotych 3, groszy 15, którego nie oddał deputatowi, i drugi raz musieli płacić, a te pieniądze przy nim zostały». Ad. 3: «wiem o tym, iż iego mość pan Sawicz u Daniła Antoniszego w roku 1749 wziął prosa snopów 31, hreczki snopów 50, dziesięciny snopowei z gruntu pustego po ludziach na słobodę zbiegłych». Ad. 4: «to wiem, iż iego mość pan Sawicz Olexie Tkaczowi za robotę płótna nie dodał dwa szostaki bite, Wasylowi tegoż synowi za pasienie świni nie dał sieraka i koszuli co obiecał, Iakóbowi Iuzka Szewca synowi za pasienie bydła nie dał złot. 1 gr. 6, co obiecał iego mość pan Sawicz». Ad. 5: «to wiem, że iego mość pan włożywszy na Iacka subpozycyą iakby miał ukraść berbenicę syra i masła z piwnicy, onego kilka razy i żonę bił, która kradzież nie pokazała na niego, i tak przez tę racyę owiec dwie i kóz doinych trzy iego wziął i ze wsi wygnał, których owiec i kóz do tych czas nie oddał». Ad 6 ignarus. Ad 7: to wiem, że dawszy pieniądze gromada iego mości panu Sawiczowi na strużą na rok cały, każdy poddany tak parowy iako i poiedynkowy i pieszy po złotych 2 i po kosarzu, w drugim roku possessyi iego mości

pana Sawicza, który naiął sobie parobka za te pieniądze, ten parobek od półroku uciekł, to gromada półroku znowu na strużą chodzić musiała. Jdem recognoscens, ignarus litterarum, signum sanctae crucis posuit +.

Laboriosus Wasyl Mandryk, subditus Muszkarovecensis, praestito corporali iuramento recognovit: ad 1 prout primus. Ad 2 et 3 prout primus. Ad 4 ignorat. Ad. 5: «to wiem że iego mość pan Sawicz na Iacka napaść wrzucił, iakby miał ukraść mu syra i masła, ale to się nie pokazało, bo i do przysięgi tegoż Iacka nie dopuścił, i tak przez tę racyę owiec dwie i kóz trzy wziął i do tych czas nie oddał». Ad. 6: «to wiem, że bydło na folwarku Bieleckim było przez lato, ale nie wiem iakim sposobem». Ad 7: «to wiem, że z gromady każdy poddany dał na strużą po złotych dwa i kosarzu, iego mość pan Sawicz naiął sobie parobka na tę strużą do usługi, który uciekł od półroku, a pańszczyzna dawszy pieniądze na cały rok, musiała półroku chodzić na strużą». Idem recognoscens, ignarus litterarum, signum sanctae crucis posuit +.

Laboriosus Michaiło Ławryk, subditus Muszkarovecensis, praestito corporali iuramento, recognovit: «wiem o tym, iż stodoła w Muszkarowie była ze starego drzewa, która niepokryta była przez rok i zgniło niektóre drzewo; iego mość pan Sawicz, obiąwszy w possessyę swoią Muszkarów, kazał był nakryć, gdy nakrył, wiatr zawalił i wywrócił; wywróconę stodołę widząc iego mość pan Sawicz, dylow kopę wybrawszy co lepszych kazał do spichlerza schować, z których za possessyi tegoż niektóre poginęły, niektóre też przy rumacyi iego mości pana Sawicza w spichlerzu zostały; to zaś wiem, że iego mość pan Sawicz nie kazał dobrego drzewa psuć na opał, tylko te, które się ni na co nie zdało, i owszem, co lepsze, to iest: krokwiny, słupy—na koszarę i obory obrócił, reszta zaś, to iest czwarta część, ieszcze w słupach stoi». Ad 2: «wiem o tym, że podymnego złotych 3 groszy 15 iego mość pan Sawicz wziął od gromady Muszkarowskiey, których nie oddał do kancellaryi, i my drugi raz musieli płacić iego mości panu deputatowi, a te pieniądze przy nim zostały». Ad 3: «iż u Daniła Antoniszego w roku 1749 brał dziesięcinę ze zboża, ale nie wiem wiele kop wziął». Ad 4 ignorat. Ad 5: «iż iego mość pan Sawicz, włożywszy napaśc kradzieży na Iacka, wziął mu owiec dwoie i kóz doinych trzy, których do tych czas nie oddał». Ad 6 igno-

rat. Ad 7: «to wiem, iż iego mość pan Sawicz, wziąwszy pieniądze od poddanych 12, od każdego po złotych 2 i po kosarzu na strużą na rok cały, aby sobie sobie naiął parobka do struży, którego gdy przyiął, pobył u niego półroku, na drugie pół roku uciekl, a iego mość pan Sawicz od półroku kazał gromadzie chodzić na strużą, i oni musieli odbywać, choć zapłacili». Isdem recognoscens, ignarus litterarum, signum sanctae crucis posuit +.

Ludovicus Olszewski, vicesgerens castrensis capitanealis Camenecensis Podoliae, manu propria.

Б) Вопросные пункты и показанія свидѣтелей Савича.

Inquisitiones ex parte et reatu magnifici Danieli Sawicz, venatoris Vielunensis, contra actoratum illustris magnificae Błocka (sic), castellanae Bracławiensae, ac aliorum, in termino condescensionis in fundo bonorum villae Muszkarow feria quinta post Dominicam Exaudi anno praesenti millesimo septingentesimo quinquagesimo tertio ex mente decreti officii pleni castrensis Camenecensis, feria secunda intra octavas festi sanctissimi Corporis Christi Domini anno praeterito millesimo septingentesimo quinquagesimo secundo inter partes easdem pro condescensione lati agitatae, ex testibus fide dignis, rei gestae bene gnaris eductae.

Laboriosus Wasyl Udud, subditus Muszkarovecensis, praestito corporali iuramento, recognovit ad 1: «to wiem, że była stodoła stara niepokryta, którą iego mość pan Sawicz nakrywszy, wiatr wywrócił, i tak drzewo, które się nie zdało ni na co, to kazał spalić, resztę co było dobrego—do dworu na ostrożyny i na koszarę i obory reparacyą obrócił». Ad 2: «to wiem dobrze, że podymnego złotych 3 groszy 15 iego mość pan Sawicz od gromady wziął, którego nie oddał do kancellaryi, a gromada deputatowi musiała zapłacić». Ad 3: «to wiem, że iego mość pan Sawicz kopczyznę z gruntu pustego od Iacka wziął, która mu nie należała, gdy były grunta puste po chłopach zbiegłych excypowane». Ad 4: ignorat. Ad 5: «to wiem, że Iackowi owiec dwie i kóz trzy iego mość pan Sawicz wziął, a to z racyi, że był na niego wrzucił napaść, iakoby miał wykraść ser i masło z piwnicy, ale to się nie pokazało.» Ad 6:

to wiem, że za struża iego mości panu Sawiczowi dała gromada każdy po złotych 2 i po kosarzu, za które naiął był sobie iego mość pan Sawicz na strużą do dwora parobka, który tylko służywszy tam półroku, uciekł, tak iego mość pan Sawicz przycisnął gromadę, aby do roku strużą odbywała. Isdem recognoscens, ignarus litterarum, signum sanctae crucis posuit +.

Laboriosus Wasyl Bairak, subditus Muszkarovecensis, praestito corporali iuramento, recognovit ad primum: «to wiem, że stodoła była nienakryta stara, którą iego mość pan Sawicz pokrywszy, wiatr wywróćił i niektóre drzewo połamał; iego mość pan Sawicz drzewo lepsze do staini. także na koszary i obory obróćił na reparacyą, drugie zaś ludzie poroskradali, insze zaś, które się nie zdało do budowania, w kawały połamane, we dworze spalono». Ad 2 ignatur. Ad 3 et 4 atque 5 ignorat. Ad 6: «to wiem, że za struża od gromady każdego gospodarza wziął iego mość pan Sawicz po złotych 2 i po kosarzu, na rok cały za te pieniądze naiął sobie parobka, który półroku wysłużywszy uciekł, i tak gromada drugie półroku musiała chodzić na strużą». Isdem recognoscens, ignarus litterarum, signum sanctae crucis posuit +.

Laboriosus Hryhor Soroczuk, subditus Muszkarovecensis, praestito corporali iuramento, recognovit: «to wiem, że stodoła byla stara nienakryta, tak iego mość pan Sawicz badyla kazał nakośić i nakryć, którą nakrytą w prędkim czasie wiatr wywrócił, drzewo zaś zgodnieisze—na reparacyą koszar i ostrożyny, tudzież do obory obrócone, resztę zaś strupieszałe nie wiem gdzie się podziało». Ad 2: «to wiem, że iego mość pan Sawicz podymnego złotych 3 groszy 15 od gromady wziął, którego nie oddał do kancellaryi, i tak gromada musiała drugi raz deputatowi płacić». Ad 3: «to wiem, iż iego mość pan Sawicz Danilowi Antoniszemu wziął skopczyzny z gruntów pustych prosa snopów 30, hreczki snopów 50». Ad 4: «to wiem, iż iego mość pan Sawicz Olexie Tkaczowi za robotę płótna nie dodał dwa szostaki, Wasylowi tegoż synowi za pasienie swini nie dał sieraka i koszuli co obiecał, Iakóbowi Iacka Szewca synowi za pasienie bydła nie dał złoty 1 groszy 6 co obiecał iego mość pan Sawicz». Ad 5: «to wiem, że iego mość pan Sawicz Iackowi wziął kóz trzy i owiec dwi, z racyi, że miał ukraść z piwnicy berberinę (sic) syra i masła, co się na nim nie pokazało, i za to żonę i iego samego bił i ze

wsi był wygnał iego mość pan Sawicz». Ad 6 prout primus et secundus. Isdem recognoscens, ignarus litterarum, signum sanctae crucis posuit +.

Ludovicus Olszewski, vicesgerens castrensis capitanealis Camenecensis Podoliae, manu propria.

Responsoria ex parte magnifici Sawicz ad pretensiones illustris magnificae de Daniłowicze ultimo voto Potocka, castellanae Bracławiensae, sub actu condescensionis feria quarta post Dominicam Exaudi anno praesenti 1753, ex mente decreti officii pleni castrensi Camenecensi Podoliae feria secunda intra octavas festi Sanctissimi Corporis Christi Domini anno elapso 1752 inter partes infrascriptas lati, in fundo bonorum villae Muszkarow agitatae.

Ad 1 punctum: «stodołę zastałem połaconą, którą straciwszy trzydziestu robotników kazałem za pańszczyznę oprawić i ukryć, która stodoła miała w sobie drzewo strupieszałe, iedno że ze starego z Miszkowskiei stodoły przestawiona była, a drugie że stała więcei iak rok nienakryta, tę wiatr zawalił i połamał, którą kazałem rozebrać; które zgodne było drzewo, tom kazał wziąć na koszarę i na ostrożyny do koszary i do obory na reparacyą, reszta zaś kilkoro drzewa, które pod prosem było konserwowane, i do tych czas znaiduie się».

Ad 2 punctum: «podymnego od gromady odebrałem złotych 3 i groszy pietnaście, lecz nie chcieli odebrać bez kotłowego, które ia z swoiei kieszeni zapłaciłem na septembrową ratę tynfa, tedy tego wytrąciwszy tynfa, zostanie do zapłacenia ode mnie złotych dwa groszy siedm.

Ad 3 punctum: «Daniło nie robił na ten czas pańszczyzny, a grunta orał bez opowiedzi dworskiei, dla tego wzięto dziesięcinę».

Ad 4 punctum: «na te zapłaty ludziom podstarości Węgoborski da exkuzę, gdyż on postanawiał, za co nie zapłacił».

Ad 5 punctum: «za Iacka nie chciała gromada ani nikt z gromady przysiądz, a ia miałem szkodę; potym on sam uciekł precz z gruntu i zostawił owce i kozy, ia za swoię szkodę wziąłem i kazałem przedać.

Ad 6: «to fałsz, żeby mi zapłacili strużą i chodzili znowu na nię, chyba po wyściu roku, na co ieżeli przysięgą, gotow kompensować, lecz

excypnię świadkow: Wasila Mandryka i Michała Ławryka, niech insi będą na te mieisce».

Daniel R. Sawicz.

B) Показанія Мушкаровскихъ крестьянъ объ отбытыхъ ими въ пользу Савича повинностяхъ и уплаченныхъ ему деньгахъ и даняхъ.—Перечень и оцѣнка перебора Савичемъ, противъ условій контракта, продуктовъ, денегъ и барщины.

Indagnationes praetensionum illustris magnificae Constantiae Potocka, castellanae Bracłaviensae, ex contractu ac possessione pululantium in termino condescensionis in fundo bonorum villae Muszkarow, feria tertia post Dominicam Exaudi anno Domini millesimo septingentesimo quinquagesimo tertio, ex mente decreti officii pleni castrensis Camenecensis Podoliae feria secunda intra octavas festi Sacratissimi Corporis Christi Domini anno praeterito millesimo septingentesimo quinquagesimo secundo inter partes easdem pro condescensione in ordine subsequenti calculationis lati, agitatae, ex communitate Muszkarovecensi excerptae et expeditae.

Laboriosus Wasyl Udud, subditus Muszkarovecencis, praestito corporali juramento, recognovit: «ia na parową pańszczyznę byłem podany przez lat trzy, od świętego Iura do świętego Michała Ruskiego po dni dwa, od świętego zaś Michała Ruskiego do świętego Iura w tydzień po dniu iednym, do dworu iego mości panu Sawiczowi pańszczyznę odrabiałem; w roku trzecim possessyi iego mości pana Sawicza od zaczęcia żniw aż do zakończenia onych po dni trzy w tydzień robiłem, a to za tłoki, zaorki, oborki i inne zwyczaine powinności; podrożczyzny przez dwa roki dałem złotych 16, osypu ięczmienia gieletek czterynaście, rogowczyzny złotych 14, gosztyny złotych 7, świńszczyzny groszy 24, chmielu gieletek trzy, siemienia konopnego półczwarta garca; i to wiem: Wasyl Demczuk bez całe lat trzy possessyi iego mości pana Sawicza pańszczyznę parową zimą po dniu iednym, latem po dni dwa odrabiał, danin zaś do dworu nie wiem wiele dał». Isdem recognoscens, ignarus litterarum, signum sanctae crucis posuit ✝.

Laboriosus Wasyl Bairak, subditus Muszkarovecensis, praestito corporali iuramento, recognovit: iż przez lat trzy pańszczyznę i inne powinności podobnież odrabiałem iako Wasyl Udud i inni parowi; pszczoł dałem

iego mości panu Sawiczowi dziesięciny z pasieki swoiei pni pięć, chmielu gieletek dwie, osypu gieletek 14, podrożczyzny złotych 16, rogowczyzny złotych 16, gosztyny złotych 7, siemienia konopnego garcy półczwarta, świńszczyzny groszy 24. Isdem recognoscens, ignarus litterarum, signum sanctae crucis posuit +.

Laboriosus Fedor Antoniszyn, subditus Muszkarovecensis, praestito corporali iuramento, recognovit: iż tenże Fedor pańszczyznę parową przez lat dwie, od ś. Iura do ś. Michała Ruskiego po dni dwa, a od ś Michała do ś. Iura po dniu iednym iego mości panu Sawiczowi odrabiał przez lat trzy, wydał iego mości panu Sawiczowi dziesięciny pszczelnei pni cztery, chmielu gieletek dwie, podrożczyzny złotych 14, osypu gieletek 12, rogowczyzny złotych sześć, gosztyny złotych sześć, świńszczyzny groszy 12, oczkowego złoty ieden, siemienia konopnego garcy półczwarta. Isdem recognoscens, ignarus litterarum, signum sanctae crucis posuit +.

Laboriosus Daniło Antoniszyn, subditus Muszkarovecensis, praestito corporali iuramento, recognovit: iż pańszczyznę przez lat trzy, latem od ś. Iura do ś. Michała Ruskiego po dni dwa, od ś. Michała do ś. Iura po dniu iednym w kóżdym roku i tydniu odrabiałem; podrożczyzny dałem przez lat dwie złotych 16, osypu ięczmienia geletek 10, żyta gieletek cztery, rogowczyzny złotych 10, gosztyny złotych 6, świńszczyzny groszy 12, chmielu geletek trzy, siemienia konopnego garcy półczwarta. Isdem recognoscens, ignarus litterarum, signum sanctae crucis posuit +.

Laboriosus Wasyl Mędryk, subditus Muszkarovecensis, praestito corporali iuramento, recognovit: tenże Wasyl parowy pańszczyzny przez trzy lata, latem po dni dwa, zimą po dniu iednym, tudzież zażynki, obżynki i inne powinności podług dawnego zwyczaiu odrabiał iako i inni; podrożczyzny dał złotych 14, osypu gieletek 14, rogowczyzny złotych 12, gosztyny złotych 4 groszy 15, świńszczyzny groszy 15, dziesięciny pszczelnei pień ieden, oczkowego złoty ieden groszy 18, chmielu gieletek dwie, siemienia konopnego półczwarta garca, chmielu w ten czas bywała gieletka po groszy dziesięć. Isdem recognoscens, ignarus litterarum, signum sanctae crucis posuit +.

Laboriosus Pańko Holius, subditus Muszkarovecensis, praestito corporali iuramento, recognovit: iż pańszczyznę przez trzy lata parową odbywał i odrabiał iako i inni parowi; podrożczyzny dał złotych 16, osypu gieletek 14, rogowczyzny złotych 5 groszy 19, gosztyny złotych 2 groszy

23, dziesięciny pszczelnei pni cztery, chmielu gieletek trzy, na tenczas była gieletka po groszy dziesięć, siemienia konopnego garcy półczwarta; i to wiem, że Wasyl Demczuk pańszczyznę odrabiał parową przez lat trzy i daniny oddawał. Isdem recognoscens, ignarus litterarum, signum sanctae crucis posuit +.

Laboriosus Hryhor Soroczuk, subditus Muszkarovecensis, praestito corporali iuramento, recognovit: iż pańszczyzny przez trzy lata, zimą po dniu iednym, latem po dni dwa, i inne powinności według dawnego zwyczaiu odrabiał za possessyi iego mości pana Sawicza; podróżczyzny dał temuż za dwa roki złotych 16, osypu gieletek 14. rogowczyzny złotych 6 groszy 15, gosztyny złotych 5 groszy 2, świńszczyzny groszy 12, chmielu gieletek 3, którego gieletka była po groszy 10, siemienia konopnego garcy półczwarta; i to wiem, że Wasyl Demczuk przez trzy roki całe pańszczyznę parową, iak i my, odrabiał, osypu iego mości panu Sawiczowi nie dał, ale odrobił złotych trzy w pierwszym roku za siedm gieletek, alias w drugim roku possessyi iego mości pana Sawicza, w trzecim zaś dał gieletek siedm osypu, chmielu także dał gieletek siedm i siemienia konopnego garcy półczwarta. Isdem recognoscens, ignarus litterarum, signum sanctae crucis posuit +.

Laboriosus Stefan Stologon, subditus Muszkarovecensis, praestito corporali iuramento, recognovit: iż tenże poiedynkową robił pańszczyznę przez lat trzy, latem po dni dwa, zimą po dniu iednym, i zażynki, obżynki, zakoski, obkoski, zagrabli, obgrabli, zaorki, oborki, i tłoki, i inne powinności, iak inni parowi i poiedynkowi odbywali i odrabiali; podróżczyzny dał złotych 8 iego mości panu Sawiczowi, osypu gieletek siedm, rogowczyzny złotych dwa, gosztyny złotych dwa groszy 15, świńczyzny groszy 12, chmielu gieletkę iednę, siemienia konopnego garniec i kwart trzy; i to wiem, że Wasyl Demczuk pańszczyznę parową przez całą possessyą iego mości pana Sawicza, iak inni, odrabiał i inne daniny z pary dawał, a po skończoney possessyi iego mości pana Sawicza umarł, i podróżczyzny dał złotych 16. Isdemrecognoscens, ignaruslitterarum, signum sanctae crucis posuit +.

Laboriosus Iacko Marusin, subditus Muszkarovecensis, praestito corporali iuramento, recognovit: iż pańszczyznę poiedynkową za possessyi iego mości pana Sawicza odrabiał i inne powinności, iako i inni; podróżczyzny z poiedynka dał za dwa roki złotych 8, osypu gieletek 8, rogow-

czyzny złotych 2, gosztyny złotych 1 groszy 16, chmielu gieletek dwie, siemienia konopnego kwart ośm; i to wiem, że Wasyl Demczuk pańszczyznę parową za possesyi iego mości pana Sawicza odrabiał i inne daniny dawał. Isdem recognoscens, ignarus litterarum, signum sanctae crucis posuit +.

Laboriosus Michaiło Ławryk, praestito corporali iuramento, recognovit: iż pańszczyznę odrabiałem przez dwa roki pieszą, zimą i latem, także i w trzecim roku; chmielu dałem geletek trzy, siemienia konopnego półczwarta garca, świńszczyzny i gosztyny wydałem złotych pięć; i to wiem, że Osadczucha, wdowa, za possessyi iego mości pana Sawicza przez lat trzy w tydzień po dniu iednym pańszczyznę pieszą odrabiała. Isdem recognoscens, ignarus litterarum, signum sanctae crucis posuit +.

Laboriosus Iuzko Szwiec, subditus Muszkarovecensis, praestito corporali iuramento, recognovit: «pańszczyznę pieszą przez lat trzy, zimą i latem po dniu iednym w tydzień, odrabiałem iego mości panu Sawiczowi; temuż ro(go)wczyzny dałem złotych 2 groszy 12, i świńszczyzny; i to przyznaię i wiem, że chłopiec mói, na imię Iakow Iuzka, pasł bydło u iego mości pana Sawicza, za które pasienie deklarował dać złoty ieden groszy 6, tych nie dał i przytrzymał u siebie; i to wiem, że Osadczucha wdowa za possesyi iego mości pana Sawicza przez lat trzy pańszczyznę pieszą odrabiała». Isdem recognoscens, ignarus litterarum, signum sanctae crucis posuit +.

Laboriosa Bebedzicha, vidua, praestito corporali iuramento, recognovit: iż pańszczyznę poiedynkową przez lat trzy, zimą po dniu iednym, latem po dni dwa, odrabiałam; podróżczyzny iego mości panu Sawiczowi dałam złotych ośm przez dwa roki, osypu gieletek siedm, rogowczyzny złotych 5, gosztyny złotych dwa, świńszczyzny groszy 25, siemienia konopnego garniec i kwart trzy; i to wiem, że Wasyl Demczuk pańszczyznę przez lat trzy parową odrabiał, podróżczyzny dał za dwa roki złotych 16, osypu gieletek 14, chmielu gieletek dwie i siemienia konopnego garcy półczwarta. Eadem recognoscens, ignara litterarum, signum sanctae crucis posuit +.

Laboriosus Olexa Tkacz, subditus Muszkarovecensis, praestito corporali iuramento, recognovit: iż pańszczyznę pieszą w trzecim rokn tylko po dniu iednym w tydzień odbywałem, a przez dwa roki nie byłem w Muszkarowie; i to słyszałem, że Osadczucha, wdowa, za possesyi iego mości pana Sawicza przez lat trzy w tydzień po dniu iednym pańszczyznę pieszą

odrabiała. Isdem recognoscens, ignarus litterarum, signum sanctae crucis posuit ✝.

Nobilis Ioannes Łempicki, praestito corporali iuramento, recognovit: iż będąc na czyńszu za possessyi iego mości pana Sawicza, dałem za dwa roki czyńszu onemu złotych dwanaście. Isdem recognoscens, ignarus litterarum, signum sanctae crucis posuit ✝.

Ludovicus Olszewski, vicesgerens castrensis capitanealis Camenecensis Podoliae, manu propria.

Summaryusz percepty prowentów wsi Muszkarowa, przez iego mości pana Sawicza wybranych przez lat trzy, sub actu condescensionis spisany 1753.

In anno 1749.

	Złot.	Grosz.
Pociężnych numero 11 robiło, od ś. Iura do ś Michała Ruskiego po dni dwa, a od ś. Michała do ś. Iura po dniu iednym, efficit dni numero 880, a groszy 8 . . .	234	20
Pieszych robiących przez rok cały po dniu iednym, a Michaiło Ławryk od ś. Michała po dni dwa, których było czterech, efficit dni 236, a groszy 6	47	6
Dziesięciny pszczelnei wziął pni cztery, a złotych 7 .	28	—
Chmielu wziął gieletek numero 11, a groszy 15 .	5	15
Intraty facit in anno 1749 .	315	11

In anno 1750.

Posiężnych numero 11 robiło, od ś. Iura do ś Michała Ruskiego po dni dwa, a od ś. Michała do ś. Iura po dniu iednym, efficit dni numero 880, a groszy 8 . . .	234	20
Pieszych robiących przez rok cały po dniu iednym, a Michaiło Ławryk od ś. Iura do ś. Michała po dni dwa, których było czterech, efficit dni 236, a groszy 6 . . .	47	6
Podróżczyzny od pociężnych	74	6
Osypu gieletek numero 66, za 7 rachuiąc złotych 3, efficit .	28	10
Rogowszczyzny	46	10
Gostyny	28	16

	złot.	grosz
Swińszczyzny	2	6
Dziesięciny pszczelnei pni 6, a złotych 7 . . .	42	—
Oczkowego	2	21
Chmielu gieletek 11, a groszy 15	5	15
Siemienia konopnego garcy 17, a groszy 4 . .	2	8
Intraty fuit in anno 1750 .	513	22

In anno 1751.

Pocięźnych parowych numero 8, kóżdy robiący od ś. Iura do ś. Michała Ruskiego po dni trzy, a od ś. Michała do ś. Iura po dniu iednym, efficit ieden dni 108, a ośmiu efficiunt dni 864, dzień a groszy 8	230	12
Poiedynkowych numero 3, każdy robiący od ś Iura do ś. Michała Ruskiego po dni dwa, a od ś. Petra do ś. Pokrowy po dni 3, a od ś Michała do ś. Iura po dniu iednym, efficit ieden dni 93, a trzech efficiunt dni 279, dzień a groszy 8.	74	12
Pieszych numero 4, każdy robiący od ś. Petra do s. Pokrowy po dni dwa, a od ś. Pokrowy do ś. Petra po dniu iednym, efficit ieden dni 65. a czterech efficiunt dni 260, a groszy 6, efficit	52	—
Podróżczyzny wybrano	76	—
Osypu wybrano gieletek 68, a gieletek 7 po złotych 3 .	29	4
Rogowego wybrano	48	—
Gostyny	26	—
Swińszczyzny	3	6
Pasieki pni cztery, a złotych 7	28	—
Oczkowego	3	3
Czynszu od szlachcica Klepickiego	12	—
Chmielu gieletek numero 11, a groszy 15 . .	5	15
Siemienia konopnego garcy 17, a groszy 4, efficit .	2	8
Intraty fuit in anno 1751 .	590	—

Summaryusz intraty całei co wybrał iego mość pan Sawicz iunctim zebrana wynosi:

In anno 1749 . .	315	11

		złot	grosz
In anno 1750	. .	513	22
In anno 1751	. .	590	—
Facit	. .	1419	3

Augustinus Korytyński, manu propria.

Summaryusz intraty trzyletnei wsi Muszkarowa, przez iego mości pana Sawicza wybranei, sub actu condescensionis feria quinta post Dominicam Exaudi proxima anno praesenti 1753 spisany.

In anno 1749.

Poddanych ciąglych sześciu, każdy robiący przez cały rok na tydzień po dniu iednym, efficit ieden—złotych 13, groszy 26, sześciu efficiunt na rok dni 312, a groszy ośm .	83	6
Poddanych pieszych ośmiu, każdy robiący po dni iednym na tydzień, efficit ieden dni 52, a ośmiu effeciunt dni 416, dzień a groszy sześć, efficit	83	6
Pasieki pni trzy dziesięcinnei, a złotych siedm, efficit .	21	—
Podatków żadnych ani osypów nie brałem z racyi karystyi in hoc anno 1749	—	—
	187	12

In anno 1750.

Poddanych parowych ośmiu, każdy robiący od ś. Iura do ś. Michała Ruskiego po dni dwa, od ś. Michała Ruskiego do ś. Iura po dniu iednym, efficit ieden dni 78, a osim efficiunt dni 624, dzień a groszy osim	162	8
Poddanych poiedynkowych dwóch, robiących od ś. Iura do ś. Michała Ruskiego po dni dwa, od ś. Michała Ruskiego do ś. Iura po dniu iednym, efficit ieden dni 78, a dwóch—dni efficiunt 156, dzień a groszy osim, efficit . .	41	18
Pieszych poddanych cztyrech, robiących przez cały rok po dniu iednym na tydzień, efficit ieden dni 52, a cztyrech efficiunt dni 208, dzień a groszy sześć . . .	41	18
Powozu każdy parowy po złotych osim, poddanych parowych ośmiu, efficit	64	—

	złot.	grosz.
Poiedynkowych poddanych dwóch, ieden a złotych cztyry, efficit	8	—
Rogowego zapłacili wszyscy poddani in eodem anno 1750	27	—
Gostyny owczei zapłacili wszyscy poddani . .	22	12
Swińszczyzny wybrano	2	6
Pni pasieki wzięto cztyry, pień a złotych 7, efficit .	28	—
Oczkowego	2	10
Chmielu gieletek dziewięć, gieletka a groszy dziesięć, efficit	3	—
Siemienia konopnego garcy 17, a garniec groszy 4, efficit	2	8
Osypu gieletek 63, za siedem rachuiąc po złotych 2 i groszy 16, efficit	22	24
	427	14

In anno 1751.

Poddanych parowych ośmiu, każdy robiący od ś. Iura do ś. Michała Ruskiego po dni dwa, od ś Michała Ruskiego do ś. Iura po dniu iednym, efficit ieden dni 78, a osim efficiunt dni 624, dzień a groszy osim, efficit . . .	162	8
Poddanych poiedynkowych trzech, każdy robiący od ś. Iura do ś. Michała Ruskiego po dni dwa, od ś. Michała Ruskiego do ś. Iura po dniu iednym, 78, a trzech efficiunt dni 234, dzień a groszy osim	61	22
Pieszych poddanych trzech, robiących przez cały rok po dniu iednym w tydzień, ieden uczyni dni 52, a trzech—dni 156, efficit	31	6
Podorożczyzny wybrano	72	
Osypu wybrano gieletek 67, za siedem rachuiąc po złotych 2 i groszy 16, efficit	24	2
Rogowego wybrano	30	—
Gostyny wybrano	26	—
Swińszczyzny	3	6

Pasieki pni cztyry	28	—
Oczkowego	3	—
Gieletek chmielu 11, gieletka a groszy 10 . .	3	20
Siemienia garcy 17, a groszy 4	2	8
	447	12

Daniel Sawicz.

Инквизиціи Каменецъ-Подольскаго гродскаго суда, № *4419*, № *пакета 1, 3 и 4.*

CXLVII.

Присяжныя показанія по дѣлу объ истязаніи Теребовльскимъ гродскимъ регентомъ Скоржевскимъ шляхтича Ортинскаго. Изъ показаній этихъ уясняется положеніе чиншевой шляхты и стремленіе землевладѣльцевъ къ полному ея закрѣпощенію. 1753 г., Октября 6.

A) Вопросные пункты и показанія свидѣтелей Скоржевскаго.

Interrogatoria ex parte et actoratu magnifici Alberti Skórzewski, regenti castrensis Trembowliensis, tum generosi Alexandri Kulczycki ac aliorum actorum, contra reatum nobilium: Ioannis et Georgii Ortyńskich, Ioannis et Martini Szczygielskich, Iosephi Szamlicki, Ioannis Koprowski, Iosephi Gostwicki, ex vi decreti officii praesentis in iudiciis terminornm tactorum sub celebratione terminorum querelarum, feria secunda ante festum sancti Nicolai Pontificis proxima anno elapso 1752 lati, sub cursu iudiciorum feria secunda post festum sancti Michaëlis Archangeli proxima anno praesenti 1753 conscripta et ad auscultanda testimonia ex testibus fide dignis porrecta.

1. Iako świadek wie lub słyszał: iż panowie Ortyńscy, Szczygielscy, Szamlicki, Koprowski i Gostwicki, mieszkaiąc we wsi Odryiowcach w dobrach wielmożnego iego mości pana Skórzewskiego na czyńszu i za rok cały czyńszu nie zapłaciwszy, z Odryiowiec do Kowalówki w nocy uszli.

2. Iako swiadek wie etc.: iż pan Ortyński, uciekłszy z Odryiowiec do Kowalówki, bywaiąc potaiemnie w Odryiowcach, chłopa Odryiowskiego, na imię Błażka, wykoczował, i tegoż Błażka wykoczowawszy, w Kowalówce u siebie z wozem przez niedziel dwie, czyli więcei, trzymał.

3. Iako świadek wie etc.: iż tenże pan Ortyński, siedząc w Kowalówce, przybrawszy sobie pana Koprowskiego, na pługi dworskie Odryiowskie w polu orzące ze śpisami i pistoletami napadszy, parobków i poganiczów od pługow poodganiali i onych byli by pobili, gdyby nie pouciekali, konia od pługa szablami odcięli i wzięli.

Testes: laboriosus Matwiei, laboriosus Iaśko.

Generosus Alexander Kulczycki, ignarus litterarum, signum sanctae crucis posuit +.

Inquisitiones ex parte magnifici Alberti Skórzewski, regentis castrensis Trembovliensis, tum generosi Alexandri Kulczycki ac aliorum actorum, contra reatum nobilium: Ioannis et Georgii Ortyńskich, Ioannis et Martini Szczygielskich, Iosephi Szamlicki, Ioannis Koprowski, Iosephi Gostwicki, ex mente decreti officii pleni, feria secunda ante festum sancti Nicolai Pontificis proxima, anno elapso 1752, sub cursu terminorum querelarum feria secunda post festum sancti Michaëlis Archangeli, anno praesenti 1753 celebratorum, expeditae.

Primus testis, laboriosus Matwiei, post praestitum iuramentum recognovit ad 1: «wiem o tym dobrze, że panowie: Ortyńscy, Szczygielscy, Koprowski i Gostkowski (sic), mieszkaiąc we wsi Udryiowcach iego mości pana Skórzewskiego, nie zapłaciwszy czyńszu w nocy pouchodzili do Kowalówki na mieszkania». Ad. 2: «wiem o tym, że pan Ortyński, uciekszy z Udryiowiec, potym bywał często w tych dobrach potaiemnie w nocy i chłopa Błażka z Udryiowiec wykoczował do Kowalówki, którego trzymał u siebie w Kowalówce przez niedziel blizko dwie z wozem». Ad 3: «wiem, że tenże pan Ian Ortyński, siedząc w Kowalówce, przybrawszy sobie pana Koprowskiego, na pługi dworskie Udryiowskie w polu orzące ze śpisami i pistoletami napadli, parobków i pogoniczów od pługow poodganiali i onych byli by bili, tylko pouciekali; konia od pługow odcieli i wzieli». Laboriosus recognoscens, ignarus litterarum, signum sanctae crucis posuit +.

Secundus testis, laboriosus Iaśko, post praestitum iuramentum recognovit: ad 1 concordat cum primo teste. Ad secundum concordat cum eodem. Ad 3 concordat itidem cum eodem. Laboriosus recognoscens, ignarus litterarum, signum sanctae crucis posuit +.

Tomas Rutkowski, castrensis capitanealis Camenecensis Podoliae subdelegatus iuratus, manu propria.

Б) Вопросные пункты и показанія свидѣтелей Ортинскаго.

Inquisitiones ex parte generosorum: Komarnicki, Ortyński et aliorum actorum, contra generosum Skorzewski, regentem castrensem Trembovliensem, citatum, vigore decreti castrensis Camenecensis Podoliae in iudiciis terminorum tactorum sub celebratione terminorum querelarum seu iudicii causarum, feria secunda ante festum sancti Nicolai Pontificis proxima, anno Domini 1752, inter partes superius expressas prolati, in cadentia terminorum querelarum feria secunda post festum sancti Michaëlis Archangeli, anno currenti 1753 agitantium, ex praevio iuramento modo infrascripto expeditae.

Primus testis, nobilis Michaël Biliński, praestito iuramento ad 1 recognovit: «wiem o tym dobrze, że pan Ortyński, mieszkaiący na czyńszu w Odryiowcach, wsi iasnie wielmożnego iego mości pana starosty Trembowelskiego, zapłaciwszy czyńsz wyniosł się do Kowalówki, a że oziminę miał na tymże gruncie Odryiowieckim, byłszy u mnie, ażebym poiechał do iego mości pana Skórzewskiego, upraszaiąc go, ażeby mu oziminę pozwolił tę zabrać, i nasamprzód dla dowiedzenia się o iego mości panu regencie poiechał do Odryiowiec, którego pana Ortyńskiego iego mość pan Skórzewski na drodze dobrowolnei pod lasem Sawinieckim napadszy, mówiąc te słowa: «wracai się ze mną, bo ci w łeb strzelę», gwałtownie wziął go do Sawiniec, a tak przyprowadziwszy do Sawiniec wsadził go do indyi, i tam siedział w indyi więcei iak godzina, potym kazałszy go wyprowadzić z indyi, dwom kazał go położywszy na ziemi trzymać, a dwom nahaiami bić, i tak słyszałem, że go trzy razy pokładano i bito okrutnie nahaiami, potym kazał obedrzeć z żupana, a tak wziąwszy żupan, konia z kulbaką i kańczuk, kazał go za furtę wytrącić, i tak żupan iako i

konia i kulbakie ze wszystkim trzyma u siebie dotychczas; i tom słyszał, że kiedy bito nahaiami pana Ortyńskiego, pan Skórzewski słowami zelżywemi mówił do Ortyńskiego: «żeś ty dla wykoczewania drugich iechał», ale gdy ten czynił relacyę, że dla dowiedzenia się tylko o bytności wielmożnego iego mości pana iechałem, tenże iego mość pan Skórzewski kazał go iednak bić, mówiąc te słowa: «przyznai się»; tom słyszał, że iego mość pan Skórzewski z tei raciy się rozgniewał i miał zawziętość na pana Ortyńskiego, że tenże Ortynski był na ten czas, iak Koprowski, szwagier, konia własnego swego z pługa iego mości pana Skórzewskiego odebrał, którego mu był kazał wziąć, że nie siedział pod nim». Ad 2: wiem o tym, że pan Ortyński okrutnie był zbity przez iego mości pana Skórzewskiego, bo od południa ledwo na noc, choć tak blizko, przyszedł do Sołodkowiec, a ztamtąd iuż dalei nie mógł iść piechoto, ale go na wozie do Kowalówki przywieziono; słyszałem, że tenże pan Ortyński z tego pobicia chorował, że go nie można było wieźć i do Kamieńca i prawie niebeśpieczny był życia, nawznak leżeć nie mógł, tylko na brzuchu; słyszałem, że szostak bity mu wzięto, ale potym ci, co go bili, z miłosierdzia mu oddali, ale pan Skórzewski nie widział tego»; ad reliqua ut in primo puncto recognovit. Ad 3: «słyszałem, że iego mość pan Skórzewski pana Szambeckiego, (Szamlickiego?) iak mu dziękował za siedzenie, kiiem bił i z chałupy zaraz wypędził, i słyszałem, że ze złości w gumno kazał mu zapędzić świnie». Ad 4: «wiem i słyszałem, że tak konia z kulbaką iako i zboże pana Ortyńskiego iego mość Skórzewski zabrawszy do tego czasu nie oddał; tego zboża miało być: żyta kop 28, pszenicy 18 kop zabranei, do żęcia ieszcze było na trzy kopy, te zboże iego mość pan Skórzewski, słyszałem, że swoim robotnikiem zbierał; ad reliqua ignorat. Ad 5: «wiem, że Ortyński kańczukami był okrutnie zbity; ad reliqua ignorat. Michał Biliński, manu propria.

Secundus testis, nobilis Petrus Kruszelnicki, praestito iuramento recognovit ad 1 et 2: «wiem o tym dobrze i iezdziłem z Ortyńskim dla dowiedzenia się, ieżeli iego mość pan Skórzewski znaiduie się u siebie, a gdy roziechałszy się z tymże, iego mość pan Skórzewski na dobrowolnei drodze pod lasem Sawinieckim napadszy na Ortyńskiego, kazał mu iechać z sobą do Sawiniec, a gdy się sprzyczał, iego mość pan Skórzewski dobyłszy pistoletu mówił te słowa do Ortyńskiego, że ieżeli nie poiedziesz, to ci w łeb strzelę, co uczynić musiał Ortyński; przyiechałszy do Sawiniec

kazał go wtrącić do indyi, a sam poszedł do dworu; po godzinie albo po dwóch przyszedłszy ze dwoma tenże iego mość pan Skórzewski, kazałszy ludziom swoim wyprowadzić z indyi pana Ortyńskiego, po trzy razy pokładaiąc okrutnie we dwóikę nahaiami zbił, potym obdarszy go z żupana, czapki, konia z kulbaką wziąwszy, za furtę go wytrącić kazał obdartego, szostak bity od Ortyńskiego wziąwszy, dał tym co go bili za pracę, nahai także tego czasu tegoż Ortyńskiego własny wziął; który Ortyński, okrutnie zbity i zsiniały, ledwie żyw przyszedł do mnie do Sołobkowiec, i widziałem, cały był żółty nahaiami, zsiniały i spuchły, po którego przyiechałszy brat, wziął go na wóz zbitego i zawiozł go do Kowalówki, i chorował czas niemały z tego zbicia; wiem, że tak konia z kulbaką iako i żupana iego mość pan Skórzewski panu Ortyńskiemu nie oddał». Ad 3 ignorat. Ad 4: «wiem, że żyta kop 28, pszenicy kop 18, resztę niedożętei, pana Ortyńskiego, iego mość pan Skórzewski zabrał i do tego czasu nie oddał, te zaś zboże ludzie iego mości pana Skórzewskiego zbierali». Ad 5: «wiem, że iego mość pan Skórzewski pana Ortyńskiego kańczukami we dwóikę kazał okrutnie zbić»; ad reliqua ignorat. Recognoscens, ignarus scribendi, signum sanctae crucis posuit +.

Dominicus Swaryczewski, castrensis capitanealis Camenecensis Podoiae subdelegatus iuratus, manu propria.

Инквизиціи Каменецъ-Подольскаго гродскаго суда, № *4120*, *пакетъ* № *1 и 2*.

CXLVIII.

Жалоба чиншевыхъ шляхтичей, живущихъ въ селѣ Городищѣ, на арендного владѣльца этого имѣнія Стефана Рышковскаго о принужденіи ихъ къ отбыванію повинностей и о различныхъ насиліяхъ. 1754 г., Февраля 5.

Roku tysiąc siedemset pięćdziesiątego czwartego, miesiąca Februarii piątego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w mieście iego królewskiey mości Żytomierzu, przede mną Iozefem Porczyńskim, namieśnikiem protunc grodzkim

grodzkim generału woiewodstwa Kiiowskiego, y xięgami ninieiszemi grodzkiemi comparens personaliter urodzony iegomość pan Iózef Bieńkowski, nomine et ex speciali commisso urodzonych ichmościów panów Iędrzeia Sikorskiego, Stefana Koroszczy, Alexandra Czułaiowskiego, Mikołaia Kluckowskiego, Iana Kulczyckiego, Iana, Bazylego i Iędrzeia Suskich braci między sobą rodzonych, sistendo coram actis castrensibus Kiioviensibus, postrzegaiąc całości chudoby i honoru urodzonych ichmościów wyżei wyrażonych, widząc niepraktykowaną krzywdę y uimę honoru szlacheckiego (iaką?) urodzeni Suscy ninieisi querulanci od urodzonego iegomości obwinionego niesłusznie poniesli, i zapobiegaiąc, ażeby takowemuż inni ichmość wyżei wyrażeni honoru chudoby i życia nie podlegali niebezpieczeństwu, quam solennissime przeciwko iegomość panu Stefanowi Ryszkowskiemu protestował i manifestował się o to: iż iegomość obwiniony maiąc sobie puszczone dobra wieś Horodyszcze rocznym kontraktem arędownym iedynie aby urodzeni żałuiący się podług opisania w inwentarzu czynsz zapłacili, a do żadnych nie pociągani byli usług, iegomość obwiniony nie uważaiąc na kontrakt i w nim opisanie, urodzonych żałuiących się niesłusznie i nienależycie do powinności zażywa, w drogi wysyła, exkuzuiących się że nie są puszczeni do żadnych usług, iedynie do oddania czynszu, biie, chudobę zabiera, końmi ich iezdzi i gdzie się podoba ich własnemi posyła, na ostatek wziąwszy konia u urodzonego Bazylego Suskiego ninieiszego querulanta wypraszaiącego się z podróży, którego posyłał na Ukrainę o mil kilkadziesiąt, na kilkakrotną ustną i listowną wielmożnego iegomość pana Wawrzyńca Potockiego podstolego Żytomirskiego nie oddał rekwizycyą i dotychczas u siebie trzyma; i nie contentuiąc się ieszcze niesłusznie wziętym koniem, umyślnie urodzonych quorumvis nominum Ihornickiego i Iankowskiego na opressyą szlachecką przyiął i spędziwszy gromadę całą wsi Horodyszcza z temiż ichmościami przysposobionemi, nocną porą na chałupę tegoż urodzonego Suskiego napadł, chcący go w ręce dostać, który iakimści sposobem, iuvantibus superis, in pedibus querendo salutem, z pomiędzy ludzi wymknął się do brata swego chałupy, rozumieiąc że tam przed złością iegomości obwinionego ochronić się może, ale iegomość obwiniony a malis procedenda in peiora, chcąc swoie koniecznie zawzięte wykonać chęci, do drugiei za nim gonił chałupy, gdzie w koło kazawszy ludziom otoczyć contra decentia status nobilitaris, iako w naiwiększym poszlakowanych excessie, dobywać chałupę i drągami rozwalać kazał, z

gołą szablą przyganiaiąc ludzi, w którym attaku roboczego Iakowa Iaremęka poddanego Horodyskiego, nie chcącego nacierać, szablą włeb uderzywszy na troie złamał, potem chcący bardziei zachęcić ludzi, z tem się po kilkakrotnie oświadczał, że iak mi ich dostaniecie, spust ieden i drugi gorzałki wystawić każę, a urodzonym Ihornickiemu i Iankowskiemu czerwony złoty za fatygę deklarował. W kilka godzin tego attaku, przyszedłszy sama ieimość obwinionego żona, palić koniecznie usiłowała, którą słysząc urodzeni Suscy zawziętość, do ostatnich sił bronili się, tę sobie zakładaiąc propozycyę, wolemy tu poginąć, niżeli się na oczywiste honoru i życia podać niebezpieczeństwo; widząc iegomość obwiniony, że lubo drzwi powybiiali, ściany drągami powywalali i krwią sieni ociekły, a iednak nie poddaią się, chłopom odstąpić kazał, odgrażaiąc się, że się nigdzie przede mną nie skryiecie, połapawszy kiimi pobić każe i zapłacę; które pogróżki do skutku przywodząc, ludzi kilkunastu po szlakach porozstawiał, a urodzonym Ihornickiemu i Iankowskiemu całą noc po wsi chodzić kazał, aby koniecznie gdzie kolwiek spotkawszy się połapali; przed którym niebezpieczeństwem urodzeni Suscy lasem noc całą śniegiem brnąwszy uszli, porzuciwszy wszystkie sprzęty domowe w chałupie i dotychczas po ludziach tułaią się; a zatem, idem comparens, nomine quorum supra, tam de nocturna invasione domus nobilitaris atque aliis praetensionibus in foro iudicii iudicialiter proponendis iterum atque iterum contra magnificum inculpatum protestatur manifestaturque vicibus, prosząc hanc manifestationem actis connotari, co i otrzymał. Iózef Bieńkowski.

Книга Кіевская гродская, записовая и поточная, 1754 года, № 64; листъ 527.

CIL.

Жалоба Кременецкаго коморника Казимира Мысловскаго на Брацлавскаго скарбника Франциска Окнинскаго объ угнетеніи крестьянъ арендуемаго имъ селенія Василевки. 1754 г., Іюня 5.

Roku tysiąc siedmset piędziesiąt czwartego, miesiąca Iunii piątego dnia.

Na urzędzie grodzkim w mieście jego królewskiey mości Żytomierzu, przede mną Antonim Radwańskim, namiesnikiem protunc grodzkim

generału woiewództwa Kiiowskiego, y xięgami ninieyszemi grodzkiemi Kiiowskiemi comparens personaliter urodzony iegomość pan Franciszek Iezierski, nomine et ex commisso wielmożnego iegomość pana Kazimierza Mysłowskiego, komornika granicznego Krzemienieckiego, przestrzegaiąc wszelkiei całości substancyi i honoru tegoż wielmożnego pryncypała swego, quam solennissimam coram actis et officio merenti castrensi Kiiovensi naprzeciwko wielmożnemu iegomość panu Franciszkowi Okninskiemu skarbnikowi Bracławskiemu infert manifestationem idque in eum sensum: iegomośc pan obwiniony, wziąwszy kontrakt od wielmożnego pryncypała comparentis na lat trzy arędowny na dobra wieś Wasilówka, którym kontraktem opisał się corocznie wypłacić po trzy tysiące złotych polskich, którei należącei summy nie oddał, denique przez uciemiężenie pociągnienie nad inwentarz do różnych podatków i robocizn poddaństwo z dóbr wyż rzeczonych Wasylówki nie mało rozpędził i pozostałych resztę poddanych przez angaryzacyę wycisnąć usiłuie, szlachtę także, mieszkaiącą w tychże dobrach z łaski, niewinnie i niesłusznie napadaiąc na mieszkania, biie, kaleczy, do niezwyczainych i nieprzyzwoitych robocizn onych pociąga, grabi, licencyuie chudoby, konie, woły, zboża tak z gumien w snopach iako też z pól i szpichlerzów w ziernie zabierać i do siebie sprowadzać każe, przez co trzy części szlachty, która stante possessione iegomości obwinionego znaidowała (się), ad praesens namienionych wyniosła się z dóbr na dwór; łanów należących tako o zimym iako i iarym zbożem nie posiewał, na wsi pługów swoich dworskich i różnego drobiazgu folwarecznego iako to: krow, owiec, wieprzów et id genus (iako o tem kontrakt wyż wspomniany szerzei w sobie obmawia) nie zostawił, etiam na dwór i mieszkanie wielmożnego iegomości pana Franciszka Łaganowskiego, siostrzeńca manifestantis, nulla data ratione, nic sobie niewinnego, wiedząc o tem dobrze, że wielmożny Łaganowski żadnei powinności nie podlega, ponieważ z respektu w wyż rzeczonych dobrach wsi Wasilówce wielmożniego iegomości pana Mysłowskiego komornika granicznego Krzemienieckiego a wuia swego ma dla siebie wolne pomieszkanie, razy kilka napadaiąc i biiąc, odgrażaiąc, słowy nieprzyzwoitemi honor szarpał; his non contentus, ale, czyniąc na kontempt i dishonor comparentis pryncypała, powtórnie napadłszy na dwór sama wielmożna ieimość pani Okninska skarbnikowa Bracławska, gdzie wielmożnego iegomości pana Łaganowskiego łżyła, diffamowała, kiiem na ulicy biła, sam zaś wielmożny obwi-

niony z gołą szablą do tegoż iegomośći pana Łaganowskiego porywał się, rąbać chciał; niewypowiedziane i inne krzywdy szkody i opressye (które czasu prawa osobliwym reiestrem spisane remonstrabuntur) poczyniwszy, paenitus dobra zdozolował, a zatem idem comparens nomine cuius supra, ratione praemissorum omnium i o inne pretensye inquisitionibus deducendae iterum atque iterum contra eundem inculpatum świadcząc i manifestniąc się, prosił mnie urzędu hanc manifestationem actis connotari, co i otrzymał. Franciszek Iezierski.

Книга Кіевская гродская, записовая и поточная 1754 года, № 64; листъ 871 на оборотъ.

CL.

Жалоба Виского стольника Яна Хоецкаго на управляющаго имѣніями князя Іосифа Любомирскаго, Мальборгскаго подчашаго Богурайскаго, о самовольномъ увеличеніи инвентарныхъ повинностей при отдачѣ Хоецкому въ заставное владѣніе села Турбіевки. 1754 г., Іюня 25.

Roku tysiąc siedemset piędziesiąt czwartego miesiąca Iunii dwudziestego piątego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w miescie iego królewskiey mości Żytomierzu, przede mną Tomaszem Goszczyckim, subdelegatem przysięgłym, namieśtnikiem protunc grodzkim generału woiewodstwa Kiiowskiego, y xięgami ninieyszemi grodzkiemi, comparens personaliter wielmożny iegomość pan Lubicz na Choieczynie i Żytyńcach Choiecki, stolnik Wiski, zapobiegaiąc omnimodo integritati ac indemnitati fortunae suae, ne in post alicui subveniat damno, solenni in diligentia sui naprzeciwko iaśnie oświeconemu xięciu iegomości Iozefowi Lubomirskiemu, podstolemu wielkiego xięstwa Litewskiego, iako panu, tudzież wielmożnemu iegomość panu cuiusvis nominis Boguraiskiemu, podczaszemu Malborskiemu, ante hoc kommissarzowi

tegoż iaśnie oświeconego xięcia iegomości podstolego wielkiego xięstwa Litewskiego, skarży, żali i manifestuie się idąc in eum sensum o to: iż iegomość pan stolnik Wiski, maiąc kontrakt zastawny między iaśnie oswieconym xięciem iegomością podstolim wielkiego xięstwa Litewskiego z iednei a sobą comparentem z drugiei strony na dobra wieś Turbiowkę, tu w woiewodstwie i powiecie Kiiowskim leżące a do klucza Pawołockiego należące, spisany, in virtute którego kontraktu welmożny iegomość pan Boguraiski, podczaszy Malborski, ante toc kommissarz iasnie oswieconego xięcia iegomości podstolego Litewskigo komis sobie zlecony od tegoż iaśnie oswieconego pryncypała swoiego do podania dóbr onych maiący, który do dóbr tychże wsi Turbiiówki ziechawszy, pomienione dobra in possesionem ninieiszego manifestanta podał i inwentarz spisał; a że nadto przez spisanie swoie inwentarza poddanych dóbr tychże do większei pociągnął powinności, nie tak iako antecedenci possessores wsi Turbiiówki pociągali i używali, bo przed tem latem i zimą po dniu iednym onymże odrabiali, a teraz po dwa dni pańszczyzny i inne powinności odrabiać muszą, z racyi żeby tak znacznei summie dwudziestu siedmiu tysięcy złotych polskich danych na tę dobra należytą in eqnalitate uczynili correspondentio, których poddanych dóbr wsi Turbiiówki podług inwentarza sobie comparentowi podanego do powinności zażywaiąc, zaraz kilku po obięciu possessyi uciekło i więcei ieszcze uciekać zamyślaią, więc praecavendo idem comparens bezpieczeństwu i całości summy swoiei, że nie z racyi iakowei wielmożnego comparenta, ale z racyi uciemiężliwie w powinnościach inwentarza podanego przez wielmożnego iegomość pana Boguraiskiego, ante hac kommissarza iasnie oswieconego xięcia iegomości podstolego wielkiego xięstwa Litewskiego, poddani dóbr tychże pouciekali, iteratis vicibus in diligentia sui infert manifestationem, quam actis praesentibus connotari prosił, co i otrzymał. Ian Choiecki stolnik Wiski.

Книга Кіевская гродская, записовая и поточная, 1754 года, № 64; листъ 905.

CLI.

Жалоба князя Франциска-Фердинанда Любомирскаго на Пинскаго стольника Михаила Копыцкаго объ угнетеніи крестьянъ села Юровки. 1754 года, Іюля 30.

Roku tysiąc siedmset piędziesiąt czwartego miesiąca Iulii trzydziestego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w mieście iego krolewskiei mości Żytomierzu, przede mną Tomaszem Goszczyckim, subdelegatem przysięglym, namiestnikem protunc grodzkim generału woiewództwa Kiiowskiego, y xięgami ninieiszemi grodzkiemi Kiowskiemi, comparens personaliter urodzony iegomość pan Michał Wieniawski, nomine et ex parte iasnie oświeconego xięcia iegomości Franciszka Ferdynanda hrabi na Wiśniczu i Iarosławiu Lubomirskiego, Olsztyńskiego, Ryckiego etc. starosty, solennie naprzeciwko wielmożnym ichmość panóm Michałowi Kopyckiemu, stolnikowi Pińskiemu, dóbr wsi Iurówki do klucza Lubarskiego należącei, tegoż iaśnie oświeconego xięcia iegomości dziedzicznei, possessorowi, i Bartłomieiowi Przywidzkiemu cześnikowi Zatorskiemu, połowę tych dóbr Iurówki ex re wielmożnego iegomość pana Kopyckiego iako oiczyma swoiego trzymaiącemu, świadczył, manifestował i protestował się o to: iż pomienieni ichmościowie Kopycki i Przywidzki, otrzymawszy dobra wieś Iurówkę, nietylko poddanym w possesyi swoiei zostaiącym różne krzywdy i ciemiężenia czynią, do niezwyczainych robót przynaglaią i nad inwentarz pociągaią, pańszczyznę, którą co tydzień odbywana być powinna, umyślnie do pilnieyszego robocizny czasu, do sieiby, żniw i kosowicy zatrzymuią i w ten czas zarazem odbywać przymuszaią, przez co ludzióm omieszkanie w gospodarstwie i odpadnienie od chleba sprawuią przez zbyteczne do roboty przynaglenie, poddanych do ubostwa przywodzą, albowiem z tego przynaglenia ciągła niektórym odpadły, iako to: Iwanowi Stocykowi klacz i Wasylowi Kołomyicowi koń iednego dnia przy wożeniu pszenicy razem i siana pozdychały, a Tymoszowi Kuczerowi znużony w pługu koń morbicinio periit, i inni pódobneż ponieśli szkody, drudzy zaś bicia i różne angaryzacye cierpią; lecz i tem wielmożni obżałowani nie kontentuiąc się, poddanych

Lubarskich do possessyi swoiei nie należących uciemiężaią, a naibardziei iegomość pan Przywidzki krzywdzi i uciemięża: Ilka Kołomyica w podeszłym wieku zostaiącego, w własnym iego futorze, kazawszy ludzióm swoim z chałupy wyciągnąć, horrendissime zbił i tylko vix spirantem zostawił; Fedora Kołtuna od possessyi Iurowieckiei excypowanego, kazawszy do siebie pozywać. kilkanaście talerów bitych winy sine iusta ratione szczególnie przez zawziętość ku niemu violenter wziął i biciem wystraszył; futory ludzi mieiskich do possessyi nie podane, niekontentuiąc się wyznaczonemi sianożęciami, pokosił, a w stepie in supplementum pobliższych sianożęci kosić nie chciał, chociaż anteacti possessores i sami wielmożni obżałowani przedtem kosili; drzewa i chrusta po tychże futorach contra mentem inwentarza rąbać i pomienione futory dezolować ichmościowie odważaią się, szarwarków do grobli mieskiei (gdzie wolne mliwo dozwolone maią), także contra tenorem kontraktu i inwentarza, dawać nie chcą i inne krzywdy, wiolencye i praeiudicia czynią; o co wszystko modernus comparens, nomine quo supra, interatis manifestatur vicibus, prosząc actis connotari—co i otrzymał. Michał Wieniawski.

Книга Кіевская гродская, записовая и поточная, 1754 года, № 64; листъ 998.

CLII.

Донесеніе вознаго о видѣнномъ имъ опустѣніи мѣстечка Кодни, вслѣдствіе разоренія его владѣлицею Чацкою, по первому мужу Ганскою. 1754 г., Августа 8.

Roku tysiąc siedmset piędziesiątego czwartego miesiąca Augusti osmego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku iego krolewskiey mości Żytomirskim, przede mną Iozefem Trypolskim, czesnikiem Parnawskim, namies-

nikem przysięgłym grodzkim starostwa Żytomirskiego, y xięgami ninieyszemi grodzkiemi Żytomirskiemi, stanowszy oczewisto wozny generał woiewodztwa Kiiowskiego y innych opatrzny Piotr Zbrzycki in vim suae verae ac fidelis relationis, palam, publice, recognovit: iż on roku teraznieyszego tysiącznego siedmsetnego piędziesiątego czwartego, dnia siodmego Augusti, na affektacyą y prawną requisycyą wielmożnego iegomości pana Felicyana Głębockiego, podstolego Bracławskiego, maiąc przy sobie stronę szlachtę, urodzonych ichmościow panow Stefana Lipeckiego y Daniela Kaleńskiego, eo maioris ac evidentioris testimonii gratia sibi adhibitos, był w dobrach mieście Kodni, gdzie będąc, widział pieczysk z izb spustoszałych piędziesiąt chłopskich y pustek sześć, przez nieznośne krzywdy y uciemiężenia tąk (przez) wielmożną ieymość panią primo voto Hańską, chorążynę Żytomirską, iako też secundo voto wielmożnych Czackich, łowczych Wołyńskich, małżonkow, tudzież y wielmożnych ichmościow panow Franciszka, starosty Żerdolewskiego, Ianusza y Zacharyasza Hańskich, chorążycow Żytomirskich, braci między sobą rodzonych, ludzi poddanych dziedzicznyeh Kodeńskich porozpędzanych y przez tychże wielmożnych ichmościow panow izb porozbieranych y na swoy pożytek obroconych y popalonych, innych zaś y mieysca chleb zielem (?) pozarastałych, żey uznać niepodobna; domow Żydowskich porozbieranych y mocno zdezolowanych pustych pięć, pieczysk zaś z domow Żydowskich znayduie się cztery; winnic zruynowanych że wszystkim trzy; w innych zaś domach lubo się znaiduią gospodarze, to y te mocno poobdzierane y zpustoszone, zgoła całe miasto wniwec zruynowane y zdezolowane urzędownie oglądał; kture to zruynowanie y zdezolowanie mienił być wielmożny iegomość pan requirens przez tychże wielmożnych ichmościow panow possessorow przez różne angaryzacye y wymysły, poddanym czynione. A tak on, wozny, z tąż stroną szlachtą, oświadczywszy się, ztamtąd odiechał, y tu ad acta przybywszy, przede mnią urzędem prawdiwą uczynił y zeznał wizyi relacyą.—Wozny qui supra, scribendi ignarus, crucem posuit ┼.

Книга Житомирская гродская, записовая и поточная, 1752 и 1754 годовъ, № 235, листъ 1103.

CLIII.

Жалоба регента коронной канцеляріи Іосифа Дунина-Карвицкаго на уніатскаго намѣстника Кіевской митрополіи, Холмскаго епископа Фелиціана Володкевича, о наѣздѣ на имѣніе его село Телешовку и объ учиненныхъ тамошнимъ крестьянамъ истязаніяхъ. 1754 г., Октября 12.

Roku tysąc siedmset pięđziesiątego czwartego, miesiąca Octobris dwunastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku iego krolewskiey mości Żytomirskim, przede mną Iozefem Trypolskim, czesnikiem Parnawskim, namiesnikem przysięgłym grodzkim Żytomirskim, y xięgami ninieyszemi grodzkiemi Żytomirskiemi, comparens personaliter urodzony iegomość pan Maciey Antoni binominis Burbiński, iussu et ex speciali commisso iaśniewielmożnego iegomości pana Iózefa Dunina Karwickiego, regenta kancellaryi wielkiey koronney, pułkownika woysk iego królewskiey mości y rzeczypospolitey, solennissime swiadczył, manifestował się y protestował naprzeciwko iaśniewielmożnemu iegomości xiędzu Floryanowi Hrebnickiemu, archimandrycie Kiiowo-Pieczarskiemu, exarsze metropolity całey Russyi, assystentowi papiezkiemu, tudzież iasniewielmożnemu xiędzu Feliciusowi Wołotkiewiczowi, biskupowi Chełmskiemu, koadiutorowi metropolii Kiiowskiey, tudzioż urodzonemu iegomości panu Iozefowi Kamińskiemu, komissarzowi dobr tegoż iaśniewielmożnego iegomości xiędza metropolity Kiiowskiego, iakoteż Stefanowi Siborskiemu, komendę maiącemu nad ludźmi swywolnemi excessantami, na niżey wyrażone wiolencye, excessa y zaboystwo atamanowi,... kowi Wictorenkowi y innym excessantom y zaboycom, do osob siedmiudziesiąt y kilku, od tychże wyżey wyrążonych ichmościow obwinionych zesłanym, w ten niżey opisany sposob y o to: iż iaśnie wielmożny iegomość xiądz metropolita Kiiowski i iaśniewielmożny iegomość xiądz koadiutor teyże metropolii Kiiowskiei, nie uważaiąc na prawo pospolite y rigor, w nim de invasoribus rigide opisany y obostrzony, oraz nie maiąc żadnego pretextu y interessu do dobr wsi Teleszowki, dziedzicznych iaśniewielmożnego iegomości pana regenta koronnego, tu w woiewodztwie y powiecie Kiiowskim leżących, tak iegomości pana Kamiń-

skiego, komissarza swego, iakoteż wspomnianych kozakow y excessantow, na też dobra wieś Teleszuwkę, w spokoyney possesyi iaśniewielmożnego iegomości pana regenta koronnego będącą, bezprawnie y nienależycie do naiazdu śmieli y ważyli się immittere, ktorzy superimmissi, też dobra naiechawszy, przy tymże swoim niegodziwym naiezdzie ludzi, broniących dobr y fortuny pana swego, czterech horrendissime na smierć pozabiiali, to iest urodzonego Alexandra Iazwickiego, także roboczych: Iwana nazwiskiem Moskala, poddanego Teleszkowskiego, Iwana Troiana ze wsi Olszanki, kozaka, Chrycka Zakeszczenka z teyże wsi; innych poddanych dziewienciu, dziedzicznych tegoż iaśnie welmożnego iegomości pana regenta koronnego, tyrańsko, attestante visione, śmiertelnie poranili y pokaliczyli, ktorzy non sperant in vivis extasse, y tychże ludzi, pobitych, poranionych, ut iuris et moris est, do grodu dla obdukcyi ran y razów prowadzić było niepodobna dla tak ciężkiego zbicia y pokalaczenia. Po tey zaś takowey niegodziwey akcyi ciż sami excessanci y zabóyce, strwożeni y pro facto, niektorzy pouciekali, czterech zaś, uganiaiących się za ludźmi y więcey ieszcze ludzi zabiiać usiłuiących, sami poddani iaśnie wielmożnego iegomości pana regenta koronnego, gromada Teleszowska, w obronie życia swego połapali y zatrzymali. O co wszystko idem comparens, cujus supra nomine iteratis manifestowawszy się vicibus, deklaruie tegoż iasniewielmożnego pryncypała swego iure acturum velle, salva manente melioratione. Et in continenti stanowszy oczewiście wozny generał woiewodztwa Kiiowskiego y innych, opatrzny Chwedor Pirucki, in vim suae verae ac fidelis relationis, palam, publice, libereque recognovit: iż on roku teraznieyszego, tysiąc siedmset piędziesiątego czwartego, dnia dziewietnastego (sic) Octobris, maiąc przy sobie stronę szlachtę, ludzi wiary godnych, urodzonych ichmościow panow Fabiana Skopowskiego y Iozefa Pałuszowskiego, eo maioris ac evidentioris testimonii gratia sibi adhibitos, ad affectationem iuridicamque requisitionem iasniewielmożnego iegomości pana Iózefa Dunina Karwickego, regenta wielkiego koronnego, requrienta, był we wsi Teleszowce, gdzie będąc, widział y oglądał: nayprzod Michayła, Tytykowego ziencia, spisą w żywot smiertelnie pchniętego, aż ledkie wyskoczyło; drugiego Iwana Woropana, postrzelonego w pachwinę przy żywocie, gdzie y kula, y ten śmertelnie bez nadziei życia; trzeciego Stefana Szaraware, pchniętego spisą po boku po za skurą nawylot; czwartego Chwedora Chwedynę, pchniętego w bok spisą, głęboko na kilka calów, dużo słabego;

piątego Pawła Kozaka, pchniętego ztyłu spisą głęboko, podobno y wnętrzności ruszą się, dużo słabego, śmiertelnego; szostego Chwiłona Łyseńkiego, pchniętego spisą nad kolanem glęboko ledwie nie na wylot; siodmego Semena Szukalenka, postrzelonego pod kolanem w miękisz, gdzie kula została; ósmego Petra Kozaka, postrzelonego w plecy pod łopatką, gdzie kula została; dziewiątego Petra Kalenika kozaka, postrzelonego przez rękę prawą nad łokciem nawylot. Które to razy y rany ciż ludzie, poddani pokaliczeni, mienili sobie bydź zadane od wyżwyrażonych ludzi iaśniewielmożnego iegomości xiędza metropolity; co widziawszy tenże wozny y urzędownie oglądawszy, szlachtą, sobie przytomną, oświadczywszy się, ztamtąd odiechał y o tym przede mną urzędem prawdziwą swoię obdukcyi relacyą czyni y zeznaie. Et in verificationem praefatae horrendae necis idem comparens, prezentowawszy przywieziony chtrupów czterech, prosił mnie urzędu do proclamowania o przydanie woznego, którego ia urząd, annuendo affectationi, woznego generała Chwedora Pirowskiego przydałem, który, z przydania urzędowego a z powinności swoiey woznowskiey, według zwyczaiu y prawa, in praesentia urodzonych ichmościow panow Andrzeia Sokołowskiego y Gerwazego Czopowskiego y innych wielu szlachty, także rożney kondycyi ludzi, na rogach czterech miasta proclamował y do wiadomości doniosł, a ztamtąd powrociwszy, relacyą swoiey proclamacyï czyni y zeznaie, prosząc wraz z iegomością comparentem id totum actis connotari, co y otrzymali. M. Antoni Burbiński.+Wozny, qui supra, ignarus scribendi.

Книга Житомирская гродская записовая и поточная, 1752 и 1754 годовъ, № 235; листъ 1231.

CLIV.

Актъ судебной передачи имѣнія Оздютичъ, въ Луцкомъ повѣтѣ, изъ владѣнія жены Житомирскаго старосты Маріанны Лесницкой Холмскому земскому подсудку, Антону-Людвику Бонецкому, съ перечисленіемъ находящихся въ имѣніи крестьянъ и ихъ повинностей. 1755 г., Февраля 20.

Roku tysiąc siedmset piędziesiątego piątego, miesiąca Februaryi dwodziestego pierwszego dnia.

Na urzędzie grodzkim w zamku iego królewskiei mosci Włodzimirskim, przede mną Cypryanem Dąbrowskim, burgrabim Nurskim, namiesnikiem grodzkim burgrabstwa Włodzimierskiego, i xięgami ninieiszemi grodzkiemi staroscińskiemi, comparens personaliter urodzony iegomość pan Kasper Orchowski tę tradycyę w część Ozdziutycz pro re wielmożnego iegomosci pana Antoniego Ludwika Bonieckiego podsędka ziemskiego Chełmskiego przez urząd grodzki Chełmski expedyowaną, ad acta praesentia castrensia Vlodimiriensia per oblatam podał de tenore verborum tali: Actum in fundo bonorum villae Ozdziutycze in palatinatu Volhyniae districtu vero Vlodimiriensi existentium, casaque laboriosi Stephani Krawczuk, possessioni magnificae Lesnicka capitaneae Żytomiriensiae subiectorum, ibidem sita, feria quinta post dominicam invocavit quadragesimalem proxima, anno Domini millesimo septingentesimo quinquagesimo quinto, praesentibus generosis ac nobilibus Iozepho Zdanowicz, Victorino Maszewski, Gasparo Orchowski, Dominico Chrzanowski, Michaële Czarnecki, necnon ministeriali regni generali provido Luca Twardowski, authenticato iurato, actus praesentis apparitore. Officium castrense capitaneale Chełmense insfrasubscriptum, satisfaciendo muneri officii sui, ad officiosam iuridicamque magnifici Antonii Ludovici a Bończa Boniecki subiudicis terrae Chełmensae requisitionem exhibitionemque, processus plusquam sufficienter ex instantia moderni magnifici requirentis super relicta ac successoribus olim magnifici Alexandri Lesnicki capitanei Żytomiriensis ac aliis obtenti et praecipuae tam ultimariae condemnationis seu paenae banitionis perpetuae super sola magnifica Marianna de Kossakowskie Lesnicka capitanea Żyto-

miriensis in iudiciis ordinariis tribunaliis regni Lublinensibus die quinta mensis Octobris anno super elapso millesimo septingentesimo quinquagesimo quarto, in lucro tertio iterato, ultimariae innegotio vero principali, ratione convulsionis quadrinorum decretorum irritatae traditionis, nec non in lucro satisfactionis iisdem decretis in puncto extraditionis subditorum quinque una cum uxoribus, liberis ac tota supellectili eorum domestica, nec non Annae Saczykowska cum eius suppellectili seu solutionis taxae lege descripta terrae Chełmensiae servientium, refusione damnorum ac litis exponsarum restitutionisque verum circa irritatam traditionem interceptarum in paenis banitionum perpetuarum seorsivis obtentae et publicatae, quam decreti executorialis, Lublini in iudiciis ordinariis generalibus regni, sabbatho in crastino festi sancti Lucae Evangelistae anno eodem millesimo septingentesimo quinquagesimo quarto ex parte eiusdem magnifiici requirentis subsecuti, ad bona superis in actu expressa condescendit. Ibidemque fundata iurisdictione et per ministerialem actus praesentis apparitorem proclamata, urgente exposcente, que parte manuducente dispensanteque lege et praecipuae constitutione anni millesimi septingentesimi vigesimi sexti ad traditionem sortis ex bonis supradictis Ozdziutycze processui obnoxiis accessit et ad conscribendum inventarium sese contulit. Cuius inventarii tenor sequitur eiusmodi: Inwentarz części w possessyę wielmożnemu iegomości panu Bonieckiemu podsędkowi ziemskiemu Chełmskiemu podanei we wsi Ozdziutyczach będącei. Specifikacya poddanych: Paweł Maximczuk, półłannik, robi w tydzień od świętego Ierzego do Pokrowy Ruskiey z czym każą dni cztery, a od s. Pokrowy do świętego Ierzego dni trzy męskich, wołu ma iednego i kobyłę iedną, kur daie czworo; Semen Wolański, czetwertynnik, robi w tydzień od s. Ierzego do świętei Pokrowy Ruskiei dni trzy, a od świętei Pokrowy do s. Ierzego dni dwa męskich, kur daie dwoie, konia ma iednego; Dacko Buchai także czetwertynnik robi i daie tyleż co pierwszy czetwertynnik; Stepan Ostapiszyn pryima czetwertynnik robi i daie tyleż; Dacko Hapin czetwertynnik robi i daie tyleż; Panas Ordynczuk czetwertynnik robi i daie tyleż; Roman Sztąda czetwertynnik robi i daie tyleż; Stepan Krawczuk czetwertynnik ma kobyłę iedną, robi i daie tyleż; Iusko Pilipczuk czetwertynnik kobyłę ma iedną, robi i daie tyleż. Ciż sami poddani stróżę nocną powinni koleino co noc odbywać, tłokę podczas żniw i sianokosów zwyczainą odbywać maią; zimą zaś żony ich motki bez pańszczyzny z dworskiego przędziwa, ile dadzą ze

dworu, prząść, konopie moczyć i wytarte do dworu podług zwyczaiu oddawać, kapustę sadzić i polewać; pleć bez pańszczyzny powinni, podwodę według zwyczaiu odbywać powinni. Których to dziesięciu poddanych, rachuiąc dni robocze dzień ieden po groszy szesć (z racyi że sprężaiów nie maią), a kurę każdą czynszową po groszy dziesięć, wynosi rocznei importancyi od puľłannika złotych trzydsiesci siedm i groszy dwadziescia, od czetwertynnika zaś złotych dwadzieścia sześć i groszy dziesięć. Post taliter conscriptum inventarium eosque subditos cum eorum uxoribus, liberis, laboribus, dationibus, casis, fundis, pratis, ubi ab antiquo possidebant, et libera incisione in sylvis ad eadem bona Ozdziutycze spectantibus eidem magnifico Boniecki subiudici terrae Chełmense, parti iurevincenti, in supra vero processu ac paenis luitis decretis adiudicatis ac quibusvis praetensionibus per eundem ad superius nominatas relectam et successores olim magnifici Lesnicki capitanei Żytomiriensis habitis. nemine impugnante tradidit et dimisit, subditis obedientiam praestandam demandavit. Quam traditionem nemo quovis modo irritari possessionique pacificae admissae eiusdem magnifici subiudicis terrestris Chełmensis praepedire audeat sub paenis legibus regni descriptis, traditionis praesentis vigore. U tei tradycyi per oblatam podanei podpis ręki przy pieczęci czerwonei lakowei temi wyraża się słowy: A: Franciscus Bieniecki D. R. subdelegatus castrensis capitanealis Chełmensis iuratus manu propria. Locus sigilli. Która to tradycya per oblatam podana, za ustnym i oczewistym wyż wyrażonego iegomosci podawaiącego podaniem, a za moim urzędowym przyięciem, do xiąg ninieiszych grodskich Włodzimirskich, tak iako się w sobie pisana ma, de verbo ad verbum iest ingrossowana.

Книга Владимирская гродская, записовая, поточная, декретовая и кондемнатовая, 1755 г., № 1127; л. 73.

CLV.

Жалоба жены Житомирскаго старосты Маріанны Лешницкой, на Хелминскаго подчашаго Войцеха Венжа, во владѣніи котораго находится имѣніе ея Озлютичи, о различныхъ убыткахъ и притѣсненіи тамошнихъ крестьянъ. 1756 г., Февраля 23.

Roku tysiąc siedmset piędziesiąt szostego, mesiąca Februaryi dwudziestego trzeciego dnia.

Na urzędzie grodzkim w zamku iego królewskiei mości Włodzimirskim, przedemną Cypryanem Dąbrowskim burgrabim Nurskim, namiesnikem grodzkim burgrabstwa Włodzimirskiego i xięgami ninieiszemi staroscinskiemi comparens personaliter urodzony iegomość pan Franciszek Czachorski, plenipotent wielmożnei Maryanny z Kossakowskich Lesznickiei, starosciny Żytomirskiei, pani oprawnei i dożywotnei dóbr miasta Ozdiutycz, postrzegaiąc całosci fortuny oneiże, solennissime manifestuie się i remanifestuie imieniem pryncypałki manifestantis naprzeciwko wielmożnemu iegomosci panu Woieciechowi z Wężów Wężowi podczaszemu Chełmińskiemu w ten niżei opisany sposób i oto: Iż wielmożny Wąż niekontentuiącsię dawnieszemi wiolencyami i uciemiężeniem ludzi, goniąc in ruinam substancyi, kiedy ważył się się własny czółen wielmożnei staroscinei gwałtownie wziąć i onego na żłób do staini swoiei obrócić, poddanych nad zwyczai do pańszczyzny pociągać, za szarwarki należące do grobli odbywać sobie roskazywał; mielnikowi, który szczególnie grobli pilnować powinien, pańszyznę robić usiłował; do grobli poddanych swoich nie dawał, przez które niepozwolenie szarwarków i nieratowanie grobli nie mały decess w stawach zostaie; sadzawki pod samym dworem nie pozwolone sobie powyławiać kazał; Żydów Ozdziutyckich w drogi bez rekompensyi ustawnie pędzić roskazuie i ratę pieniężną o mil kilkanaście za sobą wozić przymusza, essy do czerwonych złotych gwałtownie usiluie dopłacać; budynki do miasta nienależące rzemieslnikom poodbierał; chłopów bez dania przyczyny kaleczy i biie, i grunta i ogrody, nie podane sobie tradycyą, poprzywłaszczał, o co

manifestans manifestuie się i remanifestuie, oswiadczaiąc prawnie przez wielmożną pryncypałkę dochodzić, którą (manifestacyą) actis connotari prosił; co i otrzymał. Franciszek Czachorski.

Книга Владимирская, гродская, записовая, поточная, декретовая и кондемнатовая, 1756 года, № 1128; листъ 97 на оборотѣ.

CLVI.

Показанія въ судѣ шляхтича Войтковскаго объ участіи его въ кражѣ лошадей, при чемъ онъ упоминаетъ о смертной казни двухъ конокрадовъ по приказанію помѣщика. 1756 г., Апрѣля 2.

Confessata libera per nobilem Petrum Woitkowski, sub casu iudiciorum castiensium Camenecensium feria secunda ipso die festi sancti Francisci Confessoris anno Domini 1756 celebratorum deposita.

Ia, Piotr Woitkowski, z oica Iakuba Woitkowskiego i matki Maryi Ludwikowskiei w Bukaszowcach zrodzony, a maiący lat dziewięć oddany byłem od rodziców do iego mości pana Drohoiewskiego, gdzie przez lat trzy będąc za chłopca, w czwartym roku służby moiei iego mość pan Drohoiewski oddał mię do iego mości pana Iózefa Męcińskiego, kasztelanica Spicimierskiego; tam służyłem przez lat dziewięć, pięć—za chłopca, a cztery—pokoiowo, potściwie; ztamtąd odprawiwszy się, przystałem do iego mości pana Iorzego Dubrawskiego w Demianowie pod Burztynem, i tam potściwie przez półczwarta roka służyłem; z tamtąd odstawszy, przystałem do iego mości pana Macieia Męczyńskiego, chorążego iego mości pana Małachowskiego; tam będąc blizko niedziel szesnaście, a nie mogąc wytrzymać przykrości pana swego w chorobie, nie podziękowawszy panu i bez wiadomości odiechałem, alem nic cudzego nie brał. Potym będąc bez służby mieszkałem w Isakowie na części iego mości pana Stefana Pokutyńskiego, krewnego mego; obchodziłem się potściwie tym com był wysłużył, i tam ożeniłem się z Agnieszką Berezowską, która że

bardziei z drugiemi przestawała, uprzykrzywszy sobie z nią życie, porzuciłem ią i poiechałem do Iaryszowa do xiędza Smolińskiego, proboszcza tamteiszego, a brata mego cioteczno rodzonego, któren rekomendował mię do iego mości pana Iasińskiego w Kryczanowie, i tam cały rok potściwie służyłem; ztamtąd odstawszy, ieżdżąc różnie za służbą, trafiało mi się kilka razy przeieżdżać koło Swisłówki i pasieki wielmożnego iego mości pana Makowieckiego, a wstępuiąc do pasieki poznałem się z Seńkiem pasiecznikiem i Maxymem poddanym Swisłowieckim, a potym poznałem (się) z Kazimirzem Lisowskim, który mieszka w Wierzbowcu, i tak znowu oba z tymże Lisowskim przyiechaliśmy do teiże pasieki, gdzie zastawszy pasiecznika i Maxyma, poczęli nas namawiać, żebyśmy mogli postarać się gdzie o iakiego konia i przyprowadzić do nich, upewniaiąc nas, że nikt się nie dowie o tym; a przenocowawszy koło tei pasieki, poiechaliśmy oba wozem z Lisowskim do Kozówki, ia—dla służby, a Lisowski—do brata, i tam zabawiwszy się przez trzy dni, powracaiąc nazad, mieliśmy na pamięci namowę pasiecznika, dla czego umyślnie zanocowaliśmy w polu pode wsią (która nie wiem iak się zowie) pod Mikulińcami i w nocy z Lisowskim w polu ogierka gniadego wzieliśmy, z którym przyiechawszy ku pasiece iego mości pana Makowieckiego, Lisowski został się z wozem na gościńcu Kamienieckim, a ia wsiadłszy na tegoż ogierka poiechałem do pasieki, i zastawszy Seńka i Maxyma, dałem tegoż ogierka Maxymowi, którem obiecał mi był dać za niego złotych dwadzieścia i dwa, na co tylko wziołem tynfa, a reszta za niedziel dwie miał mi oddać; poszedłszy z tei pasieki, przyszedłem do Lisowskiego, który mnie czekał na gościńcu z wozem, a siadszy na wóz poiechaliśmy do Wierzbowca do Lisowskiego; ztamtąd, przenocowawszy, poiechałem do Sadkowiec za Mohylow do pani Ostrowskiei, ciotki moiei, która o tei kradzieży nie wiedziała; tam zabawiwszy przez niedziel pięć, znowu przyiechałem do Lisowskiego do Wierzbowca, i tam tylko przenocowawszy, drugiego dnia z Iędrzeiem kozakiem, w sąsiedztwie Lisowskiego mieszkaiącym, poiechaliśmy wraz, a przyiechawszy do Rachniówki, tam kozak klacz swoię przedał cyganowi i poszedł do Makowa, a iam poiechał do Kuiaw pod Sołobkowce do synowców moich, alem o tym nie powiadał, i tam przenocowawszy, powróciłem nazad do Bachniówki, spodziewaiąc się zastać Iędrzeia kozaka, iakoż zastałem; ztamtąd zaraz poiechałem do Swisłówki i tam konia swego przedałem żydowi Iankielowi krawcowi,

także kradzieżą bawiącemu się, (którego to żyda i Seńka pasiecznika wielmożny iego mość pan Makowiecki potracić kazał); z tamtąd znowu iuż piechotą przyszedłem do Rachniówki do kozaka, z którym kozakiem przyszliśmy do cygana, co kupił był klacz u kozaka, po pieniądze za tęż klacz, ten zaś cygan, nie maiąc pieniędzy, poszedł z nami w nocy w pola, i tam parę koni iego mości pana Batowskiego wzieliśmy, na które wsiadszy poiechaliśmy nazad do Wierzbowca, gdzie przyiechawszy wzięto nas zaraz do dworu, do iego mości pana starosty Wierzbowieckiego, examinuiąc nas, zkądbyśmy mieli te konie, i tak przyznaliśmy się o wszystkim; iego mość pan starosta Wierzbowiecki dał znać iego mości panu Batowskiemu, któren przysławszy do Wierzbowca po nas i po konie, iego mość pan starosta Wierzbowiecki mnie i konie iego mości panu Batowskiemu wydał, a kozaka wydać nie chciał; zkąd wziąwszy mnie iego mość pan Batowski trzymał w Dunaiowcach przez niedziel dwanaście, a potym tu do Kamieńca przywiozł mię.

Iosephus Osiecki, castrensis Camenecensis Podoliae subdelegatus, manu propria.

Инквизиціи Каманецъ-Подольскаго гродскаго суда, № *4123*, № *пакета 6*.

CLVII.

Жалоба Мстиславскаго скарбника Михаила Спендовскаго на владѣльца имѣнія Комаровки, Носовскаго старосту Михаила Стоинскаго, о томъ, что послѣдній, отдавая свое имѣніе въ заставу Спендовскому, составилъ непомѣрно отяготительный для крестьянъ инвентарь и сверхъ того принуждаетъ ихъ работать на самого себя. 1758 г., Января 5.

Roku tysiąc siedmset piędziesiątego osmego, miesiąca Ianuarii piątego dnia.

Przed urzędem i aktami ninieiszymi grodzkimi Krzemienieckimi i przede mną Antonim Michałem Ceceniowskim, łowczym Ciechanowskim,

namiestnikiem burgrabstwa Krzemienïeckego, comparens personaliter wielmożny iegomość pan Michał Spendowski skarbnik Mścisławski, przestrzegaiąc całośći fortuny, solenniter przeciwko wielmożnemu iegomość panu Michałowi z Stoieszyna Stoińskiemu, staroście Nosowskiemu, manifestuie i protestuie się o to, iż wielmożny iegomość pan Stoinski starosta Nosowski, wziąwszy summę pięć tysiący złotych polskich, w monecie białei dwa tysiące, w złocie zaś trzy tysiące złotych polskich, w której summie zastawnym sposobem części w dobrach wsi Komarówce w possessyą roczną kontraktem, roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego siodmego, dnia pietnastego miesiąca Czerwca, między wielmożnym Stoińskim starostą Nosowskim z iednei i ninieiszym manifestantem z drugiei strony, w dobrach wsi Komarowce spisanym, in possessyonem actualem magnifici quaerulantis z poddanymi ciągłymi wypuścił, i inwentarz referuiący się niby do kontraktu w tychże dobrach wsi Komarówce spisawszy, posłuszeństwo wszelkie według kontraktu i inwentarza odbywać poddaństwu in virtute praw sobie służących, rozkazał, to iest poddanych dziesięciu z opisaniem pańszczyzny w lecie po dni cztery, w zimie po trzy dni, magnifico protestanti contractu et quaerentano ledwie co może mieć według opisania kontraktu i inwentarza prawie w połowie od puszczonych sobie poddanych posłuszenstwo odbycia pańszczyzny z przyczyny iednei naiprzód, że wielmożny Stoiński starosta Nosowski poddanych puszczonych prawie w niepraktykowane posłuszeństwo z krzywdą, to iest w lecie po dni cztery, w zimie po trzy dni odbywać zlecił, nie żważaiąc na to że grunt piaszczysty, strómoszowaty i nieurodzainy, którzy poddani in summa egestate zostawali, teraz ieszcze tem bardzieì przez nieurodzai od Boga na cały prawie świat dopuszczony zmizerowani i podupadli i według kontraktu i inwentarza in recompensum summy importowanei na dobra rzeczone wieś Komarówkę zupetnie powinności swoiei w pańszczyznie nie odbywaią, a to z przyczyny że wielmożny Stoiński starosta Nosowski tymże poddanym rożne dolegliwości czyni, to iest pò nocy po drzewo i pale dębowe do lasów Sawczyckich iasnie wielmożnych hrabiów Zamoiskich dziedzicznych, że swoiemi drugimi poddanymi Komarowieckimi i Pereniatyńskimi wypędzać kazał, którzy volentes nolentes, obawiaiąc się pana swego, iezdzili i nie małę szkodę tak w dobytku iako i w zdrowiu swoiem, przez złą podróż ponieśli; powtornie motków narzucanie i tychże poddanych w possessyi aktualnei magnifici protestantis zostawaiących, do nieposłuszeństwa przymu-

szenia, na pańszczyznę chodzić i odbywać onei zakazywania, i gdy wielmożny protestuiący się rozkazał poddanym possessyi swoiei puszczonym maiącym, (aby)do Krzemieńca, do synów protestantis, drew zawieźli, wielmożny iegomość pan starosta Nosowski, subordinowawszy urodzonego Ierzego Senkowskiego, w usługach wielmożnego iegomości pana Stoińskiego starosty Nosowskiego zostaiącego, z kozakami w swoiei kondycyi ludźmi przybranymi, który iegomość pan Senkowski z przybranymi sobie rzeczonym poddanym manifestantis pod sto kiimi i inszą osobliwszą karą drew wieść do Krzemieńca nie dopuścił i zabronił i tychże poddanych do nieposłuszeństwa zwyczainego zfomentował i fomentuie; iaśnie wielmożnego manifestantis małżonkę verbis inhonestis nobilitari honori nocivis łżył, dyffamował i dysgustował, rożne przykrości z uimą honoru czynił, ludzi do rożnych krzywd subordynował, aż nie wielmożnego quaerulantis z dóbr i ze dwora, w summie rzeczonei kontraktem zastawnym i inwentarzem puszczonych, unikaiąc dalszei nieszczęśliwości, wyiechać musiała do dóbr inszych swoich. Tychże poddanych magnifico manifestanti puszczonych, do różnych powinności nad zwyczai, propter commodum wielmożnego starosty Nosowskiego, iegomość pan Senkowski ex dispositione pana swego pędzi i przybranych sobie na to subordynuie, którzy poddani, w possessyi ad colorem prawie tylko zostaiący, ad summam egestatem są tak przez wielmożnego starostę Nosowskiego iako i subordynowanych przyprowadzeni, że prawie chleba kawałka nie maią i iuż się przez ciężkie dolegliwości przez subordynowanych ludzi wielmożnego starosty Nosowskiego z chudoby dla pożywienia wyżuwaią i onę sprzedaią, mimo wolę zastawnego possessora, teraznieiszego manifestanta, i Bóg wie ieżeli się na grincie utrzymaią z wielkiei przykrości odbywania powinności dwóm panom; i lubo wielmożny manifestans chciałby tychże poddanych w karystyi teraznieiszei podpomódz, co nie iest kontraktem dla wielmożnego manifestanta ostrzeżone, ani też sam wielmożny starosta Nosowski tychże poddanych nie zapomaga, owszem onych zbytecznemi swoiemi powinnościami uciemięża, i Bóg wie ieżeli ci poddani precz nie pouchodzą, co sobie wielmożny manifestans hac quaerimonia czyni prekustodycyę, ażeby ex supra specificatis rationibus, iakowego nie poniósł w fortunie swoiei uszczerbku; insuper magnificus manifestans korrespondencyi summy swoiei na dobra Komarówkę importowanei nie ma przez zabronienie odbywania pańszczyzny należytei kontraktem ostrzeżonei, bez krzywdy iednak poddanych. A lubo

wielmożny Stoiński starosta Nosowski w kontrakcie zastawnym wyżei de aktu specifikowanym, że owsa osmak pietnascie od granicy Komnateckiei wysiać rozkazał, przecież na tem że mieiscu i łanie nie więcy tylko kop półsiedemnasty urodziło się i tyleż zebrano; kopa zaś tego owsa ledwie wydać może półczetweryka miary Krzemienieckiei; i nietylko w tym zasiewie owsianym znaczną krzywdę poniósł, ale i we wszystkich zasiewach tak ozimych iako i iarzynnych, które wielmożny starosta Nosowski mienił być miarą Brodzką zasiane, ponosi krzywdę. Nie mniei wielmożny starosta Nosowski, wedle umówienia się z wielmożnym manifestantem, gumna i stodoły dla uprzątnienia zboża nie pozwolił, że wielmożny manifestans ledwie do chłopa dla złożenia krestencyi wprosił się, przeto w większei połowie zboża wielmożny manifestans szkodował, tudzież i w paszy, ponieważ za pozwolenie gumna, paszy z teiże krestencyi ustąpić musiał. A co większa, że wielmożny starosta Nosowski kontraktu i inwentarza, lubo z krzywdą manifestantis spisanych, według opisania się kontraktem tegoż kontraktu i inwentarza dotychczas roborować nie chce, i owszem we wszystkiem sprzeciwia się. A zatem welmożny manifestans, ponosząc znaczną krzywdę w puszczonei sobie possessyi we wsi Komarówce, tak przez nieodbywanie pańszczyzny i (w) zasiewach, iakoteż w nasyłaniu na dwory poddanych, onym pańszczyzny zabronienia odbywać, dysgustowania, różnych krzywd czynienia, nie mniei ratione praepeditae possessionis ac aliorum naprzeciwko wielmożnemu Stoińskiemu staroście Nosowskiemu i urodzonemu Ierzemu Senkowskiemu, nie mniei roboczemu Iwankowi Błażewskiemu za kozaka obróconemu z przybranymi temuż kozakowi po imeniu i przezwisku wiadomym, manifestuie i protestuie się, zostawiwszy sobie salve przez inszą manifestacyę dostateczniei si opus fuerit meliorowania; hanc vero actis connotari prosił, co i otrzymał. Michał Spendowski.

Книга Кременецкая гродская поточная, 1758 года, № 1706, листъ 39.

CLVIII.

Жалоба Носовскаго старосты Михаила Стоинскаго, на заставнаго владѣльца имѣнія его Комаровки, Мстиславскаго скарбника Михаила Спендовскаго, о притѣсненіи тамошнихъ крестьянъ и другихъ убыткахъ по имѣнію. 1757 г., Января 12.

Róku tysiąc siedemset piędziesiątego osmego miesiąca Ianuarii dwónastego dnia.

Przed urzędem i aktami ninieiszymi grodzkimi Krzemienieckimi, przede mną Antonim Michałem Cecyniowskim łowczym Ciechanowskim, namiestnikem burgrabstwa Krzemienieckiego, comparens personaliter iegomość pan Woiciech Ierzy binominis Prawdzic Sękowski, nomine et ex speciali commisso wielmożnego iegomość pana Michała z Stoieszyna Stoińskiego, starosty Nosowskiego, pryncypała swego, tudzież i swoim imieniem, przestrzegaiąc całości fortuny tegoż pryncypała, naprzeciwko wielmożnemu Michałowi Spendowskiemu skarbnikowi Mścisławskiemu, pewnei części dóbr wsi Komarówki possessorowi, manifestuie i remanifestuie się w ten sposób i o to: iż iegomość obwiniony die quinta praesentis ziechawszy do grodu Krzemieńca smiał iakoweści coram hocce officio nullatenus probabiles podać uskarzenia wyrażaiąc pryncypała manifestantis puszczonei sobie obwinionemu zabraniać possessyi i iakoweści czynić w podanei robociznie przeszkody, czego wielmożny obwiniony żadnym sposobem probari nie może, bo lubo wielmożny manifestans ludzi wielmożnemu Spendowskiemu inwentarzem podanych na swoie zażywa robocizny, iako to do przędzenia motków, do odbywania szarwarków, te słusznie odbywać powinni, poniewaź wielmożnego manifestantis pryncypał wielmożnemu Spendowskiemu ani inwentarzem ani kontraktem pozwalał, owszem na siebie odbywać obwarował; co większa i tych ludzi powinność dziedzicowi iegomość obwiniony odbywać nie dopuszcza, las kontraktem opisany iedynie na opał pozwolony, iegomość obwiniony pańszczyzny żadnei nie maiąc pozwolonei pofurszczyzny, do Krzemieńca tak na przedaż, iako i (do) swoich dzieci w szkołach będących wywozi i dezoluie nadzwyczainie; na

podanych sobie inwentarzem poddanych, nad inwentarz wyciąga pańszczyznę, extra fundum nad opisanie inwentarza pędzić każe nie uważaiąc na bezdróż, z ostatniei poddanych niszczy chudoby, na folwarku Komarowieckim gdzie ma wspólne z wielmożnym comparentis pryncypałem pozwolenie rezydencyi, rożmaite czyni wiolencye tak dalece, że wielmożny pryncypał manifestantis ani człeka do dozoru ani podstarościego utrzymać nie może, owo zgoła iedynei szuka kłótni, nie sąsiedzkiei zgody, zboża różne, iako to hreczkę i owies powinne na odsiew zostawić, in suum obrócił commodum, doskonale wiedząc iż za rocznym siedzi kontraktem, a przecie odsiewać nie myśli, konia podstarościny w pretensyi do dworu wielmożnego pryncypała manifestantis wziąść kazanego wszelkiemi siłami oddać nie dopuszcza, iakoweści daiąc protekcyą, o co wszystko wielmożny manifestans cuius supra manifestuie i remanifestuie się (nomine) salvam meliorationem pryncypałowi swemu zostawiwszy, hoc actis connotari prosił—co i otrzymał. Woiciech Ierzy Prawdzic Sękowski.

Книга Кременецкая гродская поточная 1758 года, № 1706, листъ 66 на оборотъ.

CLIX.

Жалоба Велятичскаго старосты Еловицкаго, владѣльца села Доманинки, на членовъ Кременецкаго гродскаго суда, о неправильныхъ дѣйствіяхъ при передачѣ ему этого имѣнія; жалоба эта выясняетъ злоупотребленія откупщиковъ права пропинаціи, при содѣйствіи имъ арендныхъ владѣльцевъ имѣнія, въ ущербъ крестьянамъ. 1758 г. Января 20.

Roku tysiąc siedemset piędziesiątego osmego, miesiąca Ianuarii dwudziestego dnia.

Przed urzędem i aktami ninieiszymi grodzkimi Krzemienieckimi i przede mną Antonim Michałem Ceceniowskim, łowczym Ciechanowskim,

namiestnikiem burgrabstwa Krzemienieckiego, comparens personaliter urodzony iegomość pan Woiciech Szczepański dóbr Domaninki cum attinentiis ekonom, swym i iegomości pana Iełowickiego starosty Wielatyckiego, sukcessorow niegdy iasnie wielmożnego Iozefa Wyhowskiego starosty Brzeskiego, dóbr wsiów Domaninki i Berezanki cum attinentiis dziedzicow i w opiece tegoż będących, iako i niewiernego Icka Mendelowicza, obywatela miasta Wyżgródka, w tychże dobrach karczemną arendę trzymaiącego, przestrzegaiąc całości tychże dóbr w possessyi arendowney pozostałey u sukcessorów niegdy wielmożnego Floriana Rohozińskiego podczaszego Sochaczewskiego, tudzież i osobliwie honoru, ażeby w dalszym czasie nie ponosili uszczerbku, uimy i detrimentu takowych, naprzeciwko iasnie wielmożnemu panu na Brodach i Stanisławowie Potockiemu woiewodzie Poznańskiemu, dobr miasta Załoziec panu, wielmożnemu Ianowi Milewskiemu, dóbr tychże ekonomowi, i niewiernemu Nuchemowi, Lwowskiemu obywatelowi, tychże dóbr Załoziec (arędarzowi), tudzież wielmożnemu Karolowi Iwańskiemu i Ludwikowi Danilewskiemu, sądowi subdelegacyalnemu grodzkiemu Krzemienieckiemu, ex mente decreti castrensis Cremenecensis pleni officii, anno millesimo septingentesimo quinquagesimo septimo die vigesima tertia Nowembris lati, akt kondescensyi w dobrach wsi Domanince anno praesenti die decima Ianuarii expeduiącemu, uciążliwemu, a stronie przeciwnei przychylnemu, skarży, manifestuie i protestuie się w ten sens i o to: iż urząd kondescensowski, maiąc wyż rzeczonym dekretem moc rezolwowania kategoryi wszelkich według słuszności i prawa, ważył się transcedendo regulam contractus, wszedłszy w interpretacyę tegoż kontraktu, którym długi według opisanego arendarskie przed wyiściem roku niewiernych Nuchema i Leibki Wolowicza, obywatela Wiszniewieckiego, arędarzów dóbr wsiów Domaninki i Berezanki, powinne były być wybrane, a ieżeliby podczas ich tenuty arędy były nie wybrane, przepadać powinny, tudzież ostrzeżono tymże kontraktem ażeby wielkiemi borgami ciż arędarze nie obciążali, pozwalaiąc kredytować ciągłemu na złotych dziesięć, a pieszemu na złotych pięć, nadto zaś dawane przepadać powinne, i porachunek w ćwierci roku z gromadą być był powinien, i też same długi bez uciemiężenia poddanych miały być odbierane pod utratą onychże, przy następuiącei indagacyi gromadzkiei, że exekucya za ćwierć roku do wybierania długów ze dworu przydawana była, i długi wybierane potem, trunki dobre, miarą należytą we dworze cechowaną dawane gromadom od arędarzów

należały się; co wszystko z indagacyi pokazało się, że i długi nadto przypisywane były, i trunki dobre wywożone do Załoziec a złe przez arędarzów dawane, exekucya nie razy cztery do roku ale prawie ustawicznie więcei iak przez trzy ćwierci roku, dla ustawicznego naprzykrzania się niewiernego Nuchema ze spólnikiem iego, dawana była i pieniądze po wielokrotnie wybierane przez matkę i samego niewiernego Nuchema wywożone były, iako i wymiary różne ze młynów; po których raz drugi dziesiąty wyexekwowanych od ludzi długach większe a większe precessauter przypisywał, że ludzie vili praetio przedaiąc woły, karmne bydło rogate i nierogate i inne sprzęty domowe, tychże arędarzów uspokaiali a nigdy z długów wyniść nie mogli, i ciż arędarze, osobliwie niewierny Nuchim, exekwuiąc ustawicznie, grabił skrzynie, bednie i inne pod zamkami schowania odbiiał, płótna, odzienia i inne ochędóstwa, siekiery, żelaza grabił, u którego grabieże poprzepadały, a długi nienależyte napastliwie przypisane płacić musieli i płacili, iako reiestra pretensyi tychże gromad spisane i spisać się maiące swiadczą, które tak sprawiedliwe ad mentem kontraktu między niegdy iasnie wielmożnym Iózefem hrabią Wyhowskim a niewiernymi Nuchemem Lwowskim i Leibką Wołowiczem o arędy karczemne dóbr wsiów Domaninki i Berezanki conscripti anno millesimo septingentesimo quiquagesimo sexto die secunda Iunii w nim wyrażónych punktów lubo doskonale tymże kontraktem i . . . . . dowiedzione były, sentencyą obwinionych uciąźliwą nie są uznane i rezolwowane. Niewiernego zaś Nuchima contra praetexta contractus puncta reiestr niby iakowy tu przez tegoż długów podany a nie podpisany, wielmożnemu manifestantowi dla informacyi, co by który z ludzi winien i ieżeliby słusznie, albo nie, tylko wyindagowawszy gromady, z których indagacyi żadne długi nie pokazały się, oprócz reiestrem na dwór w racie przyiętych, żadnym sposobem niesłuszne za rzetelne bez żadnych kontrowersyi stron uznawszy tych samych niby długów praeciso iuramento Nuchima z Leibką spólnikiem iego i Szmulem pisarzem, który pisarz, ćwiercią rokiem tychże arędarzów przed expiracyą kontraktu porzucił i o przypiskach żadnym sposobem wiedzieć nie może, a nie z gospodarzami słusznymi lub z tymi, którzy przy likwidacyi onych byli i za tychże ręcząc się płacili i o tem interesie doskonale wiedzieli, i widzą zapłacenie punktem osiemset osiemnaście złotych polskich i groszy dwadziescia cztery, temuż Nuchimowi sine moderamine nakazane, a według reiestru, który co z ludzi winien nie wyrażono, które

długi i przed wyiściem z arędy reiestrem tenże Nuchim spisanym, na gromadach uznawał i tylko złotych osiemset pretendował, a z tych samych długów sam ad manus złotych czterysta z górą wybrał a dwieście piędziesiąt ieden złoty pol. i groszy iedynaście do raty niedopłaconei inkludował i te same są na ludziach do dworu przyięte, a urząd subdelegacyiny grodzki Krzemeniecki uciążliwy, też same zlot. pols. osiemset osiemnaście sine moderamine ad mentem legis choć oczywiście niesłusznie i nienależycie integralite przysądził. Pretensye zaś urodzonego Woiciecha Szczepańskiego rzetelne, słuszne i sprawiedliwe, do arędarzow przedrzeczonych miane, regestrem spisane per moderamne iudicii wpuł przysądził i przysięgą stwierdzić wymusił. Czterdzieści złotych pol. przez Leibkę u tegoż zaciągnione iegomości pana Szczepańskiego a przez Nuchima spólnika Leibczynego przyznane, wilka we trzech talerach oddanego tenże urodzony Szczepański przyiął, szesnaście zaś złot. pol. ad complementum czterdziestu ciż arędarze oddać deklarowali i dotychczas nie oddali, za wilka zaś we trzech talerach danego złot. czterdzieści Nuchimowi zapłacić oznaczył, którego wilka ex nunc temuż Nuchimowi oddał, a potem po niemałym czasie tenże Nuchim przyniósł i we trzech talerach dał i podczas agituiącei się kondescensyi Nuchimowi tegoż dawał wiika. Kategorye gruntowe tak starozakonnego Icka Mendelowicza o zapłacenie rożnych pienądzy i o dzień cały na ś. Ian szynkowany po expiracyi kontraktu przez tego Nuchima, tudzież i inne pretensye miane regestrem spisane do sądów żydowskich z tym że niewiernym Nuchimem nie należycie odesłał. Iako mielników i innych ludzi gromadnych do tegoż miane bez rezolucyi zostały, a Nuchima wszelkie lubo nie należyte są decydowane pretensye, niby iakowęś krowę sukcessorów Icko ante hoc arędarz z Leibką spólnikiem Domanińskiego, którzy sukcessorowie ani w termina żadne ani w dekreta etiam per inductionem nie wchodzili, tymże sukcessorom przysądził, a kategoryę sprawiedliwą do tychże sukcessorów wyż wyrażoną o złot. czterdzieści przez urodzonego Szczepańskiego pretendowane że w Zbaraszczyznie, ieżeli który arędarz podupadnie i zbankrutuie, wielmożny Halecki komisarz pozwolił po złotych dwa i więcei na ludzi przypisywać, co i tu mogło nastąpić, nie namieniona likwidacya rzetelna przy ludziach, arędarzach i kahalnych Wyżgrodeckich, mieszczanach i gospodarzach należytych nastąpioną według kwitów zkomputowaną manifestantom zaprzysiądz injunctum. A po skończonych wszystkich i rezolwowanych niewiernego Nuchima kate-

goryach do wielmożnego manifestanta, po odstąpieniu od tego aktoratu przez niewiernego Nuchima, tylko na tymże niewiernym Nuchimie rygor banicyi wieczney iest uznany, a iasnie wielmożny Potocki woiewoda Poznański i wielmożny pan Milewski osobliwie temuż niewiernemu w niesłusznych i nienależytych pretensyach protekcyą daiąc, i uwolniony; zaczem niewierny Nuchim widząc dla siebie wszelką powolność w swoich żydowskich, nienależytych przeciwko prawa i słuszności postępkach, iak co do protekcyi iako et quo ad faworem iudicii, nie kontentuiąc się na różnych mieiscach dysgustami, dyffamacyami przez tegoż niewiernego obwinionego, iako i niesłusznemi w tranzakcyach obiektami, smiał y ważył się na dalszą goniąc winę starozakonnego Icka Mendelowicza teraznieiszego arędarza Domanińskiego podczas iarmarku w Tarnopolu niewinnie napadłszy w żydowskich sądach kłucić, do zamku zaprowadzić, usiłuiąc wniwec obracać i do znacznych expens przyprowadzić; teraz niby w gruntowych swoich pretensyach do kahalnego sądu Wiśniowieckiego remissyę wyprokurował, a zatem arędarza do expens przyprowadzaiąc z arędy Domanińskiei ze szkodą i detrimentem manifestantium zniszczyć i wysadzić, zaczem znaczne by w kilku tysiącach nastąpiło damnum. Wielmożnych manifestantów do znacznych expens na kilka tysięcy wynoszących przyprowadza i przez nie utwierdzenie się tego w lezyach manifestantów przyprowadzić usiłuie. Podczas kondescensyi, i innych czasów, tenże niewierny to u arędarza teraźnieiszego to u ludzi trunkami, chlebami i innem, reiestrem się spisać maiącem, ponabierał i nie popłacił; arędarza toż samą kłótnią do szkód na kilkaset złot. pol. przyprowadził i przyprowadzać usiłuie, ludziom krzywd reiestrem spisanych rekompensować nie chce. Quapropter ratione praemissorum ac aliorum inquisitione per interrogatoria deducendorum iterum iterumque, salva in toto reservata praesentis melioratione, manifestatur Woiciech Szczepański.

Книга Кременецкая гродская поточная 1758 года, № 1706, листъ 124 на оборотъ.

CLX.

Показанія чиншевыхъ шляхтичей Сумиславскихъ по обвиненію одного изъ нихъ въ кражѣ серебряныхъ вещей; этими показаніями выясняется право суда и расправы помѣщиковъ надъ живущею въ ихъ имѣніяхъ шляхтою. 1759 г., Февраля 14.

Confessata libera ex nobilis Thoma parente, Antonio et Ioanne filiis Szumisławski, sub celebratione terminorum querelarum feria secunda ante festum sancti Valentini Praesbyteri et Martyris anno Domini 1759, ex limitatione feria secunda post festum Purificationis Beatae Virginis Mariae anno eodem facta excerpta.

«Ia, Tomasz Sumisławski, miałem oica Iózefa Sumisławskiego i matkę Agnieszkę z domu Rużyńskę; ociec mói mieszkał w Niżniowie za Dniestrem i tam umarł, a potym matka wyprowadziła się do Złotnik wielmożnego iego mości pana Ulskiego, i tam matka mieszkała lat z pietnaście, i tam i ia zrosłem przy matce moiei; dała była matka moia na część Złotnik iego mości panu Kazanowiczowi ztotych dwieście; ztamtąd dała była matka moia złotych ośmset iego mości panu Pruszkowskiemu w Hnilczu, gdzie ia pierwszego roku zaraz ożeniłem się, wziąłem sobie za żonę Zofiią Pruską, Bartłomiieia Pruskiego i Barbary Kulczyckiei małżonków córkę; siedziałem w Złotnikach z żoną przy matce moiei lat z pietnaście, przez te lat pietnaście i z mału nie pamiętam, żebym komu iaką krzywdę uczynił, prócz w Sokołowie pod Złotnikami iak chodziłem do inspektora, to idąc koło ogrodu kolega mói wskoczył w ogrod i wyrwał kilka ogurków i mnie dał trzy czyli cztery; w dalszym czasie trafiało się, że iadąc w drodze kazałem czasem wziąć siana z pokosów do woza; to pamiętam, że mi matka dała tynfa, żebym oddał kramarce w Podhaicach, a materyą odebrał, ia materyą odebrałem, a tynfa kramarka zapomniała odebrać i nie oddałem; i przez te lat pietnaście przy matce siedzący więcei nie złego nikomu nie uczyniłem; ztamtąd przeniosłem się z żoną do Czarnokuniec i tam siedzę czterdzieści i ośm lat; spłodziłem tamże synów: Iana i Antoniego i Maryannę córkę, która iest za Goreckim leśniczym Karapczyiowskim, druga córka moia Franciszka za iego mością panem Pawłem Łubkowskim w palestrze Lwowskiei żostaiącym; przez te

moie wszystkie lata krzywdy żadnei bliźniemu nie uczyniłem; tamże w Czarnokuńcach byłem na podstarostwie za swiętei pamięci wielmożnego iego mości pana kasztelana Sochaczewskiego lat trzy, ale żadnei nikomu krzywdy nie uczyniłem; teraz zaś w tym roku, iak iei mość panna Izbińska, miecznikówna, bawiąc się przy wielmożnei iei mości pani Makowieckiei, podstolinei Liwskiei, kiedy wielmożna iei mość pani podstolina odiechała na wigilią Bożego Narodzenia do Probużnei, taż iei mość panna Izbińska pokradła srebra ieimości pani Makowieckiei, które schowała w gumnie u iei mości pani Hołubowiczowei, a że było iawne lice, bo gospodyni iei mości pani Makowieckiei uciekaiącą z tym srebrem pannę Izbińską w oknie złapała była i obnażyła, tak przyznała się i też srebro oddała; potym na Ruskich Trzech Królów znowu ukradziono też same srebro z kulbaki sześć sztuk, ale nie wiem kto; powiada Bagińska, gospodyni wielmożney iei mości pani Makowieckiei, iakoby moi syn Antoni i iakoby go miała za rękę złapać i tiutiunem śmierdział, ale ia o tym nie wiem, i tak iak go wzięto i bito w worze na beczce i wieszano, powoływał różnych szlachty do tei kradzieży i sam się przyznawał i brata swego Iana powoływał, on o tym lepiei powie; za co i mnie wzięto do więzienia; i więcei nic nie powiem, bo się do niczego nie znam». Recognoscens, ignarus litterarum, posuit signum sanctae crucis +.

Secundus, nobilis Antonius Sumisławski, recognovit in tenorem sequentem: «ia, Antoni Sumisławski, rodziłem się w Czarnokuńcach; oicu memu teraz ze mną w więzieniu siedzącemu imię Tomasz, matce moiei imię Zofia Kulczycka; zrosłem przy rodzicach moich w Czarnokuńcach, siedząc przy nich lat blizko dziewietnaście; lubo mnie ociec kazał się uczyć, ale ia raz nie chciałem sam, drugi raz ociec odrywał do gospodarstwa; przez ten czas tylko raz ukradłem u Tymka Swinarzowego, poddanego Czarnokunieckiego, w chałupie z półki tynfów sześć, ale tegoż dnia odebrał, i ociec mnie za to karał; potym podczas głodnego roku z parobkiem domowym Matyaszem ukradliśmy byli dziżeczkę niewielką syra, ale tę nazaiutrz tenże pasiecznik odebrał i oicu się skarżył, za co kazał ociec mnie powiesić w stodole i bić; potym w Iezierzanach nocuiąc w gospodzie, piekarz z miasta przyszedł i w nieckach zostawił pieniądze w chustce zawiązane, które ia ukradłem, było pięć czyli sześć talerów, lecz i te ode mnie zaraz odebrano, i ociec iak się dowiedział, tak mnie karał; potym Dobrowolskiemu w Czarnokuńcach ze złości kulbakę porznąłem, i

tak świętei pamięci iaśniewielmożny iego mość pan kasztelan za te moie akcye kazał mnie oddać do Kamieńca do indyi, siedziałem w ten czas niedziel dwadzieścia i cztery, potym mnie uwolniono i odesłano do szwagra mego Goreckiego, leśniczego Karapczowskiego; ztamtąd w kilkanaście niedziel przyiechalem do oica do Czarnokuniec, iak się dowiedział świętei pamięci iaśniewielmożny iego mość pan kasztelan że nigdzie nie służę, znowu mię kazał oddać do Kamieńca do indyi, siedziałem niedziel dziewiętnaście; potym za listem samei iaśniewielmożnei iei mości pani kasztelanowei uwolniony zostałem i do szwagra do Karapczyiowa mnie odwieziono; tam bawiąc ze dwie niedziele, przyiąłem służbę u iego mósci pana Schabickiego, kommissarza klucza Pohrebyskiego, służyłem przez lat dwie, krzywdy nikomu i panu nie uczyniłem, chyba kiedy nie dopilnowałem usług, to byłem karany; wysłużywszy lat dwie, ożeniłem się, wziąłem pannę Teressę Mrożkowską sirotę w Woinarówce, iuż temu lat sześć; potym przyiechałem do oica dla odzyskania pasieki swoiei, którą miałem udzieloną od oica, i ta była zabrana z gruntu do Kolendzian, i lubo na ten czas zginęły byli konie Ilkowi, poddanemu Czarnokuńskiemu, i na mnie była suppozycya, ale ia o nich nie wiem, a że mnie bito i męczono, przyznałem z bolu iakobym ie ukradł i przedał w Buczaczu, ale się do tego nie znam, to się działo roku przeszłego w lecie kiedy te konie zginęli; potym teraz na święta przyiechałem do oica, i znowu iei mość panna Izbińska, miecznikówna, ukradła była srybro u wielmożney ieymości pani Makowieckiei w wilią Bożego Narodzenia, które potym iawnie wrócić musiała, a na Wodochreszczenie Ruskie też samo srebro zginęło, i na mnie było porozumienie, iakody Bagińska, mieszkaiąca u iei mości pani Makowieckiei, porwała mnie za rękę i poznała mnie tak po bekieszce iako i po głosie, i tak mnie zaraz wzięto, bito i męczono, piórami drapano, i tak z tego bolu przyznawałem się do tego srebra i różnych szlachty powoływałem, ale tego srebra ne kradłem i nie wiem o tym, i więcei nic nie uczyniłem złego.» Recognoscens, ignarus litterarum, signum sanctae crucis posuit +.

Tertius, nobilis Ioannes Sumisławski, recognovit in tenorem sequentem: «ia, Ian Sumisławski, rodziłem się w Czarnokuńcach; ociec mói Tomasz wraz ze mną w więzieniu zostaiący, matce imię Zofia z domu Kulczycka; naiprzód z młodości moiei dawał mnie ociec do szkoł, ale nie miałem poięcia do nauki; potym świętei pamięci iaśniewielmożny iego

mość pan kasztelan oddał mię był do iego mości pana Żebrowskiego, plenipotenta swego, do Lublina, u którego służyłem rok za chłopca; przez ten czas nie zrobiłem nikomu żadnei krzywdy, tylko podczas służby moiei u iego mości pana Żebrowskiego na ratuszu pod czas sądow przez swywolę z chłopcami wzięliśmy u przedawaiącego obarzanki a nie popłacili; ale pan dał mi za to plagi i zapłacił trzy grosze; także kiedy chleb kupowałem dla pana, może iaki szeląg został się przy mnie; a potym po limicie trybunału przyiechałem z panem na święta do Zbrzyzia i zachorowałem i do oica mnie odesłano, byłem przy oicu z rok; potym poszedłem na służbę do wielmożnego iego mości pana Iabłonowskiego, chorążego znaku starosty Szczyrzeckiego, tam pół roku czyli ćwierć roku służyłem; a potym iak poiechałem do oica mego na wesele siostry moiei do Czarnokuniec, tak iuż zostałem się wdomu i gospodarstwa oicowskiego pilnowałem. a ociec—usług pańskich u iego mości pana Iabłonowskiego, żadnei szkody nikomu nie zrobiłem, anim od niego za usługi moie odebrał zapłatę, ponieważ iuż nie wróciłem się; potym tamże w Czarnokuńcach ożeniłem się, wziąłem pannę Maryannę Roikównę u oica, który iuż umarł; mieszkam z żoną lat szesnaście czyli ośmnaście, przez te lata nigdy nikomu żadnei szkody nie zrobiłem, chyba kiedy w szkodzie w zbożu swoim zabiłem świnię iaką lub wieprza, ale tego nie brałem, tylko ten czyie było; potym pod czas szarańczy i głodnego roku chłopów trzech przyiechało do Czarnokuniec nie wiem zkąd za zbożem, i z temi zamieniałem był swoią klacz za wołów parę, dodałem im złotych 14, czetweryk żyta i pół czetweryka iagieł; kiedy zaś pod Żurowem tychże chłopów połapano i o kradzież tychże wołów obwiniono, tak potym te woły ode mnie odebrano, a moia klacz i pieniądze przepadli, lubo mi tego złodzieia oddawali, lecz ia nie miałem od niego co wziąć za swoią szkodę, i tymże ludziom, co woły odebrali, oddałem go nazad, o czym wie cała gromada i dwor; iak zaś brat mói młodszy, Antoni, przez swói niestatek różne robił we wsi figle, to iest w sąsiedztwie kradzieży, tak go świętei pamięci iaśniewielmożny iego mość pan kasztelan po dwa razy kazał do indyi do Kamieńca oddawać i we wsi nie bywać; naostatek i ociec mói był dysgracyowany w łasce pańskiei i ustąpił ze wsi, przeniosł się do Strzyżówki, ma być lat ośm albo dziewięć; brat mói Antoni także wyniosł się i nie wiem gdzie przemieszkiwał, a ia do tych czas siedziałem w Czarnokuńcach tak na gospodarstwie iako i usługach pańskich, będąc

namiestnikiem nad szlachtą, ale nic złego nie uczyniłem, wie cała gromada; roku zaś przeszłego ociec mói, z wiadomością i pozwoleniem dworskim, znowu przeniosł się do Czarnokuniec, i zpoczątku siedział przy mnie, a potym wyprowadził się w komorne do szlachcica Bazylego Bieleckiego; potym i brat młodszy, Antoni, dwa razy przyieżdżał do Czarnokuniec, raz był w lecie i, poiechawszy do Czortkowa na iarmark, iuż się nie wrócił, pod ten czas zginęły byli konie u Ilka, poddanego Czarnokunieckiego, i było porozumienie na brata mego, lecz teraz przed świętami przyiechał powtórnie brat mói, tak ia chodziłem do tegoż Ilka i mówiłem w obecności wielu ludzi tamecznych: «ieżeli masz porozumienie o swoie konie na mego brata, teraz tu iest, ia go nie schraniam», a Ilko przeciwko niemu sprawy tei nie popirał, i brat mu się exkuzował,— z kim na ten czas i na iakim mieiscu był, i iako o iego koniach nie wiedział; i tak brat mói bawił do tych czas w Czarnokuńcach i iak raz w wilią Bożego Narodzenia zginęły były srebra u wielmożnei iei mości pani Makowieckiei, te się znalazły u iei mości panny Izbińskiei; drugi raz na Wodochreszcze też same srebra zginąć miały i na brata mego było porozumienie, wzięto go tedy, bito i męczono, i on z bolu różne plótł bałamutnie, powoływał różnych szlachty i odwoływał, naostatek i mnie był powołał do tego srebra, ale ia nie wiem o tym, choćbym katu w ręce poszedł, to się do niczego nie słyszę«. Recognoscens, ignarus litterarum, posuit signum sanctae crucis +.

Michaël Antonius Pawłowski, castrensis capitanealis Camenecensis Podoliae subdelegatus iuratus, manu propria.

Инквизиціи Каменецъ-Подольскаго гродскаго суда, № *4125*, № *пакета 4*.

CLXI.

Контрактъ объ отдачѣ Волынскимъ подстолимъ Станиславомъ Манецкимъ имѣнія своего Островка въ аренду Парнавскому хорунжему Іосифу Славку. 1759 г., Апрѣля 3.

Roku tysiąc siedemset sześdziesiątego, miesiąca Februarii iedynastego dnia.

Na urzędzie grodzkim w zamku jego królewskiey mości Włodzimierskim, przede mną Mateuszem Zaleskim, vicesgerentem grodzkim Grabowieckim, namiestnikiem grodzkim burgrabstwa Włodzimierskiego, i xięgami ninieiszemi grodzkiemi starościńskiemi, comparens personaliter wielmożny iegomość pan Iózef Sławek, chorąży Parnawski, ten kontrakt arędowny, między wielmożnym Stanisławem Manieckim podstolim Wołyńskim, a sobą podawaiącym z drugiei strony, zawarty, ad acta praesentia castrensia Wlodimiriensia per oblatam podał de tenore verborum tali: między wielmożnym iegomośćią panem Stanisławem z Pigłowicz na Wiszeńkach Manieckim podstolim Wołyńśkim z iednei, a wielmożnym iegomością panem Iózefem. Sławkiem chorążym Parnawskim z drugiei strony, stanął pewny i wniczem nie odmienny postanowiany kontrakt, w ten niżei opisany sposób i o to: iż wielmożny iegomość pan Maniecki podstoli Wołyński, maiąc dobra dziedziczne, maiętność Ostrowek cum attinentiis (w) sobie zawieraiące, wegług dzierżawy i kontraktu iegomości pana Prosowskiego vicesgerenta Łukowskiego, w woiewództwie Wołyńskim a powiecie Włodzimierskim leżące, żadnymi długami nie onerowane, trzyletnim arędownym kontraktem ze wszystkimi poddanymi cięgłymi i nieciągłymi, inwentarzem specifikowanymi, oraz ze wszystkiemi powinnościami i daninami onych, polami oranemi i nieoranemi, zasianemi i niezasianemi, obszarami, niwami, ogrodami, sadami, sianożęciami, arędami karczemnemi, lasami, zapustami, zgoła cum omnibus attinentiis et pertinentiis, nic na siebie nie excypuiąc, też dobra wyżei wyrażone, wieś Ostrowek, wielmożnemu iegomości panu Sławkowi chorażemu Parnawskiemu puszcza za summę złotych polskich tysiąc pięćset, dico

złotych tysiąc pięćset, według likwidacyi wynoszące, inwentarzem specifikowane, który inwentarz do kontraktu a kontrakt do inwentarza mutuo referować się powinny. Tę zaś summę złotych polskich tysiąc pięćset dopiero wspomniane, corocznie oddać będzie powinien wspomniony wielmożny iegomość pan chorąży Parnawski do skarbu wielmożnego iegomość pana podstolego Wołyńskiego punktualnie oddać y wyliczyć, iakoż i teraz za pierwszy rok wielmożny iegomość pan Sławek chorąży Parnawski, zupełnie roczną summę tysiąc pięćset złotych polskich (dico tysiąc pięćset) do rąk wielmożnego iegomości pana podstolego Wołyńskiego wyliczył, z którei praesenti quietatur contractu. Iako się zaś rok teraznieiszy tysiączny siedemsetny piędziesiąty dziewiąty zaczyna dnia trzeciego miesiąca Kwietnia, tak też i triennium kończyć się będzie o tymże dniu powinno w roku da Bóg tysiąc siedmset sześćdziesiątym drugim. To sobie zaś praecevet wielmożny iegomość pan podstoli Wołyński, aby do lasów i zarośli do tychże dóbr należących żadnych nie wydawał wielmożny iegomość pan chorąży Parnawski nikomu assygnacyi, na opał zaś dworski i na potrzebę pozwala iegomość pan podstoli Wołyński; zakładów zaś żadnych, to iest pieniężnych, ani zbożowych, ani solnych nie obiecuie się wielmożny iegomość pan podstoli Wołyński circa expirationen contractus przyimować, ale te ieżeliby kiedy miały nastąpić z własnei woli i potrzeby poddanego, tedy iegomość pan possessor w czassie należytym odbierać powinien będzie; nad to pańszczyzny zatrzymywać nie ma tenże wielmożny iegomość pan possessor z tei racyi aby za nię przy expiracyi kontraktu nastąpić miała trzyletniego satysfakcya, bo i tę wielmożny iegomość pan dziedzic przyiąć nie obiecuie się. W stawkach, sadzawkach, na potrzebę ryb łowienia iegomości panu possesorowi pozwala się, i to sobie wielmożny iegomość pan dziedzic cavet, aby za poddanego z własnei okazyi iegomości pana possessora zbiegłego, należytą przy expiracyi kontraktu uczynił satysfakcyą; ieżeliby zaś który przez swawolę albo karystyą, bez przyczyny iegomości pana possessora, poszedł, tedy za takiego odpowiedzieć iegomość pan possesor nie ma; nad powinność zaś inwentarzem opisaną żadnego z poddanych Ostrowieckich, iako i iurysdykcyanów, do żadnei roboty pociągać nie ma, tylko iako zdawna i dotąd wielmożnemu iegomości panu Prosowskiemu, vicesgerentowie Łuckiemu (sic), inwentarzem podano były, i owszem tyle dni ma wytrącić pańszczyzny, ile kto robić będzie lub się w drodze bawić; ad extremum i to sobie waruie

tenże wielmożny iegomośc pan dziedzic, aby zasiewy zimowe na roli dobrze uprawnei wcześnie były i tyle odsiane, ile teraz zastał zasiewów ozimych podług specifikacyi wyrażoney zboż w inwentarzu, iakoteż i ziębli po tyle zostawił pługach przy expiracyi trzyletniego kontraktu, ile teraz zastaie i odbiera. Ognia ma przestrzegać wielmożny iegomość pan Sławek chorąży Parnawski, i broń Boże żeby się z okazyi własnei, lub służących pomienionego iegomość pana possessora pokazać miał, oprócz piorunowego lub innego przypadkowego, tedy na terminie trzyletniego kontraktu uczynić będzie (powinien) zupełną wielmożnemu iegomość panu dziedzicowi satysfakcyą. Pro parte zaś sui waruie wielmożny iegomość pan Sławek chorąży Parnawski, bróń Boże szarańczy, gradobicia, lub znacznego nieurodzaiu albo też odpadnienia bydła, czyliteż wtargnienia woisk iakich na Wołyń, aby wielmożny iegomość pan podstoli Wołyński decess przez takowe klęski poniesiony ze skarbu swego według przyiacielskiego pomiarkowania bonifikował, i dotąd iegomość pan possessor ustąpić nie ma, aż póki zupełna satysfakcya nie nastąpi. Które to punkta ninieiszego kontraktu, chcąc obydwie strony przy swoiei otrzymać punktualności, na to się dla lepszei wagi, wiary i pewności rękami swemi własnemi podpisuią i forum grodu Włodzimierskiego ac vadium similis summae tysiąca pięciuset złotych polskich w niedotrzymaniu którego kolwiek punktu kontractu ninieiszego do odpowiadania naznaczaią i praefiguią. Aręda karczemna, że teraz za kontraktem wielmożnego iegomość pana dzierżawcy iest postanowiona, w następuiącyćh zaś dwóch latach wolno będzie za kontraktem swym iegomość panu possessorowi aukcyonować, to sobie cavet pomieniony iegomość pan Sławek Datum w Wiszeńkach, die tertia Aprilis, millesimo septingentesimo quinquagesimo nono anno. U tego kontraktu arędownego per oblatam podanego, podpisy rąk temi wyrażaią się słowy: Stanisław Maniecki, Józef Sławek manu propria. Który że to kontrakt arędowny, per oblatam podany, za ustnym i oczywistym wyżrzeczonego iegomości podawaiącego podaniem i prozbą, a za moim urzędowym przyięciem, do xiąg ninieiszych grodzkich Włodzimirskieh de verbo ad verbum, tak iako się w sobie z początku aż do końca napisany (ma), iest ingrossowany.

Книга Владимирская гродская, записовая, поточная, декретовая и кондемнатовая, 1760 года, № 1132; листъ 319.

CLXII.

Инвентарь села Турін съ перечисленіемъ крестьянъ, ихъ рабочаго скота, отбываемыхъ ими повинностей и оцѣнкою послѣднихъ. 1759 г., Апрѣля 12.

Roku tysiąc siedmset sześćdziesiątego, miesiąca Decembra dwódziestego dziewiątego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku iego królewskiey mości Włodzimierskim, przede mną Mateuszem Zaleskim, vicesgerentem grodzkim Grabowieckim, namiestnikiem grodzkim burgrabstwa Włodimierskiego, i xięgami ninieyszemi grodzkiemi Włodzimirskiemi comparens personaliter urodzony Piotr Dąbrowski ten inwentarz dóbr wsi Turyi w possessyę wielmożnemu Kadłubiskiemu, podstolemu Ruskiemu, puszczonych ad acta praesentia castrensia Vlodimierensia per oblatam podał de tenore verborum tali: Inwentarz poddanych dóbr wsi Turyi, z powinnościami, daninami spisany die duodecima Aprilis, millesimo sentingentesimo quinquagesimo nono anno wielmożnemu iegomość panu Kadłubiskiemu podstolemu Ruskiemu w trzechletnią possessyę oddany. Primus Iwan Cyganiuk ma wołów trzy, koni dwa, pańszczyzny robi dni dwa, kur daie troie, kapłona iednego, motków trzy, grzybów pięḑziesiąt. Secundus Wasyl Cygan, ma wołów trzy, koni dwa, pańszczyzny robi dni dwa, kur daie troie, kapłona iednego, motków trzy, grzybów pięḑziesiąt. Tertius Petro Tataryn, ma wołów cztery, koni dwa, pańszczyzny robi dni trzy, kur daie troie, kapłona iednego, motków cztery, grzybow sto. Quartus Iozera zięć Tuworyszyn ma wołów dwa, pańszczyzny robi dni dwa, kur daie troie, kapłona iednego, motków trzy, grzybów pięḑziesiąt. Quintus Michałko Mandryczuk, ma woła iednego, pańszczyzny robi dni dwa, kur daie troie, kapłona iednego, motków trzy, grzybow pięḑziesiąt. Sextus Petro Owczar, ma konia iednego, pańszczyzny robi dni dwa, kur daie troie, kapłona iednego, motków trzy, grzybów pięḑziesiąt. Septimus Semen Gurczuk ma wołów dwa, pańszczyzny robi dni dwa, kur daie troie, kapłona iednego, motków trzy, grzybów pięḑziesiąt. Octavus Iwan Moskaluk ma wołów trzy, koni dwa, pańszczyzny robi dni trzy, kur daie troie, kapłona ied-

nego, motków trzy, grzybów piędziesiąt. Nonus Iwan Chweniuk, ma z bratem Stepanem wołów trzy, koni dwa, pańszczyzny robi dni trzy, kur daie troie, kapłona iednego, motków cztery, grzybów sto. Decimus Iustyn Bednarz ma wołów dwa, pańszczyzny robi dni dwa, kur daie troie, kapłona iednego, motków trzy, grzybów piędziesiąt. Undecimus Pawło Matwieyczuk, ma wołów dwa, pańszczyzny robi dni dwa, kur daie troie, kapłona iednego, motków trzy, grzybów piędziesiąt. Duodecimus Iwan Szeremet ma wołów trzy, konia iednego, pańszczyzny robi dni trzy, kur daie troie, kapłona iednego, motków cztery, grzybów sto. Decimus tertius Chweśka wdowa półwłocznia, pańszczyzny robi dni dwa, kur daie troie, kapłona iednego, motków trzy grzybów piędziesąt. Decimus quartus Iuzko Duk półwłóczny, pańszczyzny robi dni dwa, kur daie troie, kapłona iednego, motków trzy, grzybów piędziesiąt. Decimus quintus Wasyl Chwieyniuk półwłoczny, pańszczyzny robi dni dwa, kur daie troie, kapłona iednego, motków trzy, grzybów piędziesiąt. Decimus sextus Semen Tataryn półwłoczny, ma wołów dwa, pańszczyzny robi dni dwa, kur daie troie, kapłona iednego, motków trzy, grzybów piędziesiąt. Decimus septimus Ostap Mołczanny półwłóczny, pańszczyzny robi dni dwa, kur daie troie, kapłona iednego, motków trzy, grzybów piędziesiąt. Decimus octavus Ianko Mielnik półwłóczny, wieprzów dwa kapmić powinien, albo dać złotych trzydzieści dwa; efficit in unum wołów trzydzieści, koni dwanaście, dni pańszczyzny trzydzieści ośm, kur piędziesiąt iedna, kapłonów siedemnaście, motków piędziesiąt cztery, grzybów tysiąc. Ciż poddani powinni odbywać stróżę nocną i dzienną koleyno, szarwarków dwanaście do roku odbywać, latem od Iwana wiosennego do Iwana iesiennego przez niedziel dwadzieścia dwie, trzydniowi po czwartym dniu, a dwudniowi po trzecim odbywać powinni, konopie moczyć, włóczni po sznurze iednym, półwłoczni popółsznura im wiadomego, a wagą dworską, motek na siedem piędzi prząść maią, konopie brać, kapustę sadzić, polewać i opielać powinni, proso na iagły tłuc, włóczni po połosmaki Krzemienieckiey miary, a półwłóczni po czetweryku, teyże miary. Opisanie folwarku Turyańskiego roku tysiąc siedemset piędziesiątego dziewiątego, do którego wieżdżaiąc od gumna, wrota podwóyne stare, podwórze od budowli starym i gdzie niegdzie nowym drzewem oparkanione. Dworek we środku pod gontami iuż stary, do którego drzwi w sieni na zawiasach z iedney, żelazne (sic) z zaporką zamykane, w sieni do grub przepierzenie z tarcic,

od tychże drzwi proste na podwórze ku piekarni, z wychodu do dworku drzwi na zawiasach z klamką żelazną starą, do pokoiu po lewey ręce będącego; w którym okien trzy w drzewo oprawne, tafelki z kwaterami otwieraiącemi się, piec zielony kaflowy, kominek szafiasty murowany, sciany ze stropem glinką pobielane, podłoga z tarcic, stół okrągły, sosnowy, tapczan ieden, na drugiey stronie izba w którey okien dwa taflowe, trzecie proste, w drzewo oprawne, piec kaflowy zielony stary, kominek z kapturem gliniany, drzwi z tey izby dwoie, iedne od pokoiu, drugie do spiżarki, z którey drzwi na podwórze otwieraią się. Za domem lamusik na schowanie słonin pod snopkami, nowy, próżny, a pod oknami piekarnianemi pohrebniczek i loszek ocębrowany sosniną; piekarnia stara pod nowemi dranicami, w którey kuchnia w sieniach i chata z piecem złym, prostym krzyżowym; w świetlicy piec kaflowy prosty i krzyżowy z kominkiem prostym z gliny; przy teyże świetlicy schowanie do którego z świetlicy drzwi i z tamtąd na ogród, drugie, okna proste złe, przy teyże piekarni po lewey ręce chlewy z drzewa, daley ku winnicy na podwórzu wrota z podwórza przeciw rzeczki, za temi karmnik z drzewa, dostatni, nakrycia potrzebuiący, potem winnica nowa pod dranicami, w którey koryto długie na wodę, kotłów z czapkami i rurami z iedney materyi dwa żydowskich, porządek wszystek arędarski, piecyków dwa w sieni, izba z piecem nad słodownią, alkierz na słodów zalewanie; słodownia do którey komin z dołu wywiedziony z gliny, murowany, w izbie i w słodowni okien prostych piekarnianych trzy; staynia pod dranicami nowa, do którey wrota z tarcic dwoiste, z żłobami i z iasłami na siano z drabinami, w kątku masztarenka przepierzona bez drzwi ieszcze; przy tey stayni stara nade drogą ku wrotów z wyiazdu staynia bez żłobów pod dranicami. Szpichlerz pod gątami przy wrotach, niezły, do którego drzwi z zaszczepką żelazną, na biegunach, poiedyncze, ze środka po bokach drzi dwoie na zawiasach, iedne z wrzeciądzem, drugie z zaszczepką, po lewey stronie z wyiścia sasieków przepierzonych dziewięć, po drugiey tylko przepierzenie na sąsiek, gdzie koryto na wieprzów parzenie znayduie się, na gurę schody, wszędzie próżne mieysca, za szpichlerzem pohrebniczek i loszek nowoocębrowane, przed wrotami przy drodze, przeciw których wrót gumno oparkanione gdzie nie gdzie poopadało; stodoła pod snopkami o czworga wrotach, przed nią chlewek na owce, z drzewa bez nakrycia, obory pod nakryciem słomą, karczma nad rzeką,

ku grobli, stara, przed nią lamusik z drzewa, pod snopkami, winniczka i słodownia pod dranicami nadruinowane. Młyn pod gątami dobry o dwóch kamieniach i stępie na trzy koła wodę biorący, staw spustny, bez naymnieyszego interessowania się i naruszenia od wielmożnego possessora, wielmożnemu dziedzicowi kontraktem ostrzeżony i samemu tylko do łowienia być zachowany powinien w całości. Karczma na gościńcu Krzemienieckim wiezdna, z sienią, alkierzem, ze wszystkiem z drzewa sosnowego wybudowana, przy którey winnica i studnia pod dranicami Teraz sequuntur ogrody; ogród w dziedzińcu wszystek zkopany i warzywem zasiany cały i wysadkami nasadzony, ogród za winnicą cały zasiany w grzędy, warzywem i konopiami obsiany podaie się wielmożnemu possessorowi, ogród za dworem zasiany cały iarnym żytem i zagumienek; wszystkiego żyta wysiano czetweryków siedem Krzemienieckiey miary, po dniach siedmiu zoraney ziemi. ięczmienia zoranego po dniach dwóch zasiano czetweryków dwa, miary Krzemienieckiey, owsa po wyoranych dniach trzynastu roli pańskiey, wysiano czetweryków dziewiętnaście, żyta ozimego obrzar bardzo pięknego na wolnicy i za gumnem po dniach oranych na polu dziewięćdziesiąt ośm na każdy dzień po czetweryku i ćwiartce drugiego, Krzemienieckiey miary, wysiano na wszystko pole żyta czetweryków Krzemienieckiey miary sto dwadzieścia, które wszystko zboże przy expiracyi kontraktu iako odbiera wielmożny possessor, tak przy widzu wielmożnego dziedzica, adaequante dobrze i dobrym zbożem odsiać obligatur i powinien tyleż ile odbiera. Sequitur likwidacya inwentarza. Za dni pańszczyzny w liniiach wyżey wyrażone, których na tydzień roboczych wychodzi trzydziesci ośm, na rok rachuiąc przez niedziel pięćdziesiąt dwie, wynosi dni wszystkich tysiąc dziewięćset siedemdziesiąt sześć, item ciż poddani co latem idą siedemnastu ich po dniu iednym prócz w linii wyrażonych od Iwana wiosennego do Iwana iesiennego przez niedziel dwadzieścia dwie robiących, dni wynosi trzysta siedemdziesiąt cztery, in unum skomputowanych na rok rachuie się dni wychodzących dwa tysiące trzysta pięćdziesiąt pańszczyzny w Turyi; każdy dzień rachuiąc ogółem po groszy ośm uczyni na złote intraty złotych polskich sześćset dwadzieścia sześć, groszy dwadzieścia; za dni item szarwarkowe iako się pokazało na gruncie przy likwidacyi i weryfikacyi tego inwentarza co ludzie wzwyż wyrażeni w liniiach, pańszczyznę odbywaiący in numero siedemnastu ich (prócz specifikowanych powinności odbywaią do czego ich obróci), szarwarków

dwanaście, zamykaią w sobie siedemnastu poddanych, (dni) roboczych dwieście cztery, każdy dzień rachuiąc wedle kontraktu po groszy sześć, uczyni za nie złotych czterdzieści groszy dwadzieścia cztery; za kur czynszowych podanych od zwyż w liniiach wyrażonych, pięddziesiąt iedna, rachuiąc każdę po groszy cześć uczyni złotych dziesięć groszy sześć; za kapłonów siedemnaście każdy po groszy dwanaście, uczyni złotych sześć, groszy dwadzieścia cztery, za motków pięddziesiąt cztery, które kobiety prząść maią sposobem wyżey wypisanym na motowidło w piędzi siedem każdy, rachuiąc po groszy sześć, uczyni złotych dziesięć, groszy dwadzieścia cztery; za grzybów tysiąc danią od poddanych w liniiach wyrażonych brać nie (sic) należących, każde sto rachuiąc po tynfowi per consequens pięddziesiąt po póltynfa, na złote wyniesie i uczyni złotych trzynaście; za ukarmienie przez mielnika wieprzów dwóch co roku złotych trzydzieści dwa, arendy z dwóch karczm wieyskiey i co na gościńcu, gotowego grosza złotych siedemset pięddziesiąt pro anno millesimo septingentesimo quinquagesimo nono, in annum millesimum septingentesimum sexagesimum—summa proventualis . . . . złotych tysiąc czterysta dziewiedziesiąt groszy osiem. Pro anno millesimo septingentesimo sexagesimo in annum millesimum septingentesimum sexagesimum primum similis proceditur summa złotych tysiąc czterysta dziewiędziesiąt groszy ośm, pro anno millesimo septingentesimo sexagesimo primo in annum millesimum septingentesimum sexagesimum secundum provenit summa złotych tysiąc czterysta dziewiędziesiąt groszy ośm, za lat trzy wynosi złotych cztery tysiące czterysta siedemdziesiąt groszy dwadzieścia cztery. Intrata Lachowiecka także za trzy lata uczyni złotych cztery tysiące osiemset piedziesiąt dziewięć groszy osiemnaście, summa summarum dziewięć tysiący trzysta trzydzieści złotych groszy dwanaście. Który to inwentarz za wyż wyrażonego iegomości podawaiącego oczywistem podaniem a za moim urzędowem przyięciem do xiąg ninieyszych grodzkich Włodzimirskich de verbo ad verbum iest ingrossowany.

Книги Владимирская гродская, записовая, поточная, декретовая и кондемнатовая, 1760 года, № 1132, листъ 1216.

CLXIII.

Жалоба Теребовльскаго чашника Іосифа Соколовскаго, на владѣльца села Матвіевецъ, Подольскаго мечника Войцеха Ледоховскаго, о составленіи неправильнаго и отяготительнаго для крестьянъ инвентаря при отдачѣ Соколовскому въ заставу этого имѣнія. 1759 г., Іюня 5.

Roku tysiąc siedmset piędziesiąt dziewiątego, miesiąca Iunii piątego dnia.

Przed urzędem i aktami grodzkiemi Krzemienieckimi i przede mną Michałem Karwowskim, wiceregentem koncellaryi oraz protunc namiestnikiem burgrabstwa Krzemienieckiego, comparens personaliter iegomość pan Iózef Sokołowski cześnik Trębowelski, dóbr wsi Matwiiowice vigori contractus sui possessor, quam primum rescivento manifesto indebite ad acta castrensia capitanealia Cremenecensia od wielmożnego iegomość pana Woiciecha Ledochowskiego miecznika Podolskiego, przeciwko sobie zaniesionym, nie znaiąc w niczem być obwinionym, ale bardziei wszystko ad mentem kontraktu i inwentarza sprawuiącym się i amicabiliter, lubo przy krzywdzie swoiei, sprawować chcącym się, obviando securitati fortunae suae, tudzież iuż zaczętym przez wielmożnego Ledochowskiego miecznika Podolskiego kłutniom atque futuro malo, solenniter przeciwko temuż wielmożnemu Ledochowskiemu miecznikowi Podolskiemu remanifestuie i manifestuie się o to: iż iasnie wielmożny oskarzony, zaciągnąwszy summy u wielmożnego manifestanta złotych polskich trzydzieści i trzy tysiące na dobra wieś Matwiowce w woiewodstwie Wołyńskim a powiecie Krzemeneckim leżące, umówiwszy się należycie o wszystkie punkta et de pretio intrat, co po czemu w inwentarzu ma być wyrażono, tudzież deklarowawszy poddanych ciągłych, który by nie miał podług podania w inwentarzu ciągła swego, woły i konie pokupować, aby zupełnie każdy ciągłem poddany miał czem odrabiać pańszczyznę i pofurszczyznę odbyć, tudzież daniny wszystkie podług zwyczaiow kraiu woiewództwa Wołynskiego deklarowawszy puścić i inwentarzem podać, temu wszystkiemu dość nie uczyniwszy, wielmożny oskarzony po odebraniu i odliczeniu summy od wielmoż-

nego manifestanta, in contrarium wszystkim umowy deklaracyom progressit, bo inwentarz, który powinien przy gromadzie na gruncie w obecności wielmożnego possesora być spisany i weryfikowany, podać onego przy dwuniedzielnei i codziennei wielmożnego manifestanta rekwizycyi, pisząc go in conclavi pro velle sui, nie chciał; dopiero przy odiezdzie swoim z Matwiiowiec, na dwie ręce przepisany, do podpisu przynieść kazał, affiduiąc się poczciwém słowem, że podług umowy i zgodzenia ad.......... spisany obrachowany inwentarz; co wszystko in contrarium obruciło się, gdyż wielmożny oskarżony nil quidquam aprehendido angaryzacyi, uciemiężenia, wyiścia na słobody poddaństwa, wyniszczenia onych z chudob, iakby nie swoich własnych i dziedzicznych poddanych preaggravaliter nad zwyczai kraiu tuteiszego pańszczyzną, daninami, powozem i innemi cum praeiudicio poddaństwa powinnościami obciążył, popisał, niezważaiąc in post całości dóbr swoich, ciągnął aby summa zupełna per decursum trigenii wynikała z inwentarza, czego wielmożny manifestans wybrać nie będzie mógł i de facto nie wybierze. Stawy Matwiioweckie, które nie podobne i nigdy w tei summie nie chodziły, wielmożny iegomość pan oskarżony sam oszacował i w inwentarz napisał, przez które wyciągnienie i pociągnienie do niezwyczainych danin i powinnosci i przymuszenie, poddanych czterech po przeczytaniu inwentarza na słobodę uszło; w zasummowaniu intrat w inwentarzu większą summę, iak wynika z inwentarza, wielmożny iegomość pan oskarzony popisać kazał, co patebit z obrachowania likwidacyi frumenterarii, grani, iako to ięczmień, owies, hreczka, takowe na zasiew iary na grunie zostawione, które wielki zawód wielmożnemu manifestantowi uczyniły, bo hreczka zaprzała wszystka paenitus przepadła i nie urodziła się, ięczmień także—sam groszek urodził się, bo takowe zboże zostawione, a opisane w inwentarzu za czyste zboże. Lasy kontraktem puszczona na opał i różne reperacye iak dworowi potrzebne, iako też gromadzie Matwiiowieckiei na reperowanie chałup, ogrodów, wielmożny iegomość pan oskarzony leśnym swoim zabronić kazał, przez których różne wiolencye, prepedycye wielmożny manifestans ponosi; exekucye za dawne długi swoie na ludzi Matwiowieckich, stante possesione iegomości pana manifestanta nasyła; do grobel Matwiiowieckich i do młynów, deklarowawszy one swoim kosztem wielmożny iegomość pan reperować, żadnei pomocy nie daie, na którę reparacyą że szarwarki nie wystarczaią, wielmożny manifestans pańszczyznę sobie in commodum

puszczonę i zapłaconę fundować musi, zapobiegaiąc ruinom grobel i młynów; summę trzy tysiące nad inwentarz zostaiącą i należącą do oddania wielmożnemu manifestantowi, iaśnie wielmożny oskarzony ullatenus oddać nie chciał, tylko skryptem prawie coacte sustentował, którąby był wielmożny manifestans zniosł dług trzy tysiące iegomość pana Drewnowskiego, przyięty za wielmożnego iegomość pana oskarzonego, a tak też sposobu oddania tei summy iegomość panu Drewnowskiemu prowizyą wielmożny manifestans niesłusznie płacić musi. Proinde, tak o te zwyż wyrażone krzywdy, prepedycye, wiolencye, futuro in termino probowane i dowiedzione, iako też obviando przez niezwyczaine wyciągnienie zubożałei i zniszczonei gromady Matwiiowskiei, uiścia onei na słobody i nadruinowania tei wsi Matwiiowice, idem magnificus manifestans przeciwko wielmożnemu iegomość panu Ledochowskiemu miecznikowi Podolskiemu manifestuie się. Iakób Sokołowski manu propria.

Книга Кременецкая гродская поточная 1759 года, № 1708; листъ 36 на оборотъ.

CLXIV.

Жалоба Подольскаго воеводы, короннаго польнаго гетмана, Вацлава Ржевускаго, на арендатора имѣнія его Бубнова, Червоногродскаго стольника Выговскаго, о нарушеніи имъ условій арендпаго контракта, въ ущербъ владѣльцу и крестьянамъ. 1760 г, Января 10.

Roku tysiąc siedemset sześćdziesiątego miesiąca Ianuarii dziesiątego dnia.

W roczki sądowe grodzkie Włodzimierskie od dnia trzeciego roku i miesiąca na akcie wyrażonych, przypadłe i sądownie odprawować się zaczęte, przede mną Kasprem Ianem Nepomucenem Kozłowskim horodniczym i podstarościm powiatu Wlodzimirskiego y xięgami ninieyszemi grodzkiemi

starościńskiemi comparens personaliter urodzony iegomość pan Piotr Lipowski burgrabi Nurski, plenipotent iaśnie wielmożnego iegomość pana Wacława na Podhorcach i Reiowcach Rzewuskiego woiewody Podolskiego, hetmana polnego koronnego, nomine którego przestrzegaiąc całości iaśnie wielmożnego pryncypała swego, naprzeciwko wielmożnemu iegomość panu Wyhowskiemu, stolnikowi Czerwonogródzkiemu, possesorowi dóbr wsi Bubnowa dziedzicznych tegoż iaśnie wielmóżnego pryncypała, solenniter świadczy, manifestuie się w ten sposób i o to: iż wielmożny iegomość pan Wyhowski, postępuiąc sobie nad kontrakt sobie na dobra Bubnów dany, kiedy obszar własny do Swiniuch należący i do Bubnowa inwentarzem nie podany, który urodzony iegomość pan Switecki ekonom Swininski na skarb zorać, zradlić i zaskrodlić kazał, na który wyszło pługów sześdziesiąt, radeł pięḑziesiąt, bron tyleż, a wielmożny iegomość pan Wyhowski kazał na siebie ten obszar zasiać; także w lesie Korytyńskim do Swiniuch należącym naiechawszy iegomość pan Olęcki gubernator Bubnowski z kozakiem i ludźmi wyciął na stop sześć sosen młodych od lat trzynastu edukowanych, a pilnuiących ludzi lasu iegomość pan Olęcki gubernator z fuzyą nabitą porozganiawszy, (kozacy ze spisami gonili się wykrzykuiąc na iegomość pana Switeckiego: niech teraz wyiedzie i zabroni rąbać:) wycięli i sosny stare w tychże lasach zcinać kazali, arędarze Bubnowscy ze skarbu miewali kontrakty, to z cudzych lasów drwa miewali a tych lasów zakazanych nie ruszali; we wsi Korytnei maiąc wydzielonych chłopów dziesięciu do Bubnowa, na tych ludzi gorzałkę z Bubnowa daie, przez co w arendzie karczemnei iest detryment skarbowy pański, a w kontrakcie tego niema żeby miał na tych ludzi dawać swoie trunki, ile kiedy z arendy Korytnickiei addytamentu dodaie mu się kilkaset złotych. Iako i kontrakty w skarbie dane arędarzóm Bubnowskim i Woinińskim do obięcia possessyi swoiei w ćwierć roku pokassował i wielką im krzywdę poczynił, przez co mocno zubożeli i zruinowali się, a że ci poddani Swiniuscy iako iuż i za possessyi wielmożniego Wyhowskiego trzymali połroku arędę, do iegomości wypłacili zupełnie summę należną, a długi, które na gromadzie zostały, nie pozwala wybierać, do których exukucyę swoię dać niechce, iako się opisali; także długi skarbowe na tychże ludziach Bubnowskich i Woinińskich będące, iako to zapomożeniem dobytkiem, w drogi czas zbożem, i tych nie dopuszcza wybierać i exekwować, ale ieszcze fomentuie ludzi, że nie daicie poty, póki ia trzymać

będę—przez co skarb wielką ma krzywdę, bo nie tylko że pieniędzy i zboża nie oddaią, ale i powinności to iest robocizny i kur corocznych nie dopuszcza odbywać i oddawać, a potem ciężko by było na poddanego, żeby i robociznę zawiedzioną odbył i inne powinności pooddawał, o co po dwa razy exekucyą powypędzał iegomość pan Olęcki gubernator. Iakoteż od ludzi sobie podanych należące osypy żytem nie wybiera, tylko pieniędzmi każe sobie płacić, a w intracie żytem podano. A za tym de praemissis omnibus iegomość manifestans nomine qua supra manifestuie się. Piotr Lipowski burgrabia grodzki Nurski. In continenti stanąwszy oczywiście woźny ieneral woiewództwa Wołyńskiego i inszych opatrzny Hrehory Bryczuk, który in vim suae verae ac fidelis relationis palam publice libereque ac per expressum recognovit, iz on roku teraznieiszego dnia ośmego Ianuarii ad iuridicam officiosamque requisitionem iaśnie wielmożnego pana Rzewuskiego, hetmana polnego koronnego, maiąc przy sobie stronę szlachtę, ludzi wary godnych, urodzonych ichmość panów Antoniego Tyszkę i Iózefa Ziemlickiego, był w lasach Korytyńskich do Swiniuch należących, gdzie będąc widział i oglądał ścięte sosny młode do lat trzynastu edukowane na stóp sześć, lub więcei, gdzie sam leśniczy lasów tegoż woźnego z szlachtą obwodzili i pokazywali tak wielkę dezolacyę lasów Koryteńskich, a to przez wielmożnego possessora Bubnowskiego i ludzi iego, co widziawszy i oglądawszy taż stroną szlachtą sobie przytomną oświadczywszy się, przed urzędem stanąwszy prawdziwą uczynił i zeznał wizyi lasów relacyę; ministerialis ignarus scribendi crucem posuit ✝.

Книга Владимирская, гродская, вписовая, поточная, декретовая и кондемнатовая, 1760 года, № 1132; листъ 15.

CLXV.

Жалоба арендного владѣльца села Новоселокъ Николая Загурскаго на собственника этого имѣнія, полковника Матвѣя Вырвича, о составленіи имъ ложнаго инвентаря крестьянскихъ повинностей и о нарушеніи условій арендного контракта. 1764 г., Января 31.

Roku tysiąc siedemset sześdziesiąt czwartego, miesiąca Ianuarii trzydziestego pierwszego dnia.

Przed urzędem i aktami ninieiszymi grodzkimi Krzemienieckimi i przede mną Antonim Michałem Ceceniowskim, łowczym Ciechanowskim, namiestnikem burgrabstwa Krzemenieckiego, comparens personaliter urodzony iegomość pan Mikołai z Zagorzec Zagórski, subdelegat przysięgły grodzki Krzemieniecki, części Nowosiółek arędowny possessor, widząc się być w tenncie tei znacznie ukrzywdzonym, nietylko ztąd, że na trzy lata udanei summy przez różne decessa niżei specifikowane wybrać nie mógł, ale ieszcze ciężkie prepedycye i detrymenta w possessyi ponosi, ostrzegaiąc tem całość swoię, przychyliwszy się do manifestów hac in re pozanoszonych, kontraktu i inwentarza, de actu et data in iisdem expressis, solenniter de diligentia sui manifestatur in eum sensum: iż urodzony manifestans po otrzymanym kontrakcie na pomienioną część, inwentarz poddanych z spisaniem ciągła i ich powinnosci, pól, sianożęci i ogrodów in correspondentia summy maiąc od wielmożnego pułkownika podany, przyszedłszy ad possessionem, mnieisze u poddanych powinnosci i nie tylko ciągła ile inwentarz ukazywał, pieszych za ciągłych, parowych za poiedynkowych, popodawanych pól, sianożęci, ogrodów daleko mniei, i wiele nie zgadzaiącego się z inwentarzem na gruncie zastał; i niektórych chłopów nie znaiduiących się, iako to: roboczego Iwaniurę poiedynka nie zastał, nawet i chalupy nie było, tylko pusty grunt, i więcei roku z tego gruntu ani pańszczyzny, ani żadnei powinności nie uzurpował, aż wielmożny Zbrożek dziedzic Iackowi Desperatunikowi na ogrodzie za karczmą, inwentarzem manifestantowi pódanym, pobudować się kazał, i Iacko iego grunt obiął, i ednak ex ratione nowych osedlin i pobudowania się, iuż w drugim roku possessyi i to tylko po dniu pieszą pańszczyznę

zaczął odrabiać i adhucusque bez żadnego sprzężaia i cięgła pańszczyznę i powinności odrabia; Hrycułę za parowego podał, a urodzony manifestans na gruncie i chałupie iego Ułaniuka zastał, i nie parowe ale poiedynkowe przez calą tenntę odbywa robocizny; Harpowego zięcia także za parowego, i w sprzężai parą iść powinnego podał, a urodzony manifestans iak go zastał przy iednym koniu, tak przez dwa roki iednego konia w pług wprzęgał, w trzecim roku podpomogłszy się, drugiego przykupił i dwoigą dopiero robił; Iwan Tkacz tylko w pierwszym roku do iesieni parą w pług szedł, w tymże samym czasie powietrze na całei wsi gdy grassowało, iak woły odeszły, aż do dzisieiszego dnia iednym tylko koniem tak w pług iako i na wszelkie powinności idzie; Wasyl Tkacz poiedynką puszczony, tylko w pierwszym roku w pług zaprzęgał, po śmierci iego, lubo się klacz została do sprzężaia, i tę wilcy ziadły, a wdowa pozostała piechotą więcei przez dwa roki pańszczyznę odrabia, którą manifestans chlebem i zbożem zapomagał, ogród zagrodzić i poorać za pańszczyznę kazał; Zaryczeny troigą do sprzężaiu podany, a dwoigą tylko zawsze w pług wprzęgał; tedy podług podania inwentarskiego cztery pługi z zostawaniem się do brón ciągła wychodzić było powinno, a zaledwo przez całą tenutę trzy pługi sprządz się mogło, i to tak, że na ieden pług pięciu się sprzęgać musiało, to iest na ieden dzień orania pięć dni pańszczyzny szło. Deinde pól, na Wileńskich gruntach inwentarzem dodawać obilgowanych, ponieważ że ieszcze stante possessione wielmożnego pułkownika wielmożny dziedzic zabronił, i manifestans in sui nie miał possessione, ani ich używał, przeto że na Wileńszczyźnie zabroniono i odięto pola, a w Nowośiólkaeh bardzo omał ich było i iest, nie maiąc gdzie siać, małą w każdym roku zbierał krestencyę; także iarzyn w pierwszym roku wielki praktykował się nie urodzai; aręda więcei roku wakowała, i choć iest ustanowiana teraz, iednak z defalką i z przydaniem żyta i drew; kontraktem wolny wrąb na opał maiąc i mliwo bez miarki i czerhi pozwolone, a przez całą tenutę o mil kilka z cudzych lasów, wytrącaiąc po dni trzy i cztery pańszczyznę, wozić drwa, zimą słomą w grubach opalać się musiał; miarki we młynach od zboża do mełcia posyłanego od smierci wielmożnego dziedzica aż dotąd biorą, o czem wyższe manifesta fusius obloquntur. Z tych pomienionych przyczyn, tudzież przez taniość w teraźnieiszym roku zbóż, znacznie i wiele urodzony manifestans decessował, nietylko bowiem w tei tenucie ex

praemissis rationibus poniosł krzywdy, ale ieszcze wielkie prepedycye i detrymenta od wielmożnego pulkownika i ludzi iegomości czynione, albowiem w roku przeszłym ultimisą Aprilis, sprowadziwszy się z Niesieńca do Nowosiółek na krótki tylko mieniąc czas, dalei miesiący trzech siedział, znowu in Nowembri z iechawszy, aż do dziś dnia z ludźmi i końmi rozprzestrzenia się, w izbie na przeciw oblokowawszy się, per vim, szpiechlerz, stainię i chlew odebrał i tak ścisnął, że należytego gospodarstwa ullatenus prowadzić nie można; do piekarni nikogo nie dopuszcza, ieżeli któren człek manifestantis albo gospodyni weszła, na łeb wypychać każe, chleb po wsi piec muszą; drobiazgu przy odebraniu piekarni w porze zimowei przytulić, przez co wiele poginęło, prządek sadzić, przędziwa czesać gdzie nie było; kilkanaścioro koni całą zimę na paszy manifestantis trzyma, pasza i zgoniny za iego wcale idzie końmi; drew wozić że nastarczyć nie można, kulów słomy więcei kilkadziesiąt, stróżom ustawicznie palić każąc na większe uciemiężenie manifestanta, spalono, płoty tak koło staini iak i koło izb, gdzie ogródek iest, chociaż broniono od manifestanta, siłomocnie ludzie iegomość obwinionego brali i poopalali; stróżów do swoich usług i innych poddanych także do rożnych powinnosci pociąga, co z wielką dla manifestanta prepedycyą i poddanych uciemiężeniem, przez co i w naigwałtownieiszei potrzebie swoiei manifestans nie mógł tych ludzi pociągać do pańszczyzny, aż póki od iego nie byli usług uwolnieni, i tyle, że czas omieszkiwany w robociznie praktykował się, i tak pod niebytność manifestanta w Nowosiołkach na poddanych i stróżów hałasował, odkazywania czynił, haec propelando verba, że ia to tu pan, a nie kto inny, co zechcę to uczynię z wami! pod ten czas zaraz Kołtuniuk, ile był na stróży, uszedł do Willi, i tam dotąd siedzi, a grunt i chałupa po dziś dzień pustuie, urodzony manifestans na wszelkich iego decessuie powinnościach. Co więcei, wygnać z possessyi manifestanta przed ludźmi tak tu w Nowosiółkach, iako i w Krzemieńcu oświadczał się, urodzony manifestans maiąc kontrakt, za którym w possessyi zostaie i ad mentem iego dopiero iedynaśtego dnia Kwietnia w roku teraźnieiszym czas wyiścia następuie, oprócz tego rumacyi niedziel cztery ze wszelkiem poddaństwa posłuszeństwem, z przezimowaniem bydła i póty, póki by we wszelkich pretensyach gruntowych, to iest różnych decessach i niedoborach iw summie na addytamencie zostaiącei wraz z prowizyą, nie był uspokoiony, z possessyi rugowany być nie może, aż w czasie przyzwoitym,

i za poprzedzaiącą we wszystkiem sobie satysfakcyą; a ieżeliby gwałtownie iegomość obwiniony postąpić, iak czyni oświadczenie, zamyślał, urodzony manifestans przy prawach swoich zostaiąc, bronić się będzie musiał. Względem tedy pomienionych w manifeście teraźnieiszym i w innych wyrażonych decessów, czynienia w possesyi praepedycyi i krzywd i oświadczenia się violento modo manifestanta wygnać, his in praemissis solennissime przeciwko wielmożnemu iegomość panu Mateuszowi Wyrwiczowi, pułkownikowi artylleryi koronnei, ac in diligentia sui manifestatur Mikołay z Zagorzyc Zagórski manu propria.

Книга Кременецкая гродская поточная, 1764 года, № 1718; листъ 86.

CLVI.

Жалоба Добржинскаго скарбника Луки Добржанскаго, на арендатора имѣнія его Людвищъ, инстигатора Кременецкаго гродскаго суда Михаила Барановскаго, о разореніи этого имѣнія и угнетеніи крестьянъ. 1764 г., Марта 13.

Roku tysąc siedemset sześćdziesiąt czwartego, miesiąca Martii trzynastego dnia.

Przed urzędem i aktami ninieiszymi grodzkiemi Krzemienieckimi, i przede mną Mateuszem Ianem Szyszką Zarochowiczem, protunc namiestnikiem burgrabstwa Krzemienieckiego, comparens personaliter iegomość pan Łukasz Dobrzański, skarbnik Dobrzyński, niegdy wielmożnego Michała i Apolonii z Lewickich Dobrzańskich małżonków legitime spłodzony syn i wszelkich dóbr i sum po tychże rodzicach swoich wraz z innemi naturalny dziedzic i sukcessor, (swym) i urodzonei Barbary ex eodem secundo connubio spłodzonych, tudzież sukcessorów niegdyś urodzonei Iankowskiei zmarłey i Katarzyny Iędrzeiowskiei itidem sióstr ex primo connubio z

oicem comparentis spłodzonych imieniem, przed aktami ninieiszymi grodzkimi Krzemienieckimi, adherendo manifestationibus niegdy iegomości pana Stanisława Dobrżańskiego brata swego naistarszego, pierwszei anno millesimo septingentesimo sexagesimo primo, die secunda Novembris, drugiei eodem anno die tertia Novembris, trzeciei millesimo septingentessimo sexagesimo secundo die septima Iulii, w grodzie Krzemienieckim zaniesionych, nie mniei trzem terminom de actu et data w nich wyrażonych, w krzywdach swoich naprzeciwko wielmożnemu iegomosci panu Michałowi Baranowskiemu, instygatorowi grodzkiemu Krzemienieckiemu, i urodzonemu Antoniemu Zielińskiemu zanosi użalenie się, iż ichmościowie, praecipue wielmożny Baranowski, maiąc sobie puszczoną część w dobrach wsi Ludwiszczach, kontraktem arędownym roku tysiąc siedemset sześdziesiąt pierwszego dnia dwadziestego ośmego Februarii, za summę w tymże kontrakcie wyrażonę, od niegdyś wielmożnego Stanisława Dobrzańskiego sui comparentis et quorum nomine agit brata naistarszego, a to na uspokoienie długów po rodzicach zostałych, a wielmożny obżałowany nie tylko w wielu punktach przerzeczonemu kontraktowi zadosyć nie uczynił, iako to wyż namienione manifesta świadczą, ale co większa, wszelkich używa sposobów ażeby coraz większych y większych tym pozostałym sukcessoróm krzywd przymnożył, i część tylko sobie na lat trzy puszczoną zniszczył, zruinował, zruinowawszy in suam czyli kogoś innego haereditatem obrócił, kiedy nietylko że poddanych przez różne angaryzacye zubożył, powypędzał, ale też i włoki chlebne i sianożętne, zarośle, zapusty, ogrody poodrywać i poprzywłaszczać permittit, contra mentem kontraktu, bo tym się opisał bronić i avulsa nie dopuszczać; stante vita ieszcze niegdy wielmożnego tegoż Stanisława Dobrzańskiego opisawszy się kontraktem inwentarz wszeluki, iako to: konie, bydło, owce, kozy i inne, tudzież kury, gęsi, indyki, na tymże folwarku konserwowac i karmić, a to wszystko, goniąc na zgubę wielmożnych manifestantów, zwyczainei i zostawioney na to do słuznego czasu zabroniwszy paszy y żywności, w niwecz obrócił; niegdy wielmożnego Stanisława Dobrzańskiego do tego przywiodł, że wpół daremnie z wyżei wyrażonych przyczyn wielmożnemu obżałowanemu iedne, drugie ińszym, volens nolens, pozbywać musiał, o czem wszystkiem manifesta szerzei w sobie opiewaią. Tenże welmożny oskarzony, maiąc sobie puszczonę kontraktem arędę karczemną, za złotych dwadziescia tegoż arędarza przez różne aggrawacye, więzienia w lochu,

od arędy oddalił, a przez to karczma spustoszona funditus została, porządek wszelki browarny częścią porozkradano, częścią porozsypywał się, okna, drzwi porozbiiane, powybiiane, naostatek tenże żyd arędarz za iakowyś sług sobie od wielmożnego Baranowskiego winny kocioł inwentarzem puszczony do siebie adhucusque zażywa, pali i psuie: rzeczy różne we dworze znaiduiące się iako to: sanie, wozy, koł dzwoniastych krąg, stołki, stoły i wszelkie obudowanie koło dwora wielmożny póssessor popsuł, podezolował, podeteryorował, poopalał; żelaza z kolaski wszelkie poodrywać iniunxit,—zgoła wszystko zgruntu zniszczył i wielmożnych teraznieiszych żalących się do nieznośnych krzywd, szkód, straty fortuny oiczystei i macierzystei spadłych przyprowadził, tak dałece, że teraz ledwie podobieństwo do pierwszei sytuacyi, iak była puszczona ta część, być może. Nakoniec różne krzywdy poddaństwa, pędząc po razy kilka w podróż nad opis w kontrackie, gdzie bawią się po tygodniu, a po dwa dni pańszczyzny potrąca; stróżę dzień i noc odbywać nakazuie, a który by nie chciał, biie, kaleczy i różne zadaie przykrości, pieniądze gwałtem narzuca, aby odrabiali, przez co poddanym znaczna dzieie się krzywda, bo przez to swoiei własności zbierać nie mogą i ubożeią; innym za takąż robociznę nie popłacił, niektórym za własną pracą we dworze i na dwór robiącym kwity one poodbierał i debitam hanc mercedem oddać kazał; iednemu będącemu na stróży posłanemu do lasu, że z dopuszczenia Bożego krowę dworską wilcy ziadły, płacić przymusza; drugiemu dawszy na wypłat konia i przez pół roku usumfructum pańszczyzny maiąc, potem odebrał, a za robotę tymże koniem poddanemu itidem płacić, nie wzpomniawszy dozoru i karmienia, cogit, o co wszystko tak wizya spustoszenia dworu, iako i pól w possessyi wielmożnego obwinionego będących, w cudzą possessyę puszczenia, niżei wyrażona, iakoteż inkwizycya do prawa wyprowadzona luculentius enarrabunt, o tę i tym podobne krzywdy szkody swoie i póddanych wyżrzeczony manifestans de praemissis omnibus magno animi cum dolore, nie mniei o inne pretensye w osobliwszych manifestacyach wyrażone in omni iudicio et ad praesens in iudiciis capturalibus iure agere że non praetermittet, oświadcza się, hanc vero cum salva melioratione actis connotari prosił. Łukasz Stanislaus Dobrzański manu propria. Et in continenti stanowszy oczewiście wozny generał województwa Wołyńskiego, opatrzny Stefan Bednarski, który in vim suae verae ac fidelis relationis, palam, publice recognovit: iż ón roku teraźniei-

szego, tysiąc siedemset szesdziesiątego czwartego, die decima Martii, na affektacyę i prawną rekwizycyę wielmożnych ichmość państwa Łukasza i Barbary, w panieńskim stanie będącei, siostry i brata Dobrzańskich, skarbnika Dobrzyńskiego, maiąc przy sobie stronę szlachtę, ludzi wiary godnych, urodzonego iegomość pana Alexandra Brudzieiowskiego, Iózefa Medyńskiego, causa maioris evidentiorisque testimonii gratia sibi ad hunc actum adhibitos, był w dobrach wsi Ludwiszczach na części pewnei dziedziczuei wielmożnego rekwirenta, gdzie będąc naiprzód na polach, do teiże części należących, widział i officiose odlądał, że plus minus na dni ośm pola dziedziczne do cudzych włok poprzyorywane i przywłaszczone, zarośla i sianożęcia poodcinane, dwór funditus ze wszystkiem obudowaniem, iako to oborami, chlewami, chlewkawi, stodołami, staiuiami i ze wszystkiem przybudowaniem, spustoszone, zdezolowane, karczmę wniwec obróconą, okna, drzwi, stoły, stołki powybiiane, porozbiiane, budynek chłopski, ad possessionem wielmożnego rekwirenta należący, spustoszały, częstokół porozbierany, chlewy porozbierane, ogrody poopalane, zgoła naimnieiszego kawałka płotów nie maiące, tudzież koleskę ze wszystkich żelaztw, iako i inne wozy, poobdzierane, porozrzucane i zdezolowane, owo zgoła tak dwór iako i inne sprzęty domowe zniszczone, zdezolowane i w niwec obrócone; co widziawszy i officiose oglądawszy, ztamtąd powrócił, i tu przede mną urzędem stanąwszy, prawdziwei i realnei wizyi swoiei uczynił i zeznał relacyę, de quo praesens eiusdem ministerialis relatio. Ignarus ministerialis scribendi posuit crucem.

Книга Кременецкая гродская поточная, 1764 года, №. 1718; листъ 136.

CLXVII.

Жалоба Снятинскаго старосты Петра Потоцкаго на заставнаго владѣльца имѣнія его Охримовецъ, Теребовльскаго скарбника Іосифа Бржескаго, о разореніи этого имѣнія и притѣсненіи крестьянъ, вслѣдствіе чего многіе изъ нихъ разбѣжались. 1764 г., Марта 15.

Roku tysiąc siedemset szesdziesiąt czwartego, miesiąca Martis piętnastego dnia.

Przed urzędem i aktami ninieiszemi grodzkiemi Krzemienieckimi, przede mną Mateuszem Ianem Szyszką Zorochowiczem, protunc namiestnikiem burgrabstwa Krzemienieckiego, comparens personaliter urodzony iegomość pan Maciei Czarnecki, subdelegat przysięgły grodzki Krzemieniecki, iasnie wielmożnego iegomości pana Piotra Potockiego starosty Śniatyńskiego plenipotent, imieniem i z wyraźnei woli iasnie wielmożnego pryncypała swego, ergo alia bona dóbr wsi Ochrymowiec w woiewództwie Wołyńskiem a powiecie Krzemienieckim leżących, a corpore xięstwa Zbaraskiego zostaiących, dziedzica, postrzegaiąc całosci fortuny onego, aby z niżei wyrażonych okoliczności iakowego nie poniósł uszczerbku, takową przed aktami ninieiszemi naprzeciw wielmożnemu iegomość panu Iózefowi Brzeskiemu, skarbnikowi Trębowelskiemu, przeszłemu dóbr pomienionych wsi Ochrymowiec zostawnemu possessorowi, czyni i zanosi manifestacyą w niżei opisany sposób i o to: iż wielmożny Brzeski, skarbnik Trębowelski, obwiniony, zastaiąc przez lat kilkanaście w zastawnei przerzeczonych dóbr wsi Ochrymowiec possessyi, nietylko że nad opis kontraktu i inwentarza postępuiąc, do robót, powinności nienależących i danin poddanych Ochrymowieckich pociągał, onych z wielką angaryzacyą w drogę daleką, inwentarzem ani kontraktem nie pozwoloną, posyłał, przeładowywać kazał, i inne rożne tak przez siebie iako i dyspozytorów swoich uciemiężenia czynił, z którei przyczyny wielu poddanych zubożało i od chudoby odpadło; trzynastu zaś dziedzicznych i dobrze osiadłych poddanych Ochrymowieckich, iako to: Pańko Fukosów, Lesko Topieyków, Iaśko Żebrowskiego, Iwan Topieików zięć, Dmitro Szpak, Sawka zięć

Gałdów, Wasyl Boiko, Iwan Bosak, Hrycko Tkacz, Andruch Błażków, Wasylieha Zadworna, Pilip, Semen Kudenków, z tei że wsi Ochrymowiec precz póiść i uciec musieli i niewiedzieć gdzie znaidują się; lecz ieszcze na tych dobróm iaśniewielmożnego pryncypała comparentis poczynionych krzywdach oskarzony nie poprzestaiąc, gdy iaśnie wielmożny dziedzic, pryncypał manifestantis, widząc znaczną dezolacyę dóbr swoich przez iegomość obwinionego nastąpioną, dał konsens ad eximenda haecce bona wielmożnym Russianóm woiskim Dobrzyńskim, deinde tenże oskarzony podług obowiązku kontraktu o niezawodnym na terminue tego kontraktu przypadaiącem wypłaceniu sobie na wykupno wspomnianych dóbr summy był awizowany, iakoż na tymze terminie tak summę na zastawę nieraż rzeczonych dóbr importowaną, iedynaście tysięcy złotych polskich w złocie dobrem i ważnem zupełnie odebrał, o czem kwit roku teraźnieiszego tysiąc siedemset sześdziesiąt czwartego, dnia dziesiątego Ianuarii w grodzie Krzemienieckim na osobę wielmożnego comparentis pryncypała i wielmożnuch Russianów woiskich Dobrzyńskich zeznany świadczy, zgoła we wszystkiem iegomość pan obwiniony uspokoiony został, nihil superestat, tylko aby po expirowaniu possesyi z dóbr ustąpił i zapłaconą sobie reparacyę na gruncie zostawił, iako powinien i z prawa i z słuszności; iednak tenże iegomóść obwiniony bynaimniei na to nie maiąc względu, że przecie za swiadczone tyle łask i przyiaźni dowody iaśnie wielmożnemu comparentis pryncypałowi wdzięcznością nadgrodzić należało się, nie idąc za powodem sprawiedliwości, ale bardziey pobudzony iakąś prywatną nienawiścią, a ztąd podobno iedynie, że w upodobanych sobie często wzmiankowanych dobr wsi Ochrymowiec possessyi dłużei zostawać nie miał nadziei, więc cokolwiek stante sui possessione około dwora Ochrymowieckiego zreperował, tę wszystką reparacyą, nie uważaiąc na wziętą za nią od iasnie wielmoznego pryncypala comparentis dostateczną wyżei wyrażoną satysfakcye, śmiał i odważył się demolliować, iakoto: sztachety około dworu i drzewka będące powykopywać, i pale koło innych budynków, szpichlerz rozebrać i do siebie zabrać, podłogi z izb pozabierać, płoty popalić kazał, i inne budowle całe poruinował, zgoła dwór ze wszelkiei reparacyi i budowli opustoszony zostawił; nawet gdy wielmożny Russian, woiski Dobrzyński, dnia trzynastego mensis praesentis Martii ziechał do dóbr Ochrymowiec dla odebrania possessyi podług służącego sobie prawa, w przytomności tegoż wielmożnego Russiana, urodzony Niedziałkowski

służący iegomość obwinionego okna ze dworu, żłoby ze staien gwałtownie zabierać i wyrywaë usiłował, intromissyi brać w Ochrymówce nie dopuszczał. A zatem o tak bezprawne i nienależyte postępki, dóbr wyż wyrażanych tak wielką dezolacyę, poddanych trynastu w górze specifikowanych z nich wypędzenie, innych przez nieznośną angaryzacyę i uciemiężenia do utraty chudob przyprowadzenie i mocne zubożenie, zapłaconei reparacyi i budowli podług należytości na gruncie niezostawienie, owzzem niesłuszne demoliowanie, pożabieranie, niemniei o inne krzywdy, pretensye, czasu prawa remonstrować się i dowieść maiące, idem comparens, nomine quo supra, przeciwko temuż iegomość oskarzonemu iteratis vicibus quam solennissime, zostawuiąc tei manifestacyi, ieżeli tego potrzeba będzie, umnieiszenia, przyczynienia lub poprawienia sulva, manifestuie i protestuie się. Maciei Czarnecki, subdelegat przysięgły grodzki Krzemeniecki.

Книга Кременецкая гродская поточная, 1764 года, № 1718; листъ 145.

CLXVIII.

Жалоба жены Кременецкаго гродскаго судьи Терессы Прейсовой на жену подкоморія Литовскаго Елену Мнишекъ и ея повѣреннаго, Саноцкаго хорунжаго Малицкаго, о составленіи неправильнаго и непомѣрно отяготительнаго для крестьянъ инвентаря отданныхъ Прейсовой въ заставу имѣній: Башина, Кунаховецъ и Полянъ. 1764 г., Марта 15.

Roku tysiąc siedemset sześdziesiąt czwartego, miesiąca Martii pietnastego dnia.

Przed urzędem i aktami grodzkiemi Krzemienieckimi i przede mną Mateuszem Ianem Szyszką Zorokowiczem, protunc namiestnikiem burgrabstwa Krzemienieckiego, comparens personaliter urodzony iegomość pan Iózef Franciszek Xawery Bielawski, subdelegat przysięgły grodu Krzemie-

nieckiego, nomine et ex speciali commisso wielmożnei ieimość pani Teressy z Kniehyninskich Preisowei, podstarościney Bracławskiei, sędziny grodzkiei Krzemienieckiei, naprzeciwko iasnie wielmożney pani Katarzynie z Zamoiskich Mniszchowei, podkomorzynie wielkiego xięstwa Litewskiego, pani, a praecipue naprzeciwko wielmożnemu iegomość panu Woiciechowi Olszewskiemu, łowczemu Czernihowskiemu, teiże pani wielmozney podkomorzyny specyalnemu ad hunc actum plenipotentowi, wielmożnemu iegomość panu Malickiemu chorążemu Sanockiemu i innym plenipotentóm, skarzy, manifestuie i protestue się w ten sposób: iż luboli wielmożna sędzina grodzka Krzemieniecka a pryncypałka comparentis summę siedemdziesiąt tysięcy złotych polskich do skarbu iasnie wielmożney podkomorzyny Litewskiei importowała i w prowizyi od teiże summy kontraktem zastawnym trzyletnim dobra wsi Batyn, Kunachowce i Polany w xięstwie Wiszniowieckiem sytouwane, odebrała, a że inwentarz nie według umowy i podanych punktów z ichmość panami kommisarzami we Lwowie z obydwóch strón non conformiter cum contractus iest spisany, bo praeaggraventer intrata ultra praxim et consuetudinem tego kraiu wyciągniona, a ta żadną miarą bez uciemiężenia poddanych wybrać się nie może, chyba z ruiną wielką onych że, aż ichmość panowie kommisarze unikaiąc addytamentu aby korrespondencya od summy na dobra udanei siedemdziesiąt tysięcy była nawet prowizyą po osiem złotych od sta rachowali, ad libitum sui (o czem iak supponitur iasnie wielmożna podkomorzyna niewiadoma iest:), w czem wszystkiem wielmożny Olszewski natenczas zesłany był okazyą, który impossibilia quoque w pomienionym inwentarzu powypisywał, tak dalece że żadnym sposobem bez uciemiężenia poddanych być nie może, i z utratą comparentis pryncypałki, kiedy naimnieiszą rzecz w intratę porachował (:co by nie powinno:) iakoto: plewienie, przędziwo, rąbanie kapusty i sadzenie i inne tym podobne w inwentarz ingrossował. Stawy w tych dobrach znaiduiące się we dwóch tysiącach intraty podał, ale zdezolowane przez dawnieiszych possessorów, ledwie połowę profitu mogą przynieść. Za lat trzy szarwarki podług zwyczaiu do reparacyi grobel należące się w intratę implikował, połowę w tychże połowie do aręndy aby mogła być aukcyonowana przyłączył, pola poumnieiszał, iak dawno ażywaana i do arędy dla wyżei wyrażonych przyczyn poprzyłączał, zkąd zrędę aukcyonował, która nie zawsze in subsequente tempore wybrana być może, detryment dla wielmożney sędziny a comparentis pryncypałki

nastąpi; o to wszystko w pilności oneiże naprzeciwko wyż wyrażonym wielmożnym oskarzonym, tudzież naprzeciwko pomienionemu inwentarzowi spisanemu, uciążliwemu i w każdym sądzie naganić się maiącemu, niemniei o punkta namienione, które ullatenus subsistere nequeunt bez uciemiężenia poddanych i krzywdy wielmożney pryncypałki comparentis iteratis cum salva meliorandi facultate protestatur vicibus, hanc vero ad acta podał. Iozef Franciszek Xawery Bielawski, subdelegat przysięgły grodzki Krzemieniecki, manu propria.

Книга Кременецкая гродская поточная 1764 года, № 1718; листъ 148 на оборотѣ.

CLXIX.

Разрѣшеніе, данное Житомирскимъ старостою Яномъ-Каетаномъ Илинскимъ, Мстиславскому скарбнику Станиславу Радзишевскому, на основаніе въ имѣніи Илинскаго слободы Марьяновки, съ правомъ семилѣтняго пользованія всѣми доходами съ нея. 1767 г., сентября 6.

Roku tysiąc siedemset sześćdziesiąt ósmego, miesiąca Ianuarii czternastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku iego krolewskiey mości Żytomirzu, przede mną Łukaszem Sokołowskim, namiestnikem protunc grodzkim burgrabstwa Żytomierskiego, y xięgami ninieiszemi grodzkiemi Żytomirskiemi, comparens personaliter wielmożny iegomość pan Stanisław Radzimiński, skarbnik Mścisławski, ten oryginał prawa od iaśnie wielmożnego Iana Kaietana Ilińskiego starosty Żytomierskiego na uroczysko puste alias słobodę, Maryanówkę noviter nazwaną, w kluczu Romanowskim leżącą, sobie offerentowi danego i służącego, podpisem ręki własnei tegoż iasnie wielmożnego starosty Żytomierskiego przy pieczęci na laku czerwonym wyciśnionei, ztwierdzonego, ratione introcontentorum, ad acta

prasentia castrensia capitanealia Żytomiriensia per oblatam podał, de tenore tali: Ian Kaietan na Ilińsku, Strokowie, Kurnym i Czeremosznei Iliński, starosta sądowy Żytomierski, podkomorzy iego królewskiei mości, oznaimuię komu o tem wiedzieć będzie należało, iż ia maiąc wzgląd na zasługi urodzonego iegomości pana Stanisława Radzimińskiego w domu moim strawione i przychylną w dozorze maidanów potaszowych addykcyę, które mu zawdzięczaiąc i do dalszych animuąc, umyśliłem onemu uroczysko puste alias słobodę Maryanówką noviter zwane, w woiewództwie Kiiowskiem, powiecie Żytomierskim, a kluczu Romanowskim, nad rzeczką Borszczówką leżące, na lat siedem dać i konferować, consequenter po sobie idących; iakoż ninieiszem prawem moiem daię i konferuię, którę to słobodę podług obiazdu mego w cirkumferencyi gruntów, lasów i sianożęci tantisper oznaczonych urodzony Stanisław Radzimiński w swoią odebrawszy possessyą ludzmi osadzać, gruntów dobywać, groblę na rzece Borszczówce zaiąć i wszelkich pożytków używac wolen będąc, dla całości zas urodzonego iegomość pana Radzimińskiego, pomienioną słobodę przez kommisarzów moich, captato tempóre ograniczyć i znakami granicznymi oznaczyć, aby ludzie Romanowscy w granice nie wdzierali się do słobody, a słobodzianie w grunta Romanowskie. Po wyisciu zaś lat siedmiu od aktu niniejszego prawa w teiże słobodzie urodzonemu iegomość panu Radzimińskiemu, dożywocie na dworek, gdy sobie wybuduie, sad, ogród, stawek i pięciu chłopów, grunta i łąki do używania dworowi i poddanym wyznaczywszy, dać deklaruię i przyrzekam, obowiązuiąc pana Radzimińskiego, aby w iednostainym dozorze budy moie potaszowe mieć nie zaniechał; resztuiąca zaś w toi słobodzie osiadłosć i wszelka z niei intrata po expirowanych latach siedmiu na skarb mói czyli sukcessorów moich należeć będzie, za którę żadnei reparacyi ze skarbu mego pretendować nie ma; i na to się dla lepszei wiary ręką moią własną podpisuię. Datum millesimo septingentesimo sexagesimo septimo anno die sexta Septembris, w Romanowie. U tego prawa podpis ręki w e słowa: Ian Kaietan Iliński starosta Żytomierski. (locus sigilli). Które to prawo per oblatam podane, za podaniem i prozbą wyżwyrażaiącego iegomość podawaiącego, a za moim urzędowym przyięciem, słowo w słowo do xiąg niniejszych grodzkich Żytomirskich iest nigrossowane.

Книга Житомирская гродская, записовая и поточная, 1768 года, № *249; листъ 359.*

CLXX.

Контрактъ на отдачу Литовскимъ хорунжимъ Станиславомъ Ржевускимъ имѣнія Бѣляшекъ въ арендное содержаніе Браславскому каштеляну Іосифу Чарнецкому, съ опредѣленіемъ крестьянскихъ повинностей. 1768 г., Января 1.

Roku tysiąc siedemset sześdziesiątego ósmego, miesiąca Marca dwódziestego szóstego dnia.

Przed urzędem i aktami ninieyszymi grodzkimi Winnickimi i przede mną Ianem Iedleckim, instygatorem i namiestnikiem burgrabstwa grodu Winnickiego, comparens personaliter urodzony iegomość pan Michał Stefanowicz ten kontrakt arędowny trzyletni między iaśnie wielmożnym Rzewuskim chorążym nadwornym wielkiego xięstwa Litewskiego a iaśnie wielmożnym Czarneckim starostą Karoliskim o dobra wieś Bielaszki zawarty, ratione introcontentorum ad acta praesentia castrensia capitenealia Vinniciensia per oblatam podał, tenoris sequentis: między iaśnie wielmożnym Stanisławem i Karoliną z xiężąt Radziwiłow Rzewuskimi chorążymi wielkiego xięstwa Litewskiego małżonkami, dóbr wsi Bielaszek do klucza Pohrebyskiego należących w woiewodstwie Bracławskim sytuowanych, dziedzicami, z iedney, a iaśnie wielmożnym Iózefem Czarneckim, kasztelanem Bracławskim, starostą Karoliskim, z drugiey strony, stanął pewny i w niczem nieodmienny trzyletni arendowny kontrakt, a to w następuiący sposób: Iż iaśnie wielmożny dziedzic, będąc potrzebny zaciągnienia summy dziesięciu tysięcy złotych polskich, bierze i odlicza do rąk swoich własnych iaśnie wielmożny chorąży wielkiego xięstwa Litewskiego summę dziesięć tysięcy złotych polskich w monecie teraz w koronie idącey, z którey odebraney a przez siebie wziętey praesenti contractu kwituie, w którey to summie dobra wieś Bielaszki w woiewodztwie Bracławskiem sytuowane, do klucza Pohrebyskiego należące, ze wszelką państwa własnością, polami, rolami, daninami, pańszczyzną, stróżą dzienną i nocną do dworu Staniłowskiego i wszelkiemi in genere dochodami i pożytkami w trzyletnią arędowną iaśnie wielmożnemu staroście Karoliskiemu wypusz-

cza possessyą, wolney ex nunc dopuszcza intromissyi, którey ani sam przez się, ani przez subordynowane osoby irrytować nie ma i nie powinien będzie. Possessya dóbr wspomnionych od dnia dwudziestego piątego Marca w roku teraznieyszym tysiącznym siedemsetnym sześdziesiątym osmym zaczynać się ma, a o takim że dniu i czasie w roku da Bóg przyszłym tysiącznym siedemsetnym siedemdziesiątym pierwszym kończyć się powinna będzie, rumacyi niedziel cztery o mil dwanaście pozwala się dla iaśnie wielmożnego possessora z wywozem i posłuszeństwem poddanych. Aręda w pierwszym roku od iaśnie wielmożnych dziedziców, a zaś w dalszych * na gruncie przez zesłanego iegomość pana komissarza od iaśnie wizlmożnych dziedziców w obecności zesłanego od iaśnie wielmożnego possessora spisany i zweryfikowany być ma, za wylikwidowaniem którego na gruncie inwentarza, przewyższaiący prowent iaśnie wielmożny possesor iaśnie wielmożnym dziedzicom, a zaś nie dostarczaiącey iaśnie wielmożni dziedzice iaśnie wielmożnemu possessorowi dopłacić ab invicem przy expiracyi possessyi, albo za dopłaceniem na drugie trieennium do wytrzymania wypuścić obligowani będą. Pańszczyzny dzień od ciągłego po groszy ośm, od pieszego po groszy sześć rachowane być maią, która pańszczyzna do folwarku Staniłowskiego używana ma być, dla czego ieśliby dotąd chłopi w spomnioney wsi Bielaszkach poczynszowani byli, więc przy spisaniu inwentarza na pańszczyznę ustanowieni być maią; dni letnie, iako to zażynki, obżynki, zakóski, obkóski, zaorki, oborki i tłuk trzy, dwie powinne, a trzecia proszona, in commodum iaśnie wielmożnego possessora przyłącza się. Szarwarki na gruncie na reparacyę grobel, młynów, karczem i budowli tak pomienioney wsi iako i folwarka Staniłowskiego zostawuią się. Motki, kury, iaia, nie likwiduiąc w intratę, in usum iaśnie wielmożnego possessora puszczaią się. Podwody do Brodów w drogę chodzić powinne będą, parowego po złotych ośm, a poiedynkowego po złotych cztery w intratę likwidować się maią, wytarcie konopi, kapusty sadzenie, otłukanie prosa,—te na dniach swoich poddani odbywać powinni będą. Dziesięcina pszczelna, pień pszczół po złotych pięć od iaśnie wielmożnego possessora likwiduie się. Sianożęcie i lasy iakie się pokażą we wsi Bielaszkach, te do używania iaśnie wielmożnego possessora przyłączaią się, żadna excepcya na gruncie być nie powinna tylko do possessyi

---

*) Здѣсь повидимому пропускъ въ подлинникѣ.

i dzierżenia iaśnie wielmożnego possessora aplikuią się. Kozaków wiele się na gruncie w Bielaszkach znayduie, ci w intratę likwidować się nie maią, lecz do usługi iaśnie wielmożnego possessora wypuszczeni powinni będą. Na reparacyą gruntową las wolny za kwitami, co zaś na opał, po fur dwie na tydzień wywieźć z lasów pozwala się. Reparacya na gruncie iakowa się pokaże, ta za uznaniem przyiacielskiem iaśnie wielmożnemu possessorowi bonifikowana być powinna. Staw iakowy się na gruncie do spustu pokaże, podług dawnego dzierżenia iaśnie wielmożnemu possessorowi liquidowany i do intraty podany powinien będzie. Ponieważ summa totalna dziesięć tysięcy złotych polskich na zupełne trzy lata dzierżawy przerzeczoney wsi Bielaszek importuie się, więc podług prawa i zwyczaiów za lat dwie prowizya po dziesięć od sta rachowana od zupełney summy dziesięciu tysięcy złotych polskich currere powinna. Cavet sibi iaśnie wielmożny possessor casus fortuitus, to iest broń Boże inkursyi nieprzyiacielskiey, bądź iakiego zamieszania czyli ogniu przypadkowego, albo piorunowego, czyli gradobicia lub znacznego nieurodzaiu, przez co by korresponduiącego summie swoiey nie odebrał prowentu, za to iaśnie wielmożny dziedzic bonifikować obowiązuie się. Niedobory wszelakie na gruncie na remanentach pozostałe i w czasie possessyi przez iaśnie wielmożnego possessora nie wybrane skarb iaśnie wielmożnych dziedziców zapłacić tenerit, podatki rzeczypospolitey tudzież zakłady wszelkie za poddanych w czasie rewolucyi przez iaśnie wielmożnego possessora czynione iaśnie wielmożni dziedzice powrócić obowiązuią się. Tuicya granic do iaśnie wielmożnych dziedziców ściągać się powinna, wczasie zaś possessyi od wszelkich impedimentów prawnych i nieprawnych od kogo kolwiek zachodzących w każdym sądzie i urzędzie iaśnie wielmożni dziedzice iaśnie wielmożnego possessora tuere et evincere tenebuntur. Zasiewy na gruncie lub w ziarnie zboże, iakowe na gruncie iaśnie wielmożny possessor zastanie, tyle odsiać i w ziarnie wrócić obliguię się, a co by nadsiał; libera collectio sine praepeditione iaśnie wielmożnych dziedziców praecustoditur. Expensa iakowe się na gruncie pokażą, te excypowane być maią y na podstarosciego złotych polskich osiemdziesiąt ze skarbu iaśnie wielmożnych dziedziców naznacza się. Który to kontrakt do inwentarza a inwentarz do kontraktu we wszystkiem referować się maią i powinne będą, i ten że kontrakt in omnibus punctis, clausulis et ligamentis ziścić i dotrzymać ab invicem sobie strony obydwie przyrzekaią i obowiązuią się; in casu zaś

niedotrzymania forum ziemskie Bracławskie, lub grodzkie Winnickie do odpowiadania samym ac in post sukcessoróm swoim ostrzegaią y zapisuią; oraz actis officiosis teraz zaraz roborować obowiązuią się i ten kontrak podpisami rąk własnych przy przyciśnieniu pieczęci stwierdzaią, oraz iaśnie wielmożny chorąży Litewski że tenże kontrakt w czasie pół roku iaśnie wielmożney chorążyny Litewstiey małżonki teraz piszącego się poppisem ręki swey własney stwierdzić przyrzeka i obowiązuie się. Działo się we Lwowie dnia pierwszego Stycznia tysiąc siedemset sześdziesiątego ośmego roku. U tego kontraktu per oblatam podanego podpisy rąk przy pieczęciach dwóch na laku czerwonym wyciśnionych i roboracya w te słowa: Stanisław Ferdynand Rzewuski chorąży wielki wielkiego xięstwa Litewskiego (Locus sigilli). Iózef Czarnecki S. Z. P. B. W. K. manu propria (Locus sigilli). Feria secunda ante festum sancti Fabiani et Sebastiani martirum proxima anno Domini millesimo septingentesimo sexagesimo octavo, contraktus praesens actibus terrastribus Leopoliensibus est roboratus. Którento kontrakt per oblatam podany, iak się w sobie ma, de verbo ad verbum, do xiąg ninieyszych ingrossowany.

Книга Винницкая гродская записовая 1768 года, № 4660; листъ 157 на оборотъ.

CCLXXI.

Разрѣшеніе Инфлянтскому хорунжему Антону Хржонщу поселить слободу на урочищѣ Межигоркѣ въ Смѣлянскомъ имѣніи Брацлавскаго воеводы, князя Станислава Любомирскаго, съ предоставленіемъ этой слободы въ пятилѣтнее пользованіе Хржонща и съ освобожденіемъ переселяющихся сюда крестьянъ отъ повинностей на три года. 1768 г, Февраля 1.

Roku tysiąc siedemset sześdziesiątego ośmego, miesiąca Maii czwartego dnia.

Na urzędzie grodzkim w zamku iego królewskiey mości Żytomierskim, przede mną Stefanem Rostowskim, namiestnikiem protunc grodzkim starostwa Żytomierskiego, i księgami ninieiszemi grodzkiemi

Żytomirskiemi, comparens personaliter urodzony iegomość pan Maciey Kulesza te prawo od wielmożnego Mietelskiego woyskiego Żytomirskiego wielmożnemu Chrząszczowi chorążemu Inflantskiemu, z podpisem ręki własney tegoż wielmożnego Mietelskiego przy pieczęci iedney na laku czerwonym wyciśnioney, na uroczysko Meżyhorka zwane do włości Smilańskiey należące ratione intro contentorum dane i służące, ad acta praesentia castrensia capitanelia Żytomiriensia per oblatam podał, in serie sequenti; Wiadomo czynię, komu o tem wiedzieć będzie należało, a mianowicie iehmość panóm gubernatoróm, dyspozytoróm włości Smilańskiey, iż z moiey vigore plenipotencyi, de die vigesima quinta Decembris, millesimo septingentesimo sexagesimo sexto anno w Warszawie przed aktami metryki koronney przez iaśnie oswieconego xięcia iegomości Stanisława hrabi na Wisznicu i Iarosławiu Lubomirskiego, woiewody Bracławskiego, zeznaney, równie z kolegami memi, na osobę moią rządzenia włością Smilańską zlewaiące się, chcąc dobra pomienione w iak nayliczniеyszey mieć osiadłości i intrat pomnożeniu, daię to prawo moie wielmożnemu iegomość panu Antoniemu Chrząszczowi chorążemu Inflantskiemu na uroczysko Meżyhorka nazwane do osadzenia słobody ludźmi zagranicznymi, a nie z dóbr pańskich sprowadzonymi, którym osiadaiącym lat trzy słobody y od wszelkich podatków wolności pozwala się, po wyiściu zaś lat trzech daniny, w całey włości Smilańskiey zwyczaiem iak na skarb iaśnie oświeconego dziedzica odbieraią się praktykowane, wielmożnemu possessorowi wypłacać będą powinni; używanie gruntów do tego uroczyska przyległych, bez przeszkody iednak dawniey osiadłych wsiów, pozwala się, aręda karczemna i stanowienie oney, z ostrzeżeniem aby trunki miarą sprawiedliwą i ceną w całey włości Smilańskiey praktykowaną szynkowane były, dopuszcza się. Które to uroczysko i na niem osadzoną słobodę na lat pięć wielmożnemu Antoniemu Chrząszczowi, chorążemu Inflantskiemu, zaczynaiących się, tak z poddanymi osiadłymi i ich daninami i powinnościami, bez wszelkiey za osadzenie pretendowaney rekompensy do skarbu wielmożnego dziedzica, oddane być ma; w czasie zas wielmożnemu osadzaiącemu pozwolonym wyżey wyrażone punkty nienaruszenie zachowane być maią sub discrimine prawa tego, które przy zwykłey pieczęci ręką własną podpisuię. Datum die prima Februarii, millesimo septingentesimo sexagesimo octavo anno w Równym. U tego prawa per oblatam podanego podpis ręki własney wielmożnego Metelskiego w te słowa: Ierzy Metelski

woyski Żytomirski (Locus sigilli). Które to prawo za podaniem i prośbą iaśnie wielmożnego podawaiącego, a za moim urzędowym przyięciem słowo w słowo iak się w sobie ma, do xiąg ninieyszych grodzkich Żytomierskich iest ingrossowane.

Книга Житомирская гродская, записовая и поточная, 1768 года, № 249, листъ 435.

LCXXII.

Явка составленнаго въ 1758 году инвентаря имѣнія коронннаго подстолія князя Станислава Любомирскаго, села Тупалецъ, съ перечисленіемъ крестьянъ, ихъ рабочаго скота и всякаго рода даней и повинностей. 1768 г., Марта 28.

Roku tysiąc siedemset sześdziesiątego ósmego, miesiąca Marca dwódziestego ósmego dnia.

Na urzędzie grodzkim w zamku iego królewskiey mości Żytomierskim, przede mną Stefanem Rostowskim, namiestnikiem protunc grodzkim starostwa Żytomierskiego, i xięgami ninieyszemi grodzkiemi Żytomierskiemi, comparens personaliter urodzony Mikołay Moczulski ten inwentarz dóbr wsi Tupalec, spisany i podpisami rąk tak iaśnie oświeconego xięcia iegomości Lubomirskiego podstolego koronnego ad proesens woiewody Bracławskiego, iakoteż wielmożnego Józefa Obucha i Ianowskiego na pierwszey połowie arkusza, z drugiey strony przy dokończeniu inwentarza, i powtórnie wielmożnego Józefa Obucha, niemniey wielmożnego Iaroszewicza na drugiey połowie arkusza niżey przypisków na pierwszey facyacie, stwierdzony, ratione introcontentorum ad acta praesentia castrensia capitanealia Żytomiriensia per oblatam podał, de tenore sequenti: Inwentarz wsi Tupalec przy podaniu w possessyą wielmożnemu iegomości panu Józefowi Obuchowi Woszczatyńskiemu cześnikowi Buzkiemu, na gruncie die decima quinta Aprilis millesimo septingentesimo quinquagesimo octavo anno spisany i zweryfikowany:

		Woły.	Konie.	Dni.	Dań.	Grzyby.	Kury.	Iayca.	Motki.	Drań.	Chmiel.	
1	Łukian Rychuniec . .	2	1	1	2	1	1	10	1	1	1	
2	Onysko Polisnik . . .	—	1	1	—	1	1	10	1	1	1	Wolny ad 15 aprilis 1759
3	Suprun Bednarz . . .	3	1	—	1	—	—	—	—	—	—	Bednarz skarbowy.
4	Chwedor Sitarczuk . .	—	1	1	—	1	1	10	1	1	1	Wolny ad 15 aprilis 1759
5	Iwan Ryhuniec . . .	4	2	—	4	—	—	—	—	—	—	Strzelec skarbowy.
	Kiryło brat żonaty											
	Zińko syn wyrostek											
6	Iwan Ryhuniec mielnik .	2	1	2	3	1	1	10	1	1	1	Pokoleszczyzny złotych 5.
	Ihnat syn żonaty											
	Petro syn parobek											
	Kiryło syn wyrostek											
7	Iakow Omelczuk . . .	2	2	2	2	1	1	10	1	1	1	
	Ihnat syn żonaty											
	Mykita syn żonaty											
8	Ułas Omelczuk	2	—	1	2	1	1	10	1	1	1	
9	Moysiey Iakowczuk . .	2	1	2	2	1	1	10	1	1	1	
	Trochim zięć											
10	Andrzey Wasylczuk . .	2	2	—	2	1	1	10	1	1	1	Strzelec skarbowy.
11	Wasyl Olexycenko. . .	4	3	2	5	1	1	10	1	1	1	
	Iwan syn żonaty											

		Woły.	Konie.	Dni.	Dań.	Grzyby.	Kury.	Iayca.	Motki.	Dřań.	Chmiel.	
	Iwan syn wyrostek											
12	Stecko Wasylczuk . . .	—	—	1	—	1	1	10	1	1	1	
13	Andrzey Iakowczuk . .	2	1	2	—	1	1	10	1	1	1	
	Karp syn parobek											
	Iusko syn parobek											
14	Iwan Lecherski . . .	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Woyt.
	Marko syn parobek											
	Iakow syn parobek											
	Mykita syn wyrostek											
15	Martyn Iakowczuk. . .	2	—	1	2	1	1	10	1	1	1	
	Hrycko syn wyrostek											
16	Wasyl Prymak. . . .	2	1	2	2	1	1	10	1	1	1	
	Wasyl pasierzb parobek											
	Iasko pasierzb parobek											
17	Stefan Sydorczuk . . .	1	—	1	—	1	1	10	1	1	1	
18	Kiriło Karpenko . . .	—	—	1	—	1	1	10	1	1	1	Wolny ad 15 aprilis 1759
	Summa . .	32	17	20	27	14	14	140	14	14	14	

Intrata roczna wsi Tupalec: pańszczyzny w tygodniu dni dwadzieścia, w roku całym dni tysiąc czterdzieści, a grossis sex, złotych dwieście ośm. Dani kotłów dwadzieścia siedm, a florenis septem groszy siedm i pół; grzybów wieńców czternaście, a grossis sex,—złotych dwanaście

groszy cztery. Kury, iaia, motki, drań, chmiel, kontraktem pro commodo possessionis puszczone, pokoleszczyzny od mielnika złotych sześć (sic), podorożczyzny złotych dwanaście, postrzelszczyzny złotych ośm, oczkowego plus minus złotych trzydzieści, arędy karczemney z Tupalec złotych dwieście, addytamentu ze skarbu złotych pięćset, rewiduum ze skarbu ad complementum intraty tysiąca dwóchset złotych polskich należy złotych dwadzieścia ośm, groszy trzy i pół,—złotych tysiąc dwieście. Powinności gromady Tupaleckiey: pańszczyznę w liniiach wyrażoną zimą i latem równie odbywać maią. Oprócz pańszczyzny, zaorki, oborki, zakoski, obkoski, zagrabki, obgrabki, zażynki, obżynki i tłuk dwie, iedną powinną, drugą proszoną za gorzałkę odbyć maią corocznie, szarwarki miesięczne na reparacyę grobli i do budowli, toiest z chałupy każdey co miesiąc po dniu iednym, ciągły ciągłem, a pieszy pieszo odbywać powinni. Stróżę koleyno dzienną i nocną do dworu odbywać lub stróża rocznego naiąć powinni. Motki ieśli ze swego przędziwa prząść będą, to po iednym motku oddać, ieśli zaś z dworskiego przędziwa, to po dwa motki wyprząść powinni. Grzędy kopać, rosadę sadzić i polewać, len konopie moczyć i wytrzeć bez pańszczyzny powinni. Orać na pańszczyznę, który ze swoią wyidzie sochą, dzień ieden orać, a drugi z broną lub pieszo odbyć ma; który zaś z drugim sprzągłszy się, to obydwa dnie orać powinni. Z wyrażoney dyspozycyi iaśnie oświeconego xięcia iegomości pana i dobrodzieia de data z Alexandryi die decima nona Maii, anno millesimo septingentesimo quinquagesimo octavo podaie się zasiew na gruncie Tupaleckim: żyta ozimego ośmak Rówienskich trzynaście i czetweryków dwa. Budynków we dworze żadnych niemasz oprócz izba z alkierzem, okien szkła prostego trzy, dranią nakryta, sieni z drzewa okrągłego zrąbione nie nakryte i bez drzwi. Podaiąc ten inwentarz z dyspozycyi iasnie oświeconego xięcia iegomość pana i dobrodieia podpisuie się. U tego inwentarza per oblatam podanego podpisy rąk własnych tak iaśnie oświeconego xięcia iegomości iako i wielmożnych kommisarzow w te słowa: S. Ianowski. Ten inwentarz in toto akceptuiąc, pro meliori documento podpisuię się Iózef Obuch Woszczatyński. Stanisław Lubomirski podstoli koronny. Przypisek zaś pierwszy na drugiey facyacie półarkusza temi wyrażony słowy: Lubo Onysko Polisiuk, Chwedor Sitarczuk i Kiryło Karpenko przy podaniu tego inwentarza w liniiach do wszelkich powinności położeni, iednak że w roku pierwszym byli wolni od tych powinności, więc circa expirationem pierwszego

roku bonifikacya ze skarbu nastąpiła iegomości panu possessorowi, toiest za pańszczyznę w roku całym dni sto piędziesiąt sześć a grossis sex,—złotych trzydzieści ieden groszy sześć; za grzyby, kury, iaia a florino uno grossis viginta duo solido uno,—złotych pięć, groszy siedem; za motków trzy a grossis sex, groszy osiemnaście. Za drani kop trzy a grossis decem,—złoty ieden, za chmielu miarek trzy a grossis viginti,—złotych dwa. In summa złotych czterdzieści grosz ieden. U tego przypisku pierwszego podpis ręki w te słowa: Te złotych polskich czterdzieści odebrałem. Iózef Obuch Woszczatynski. Drugi zaś przypisek na teyże facyacie pół arkusza tak się w sobie ma. Sub numero primo położony w tym inwentarzu Łukian Ryhuniec dawać dani miodowey kotłów dwa, że mi zdał, ustępuie i ustąpił na dniu dzisieyszym Ostrowu swego Mikołaiowi Dziobie Kropiwieńskiemu poddanemu, tedy od tego czasu pomieniony Mikołay Dziuba dań oddawać lub płacić powinien bez żadney exkuzy i pretensyi do dworu Tupaleckiego póki będzie possessya u pana Obucha; podpisuię; datt w Zwiahlu die secunda Aprilis millesimo septingentesimo sexagesimo secundo anno. U tego przypisku powtórnego podpis ręki temi wyrażony słowy A. M. Iaroszewicz. Który to inwentarz per oblatam podany, za podaniem i prożbą wyżmianowaney podawaiącey osoby, a za moim urzędowym przyięciem, słowo w słowo iak się w sobie ma, do xiąg ninieyszych grodzkich Żytomierskich iest ingrossowany.

Книга Житомирская гродская, записовая и поточная, 1768 года, № 249; листъ 428

CLXXIII.

Жалоба Ломжинскаго чашника Доминика Гораевскаго на дворянъ Яна Дворжанскаго и Яна Ждановскаго о многихъ грабежахъ, насиліяхъ и другихъ препятствіяхъ съ ихъ стороны въ поселенію Гораевскимъ слободы въ ихъ сосѣдствѣ, на урочищѣ Колигоркѣ. 1768 г., Мая 11.

Roku tysiąc siedemset sześdziesiąt ośmego, miesiąca Maia iedynastego dnia.

Na urzędzie grodzkim w mieście iego królewskiey mości Żytomierzu, przede mną Iozefem Polanowskim, namiestnikiem protunc generału woiewodztwa Kiiowskiego, i xięgami ninieyszemi grodzkiemi, comparens personaliter wielmożny iegomość pan Iakób Szybiński, palestrant grodu Kiiowskiego, imieniem i z wyrazney woli wielmożnego iegomość pana Dominika Goraiewskiego chorążego Łomżyńskiego czyniący, odpowiadaiąc na manifesta tak wielmożnego Dworzańskiego sub die decima sexta Iunii, iakoteż urodzonego Żdanowskiego sub die vigesima octava Iulii et vigesima Augusti anno elapso w grodzie Żytomierskim poczynione, chcąc oraz subtelność ichmość obwinionych, wymawiaiącą onych z obwinienia, przez wielmożnego pryncypała comparentis sprawiedliwie przed aktami uczynionego, i niby niewinnemi wszystkich krzywd wielmożnemu pryncypałowi comparentis poczynionych, dawnieyszemi tranzakcyami, publicznie oświadczonych być okazuiącą,—odkryć in parte przynaymniey, takową przed aktami ninieyszemi w porze teraźnieyszey, bo dawniey różne zatrudnienia niesposobność uczyniły, naprzeciwko temuż wielmożnemu Ianowi Dworzańskiemu i tegoż imienia Żdanowskiemu czyniąc remanifestacyą, z manifestu zaś imieniem iaśnie oświeconego xięcia iegomości Lubomirskiego woiewody Bracławskiego sub die vigesima secunda Augusti eodem anno niewinnie i niesprawiedliwie przez wielmożnego iegomości pana Żdanowskiego dla narażenia comparentis pryncypała temuż iaśnie oświeconemu xięciu iegomości woiewodzie Bracławskiemu, iurysdatorowi iego, zaniesionego explikuiąc, przeciwko wielmożnemu Iozefowi Ważowi, gubernato-

rowi Smilańskiemu, manifestuie się i tak o to: Iż ichmość obwinieni, wszyscy trzey nierozdzielnie iednych myśli i przedsięwzięcia będąc, postanowili tak różnemi uciśnieniami i przykrościami comparentis wielmożnego pryncypała martwić, aby tenże, sprzykrzywszy sobie onę łaskawie nadanę od iaśnie oświeconego woiewody Bracławskiego słobodę Kałyhórkę, opuścić musiał i opuścił, która przeciwność ichmość obwinionych nie z innego wypłynęła źródła, tylko że wielmożny comparentis pryncypał nie za ichmościów staraniem i łaską, ale własną prożbą stał się uczęstnikiem szczodrobney iaśnie oswieconego xięcia iegomości prawodawcy swego łaski: iaśnie to ztąd się okazuie, że gdy iaśnie oświecony xiąże iegomość listem swoim wielmożnemu Dobrzańskiemu kommisarzowi natenczas dóbr Smilańskich zalecił wyznaczyć dla comparentis wielmożnego pryncypała mieysce na osadzenie słobody, za tem pismem wielmożny Dworzański ziechawszy do Równego, gdzie natenczas iaśnie oświecony xiąże iegomość znaydował się, oświadczył, iż iuż uroczysko Kałyhórkę iegomość panu Hanczyńskiemu do osadzenia oznaczył; za co iaśnie oświecony xiąże iegomość rozgniewany, dysponował, aby natychmiast prawo na nie wielmożnemu comparentis pryncypałowi napisał, które po drugiem opieraniu się chociaż napisał, lecz takie, że iaśnie oswiecony xiąże iegomość, nadzwyczayne widząc opisy, zdarł one, a inne teraz pisać rozkazał, oddane zaś iuż powtórnie sobie do podpisu, lubo ieszcze uciążliwe i wymyślne było, podpisawszy, i mówiąc «więcey na łasce moiey zależeć będzie acz na tem prawie,» oddał wielmożnemu comparentis pryncypałowi; a zatem daremne i cale przeciwne szczyceniesię w manifeście wielmożnego Dworzańskiego, że z iego łatwości ma wielmożny comparentis pryncypał słobodę, owszem tak był niełatwy, że gdy by nie szczególnieysze iaśnie oswieconego xięcia względy, nie miał by oney wielmożny pryncypał comparentis; i ztąd poszło, że wielmożny Dworzański, w kilka potem czasów ziechawszy w Smilańszczyznę do słobody swoiey Sokołówki, pół mili od Kałyhórki odległey, oświadczył się his formalibus: «Zaczeła Kałyhórka osiadać, ale nie będzie z niey miał pociechy iegomość pan Goraiewski!», co i ziściło się, bo w nieprzedłużoney zaraz porze, gdy dwie tylko ieszcze wieś Kałyhorka liczyła chałupy i kurzeniów kilka, kozacy Smilańscy w Kapustyney mieszkaiący, niewiedzieć cuius motivo, napadli na nią, z imprezą popalenia kurzeniów i rozpędzenia ludzi, przecież ludzie Kalihórscy choć nie bez znacznych odebrania razów oparli się onym i na dowód tego bezpraw-

nego ich postępku i naiazdu ianczarki zatrzymali; w którey krzywdzie szukał wielmożny cześnik sprawiedliwości u wielmożnego Węża gubernatora Smilańskiego pokilkakrotnie, ale nakoniec żadney nie doznawszy, tylko swiadczenia, a potem pogróżki, udać się starał do samego iaśnie oswieconego xięcia prawodawcy, iakoż ztamtąd przywiozł dyspozycyę, aby wielmożny Wąż ziechawszy na grunt do Kałyhórki, inkwizycyą wyprowadził i tę zapieczętowaną iaśnie oświeconemu xięciu iegomości odesłał, co żadnego dotąd nie odniosło skutku. Daley zaś ludzie Sobolewscy wielmożnego Dworzańskiego drzewo do stawienia chałup sposobne, słobodzie Kalihorce przyległe po pod samą wsią, na przedaż za granicę wycięli, którego gdy wielmożny comparentis pryncypał nie pozwolił, naprowadzili na niego o północy Serbów, którzy i drzewo zabrali i niewyliczonych krzywd, zaborów wielmożnemu cześnikowi naczynili. Urodziło się zaraz powtórne od tychże temuż skrzywdzenie, dano albowiem znać wielmożnemu comparentis pryncypałowi, że ludzi dwóch Smilańskich ze wsi Kiryłówki uchodziło na słobodę zagranicę, w czem chcąc okazać przysługę swoią wielmożny cześnik dla iaśnie oswieconego xięcia iegomości, zatrzymał przedsięwzięcie onych i natychmiast dał znać o tem do Kapustyniec, zkąd przysłano po nich kozaków i wzięto; tandem w drodze, kozacy z przyczyny pokrewieństwa uciekaiących chłopów synów onych wypuścili, którzy dawszy o tym znaż za granicę sprowadzili na wielmożnego comparentis pryncypała Serbów, w którey porze naiechali Serbowie i pozostałe uciekaiących chłopów rzeczy u wielmożnego comparentis pryncypała, przez nich że dla ciężkości zostawione, zabrali i onemu niezmierne nanieśli szkody. W tych tedy tak znacznych pokrzywdzeniach swoich tak u wielmożnego Dworzańskiego, kommisarza natenczas, iako też i u wielmożnego Węża, gubernatora Smilańskich, dopraszał się z powróconych z zagranicy chłopów wielokrotnie satysfakcyi, lecz żadnego względu ani prośby, ani rekwizycye wielmożnego comparentis pryncypała nie wymogły na nich. Takową satysfakcyą i od urodzonego Ździanowskiego wielmożny cześnik kontentować się musiał, gdy mu siana styrtę z dyspozycyi iego zabrano, kiedy na rekwizycyę swoią, w tych słowach odebrał rezolucyę: «tak sprawiedliwość swięta każe, abym cudzego nie przywracał.» Byli to tedy wielmożny Wąż gubernator i urodzony Ździanowski, osobliwiey leśniczy natenczas, Smilańscy, wypełniaiący dla przysługi wielmożnego Dworzańskiego, ile komis natenczas maiącego, chęci i wolą iego, i rzecz sprawiedliwa,

że fauste ukształconymi polityką sposobami, ale aż nader uciążliwości pełnemi, wielmożnego comparentis pryncypała ucisnęli. Otrzymał potem i wielmożny Zawadyński woyski Kiiowski na uroczysko Mokrey Kałyhórki prawo, którą blizko samey wsi Kalihórki Suchey osadzać zacząwszy, wyrobione pracą ludzi wielmożnego ukrzydzonego z obłogu pola, wyprawione sianożęcie, i wszelkie należytości poodbierał; młyn na ostatek, staraniem wielmożnego comparentis pryncypała wystawiony, do niego właściwie należący, przywłaszczył, który tak iuż zewsząd obarczonym zos ał, że ani gruntów dla siebie i poddanych, ani sianożęci używać nie mógł i nie może, albowiem w przeszłoletniey porze, nie wzmiankuąc innych, gdy poddany wielmożnego żalącego się wyszedł na sianożęć własną kosić trawę, urodzony administrator wielmożnego Zawadyńskiego, naiechawszy onego z ludźmi, których zawsze do wiolencyi zwykł używać, tak zbić młotkami kosy klepiącymi kazał, że ledwie z tym się mie rozstał światem, w którem ukrzywdzeniu dwóch gromadzkich ludzi z urodzonym administratorem swoim, nazwiskiem Nowakowskim, posyłał wielmożny cześnik do wielmożnego Węża, dopraszaiąc się zlitowania się przynaymniey nad ludźmi tymi, którzy na dalsze usługi iaśnie oświeconemu xięciu są wezwani, zkąd takową odnieśli odpewiedź: «kiedy wam tam ciasno, to idźcie do Kalihórki Mokrey, Sobolówki albo Słupeczney, albo niech pan Goraiewski mnie tey ustąpi słobody, to będziecie mieli wszystkiego dostatkiem». Takiemi więc napełniwszy ichmość obwinieni wielmożnego pryncypała comparentis uciśnieniami, ieszcze wielmożny Dworzański manifestem swoim czynił zarzuty, że wielmożny comparentis pryncypał nad opis prawa w gruntach się rozpróścierał, lasy dezolował, a nawet gruntów wymagaiącą potrzebę lasów na obudowanie zabronił, nadto spuszczonego sztuk kilkadziesiąt na cerkiew drzewa zabrać dysponował. Sianożęci zaś urodzony Lobecki administrator iegomość obwinionego Sobolewski pozatykał pod samą wsią do Sobolówki, a siana stogów kilka wielmożnemu ukrzywdzonemu zabrał. Urodzony zaś Żdanowski ważył się nienależycie opisać i oczernić, że iakoby wielmożny pryncypał żalącego się, stante vita wielmożnego Karnickiego, żydów arędarzów Słupyczańskich więzić, w łańcuchy zakowywać i słoniną w szabasy karmić miał, które iako iest przeciwne, wyraźnie wiadomo aktom; po śmierci zaś wielmożnego Karnickiego iakoby poddanych Słupyczańskich kaleczył, z odzienia obdzierał, czego nietylko że nie czynił, ale uczynić nie mógł, ponieważ natenczas,

chroniąc się zawziętych ludzi myśli, na życie swoie niewinnie czuwaiących, w Smilańszczyznie i w domu nawet swoim nie naydował się. Nakoniec w manifeście imieniem iaśnie oświeconego xięcia iegomości woiewody Bracławskiego podanym, wyraził, iakoby wielmożny comparentis pryncypał ludzi zagranicznych na arędzie u siebie konserwować miał i tym pretextem lasów onym i gruntów używać dopuścił, pomoc, radę i protekcyę imże dawał, do czego iako wielmożny comparentis pryncypał nie zna się, tak nie wie iakim by to sposobem być mogło, aby ci, którzy tylokrotnie czynili wielmożnemu comparentis pryncypałowi naiazdy, zabory, mogli iakie mieć z nim porozumienie, aby tym mógł drwa wywozić kazać, którym, iako się wyżey wyraziło, urąbanych przez ludzi Sobolewskich wywieźć nie dopuścił, a wrócone przez kozaków Smilańskich od granicy z drzewem podwody miał odbiiać, kozaków pokaleczyć, o czem pierwsze dopiero z manifestu odbiera upewnienie,—cóż mówić o istocie tego napastliwego zarzutu? Zgoła takimi urodzony Żdanowski tenże manifest napełnił obiekcyami, iż musi z tego wszystkiego temi się explikować wielmożny comparentis pryncypał słowy, że na poparcie swoich bezprawnych dzieł tenże iegomość obwiniony szuka iakieykolwiek dla siebie niemi permowencyi. Oswiadczył na ostatek, że urodzony Wolfan, podlesniczy natenczas, czyniąc obiazdkę lasów Smilańskich, z perswazyą wypuszczenia z aresztu żydów (którzy nigdy w nim nie byli), wstąpił do wsi Kalihórki, co iako inaczey się działo i umyślnie na ruinę wielmożnego comparentis pryncypała był wysłany,—wiadomo Bogu, ludziom i iaśnie to wszystko inkwizycyi pokaże się. O co urodzony comparens, nomine eiusdem principalis sui, magna cum querella iteratis remanifestowawszy się i manifestowawszy sią vicibus, id totum ut praemissum est, salva melioratione, actis connotari prosił, co i otrzymał. Iakób Szybiński manu propria.

Книга Кіевская гродская, записовая и поточная, 1768 года, № *79; листъ 164.*

CLXXIV.

Жалоба Винницкаго скарбника Францпска Шашкевича на Волынскаго скарбника Іосифа Урбановскаго, заставнаго владѣльца имѣній жалобщика Цымбаловки и Яблоновки, объ утѣсненіи крестьянъ этихъ имѣній, вслѣдствіе чего многіе изъ нихъ разбѣжались. 1768 г., Іюня 4.

Roku tysiąc siedemset szesdziesiątego ósmego, miesiąca Iunii czwartego dnia.

Na urzędzie grodzkim w zamku iego królewskiey mości Zytomierskim, przede mną Stefanem Rostowskim, namiestnikiem protunc grodzkim starostwa Żytomierskiego, i xięgami ninieyszemi grodzkiemi Żytomierskiemi, comparens personaliter urodzony Gaspar Dąbrowski, nomine et ex speciali commisso wielmożnego iegomość pana Franciszka Szaszkiewicza skarbnika Winnickiego, dóbr wsiów Cymbałówki i Iabłonówki, tu w woiewództwie Kiiowskim a powiecie Żytomierskim leżących, dziedzica, przychylaiąc się do manifestu nomine iaśnie oświeconego Kaspra Lubomirskiego woiewodzica Krakowskiego, wyżwyrażonych wsiów iurysdatora, eo tonore uczynionego i zaniesionego, naprzeciwko wielmożnemu Iózefowi Urbanowskiemu skarbnikowi Wołyńskiemu, wspomnionych dóbr zastawnemu i niby dożywotniemu possessorowi, skarzy, manifestuie się w takowy sposób i o to: a nayprzód, poniewaź szlak nazywaiący się ab antiquo Czarny też dobra wsie Cymbałówkę i Iabłonowkę od dobr rożnych sąsiedzkich graniczy i dystyngwuie, wielmożny obwiniony cum summo praeiudicio moderni haeredis tenże gościniec rozrywać dopuszcza, przez co uszczerbek gruntów pól nie mały dzieie się; potem poddanych niezwyczaynemi robociznami, podróżami, wykładami uciemięża i do ucieczki przymusza, przez które angaryzacyą nietylko poddaństwo od ciągła i dobytków odpadło, lecz blizko trzydziestu, nie mogąc znieść uciemiężenia, rozeyść się musiało, arędę znacznie podwyższczywszy, tymże arędarzóm krzywdy, przypiski na poddanych czynić dopuszcza, a zatem abusum iuris sui advitalitii commisit et committit, co wszystko i więcey inkwizycyami dowiedziono i wyprobowano będzie; więc ratione praemissorum,

nomine cuius supra, iterum atque iterum manifestuie się, offerendo magnificum principalem respectu praemissorum tam de abusu commisso iuris advitalitii iure acturum velle, salva eiusque manifestationis melioratione, si opus fuerit. Gaspar Dąbrowski.

Книга Житомирская гродская, записовая и поточная, 1768 года, № 249; листъ 220 на оборотѣ.

CLXXV.

Люстрація королевскихъ имѣній Борокъ, Мостища, Волошекъ, Дубна и Дубенской Воли, съ перечисленіемъ крестьянъ, ихъ скота, повинностей и всѣхъ вообще доходовъ имѣнія. 1768 г., Іюля 15.

Roku tysiąc siedemset sześdziesiątego dziewiątego, miesiąca Ianuarii trzeciego dnia.

Na urzędzie grodzkim w zamku iego królewskiey mości Włodzimierskim, przede mną Kazimierzem Zaleskim namiestnikiem natenczas grodzkim burgrabstwa Włodzimierskiego i xięgami ninieyszemi grodzkiemi comparens personaliter urodzony Piotr Boczkowski te lustracye dwie wsiów Borek, Mostyszcze i młyna Łukianowski zwanego na iedney stronie sexterna, na drugiey wsiów Wołoszek, Dubna i Woli Dubieńskiey przyległości z opisaniem w szczególności i ieneralności tych wsiów dwóch folwarków z przyległościami, budynków, poddanych, osiadłości i ich powinności, granic i wszelkich prowentów, intrat przez wielmożnego Macieia Alexandra z Lipego Lipskiego woiskiego Bełzkiego, iego królewskiey mości dworzanina skarbu koronnego przysięgłego, sporządzone i spisane iaśnie oświeconym xiążętom Dymitrowi z Prussów i Iózefie z Mycielskich Iabłonowskim starostóm Kowelskim małżonkóm z mocy przywileiu od naiaśnieyszego króla iegomości Stanisława Augusta łaskawie na też wsie konferowanego, podanych w possessyę, z podpisem ręki osobnym na iednym sexter-

nie wraz zszyte i pieczęciami z osobna przyciśnionemi tegoż wielmożnego dworzanina iego królewskiey mości, do akt ninieyszych grodzkich Włodzimierskich do oblaty podał, tak się w sobie obie iedna po drugiey napisane maiące:

LUSTRACYA

Dzierżawy wsiow Borek i Mostyszcz, tudzież młyna Łukaszowski zwanego, w woiewództwie Wołyńskim, powiecie Włodzimierskim leżącey, przy podaniu w possessyę iaśnie oswieconym xiążętom Dymitrowi z Pruss Iabłonowskiemu staroście Kowelskiemu, rotmistrzowi koronnych, ienerałowi leytenantowi Litewskich woysk, orderu Huberta S-go kawalerowi, i Iózefie z Mycielskich, małżonkóm, na fundamencie przywileiu od nayiaśnieyszego Stanisława Augusta króla szczęśliwie nam panuiącego na wsie pomienione Borek i Mostyszcze tudzież młyn Łukianowski, dnia dziesiątego Marca roku teraz biegacego 1768 w Warszawie łaskawie danego, przeze mnie Macieia Lipskiego woyskiego Bełzkiego, dworzanina iego królewskiey mości skarbu koronnego, rotą lustratorską przed aktami grodzkiemi grodzkiemi Bełzkiemi przysięgłego, instrumentem czyli listem podawczym od prześwietney kommissyi rzeczypospolitey skarbu koronnego w Warszawie agituiącey się dnia siódmego miesiąca Kwietnia roku teraźnieyszego wyznaczonego, tak co do osiadłości budynków, rozległości wszelkich intrat według teraźnieyszego stanu dóbr tychże, inwentarzem niżey specifikowanych, dla podania tychże wsiów Borek, Mostyszcze i młyna Łukianowskiego w possessye iaśnie oświeconych xiążąt Iabłonowskich starostów Kowelskich, iako oddzieliwszy prowenta pomienionych wsiów Borek i Mostyszcze od intrat starostwa Kowelskiego, niemniey wyłączywszy kwartę, wyznaczenia nowey kwarty do skarbu rzeczypospolitey płacić się maiącey przy zwykłey na gruncie indagacyi. dnia 15 Lipca 1768 roku spisana.

WIEŚ BORKI.

Opisanie folwarku i budowli.

Wieżdżaiąc do folwarku ulicą pomiędzy chałupami i płotami ciągnącą się w parkanie wrota podwóyne z deszczek, na biegunach pod dranicami, przy których nad schodami furtka na biegunie w kunie drewnianey; wszedłszy na dziedziniec po lewey ręce szpichlerz stary na zsy-

pywanie chmielu w węgły budowany pod dranicami z podłogą i powałą, do tego drzwi na biegunach z wrzeciądzem żelaznym, nie daleko którego lamus z drzewa w węgły budowany, pod dranicami wkoło ze trzech stron ganki czyli wystawy na słupach, tudzież wśrodku podłogę i powałę i drzwi na biegunach z zasuwą maiący. Pod tym lamusem piwniczek dwie drzewem obudowanych, po części zawalonych; daley idąc folwark z drzewa w węgły budowany pod dranicami, do tego wchodząc do sieni z dziedzińca iako wychodząc ku rzece, drzwi na biegunach z zawiartką; z sieni do izby drzwi na zawiasach z haczykiem przy których komin murowany osuniony reparacyi potrzebuiący, w górę wyprowadzony, i piec kaflowy zielony. Okien cztery na pół kwaterę otwieraiących się częścią w ołów, częścią w drzewo oprawnych z okiennicami z nadworza zasuwanemi, ławy ze dwóch stron przy ścienie pod oknami i przy piecu; z izby do alkierza drzwi na zawiasach z wrzeciądzem i klamką w którym okien z kwaterami dwie w ołów, a trzecie w drzewo oprawne Okiennice z podworza zasuwane. maiące w izbie i alkierzu podłogę i powałę z drzewa ułożoną; z alkierza do sieni drzwi na zawiasach, naprzeciwko których drzwi do spiżarni na biegunie, w tey okien dwie w drzewo oprawne z okiennicami zasuwanemi; podłoga i powała z drzewa ułożona, w ścianie drzwi do piekarni na biegunie z zawiartką, w którey okien trzy w drzewo oprawnych. Piec piekarski z kamienia murowany i ławy koło ścian.

GUMNO.

Wchodząc do gumna wrota podwóyne z drągiem, przy których nad schodami fórtka przy wrotach po lewey ręce, tudzież naprzeciwko wrót szopy, ściany w słupy, częścią z iedney strony, częścią z dwóch zarzucone pod słomą, szar ieden od dołu z dranic maiące. Przy szopie szpichlerze z drzewa w węgły budowane pod iednym dachem słomą pokrytym, o iednym szarze od dołu z dranic, z tych do średniego szpichlerza wchodząc drzwi na biegunie z wrzeciądzem o czterech ogniwach, z którego do dwóch szpichlerzyków naprzeciwko siebie będących drzwi na biegunach, z tych w każdym oprócz średniego zasieków cztery i okiennic dwie; we wszystkich podłoga i powała z drzewa ułożona. Przy szpichlerzu stodoła z drzewa w słupy zarzucona, pod słomą o szarze iednym od dołu

z dranic, do którey wrót dwoie podwóynych ex opposito na biegunach będących, a trzecie wrota zboku takież od południa przy gumnie. Obora, szopy ze czterech strón z drzewa budowane dla schronienia się bydła w słotę, pod słomą maiąca, do którey z gumna wchodząc wrota poiedyncze na biegunie, a z dziedzińca od północy i zachodu wrota podwóyne; przy oborze staynia w słupy budowana pod słomą z szarem iednym z dranic, do którey od północy drzwi na biegunie; w środku podłoga z drzewa przy żłobach dwóch ułożona. Karczma w środku wsi w węgły budowana, pod dranicami, wchodząc do sieni wrota poiedyńcze na biegunie; z sieni do izby drzwi na biegunie z haczykiem; komin z gliny lepiony z piecem piekarskim, piec drugi biały kaflowy, okien cztery. Ławy pod oknami; z izby do komory drzwi na biegunie z klamką, okno iedne w drzewo oprawne. Z komory na ulicę drzwi na biegunie z zasuwą. W karczmie tey propinacya skarbowa.

Ogrody:

1 W chmieliszczach nade drogą rzeki Turyi za dworem na soch — — — — — — 3 — efficit
2. Pode dworem koło gumna na soch — — 2 — soch
3. Przy lochu i lamusie na soch — — — 3 — 9.

Obszary:

1. Stare Pole zwany przy brodzie Szewnica nazwanym i drodze z Michnówki do Borek idącey na soch — 30
2. Przy teyże drodze na drugiey stronie pole Zadoroże zwane soch — — — — — — 20 — efficit
3. Przy sianożęci Czerteż nazwaney niwka na soch — 2 — soch
4. Przy tymże Czerteżu pole Strzelanka zwane na soch 18 — 90.
5. W nawozach przy ogrodzie chmieliszczu nad błotem na soch 20

Sianożęcie:

1. Czerteż i Nawozy zwane iedna po drugiey po nad błotem do Szewnicy ciągnąca się na kosarzów — — 60 — efficit
2. Pastewnik przy ogrodzie za lamusem będący na kosarzów 5 — na
3. W Ostrowie ku młynowi idąc na kosarzów — 15
4. Na błotach z obydwóch stron matki(?), podczas suchych tylko lat koszywana, na kosarzów — — — 20 — kosarzów
5. W Mostyszczach Kniazi Ostrów zwany nad rzeką Turyą, na kosarzów — — — — — 6 — 106.

Las, w którym dębina, olszyna, choina i krzaki różne; łozy, wierzby, na kiikanaście stay ciągnący się.

OSIADŁOŚĆ WSI BOREK Z POWINNOŚCIAMI.

Numera	Osiadłość. Dymy.	Osiadłość. Morgi.	Sprzężay. Woły.	Sprzężay. Konie.	Imiona Nazwiska.	Pańszczyzna. Ciągłe.	Pańszczyzna. Poiedyncze.	Pańszczyzna. Piesze.	Czynsze. Złote.	Czynsze. Grosze.	Daniny różne. owies. Korce.	Daniny różne. chmil Cwierci.	Daniny różne. miód. Kwarty.	Przędziwa Motki.
1	1	2 1/2	—	—	Kondrat Omelanczuk . .	—	—	2	3	15	2	2	2	2 1/4
2	1	3	2	1	Fedor Bigal	2	—	—	4	6	2	2	2	3
3	1	3	2	—	Neczypor Bigal	2	—	—	4	6	2	2	2	3
4	1	3	2	1	Lewon Goluński	2	—	—	4	6	2	2	2	3
5	1	4	1	1	Daniło Kalenik	2	—	—	5	18	2	2	3	4
6	1	4	2	—	Iwan Matwieyczuk . . .	2	—	—	5	18	2	2	4	4
7	1	3	—	—	Iuliian Lipicz	—	—	2	4	6	2	2	2	3
8	1	3	2	—	Stefan Lipicz	2	—	—	4	6	2	2	2	3
9	1	2 3/4	2	2	Demko Sidoruk	2	—	—	3	15	2	2	2	2 1/4
10	1	2 3/4	1	1	Sawka Sidoruk	2	—	—	3	15	2	2	2	2 1/4
11	1	2 3/4	—	—	Olexa Lipicz	—	—	2	3	15	2	2	2	2 1/4
12	1	5	2	1	Daniło Milanczuk . . .	2	—	—	7	—	2	2	4	5
13	1	3	1	—	Andriy Dawidyk	—	2	—	4	6	2	2	2	3
14	1	3	1	—	Naum Swistun		Li	ber	od	wsz	elkiey	powin	ności	Ty won.
15	1	3	1	—	Iuzko Gracz	—	2	—	4	6	2	2	2	3

16	1	3	1	—	Iacko Matwieyczuk	—	2	—	4	6	2	2	2	3	
17	1	3	2	—	Hawryło Raczyk	2	—	—	4	6	2	2	2	3	
18	1	3 1/2	2	—	Iwan Matwieyczuk	2	—	—	4	27	2	2	3	3 1/4	
19	1	3	2	—	Ułas Bigal	2	—	—	4	6	2	2	2	3	
20	1	3 1/2	2	1	Anton Kałapuć	2	—	—	4	27	2	2	3	3 1/4	
21	1	3	—	—	Pilip Milańczuk	—	—	2	4	6	2	2	3	3	
22	1	3 1/4	2	1	Petro Swiszek	2	—	—	3	15	2	2	2	2 1/4	
23	1	2 1/2	1		Łukian Swiczak	—	2	—	3	15	2	2	2	2 1/2	
24	1	3	2	1	Pawluk Ostapow	2	—	—	4	6	2	2	2	3	
25	1	3 1/4	2	1	Hryć Koreń	Liber od wszelkiey powinności Mirocznik.									
26	1	3	—	—	Michał Ładaniuk	—	—	2	4	6	2	2	2	3	Lesny tylko od pańszczyzny wolny motków i sieci wiązania liber.
27	1	2 1/2	2	1	Mikołay Sidaruk	2	—	—	3	15	2	2	1 1/2	2 1/4	
28	1	3	1	1	Iwan Styrnikow	2	—	—	4	6	2	2	1 1/4	3	
29	1	3	—	—	Ostap Swistun	—	—	2	4	6	2	2	1 1/4	3	
30	1	3	—	—	Trochim Saworuk	—	—	2	4	6	2	2	3	3	
31	1	2 1/4	—	—	Petro Kołosiuk	—	—	2	3	15	2	2	2	—	
32	1	2 1/4	2	1	Stepan Sołoninko	2	—	—	3	15	2	2	2	2 1/4	
33	1	3 1/4	1	—	Sidor Niczniec	—	2	—	4	27	2	4	3	3 1/4	
34	1	3 1/4	—	1	Carycha wdowa	—	2	—	4	27	2	4	3	3 1/4	
35	1	3	—	—	Wasko Mikitiuk	—	—	2	4	6	2	4	2	3	
36	1	3	—	—	Hryć Karpow	—	—	2	4	6	2	4	3	3	
36	36	110	41	15	Latus efficit	36	12	20	144	27	60	68	80	100	

Osiadłość wsi Borek z powinnościami.

Ta wieś niedaleko rzeki Turya zwaney na gruntach po większey części piaszczystych, mieyscami nizinnych podczas powodzi i lat mokrych, ponad rzeką Turyą będących, zatapianych, osiadła. żadnych łanów, obszarów i cwierci formalnych nie ma; ale tylko kawałkami na morgi rachuiąc; pola poddani sieią w morgu oprócz łąki pola na pługów czyli soch dwie; a ieżeli grunt podleyszy, tedy proporcyonalnie więcey naddaią. W tey tedy znayduie się pola dworskiego w ogrodach na soch osiem, w obszarach na soch dziewiędziesiąt, w sianożęciach na kosarzów sto dziesięć. Poddanych z tywónem, mirocznikiem i lesnym 36; to iest ciągłych, parowych 10, poiedyńczych 7, pieszych 11. Powinności są ich takowe: Poddani ciągły ciągłem, pieszy pieszo na tydzień po dni dwa robią i tłok dwie na rok odbywaią; na szarwarku dwa razy do roku, raz na wiosnę, drugi raz w iesieni do młyna Łukianowski zwanego wychodzi, za dzień pańszczyzny dwie fury drew wywozi; powozu o mil dwanaście dwa razy do roku ciągły odbywa, pieszy zaś in vim powozu dni dziesięć, to iest za każdy powóz po dni pięć robi. Czynszu z każdego morga złoty ieden groszy dwanaście płacą. Owsa z dymu czyli chałupy krubek dwie w garcy ośm. Chmielu cwierci dwie, toiest korcy Warszawskich natłuconych dwie daie; dani miodowey proporcyonalnie według gruntu oddaie, lub in vim dani z każdego morga po groszy pietnaście płaci. Kapustę sadzą, polewaią. Konopie moczą, wywłóczą, mięszą bez pańszczyzny; a ile morgów trzyma, tyle z pańskiego włókna motków na dwu-łokciowe motowidło w pasem 20, nici 30 przędzie. Oprócz tego każdy gospodarz z własnych nici sieci po sążni trzy w ok szesdziesiąt wywiązuie. Stróżę dobową z Mostyszczami po iednemu w koley do dworu odbywaią. Do ryb łowienia za poczesną do niewodu chodzą. Na chorągiew rzeczypospolitey podymnego złotych 51 i hiberny zł. 125 groszy 15 do roku płacą.

Aręda czyli propinacya w tey wsi iako i innych skarbowa, tym sposobem regulowana: korzec Warszawski słodu lub wymiaru z młyna wódki prostey na wyszynk spust ieden w garcy dziesięć wydaie, na którą expens ta: na spustą groszy pietnaście; słodownikowi od każdego korca słodu groszy 3; szynkarzowi 20 miara,—inne zaś expensa niżey wyrażone.

Summaryusz intraty ze wsi Borek roczney.

	złote.	gro-sze
Od poddanych:		
17 ciągłych, na tydzień dni 34, a na rok dni 1768, a grossis 9 — — — — —	530	12
6 Poiedyńczych, na tydzień dni 12, na rok dni 624, a gros. 6 — — . — — —	124	24
10 pieszych, na tydzień dni 20, a na rok dni 1040, a gros. 6 — — — — —	208	—
33 powinnych, od każdego dni 2, a od wszystkich 66, a gros. 6 — — — — —	13	6
Daniny czynszu.		
1. Za owsa krubek 68, krubka w garcy ośm, a floren. 1, efficit — — — — —	68	—
2. Za chmielu cwierci 68, ćwierć w garcy 32, a flor. 1, efficit — — — — — —	68	—
3. Za miodu garcy dwadzieścia, garniec a flor. 2 gr. 16 — — — — — —	50	20
4. Z osiadłych pod pańszczyznę (exemptis liberis) morgów $103\frac{1}{4}$ a flor. 1 gr. 12 — — —	144	—
5. Za uprzędzenie motków 100, a gr. 6 — —	20	—
Od poddanych 17 za powoz po dwa razy odbywany o mil 12, a rachuiąc powoz ieden a fl. 4 —	136	—
Od poiedyńczych i pieszych 16 od każdego in vim powozu dni 10, a od wszystkich dni 100 a gr. 6	32	—
Za wyrobienie sici od każdego sążni 3 na ok 60, a od poddanych 33, sążni 99 a fl. 1 — —	99	—

Propinacyi skarbowey a die 24 Januarii 1767 anni ad diem eundem 1768.

(185 kwaterki 1/4, garniec a fl. 1
Za wódki prostey (gr. 18, fl. 299 gr. 4 den 9
garcy. (341 kwaterka 1, garniec a fl. 1 den.
(gr. 22, fl. 591 gr. 5 den 4 1/4 960 9 13 1/4

Za piwa garcy 525, garniec a gr. 4 fl. 70

Latus facit 2454 11 13 1/4

WIEŚ MOSTYSZCZE.

O p i s a n i e k a r c z m y.

W tey wsi karczemka z drzewa w węgły budowana, pod dranicami, do którey wrota na biegunie i przy tychże furtka do sieni, z sieni do izby drzwi na biegunie; w izbie piec piekarski, okienek dwie; naprzeciwko komora, do którey z sieni drzwi takież z wrzeciądzem.

Nazwiska.	Osiadłość.		Sprzężay.		Osiadłość Mostyszcz.	Pańszczyzna.			Czynsze.		Rożne daniny. owies.	chmil	miód.	Przędziwa	
	Dymy.	Morgi.	Woły.	Konie.	Imiona Nazwiska.	Ciągłe.	Poiedyncze.	Piesze.	Złote.	Grosze.	Korce.	Cwierci.	Garce.	Motki.	
1	1	6	1	1	Iacko Rudczyk	2	—	—	8	12	2	2	4	6	Lesny od pańszczyzny, motków, przędzenia, sici robienia libr.
2	1	3	—	—	Kondrat Bacholik . . .	—	—	2	4	6	2	2	2	3	
3	1	3	—	—	Olexa Demczuk	—	—	—	4	6	2	2	2	3	
4	1	3	1	—	Iwan Nestoruk	—	2	—	4	6	2	2	2	3	
5	1	3	—	1	Semko Nestoruk . . .	—	2	—	4	6	2	2	2	3	
6	1	6	2	2	Iakób Nestoruk	2	—	—	8	12	2	2	4	6	
7	1	3	1	1	Ułas Swirydiuk	2	—	—	4	6	2	2	2	3	
8	1	4	1	1	Petro Kaleniuk	2	—	—	5	18	2	2	3	4	
9	1	4	—	1	Kirik Laszczanica . . .	—	2	—	5	18	2	2	3	4	
10	1	3	—	—	Kuźmicha wdowa . . .	—	—	2	4	6	2	2	2	3	
11	1	3	1	—	Wasyl Swirydiuk . . .	—	2	—	4	6	2	2	2	3	
12	1	6	2	2	Daniło Swirydiuk . . .	2	—	—	8	12	2	2	4	6	
13	1	3	—	—	Hapan Kornyło	—	—	2	4	6	2	2	2	3	
14	1	6	1	—	Nazar Haponik	—	2	—	8	12	2	2	4	6	
15	1	3	—	1	Hawryło Kula	—	2	—	4	6	2	2	2	3	
16	1	4	—	—	Iarmuł Lipicz	Liber	od	wsz	iey	powin	ności	Gu	mien	ny.	
16	16	63	10	10	In summa	10	12	6	82	18	30	30	40	59	

OSIADŁOŚC WSI MOSTYSZCZ Z POWINNOŚCIAMI.

Ta wieś iak i Borki niedaleko rzeki Turyi, na podobnych gruntach osadzona, rzeką Turyą od wsi Borek przedzielona, obszarów i ogrodow dworskich ani żadnych formalnych pól nie maiąca; znayduie się w tey pod poddaństwem pola osiadłego mopgów 63, pustego morgów . . . . . Poddanych z lesnym i gumiennym 16, to iest parownych czyli pociężnych pięciu, poiedyńczych sześciu, pieszych pięciu. Powinności tey wsi poddanych takowe iako i we wsi Borkach, w tem tylko się różnią, że ci po więcey dani miodowey, to iest ze trzech morgów po garcy dwa daią, lub niemaiący miodu za każdy garniec po złotemu i groszy 16 płacą. Od kapusty polewania, sadzenia i wywiązywania po trzy sążni sieci wolni. Ale natomiast każdy oprócz motków, zwyczaiem iak i w Borkach z dworskiego włókna przędzonych, po motkowi iednym dwułokciowym w pasem pięć z własney przędzy do dworu oddać powinien; iako i z pól pustych snop piąty do dworu należy. Podymnego i hiberny tylko co i Borki płacą, do których mielnicy młyna Łukaszowskiego przykładaią się. Propinacya w tey wsi iak i w Borkach dworska.

Intrata na rok takowa:

	Złote.	Grosze.
Od poddanych:		
5-ciu na tydzień dni 10 ciągłych, a na rok dni 520, a grossis 9 — — — — —	156	—
6-ciu na tydzień poiedyńczych dni 12, a na rok dni 624, a gros. 6 — — — — — —	124	24
3 na tydzień pieszych dni 6, a na rok dni 312, a gr. 6	62	12
14 od każdego powinnych na rok dni 2, od wszystkich 28, a gros. 6 — — — — —	5	18
Daniny:		
Za owsa krubek 30, krubka w garcy 8, a florenum 1 —	30	—

Za chmielu ćwierci 30, cwierć w garcy 32, a flor. 1 —	30	—
Za miodu garcy 40, a fl. 2 gr. 16 — — —	101	10
Czynszu z osiadłych (exceptis liberis) pod pańszczyzną morgów 56, a fl. 1 gros. 12 — — — —	82	18
Od poddanych 5-ciu za powoz na dwa razy o mil 12 odbywany, każdy rachuiąc a fl. 4 — — —	40	—
Od poddanych 9-ciu poiedyńczych i pieszych in vim powozu od każdego dni 10, a od wszystkich dni 90 a gr. 6	18	—
Za uprzędzenie motków 59, a gr. 6 . — — —	11	24
Za motków kręconych na sieć 14, a gr. 15 — —	7	—
Z propinacyi skarbowey a d. 24 Januarii 1767 ad diem eundem 1768 (garcy 29, garniec a fl. 1 gr. 14, fl. 42 gr. 16) (garcy 36¼ i kwaterka 1, a fl. 1 gr. 10, fl. 58 gr. 15) wódki (gar. 74¼, gar. a fl. 1 gr. 22, fl. 128 g. 21) flor. —	229	22
Z pól pustych iskopu żyta korcy 4, a fl. 10, wynaszący flor. 40 na słody detruncunt.		
Jn summa prowentu na rok .	899	8

Młyny Łukianowskie zwane.

Między gruntami wsi Borek z iedney i Mostyszcz z drugiey strony, znayduią się młyny dwa przy rzece Turya zwaney, ex opprosito siebie, w węgły budowane, pod dranicami, każdy o iednem kole podsobniaku, po kamieniu iednym zwierzchnim i spodnim i wszelkie należytości maiące, od których mielnicy dwai, czwartą miarkę biorąc, na żelaza, kamienie, łóy, czwarty grosz przykładaią się i czynszu złotych trzydzieści płacą. Wymiaru zaś trzy części na skarb branego było korcy Warszawskich siedemdziesiąt dwa, który na słody detruncat. Folusz niedaleko kończącey się grobli, przy teyże rzece w węgły budowany, pod dranicami o iednym kole podsobniaku, dwa gniazda czyli koryta do folowania sukna maiący, w którym od folowania sukna postronni od łokcia po szelągu, własni poddani od łokci 4 po groszu iednym płacą.

Opisanie karczmy i wszelakiey budowli skarbowey przy młynie znayduiącey się.

Karczma z drzewa budowana pod dranicami do którey z sieni drzwi dwoie z przychodu na biegunach; w sieniach kuchenka do gotowania, drzewem obudowana. Z wyiazdu zaś w tyle wrota na biegunie; z sieni do izby drzwi na biegunie z wrzeciądzem,—w tey komin z gliny lepiony, w górę na dach wyprowadzony, z piecem piekarskim i piecem od dołu z cegły, górą z kafli będącym. Ławy wkoło ścian i przy piecu, powała i podłoga z drzewa ułożona; z izby do komory drzwi na zawiasach z wrzeciędzem, w tey okno w ścienie wycięte dla światła, zasuwane, i drzwi na podwórze na biegunie z zasuwką. Podłoga i powała z drzewa ułożona. Za wrotami w tyle chałupa, do którey z sieni drzwi na biegunie z zawiartką i takież drugie drzwi z sieni na ogród, trzecie drzwi z sieni do izby podobne, w którey piec piekarski z buwdurem, okien cztery; podłoga i powała z drzewa ułożona. Za karczmą obora drzewem w słupy zarzucona, pod słomą. Niedaleko teyże karczmy na boku szpichlerzyk w węgły budowany, pod dranicami, w którym podłoga i powała z drzewa ułożona; przy szpichlerzyku sieni zawalone; z tey drzwi na biegunie do szkołki żydowskiey z podłogą i powałą, komin z gliny lepiony, piec kaflowy, okien trzy maiącey. Naprzeciwko karczmy szpichlerz w węgły budowany pod dranicami z wystawą o czterech słupach, do którego drzwi na zawiasach z wrzeciądzem o dwóch ogniwach, w tym zasieków trzy, podłoga i powała z drzewa włożona. Opodal suszarnia w węgły budowana pod dranicami; wchodząc do sieni drzwi na biegunie, z sieni do izby pod schodami na górę do suszarni idącemi drzwi na biegunie, w izbie piec z cegły do palenia dla suszenia słodów i okienko w ścianie wycięte dla światła zasuwane. Za potokiem czyli rzeczką od Turyi ciągnącą się winnica z drzewa w słupy zarzucana, do którey wchodząc wrota z deszczek, w środku piecki rozwalone. Przy tey winnicy staienka przybudowana o trzech ścianach w słupy, pod dranicami, w tyle tey staienki wołownia z drzewa w słupy zarzucona słomą mierzwiastą pokryta, a naprzeciw wołowni chlewów dwa drewnianych w słupy budowanych pod mierzwą, mieyscami znacznie opadłą. Wszystka ta budowla (oprócz młynów, folusza, szpichlerza) nadpustoszała, reparacyi znacznie potrzebuiąca.

Nazwiska.	Osiadłość. Dymy.	Morgi.	Sprzężay. Woły.	Konie.	Osiadłość popdanych. Imiona Nazwiska.	Pańszczyzna. Ciągłe.	Poiedyńcze	Czynsze. Złote.	Grosze.	Daniny różne. Krubki Owes.	Cwerci Chmel	Garce. Miód.	Przędziwe. Motki.
1	1	3	2	—	Zacharko Motlik .	2	—	4	6	2	2	2	3
2	1	3	1	—	Tymosz Lipicz . .	—	2	4	6	2	2	2	3
3	1	2¼	2	1	Semen Mielnik . .	2	—	3	15	2	2	2	*)
4	1	2¼	2	1	Iwan Mielnik . .	2	—	3	15	2	2	2	
4	4	11	7	2	In Summa .	6	2	15	12	8	8	8	6

*) Mielnicy od przędzenia i dawania nici wolni, z innemi na gruntach Mostyskich osiedli.

Powinności poddanych przy tym młynie Łukianowski zwanym mieszkaiących i mielników takowe jak i poddanych wsi Mostyszcz wyżej opisane. Mielnicy tylko dway od przędzenia motków, dawania nici kręconych, powozu, wolni będąc, czynsz za niekarmienie wieprzów po złotych pietnaście płacą. Do podymnego i hiberny do poddanych we wsi Mostyszczach mieszkających przykładają się.

Prowent na rok takowy.	Złote	Grosze.	Szelągi.
Od Poddanych, i Daniny Czynszu.			
3-ch Na tydzień ciągłych dni 6, a na rok.d. 312, a grossis 9	93	18	
1-go Na tydzień pojedyńczych d. 2, a na rok dni 104, a gr. 6	20	24	
4-ch Od każdego powinnych dni 2, a od wszystkich dni 8, a gr. 6	1	18	
Za owsa krubek 8 a florenum 1	8	—	
Za chmielu cwierci 8, a flor. 1	8	—	
Za miodu garcy 8, a flor. 2 gr. 16	20	8	

Za osiadłych morgów jedynaście a flor. 1 gr. 12 .	15	20	
Od mielników za niekarmienie wieprzów			
Za powóz po dwa razy odbywany przez poddanego ciągłego jednego	8	—	
In vim powozu od poddanego pieszego dni 10, a gr. 6	2	—	
Za uprzędzenie motków 6 a gr. 6 fl. 1 gr. 6) Za kręconych nici motków dwa a gr. 15 fl 1 .)	2	6	
Z folusza od poddanych tey dzierżawy od folowania Sukna łokci 802, łok. 4 a gr. 1. . .	6	20	1¼
Od poddanych od folowania łokci 2080, łokci a szel. 1	23	3	1
Z propinacyi hurtowey a die 24 Jannurii 1767 anni ad diem cundem 1768 wódki:			
Garcy 29 a fl. 1 gros. 14, fl. 42 gr. 16) Garcy 121 a fl. 1 gr. 18—fl. 193 gr. 18) Garcy 38¼ i kwaterku 1¼, a fl 1. gr.) 22—fl. 66 gr. 24 . . .) efficit.	363	1	—
Wymiaru z młyna korcy warszawskich 72 na słody detruncat.			
— —	542	21	2¼

Komput intraty roczney z dzierżawy Boreckiey.

Wieś Borki . . . złotych 2454 gr. 11)
denaruw 13¼ . . . . .)
— Mostyszcze . . złotych 899 — 8) Efficit 3896 gr. 10
denaruw 13¼ . . . .) den. 15.
Młyny Łukianowskie z foluszów złotych 542)
gr. 21 denaruw 1¼ . . . .)

Wymiaru z młyna Łukianowskiego korcy 72 a ſ 8 złot. pol 576 detruncunt na słody gorzałczane.

Onera et expensa fundi roczne.

P. Dyspozytorowi dzierżawy salarium złt. pol. — — — 120

Oprocz wymiaru na słody obracanego, zboża na słody gorzałczane przysypianego żyta korcy 6¼ a fl. 10 hreczki korz. 1 a fl. 8 owsa kor. 2 a fl. 4 efficit — — 81

Ięczmienia na piwo korcy 5¼ a fl 8 — — — — — 41

Na reparacya Karczmy, budynków rożnych — — — —	43
— Grobli oprócz szarwarków dni 200 a gr. 6 —	40
— Kotła gorzalczanago za nadpalenie — — —	20
— Naczynia browarnego — — — — —	4—16
— W młynie za żelaza — — — — —	12
Kamienie do roku ze dworu oprócz przyłożenia mielników —	22
Łóy do młyna i foluszu — — — — — — —	3—20
Za drew fur 85 do każdego spustu po furze a gr. 4¼ —	12—22¼
Za drwa do suszenia słodów kor. 10 po fur 3, wynosi 26, a gr. 4¼ — — — — — — — — —	3—27
Od wyrobienia) Winnikowi) Gorzałki spustów 85 a gr. 15	42—16
Od wyrobienia) Winnikowi) Korcy 5¼ na piwo od korca a gr. 9 — — — —	1—17
Od wyrobienia) Słodownikowi słodu korcy 85 a gr. 3 —	3—15
Szynkarzowi dwudziesta miara czyli grosz) gorzałki —	71— 4¼
— — — — —) piwa — —	3—15
Stróżowi do pilnowania browaru i szpichlerza — — —	40 —
Efficit złotych 616 groszy 10 den. 15.	

Wytrąciwszy expens zł. 616 gr. 10 denarów 15 z wyżey wyrażoney w percepcie summy 3896 gr. 10 den. 15, zostaje intraty z którey kwarta płacona być ma — — —	3,280
Relictis tribus sortibus na JO-ch possesorów wynika z pozostałej summy kwarty — — — — — — —	820.

L a s y t e y d z i e r ż a w y.

Oprócz lasow, krzaków wyżey przy Borkach opisanych, znayduie się w Mostyszczach las drzewa różnego, na budowle, bednarkę i różne statki gospodarskie zdatny, to iest sośnine, iasienninę, olszynę, dębinę, osieczynę maiący, od rzeki Turyi wkoło po za gruntami i między polami Skostyskiemi wzdłuż na pół mili, a wszerz na kilka mieyscami na kilkanaścioro stay ciągnący się.

Opisanie granic dzierżawy Boreckiey według używania teraźnieyszego.

Od wschodu słońca graniczy wieś Mostyszcze ze wsią Ostrowkiem dobrami ziemskiemi iezioram czyli strugą z Temruwa lasa ciągnącą się,

w rzekę Turyą wpadaiącą. Na południe ze wsią Buzakami, rzeczką Łusnią czyli odnogą z Turyą łączącą się, czyli wpadaiącą. Przeszedłszy poniżey rzekę Turyę, graniczy wieś Borki z miasteczkiem Michnowką błotami w lasku, Osyna zwanemi będącemi ku brodowi Szawnica, a od brodu tego strugą przez lasy czarne ku uroczysku Werchy nazwane ciągnącemi się. Na północ za wsią Chotuszowem do starosta Kowelskiego należącą. Zaczynaiąc od uroczyska Werchy, przez Wilczy Mech do mostka na strudze Członnik nazywaiącey się będącego; daley ku wschodowi strugą Członnikiem przez błota Klimowe Hrudy z rzeką Turyą łączącą się. Grunta zaś wsi Mostyszcze od Borek, rzeka Turya dzieli. Przy opowiadaniu niektórych granic uskarzali się poddani wsiów Borek i Mostyszcz, iż z iedney strony od wsi Ostrowka J. W. Krasickiego chorążego nadwornego wielkiego xięztwa Litewskiego, z drugiey strony od wsi Buzakowa wielmożney Klary z Brożków Wkryńskiey, chorążyny Parnawskiey, grunta przywłaszczać usiłuią, i niemało przez różne zabory ponoszą krzywdy, o czem nie małym kosztem iest prowadzony process. Po wyprowadzonym z indagacyi inwentarza, opisanych powinnościach poddaństwa, adnotowaney sytuacyi w budynkach, polach, sianożęciach, lasach, granicach, oddzieliwszy prowenta wsiów przeczeczonych Borek i Mostyszcz, tudzież młyna Łukianowskiego od intraty starostwa Kowelskiego, z oddzielonego prowentu kwartę złotych osiemset dwadzieścia corocznie do skarbu rzeczypospolitey wnosić się dwoma ratami po złotych 410 maiącą wyznaczywszy, też kwartę złotych osiemset dwadzieścia z kwarty starostwa Kowelskiego in anno 1765 podczas lustracyi oznaczoney in eadem . . . . .
wyłącza, i oraz przychylaiąc się do tego listu podawczego odebranie dupli oznaczaiącego, też duplę przez iaśnie oświeconych xiężąt Iabłonowskich starostowstwa Kowelskich każdey ich osoby po złotych osiemset dwadzieścia № 820 w summie 1640 od oboyga wynoszącą, wypłacić in instanti zaleciłem. A ponieważ ciż iaśnie oświecone xiążęta Iabłonowscy duplę summę złotych 1640 wynoszącą zapłacili, przeto z wyliczoney i wypłaconey tychże iaśnie oświeconych xiężąt Iabłonowskich starostowstwa Kowelskich, imieniem skarbu koronnego kwituię. Po uskutecznioney we wszystkich od prześwietney komissyi zaliczeniach, sposobem wyżey wyrażonym lustracyi, też dzierżawę wsiów Borek, Mostyszcze i młyna Łukianowskiego z folwarkiem w teyże wsi będącym, polami, roami, łąkami i sianożęciami, lasami, budynkami, rzekami, stawami, sa-

dzawkami, całą osiadłością i rozległością, poddanymi oboiey płci, przykazawszy wszelkie dla iaśnie oświeconych possessorów posłuszeństwo, mocą mnie od prześwietney komissyi rzeczypospolitey skarbu koronnego daną, w istotną i aktualną iaśnie oswieconych xiężąt, Dominika z Pruss Iabłonowskiego starosty Kowelskiego, rotmistrza koronnych generała leytenanta Litewskich woysk, kawalera orderu S-go Huberta, i Iózefy z Mycielskich małżonków, vigore przywileiu od nayiaśnieyszego Stanisława Augusta szczęśliwie nam panuiącego łaskawie danego, tudzież listu podawczego od prześwietney komissyi rzeczypospolitey dostąpionego, dopuściwszy urzędowney intromissyi, podałem possessyą, lustracyą nineyszą wraz z summaryuszem intraty, cum onere płacenia kwarty przez się wylikwidowaney do skarbu rzeczypospolitey wnosić się maiącey, własną ręką podpisuię. Działo się na gruncie dzierżawy Boreckiey, roku pańskiego tysiącznego siedemsetnego sześćdziesiątego ósmego. Po którey skończoney pierwszey lustracyi wsiów Borek i Mostyszcza tudzież młyna Łukianowski zwanego, podpis ręki wielmożnego dworzanina iego królewskiey mości skarbu koronnego temi wyrażony słowy: Maciey Alexander z Lipego Lipski woyski Bełzki, dworzanin iego królewskiey mości skarbu koronnego przysięgły manu propria. (Locum Sigilli). Po skończonym zaś podpisie, druga następuiąca wsi Wołoszek z przyległościami, to iest Dubna i woli Dubieńskiey przez tegoż wyż wyrażonego dworzanina iego królewskiey mości skarbu koronnego sporządzona, nierozdzielnie na iednym sexternie po pierwszey, w te słowa:

LUSTRACYA.

Dzierżawy wsi Wołoszek cum attinentiis Dubna, Wola Dubieńska w woiewodztwie Wołyńskiem, powiecie Włodzimierskim leżącey, przy podaniu w possessyę iaśnie oświeconym xiężętom Dymitrowi (sic) z Prus Iabłonowskiemu Kowelskiemu, Boreckiemu etc. staroście rotmistrzowi koronnych ienerałowi leytenantowi Litewskich woysk, orderu S-go Huberta kawalerowi i Iózefie z Mycielskich, małżonkóm na fundamencie przywileiu od nayiaśnieyszego Stanisława Augusta króla szczęśliwie nam panuiącego, na wieś pomienioną Wołoszki cum attinentiis Dubna i Wola Dubieńska, dnia iedynastego miesiąca Marca roku teraz bieżącego 1768 w Warszawie łaskawie danego, przeze mnie Macieia Lipskiego woyskiego Bełzkiego, dworzanina iego królewskiey mości skarbu koronnego, rotą lustratorską przed

aktami grodzkimi Bełzkimi przysięgłego, instrumentem czyli listem podawczym od prześwietney komissyi rzeczypospolitey skarbu koronnego w Warszawie agituiącey się, dnia siódmego miesiąca Kwietnia roku teraźnieyszego wyznaczonego, tak co do osiadłości budynków, rozległości i wszelkich intrat, według teraźnieyszego stanu teyże dzierżawy inwentarzem niżey specifikowaney, dla podania teyże wsi Wołoszek cum attinentis uroczysk czyli gruntów Dubna i Wola Dubieńska w possessyą iaśnie oświeconych xiężąt Iabłonowskich starostów Kowelskich, iako oddzieliwszy prowentą pomienioney wsi Wołoszek od intrat starostwa Kowelskiego, niemniey wyłączywszy kwartę wyznaczenia nowey kwarty do skarbu rzeczypospolitey płacić się maiącey, przy zwykłey na gruncie indagacyi dnia dwódziestego trzeciego Lipca roku pańskiego 1768 spisana.

Opisanie folwarku

i wszelkiey budowli we wsi Wołoszkach znaydniącey się:

Wyeżdżaiąc do folwarku w parkanie wrota podwóyne na biegunie, przy których furtka z desek; wszedłszy na dziedziniec, po prawey ręce folwark z drzewa w węgły budowany pod słomą, szar z dranic ieden od dołu w koło maiący. Wchodząc do sieni drzwi na zawiasach z klamką i zasuwą i zawiartką drewnianemi. W tey kuchni przy grubie komin murowany nad dach wyprowadzony maiący i przy drzwiach na zawiasach z zasuwą i zawiartką będących, na tył wychodzących, schody nad któremi dziura w powale z drzewa ułożonei wycięta. Z sieni po lewej ręce do izby drzwi z klamką i haczykiem, na zawiasach; w tej komin z gliny lepiony. Piec zielony kaflowy, okien cztery, na poł kwaterą otwierających się z okiennicami z desek z nadworza zasuwanemi. Ławy pod oknami; z izby do alkierza drzwi na zawiasach z wrzeciądzem i klamka, w którym okien dwie we wszystkiem podobnych, jak i w izbie, powała i podłoga w obojgu z drzewa ułożona. Z alkierza do sieni drzwi na zawiasach z wrzeciądzem i klamką naprzeciwko których do spiżarni z powałą będącą pod schodami na gorę idącemi drzwi na zawiasach z wrzeciądzem, w tej okien dwie z okiennicami z nadworu zasuwanemi. O ścianę do piekarni z sieni drzwi na biegunie w której piec piekarski, okien cztery w drzewo oprawnych, ławy pod oknami, powała z drzewa ułożona. Za folwarkiem w tyle komórka, kurnik i chlewów dwa dla drobiu, w węgły z drzewa

budowane pod jednym wciąż ciągnącym się dachem, słomą poszytym z drzwiami do każdego z osobna na biegunach z nadworża będącemi. Naprzeciwko folwarku lamus wpośród dziedzińca stojący, w węgły budowany, pod starym gątowym dachem, do którego pod schodami na górę z nadworza idącemi nad mostkiem drzwi na zawiasach z wrzeciądzem o trzech ogniwach, w tym podłoga z drzewa ułożona. Pod lamusem piwnica drzewem obudowana z podłogą i powałą do której szedłszy schodami pod daszkiem gątowym będącemi, drzwi na zawiasach z wrzeciądzem; na boku lamusa po prawej ręce chlew, ściany drzewem w słupy zarzucone pod słomą, ze trzech strón szopy mający, z czwartej z przychodu wrota na biegunie. Za tym karmnik z drzewa w słupy budowany z drzwiczkami i korytem pod słomą, do tej idąc naprzeciw lamusa Słodownia w słupy budowana, częścią pod dranicami, częścią pod słomą zostająca; do tej drzwi na biegunie z zawiartką, w sieniach piec słodowy z gliny na ziemi drzewem w węgły obudowany, z sieni do izby dla zalewania słodu będącej; drzwi na biegunie, w której komin z cegły murowany i piec kaflowy prosty, okienek trzy w drzewo oprawnych, koryt dwa do zalewania; powała z dylów ułożona. Za słodownią winnica w słupy budowana pod dranicami, do tej drzwi na biegunie z zasuwą w środku pieców trzy murowanych i koryto nad trubnikami, za którą studnia ocębrowana z żurawiem do ciągnienia wody, dalej idąc na boku z przyjazdu szopa z przegrodami pod jednym z dachem ciągnącym się słomą poszytym. Stajenek dwie, wołowni dwie, komorka na sprzęty gospodarskie, wozownia i schowanie na drwa i naczynie drewniane różne mająca, do każdych z tych wrota na biegunie z zasuwami, do stajenki zaś od winnicy będącej drzwiczki na biegunie.

G U M N O.

Do którego wchodząc pod gątami staremi wrota podwojne na biegunie z drągami do zamykania w kunie żelaznej, na kłodkę, przy tych furtka z wrzeciądzem. Wszedłszy w gumno od wrot szopy zaczynające się, ściany od pól w około z przychodu; zewnątrz gumna po lewej ręce kilkanaście przeseł drzewem w słupy zarzucanych wrot dwoie z zasuwami od pola, trzecie z gumna z drągiem do zamykania maiące; niedaleko szop szpichlerz w węgły budowany pod słomą do którego drzwi na zawiasach z wrzeciądzem o trzech ogniwach, w tym zasieków ośm, pod-

łoga i powała z drzewa ułożona, za drzwiami schody na górę. nad któremi w powale drzwiczki. Za szpichlerzem nawprzód gumna stodoła na rogach w węgły, a pobokach w słupy budowana pod słomą, do której wrót troie podwóinych na biegunach z kunami na końcu drągów zakowanemi, czwarte z wrzeciądzem także podwójne na biegunie z drągiem do zamykania wrzeicądzem na kłódkę.

Niedaleko gumna obora; szopy po rogach, po bokach w słupy, z nadwórza i ze środku z trzech strón ściany budowane mająca, do której w szopie o dwóch ścianach z przegrodami będącej, drzwi dwoje, jedne za drugiemi na biegunie z zasuwą i wychodząc na pole wrota na biegunie z drągiem.

Młyn przy stawku na wodzie z błot ściągającej się będący, na wiosnę, w jesieni i podczas powodzi wielkiej mielący, w węgly budowany, pod dranicami o jednym kole podsobniaku, kamieni z wierzchu i spodni, tudzież wszelkie należytości mający, od którego mielnik trzecią miarkę biorący na reparacyę żelaz we młynie i kamieni, trzeci grosz przykłada, a pańszczyznę z pola jak inny poddany odbywa.

Karczma wiezdna z drzewa budowana pod słomą o szarze jednym z dranic od dołu w około będącym, do którey na wjeździe i wyjeździe wrota z zasuwą na biegunach; z sieni do izby drzwi na biegunie z wrzeciądzem, komin z gliny lepiony w górę wyprowadzony z piécem piekarskim i piec biały kaflowy. Okien trzy w drzewo oprawnych i ławy pod oknami, z izby do komory drzwi na zawiasach, w tey okno jedno, drzwi na podworze na zawiasach z zasuwą; podłoga i powała tak wizbie jako i w komorze z drzewa ułożona; za karczmą idąc ku winnicy po prawey ręce staienka, ściany z chrustu plecione maiąca, pod słomą, do którey wrota na biegunie z zasuwą, przy tey szopka dla podtaczania wozów z takiemiż ścianami i jednymże poszyciem. Przy szopie Winnica z drzewa budowana pod dranicami do którey drzwi na biegunie z zasuwą, pieców dwa z gliny murowanych na kotły; z winnicy powracając naprzeciwko staienki obora z chrustu pod mierzwą z wrotami. Daley ku drodze pod karczmą komorek dwie jedna przy drugiey w węgły budowane pod dachem iednym wciąż ciągnącym się, słomą poszytym, z tych do każdey drzwi z podwórza na biegunie z wrzeciądzem i zasuwą, w jedney podłoga, w drugiey powała z drzewa ułożona.

Ogrody.	(1. Ogród za folwarkiem przy sadku śliwine maiącym do gumna i obory ciągnący się na pług. — — — — —	3/4	Efficit pługów 3 1/4.
	(2. Przy wrotach za szope, nad stawkiem na pług. — — — — —	1	
	(3. Za gumnami gromadzkimi na pług. —	1 1/4	
	(4. Ogródek w pustowniu tyleż na pług. —	1/4	

Obszary.	(1. Za wsią pod lasem przy drodze do Radoszyna idącey na pług. — —	36	Efficit pługów 156.
	(2. Na Dubnie między lasami od wiazdu będącemi na pług. — — —	44	
	(3. Na Dobryniach od granicy Wolańskiey i Lubitowskiey na pług. — —	35	
	(4. Zalesie zwane między lasami od południa będące — — — —	20	
	(5. Obszar za gumnem na pług. — —	15	
	(6. Obszar za pastewniem na pług. —	6	

Łąki.	(1. Na Zaliszu w lesie między polami gromadzkiemi i dworskiemi na kosarzów—	40	Efficit na na kos. 125.
	(2. Na Dobryniach w lesie Humnysza na kosarzów — — — —	20	
	(3. Na Boiarkach od pola Zaraszcza na kosarzy — — — —	30	
	(4. Na Dubnie przy obszarze dworskiem na kosarzy — — — —	25	
	(Za gumnem pastewnik na kosarzów —	10	

L a s y olszynę, grabinę, osiczynę, lipinę, sośninę i inne drzewa maiące pod granicami wokoło mil dwie, wszerz na stay mieyscem kilkoro, miyscem kilkonaścioro, od wsi zaś Bytnia na ćwierć mili ciągnące się.

G r a n i c z y ta wieś Wołoszki od wschodu słonca ze wsią Uchowieckiem dziedziczną, rzeczką Osawa zwaną do uroczyska Stawek Serchiow nazywaiącego się; od wsi Radoszyna strugą, przez lasek Derewań do kopców niedaleko brodu na teyże rzece będącego, usypanych, ciągnącą się, od wsi zaś Bytnia lasem Baiurki nazywaiącym się, do Wołoszek należącym do pola Bytyńskiego Zaraszcze zwanego przypieraiącym, dáley przez łozy, częścią do Wołoszek, częścią do Bytnia, częścią do Wolki Lubitowskiey należące, do brodu Grobelka zwanego. Na południe z Wólką

Lubitowską i Lubitowym przez pola będącą daley rzeczką Rebuszowką lasem idącą w rzeczkę Hacie zwaną wpadaiącę. Na zachód że wsią Kołodeznem, rzeczko Hacia zwaną. Napółnóc ze wsiami Bytniem i Steblami do Starostwa Kowelskiego należącemi, strugą z błot Rudnik zwanych do Stebel należących sączaca się do rzeki Hacie i wpadaiącą do tey, łozami, sianożęciami do Wołoszek należącemi ponad błotem Rudnik Stebelski będącemi aż do Osowey rzeczki ciągnącemi się. Intulit que relatią gromada wsi Wołoszek iż poddani Uchowieccy w grunta do wsi Wołoszek należące wdzieraią się za rzęczkę Osowa zwaną wkoszywaią się. Cerkiew w tey wsi Wołoszkach pod tytułem S. Mikołaia założona do którey duchowny prezentowany ma pola w jedney ręce na Dubnie w dwóch kawałkach na pługow dwanaście, tamże na Domalnicy na pługów ośm, w drugiey ręce przeciwko cerkwi między polami gromadzkiemi na pługów dwa, sianożęci na Dobryniach na kosarzów dziesięć, na Dubnie na kosarzów sześć, na Domalnicy na kosarzów osiem.

OSIADŁOŚC WSI WOŁOSZEK Z POWINNOŚCIAMI.

Numera.	Osiadłość.			Sprzężay.		Imiona Nazwiska.	Pańszczyzna.			Czynsze.		Daniny. Owies	Daniny. Chmel
	Chałupy.	Ogrody.	Czetwertnie	Woły.	Konie		Ciągła.	Pojedyńcze	Piesza.	Złote.	Grosze	Krubki.	Krubki.
1	1	1	1	2	—	Andruch Poterucha - -	2	—	—	—	20	1	2
2	1	1	1	1	—	Kiryk Kowalczuk - - -	—	2	—	—	20	1	2
3	1	1	1	2	—	Tymosz Padysz - - -	2	—	—	—	20	1	2
4	1	1	1	—	1	Trochim Szyczyk - - -	—	2	—	—	20	1	2
5	1	1	1	—	1	Matwiey Poterucha - -	—	2	—	—	20	1	2
6	1	1	1	—	—	Tymosz Iackow - - -	—	—	2	—	20	1	2
7	1	1	1	—	—	Semen Iackow - - -	—	2	—	—	20	1	2
8	1	1	2	—	1	Demczycha wdowa - -	—	4	—	1	10	2	4
9	1	1	1	1	—	Iakób Bachowiec - - -	—	2	—	—	20	1	2
10	1	1	1	—	—	Matwiy Szeremet - - -	—	—	2	—	20	1	2
11	1	1	1	4	1	Naum Iakinczyk - - -	2	—	—	—	20	1	2
12	1	1	1	—	—	Sak Omelczuk - - - -	—	—	2	—	20	1	2
13	1	1	1	—	—	Chwedor Omelczuk - -	—	—	2	—	20	1	2
14	1	1	1	—	1	Mykita Szyczyk - - -	—	2	—	—	20	1	2
15	1	1	1	2	—	Kalenik Szyczyk - - -	2	—	—	—	20	1	2

OSIADŁOŚC WSI WOŁOSZEK Z POWINNOŚCIAMI. DALSZA KONTYNUACIA WSI WOŁOSZEK.

Numera.	Osiadłość.			Sprzężay.		Imiona Nazwiska.	Pańszczyzna.			Czynsza.		Daniny. Owies	Daniny. Chmel	
	Chałupy.	Ogrody.	Czetwertnie	Woły.	Konie.		Ciągła.	Poiedyńcze	Piesza.	Złote.	Grosze.	Krubki.	Krubki.	
16	1	1	1	4	1	Chwedorycha wdowa - -	2	—	—	—	20	1	2	
17	1	1	1	2	—	Waśko Onyśkow - - -	2	—	—	—	20	1	2	
18	1	1	2	3	—	Onyp Dżamow - - - -	—	—	—	1	10	2	4	Do arędy.
19	1	1	1	3	—	Semen Kowalow - - -	2	—	—	—	20	1	2	
20	1	1	1	2	—	Roman Prokopow - - -	2	—	—	1	10	2	4	
21	1	1	2	4	2	Onyp Szuszmark - - -	4	—	—	—	20	1	2	
22	1	1	1	2	—	Chwedor Rabkow - - -	—	—	—	—	—	—	—	Nowo-osiadły.
23	1	1	1	2	—	Martyn Tytkow - - -	2	—	—	—	20	1	2	
24	1	1	1	2	—	Antyp Bondarykow - -	2	—	—	—	20	1	2	
25	1	1	1	4	—	Iwan Tytczuk - - - -	2	—	—	...	20	1	2	
	Cer	kiew	pod	tytu	łem	S. Mikołaia—Rezydencya	du	chow	nego.					
26	1	1	1	—	—	Mołodnicka wdowa - -	—	—	2	—	20	1	2	
27	1	1	1	2	—	Martyn Karszysów- - -	2	—	—	—	20	1	2	
28	1	1	1	2	—	Iasko Mielszek - - -	2	—	—	—	20	1	2	
29	1	1	1	2	1	Chwedor Woytow - - -	2	—	—	—	20	1	2	

30	1	1	1	2	1	Nykon Mikitysiuk - - -	2	—	—	—	20	1	2	
31	1	1	1	4	—	Chwedor Tkaczów - -	2	—	—	—	20	1	2	
32	1	1	1	2	—	Pawluk Byliniec - - -	2	—	—	—	20	1	2	
33	1	1	1	1	2	Prokop Woytow - - -	2	—	—	—	20	1	2	
34	1	1	1	—	—	Trochim Leśniczy - - -	—	—	—	—	—	—	—	Lesny liber
35	1	1	1	2	—	Waśko Makoterski - -	2	—	—	—	20	1	2	
36	1	1	1	—	2	Supron Makoterski - -	2	—	—	—	20	1	2	
37	1	1	2	4	1	Stefan Bondaruk - - -	—	—	—	1	10	2	4	do arędy.
38	1	1	2	4	1	Hryć Martynków - - -	4	—	—	1	10	2	4	
39	1	1	1	2	—	Iózef Huszyniec - - -	2	—	—	—	20	1	2	
40	1	1	1	—	—	Andrycha wdowa - - -	—	—	2	—	20	1	2	
41	1	1	1	—	—	Stefan Mikołayczuk - -	—	—	—	—	—	—	—	Tywon.
42	1	1	1	—	—	Iwan Sacharuk - - -	—	—	—	—	—	—	—	Excipit na
43	1	1	1	3	2	Hnat Rabkow - - - -	2	—	—	—	20	1	2	gumiennego
44	1	1	1	2	2	Daniło Rabkow - - -	2	—	—	—	20	1	2	lub ktury
45	1	1	1	2	—	Pawluk Kostiuczek - -	2	—	—	—	20	1	2	się pódoba.
46	1	1	1	2	—	Petrycha wdowa - - -	2	—	—	—	20	1	2	
47	1	1	1	4	—	Trochim Sinica - - -	2	—	—	—	20	1	2	
48	1	1	1	2	—	Andrey Saczok - - -	2	—	—	—	20	1	2	
49	1	1	1	—	1	Semen Tkacz - - - -	—	2	—	—	20	1	2	
50	1	1	1	2	—	Maxym Zeluk - - -	2	—	—	—	20	1	2	
51	1	1	1	2	1	Kalenik Saczok- - - -	2	—	—	—	20	1	2	
52	1	1	1	2	2	Onyp Saczok - - - -	2	—	—	—	20	1	2	
53	1	1	1	2	—	Iwan Chweśków starszy -	2	—	—	—	20	1	2	
54	1	1	1	2	—	Iwan Chweśków młodszy -	2	—	—	—	20	1	2	
55	1	1	2	4	1	Iwan Gancarz - - -	4			1	20	1	4	
55	55	55	61	97	26	Latus efficit - - -	76	18	12	38	—	57	114	

Osiadłość i powinności poddanych.

Ta wieś mędzy błotami osiadła, znayduie się w niey pola dworskiego w ogrodach na pługa półczwarta, w obszarach na pługów № 136, łąk na kosarzów № 125, pod poddaństwem zaś czetwertyn 61, w czetwertynie zaś gruntu na dni orania czyli pługów sześć Poddanych z gumiennym, tywonem, lesnym 55 to jest, ciągłych 38, poiedyńczych 8, pieszych 9. Powinności te: poddany na dwóch czetwertynach po dni cztery, na czetwertynie jedney dni dwa na tydzień, ciągły ciągłem, pieszy pieszo odbywa; a ile ma sprzężaiu tyle na pańszczyznę do pługa zaprzęga, przeto ciągła z tey przyczyny po groszy 12, poiedynkiem i piesza po groszy sześć do intraty rachuie się; z czetwertyny każdy czynszyku po groszy 20, owsa krubkę iedną w garcy osiem, chmielu kiubek dwie teyże miary daie. Tłuk latem każdy dni sześć do czego każą tudzież i szarwarku dni sześć, to iest na wiosnę trzy, w iesieni trzy do reparacyi grobli, młyna i budynków odbywa. Na stróżę nocną czyli wartę koleią latem i zimą po iednemu wychodzą; kapustę sadzą, polewaią, konopie moczą, wywłóczą, miedzą bez pańszczyzny; in vim dani miodowey płacą złł. 90. Iskopu do arędy puszczonego z nowin po przekopaniu w roku czwartym snop piąty daią. Podatku Rzeczy pospolitey na rok podymnego złł. 80, hiberny złł. polskich 101 płacą.

Aręda w summie złł. pol. 950 idąca. Commoda et iuncta ma te karczma ze wszelką około niey budowlą wyżey opisaną, kotły dworskie, które swym kosztem arędarz ad mentem kontraktu reperuie, wymiaru z młyna części dwie, iskop częstokróć na 50 kop zboża wynoszący, od poddanych ciągłych po 4 dni odbywaiących, pola na pługów osiemnaście № 18, sianożęci na kosarzów piędziesiąt sześć № 56 — mostowe od przeieżdżaiących.

	Summaryusz intraty roczney	Złote	Grosze
Od poddanych.	(35 na tydzień ciągłych dni 76, a na rok d. 3952 a gr. 12 — — — —	1580	24
	(8 na tydzień poiedynkiem dni 18 a na rok d. 336 a gr. 6 — — — —	187	6
	(6 na tydzień pieszych dni 12 a na rok d. 624 a gr. 6 — — — —	124	24
	(51 od każdego tłocznych dni 6 a wssystkich 306 a gr. 6 — — — —	61	6

In vim dani	miodowey suchey ogółem płaconey — —	90	—
Z Czetwertyn 57.	(Czynszyku z każdey a gr. 20 — —	98	—
	(Owsa z kazdey krubka iedna wynosi krubek 57 a flor. 1 — — —	57	—
	(Chmielu z każdey krubek 2. wynosi krubek 114 a gr. 7¹/₄ — — — —	28	15
Z aręndy.	(Summy według kontraktu oznaczoney — —	950	—
	(Porękawicznego — — — —	54	—
	In summa prowentu złotych — —	3171	15

Expensa fundi.

Iegomość panu dyspozytorowi salarium flor. 120. Za nadpalenie kotłów detruncat flor. 24 Na reparacyą budynków oprócz szarwarków do intraty nie rachuwanych flor. 27 gr. 15.	— 171	15

Wytraciwszy expens złotych sto siedemdziesiąt jeden groszy pietnaście z wyżey wyrażoney summy w percepcie trzech tysięcy sto siedmdziesiąt ieden groszy pietnaście, zostaie intraty z której kwarta płacona być ma złotych polskich tszy tysiące — — — — — — 3000

Relictis tribus sortibus na iaśnie oswieconych possessorów wynika z pozstałey summy kwarty złotych siedemset piędziesiąt № kwarty — — — — — 750.

Po wyprowadzeniu z indagacyi inwentarza w opisanych powinnościach poddaństwa adnotowaney sytuacyi w budynkach, polach, sianożęciach, lasach, granicach, oddzieliwszy prowenta tey wsi Wołoszek od intraty starostwa Kowelskiego, z oddzielonego prowentu kwartę złotych polskich 750 corocznie do skarbu Rzeczypospolitey wnosić się dwoma ratami po złotych 375 maiącą, wyznaczywszy też kwartę złotych siedemset piędziesiąt z kwarty starostwa Kowelskiego in anno 1765 podczas lustracyi oznaczoney, in eadem quantitate wyłączam i oraz przychylaiąc się do tegoż listu podawczego odebranie dupli oznaczaiącego, też duplę przez iasnie oświeconych xiążat Iabłonowskich starostów Kowelskich z każdey ich osoby po złotych 750 w summie tysiąca pięciuset oboyga wynoszącą wypłacić in instanti zaleciłem. A ponieważ ciż iaśnie oswieceni xiążęta Iabłonowsky summę złotych 1500 wynoszącą zapłacili, przeto z wyliczoney i wypłaconey tychże iaśnie oświeconych xiążąt Iabłonowskich

starostow Kowelskich imieniem skarbu koronnego kwituię po uskuteczbioney we wszystkich od prziświetney kommissyi Rzeczypospolitey zaleceniach, sposobem wyżey wyrażonym lustracyi, też dzierżawę wsi Wołoszek cum attinentis uroczysk Dubna i Wola Dubieńska z folwarkiem w teyże wsi będącym, polami, łąkami, sianożęciami, lasami, budynkami, rzekami, stawami, sadzawkami, całą osiadłością i rozległością, poddanymi oboiey płci przykazawszy wszelkie dla iaśnie oświeconych possessorów posłuszeństwo mocą mnie od prześwietney kommissyi Rzeczypospolitey skarbu koronnego daną, w istotną i aktualną Iaśnie Oswieconych Xiążąt Dymitra z Pruss Iabłonowskiego Kowelskiego, Boreckiego etc. Starosty, Rotmistrza Koronnych, Generała Leytenanta Litewskich woysk, kawalera orderu S. Huberta i Iózefy z Mycielskich, małżonków, vigore przywileiu od Nayiaśnieyszego Stanisława Augusta szczęśliwie nam panuiącego króla łaskawie danego, tudzież listu podawczego od prześwietney kommissyi Rzeczypospolitey skarbu koronnego nastąpionego dopuściwszy urzędowney intromissyi, podałem possessyę lustracyą ninieyszą wraz z summaryuszem intraty cum onere płacenia kwarty przez się wylikwidowaney do skarbu Rzeczypospolitey wnosić się maiącey, ręką własną podpisuię. Przy którey powtórney dokończeniu lustracyi wsiów wyż nadmienionych tegoż wielmożnego dworzanina iego królewskiey mości skarbu koronnego podpis ręki przy zwykłey pierwęci, pienoszemu podobny i takowy: Maciey Lipski, woyski Bełzki, dworzanin iego królewskiey mości skarba koronnego przysięgły, manu propria (Locum Sigilli); którę że to lustracye, obie iedna po drugiey po sobie idące, za oczywistym wyż wyrażonego wielmożnego podawaiącego podaniem do oblaty, a za moim urzędowym przyięciem, wszystkie z początku aż do końca tak iak w sobie napisane maią, do xiąg ninieyszych grodzkich Włodzimirskich są zapisane.

Книга Владимирская гродская, записовая и поточная, 1769 года, № 1141; листъ 382.

CLXXVI.

Жалоба Сальницкаго старосты Игнатія Чосновскаго на арендатора села Коровинецъ, Черниговскаго чашника Александра Красносельскаго, объ угнетеніи тамошнихъ крестьянъ, вслѣдствіе чего многіе изъ нихъ разбѣжались. 1768 г., августа 5.

Roku tysiąc siedemset sześćdziesiąt ósmego miesiąca Augusti piątego dnia.

Na urzędzie grodzkim w mieście iego królewskiey mości Żytomierzu, przede mną Iozefem Polanowskim, namiestnikiem protunc grodzkiw ieneralu woiewództwa Kijowskiego i xięgami ninieyszemi grodzkiemi Kijowskiemi, comparens personaliter urodzony iegomość pan Ierzy Lewicki imieniem i z wyraźney woli iaśnie wielmożnego iegomość pana Ignacego Kolumny Czosnowskiego, starosty Salnickiego, dóbr Korowiniec za prawem dożywotnim possessora, chcąc tak znaczne krzywdy przez iegomość pana niżey wyrażonego uczynione, prawnie windykować, przychylaiąc się w tem do prawa pospolitego i manifestu dawniey zaniesionego, quam solennissime naprzeciwko wielmożnemu iegomość panu Alexandrowi Krasnosielskiemu cześnikowi Czernihowskiemu ante hac dzierżawcy dóbr wsi Korowiniec arędownemu possessorowi w takowy manifestuie się sposób i o to: Iż Iegomość obwiniony, zawarłszy kontrakt o dobra wieś Korowińce sposobem arędownym z iasnie wielmożnym pryncypałem comparewtis i też dobra w trzechletnią obiąwszy possessyą, na iedyną goniąc dóbr ruinę, niezwyczaynym sposobem nad opis kontraktu i inwentarza poddaństwo tameysze do powinności pociągać ważył się; arędarza tamże będącego zrzuciwszy i szynk swóy ustanowiwszy, nad zwyczay chłopów tameyszych, nad cenę daiąc trunki, długami obciążył, potem od tychże poddanych ad libitum sui konie i woły i inne dobytki bez żadney taxy i słuszney ceny, brał, onych upominaiących się o swoią własność, nieznośnemi karał plagami. robocizną nadzwyczayną uciemiężał, stróżowi dziennemu wszelkie bydło swoie i folwarczny dobytek, nie trzymaiąc do tego pastuchów, w dozor niby oddaiąc, nieznośną czynił krzywdę, którego za iakoweści szkody do płacenia sobie pociągał i gwałtem od takich dobytek brał, przez co

do ucieczki poddanym stał się okazyą; iakoto: Iwanowi Kutynowi. Daniłowi Poberezie, Ułasowi Barabaszowi, Tymkowi Paiączukowi, Iakowowi Topczywodzie, Martynowi Iożkowemu bratu, Iakowowi Babiyczukowi, Pawłowi Wołyńcowi, Tymkowi Paliwodiukowi, Harasymowi Nykończukowi Potelskiemu i Iwanowi Kozurowi, bednarzówi. którzy iako i innych nie mało z tey że wsi poddanych czasu sprawy reiestrem spisać się maiących, dla nieznośnego uciemiężenia z bydłem i innym dobytkiem pouciekali: niektóre zaś rzeczy, bydło i inny dobytek po zbiegłych poddanych pozostały, tenże wielmożny obwiniony na swoią uzurpował potrzebę, iako o tem reiestra świadczyć będą; dwór, ogrody i wszelkie obeyście spustoszył, stawy i sadzawki niedaleko dworu będące do naymnieyszey rybki wyłowił i na swoię, z wielką onych dezolacyą, obrócił potrzebę. Łany dworskie zbożowe, zasiane, które przy obięciu w possessyą wziął, prawie przez połowę przy expiracyi odsiane na gruncie zostawił; bydła niemało rogatego i nierogatego, przy expiracyi, własnego tameyszych poddanych, gwałtownie odebrał i z Korowiniec na inne mieysce popędził, i innych nie mało poddanym uczynił z znaczną dóbr dezolacyą przykrości, o co. iako i o inne pretensye, które w czasie remonstrowane będą, idem comparens nomine ut supra iteratis manifestowawszy się vicibus ofiaruiąc, iaśnie wielmożnego pryncypała swego o te krzywdy prawnie czynić nie zaniechać; a teraz hoc actis connotari prosił, co i otrzymał, Ierzy. Lewicki manu propria.

Книга Кіевская гродская, записовая и поточная, 1768 года, № 79; листъ 197.

CLXXVII.

Донесеніе вознаго объ отдачѣ имъ на поруки нѣсколькихъ крестьянъ, находящихся въ городѣ Конелѣ, обвиняемыхъ Галицкимъ земскимъ судьею Ворцеллемъ въ участіи въ гайдамацкимъ возстаніи. 1768 года, Августа 12.

Roku tysiąc siedemset sześdziesiąt ośmego, miesiąca Augusta dwunastego dnia.

Przed urzędem i aktami ninieyszymi grodzkimi i przede mną Michałem Iedleckim namiestnikiem protunc burgrabstwa grodzkiego Winnickiego, stanawszy oczywiście woźny ieneralł województwa Bracławskiego i innych opatrzny Antoni Osochowski, w moc skuteczney relacyi swoiey dobrowolnie zeznał, iż on roku i miesiąca na akcie wyrażonych dnia szóstego Augusta, na affektacyą i prawną rekwizycyą wielmożnego Worcella sędziego ziemskiego Halickiego, był w dobrach mieście Konele, gdzie będąc z przytomną sobie szlachtą urodzonym iegomość panem Michałem Matkowskim i Ianem Soinskim, dla tem większey wagi do tego aktu użytymi, w zamku Konelskim u wóyta, pod niebytność urodzonego iegomości pana gubernatora dla buntów chłopskich w Ukrainie od praesens praktykowanych, i całey gromady, Mikołaia Raskiewicza sotnika Konelskiego, Wasylenka Sawinkowego Zięcia, Ihnatenka z Zubrychi, Hruszę z Szarnypola, Naymyta Kołomiyca z Zarubiniec, Łapę kozaka z Szarnypola, aktualnych haydamaków i buntowników, Hnaszowego krewnego (sic) aresztował i prawnie przyporęczył. Który areszt wóyt z gromadą imieniem iaśnie wielmożnego pana swego dobrowolnie przyiął i do rozprawy prawney dotrzymać deklarował i submittował się; a tak woźny szlachtą sobie przytomną oświadczywszy się, przede mną urzędem prawdziwego aresztu uczynił i zeznał rellacyę. De quo praesens ministerialis relatio. Ministerialis qui supra ignarus literarum crucem sanctum posuit, Antoni Osuchowski

Книга Винницкая гродская поточная 1768 г., № 4661; листъ 272.

CLXXVIII.

Заявленіе Галицкаго земскаго судьи Станислава Ворцелля о томъ, что многіе жители имѣній его Балабановки и Лукашовки разбѣжались изъ опасенія нападеній гайдамаковъ 1768 г., августа 27.

Roku tysiąc siedemset sześdziesiąt osmego miesiąca augusti dwudziestego siódmego dnia.

Przed urzędem i aktami ninieyszymi grodzkimi Winnickimi i przede mną Michałem Iedleckim namestnikiem protunc burgrabstwa grodzkim Winnickim comparens personaliter iegomość pan Ian Koresondowicz imieniem wielmożnego iegomość pana Stanisława Worcella sędziego ziemskiego Halickiego, dóbr Bałabanówki i Łukaszówki z przyległościami dziedzica, naprzeciwko uczynionemu z niedoskonałą rewizyą poddaństwa w dobrach tychże Bałabanówce i Łukaszówce z przyległościami będącego przez urodzonego iegomość pana Stefana Brzośniowskiego podania i zaprzysiężenia podobno onego, iak naysolenniey manifestuie się i protestuie w sens takowy: Iż urodzony Iegomość pan Brzośniowski na dobrach pomienionych Bałabanówce i Łukaszówce, nieuczyniwszy doskonałey rewizyi i indagacyi wiele się może znaydować poddaństwa w rzeczonych dobrach, z krzywdą i aggrawacyą tychże dóbr wielmożnego żałącego się pryncypała, podał a podobno zaprzysiągł gospodarżów tysiąc pięćdziesiąt niby w pomienionych dobrach znayduiących się i mieszkaiących, których ani było natenczas tyle, ani się teraz znayduie, gdyż i po uczynioney iuż przysiędze, dla buntów w Ukrainie wszczętych, wiele gospodarzów i rożnych ludzi z dóbr wielmożnego manifestuiącego się przyncypała, boiąc się o życie i chudobę swoię, precz rozeszło się i pouciekało. Dla czego urodzony manifestuiący się, zapobiegaiąc całości substancyi wielmożnego pryncypała swego, ażeby ztąd iakowego nie poniósł uszczerbku i szkody w dobrach wielmożnego pryncypała comparentis, o nieważności takowego z niedoskonałą i niezupełną rewizyą uczynionego podania, iterum atque iterum manifestuie się i protestuie. Ian Koresondowicz manu propria.

Книга Винницкая гродская поточная, 1768 г., № 4661; листъ 278.

CLXXIX.

Явка составленнаго въ 1753 году инвентаря селъ Ботвиновки, Цыбермановой Гребли и Цыбермановки, съ перечисленіемъ крестьянъ, ихъ рабочаго скота, даней и повинностей. 1768 года, декабря 20.

Roku tysiąc siedemst sześdziesiąt ośmego, miesiąca decembra dwudziestego dnia.

Przed urzędem i aktami ninieyszemi grodzkiemi winnickiemi i przede mną Antonim Iakowickim, namiestnikiem burgrabstwa grodzkim Winnickim, comparens personaliter urodzony Iegomość pan Ludwik Ożarowski S. G. R. ten inwentarz wsiów Bótwinówki, Cebermanowey Gróbli i Cebermanowki, włości Humańskiey, przy podaniu w possessyę zastawną vigore kontraktu wielmożnemu Leżyńskiemu łowczemu Podolskiemu na gruncie zweryfikowany ratione introcontentorum od acta praesentia castrensia capitanealia Vinnicensia per oblatam podał, tenoris sequentis: Inwentarz wsiów Botwinowski, Cebermanowey Grobli i Cebermanówki, włości Umańskiey, przy podaniu w possessyę zastawną vigore contractu iasnie wielmożnego pana Ożarowskiego wielmożnemu iegomości panu Leżyńskiemu łowczemu podolskiemu przeze mnie niżey na podpisie wyrażonego (zpowierzonego mnie kommissu) na gruncie zweryfikowany die vigesima tertia aprilis, millesimo septingentesimo quinquagesimo tertio spisany. Tych zaś dobr possessya zaczyna się od środopościa Rzymskiego w roku wyż wyrażonym. Wieś Botwinówka. Primo Nuża Michalenko osadczy; drugi Iurko Tytow ciągła dwie czynszu złotych dwanaście, osepu ośmuszek dwie, kur dwie, drew wozów dwa. Trzeci Andruszko Hłyński ciągło iedno, czynszu złt. sześć, osypu ośmuszka iedna, kura iedna, drew fura iedna. Iwan Kołomyiec czynszu złt. cztery. Piąty Hołubczyk z Moskalem złt. ośm. Szósty Łacko Zakarwacki czynszu złt. cztery. Siódmy Hrycko Stary Bazyliski złt. cztery. Ośmy Tymko Hymycz złt. cztery. Dziewiąty Iacko Kołomyiec ciągła dwie, czynszu złt. dwanaście, osepu ośmuszek dwie, kur dwie, drew fur dwie. Dziesiąty Iwan Mielnik czynszu złt. cztery. Pierwszy szlachcic Michayło Wiszniowski ciągła dwoie, czynszu złt. dwanaście, osepu ośmuszek dwie, kur dwie, drew fur dwie. Drugi Mikita Stobnicki ciągło iedno, czynszu

zł. sześć, osypu ośmuszka iedna, kura iedna, drew fura iedna. Trzeci Chwedko Kahuł zł. cztery. Czwarty Petro Rudy czynszu zł. cztery. Piąty Marko Miosiądz ciągła dwoie, czynszu zł. dwanaście, osypu ośmuszek dwie, kur dwie, drew fur dwie. Szósty Iwan Mosiądz. Siódmy Przykaziński szlachcic ciągła dwoie, czynszu zł. dwanaście, osypu ośmuszek dwie, kur dwie, drew fur dwie. Ośmy Stach Koszyc ciągła dwoie, czynszu zł. dwanaście, osepu ośmuszek dwie, kur dwie, drew fur dwie. Dziewiąty Andruszko Kruczeny zł. cztery. Dwudziesty Pawłowski szlachcic zł. cztery. Pierwszy Chwedko Bosy zł. cztery. Drugi Wasil Łysiuk ciągła dwoie, czynszu zł. dwanaście, osypu ośmuszek dwie, kur dwie, drew fur dwie. Trzeci Hrycko Koroluk zł. cztery. Czwarty Petro Wełyki ciągło iedno, czynszu zł. sześć, osypu ośmuszka iedna, kura iedna, drew fura iedna. Piąty Matwiy Repełyj ciągła dwoie, czynszu zł. dwanaście, osepu ośmuszek dwie, kur dwie, drew fur dwie. Szósty Repełyiow zięć ciągła dwoie, czynszu zł. dwanaście, osypu ośmuszek dwie, kur dwie, drew fur dwie. Siódmy Hrycko Ganczarz ciągła dwoie, czynszu zł. dwanaście, osypu ośmuszek dwie, kur dwie, drew fur dwie. Osmy Procko Bazyliszczuk zł. cztery. Efficit złotych dwiescie, osypu ośmuszek dwadzieścia cztery, kur dwadzieścia cztery, drew fur dwadzieścia cztery. Continuet wieś Botwinówka; Słobodzianie:

29	Buraczycha ab anno 1751 — piesza							
					Ab anno 1752			
								Ciągła
30	Matwiy Stelmach		—	—	—	—	—	1
1	Wasyl Czyczański		—	—	—	—	—	1
2	Iacko Woyt przeszły		—	—	—	—	—	2
3	Panas Pieszy	—	—	—	—	—	—	—
4	Iwan Weretylnik pieszy			—	—	—	—	—
5	Wasyl Tkacz pieszy		—	—	—	—	—	—
6	Stępan Karakatyczyn		—	—	—	—	—	1
7	Decko Gustomyl		—	—	—	—	—	2
8	Ilko Kozak	—	—	—	—	—	—	2
9	Fedor Rudy	—	—	—	—	—	—	1
40	Zacharko Parowy		—	—	—	—	—	2
1	Harasym	—	—	—	—	—	—	2
2	Tymko pieszy	—	—	—	—	—	—	—
3	Mjelnik pieszy	—	—	—	—	—	—	—
4	Mikołay 1753 anno pieszy			—	—	—	—	—

Wieś Cebermanowa Grobla 1753 anno Ichmość panowie Szlachta.	Ciągła.	Czynszu złotych.	Osmuszek osep.	Kury.	Drwa.
Pan Ian Dabiża — — — —	1	6	1	1	1
P. Ian Medyński — — — —	2	12	2	2	2
P. Szymon Paszkiewicz — — —	2	12	2	2	2
P. Stepan Borowski — — —	1	6	1	1	1
P-ni Piotruszewska wdowa — —	1	6	1	1	1
P. Adam Gliński — — — —	2	12	2	2	2
P. Michał Piotrowski — — —	2	12	2	2	2
P. Stepan Żerebecki — — —	1	6	1	1	1
P. Iakób Łoziński — — —	1	6	1	1	1
P. Dominik Tarnawski — — —	1	6	1	1	1
P. Ian Łoziński — — — —	2	12	2	2	2
P. Bazyli Iwanicki — — —	2	4	2	2	2
Pilip Tkacz pieszy — — —	—	4	—	—	—
Iwan Marunkiewicz — — —	—	4	—	—	—
Wasyl Mielnik — — —	1	6	1	1	1

Inwentarz wsi Cebermanówki 1753 anno.

1	Petro Ataman liber — — —	—	—	—	—	—
2	Ihnat Leleka — — —	2	12	2	2	2
3	W Korniiowey izbie Szklarz — —	»	»	»	»	»
4	Andriy Litwin — — —	2	12	2	2	2

		Ciągło.	Czynszu złotych.	Ośmuszek. osep.	Kury.	Drwa.
5	Anton Supiton	2	12	2	2	2
6	Boyczycha stara ogólna (?)	—	54	—	—	—
7	Marko Kryworuczka	1	6	1	1	1
8	Fedor Czarny	2	12	2	2	2
9	Mielniczka wdowa	—	4	—	—	—
10	Ihnatula	2	12	2	2	2
1	Petro Zahrebelny	—	4	—	—	—
2	Hawryło Kolesnik	—	4	—	—	—
3	Rudomiszka wdowa	2	12	2	2	2
4	Pawło Krawczenko	2	12	2	2	2
5	Wasyl Taran	—	4	—	—	—
6	Anton Tkacz	—	4	—	—	—
7	Ławryn Wołoszyn	2	12	2	2	2
8	Iwan Tkacz	—	4	—	—	—
9	Petryk w Cebryszyney chałupie	—	4	—	—	—
20	Iwan Berczawski ogólny	—	24	—	—	—
1	Kondrat Taran	1	6	1	1	1
2	Semen Tkacz	1	6	1	1	1
3	Ostap Czerednyk	—	4	—	—	—
4	Stepan Baran	2	12	2	2	2

Sammaryusz Intraty ze wsiow wyż wyrażonych.

		Złote	Grosze.
1.	Czynszu z Botwinowki - - - - -	200	—
2.	Czynszu z Cebermanowey Grobli- - -	122	—
3.	Czynszu z Cebermanówki - - - - -	230	—
4.	Arędy w Botwinówce z Cebermanową Groblą	1100	—
5.	Arędy w Cebermanowce - - - -	900	—
	Summa efficit - -	2552	—

Dico dwa tysiące pięćset pięddziesiąt dwa. A że się szlachta pokładła w inwentarzu do zupełnego czynszu, w Cebermanowey Grobli, słobodzie i szarwarku na swoią własną groblę, którzy tych powinnośći podeymować się nie chcą i rozeyść się deklaruią, bo ich przymusić niepodobna i do usługi nic, naznacza się więc addytamentu złotych pięddziesiąt dwa, które się pokazuią w inwantarzu wyż wyrażonym, wielmożny iegomość pan łowczy Podolski wolny i płacić tego do skarbu pańskiego nie ma, ponieważ inszych poddanych na tym mieyscu stawić się obliguie i co sobie może więcey osadzić w tych wyrażonych słobodach to iest w Botwinowce, Cebermanowey Grobli, iako i w Cebermanówce interim, to powinno cedere wielmożnemu iegomość panu possessorowi per integrum usum tenuty tegoż, zachowuiąc triennia in trienium wpadaiące podług zastawnego kontraktu aż do expiracyi. W tych słobodach inseminacyi żadney nie dokłada się, żadney zimówli ani iarzynney, ponieważ za to wszystko debet solutio sukcessorów swiętey pamięci iegomość pana Tomasza Zawadzkiego, który za prawem pańskiem osadzał, Iednakże ieżeliby wielmożny iegomość pan possessor circa expirationen zasiał, libera collectio pozwala się lub solutio za uznaniem przyiaciół. Furaż niżey wyrażony z Botwinówki i Cebermanowey Grobli dla dragunii i kozaków nadwornych: owsa czetweryków pięć, siana fur sześć z gumna swego za poddanych oprucz Cybermanówki wielmożny iegomość pan possessor co rocznie dawać przyrzeka bez żadny na ludzi exekucyi; z Cebermanowki zaś dziesięcina pszczelna, podorożczyzna, stawczyzna, furaż na ludzi nadwornych ex integro excypuie się podług dawnego ułożenia i dyspozycyi iasnie wielmożnego dziedzica, ani umnieyszaiąc, ani przyczyniaiąc per cursum tenuty; arędarz Cebermanowski iak przedtem podług prawa iasnie

wielmożnego pana, nie miał pozwolonego myta, tak i teraz mieć nie powinien, ani żadnych czynić prepedycyi skarbowym arędarzóm Umańskim i szlaków nowych nie ma sobie formować; a ieżeliby budy szły z winem na Umań, ma pozwolenie arędarz Cebérmanowski po grzywnie wziąść od arędarza Mańkowskiego lub Umańskiego; tudzież w Botwinówce i Cebermanowey Grobli arędarze ludzi na szlak nowy przyjmować nie powinni z detrymentem znacznym arędzie Pałańskiey i Sokołowskiey pod grzywnami iaśnie wielmożnego dziedzica w prawie uniwersalném naznaczonemi, gdyż i rzed tem żadnych szlaków nie bywało. Powinność poddaństwa. Primo. Każdy poddany ciągły wysiedziawszy słobodę według praktyki w tym kraiu, ma czynszu od ciągła iednego złotych sześć aż do troyga, co zaś wiecey mieć może nad troie ciągła od tych płacić nie ma; pieszy ma płacić złt. cztery; w tychże czynszach ma się brać tynf po złotemu iednemu i groszy ośm, czerwonych złotych osiemnaście. Secundo. Ciż poddani maią na dwór siano dzień ieden kośić, toż samo zgromadzić, zrzucić i zwieźć i gdzie karżą, w czem i piesi na pomocy być powinni; Tertio ciż poddani od ciągła iednego dawać powinni żyta ośmuszkę iedna, kurę i furę drew, lub za te pieniądze według zwyczaiu tuteyszego, fur sześć, oprócz Cebermanowki, która osobliwie dawać powinna według dyspartymentu. Quarto furaż, który podług dyspartymentu na draganiją l kozaków Umańskich dawać powinni, excypować się z Botwinówki i Cebermanówki Grobli owsa czetweryków pięć i siana. Quinto. Dziesięcina pszczelna i podorożczyzna na skarb pański także excypuią się. Sexto Podatek grodowy iakoto: podymne do zamku Umańskiego wybrawszy według taryfy grodzkiey ułożone osadczowie lub atamani odwozić powinni a o kwit z zamku starać się. Septimo Ichmość panowie szlachta czynsz taki dawać powinni iako i poddaństwo, tudzież i osep; na szarwark do własney grobli równie wysyłać powinni. Octawo Kozacy mieszkaiący w Cebermanówce od powinności wielmożnego pana possessora excypuią się do komendy Umańskiey, tylko ciż sami powinni należeć do arędy Cebermanowskiey, gdzie indziey trunków brać nie powinni i mleć w inszym młynie tylko w swoim powinni, lub w Botwinówskim czyli Cebermanowey Grobli, pod winą i grzywnami w kontrakcie wyrażonemi, iakoż i trunków na stronę brać nie powinni; respektem zaś kozaków excypowanych w Cebermanówce deklaruie się zawsze przydawać kozaków do komendy Umańskiey do konwoiu i bezpieczeństwa podczas bytności

wielmożnego iegomość pana łowczego podług potrzeby i czasu, byle nie do inszey usługi i posłańca za interesami nie zażywać. Stroża z tych słobód dworska według zwyczaiu być powinna, i Cebermanówka od tych czas powinna należeć do Botwinówki, lubo się wyżey podorożczyzna na skarb excypowała więc Botwinówkę i Cebermanową Groblę od tey uwalnia się. Opisanie dworu w Botwinówce. Wchodząc w dwór z ulicy wrota proste do budynku, wchodząc po prawey ręce izba w którey okn trzy drzwiami na zawiasach żelaznych z piecem kaflowym i piecem chlebowym z drzwiami, okiennicami; po lewey ręce izba druga z oknami trzema i piecem chlebowym. Ten budynek słomą nakryty, ogrodzenie na około częstokołem. Staynia z drzewa dębowego z wrotami porządna, z żłobami, iasłami, słomą pokryta. Winnica z drzewa okrągłego dębowego w słupy zarzucana, na kotłów cztery, porządna, słomą nakryta. Chlew do winnicy idąc, na trzodę chlewną, oraz z przyłączoną oborą, częstokołem ostawiony, słomą nakryty. Obora częstokołem ogrodzona duża, przy którey gumno żerdziami obrucone i w temże gumnie komórka wraz z plewnikiem z częstokołów słomą nakrytym; karczma na wsi w węgły budowana z izbą i komorą, słomą nakryta. Młynów dwa, w każdym po iednym kamieniu, ze stępami, foluszami porządne, słomą nakryte. Die et anno ut supra Ten inwentarz in fundo zweryfikowany, własną ręką podpisuie się U tego inwentarza podpis ręki taki: Stanisław Kostka Orzyński. Którento inwentarz od słowa do słowa da xiąg iest wpisany.

Книга Винницкая гродская записовая, 1768 года, № *4660*; *листъ 440 на оборотъ.*

CLXXX.

Инвентарь имѣній Качина и Лычинъ, съ перечисленіемъ крестьянъ, ихъ рабочаго скота, даней и повинностей. 1768 года, декабря 28.

Roku tysiąc siedemset sześdziesiątego miesiąca Ianuarii czwartego dnia.

Na urzędzie grodzkim w zamky iego królewskiey mości Włodzimierskim przedemną Kazimierzem Zaleskim namiessnikiem natenczas grodzkim burgrabstwa Włodzimierskiego i xięgami ninieyszemi grodzkiemi starościńskiemi, comparens personaliter urodzony Antoni Zalewski ten inwentarz poddanych i innych powinności dóbr wsiów Kaczyna i Łyczyn części urodzonego Antoniego Zaręby Czepkowskiego dziedzicznych przez tegoż i wielmożnego Iana Chorzewskiego sędziego ziemskiego Czernihowskiego, opiekuna togoż, iaśnie wielmożney Maryannie z xiążąt Czetwertyńskich Sadowskiey, starościney Słonimskiey prawem dziedzicznym zbytych, na gruncie spisany. do akt ninieyszych grodzkich Włodzimierskich do oblaty podał: tak się w sobie maiący, inwentarz powinności poddanych na gruncie spisany, anno millesimo septingenterimo sexagesimo octavo, dnia dwódziestego ośmego Decembra przed wyzuciem się z prawa dóbr części wsi Kaczyna i Łyczyn przez wielmożnego Iana Czepkowskiego na osobę iaśnie wielmożney Sadowskiey starościney Słonimskiey. Wieś Kaczyn, gospodarzów numeri: p i e r w s z y Trochim Hulina syna iednego, wołów parę, konia iednego, trzyma czetwertynę iedną, robi dni ciągłych dwa, daie osypu ćwierć iedną, chmielu ćwierć iedną, siana czwartą część wozu, kapłona iednego, kurę iedną, iaiec trzy, grzybów wieniec ieden, pół woru siemienia, kosz ieden, motków dwai pół. D r u g i Roman Hul ma syna iednego, wołów parę, trzyma czetwertynę iedną robi dni ciągłych dwa, daie owsa ćwierć iedną, chmielu ćwierć iedną, siana czwartą część woza, kapłona iednego, kurę iedną, iaiec trzy, grybow wieniec ieden, siemienia kosz ieden, motków dwa i pół. T r z e c i Seliwon Doma ma syna iednego, wołów parę, trzyma czetwertynę iedna, robi dni ciągłych dwa, daie owsa ćwierć iedną, siana czwartą część wozu, kapłona iednego, kurę iedną, iaiec trzy, grzybów wieniec ieden, pół woru siemienia, kosz ieden,

motków dwa i pół. Czwarty Chwedor Paraszczuk ma synów trzech, wołów parę, trzyma czetwertynę iedną, robi dni ciągłych dwa, daie owsa ćwierć iedną, chmielu ćwierć iedną, siana czwartę część wozu, kapłona iednego, kurę iedną, iaiec trzy, grybów wieniec ieden, poł woru siemienia, kosz ieden, motków dwa i pół. Piąty Klim Dawidiuk trzyma czetwertynę iedną, robi dni ciągłych dwa, daie owsa ćwierć iedną, chmielu ćwierć iedną, siana czwartą część wozu, kapłona iednego, kurę iedną, iaiec trzy, grzybów wieniec ieden, pół woru siemienia, kosz ieden, motków dwa i pół. Szósty Iusko Banaszczuk ma synów trzech, wołów parę, trzyma czetwertynę iedną, robi dni ciągłych dwa, daie owsa ćwierć iedną, chmielu ćwierć iedną, siana czwartą część wozu, kapłona iednego, kurę iedną, iaiec trzy, grzybów wieniec ieden, pół wora siemienia, kosz ieden, motków dwa i pół. Siódmy Samoyło Hul ma syna iednego, wołów parę, trzyma czetwertynę iedną, robi dni ciągłych dwa, daie owsa ćwierć iedną, chmielu ćwierć iedną, siana czwartą część wozu, kapłona iednego, kurę iedną, iaiec trzy, grzybów wieniec ieden, pół woru siemienia, kosz ieden, motków dwa i pół. Ośmy Pawluk Hul ma synów dwóch, wołów parę, konia iednego, trzyma czetwertynę dwie, robi dni ciągłych cztery, daie owsa ćwierci dwie, chmielu ćwierci dwie, siana pół wozu, kapłonów dwa, kur dwie, iaiec sześć, grzybów wieńców dwa, wór ieden siemienia, koszów dwa, motków pięć. Dziewiąty Mikita Kowalczuk ma syna iednego, wołów parę, konia iednego, trzyma czetwertynę iedną, siana czwartą część wozu, kapłona iednego, kurę iedną, iaiec trzy, grzybów wieniec ieden, pół woru siemienia, kosz ieden, motków dwa i pół. Dziesiąty Demko Antypa ogrodnik ma synów dwóch, konia iednego. Iedynasty Iacko Wereszczuk ma syna iednego, trzyma czetwertynę iedną robi dni ciągłych dwa, daie owsa ćwierć iedną, chmielu ćwierć iedną, siana czwartą część wozu, kapłona iednego, kurę iedną, iaiec trzy, grzybów wieniec ieden, pół woru siemienia, kosz ieden, motków dwa i pół. Dwunasty Chwesko Hul ma syna iednego, wołów parę, trzyma czetwertynę iedną, robi dni ciągłych dwa, daie owsa ćwierć iedną, chmielu ćwierć iedną, siana czwartą część wozu, kapłona iednego, kurę iedną, iaiec trzy, grzybów wieniec ieden, pół woru siemienia, kosz ieden, motków dwa i pół. Trzynasty Iow Borczuk ma synów dwóch, wołów parę, koni dwa, trzyma czetwertynę iedną, robi dni ciągłych dwa, daie owsa ćwierć iedną, chmielu ćwierć iedną, siana czwartę część wozu,

kapłona iednego, kurę iedną, iaiec trzy, grzybów wieniec ieden, pół woru siemienia, kosz ieden, motków dwa i pół. Czternasty Potap Arseniuk ma synów czterech, wołów parę, koni dwa, trzyma czetwertyn dwie, robi dni ciągłych cztery, daie owsa ćwierci dwie, chmielu ćwierci dwie, siana pół woza, kapłonów dwa, kur dwie, iaiec sześć, grzybów wienców dwa, wór iedeu siemienia, koszów dwa, motków pięć. Pietnasty Iwan Berdyszuk ma parę wołów, trzyma czetwertynę iedną, robi dni ciągłych dwa, daie owsa ćwierć iedną, chmielu ćwierć iedną, siana czwartą część wozu, kapłona iednego, kurę iedną, iaiec trzy, grzybów wieniec ieden, pół woru siemienia, kosz ieden, motków dwa i pół. Szesnasty Łukian Paraszczuk ma synów czterech, wołów parę, trzyma czetwertynę iedną, robi dni ciągłych dwa, daie owsa ćwierć iedną, chmielu ćwierć iedną, siana czwartą część wozu, kapłuna iednego, kurę iedną, iaiec trzy, grzybów wieniec ieden, pół woru siemienia, kosz ieden, motków dwa i pół. Siedemnasty Michał Paraszczuk ma woła iednego, czetwertynę iedną, robi dni ciągłych dwa, daie owsa cwierć iedną, chmielu ćwierć iedną, siana czwartą część woza, kapłona iednego, kurę iedną, iaiec trzy, grzybów wieniec ieden, pół woru siemienia, kosz ieden, motków dwa i pół. Ośmnasty Kalennik Derbiszuk ma syna iednego, woła iednego, trzyma czetwertynę iedną, robi dni ciągłych dwa, daie owsa ćwierć iedną, chmielu ćwierć iedną, siana czwartą część wozu, kapłona iednego, kurę iedną, iaiec trzy, grzybów wieniec ieden, pół woru siemienia, kosz ieden, motków dwa i pół. Dziewiętnasty Pilip Kabuszka ma synów dwóch, woła iednego, trzyma czetwertynę iedną, robi dni ciągłych dwa, daie owsa ćwierć iedną, chmielu ćwierć iedną, siana czwartą część wozu, kapłona iednego, kurę iedną, iaiec trzy, grzybów wieniec ieden, pół woru siemienia, kosz ieden, motków dwa i pół. Dwadziesty Iwan Rakuszka ma syna iednego, trzyma czetwertynę iedną, robi dni ciągłych dwa, daie owsa ćwierć iedną, chmielu ćwierć iedną, siana czwartę część wozu, kapłona iednego, kurę iedną, iaiec trzy, grzybów wieniec ieden, pół woru siemienia, kosz ieden, motków dwa i pół. Dwódziesta pierwsza Derbiszycha wdowa ma synów czterech, wołów parę, koni dwoie, trzyma czetwertynę iedną, robi dni ciągłych dwa, daie owsa ćwierć iedną, chmielu ćwierć iedną, siana czwartą część wozu, kapłuna iednego, kurę iedną, iaiec trzy, grzybów wieniec ieden, siemienia kosz ieden, motków dwa i pół. Dwódziesty drugi

Wawrzyn Arseniuk na ogrodzie. Facit czetwertyn dwadzieścia dwie, dni ciągłych czterdzieści cztery, owsa ćwierci dwadzieścia dwie, chmielu ćwierci dwadzieścia dwie, siana wozów pięć i pół, kapłonów dwadzieścia dwa, kur dwadzieścia dwie, iaiec sześdziesiąt sześć, grzybów wieńców dwadzieścia dwa, worów iedynaście siemienia, koszów dwadzieścia dwa, motków piędziesiąt pięć. Summaryusz roczney intraty wynikaiącey za dni ciągłych i pieszych, numero dwa tysiące dwieście osiemdziesiąt ośm na rok, dzień po groszy dziesięć, facit złotych siedemset sześdziesiąt dwa, groszy dwadzieścia; za owsa ćwierci dwadzieścia dwie, ćwierć a florenis quatuor, facit złotych osiemdziesiąt ośm; za chmielu ćwierci dwadzieścia dwie, ćwierć po tynfowi, złotych dwadzieścia siedem, groszy dwadzieścia sześć; za siana wozów pięć i pół, wóz po złotych cztery, facit złotych dwadzieścia dwa; za kapłonow dwadzieścia dwa, kapłon po groszy pietnaście, facit złotych iedynaście; za kur dwadzieścia dwie, kura po groszy dziesięć, facit złotych siedem groszy dziesięć; za iaiec sztuk sześdziesiąt sześć, para po groszu iednemu, facit złoty ieden groszy trzy, za grzybów wieńców dwadzieścia dwa, wieniec po groszy ośm, facit złotych pięć groszy dwadzieścia sześć; za worów iedynaście, wór po groszy ośmnaście, facit złotych sześć groszy osiemnaście; za dwadzieścia dwa kosze siemienia, kosz po groszy dziesięć, facit zlotych siedem groszy dziesięć; za piędziesiąt pięć motków, ieden po groszy dziesięć, facit złotych ośmnaście, groszy dziesięć. Zażynki, obżynki, zakoski, obkoski i tłuk dwie po iednemu z chałupy każdy chłop na rok dni sześć, dni numero sto trzydzieści dwa, dzień po groszy dziesięć, facit złotych czterdzieści cztery; arędy karczemney Łyczyńskiey złotych sześdziesiąt. Summa summarum intraty roczney złotych tysiąc sześdziesiąt dwa i groszy trzy. Item do intraty czetwertyn dwie z sadybą zabudowaną, gdzie ieymość pani Kulmanowska mieszkała. Item do intraty sad sliwek węgierek z dworzyskiem zabudowaném starym, gdzie ichmość państwo Wetołowscy mieszkali. Powinności tychże poddanych wsi Kaczyńskiey i Łyczyńskiey: Pańszczyznę odbywać maią według inwentarza zimą i latem, szarwarków dwa odbyć maią na koleią, zakoski, obkoski, zażynki, obżynki i tłuk dwie po dniu, to iest każdy poddany po dni sześć odbyć powinien; kury, kapłony, siemię, wory, iaia, motki, grzyby, siano, chmiel, owies czynszowy według proporcyi pola przez wyrażenie inwentarza oddawać maią, lub też rachuiąc za kurę groszy dziesięć, za kapłona groszy pietnaście, za kosz siemienia

groszy dziesięć, za wór groszy osiemnaście, za iaiec parę grosz ieden, za motek groszy dziesięć, za grzybów wieniec groszy ośm, za wóz siana złotych cztery, na który ze czterech czetwertyn składać maią, za chmielu ćwierć tynf ieden, za owsa ćwierć złotych cztery. Stróża dzienna i nocna do dworu być ma; kobiety zaś kapustę sadzić, polewać konopie, moczyć, trzeć i len powinny będą bez pańszczyzny. U tego inweutarza do oblaty podanego podpisy rąk przy pieczęci na laku czerwonym wyciśnioney w te słowa: Ian Chorzewski manu propria. Który to inwentarz do oblaty podany, za ustnym i oszywistym wyż iegomości podawaiącego podaniem, a za moim urzędowém przyięciem do xiąg niniejszych grodzkich Włodzimierskich słowo w słowo tak iak się w sobie z początku aż do końca pisany ma, iest ingrossowany i zapisany.

Книга Владимирская гродская, записовая и поточная, 1769 года, № 1141; листъ 398.

CLXXXI.

Жалоба владѣльца части села Хмѣлева, Іосифа Карвицкаго, на Подлясскаго каштеляна Антона Міончинскаго о многочисленныхъ притѣсненіяхъ крестьянъ жалобщика, находившихся во временномъ владѣніи Міончинскаго, такъ что многіе изъ нихъ разбѣжались. 1769 года, февраля 3.

Roku tysiąc siedemset sześćdziesiątego dziewiątego miesiąca Februarii dwódziestego trzeciego dnia.

Na urzędzie grodzkim w zamku iego królewskiey mości Włodzimierskim, przede mną Cypryanem Dąbrowskim, burgrabią Nurskim namiestnikiem grodzkim burgrabstwa Włodzimierskiego i xięgami niniejszemi grodzkiemi starościńskiemi comparens personaliter urodzony Józef Karwicki niegdyś wielmożnego Benedykta Karwickiego syn, a zaś niegdyś

wielmożnych Woyciecha i Piotra Karwickich, części we wsi Chmielowie swoich dziedziców, synowiec rodzony, i po tychże wszystkiey pozostałey substancyi ruchomey i nieruchomey, zawiedzioney i w prawnem posiadaniu będącey i swobodney, naturalny, pomimo innych konsukcessorów swoich, sukcessor, swym i tychże konsukcessorów swoich imieniem, przychylaiąc się do dawnieyszych skarg urzędowych przez niegdyś wielmożnego Woyciecha Dunina Karwickiego swém, skarzącego się i innych konsukcessorów imieniem, zaniesionych, oraz tychże niedokładność obiaśniaiąc i niedostatki poprawiaiąc, naprzeciwko iaśnie wielmożnemu Antoniemu na Miączynie Miączyńskiem, kasztelanowi Podlaskiemu, panu, tudzież gromadóm roboczych poddanych wsiów Sielca, Chmielówki, Żytań, Mikulicz, Chmielowa, części Wawrotyna i innych tegoż dziedzicznych, skarzy, żali i manifestuie się w ten sposób i o to: że urodzony stawaiący zostawszy fortuny ogólney po oycu i stryiach swoich bezpotomnie zeszłych, swobodney i w prawném dźwiganiu pozostałey, następcą, i z takówego obowiązku postrzegłszy w urzędowych skargach niedokładności, a bardziey z dawności czasu ciągnęcey się kłotni z przepomnienia niedoyrzane niedostątki poniesionych szkód i zniszczenia dóbr części Chmielowa, dla czego więc w tei mierze dobrodzieystwem prawa wspieraiąc się, od pierwszey wzięciu wiadomości o wyszłych na precz z części wsi Chmieluwa, Karwiczczyzna nazywaiących się, teraz prawu swemu dziedzicznemu podlegaiącey, a w dzierżawie iaśnie wielmożnego kasztelana Podlaskiego będącey, poddanych, to iest Andrucha Hukaluka półłankowego z żoną i córką, Iwana Hukaluka z synem Lewka Hucaluka, Iwana Puchaluka, Zienka brata Puchałowego, Andruszka Dżugaluka z żoną i córką, i ze wszystkim sprzętem gospodarskim, Bartnika Tkacza z żoną i synami dwoma, Kondrata Dżugaluka z żoną i córką, Mykity Dżugaluka parobka, Ostapa Dżugaluka parobka, Petra Horłatiuka z parobkiem, Wasyla Horłatiuka z parobkiem, Dmitra Poczugasiuka a żoną, Maxyma Czudaczka z parobkiem, Pawła Petroskiego z teściem, z zoną i z siostrą żony, Iwana Bayluka parobka, siostry tegoż Bayluka z mężem, Chweśkiem i Andruchem synami, Pawła Bartnika z matką i bratem, Iwana Bobluka z matką, żoną, córką i trzema synami, Hrycia Waśkowego Starczukowego parobka, Klima Chwedziuka z żoną i córką, Ostapa Trociuka z żoną, córką i synami trzema, synach dwoy (sic) Ostapa Sepiczuka, po których wołów dwa o wzięciu do Sielca, Kucharczukach dwóch i po tychże także do folwarku Mikulickiego pozostą-

łych wołów parę wzięciu, i że poddani na gruncie części teyże wsi Chmielowa z rodzeństwa siedzący do robót i powinności zbytecznych nad zwyczai i ustawy w tych dobrach od wielmożnych antecessorów dziedziców tey części używane, oraz danin do których ani tyli przed tem przyzwyczaieni, ani też znaglani i włożeniem im onych obowiązywani, od obięcia w possessyą i dzierżenia onych przez iaśnie wielmożnego kasztelana Podlaskiego, aż do tąd, to iest, naypierwey czetwertynny i półłankowy na każdy tydzień każdy pługiem do robienia po dni dwa, we żniwa każdy we dwoie po dni trzy, tłukę każdy po dwoie lecie dni sześć, zażynki, obżynki, zakoski, obkoski; świątecznych drew bez pańszczyzny oddania, mat sążniowych każdy gospodarz do statków co rok po dwadzieścia, a w teraźnieyszym roku po trzydzieści, nad których urobieniem każdy po dni pięć najmniej strawić musiał, dawania, przędziwa brania i wyrabiania bez pańszczyzny, rożnie, czasem po dni trzy, a czasem po dni cztery i pięć, także kapusty sadzenia, konopi brania, polewania kapusty ile potrzeba i do którego czasu bez pańszczyzny do plewidła, daiąc za dźień po groszy trzy, wiązania iarzyn różnych, latem daiąc za dźień po groszy pięć podobnież bez pańszczyzny, do tłuczenia prosa po krubek dwie, nad którego wytłuczeniem każdy zabawić musiał dni trzy, kur dawania na rok każdy po troie, iaiec zaś czetwertynnik po pięć, półłankowy po dziesięć, a czasem każdy za iedno iaie po iednym groszu, motków przędzenia bez pańszczyzny każdy po sześć zrazu, za iagody po kurze iedney, za orzechi podobnież po kurze iedney; do oddawania owsa czetwertynnik po krubek dwie, półłannik po krubek cztery, do odbywania stróży od dóbr do dóbr (od doby do doby?), w Chmielowie zaś czasem we trzy, a czasem we cztery dni, a w niedzielę do najmowania każdy, do płacenia po złotemu iednemu, do Sielca zaś na stróża nocnego czetwertynnik po groszy osiemnaście i po pół krubki zboża, a półłannik na tegoż stróża po złotemu iednemu i po króbce zboża, na flisów corocznie czetwertynnik po złotych trzy, a połłankowy po złotych pięć płacenia; mielnik corocznie od niedzieli do niedzieli pańszczyzny robienia, a za karmienie wieprzów od koła po złotych czterdzieści płacenia, oraz motków na potem oddawania i odprzędzania po pietnascie a czasem i po osiemnaście, a gdy czego do którego motka niedostarczało, swoim dokładania, pierza po garku wielkim hładyszowym, kamieniem przytasowywanym, bez pańszczyzny darcia i oddawania, a w świętne dni drzewa wożenia, w podwodę do stat-

ków do Uściługa i inne podróże nadzwyczaj obciążenia bez pańszczyzny za dzierżawy iaśnie wielmożnego kasztelana Podlaskiego, a za possessorów po iednym dniu zaledwie wytrącaiąc onym, po tygodniu i więcey w czasie złey drogi bawiącym się, a zaś z rzeczy iaśnie wielmożnego kasztelana Podlaskiego żadnego dnia nie wytrącaiąc; oraz że szarwarki z dawien dawna do grobli poprawowania, a nie do żadnych robót ustanowione, do młócenia i innych prac, owo zgoła tymże poddanym, którzy nie więcej jak po dni trzy czetwertynni, a drudzy półłaniki po dni cztery z zwyczayney powinności robić, odbywać poiedyńczo powinni byli, od niedzieli odrobku nie daiąc, pociągani byli; i potem różnym possessorom tak obciążeni i z takowymi samowolnie włożonemi na nich powinnościami za kontraktami za każdy dzień po groszy pietnaście porachowany wypuszczeni byli i dotąd w tey są praktyce, która tymże poddanym nie mało do zubożenia, opuszczenia gruntów i onych zarabiania, uimą, a sobie skarzęcemu się pokrzywdzenia przyczyną zostaie; ponieważ ciż poddani z takowego pokrzywdzenia nietylko sobie urobić, a za dzień po groszy trzy i pięć biorąc zarobić nie mogą nic, ale też i gruntu iako i wyżej wyrażeni opuszczać są i będą przymuszeni; na ostatek las dębowy na klebki zdały, za którego dawniejszym czasem, jak w swoim znajdował się iestestwie, dawano piędziesiąt tysięcy złotych polskich, a do części wsi Chmielowa, Karwiczczyzna zwanej, należący, poddanych wsiów wyżej wyrażonych, częścią na potrzebę nowobudowanych młynów, zamku Sieleckiego, częścią zaś na własne obudowania, opał i inne potrzeby ich wycięty, ze szczętem, i wywieziony iest, a zaledwie tylko onego miejsce i pni mnóstwo ieszcze nie zgniłych i nie wydobytych, dla poznania oczu iestestwa i wartości onego zostały; a prócz tego przez lat tyle różne i wszelakie prowenta i pożytki z części pomienioney do skarbu iaśnie wielmożnego kasztelana Podlaskiego z lasu, arędy karczemnej corocznie po złotych sześćset i więcej importuiącej, za łoj świąteczny mięso od arędarzów, z danin i powinności poddanych i nad możność ich wykładów, wpisnego i lnowalnego, konie przez urodzonych administratorów i ekonomów tegoż i inne donatywy kontraktowe, świąteczne i dochody wybrane, sprzężay w drogach wyciągnięty i utracony, lubo dostatecznie a bardziey więcey pretensyą iaśnie wielmożnego kasztelana Podlaskiego iuż dawno przewyższyły, atoli iednak iaśnie wielmożny kasztelan Podlaski ieszcze się ziszczonym i uspokoionym uznać niechce i przezto siebie komparenta niepomału krzywdzi,

a zatem stawaiący, przychylaiąc się do konstytucyi millesimi sexcentesimi sexagesimi primi roku o zbiegłych poddanych, którą za każdego zbiegłego poddanego po tysiącu grzywien iest naznaczono, o tych uiście z mocy tejże poszukuiąc, oraz wyrażonych pretensyi i innych inkwizycyami dowieść się mianych, wczasie prawa nadgrody i ściągnienia win za uciemiężenie poddaństwa, za dni robocze nie podług kontraktu z arędownemi possessorami spisanych płacanie, zabory różnych pozostałości po zbiegłych swoich poddanych upomnienie się oświadczaiąc, powtóre w pilności swej przeciw iasnie wielmożnemu kasztelanowi Podlaskiemu i urodzonym administratoróm, ekonomóm iego, oraz gromadóm wyżej wyrażonych wsiów, uskarza się i manifestuie się. Iózef Karwicki manu propria. Et in continenti stanąwszy oczywiście woźny ienerał woiewodstwa Wołyńskiego i innych, szlachetny Karol Piotrowski, w moc prawdziwej i wiernej relacyi swoiej, iawnie, ustnie i dobrowolnie zeznał: Iż on roku tysiąc siedemset sześćdziesiątego ósmego, dnia trzydziestego grudnia, na affektacyą i prawną rekwizycyą urodzonego Iózefa Karwickiego i innych konsukcessorów, wspól maiąc przy sobie stronę szlachty urodzonych Benedykta Spędowskiego i Piotra Kałusowskiego, był na mieyscu, gdzie las dębowy był Karwiczczyzna nazwany, gdzie będąc widział, że ten las na tym miejscu będący dębowy na klepki i budowle każdy dąb zdały, z pni miarkowania, których zliczyć nie można dla gęstwiny różnego chrustu, różnego drzewa zakrzewionego, z oczu rzucenia iednak miarkuiąc pni ieszcze nie dobytych znajduiąsych się grubych i miejsc z których pnie podobywane mniey więcey na dwakroć sto tysięcy z szczętem wycięty, na potrzeby zamku Sieleckiego i wsiów wyżey wyrażonych iaśnie wielmożnego kasztelana Podlaskiego przez poddanych tychże wsiów, i ten las iako pomieniony urodzony rekwirent mienił być pzez pomienionych poddanych wsiów wyżey wyrażonych iaśnie wielmożnego kasztelana Podlaskego wycięty, w przytomności szlachty przy sobie będącej słyszał, tak przytomną sobie szlachtą oświadczywszy się, przed urzędem niniejszym stanąwszy, prawdziwey wizyi wierną uczynił i zeznał relacyą, a pisać nie umieiący krzyż położył.

Книга Владимирская, гродская, записовая и поточная, 1769 года, № 1141; листъ 75 на оборотѣ.

CLXXXII.

Рѣшеніе помѣщичьяго суда въ мѣстечкѣ Степанѣ по спору крестьянъ Кирила Ширка и Оксюты Олейнички о землѣ; изъ этого рѣшенія уясняются права крестьянъ на землю, какъ на собственность, которую они могли отчуждать различными путями другимъ крестьянамъ. 1769 г. мая 9.

Roku tysiąc siedemset siedemdziesiątego miesiąca Marca dwudizestego dziewiątego dnia.

Na urzędzie grodzkim w zamku iego królewskiej mości Łuckim przede mną Tomaszem Felińskim namiestnikiem przysięgłym burgrabstwa i zamku Łuckiego, i xięgami niniejszemi grodzkiemi comparens personaliter urodzony iegomość pan Kaietan Szczepkowski dla zapisania ten dekret zwierzchności zamkowej miasta Stepania między sławetnym Kiryłem Szyrką z iedney a sławetną Oxiutą Oleyniczką wdową mieszczanami Stepańskimi, z drugiey strony, na gruncie dóbr miasta Stepania ferowany z podpisem ręki wielmożnego komissarza wydany ratione intro contentorum od acta praesentia castrensia capitanealia Luceorensia per oblatam podał, prosząc urzędu o przyięcie onego i do akt wpisanie, którego urząd annuendo affectationi pomieniony dekret ad acticandum przyymuiąc czytał temi napisany słowy: Działo się w zamku Stepańskim roku tysiąc siedemset sześdziesiętego dziewiątego miesiąca maia dziewiątego dnia w sprawie sławetnych Kiryła Szyrka i Ostapichy Oleyniczki o czetwertyne pola w sporze będącego z testamentu pochodzącego, o co strony postanowiwszy się prawnie między sobą kontrowertowały, których kontrowersyi wysłuchawszy, ponieważ z pokazanego testamentu przez niegdy sławetnego Iakóba Krzywdę w roku tysiąc siedemset dwódziestym siódmym dnia dziewiątego maia spisanego, na mieyscu podpisów krzyżykami stwierdzonego, oczywiście pokazuie się, iż niegdy sławetny Iakób Krzywda dwóyżenny z pierwszą żoną Maryną Korżówną Daniła syna i Oxiutę Ostapa Olejnika żonę spłodził dwoie dzieci, Daniło tedy zmarł bezpotomny, a Oxiuta zrodziła Ustynę, którę wydała za Pawła Kudrę, a po śmierci pierwszey żony tenże Iakób Krzywda powtórnie poiął za małżonkę Marynę Naydychę, z

tą spłodził corek dwie Paraszkę bezdzietną i Pałaszkę Kiryła Szyrka żonę; a taż Pałaszka Krzywdzianka z Kiryłem Szyrkiem synów dwóch Ostapa i Mikołaia spłodziła gdy tedy z dwoyga małżeństwa Iakób Krzywda miał spłodzone potomstwo, przy spisaniu testamentu dzieląc dzieci swoie, takowe uczynił rozporządzenie: Daniłowi i Oxiucie z pierwszego łoża spłodzonym, lubo się nie znali do poszanowania ojca, jednak z miłości swej prawem natury rozporządzaiąc, niwę pola za Horyniem leżącą w Wołowej, ogród polowy, sianożęć na Manuyłowey; a zaś Paraszce i Pałaszce domostwo na półplacu z gruntem, sianożęci pół buchty u Manuyłowey stayni, pola czetwertynę we trzy ręce i ogròd na dworcu sadowy, nie zamilczawszy i Maryi Najdychi żony powtórnej a matki małoletnich dzieci swoich. Po smierci którego Iakóba Krzywdy pierwsze potomstwo swego wydziału używali, a Marya Najdycha nawet po wydaniu Pałaszki córki swey za Kiryła Szyrkę pod dożywociem aż do śmierci z dziecinnego gruntu pożytki brała, maiąc one w swoiém posiadaniu, i tak wspomniony testament i warunki onego nienaruszenie w swej całości trzymane były przez lat trzydzieści dziewięć, dopiero po śmierci Maryi Najdychi i skończonem iey dożywociu, gdy Kiryło Szyrko z synami swymi także z Krzywdzianki spłodzonymi do czetwertyny pola żonie swej testamentem zapisaney przychodził, za dzierżawcy wielmożnego Pruszyńskiego uciążliwym przyciśniony dekretem, aby się kwotą czterdziestu złotych kontentował, a pola czetwertyny Oxiucie Olejniszey i Pawłowi Kudrze ustąpił; teraz za uciążliwym tegoż dekretem gdy uskarza się Oxiuta, tem zbrania się, że tę czetwertynę pola Marya Najdycha iey darowała; a że słowne testamentą prawem koronnym są zniesione i ona tylko była dożywotnią panią, cudzey zatem rzeczy darować nie mogła, ta zaś czetwertyna pola była właściwa Iakóba Krzywdy Pałaszce Szyrkowej testamentem legowana i z niej są spłodzeni sukcessorowie wnukowie Iakóba Krzywdy, z przyczyn tędy tak wyżej nadmienionych, iako też z drugiego powodu, iż testament przez strony dotąd iest trzymany i sukcessorowie właściwi z prawa natury oddaleni być nie powinni,—zwierzchność zamkowa dekret przez mieszczan ferowany uchyla i nakazuie: aby Kiryło Szyrko dla synów swych tęż czetwertynę pola od Oxiuty czyli Pawła Kudry, ieżeli chce przyjść do swej własności, odebrał, wprzód iednak wypłaciwszy czterdzieści złotych polskich Oxiucie i Pawłowi na urzędzie miejskim i za kwitem też wypłacenie przodkującym, mocą dekretu teraźnieyszego. U tego dekretu per

oblatam podanego podpis ręki wielmożnego komissarza w te słowa: Ierzy Falkowski vicesgerent grodzki Grabowiecki natenczas komis miasta Stepania trzymaiący. Który że to dekret per oblatam podany, wszystek z początku aż do końca do verbo ad verbum tak iak się w sokie pisany ma do xiąg niniejszych grodzkich Łuckich iest ingrossowany

Книга Луцкая гродская записовая, 1770 г., № *2346; листъ 302.*

CLXXXIII.

Инвентарь имѣній Виленскаго воеводы. князя Карла Радзивила, селъ Цминъ и Биричовки, въ Луцкомъ повѣтѣ, составленный при отдачѣ этихъ имѣній въ заставу Вышегродскому скарбнику Юрію Литинскому, съ перечисленіемъ крестьянъ, членовъ ихъ семействъ мужескаго пола, рабочаго скота, количества земли и повинностей. 1769 года, декабря 21.

Roku tysiąc siedemset siedemdziesiątego miesąca Martii siedemnastego dnia.

Na urzędzie grodzkim w zamku iago królewskiey mości Łuckim, przede mną Tomaszem Felińskim namiestnikiem przysięgłym burgrabstwa i zamku Łuckiego, comparens persanaliter wielmożny Ierzy Lityński skarbnik Wyszogrodzki dla zapisania do xiąg ninieyszych grodzkich Łuckich ten inwentarz z punktami in suplementum kontraktu wyrażonemi ex parte iaśnie oświeconego xięcia iegomości Karola Radziwiłła woiewody Wileńskiego o dobra Cminie i Biryczówkę in rem wielmożnego ninieyszego komparenta spisany i służący, przez komissarza tegoż iaśnie oświeconego xięcia iegomości na gruncie wyprowadzony i ręką tegoż wielmożnego kommissarza stwierdzony przy pieczęci na laku czerwonym wyciśnioney ratione intro contentorum od acta praesentia castrensia Luceoriensia per oblatam podał, prosząc urzędu o przyięcie onego i do akt wpisanie, a tak

urząd annuendo affectationi podawaiącego, pomieniony inwentarz ad acticandum przyjmuiąc, czytałem, i tak się w sobie pisany ma: Inwentarz dóbr Cmin i Biryczówki dziedzicznych iaśnie oświeconego xięcia iego mości Karola Radziwiłła woiewody Wileńskiego na gruncie sporządzony i zweryfikowany, oddany w zastawną, trzyletnią possessyę wielmożnemu Ierzemu Lityńskiemu skarbnikowi Wyszogrodzbiemu w roku tysiąc siedemset sześdziesiąt dziewiątym. Opisanie dworu Cmińskiego. Iadąc ode wsi przez groblę i mostki we wrota które na biegunnie z żerdzi ciesanych poiedyńcze, przy których ogrodzenie z żerdzi ciągnie się do parkanu gumniska, po prawey ręce wrota podwóyne na biegunach z tarcic między słupami dębowymi do zamykania z drągiem; przy tych na boku furtka z tarcic na biegunie z zasuwką drewnianą, stare reparacyi potrzebuiące; w prawo idąc przez gumnisko, stodoła z drzewa ciesanego w słupy budowana, słomą kryta, do którey wrót wylotnych podwóynych troie z tarcic na biegunach dębowych, a czwarte poiedyńcze, przy których plewników dwa z drzewa budowanych z drzwiczkami z dranic na biegunach, z zaskowkami drewnianemi; przy iednych wrotach w opisaney stodole kuna żelazna do zamykania z kłódką wiszącą i kluczem do niey żelaznym; w tey klepisko dobre, zasieków cztery na sochach dębowych dwanastu i skrzynia na zboże w słupki robiona z deszczek ciesanych; po lewej stronie na tém że gumnisku stodoła druga, mnieysza, z drzewa ciesanego w słupy budowana słomą kryta, do której drżwi wylotnych dwoie, iedne poiedyńcze, a drugie podwóyne z tarcic z drągiem do zamykania, z kuną, kłódką i kluczem żelaznemi; w tey klepisko dobre zasieków dwa i o sochach sześciu; te gumnisko oparkanione drzewem w słupy, ciągniesię do obory, obora w kwadrat z drzewa w słupy budowana, trzciną kryta, do którey drzwi na biegunach poiedyńcze z deszczek ciesanych troie, z tych iedne reparacyi potrzebuią z zasowami drewnianemi do zamykania; w tey przypierzenie na cielęta z drzewa zarzucone w słupy, z drzwiczkami z dranic na biegunie, przegródką z żerdzi dwóch po środku obory na zadawanie paszy bydłu, kozłów dwa. Przy tey staynia z drzewa w słupy budowana, słomą kryta; do którey wrota poiedyńcze z deszczek, na biegunie z zasuwą drewnianą, stara reperacyi potrzebuie, w tey podłoga z dylów dartych i żłobów trzy. Od tej ciągnie się żagrodzenie z żerdzi w słupki aż do chlewa, który z drzewa hudowany ze wszystkiem opadł; tuż słodownia, winnica z drzewa w węgły budowana dranią kryta, de novo

reparowana, do którey drzwi na biegunach z dranic z zasowką drewnianą; winnica z drzewa w słupy budowana, reparacyi potrzebuie; w tey winnicy pieców z gliny bitych trzy na kotłow pięć i koryto na wodę do trąbników, stare, ciecze, z winnicy do słodowni drzwi z deszczek na biegunie z zasuwką drewnianą do zamykania; w tej okienko bez szkła dla widoku, z piecem z gliny bitym do suszenia słodów. Przy winnicy karmnik z drzewa w węgły budowany, stary z korytem dębowym i drzwiczkami do niegoż z dranic na biegunie z drączkiem do zamykania mocno spustoszałe. Za winnicą studnia drzewem ocębrowana z żurawiem, wiadrem i korytem o sochach sześciu dembowych z schodami i rynwami dwoma. Od tey winnicy znak ogrodzenia do wrót, przy wrotach pół przęsła. Wrota podwójne na biegunach z żerdzi do zamykania z drączkiem, od którey ciągnie się ogrodzenie około sadu z żerdzi w słupki, przy którem loch na nabiał z drzewa dębowego krąglaków w węgły budowany z szyią z drzewa sosnowego, dranią kryty, do którego drzwi dwoie na biegunach z tarcic, przy pierwszych zaszczepką z skoblami żelaznemi i kłudką do zamykania, ten potrzebuie reparacyi, przy którym drzwi do sadu poiedyńcze na biegunie z żerdzi ciesanych z kołkiem do zatknięcia drewnianym, daley idąc dziedzińcem, po prawey ręce obora w kwadrat z drzewa budowana w słupy, słomą kryta, spustoszała, do niey wrót poiedyńczych na biegunach z deszczek i dranic dwoie z drączkiem i zasuwą iedną drewnianą, w którey przypierzenie z drzewa w słupy zarzucone, w którém drzwi dwóie z dranic i deszczek na biegunach stare, od którey parkan ciągnie się aż do chlewu na drób i przy parkanie transet, chlew z drzewa różnego z łupan k w słupy budowany, słomą kryty, do którego drzwi na biegunie poiedyńcze z dranic z zasuwą drewnianą w którym przypierzenie z dylów w środku a w wierzchu draniczne, reparacyi potrzebuią. Od tegoż chlewa ciągnie się zagrodzenie z żerdzi w węgły w słupach aż do lamusa. Lamus z drzewa ciesanego budowany w węgły z wystawą na czterech słupach, dranią i słomą kryty, do którego drzwi z deszczek na biegunie z zasuwką drewnianą z łańcuszkiem kręconym i skoblami dwoma żelaznymi bez klucza, tu pułap i podłoga z dylow łupanych ciesanych, w nim zasieków trzy z dylów i deszczek zabudowane, okienko dla widoku bez szkła iedno; od którego lamusa ciągnie się zagrodzenie z żerdzi w słupki ku wozowni. Wozownia z drzewa ciesanego w słupy do stayni przybudowana, trzciną i słomą kryta, do którey drzwi

poiedyńcze z deszczek na biegunie z zasuwą drewnianą; przy tey wozowni staynia z drzewa okrągłego budowana, do którey drzwi na biegunie poiedyńcze z deszczek z zasuwą i kluczem drewnianemi; w teyże stayni przypierzenie z dylów łupanych w słupy zarzucone na złożenie staienne, do którego drzwiczki na biegunie z dranic poiedyńcze z zakrętką; w tey podłoga z dylów dartych przez połowę, żłoby i iasła, pa obu stronach stare i drabinek cztery, na założenie siana dla koni, w tey stayni na złożenie siana wyżey na całą żerdzi pomieszczone tam przypierzenie z drzewa okrągłego w słupy zarzucone. Chlew na bydło nie rogate, do którego drzwi na biegunie z dranic poiedyńcze z deszczek z zasuwką drewnianą; w tymże chlewie przypierzenie na prosięta, z dwoma korytami, i z ściekami między słupkami. Te zabudowanie pod iednem nakryciem trzciną i słomą ukryte. Budynek folwarczny wśrodku dziedzińca z drzewa okrągłego budowany dranią kryty de novo reparowany do którego z dziedzińca drzwi do sieni na biegunie z tarcic z klamką drewnianą do zamykania; z sieni w prawo do izby drzwi z tarcic stolarskiey roboty na zawiasach, hakach z klamką ze skoblami i dwoma antabkami, bez haczyka, żelaznemi. Tu okien szkła taflowego trzy, w których niedostaie szyb tafelkowych trzy, a rozłupanych trzy. Podłoga z tarcic, ściel z dylów łupanych, piec z kafli zielonych z kominkiem murowanym szafiastym, nad ściel do sieni w komin kuchenny wyprowadzonym. Z izby do alkusza drzwi podwóyne stolarskiey roboty na zawiasach i hakach żelaznych z haczkiem; podłoga i pułap takaż iak w izbie, okien dwie, iedne szkła prostego, a drugie tafelkowego całe. Tynkowanie we środku tak w izbie iako i alkierzu z gliny ziemią niebieską malowane; z izby do alko (sic) drzwi stolarskiey roboty podwóyne na zawiasach i hakach żelaznych z zaszczepką, haczykiem i skoblami czterma żelaznemi. Ta alkoia nowo przybudowana z drzewa tartego, w niey ścil z drzewa także tartego, podłoga z dylów łupanych ciesana, tu okien szkła tafelkowego dwie, w których niedostaie tafel dwa; piec kafli białych polewany, w tey alkoi po prawey ręce apteczka, po lewey garderóbka z tarcic heblowanych przypierzona, do których drzwiczek dwoie z tarcic takichże ne żelezie bez haczyków, z tej alkoi do siónek drzwi takież na żelezie z klamką, wrzeciądzem, zaszczepką i skoblem do zamykania; w sionkach przypierzenie dla złożenia różnych rzeczy, do którego drzwiczki z dranic na biegunie z zasuwką drewnianą, ścil z dylów cie-

sanych, z sionek na tył budynku drzwiczki z deszczek na biegunie z zakrętką drewnianą, w którey przypierzenie z sieni z drzewa w słupy zarzucone, tu ognisko kuchenne drzewem ocembrowane, nad którym komin laskowany (sic) gliną wylepiony nad dach wyprowadzony, tuż horn kowalski ziemią wysypany, z tey do sieni drzwi na biegunie z tarcic z zasuwką i kluczem drewnianemi; w lewo do izby drugiey drzwi z tarcic na biegunie z klamką, antabką i wrzeciędzem do zamykania żelaznemi; w tey okien szkła prostego trzy, w których niedostaie szybek cztery; ściel z dylów, podłogi niema, pieca pół murowanego, a pół kafli zielonych, służący alkierzowi z piecem krzyżowym i kominkiem murowanym nad którym komin laskowany gliną wylepiony nad dach wyprowadzony; z izby do alkierza drzwi z deszczek na biegunie z zaszczepką i skoblem do zamykania, tu okienek małych szkła prostego dwie, w których niestaie szybki iednej, z kominkiem murowanym do tegoż komina wyprowadzonym; podłoga i pułap z dylów i w tym folwarcznym budynku na około okiennic do zasuwania okien siedem, z których tylko dwie na zawiasach żelaznych. W rogu tego budynku po lewey ręce komora z drzewa w węgły budowana z szarem z dranic u dołu, a w wierzchu słomą kryta, do którey drzwi z deszczek na biegunie z zaszczepką i skoblem do zamykania żelazne. Podłoga i pułap z dylów stary; przy tem seruik z drzewa okrągłego w węgły budowany z wystawą około, do którego drzwi u dołu z tarcic z łańcuszkiem kręconym do zamykania na kłódkę, z skoblami i krukiem żelaznymi. Podłoga i pułap z dylów a w wierzchu szczeblowy, bez schodków, drzwi na biegunie z zaszczepką i skoblem do zamykania, ścil nad wystawą z dylów a dach słomą kryty stary. Na przeciw tego budynku wprawo ku wsi wychodząc z dziedzińca, drzwiczki na ogród z żerdzi na biegunie; przeszedłszy przez ogród pasieczysko do którego drzwiczki na biegunie z dranic z zasuwką. W tym pasieczysku kupionem z pszczołami przez wielmożnego iegomość pana possessora teraźnieyszego a od iegomość pana Sliwickiego possessora przeszłego. To pasieczysko na około ogrodzone chrustem stare, z którego wrota w pastewnik poiedyńcze z dranic na biegunie z zasuwą drewnianą do zamykania; od tegoż ciągnie się płot częścią z chrustu a częścią z żerdzi aż do wyiazdu wrót opisanych. A lubo w tym opisaniu dworu wyraziło się kłódek trzy w mieyscach wyż wyrażonych, lecz ponieważ pokazało się że są teraźnieyszego iegomość pana possessora, więc do remanentu należeć nie będą

Karczma wśrodku wsi między Cmińską a Biryczowską gromadą, blizko cerkwi z drzewa kraglaków budowana niedawnemi czasy dranicami pobita z wystawą do wiazdu do której wrót wylotuych poiedyńczych z deszczek ciesanych z zasuwami dwoie; w sieni ani żłobów ani iaseł niemasz, tylko ognisko na słupach dla swiecenia w nocy, przy którem drzwiczki na tył na biegunach drewnianych; z sieni do izby drzwi tarciczne na zawiasach i hakach żelaznych z wrzeciądzem i skoblami; w izbie okien dużych cztery w szyby okrągłe proste dobre u których ze dworu okiennice do zamykania z zawiertkami. Piec z cegły postawiony z kaminem, nad pułap wyprowadzonym a z kamina piecyk chlebowy mały; stół długi z desek grubych ciesanych na nogach krzyżowych; ławy poprzed okna i wokoło pieca, pułap z dylow ciesanych i podłoga. Łóżko duże podwójne na nogach; z izby do komory drzwi tarciczne na zawiasach i hakach żelaznych; w komorze okienko w ścienie wycięte dla widoku z zasuwą. Pułap z dylów, podłoga z ziemi, z której komory drzwiczki małe na tył na biegunach drewnianych. Szpichlerzyk przed karczmą z drzewa starego dobrego kraglaków postawiony i dranicami pobity, do którego drzwi na biegunach drewnianych do pierwszego schowania. Pułap i podłoga z dylów; drugie drzwi z podwórza znowu do drugiego schowania z deszczek z zawiartką, pułapu ani podłogi niemasz. Z tego schowania drzwi z deszczek na biegunach drewnianych do komóreczki u której okienko dla widoku w scienie wycięte, pułap z dylów, podłogi niemasz. Za karczmą winnica z drzewa kragłego budowana, dranicami kryta, do której wrota poiedyńcze z zasuwą z dranic długich; piece na banią porozwalane, koryto iedne na wodę na słupach do trąbników, do którego koryta rynwa od studni w górze, studnia ocembrowana z żurawiem. Z tey winnicy furta bez drzwi do studni, za studnią słodownia z kraglaków budowana, dranicami pokryta, porządna z drzwiami na biegunach i zamkiem drewnianym, z ławami, z piecem w środku okieneczko dla widoku w ścianie wycięte. Przy winnicy szopka z kraglaków starych zbudowana bez zamknięcia i przykrycia alias wołownia w której żłób ieden. Osiadłość wsi Cminia (Uprząż, włoki, pańszczyzna). Wasyl Baliy dym ieden, syn ieden, wołu ma iednego, włók ciągłych pół czwarty, robi pańszczyzny dni trzy, czynszu złotych trzy i groszy piętnaście, mielnik. Moysieicha Kuleszczycha dymów dwa ma wołu iednego, włók ciągłych sześć, pańszczyzny dni dwa, owsa osmakę iedną czetweryków dwa,

kurę dymową iedną i iay cztery sztuki, grzybów sztuk siedemnaście, połosu (? sążni ieden i pół, lnu garsci dwie, dodatku za kury groszy dwa, czynszu złotych dwa i groszy dziesięć Lewko Churpak dymu trzeciego. synów dwa, wołu iednego, włók ciągłych sześć, czynszowych szesnaście pańszczyzny dni dwa, owsa osmakę iedną czetweryków dwa, kurę czynszowę iedną, iay sztuk cztery, grybów stuk siedemnaście, połosu sążni ieden i pół, lnu gąrści dnia, dodatku za kury groszy dwa, czynszu złotych trzy groszy osiemnaście. Harasym pachołek z Przymakiem dymu czwartego, ma syna iednego, wołów trzy. włók ciągłych trzy, czynszowysh szesnaście, pańszczyzny dni trzy, owsa osmak dwie, kurę dymową iedną, iay sztuk dymowych pięć, grzybów sztuk dwadzieście pięć, połosu sążni dwą, lnu garści trzy. dodatku za kury groszy trzy. czynszu złotych cztery groszy dwadzieścia trzy. Petro Paziuk z bratem dymu piątego, syna ma iednego, wołu iednego, włók ciągłych cztery, robi dni pańszczyzny trzy, owsa daie osmak dwie, kurę dymowa iedną, iaj dymowych sztuk pięć, grzybów sztuk dwadzieścia pięć, połosu sażni dwa, lnu garsći trzy, dodatku za kury groszy trzy, czynszu złotych trzy groszy pietnaście. Tymosz Klepańczuk z brątem dymu szostego, syna iednego, ma konia iednego. wołów cztery, włók ciągłych cztery, czyńszowych ośm, pańszczyzny robi dni trzy, owsa daie osmak dwie, kurę dymową iedną, iaj dymowych sztuk pięć, grzybów sztuk dwadzieścia pięć, połosu sążni dwą, lnu garsci trzy, dodatku za kury groszy trzy, czynszu złotych ośm groszy pietnaście. Pilip Panasiuk dymu siódmego, synów trzy, wołów dwa, włók ciągłych cztery, pańszczyzny dni trzy, owsa osmak dwie, kurę dymową iedną iaj dymowych sztuk pięć, grzybów sztuk dwądzieścia pięć, połosu sażni dwa, lnu garsci trzy, dodatku za kury groszy trzy, czynszu złotych trzy groszy pietnaście. Daniło Stepańczuk z bratem dymu ośmego, ma wołów dwa, włók ciągłych cztery, pańszczyzny dni trzy, owsa osmak dwie, kurę dymowa iedną, iaj dymowych sztuk pięć, grzybów sztuk dwadzieścia pięć, połosu sążni dwa, lnu garści tizy, dodatku za kury groszy trzy, czynszowego złotych trzy groszy pietnaście. Moisiey Kozak dymu dziewiątego, włók ciągłych cztery, dni pańszczyzny pięć, osmak owsa dwie, kurę dymową iedną, iaj dymowych sztuk pięć, grzybów sztuk dwadzieścia pięć, połosu sążni dwa, lnu garści trzy, dodatku za kury groszy trzy, czynszu złotych trzy groszy pietnaście. Stepan Panasiuk

dymu dziesiątego, ma syna iednego, woła iednego, włók ciągłych sześć, pańszczyzny dni dwa, owsa osmakę iedną czetweryków dwa, kurę dymową iedną, iaj dymowych sztuk cztery, grzybów sztuk siedemnaście, połosu półtora sążnia, lnu garści dwie, dodatku za kury groszy dwa, czynszu złotych dwa groszy dziesięć. Illuk Nieczyporów dymu iedynastego, syna iednego, włók ciągłych sześć, pańszczyzny dni dwa, owsa osmaka iedna i czetweryków dwa, kurę dymową iedną, iaj dymowych sztuk cztery, grzybów sztuk siedemnaście, połosu półtora sążnia, lnu garści dwie, dodatku za kury groszy dwa, czynszu złotych dwa, groszy dziesięć. Fedor Harasymczuk dymu dwunastego, synów dwa, woła iednego, włók ciągłych sześć, czynszowych ośm, z synem żonatym dni dwa, owsa osmakę iedną czetweryków dwa, kurę dymowę iedną, iay dymowych sztuk cztery, grzybów sztuk siedemnaście, połosu półtora sążnia, lnu garści dwie, dodatku za kury groszy dwa, czynszu złotych cztery groszy dwadzieścia sześć. Iwan Harasymczuk dymu trzynastego, wołów dwa, włók ciągłych cztery, czynszowych ośm, pańszczyzny dni trzy, owsa osmak dwie, kurę dymową iedną, iay dymowych sztuk pięć, grzybów sztuk dwadzieścia pięć, połosu sążni dwa, lnu garści trzy, dodatku za kury groszy trzy, czynszu złotych trzy groszy pietnaście. Petro Turczyniuk Prymak dymu czternastego, synów dwóch, wołów dwa, włók ciągłych cztery, czynszowych ośm, pańszczyzny dni trzy, owsa osmak dwie, kurę dymową iedną, iay dymowych sztuk pięć, grzybów sztuk dwadzieścia pięć, połosu sążni dwa, lnu garści trzy, dodatku za kury groszy trzy, czynszu złotych sześć grosz ieden. Katko Pastuch z dwoma braćmi dymu pietnastego, włók wolnych sześć, liber. Semen Lemeszuk dymu szesnastego, syna ma iednego, wołów dwa, włók ciągłych sześć, pańszczyzny dni dwa, owsa osmakę iedną czetweryków dwa, kurę dymowę iedną, iay dymowych sztuk cztery, grzybów sztuk siedemnaście, połosu połtora sążnia, lnu garści dwie, dodatku za kury groszy dwa, czynszu złotych dwa groszy dziesięć. Ostap Deroszko dymu siedemnastego, ma syna iednego, wołów parę, włók ciągłych ośm, pańszczyzny dzień ieden i pół, owsa czetwerykow trzy, kurę dymowę iedną, iay dymowych sztuk trzy, grzybów sztuk trzynaście, połosu sążeń ieden, lnu garść iedną, dodatku za kurę grosz ieden, czynszu złoty ieden groszy pięć. Hawryło Diaczyszyn dymu osiemnastego, synów dwa, woła iednego, wók ciągłych cztery, czynszowych ośm, pańszczyzny

dni trzy, owsa osmak dwie, kurę dymowę iedną, iay dymowych sztuk pięć, grżybów sztuk dwadzieścia pięć, połosu sążni dwa, lnu garści trzy, dodatku do kury groszy trzy, czynszu złotych sześć grosz ieden. Semen Muzyka pryjmak dymu dziewietnastego, ma syna iednego, wołów dwa, włók ciągłych sześć, robi pańszczyzny dni dwa, owsa ośmakę iedną czetweryków dwa, kurę dymowę iedną, iay dymowych sztuk cztery, grzybów sztuk siedemnaście, połosu połtora sążnia, lnu garści dwie, dodatku za kury groszy dwa, czynszu złotych dwa groszy dziesięć. Iewchim Deroszko z bratem dymu dwudziestego, ma wołów dwa, włók ciągłych cztery, czynszowych ośm, robi pańszczyzny dni trzy, daie owsa osmak dwie, kurę dymowę iednę, iay dymowych sztuk pięć, grzybów sztuk dwadzieścia pięć, połosu sążni dwa, lnu garści trzy, dodatku za kury groszy trzy, czynszu złotych sześć grosz ieden. Fedor Rybak z bratem dymu dwudziestego pierwszego, ma woła iednego, włók wolnych sześć, liber. Iwan Demydiuk dymu dwudziestego drugiego, ma synów dwóch, woła iednego, włók ciągłych cztery, robi pańszczyzny dni trzy, daie owsa osmak dwie, kurę dymowę iednę, iay daie sztuk pięć, grzybów sztuk dwadzieścia pięć, połosu sążni dwa, lnu garści trzy, dodatku za kury groszy trzy, czynszu złotych trzy pietnaście. Kuźma Sydoryszyn dymu dwudziestego trzeciego, synów dwa, wołów dwa, włók ciągłych cztery, pańszczyzny dni trzy, owsa osmak dwie, kurę dymowę iedną, iay dymowych sztuk pięć, grzybów sztuk dwadzieścia pięć, połosu sążni dwa, lnu garści trzy, dodatku za kury groszy trzy, czynszu złotych trzy groszy pietnaście. Andrey Kostiuszek dymu dwudziestego czwartego, syna iednego, wołów trzy, włúk ciągłych sześć, pańszczyzny dni dwa, owsa osmakę iedną czetweryków dwa, kurę dymowę iednę, iay dymowych sztuk cztery, grzybów sztuk siedemnaście, połosu półtora sążnia, lnu garści dwie, dodatku za kury groszy dwa, czynszu dwa złote groszy dziesięć. Martyn Demidow dymu dwudziestego piątego, syna iednego, woła iednego, włók ciągłych sześć, pańszczyzny dni dwa, owsa osmakę iedną i czetweryków dwa, kurę dymowę iednę, iay dymowych sztuk cztery, grzybów sztuk siedemnaście, połosu półtora sążni, lnu garści dwie, dodatku za kury groszy dwa, czynszu złotych dwa groszy dziesięć. Hryć Demidów dymu dwudziestego szóstego, ma synów dwa, włók ciągłych ośm, pańszczysny półtora dnia, owsa czetweryków trzy, kurę dymowę iednę, iay dymowych sztuk trzy, grzybów

sztuk trzynaście, połosu sażeń ieden, lnu garść iednę, dodatku za kury grosz ieden, czynszu złoty ieden groszy pięć. Iwan Ianczuk dymu dwudziestego siódmego, synów dwa, wołów dwa, włuk ciagłych cztery, pańszczyzny dni trzy, owsa osmak dwie, kurę dymowę iednę, iay dymowych sztuk pięć, grzybów sztuk dwadzieścia pięć, połosu sążni dwa, lnu garści trzy, dodatku za kury groszy trzy, czynszu złt. trzy groszy pietnaście. Prokop Daniłow z bratem dymu dwudziestego ósmego, ma syna iednego, woła iednego, włók ciagłych cztery, robi pańszczyzny dni trzy, daie owsa osmak dwie, kurę dymowę iednę, iay dymowych sztuk pięć, grzybów sztuk dwadzieścia pięć, połosu sążni dwa, lnu garści trzy, dodatku za kury groszy trzy, czynszu złotych trzy groszy pietnaście. Iacko Papież z bratem Sulimsem dymu dwudziestego dziewiątego, wołów cztery, włók ciągłych cztery, pańszczyzny dni trzy, owsa osmak dwie, kurę dymowę iedna, iay dymowych sztuk pięć, grzybów sztuk dwadzieścia pięć, połosu sążni dwa, lnu garści trzy, dodatku za kury groszy trzy, czynszu złotych trzy groszy pietnaście Wasyl Makarów dymu trzydziestego, wołów dwa, włók ciągłych sześć, pańszczyzny dni dwa, owsa osmakę iednę, czetweryków dwa, kurę dymowę iednę, iay dymowych sztuk cztery, grzybów sztuk siedemnaście, połosu półtora sążnia, lnu garści dwie, dodatku za kury groszy dwa, czynszu złt. dwa groszy dziesięć Maxym Suszko dymu trzydziestego pierwszego, synów dwa, włók ciągłych sześć, pańszczyzny dni dwa, owsa osmakę iedną czetweryków dwa, kurę dymową iedną, iay dymowych sztuk cztery, grzybów sztuk siedemnaście, połosu połtora sażnia, lnu garści dwie, dodatku za kury groszy dwa, czynszu złotych dwa groszy dziesięć. Pusta potymże włok pustych o.m. Iwan Bibczuk dymu trzydziestego drugiego, syna iednego, wołów dwa, włok ciągłych cztery, pańszczyzny dni trzy, owsa osmak dwie, kurę dymowę iedną, iay dymowych sztuk pięć, grzybów sztuk dwadzieścia pięć, połosu sążni dwa, lnu garści trzy, dodatku za kury groszy trzy, czynszu złotych trzy groszy pietnaście. Matwiy Lemeszuk wóyt dymu trzydziestego trzeciego, włók wolnych sześć, liber. Onopryj Lemeszuk dymu trzydziestego czwartego, syna iednego, wołów dwa, włok ciągłych sześć, pańszczyzny dni dwa, owsa osmakę iedną czetweryków dwa, kurę dymowę iednę, iay dymowych sztuk cztery, grzybów sztuk siedemnaście, połosu sążni półtora, lnu garści dwie, w dodatku za kury groszy dwa, czynszu złotych dwa groszy dziesięć.

Dalsza osiadłość wsi Cmina.—Roman Dymidiuk z dwoma synami żonatemi dymu trzydziestego piątego, syna iednego, wołów dwa, włok ciągłych cztery, dni pańszczyzny trzy, owsa osmak dwie, kurę dymowę iednę, iay dymowych sztuk pięć, grzybów sztuk dwadzieścia pięć, połosu sążni dwa, lnu garści trzy, dodatku za kury groszy trzy, czynszu złotych trzy groszy pietnaście. Kiryło Łyszun z dwoma braćmi żonatymi dymu trzydziestego szóstego, synów dwa, koń ieden, wołów cztery, włok ciąglych cztery, pańszczyzny dni pięć, owsa osmak trzy czetweryków dwa, kur dymowych dwie, iay dymowych sztuk dziesięć, grzybów sztuk czterdzieści dwie, połosu sążni półczwarta, lnu garści pięć, dodatku za kury groszy pięć, czynszu złotych pięć groszy dwadzieścia pięć. Iwan Michaliszyn ze szwagrem dymu trzydziestego siódmego—wołów dwa, włók ciągłych cztery, pańszczyzny dni trzy, owsa osmak dwie, kurę dymowę iednę iay dymowych stuk pięć, grzybów sztuk dwadzieścia pięć, połosu sążni dwa, lnu garści trzy, dodatku za kury groszy trzy, czynszu złotych trzy groszy pietnaście. Andrey Furmanik z synem żonatym dymu trzydziestego ośmego—syna iednego, wołów dwa, wlók ciągłych cztery, czynszowych ośm, pańszczyzny dni trzy, owsa osmak dwie, kurę dymowę iednę, iay dymowych sztuk pięć, grzybów sztuk dwadzieścia pięć, połosu sążni dwa, lnu garści trzy, dodatku za kury groszy trzy, czynszu złotych sześć grosz ieden. Wasyl Kołczan dymu trzydziestego dziewiątego, synów dwa, wołów dwa, włók wolnych cztery—bartnik. Tenże czynszuie czynszu złotych dwa groszy szesnaście, włók czynszowych osiem. Pawło Naumow z bratem żonatym dymu czterdziestego, synów dwa, wołów trzy, włók ciągłych cztery, pańszczyzny dni trzy, owsa osmak dwie, kurę dymowę iednę, iay dymowych sztuk pięć, grzybów sztuk dwadzieścia pięć, połosu sążni dwa, lnu garści trzy, dodatku za kury groszy trzy, czynszu złotych trzy groszy pietnaście. Iacko Kostiuszek z synem żonatym dymu czterdziestego pierwszego—syna iednego, wołów dwa, włók ciangłych cztery, pańszczyzny dni trzy, owsa osmak dwie, kurę dymowę iednę, iay dymowych sztuk pięć, grzybów sztuk dwadzieścią pięć, połosu sążni dwa, lnu garści trzy, dodatku za kury grzoszy trzy, czynszu złotych trzy groszy pietnaście. Iwan Furmanow dymu czterdziestego drugiego, syna iednego, wołów dwa, włók ciągłych cztery, czynszowych ośm, pańszczyzny dni trzy, owsa osmak dwie, kurę dymowę iedną, iay dymowych sztuk

pięć, grzybòw sztuk dwadzieścia pięć, połosu sążni dwa. lnu garści trzy, dodatku za kury groszy trzy, czynszu złotych sześć grosz ieden. Kużma Lemeszuk dymu czterdziestego trzeciêgo—syna iednego, wołów dwa, włók ciągłych cztery, pańszczyzny dni trzy, owsa osmak dwie, kurę dymowę iednę, iay dymowych sztuk pięć, grzybów sztuk dwadzieścia pięć, połosu sążni dwa, lnu garści trzy, dodatku za kury groszy trzy, czynszu złotych trzy groszy pietnaście. Łukian Korż z synem żonatym dymu czterdziestego czwartego, synów dwóch, wołów dwa, włók ciągłych cztery, pańszczyzny dni trzy, owsa osmak dwie, kurę dymowę iedną, iay dymowych sztuk pięć, grzybòw sztuk dwadzieścia pięć, połosu sążni dwa lnu garści trzy, dodatku za kury groszy trzy, czynszu złotych trzy groszy pietnaście. Sawka Szkurday z bratem żonatym dymu czterdziestego — synów dwóch, wałów dwa, włók ciągłych cztery, czynszowych ośm, pańszczyzny dni trzy, owsa osmak dwie, kurę dymowę iedna, iay dymowych sztuk pięć, grzybów sztuk dwadzieścia pięć, połosu sążni dwa, lnu garści trzy, dodatku za kury groszy trzy, czynszu złotych sześć grosz ieden. Panas Kononiuk z bratem żonatym dymu czterdziestego szóstego, syna iednego, konia iednego, wołów dwa, włók ciągłych cztery, pańszczyzny dni trzy, owsa osmak dwie, kurę dymowę iednę, iay dymowych sztuk pięć, grzybów sztuk dwadzieścia pięć, połosu sążni dwa, lnu garści trzy, dodatku za kury groszy trzy, czynszu złotych trzy groszy pietnaście. Pańko Kononiuk dymu czterdziestego siódmego, synów dwóch, wołu iednego, włók ciągłych sześć, pańszczyzny dni dwa, owsa osmakę iedną i czetweryków dwa, kurę dymowę iedną, iay dymowych sztuk cztery, grzybów sztuk siedemnaście, połosu półtora sążnia, lnu garści dwie dodatku za kury groszy dwa, czynszu złotych dwa groszy dziesięć. Włók pustych ośm, pusta potymże (sic). In summa z Cminia pięćdziesiąt trzech synów, koni cztery, wołów osiemdziesiąt ieden, włók ciągłych dziewięćdziesiąt cztery, czynszowych czternaście, wolnych trzy, pustych cztery. Pańszczyzny dni sto piatnascie, owsa osmak siedemdziesiąt sześć czetweryków dwa, kur dymowych sztuk czterdzieści trzy, iay dymowych sztuk sto dziewięćdziesiąt siedem, grzybów sztuk dziewięćset trzydzieści dziewięć, połosu sążni siedemdziesiąt śiedem, lnu garści sto iedynaście, dodatku za kury złotych trzy, groszy dwadzieścia ieden, czynszu złotych sto sześćdziesiąt groszy dwadzieścia cztery. Wieś Boryczowka. Omelczycha Prawczuczka wdowa dymu czterdziestego oś-

mego, synów dwa, wołu iednego, włók ciągłych sześć, pańszczyzny dni dwa, owsa osmaka iedna czetweryków dwa, kurę dymowę iedną, iay dymowych sztuk cztery, grzybów sztuk siedemnaście, połosu połtora siążnia, lnu garści dwie, dodatku za kury groszy dwa, czynszu złotych dwa groszy dziesięć. Owsiey Krawiec dymu czterdziestego dziewiątego, syna iednego, woła iednego, włók ciągłych trzy, pańszczyzny dni dwa, owsa osmaka iedna czetweryków dwa, kurę dymowę iedną, iay dymowych sztuk czternaście, grzybów sztuk siedemnaście, połosu półtora sążnia, lnu garści dwie, dodatku za kury groszy dwa, czynszu złotych dwa groszy dziesięć, krawiec. Martyn Semenczuk z synem żonatym dymu piędziesiątego, syna ma iednego, konia iednego, wołów dwa, włók ciągłych cztery, dni pańszczyzny trzy, owsa osmak dwie, kurę dymowę iedną, iay dymowych sztuk pięć, grzybów sztuk dwadzieścia pięć, połosu sążni dwa, lnu garści trzy, dodatku za kury groszy trzy, czynszu złotych trzy grószy pietnaście, przysiężny. Hryć Semenczuk z bratem dymu piędziesiąt pierwszego, synów dwóch, konia iednego, wołów dwa, włók ciągłych cztery, dni pańszczyzny trzy, owsa osmak dwie, kurę dymowę iedną, iay dymowych sztuk pięć, grzybów sztuk dwadzieścia pięć, połosu sążni dwa, lnu garsci trzy, dodatku za kury groszy trzy, czynszu złotych trzy groszy pietnaście. Kiryło Suszko z prymakiem dymu piędziesiątego drugiego, syna iednego, wołów dwa, włók ciągłych sześć, pańszczyzny dni dwa, owsa osmakę iedną czetweryków dwa, kurę dymowę iedną, iay cztery, grzybów sztuk siedemnaście, połosu półtora sążnia, lnu garści dwie, dodatku za kury groszy dwa, czynszu złotych dwa groszy dzieseęć. Włók pustych ośm, pusto po Kosciuchu Hryszku. Pawło Semibok dymu piędziesiąt trzeciego synów trzech, wołów dwa, włok ciągłych cztery, pańszczyzny dni trzy, owsa osmak dwie, kura dymowa iedna, iay dymowych pięć, grzybów sztuk dwadzieścia pięć, połosu sążni dwa, lnu garści trzý, dodatku za kury groszy trzy, czynszu złotych trzy groszy pietnaście. Iakow Przystupa z siostrzeńcem żonatym dymu piędziesiąt czwartego, wołów dwa włók ciągłych cztery, pańszczyzuy dni trzy, owsa osmak dwie, kurę dymowę iedną, iay dymowych pięć, grzybów sztuk dwadzieście pięć, połosu sążni dwa, lnu garści trzy, dodatku za kury groszy trzy, czynszu złotych trzy groszy pietnaście. Iwan Zacharów dymu piędziesiątego piątego, włók ciągłych ośm, pańszczyzny półtora (sic) dnia, owsa czetwertin trzy, kurę dymowę iedną, iay dymowych

rzy, grzybów sztuk trzynaście, połosu sążeń ieden, lnu garść iednę, dodatku do kury grosz ieden, czynszu złoty ieden groszy pięć. Hryć Semibok dymu piędziesiąt szóstego, synów trzy, wołów dwą, włók ciągłych sześć, pańszczyzny dni dwa, owsa osmakę iedną czetweryków dwa, kurę dymowę iedną, iay dymowych sztuk cztery, grzybów sztuk siedemnaście, połosu półtora sążnia, lnu garści dwie, dodatku za kury groszy dwa, czynszu złotych dwa groszy dziesięć. Petro Kanuczuk z synem żonatym dymu piędziesiąt siódmego, syna iednego, wołu iednego, włók ciągłych sześć, pańszczyzny dni dwa, owsa osmakę iedną czetweryków dwa, kurę dymowę iedną, iay dymowych sztuk cztery, grzybów sztuk siedemnaście, połosu półtora sążnia, lnu garści dwie, dodatku za kury (не показано сколько, и по ошибкѣ написано:) złotych dwa groszy dziesięć (вѣроятно чинша). Kondrat Waszowica dymu piędziesiąt osmego, wołów dwa, włók ciągłych sześć, pańszczyzny dni dwa, owsa osmakę iedną czetweryków dwa, kurę dymowę iedną, iay dymowych sztuk cztery, grzybów siedemnaście, połosu półtora sążnia, lnu garści dwie, dodatku za kury groszy dwa, czynszu złotych dwą groszy dziesięć. Moysiey Iwanow dymu piędziesiąt dziewiątego włók ciągłych ośm, pańszczyzny półtora dnia, owsa czetweryków trzy, kurę dymowę iedną iay dymowych trzy, grzybów sztuk trzynaście, połosu sążeń ieden, lnu garść iedną, dodatku za kury grosz ieden, czynszu złoty ieden groszy pięć. Semen Hryszczuk z przyjmakiem dymu sześdziesiątego, wołów dwa, włók ciągłych cztery, pańszczyzny dni trzy, owsa osmak dwie, kurę dymowę iedną, iay dymowych sztuk pięć, grzybów sztuk dwadzieścia pięć, połosu sążni dwa, lnu garści trzy, dodatku za kury groszy trzy, czynszu złt. trzy groszy pietnaście. Pusta po Waśku Iurczymuku włók wolnych cztery. Fedor Turczyniuk z bratem dymu sześdziesąt pierwszego włók ciągłych cztery, pańszczyzny dni trzy, owsa osmak dwie, kurę dymowę iedną, iay dymowych sztuk pięć, grzybów sztuk dwadzieścia pięć, połosu sążni dwa, lnu garści trzy, dodatku za kury groszy trzy, czynszu złotych trzy groszy pietnaście. Lewko Hryszczuk z prymakiem dymu sześdziesiątego drugiego, wołów dwa, włók ciągłych sześć, pańszczyzny dni dwa, owsa osmakę iedną czetweryków dwa, iay dymowych sztuk cztery, grzybów sztuk siedemnaście, połosu półtora sążnia, lnu garści dwie, dodatku za kury groszy dwa, czynszu złotych dwa groszy dziesięć. Hawryło Koleszuk dymu sześ-

dzięsiąt trzeciego, wołów dwa, włok ciągłych sześć, pańszczyzny dni dwa, owsa osmakę iedną, czetweryków dwa, iaj dymowych cztery, kurę dymowę iedną, grzybów sztuk siedemnaście, połosu półtora sążnia, dodatku za kury groszy dwa, czynszu złt. dwa groszy dziesięć. Panas Maksymczuk z synem żonatym dymu sześćdziesiąt czwartego, ma syna iednego, wołów trzy, włok ciągłych sześć, robi pańszczyzny dni dwa, daie owsa osmakę iedną czetwerykow dwa, kurę dymową iedną, iaj dymowych cztery, grzybów sztuk siedemnaście, połosu półtora sążnia, lnu garści dwie, dodatku za kury groszy dwa, czynszu złt. dwa groszy dziesięć. Pusta po Iwanie Zacharkowym, włok pustych ośm. Pusta po Onyśku Maxymczuku, włok pustych sześć. Włoka wolna do cerkwi Cmińskiej pod tytułem krzyża świętego, z sianożęciami w trzech mieyscach na kosarzów . .... Włoka do arędy Cmińskiey z sianożęciami w trzech mieyscach na kosarzów № iedynaście. Pusta Kuleszewska, włok pustych cztery. Jn summa z Biryczówki dymów siedemdziesiąt cztery, synów pietnaście, koni dwa, wołów dwa (? sic), włok ciągłych 91, wolnych dwie. Pustych 14. Pańszczyzny dni trzydzieście dziewięć, owsa osmak trzydzieści siedem i poł. lnu garści trzydzieści ośm, dodatku za kury złoty ieden groszy ośm, czynszu złotych czterdzieści cztery groszy dziesięć. Powinności poddanych wsiów Cmin i Biryczuwki. Primo. Każdy poddany w tych dwóch wsiach, na czetwertynie siedzący, dni trzy, z szestyny półtrzecia dnia, z ośminy półtora dnia, czyli sprzężaiem czyli pieszo, wychodząc na pańszczyznę o wschodzie słońca wciąż do zachodu. Secundo: na gwałt trzydniowy do orania na wiosnę i trzydniowy w iesieni, wszyscy gospodarze tak ciągli iako i czynszowi wychodzić powinni na obszary dworskie, którzy nie maią sprzężaiu tedy pieszo te dni sześć odbywać powinni. Tertio. na gwałt trzydniowy do koszenia i trzydniowy do żniwa tak ciągli, czynszowi iako i piesi na rok na sianożęci i obszary dworskie wychodzić powinni wiele się tylko w domu znaydować może sposobnych do kosy i sierpa, zostawiwszy iedną osobę dla bezpieczeństwa ognia w domu. Quarto. Szarwark trzydniowy do grobel ieneralnie wszyscy z tych dwóch wsiów tak ciągli czynszowi iako i piesi dwa razy do roku na wiosnę i w iesieni odbywać powinni, lub za ten szarwark do inney roboty, iakowey dwór każe, iść maią. Quinto. Czynsze z osiadłości każdey który siedzi na czetwertynie po złotych trzy groszy pietnaście, z szestyny po złt. dwa groszy dziesięć, z ośminy złoty ieden groszy pięć,

item czynszu pieniężnego z pól zaczynszowanych z szestyny złotych dziesięć, z osminy złt. pięć, z pół ośminy złotych dwa groszy pietnaście płacą, a którzy sianożęci nie maią, do ośminy czynszowey, to po złotych dwa groszy pietnaście płacą. Sexto. owsa odsepanego z tych dwóch wsiów z każdey czetwertyny po osmak dwie, z szestyny półtory osmaki, a z osminy czetwerykow trzy miary Czartoryiskiey oddać powinni. Septimo. Kur dymowych z każdey chałupy, iak w liniiach wyrażono, oddawać powinni po iedney, iaj czynszowych z czetwertyny sztuk pięć, z szestyny sztuk cztery, z ośminy sztuk dwie oddawać maią. Octavo. Grzybów z czetwertyny sztuk dwadzieścia pięć, z szestyny sztuk siedemnaście, z ośminy sztuk trzynaście corocznie oddawać powinni. Nono Lnu przędziwa z czetwertyny garści trzy, z szestyny garści dwie, z osminy garść iedną w obięciu ręką iedną i przyłożeniem dwóch palcy oddawać powinni. Decimo. Dziesięcina pszczelna gdyby się pokazała u gospodarza, powinien pień dziesiąty z pasieki domowey dworowi, a gdzieby nie zachodziła tedy oczkowego od pnia pszczół po groszy sześć płacić ma; z barci zaś, ieżeli się w dalszym czasie pokażą powinni, będą dań miodową oddawać według dawnego zwyczaiu iak w Czartoryisku. Undecimo. Przędzenie motków ile może być z krestencyi folwarczney Cmińskiey na motowidło dworskie bez pańszczyzny wyprząść maią. Duodecimo. Ogrodów pielenie, kapusty sadzenie i polewanie, lnu ziarna wychędożenie, konopi i lnu moczenie czyli wyroszenie, prosa ostukiwanie z krescencyi zameczney, do chust prania koleyne chodzenie bez pańszczyzny odbywać powinni, Decimo tertio. Strôzę luzuiąc się po trzy dni z Cmina i Biryczowki po dwóch do dwora odbywać powinni, na wartę zaś nocną, do dworu dwóch do arędy ieden koleyno gromady obie zimą i latem od zachodu do wschodu słońca chodić maią. Decimo quarto. Młócić na pańszczyznę żyta ozimego snopów № czterdzieści, a iarzyny kopę iedną, także na zasiew bez pańszczyzny, czetwertyunik po kopie iedne, żyta, szestynnik po czterdzieści pięć snopów, ośminnik po trzydzieści snopów. Decimo quinto. Tkacze w tych wsiach ieżeli suo tempore znaydować się będą, ci powinni z dworskiey przędzy od warsztatu płótna myczkowego półsetek ieden każdy wyrobić, a co by więcey wyrobili półsetków, należy im ze dworu zapłata według zwyczaiu klucza Czartoryiskiego. Decimo sexto. Poswody czy to do Lwowa czy do Biendiuhy lub gdzie indziey kiedy poiadą, ile dni zabawią tyle im pańszczyzny potrącić, co się ma rozumieć zą mil trzy

dzień ieden. Decimo septimo. Za gęś z dwych włok od gromady należącą, ponieważ w dawny zwyczay weszło iż za nię gdy potrzebu do niewodu latem ludzi sześciu, a zimą ludzi dwunastu z kolei chodzilo, więc i teraz ten zwyczay ponowia się, ażeby za daniem znać ze dworu do niewodu szli. Decimo octavo. Czynszyk po groszy trzy w linijach wyrażony z czetwertyny, a z szestyny groszy dwa, z osminy grosz iedэn za mniemaną kurę, płacić maią. Decimo nono. Czerwce i prochowszczyzna, którą teraz gromada neguie że niedawali, a ieżeli się z inwentarzów starych, których ad praesens niema, pokaże, tedy z dymu czerwcu po łyżce, lub za niego po groszy sześć i za prochowszczyznę po groszy sześć wypłacić powinni. Vigesimo. Mielnik ieżeli młynek zupełnie przez wielmożnego pana possessora teraz spustoszały, zreparowany będzie, na iakim gruncie osadzony będzie, tyle dni siekierą do dworu odrabiać powinien, tudzież od kamienia wieprza iednego ukarmić. Na kamienie zaś do młynka arędarz dwie części a mielnik trzecią częś pieniędzy złożyć powinien, gromady zaś obie pódwody do sprawodzenia bez pańszczyzny dawać powinni. Vigesimo primo. Połosów do niewodu z swych nici kręconych z czetwertyny po sążniu, w ok sto, z szestyny po półtora sążnia, z ośminy po sążniu iednym także w ok sto corocznie do dworu obie gromady oddawać maią. Obszary dworu Cmińskiego. Pierwszy obszas Awramowszczyzna, drugi obszar przeciwko mogiłek. Trzeci obszar od sciany Medwedzkiey; czwarty obszar na Turkach; piąty obszar na Podłużu; szósty obszar na Podlisiu; siódmy obszar na dworzysku. Ogrody dworskie. Pierwszy ogród wielki na Popławie, drugi ogródek mały za winnicą, trzeci ogródek mały za oborą, czwarty ogród za szpichlerzem. Sianożęci dworskie. Pierwsza sianożęć na Zarzeczu, drugu sianożęć na Ostrowoczku, trzecia sianożęć na Zaorczu, czwarta Popław za dworem, piąta sianożęć na wygonie, szósta na Druchnie sianożęć. Siódma sianożęć na błocie przeciwko Awramowszczyzny. Adnotantur dla dalszey wiadomosci z indagacyi gromad: za sianożęć na Jałowicy od Podcerewicz w bok którey sianożęć Iankowska nazywaiąca się . . . . . pusta po Wasylu Turczyniuku poddanym Cmińskim znayduie się do Cmin należąca. Secundo sianożęć Pańka Kononiuka za laskiem koło dworskiego Cminskiego i ta do pańskiey sianożęci przyłącza się podlug dawnego zwyczaiu. Opisanie barci do dworu Cmińskiego należących. Primo na Cminskich gruntach, toiest koło młynka na Piszczańce, na Hrużkiem obszarze iedna, druga na

Kalitynym ogrodzie, trzecia i czwarta w Ielczach; piąta w ogrodzie przeciw Opanasa Maxymczuka. Secundo w Lisawskim lesie ośm barci próżnych: iedna w Popowych Dębach, druga pod Krzywą Górą, trzecia i czwarta na Osnikach, piąta na Jaźwinach na polu Łozownikowym; szósta, siódma i ośma pod Łoszym Ostępem. Tertio za Podhaciem szesnaście barci w ostrowie próżnych, blizko iedna drugiey. Zasiewy tylko ozime na obszarach pańskich bywały, ale non constat wiele, iak się inwentarz Cmiński in archivo znaydzie za wielmożnych Miaskowskich possessorów dawnieyszych, to takowe zasiewy maią być spisane. Summaryusz intraty roczney ze wsi Cmin. Czynszu z zaczynszowaniem podług w linii wyrażenia, z Cmin złotych sto sześdziésiąt, groszy dwadzieścia cztery. Czynszyku za dodatki do kur dymowych, złotych trzy groszy dwadzieścia ieden. Siedemdziesiąt i sześć ośmak i dwa czetweryki owsa odsypowego od gromady, osmaka a florenorum dwa, efficit zlotych sto pięddziesiąt trzy. Kur dymowych, kura a groszy sześć, efficit złotych ośm groszy osiemnaście. Sto dziewiędziesiąt siedem iaj dymowych po szelągu iednemu, efficit złotych dwa groszy pięć i pół. Dziewięćset trzydzieści dziewięć sztuk grzybów, para po szelągu, (?) efficit złotych pięć groszy sześć i pół. Siedemdziesiąt siedm sążni połosów, sążeń a groszy pietnaście, złotych trzydzieści ośm groszy pietnaście. Sto iedynaście garści lnu dannego, garść iedna a groszy trzy efficit złotych iedynaście groszy trzy. Sto pietnaście dni pańszczyzny na tydzień, na rok uczyni dni pięć tysięcy dziewięćset osiemdziesiąt, dzień a groszy sześć, efficit złotych tysiąc sto dziewiędziesiąt sześć. Z Biryczówki. Czynszu z zaczynszowaniem od gromady na rok złotych czterdzieści cztery groszy dziesięć. Czynszyku za dodatki do kur dymowych, złoty ieden groszy ośm. Dwadzieścia siedem osmak owsa osypowego a florenorum dwa efficit złotych pięddziesiąt cztery. Siedemnaście kur dymowych a groszy sześć efficit złotych trzy groszy dwanaście. Siedemdziesiąt dziewięć iaj dymowych po szelągn iednemu efficit groszy dwadzieścia cztery i szelągów dwa. Dwadzieścia siedem i pół sążni połosu a groszy pietnaście, efficit złotych trzynaście groszy dwadzieścia dwa i pół Trzydzieści ośm garści lnu dannego a groszy trzy efficit złotych trzy groszy dwadzieścia cztery i pół. Trzydzieści dziewięć dni pańszczyzny na tydzień a na rok dni № dwa tysiące dwadzieścia ośm, dzień a groszy sześć efficit złotych czterysta pięć groszy osiemnaście. Pięddziesiąt dziewięć gospodarzów prócz wolnych w Cminie i Biryczówce do za-

żenu, kośby i osiania po dni № sześć, na rok efficit dni dwa tysiące sto dwadzieścia cztery. Arędy karczemney z Cminia i Biryczówki na rok złotych siedemset, —in summa intraty roczney dwa tysiące osiemset siedemdziesiąt ośm, groszy dwadzieścia. U tego inwentarza podpis ręki komisarskiey w te słowa Łukasz Sokołowski manu propria kommisarz. Dalsze zaś punkta in suplementum kontraktu spisane w tę słowa: Punkta in suplementum kontraktu do inwentarza podane, między stronami niżey podpisanemi umówione. Primo. Wolne używanie poddaństwa z dóbr Poliskich do dóbr Wołyńskich wielmożnemu possessorowi, potrącaiąc tyle dni pańszczyzny wiele by w drodze zabawił, iak w powinnościach poddanych wyrażono. Secundo Podwody dwa razy na rok do Lwowa wielmożnemu possessorowi pozwalaią się za drogi dobrey i przez (sic) przeładowania, a potrąceniem także pańszczyzny wieleby w drodze zabawić mógł, nabieraiąc żyta po osmak pięć czyli pszenicy miary dworskiey, a krup i grochu po osmak trzy parowy, a poiedyńczy przez połowę. Tertio Zapomożenie poddaństwa w tych dobrach wielmożnemu possesorowi pozwala się, iednak stante possessione sui będzie się starać wielmożny possessor też zapomogi poodbierać. Quarto. Reparacya pro commodo fundi iakiey wyciągać będzie potrzeba dla pomnożenia intraty; tudzież na upatrzonem mieyscu, to iest na gruncie Pisoczna nazwanym, młyn na Styrze de novo, iako i groble erygować pozwala się bez żadney przeszkody od wielmożnych possesorów w sąsiedztwie dobra panskie w zastawie trzymaiących wzbroniemia brzegów uti in uno dominio. która reparacya w czasie expiracyi, za uznaniem przyiacielskim komparsowana być ma, iakoteż i pretensye ex fundo wynikaiące, za tychże przyiacioł uznaniem bonifikowane być maią. Quinto iest młynek na trakcie z Cmin do Czartoryiska postawiony na stawku błotnym, który dla zarośli wielkiego błota nie miele, zaczem dobycie krynic, wyszlamowanie tego stawka zarosłego i podniesienie grobli dla pomnożenia intraty pozwala się, expens za uznaniem przyiacielskiem komparsowany będzie. Sexto. Stosuiąc się do prawa oryginalnego iaśnie oświeconych xiężąt Wiszniowieckich nadanego, w którem w ogólności wolny urąb we wszystkich circa circum lasach pozwolony dworowi i poddanym Cmińskim, tedy i teraz nie wzbrania się, iednak za kwitami iegomość pana leśniczego ieneralnego, lub wiadomością strzelców lasowych skarbowych, a mianowicie na budowle. Septimo. Pastwiska podług dawnego używania i zwyczaiów i teraz używane być maią. Octavo Poddani

inwentarzem excypowani na usługi dworskie od pańszczyzny uwolnieni i danin wszelkich, a gdyby z nich który źle się miał zachowywać i nie był posłusznym dworowi, takowego wolno wielmożnemu possessorowi odmienić a sposobnieyszego nastanowić. Nono. Ponieważ likwidacya intrat dóbr wsiów Cmin i Biryczowki wynosi na złotych polskich dwa tysiące osiemset siedemdziesiąt ośm i groszy dwadzieścia, która to intrata praesuperat summę dwadzieścia tysięcy czterysta siedemdziesiąt dwa złotych polskich i groszy dwadzieścia siedm przez wielmożnego iegomość pana possessora ad mentem prawa oryginalnego i dekretu kondescensoryalnego w roku teraznieyszym tysiącznym siedemsetnym sześdziesiątym dziewiątym dnia dwudziestego Februaryi cum successoribus Szemiotosianis swypadłego na też dobra importowaną, a że wielmożny iegomość pan Ierzy Lityński skarbnik Wyszogrodzki teraźnieyszy tychże dóbr Cmin i Biryczówka zastawny possessor nietylko ad correspondentiam wylikwidowaney intraty, ale też ob spem futuri emolumenti ze młyna w tychże dobrach Cminie na Sterze na gruncie Pisczana nazywaiącym się de novo radzice erygować się maiącego, summę dziesięć tysięcy czterysta sześdziesiąt cztery złotych polskich realiter et effective do skarbu iaśnie oświeconego xięcia iegomości Radziwiła woiewody Wileńskiego dóbr wyż wyrażonych dziedzica impotował idque nie pretenduiąc tantisper od tegoż skarbu w moc i w nadziei przyszłey z młyna de novo wystawić się maiącego intraty, addytamentu, przeto wielmożny iegomość pan Sokołowski Łukasz kommissarz pomienionego iaśnie oświeconego xięcia woiewody Wileńskiego w tym inwentarzu intratę wyprowadzaiący, imieniem tegoż iaśnie oświeconego xięcia iegomości woiewody Wileńskiego, z wspomnioney summy dziesięciu tysięcy czterechset sześdziesiąt czterech złotych polskich do skarbu wniesionych, tegoż wielmożnego iegomość pana Ierzego Lityńskiego skarbnika Wyszegrodzkiego prasentibus kwituie z tem ostrzeżeniem, że póty z dóbr pomienionych una cum .... suis uttapić nie ma, póki taż summa ad prae sens importowana z oryginalną summą wraz złączoną ogólną summę czyniącą dwadzieścia dziewięć tysięcy dziewięćset pięćdziesiąt sześć złotych polskich i groszy dwadzieścia siedem ze skarbu iaśnie oswieconego xięcia iegomości woiewody Wileńskiego tychże dóbr dziedzica czyli iego successorów na terminie w kontrakcie wyrażonym iasnie wielmożnemu Lityńskiemu skarbnikowi Wyszogrodzkiemu czyli onego sukcessorom totaliter et integro oddana i wyliczona nie będzie. Ten inwentarz na gruncie spo-

rządzony, zweryfikowany i oddany wielmożnemu iegomość panu possessorowi od skarbu podpisuię Datum w Cmińskim dworze dnia dwudziestego trzeciego miesięca Grudnia tysiąc siedemset sześdziesiąt dziewiątego roku. U tego inwentarza per oblatam podanego, przy pieczęci na laku czerwonym wycisnioney, podpis ręki komisarskiey w te słowa: Łukasz Sokołowski komiszarz. Przypis zaś z podpisem tegoż de tenore tali. Chałupa przy młynku na gościńcu będącym do Cmina należącym dla większego bezpieczeństwa i młynka i stawka w postawieniu pozwala się na którey kolwiek stronie Łukasz Sokołowski. Który że to inwentarz za ustną prośbą wielmożnego podawaiącego a za moiem urzędowem przyięciem wszystek z początku aż do końca słowo w słowo do xiąg grodzkich Łuckich iest ingrossowany i zapisany.

Книга Луцкая гродская записовая 1770 годя, № *2346; листъ 260*.

CLXXXIV.

Универсалъ гражданско-войсковой коммиссіи Подольскаго воеводства обывателямъ этого воеводства, о необходимости повсемѣстнаго учрежденія стражи для задержанія проходящихъ безпаспортныхъ людей, съ цѣлію ограничить эмиграцію крестьянъ за границу. 1791 г., марта 12.

Kommissya porządkowa cywilno woyskowa ziemi Kamienieckiey województwa Podolskiego.

Maiąc za cel troskliwosci swoiey w ustanowieniu wart po miastach y wsiach zapobieżenie emigracyi poddanstwa zagranicę i dezercyi żołnierzy, tudziesz uięcie włuczącego się hultaystwa, gdy zamiarowi swoiemu nie odpowiadaiące skutki in die y w tych czasach coraz bardziey o emigracyi poddaństwa za kordon doniesienia odbiera, a naywiększą spo-

sobność do tey emigracyi zwolnienie rezolucyi swoiey w zaniechaniu tych że y zaniedbanie wydawania paszportow upatruiąc, smutną potrzebą przymuszoną ią bydź widzi przełożyć przezacnym obywatelom nie daremne onych ustanowienie y ich własny w tym interess, gdzie iakowe urządzenie ma dobra powszechnego zamiar, taż do wypełnienia onego cnotliwy zapał żadnych nie wystawia sobie trudności, daią nam przykład inne woiewodztwa ziemie y powiaty, gdzie i tak swoie utrzymuią warty y wydawanie paszportów ściśle zachowuią, choć daley od granicy są położone; ziemia Kamieniecka z swoiey pozycyi w większey ieszcze do tego zostaie potrzebie, w czem aby kommissya swoich nie zdawała ią zapominać obowiązkow, ninieyszym uniwersałem przypominaiącym z onych się wywiązuie, przekładaiąc przezacnym obywatelom, aby takowe warty wszędzie u siebie popostawiali y ludzi przechodzących bez paszportow ściśle examinowali, inaczey tak wielką emigratyą poddanstwa sami swoiey nieczułości y lekceważeniu urządzeń kommissyi naszey przypiszą. Dan w Kamieńcu Podolskim na sessyi kommissyi dnia dwunastego miesiąca Marca roku 1791-go. Antoni Przyłucki kommissarz prezyduiący. Xiądz Ignacy Dłuski B. G. K. kommissarz Iózef Brzezinski kommissarz.

Книга Каменецкаго городоваго магистрата № 4562, 1519—1799 года; листъ 1576.

CLXXXV.

Удостовѣреніе, выданнаго Чудновскимъ городничимъ, поручикомъ Колтовскимъ, Будницкимъ рудникамъ, въ томъ, что они въ ревизскихъ сказкахъ записаны за помѣщикомъ не крѣпостными, а вольными людьми, живущими на владѣльческой землѣ по условію. 1795 г., Октября 10.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt piątego, miesiąca Pazdziernika szesnastego dnia veteris stili.

Na urzędzie grodzkim w zamku iey imperatorskiey mości Żytomirskim, przede mną Antonim Sawickim vice regentem grodz. Żyt. i xięgami

ninieyszemi grodzkiemi Żytomirskiemi osobiście stawaiący uczciwy Paweł Lis te saiadectwo od horodniczestwa Cudnowskiego sobie i innym rudnikom Budyskim względem znaydowania się ich w skazkach rewizyiach za ludzi wolnych, dane, podpisem horodniczego stwierdzone, z przyszytym arkuszem stemplowanym do akt grodzkich Żytomirskich w oblatę podał w te słowa: Swidytelstwo tysiaczá siemsot diewienosto piatoho hoda, Oktiabra desiatoho dnia. Dano sye rudni Budysza w tom czto toczno onoy rudni żywuszczyie lude wolnyie, nykomu ne poddanyie, nacyonalnyie i czornoho narodu, koy po rewiskim skazkam od pomieszczyka podany wolnymy ludmy żywuszczymy na władielczeskim hruntie dla zarabatowania po usłowiu, w czem i syie dano Cudnowskago uiezdu oddalennoy czasnoj rewiskoy kancellaryi Na oryginale podpisano: Poruczyk Harasym Koltawski. Które to swiadectwo słowo w słowo do xiąg grodzkich Żytomierskich iest zapisane.

Книга гродская, Кіевская записовая № 298, годъ 1795; листъ 976.

CLXXXVI

Удостовѣреніе Чудновскаго городничаго, Колтовского, о томъ, что жители рудень: Лѣсни, Бартковой, Старошицкой и Покостовки записаны по ревизіи лично свободными людьми, принадлежащими казеннымъ поселеніямъ. 1795 г., Октября 15.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt piątego, miesiąca Octobris siedmnastego dnia veteris stili

Na urzędzie grodzkim w zamku iej imperatorskiej mości Żytomierskim prede mną Antonim Sawickim vice regentem grodz. Żyt. i xięgami ninieyszemi grodzkiemi Żytomierskiemi osobiscie stawaiący uczciwy Franciszek Chłan te zaswiadczenie dla rudników rudeń Leśni, Staroszycki i

Pokostowki od horodziczestwa Cudnowskiego względem znaydowania się idh w rewizyjnych skazkach za ludzi wolnych wydane, podpisem horodniczego zatwierdzone po rusku pisane, z przyszytym arkuszem papieru stemplowanego do akta grodz. Żyt. w oblatę podał w te słowa: Swiedytelstwo—tysiacza siemsot diewienosto piatoho hodu. Oktiabra piatnadciatoho dnia, dano syie z Cudnowskoy rewizkoy kancellaryi żytelem rudeń Lesna, Bartkowa, Staroczycką i Pokostowa w tom, czto one żyteli toczno podani w generalnoy rewizkoy perepysy od władielca wolnymi nykomu ne poddanymi ludmi, a przynależaszczymy poseleniam kazionnym. Dan w Cudnowi. Zemskoj prystaw Porutczyk Harasym Kołtowski pomosznyk rewizora. Które to zaświadczenie słowo w słowo iak się w sobie ma do xiąg grodzkich Żytomirskich iest zapisane

Книга гродская Кіевская записовая, № *298*, *годъ 1795; листъ 978 на оборотѣ*.

АЛФАВИТНЫЙ

УКАЗАТЕЛЬ

ИМЕНЪ ЛИЧНЫХЪ И ГЕОГРАФИЧЕСКИХЪ,

упоминаемыхъ въ 1-мъ томѣ части VI-й „Архива Югозападной Россіи“ и въ настоящемъ „Приложеніи“ къ нему.

ПРИМѢЧАНІЕ. При составленіи настоящаго указателя приняты слѣдующія основанія: 1) Фамиліи лицъ крестьянскаго сословія, какъ составляющія въ огромномъ большинствѣ случаевъ только *личныя* прозвища, въ указатель не внесены. 2) Фамиліи, при которыхъ сословіе для краткости не обозначено, принадлежатъ шляхтичамъ. 3) Имена обозначены только тѣхъ лицъ, которыя принадлежали къ фамиліямъ титулованнымъ, или занимали какую-нибудь должность, или же носили какое либо почетное званіе. 4) Лица, обозначенныя въ актахъ одной только своей должностью, внесены въ указатель подъ ихъ фамильными именами, гдѣ оказалось возможнымъ опредѣлить послѣднія. 5) При именахъ мѣстностей по возможности опредѣленъ повѣтъ, въ которомъ онѣ находились, какъ по настоящимъ актамъ, такъ и по другимъ источникамъ. 6) Одноименныя названія мѣстностей, очевидно различныхъ, внесены въ указатель каждое отдѣльно.

Ив. Новицкій.

I. ИМЕНА ЛИЧНЫЯ.

А.

Б.

В.

Г.

3

Е.

Ж.

*) Эти двѣ фамиліи, на дѣлѣ различныя, въ актахъ обыкновенно упоминаются безразлично одна вмѣсто другой.

И. I.

К.

Л.

Н.

О.

П.

Р.

С.

Т.

У.

Ф.

Х.

Ц.

Ч.

Ш.

Щ.

Ю.

Я.

II. ИМЕНА ГЕОГРАФИЧЕСКІЯ.

А.

Б.

В.

Г.

Д.

Е.

Ж.

З.

И. І.

К.

Л.

М.

Н.

О.

П.

Пироговичи, село Приборской волости, въ Овручскомъ пов., Прил. 310.

Пирожки, село въ Кіевскомъ воев., Прил. 207, 207.

Писаровка, опустошенное село Константиновской волости, въ Кременецкомъ пов., 291.

Писаровка, опустошенное село Красной волости, въ Луцкомъ пов., 291.

Пищанка, урочище около с. Цминя, въ Луцкомъ пов., Прил. 619.

Пищатынцы, село въ Кременецкомъ пов., Прил. 309.

Плашова, село Берестечской волости, въ Луцкомъ пов., Прил. 133.

Плебановка, опустошенное мѣстечко на Волыни, 292.

Плиска, село въ Луцкомъ (?) пов., 412.

Плиссовъ, мѣстечко въ Кіевскомъ воеводствѣ, 260.

Плоская руда, урочище въ Слободищской волости, въ Житомирскомъ пов., 228.

Плоское, село въ Кіевскомъ воев., въ Заднѣпровьи, 575.

Плужное, село въ Острожской вол., въ Луцк. пов., 418.

Плкшова Великая, село Берестечской волости, въ Луцкомъ пов., Прил. 134.

Пляшова Малая, село Берестечской волости. въ Луцкомъ пов., Прил. 134.

Побестіевка, опустошенное село Шулжинской волости, въ Луцкомъ пов., 290.

Побоча, село въ Русскомъ воеводствѣ, за р. Стрыемъ, Прил.. 407.

Погорѣлая, опустошенное село Константиновской волости, въ Кременецкомъ пов., 290.

Погорѣлая, другое пустое село Константиновской волости, въ Кременецкомъ пов., 290.

Погребища, мѣстечко въ Житомирскомъ пов., Прил. 361, 362, 507.

Погрушовно, село въ Луцкомъ пов., 38.

Подавка, опустошенное село Константиновской волости, въ Кременецкомъ пов., 291.

Р.

С.

Т.

У.

Ц.

Ч.

Ш.

Щ.

Ю.

Я.

ОГЛАВЛЕНІЕ.